ISSN 1300-0187

DANIŞTAY DERGİSİ

YIL 1 SAYI 1 1971

ÖNSÖZ
Prof. İsmail Hakkı Ülgen
Danıştay Birinci Başkanı

ŞUNUŞ
Danıştayla İlgili Konular ve Bazı Dilekler
Rıza Göksu
Danıştay Eski Birinci Başkanı

YAZILAR
Yönetsel Yargı Kararlarının Yerine Getirilmesi
Ahmet Erdoğdu
Danıştay 2. Daire Başkanı

Danıştay ve Tarihi Gelişimi
Orhan Özdeş
Danıştay Üyesi

Kamu Personelinin Hizmete Alınması
Sabri Coşkun
Danıştay Yardımcısı

Türk Vergi Hukukunda Uzlaşma Müessesesi
Yılmaz Aliefendioğlu
Danıştay Yardımcısı

İnsan Haklarının Oluşumu
Kerim Çerez
Danıştay Yardımcısı

DANIŞMA VE İDARE KARARLARI
YARGI KARARLARI
UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ KARARLARI
DANIŞTAY HİZMET İÇİ EĞİTİM YÖNETMELİĞİ

DANIŞTAY DERGİSİ

Yıl : 1 **Sayı : 1**

Önsöz	**Prof. İsmail Hakkı Ülgen** Danıştay Birinci Başkanı	3
Sunuş		5
Danıştayla İlgili Konular ve Bazı Dilekler	**Rıza Göksu** Danıştay Eski Birinci Başkanı	7
YAZILAR		
Yönetsel Yargı Kararlarının Yerine Getirilmesi	**Ahmet Erdoğdu** Danıştay 2. Daire Başkanı	10
Danıştay ve Tarihî Gelişimi	**Orhan Özdeş** Danıştay Üyesi	22
Kamu Personelinin Hizmete Alınması	**Sabri Coşkun** Danıştay Yardımcısı	33
Türk Vergi Hukukunda Uzlaşma Müessesesi	**Yılmaz Aliefendioğlu** Danıştay Yardımcısı	46
İnsan Haklarının Oluşumu	**Kerim Çerez** Danıştay Yardımcısı	65
Sınava Girecek Bir Öğrenci, Sınava Girmesini Engelleyen Nedenleri Zamanında İleri Sürmek Ödevinde Midir?	(Çeviren) **Ahmet Erdoğdu** Danıştay 2. Daire Başkanı	68
DANIŞMA VE İDARE KARARLARI		
Üçüncü Daire Kararları		70
Üçüncü Daire ve Genel Kurul Kararları		81
YARGI KARARLARI		
İçtihadı Birleştirme Kararları		90
Dâva Daireleri Kurulu Kararları		109
Dördüncü Daire Kararları		149
Beşinci Daire Kararları		185
Altıncı Daire Kararları		214
Yedinci Daire Kararları		230
Sekizinci Daire Kararları		242
Dokuzuncu Daire Kararları		267
Onuncu Daire Kararları		310
Onbirinci Daire Kararları		335
Onikinci Daire Kararları		359
Uyuşmazlık Mahkemesi Kararları		389
YÖNETMELİKLER		
Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliği		406
DANIŞTAY YAYINLARI		409
DANIŞTAY MESLEK MENSUPLARININ YAYINLARI		410
KARARLARIN KONULARINA GÖRE İÇİNDEKİLER		417
KARARLARIN METODİK FİHRİSTİ		420

ÖNSÖZ

Bilindiği gibi, Anayasamızın 140. maddesi gereğince «idarî uyuşmazlıkları ve dâvaları görmek ve çözümlemek, Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarıları hakkında düşüncesini bildirmek, tüzük tasarılarını ve imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerini incelemek ve kanunla gösterilen diğer işleri yapmak» la görevli bulunan Danıstay'ımızın, idarî ve yargısal olmak üzere iki yönü, diğer bir deyimle iki görev alanı vardır. İster idarî ister yargısal olsun, her iki alandaki faaliyetlerini ancak, bu yüksek mahkemenin çeşitli daire ve kurullarınca verilen kararlarından izlemek mümkündür.

İdarenin çeşitli konulardaki çalışmalarında, kamu hizmetlerinin yürütülmesinde kendisine ışık tutucu ve bazı hallerde de yasalar gereklerine göre bağlayıcı nitelik taşıyan önemli kararlarının ilim çevreleriyle beraber halk efkârına da sunulmasındaki büyük yarar açıktır.

Özellikle bu kararların ilim çevrelerince kritiklerinin yapılmasında ve bu suretle doktrinde ne düşünüldüğünün öğrenilmesinde sayısız faydalar vardır. Ancak bu suretledir ki Türk İdare Hukuku gelişecek, zamanla ulusal bir nitelik kazanacaktır. Esasen hukukun kaynakları arasında yer alan mahkeme içtihatları içinde Danıştay kararları, kamu hukuku alanında müstesna bir mevki işgal eder ve ilerde doğacak pozitif hukuku büyük ölçüde etkiler.

İşte bu nedenlerle 1937 yılından beri yayınlanmakta olan «Danıştay Kararlar Dergisi» nin, yukarıda belirttiğim amaç ve yararları gözönünde tutularak, daha mükemmel hale gelmesini sağlamak maksadıyla mahiyet ve muhtevasında bazı değişiklikler yapılması kararlaştırılmış ve Özellikle Kamu Hukuku ile ilgili ilmî yazılara, makalelere, eleştirme ve araştırmalara da yer veren yeni 1 sayılı dergi, «Danıştay Dergisi» adı altında, bu karar esasları dahilinde hazırlanmıştır.

Kıymetli arkadaşlarımın himmetleri ile derginin gelecek sayılarının daha büyük bir mükemmeliyete ulaşacağına inanmaktayım. Bu hususta gayret ve yardımlarını esirgemiyen bütün arkadaşlarıma teşekkür ederim.

İsmail Hakkı Ülgen
Danıştay Başkanı

SUNUŞ

Türk İdare Hukukunun gelişmesinde büyük bir rol oynayan Danıştay'a ait bir kısım kararların yayınlanabilmesi, ancak, 1937 malî yılından itibaren imkân dahiline girmiştir.

İlk defa «Devlet Şûrası Kararlar Mecmuası» adı altında yayınlanan ve sonradan ismi «Danıştay Kararlar Dergisi» olarak değiştirilen bu Dergi 1970 yılına kadar yayınlanmıştır. Günün imkânları içinde yalnız Danıştay kararlarını ihtiva etmek suretiyle yayınlanan Danıştay Kararlar Dergisinin bu günün isteklerine cevap vermediği görüldüğü için 33 yıllık yayın hayatı 24/12/1964 gün ve 521 sayılı Danıştay Kanununun 164. maddesi gereğince Danıştay Dergisinin yayınlanması ile son bulmuştur.

Danıştay Dergisi muhtevası, baskı ve kapak şekli bakımından bazı yenilikleri ihtiva etmektedir. Yeni dergide, eskiden olduğu gibi Danıştay kararlarının yayınlanmasına devam olunacak, aynı zamanda, Yayın Komisyonunca seçilmiş olan, özellikle İdare Hukuku ile ilgili bulunan inceleme ve araştırma yazılarına da yer verilecektir.

Yeni dergi, imkânların elverdiği ölçüde yayın dönemi içindeki Kamu Hukuku ile ilgili bilimsel yayınların bir listesini ve idarî yargı ile ilgili konferans, seminer ve benzeri bilimsel toplantılara ait haber ve bilgilerle Danıştay yayınlarının bir listesini de ihtiva edecektir.

Tasnif ve Yayın Bürosu Başkanlığı

DANIŞTAYLA İLGİLİ KONULAR VE BAZI DİLEKLER

Rıza Göksu
Danıştay Eski Birinci Başkanı

Danıştay Kararlar Dergisinin (Danıştay Dergisi) adı ile ve değişik bir program altında çıkarılmaya başlanması dolayısiyle benden de, bir yazı istendi. Dergiye neler yazmalı idim? Konu çok ... İdarî, meslekî, hukukî niteliklerde düşünceler ve görüşler ki; bunların her biri, çok dergi ve kitap sahifelerini doldurabilecek genişlik ve nitelikte konulardır.

Kendilerini, içinde bulundukları kuruluşun kutsal görevine vakfetmiş olan, değerli meslektaşlarım ve bunlar dışındaki hukukçularımızla Üniversitelerimizin bu konularla ilgili dallarında çalışanlar tarafından, hukuka kaynak teşkil edecek esaslı ve yeni görüşler ortaya konmaktadır. Bu nedenle bizler için bilimsel ve hukukî alandaki gelişmelerin uzaktan zevkle izlenmesi, daha uygun olacaktır.

Ancak burada; Danıştayla ilgili bazı noktalar üzerinde durmak ve dileklerde bulunmak istiyorum.

*

30 yılı aşan bir zamandan beri, çıkarılmakta ve yalnız Danıştayımızın İdare ve yargı kararlarıyla İçtihatları Birleştirme Kararlarını ve Uyuşmazlık Mahkemesi kararlarını yayınlamakta olan «Danıştay Kararlar Dergisi», bu kararların bir arada toplu halde incelenmesine imkân vermekte olması bakımından, ilgililerine bir çok faydalar sağlamakta bulunuyordu. 521 sayılı Danıştay Kanununun Tasnif ve Yayın Bürosuna ait hükmü gereğince, Danıştay kararlarının ve mevzuatın tertip ve tasnifini yapmak, âmme hukuku ile ilgili ilmî yayınları izlemek üzere, kurulan (Tasnif ve Yayın Bürosu) nun, bu gün iyi bir İdare altında kanunun amacına uygun bir gelişmeye erişmiş olması ve bu cümleden olarak, yeni bir hüviyet altında, ilmî hukukî etüdlere ve eleştirilere de yer veren yeni bir derginin çıkarılmasına başlanması, sağlayacağı faydalar bakımından tebrike değer bir durumdur.

Şimdiye kadar bazı nedenlerle çıkarılması gecikmiş olan Danıştay Tüzüğünün ve geri kalan Yönetmeliklerin çıkarılmak üzere bulunması da sevinçle karşılanacak hususlardandır.

*

İki yılı aşan bir zaman önce, Danıştayımızın 100 üncü yılını hep birlikte sevinç ve heyecanla kutladığımız günleri hatırlıyorum. Danıştayın geçen 100 yılının yarısına yakın bir zamanı, Cumhuriyetimizin kuruluşundan sonraya ait bir dönemdir. İmparatorluk Şûrayı Devleti (Danıştay) devrinde ve Danıştayın Ankara'da kuruluşundan bu güne kadar geçen dönem içinde, bu Anayasa müessesesinin geçirdiği istihaleler nelerden ibaret idi? Zaman zaman değişen mevzuatına göre, fonksiyonları nelerdir? İşlerinin ağırlık merkezini neler teşkil ediyordu? 1961 Anayasası ile Danıştayımızın istişarî bakımdan ve idarî yargı yönünden yük-

lendiği görevlerin nitelik ve kapsamı ne derece bir önem taşıyordu? Bunların her birisi hakkında (100 yıl Boyunca Danıştay) adlı kitapta geniş bilgiler ayrıntılarıyla yer almıştır.

*

Şimdi burada Anayasamızın 140 ıncı maddesine ilişkin iki nokta üzerinde duracağım :

Bunlardan birisi, sözü geçen maddenin ilk derece İdare Mahkemelerine ait olan hükmüdür. Bu konuya özellikle 521 sayılı Danıştay Kanununun Büyük Millet Meclisinde görülmesi sırasında ve daha sonraki yıllarda da, Bütçe Komisyonu ve Genel Kurullarda Danıştay Bütçesinin incelemeleri esnasında dikkatle durulmuş, ilk derece İdare Mahkemeleri Kanun tasarısının bir an önce hazırlanarak, Yasama organlarına getirilmesi hususu, gerek parti grupları adına ve gerek şahısları adına konuşan parlementerler tarafından tekrarlanan temennilerden olmuştur. Bu arada Danıştayla Başkabanlık arasında yapılan yazışmalar üzerine, bahis konusu Kanun tasarısının hazırlanması görevi, Danıştaya verilmiş olduğundan, (İlk Derece İdare Mahkemeleri kanun tasarı) adı altında Danıştay ca hazırlanan tasarı, bir kaç yıl önce Başbakanlık Makamına sunulmuştur.

Yüzüncü yıl kutlama töreni konuşmasında, Sayın Cumhurbaşkanımız, ilk derece Idare Mahkemelerinin kurulması lüzumuna da işaret ederek, bu konuda aynen «Anayasamız İdareye ait yargısal denetimi ilk ve üst derece mahkeme olarak yalnız Danıştay üzerinde toplamamıştır. Bu yetkinin daha yaygın bir şekilde sür'atle kullanılabilmesi için, ilk derece Mahkemelerinin de kurulması gerekmektedir. Bu mahkemeler, Adlî ve Askerî yargı teşkilâtındaki gibi, hizmet ihtiyacına göre, mahalli ve bölgesel olarak kurulursa, Idarî Yargı denetimi de iki dereceli bir düzen ve geniş bir kolaylık içinde aynı müessiriyetle sağlanabilecektir. Bu gelişme; halen, ilk ve üst derece İdare Mahkemesi görevini yapan Danıştayın, aynı zamanda bir temyiz mercii ve içtihat mahkemesi olarak hizmet görmesi imkânını da verecektir. Hükümet ve Danıştay tarafından ele alınmış bulunan bu konudaki çalışmaların birleştirilerek, kısa zamanda sonuçlandırılması; Danıştay hizmetini halkımıza yaklaştırmak, iş randımanı ve dolayısıyla âdil Devlet Otoritesini kuvvetlendirmek bakımından etkili ve faydalı olacaktır.» demişlerdir.

Görülüyor ki, Sayın Cumhurbaşkanımız da ilk derece İdare Mahkemelerinin kısa zamanda kurulması gereği üzerinde dururlarken, Anayasamızın buna dair amir hükmünü de gayet veciz ve olgun bir lisanla yorumlayıp açıklamışlardır.

Aynı kutlama törenlinde, bu satırların naçiz yazarı da yaptığı konuşmada; bu konuyu da ele alarak, ilk derece İdare Mahkemelerinin kurulması lüzumundan bahisle Anayasanın buna ilişkin hükümlerini açıklamış ve Hükümetin yazılı isteği üzerine, bu mevzuuda Danıştayca gerekli etüdler yapılarak, hazırlanmış olan (Bölge İdare Mahkemeleri kanun tasarısı) nın Nisan 1968 ayı içinde Başbakanlık Makamına sunulduğunu ifade etmiş olduğu gibi, (Yüzyıl Boyunca Danıştay) adlı sözü geçen kitabın (ÖNSÖZ) başlığı altında çıkan yazısında da, ilk derece İdare Mahkemeleri konunsuna önemle yer vermiştir.

Anayasamızın sözü geçen maddesi ile bunun gerekçesi ve aynı konuda uzun yıllar yapılan konuşma ve yazışmalarda kuvvetle kendisini gösteren ihtiyaçlar karşısında, artık bu gün, ilk derece İdare Mahkemelerinin kurulması caiz olup olmayacağı gibi yeniden bir tartışma zemini açılması bahis konusu olamayacağından, burada tekrar hukukî yönden bir izaha girişilmesinin lüzumsuz olduğu

kanısındayız. Bu sebeple ilk derece İdare Mahkemeleri kuruluşu hakkında Danıştay ve bazı Bakanlıklarca hazırlanmış olduğu anlaşılan kanun tasarılarının Hükümetçe hemen ele alınarak, gereken tadil ve ıslâhlar da yapılmak suretiyle bir an önce Yüce Meclise sevki lüzumlu görülmektedir.

Bu konunun olumlu bir sonuca eriştirilebilmesi için, üzerinde ne kadar durulsa ve ne kadar yazılsa yeridir. Memleketimizde adetleri her gün biraz daha artan çeşitli yönlere ait mevzuatın ve hususiyle bu yıl içinde kabul edilmiş bulunan malî kanunlarla Personel Kanununun yaratacağı uyuşmazlıklara ilişkin dâvaların, Danıştayımızın zaten ağır olan görevini daha fazla artıracağı ve bu bakımdan beklenen Adaletin, zamanında ve gereği gibi, tecellisinin mümkün olamayacağı gözönüne getirilirse, alt derece İdare Mahkemelerinin kurulması mevzuunda ilgililerin göstermiş olduğu çabaların ne kadar yerinde bulunduğu daha kolay anlaşılabilir.

*

Anayasamızın 140 ıncı maddesinin 2 nci fıkrası hükmüne göre, Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarıları hakkında düşüncesini bildirmek görevi, Danıştaya verilmiştir. 521 sayılı Kanunun Danıştayın görevlerine ilişkin 29 uncu maddesinin (B) bendinde de aynı hüküm vardır. Böyle bir hüküm, 1924 Anayasamızda da mevcuttu.

Bu hükümler, ihtiyarî nitelikte olduğu için, Hükümetçe, kanun tasarıları hakkında, Danıştaydan mütalaa almak cihetine gidilmemektedir. Bu alanda yetki ve ihtisası müsellem olan Danıştayın değerli mütalaasından müstağni kalınmasındaki nedeni, anlamak gerçekten güçtür.

Her yıl Yasama Meclislerimizde görüşülüp kanunlaşan yüzlerce Hükümet tasarısı içinde pek önemli ve müstesna durumda olanlar da vardır. Bunlar arasında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve bunun tadiline ait kanun, reform niteliği taşıyan daha bazı kanunlar zikredilebilir. Devlet Memurları Kanunu, Askerî Personel Kanunu, Emeklilik Kanunları, bu gün adetleri milyona baliğ olan büyük aydın kitleleri sıkı bir surette ilgilendirmektedir. Bu gibi Memleket çapında etkiler yapacak çok önemli kanun tasarıları hakkında, Hükümetçe, Danıştaydan mütalaa alınmasında bir çok yönlerden büyük faydalar vardır. Anayasa ve 521 sayılı Danıştay Kanununda bahis konusu hükmün, yer alması sebebi de bu olsa gerektir.

Kanunların Anayasaya uygunluğu hususunda da, Danıştayca gerekli titizliğin gösterileceği şüphesiz olduğundan, mühim kanun tasarılarının, en yüksek bir danışma ve inceleme merciinin süzgecinden geçirilmesindeki faydayı da ayrıca nazara almak gerekir.

Danıştayca, tetkiki mecburi olan tüzüklerin uygulanmasında şimdiye kadar bir aksaklığa rastlanmaması, buradaki incelemelerin, ne derece bir değer ifade ettiğini gösterir. Eğer tüzüklerin dayandığı kanunlarda bir aksaklık varsa, vaki olabilecek şikâyetlerin bu sebebe müteveccih olmasını gözden uzak tutmamak lâzım gelir.

Bu sebeplerle hiç olmazsa Memleket çapında etki yapması muhtemel görülen mühim ve müstesna nitelikte kanun tasarıları hakkında Hükümetimizce, Danıştayımızdan mütalaa alınması ve böylece Anayasamızla Danıştay Kanununun bu hususlaki hükümlerine canlılık verilmesi, bir çok yönden arzu ve temenniye şayandır.

YÖNETSEL YARGI KARARLARININ YERİNE GETİRİLMESİ

Ahmet Erdoğdu
Danıştay 2. Daire Başkanı

Kapsam :

I — Yönetsel Yargının Özelliği
II — Yönetsel Yargı Kararlarının Yerine Getirilmesi
1 — Yönetsel yargının kesin yargıları yönünden,
2 — Yürütmenin durdurulması kararları yönünden.
1 — Yönetsel yargının kesin yargıları yönünden,
A — İptal kararlarında,
B — Tam Yargı dâvalarında,
C — İdarî sözleşmeler dolayısiyle verilen yargılarda,
D — Temyiz dâvalarında,
E — Yorum dâvalarında,
F — Yönetsel ceza dâvalarında
A — İptal dâvalarında,
a — İptal dâvasının amacı,
b — İptal dâvasının hukuk yönünden etkisi,
c — İdarenin iptal kararları karşısında tutumu
a1 — İdarenin olumsuz ödevi
aa — İdareye karşı tazminat dâvası açmak
ab — Sorumlulara karşı ceza kovuşturulmasına girişmek
a2 — İdarenin ödenivi yapmaması,
a3 — İdarenin yeni bir karar alması
a4 — Kuruluş ve kadro kanunları uydurması
B — Tam yargı dâvalarında,
C — İdarî sözleşmeler dolayısiyle verilen yargılarda,
D — Temyiz dâvalarında,
E — Yorum dâvalarında,
F — İdarî (yönetsel) ceza dâvalarında
2 — Yürütmenin durdurulması kararları yönünden,
III — Alman İdare Hukukundan Örnekler

A — Alman idare hukukunda yargı kararlarının yerine getirilmesi
B — Sonuç

Yönetsel yargı kararlarının yerine getirilmesi konusu, kavram ve uygulama bakımından taşıdığı önemin ağırlığını, hukuk devleti ilkesine sımsıkı bağlı olarak yargı denetiminin özelliğinden zorunluğundan almaktadır. Yasa egemenliğini ve hukuk düzenini yerli yerine oturtmak, bu ülkünün dışına çıkan her türlü eylem ve işleme ve kısacası her türlü yasa dışı davranışa yer vermemek yargı denetiminin ödevidir. Uzun tarih çağlarının çeşitli aşamalarından

geçerek devlet kavramının yoğunlaşa yoğunlaşa hukuk düzenine getirdiği yargı denetimi, çağdaş hukuk anlayışına göre, idarenin yasalara uygun işlemesini, yasa dışına çıkamamasını sağlayan tek yoldur. Hukuk denetiminin görevini yerli yerince yapabilmesi de, devlet yapısındaki yetkili örgütlerce, yönetsel yargı kararlarının yerine getirilmesi ile sağlanabilir. Bu durumda, yönetsel yargılıkların (idarî mahkemelerin) yasalara göre verdikleri kararlar, ilk aşamada, idarenin eylem ve işlemlerinin yasalara ve hukuk düzenine uygunluğunu ya da aykırılığını belirtmekten başka bir şey değildirler. Yönetsel yargı denetimi kavramının görevini arzulanan ölçüde yapabilmesi, yönetsel yargı kararlarının yerine getirilmesi ile ancak sağlanabilir. Böyle olunca yönetsel yargı kararları, yerine getirilmedikçe, ilişkin oldukları yönetsel eylem ya da işlemlerin yasalara uygun olup olmadığını saptayan, belirten birer belge olmaktan öteye geçemezler. Bunların İdare Hukukunda ve hele demokratik devlet düzeninde etkili olabilmeleri, yerine getirilmeleri ile varsayılır. Bu nedenledir ki yönetsel yargı kararlarının yerine getirilmesi konusu, hukuk devleti ilkesinde çok önemli bir yer tutmaktadır. Konumuzu, kısa özetleme yoluyla yönetsel yargının özelliği ve yönetsel yargı kararlarının yerine getirilmesi bölümleri içinde çok kısa ayrıntılarıyla açıklamak uygun olacaktır.

I — Yönetsel Yargının Özelliği

Bilindiği gibi adli yargı genellikle iki yurttaş arasındaki uyuşmazlıkları çözümler. Bu kuralın tek ayrık yanı, ceza hukukunda görülür. Toplum düzeninin korunması için devlet, ceza ve suç alanına giren eylemler karşısında, suçun karşısına çıkar ve bir taraf olarak yerini alır. Ceza hukukuna göre devletin suça karşı çıkması, suçun kamu düzenini etkilemesi ve toplumun varoluşunu tehlikeye düşürmesi nedeniyle kamu hukukunun koruyucusu olmaya dayanan bir taraf özelliği ile kendini göstermesinden ve çalışmasından ileri gelmektedir. Burada devlet, sanki suçtan dokunca gören bir taraf gibidir. Devlet bu görevini, adli kuruluşlarla ve özellikle savcılık örgütü ile yürütür. Örneğin, 1412 sayılı ceza yargılama yönetimi yasası (Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu) 396 ncı maddesinde bu ilkeyi dile getirmiş ve cezaya ilişkin kesin yargıların savcılıklarca yerine getirileceğini belirtmiştir. Bundan başka 16 Temmuz 1965 günü yayımlanan 647 sayılı Cezaların Infazı Hakkında Kanun'da hapis cezalariyle para cezalarının savcılarca yerine getirme yönetmelerini belirtmiştir. Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkındaki 6183 sayılı yasanın kapsamına giren devlete, il özel idarelerine ve belediyelere ilişkin vergi, resim, harç, ceza soruşturma ve kovuşturmalarına deygin giderler vergi ve para cezaları ve gecikme zammı, faiz gibi kamu alacakları da yine devletin kamu kuruluşlariyle yürütülür. İki yurttaş arasında doğan tüze (hukuk) uyuşmazlıklarına deggin kesin kararların yerine getirilmesi de yine devletin ezici gücüne dayanan icra dairelerince yürütülür. Bu konu ile ilgili olarak 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanununun para ve teminat (güvence) verilmesine ilişkin yargılariyle bunun dışında kalan taşınmaz malın boşaltılması ve alacaklıya teslimi, taşınır mal ve çocuk teslimi ve benzeri yargıların yerine getirilmesi bu yasanın kurallarına göre icra dairelerince ve gerekirse devletin kolluk gücünün yardımiyle yerine getirilmektedir.

Oysa, yönetsel karar ve yargıların yerine getirilmesinde durum bambaşkadır. Burada, idare doğrudan doğruya taraftır. Hem de eylem ve işlemleri yönetsel yargılıkça bozlan, iptal edilen ve bir tazminat ödemeye yükümlü duruma dü-

şen bir taraftır. Ne var ki, adalet yargılıklarınca verilen karar ve yargıları yerine getirme konusunda olduğu gibi, idareye karşı bu karar ve yargıları yerine getirecek ne savcılık, ne de icra dairesi gibi gerektiğinde zor kullanacak bir kamu kuruluşu yoktur. O zaman yönetsel karar ve yargıların yerine getirilmesi, idarenin ve geniş anlamiyle devletin hukuk devleti anlayış ve kavramına kalmaktadır. Çünkü, yönetsel yargılıklarca yükümlü ve sorumlu tutulan devletin üstünde ikinci bir güç olmalıdır ki idare bu kararları yerine getirmeyince o üstün güç yerine getirsin. Bu düşünce de, çağdaş devlet kavramiyle ve hukuk ilkeleriyle bağdaşmaz. Öyle olunca, idarenin yargı kararlarını yerine getirmesi için ne yapılmak gerekir? Bunu kısaca inceleyeceğiz.

II — Yönetsel Yargı Kararlarının Yerine Getirilmesi

Bu konuyu;

1 — Yönetsel yargının kesin yargıları
2 — Yürütmenin durdurulması kararları

yönlerinden olmak üzere başlıca iki bölümde açıklamak yerinde olur. Çünkü, yargılar (hükümler), uyuşmazlık konusunda yargılıkların (mahkemlerin) söylediği son ve kesin sözdür. Oysa yürütmenin durdurulması kararları, yargı niteliğinde olmakla birlikte, yargıdan önce verilen ve dâvanın esasını çözümlemeyen geçici nitelikte bir tedbir kararıdır. Asıl dâva daha bitmemiştir, sürmektedir. Şimdi bu kısa açıklamadan sonra, yönetsel yargının verdiği kararların yerine getirilmesi konusunu, yönetsel yargının kesin yargıları bölümünde ilk önce idarî dâva (yönetsel dâva) türleri sonra da yürütmenin durdurulması yönlerinden inceliyebiliriz.

1 — Yönetsel Yargının Kesin Yargıları Yönünden :

Bilindiği gibi yönetsel dâva türleri şunlardır,

A — İptal dâvaları
B — Tam yargı dâvaları
C — İdari sözleşmelerden doğan dâvalar
D — Temyiz dâvaları
E — Yorum dâvaları
F — İdarî ceza dâvaları

Şimdi bunlara ilişkin yargıların nasıl yerine getirileceğini sırasiyle gözden geçirebiliriz.

A — İptal Dâvalarında

İptal dâvası, yalnız ve yalnız idare hukukuna özgü bir dâva türüdür. Bu dâvanın bir benzeri özel hukuk alanında yoktur. Yönetsel yargı denetimini kabul eden ülkelerde, idarenin hukuka aykırı tasarrufları, yargı denetimi yoluyla ortadan kaldırılır ve böylece idarenin hukuka bağlılığı ve hukuk düzeni sağlanır. Bu tür dâvalarda yöntsel yargılık (idarî mahkeme) sadece yönetsel işlemi, yönetsel kararı iptal eder, kaldırır. Kısacası, yönetsel yargılık (idarî mahkeme) idarî bir işlemin, kararın hukuk kurallarına uyup uymadığını inceler ve uymuyorsa bi işlem ve kararı kaldırır.

İptal dâvasını hukuk yapısı yönünden özetliyecek olursak bu dâvanın başlıca üç önemli durumu vardır. Yönetsel yargı kararlarının yerine getirilmesinde

önemi olduğu için iptal dâvalarının özelliğine kısaca değinmek zorunluğu vardır. Bu bakımdan iptâl dâvasının özelliği aşağıda üç kümede incelenmiştir.

a — İptal dâvalarının amacı

İptal davasının amacı, idarenin hukuka aykırı işlemler yapmasını, kararlar almasını önlemek, idarenin hukuka aykırı düşen işlemlerini ortadan kaldırarak onu hukuka uymaya alıştırmak ve böylece hukuk düzenini sağlamaktır.

b — İptal dâvasının hukuk yönünden etkisi

Bu dâva, yönetsel bir işlemin (kararın) hukuk kurallarına aykırı olup olmadığını inceler. Yönetsel bir işlemin hukuka aykırılığı yargı organınca saptanırsa, bu karar ortadan kaldırılır. Bu sonuç, yalnız dâvadaki tarafları değil, hukuk düzeninin tüm olarak sağlanması bakımından bu işlemle kendi yarar ve çıkarı yönünden ilgisi olan herkes için etkilidir.

c — İptâl kararları karşısında idarenin durumu

Yönetsel yargılık (idari mahkeme) bu dâvada sadece hukuka aykırı bulduğu kararı ortadan kaldırmakla yetinir. Yoksa, bir işlemi yapan idareye bu konuda buyruk vermez. Ancak idare bu kararı yerine getirmeli mi, getirmemeli mi? İşte inceleme konumuzun çözümlenecek düğümü budur.

İptâl dâvasına konu olabilecek idari işlemin (kararın) yapıcı, icrai bir karar olması gerekir. Bir kararın yapıcı, icrai nitelikte olması, o işlemin yetkili bir üst yönünden verilmiş olmasına ve yine bu kararın o kat tarafından verilebilmesi durumunun bir izne, muvafakata başka bir üstün onaylamasına ya da başka her hangi bir biçim (şekil) düzenine bağlı olmasına, daha açık bir deyişle zorunlu hiyerarşik üst denetime dayanan bir başvurma yönetimine açık bulunmasına ve yetki, biçim ve yöntem bakımlarından son bir işlem durumunda olmasına bağlıdır (1).

Yukardaki açıklamalardan da anlaşıldığına göre, iptal kararları, bir yönetsel işlemi kökünden ortadan kaldırır. Yönetsel işlemin yerine getirilmesinin hukuka aykırı olduğunu belirtir ve bu niteliği yüzünden geriye yürür. En önemli yönlerinden birisi de, devletin bütün kuruluşlarını ve hele idareyi tümüyle bağlar. Böyle olunca, iptâl kararı üzerine idare bu kararın ışığı altında eylem ve işlem düzenlemek zorundadır. Böyle olunca idarenin açık bir anlamiyle hükümetin, iptâl kararını yerine getirmek ya da getirmemek yolunda her hangi bir seçim hakkı yoktur. Bu ilke, 521 sayılı Danıştay Yasasının 95 inci maddesinin ikinci yarısında (İdare, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 132 nci maddesi gereğince Danıştay ilâmlarının icaplarına göre işlem veya eylem tesis etmeye mecburdur) diyerek hukukta yerini bulmuştur. Oysa, Anayasamızın 132 ci maddesi üçüncü bölümünde bu ilkeyi hiç bir duraksamaya yer vermeyecek biçimde ve bütün açıklığı ile: (yasama ve yürütme organlaorı ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır, bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiç bir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktirmez) diyerek belirtmiş bulunmaktadır. Bu duruma göre, başta Anayasa ve sonra Danıştay Yasasının söz konusu yargılarına göre iptal kararları, salt olarak idarece, hükümetçe yerine getirilecektir. Bugün yürürlükte olan hukuk düzenimizin gereği budur.

(1) **Yüzyıl boyunca Danıştay. 1968, sayfa 448 : Danıştay 5 inci Dairesinin 14/4/1961 gün ve Esas : 1960/1090, Karar : 1961/1172 sayılı kararı**

Yasalarımızın bu kesin yargı ve kurallarına rağmen uygulamada, idarenin bu türlü kararları yerine getirmekte zorunlu olmadığı görünüşünü savunanlar, bu türlü kararların idareyi içinden çıkamıyacağı duruma düşürdüğünü, kamu işlerinin düzeninde yürümesini engellediğini düşünen ve bu görüşü benimseyerek Anayasa ve Danıştay yasasını bu yolda yorumlayanlar bulunmaktadır. Ben o kanıdayım ki, Anayasamızın ve Danıştay Kanunumuzun bu açık yargıları karşısında böyle bir yoruma gitmeye olanak yoktur. İptal kararı üzerine idarenin ne yapması gerekeceğini şöyle dört kümede açıklamak yerinde olacaktır.

a1 — İdarenin olumsuz ödevi

İdarenin olumsuz ödevi, borcu, iptâl kararıyle ortadan kaldırılmış olan bir tasarruf veya kararın, artık yerine getirilmemesi demektir. İptâl kararına rağmen idare, yargı yerince ortadan kaldırılmış olan kararını yürütmekte, uygulamakta direnirse, kaldırılan kararın uygulanması için yaptığı bütün işlemlerin artık hukuki bir dayanağı yoktur. Çünkü, yürütülen işlem artık hukuk yönünden sakattır, ve uygulanması gerekeceği yolundaki herhangi bir hukuk kuralına dayanmamaktadır. Bu durumda hukuk dışı bir uygulama ve eylemli bir durum ve hukuk dışı bir davranış ortaya çıkar.

İptal kararını yerine getirmeyen ve kendi bildiğine kararını yürütmekte direnen idareye karşı bugünkü yasalarımızda belli başlı iki yol vardır :

aa — İdareye karşı tazminat dâvası açmak,

ab — Sorumlulara karşı ceza kovuşturmasına girişmek.

Şimdi bu iki noktayı özetliyelim.

aa — İdareye karşı tazminat dâvası açmak

Danıştay yasasının 95 inci maddesi son fıkrasında (Danıştay ilâmlarını icaplarına göre, eylem veya işlem tesis etmeyen idare aleyhine, Danıştayda maddi ve manevi tazminat dâvası açılabilir) denilmektedir. Bu kural, hiç bir yoruma gerekseme göstermeden açıkça anlaşılıyor. Kaldı ki, 95 inci madde yukarıda yazımızın (C) bölümünde belirtildiği gibi, idarenin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 132 nci maddesinde yazılı bağlayacı kuralına ve Danıştay İlâmlarının gereklerine göre eylem ya da işlem yapmakla zorunludur. Tazminat dâvaları sonunda idare aleyhine verilen tazminat yargılarının da, iptal edilen kararı veren yönetimcide mi yoksa uygulamada görüldüğü gibi, bütçede bu iş için ayrılan bir bölümden mi ödenmek suretiyle yerine getirileceği de önemli ve ayrı bir incelme konusudur. Tazminata ilişkin ilâmların yerine getirilmesinde, idare tüzelkişisinin mi yoksa, hukuka aykırı olduğu ilâmla belli olan kararı veren sorumlu yöneticinin mi sorumlu tutulması konusu, bir özellik ve ayrı bir önem taşır. Bu konuyu ayrıca incelyip başka bir yazı ile idare hukuku yönünden dile getirmek yerinde olacaktır.

ab — Sorumlulara karşı ceza kovuşturmasına girişmek

İptal kararını yerine getirmeyen yönetimin sorumlu kişisi hakkında da ceza hukuku yönünden kovuşturma yapılamıyacağı düşüncesinde olanlar bulunmaktadır. Ben, bu kanıda değilim. Yönetsel yargılıkta (idari mahkemede), iptâl ilâmını yerine getirmeyen yönetici, yalnız tazminat dâvasına yargılı duruma düşmekle kalmaz, eyleminin özelliğine göre bu ilâmı kişisel ya da siyasal veya özel artdüşünce ve amaçlarla yerine getirmemişse hiç kuşku yok ki onun bu ey-

lemi ceza hukuku alanına girmiş ve ceza yönünden sorumlu duruma düşmüştür. İşte Prof. Sıddık Sami Onar, İdare Hukukunun Umumî Esasları adındaki kitabında : (..... böyle bir halde memurun fiilinden cezaî kanun çerçevesi içinde cezaî soruşturma yapılabilir. Fakat bunun için ilâmın icra edilmemesinin doğrudan doğruya memurun fiilinden ileri geldiğini isbat etmek ve fiilin mahiyeytine ve unsurlarına göre suçun ihmal ve terahiden, vazifeyi kötüye kullanmaktan başlayarak nev'ini belirtmek icap eder) (1) demektedir. Bu konuda şu noktaya da değinmek isterim. Danıştay 2 nci Dairesi yürütmenin durdurulmasına dair kararla Danıştay ilâmını yerine getirmeyen ilgili yöneticinin davranışının ceza hukuku yönünden sorumluluğunu gerektirdiğine ve davranışının Türk Ceza Yasasının 240 ncı maddesine uyan görevi kötüye kullanma suçunu teşkil ettiğine dair çeşitli kararlar vermiştir. (2).

a2 — İdarenin ödevini yapmaması

İdare, iptal kararı üzerine bu karara uyarak her hangi bir eylem veya işlem yapmamakla birlikte kendisine düşen ödevini yapmaz, yani iptal kararına göre önceki durumu iade için yapılması gereken olumlu görevleri yerine getirmezse, bir hizmet kusuru işlemiş olur. Bu da bir tazminat dâvası konusudur. Ne var ki, burada da eğer hizmet kusuruna konu olan eylemde yetkili memurun da kişisel kusuru varsa eylemin niteliğine göre memur hakkında da tazminat dâvası ile birlikte ceza kovuşturması yolları açıktır (3)

a3 — İdarenin yeni bir karar alması

İdare, iptal kararı üzerine yeni bir karar alabilir. Bu durumda, iptal kararının hukuki kavramını bir yana itip aldığı yeni kararla, görünüşte iptal kararını yerine getirir gibi davranıp, aslında ilâmın amacını saptırmış ve başka bir karar almışsa dâvacı, bu yeni karara karşı da iptal dâvası açabilir. Bu yol, idarenin çapraşık yollara dökülüp, ilâmı yerine getirmemek ve yurttaşı yeniden dâva açma yükümlülüğüne sokmak gibi, tedirgin edici, bunaltıcı ve zorlayıcı bir davranış içinde olduğunu gösterir. İlâmın amacı dışında idarece eylem ve işlem yapılması yurttaşı yeni dâvalar açma kapılarına zorlar. Bu da hukuk dışı bir davranış olur ve dâvacıya iptal dâvasından başka bir hizmet kusuruna dayanarak tam yargı dâvası, tazminat dâvası açabilmesi olanağını da sağlar.

a4 — Kuruluş ve kadro kanunları uydurması

İdarenin, iptal kararları karşısında kuruluş yasasına göre uygun yer olmadığını, kadro yasalarına göre kadro bulunmadığını ileri sürmesi ve bu sava dayanarak bir işlem yapmaması da olamaz. Sorumlu yönetim yetkilisi bu durumları önceden düşünecek, yasa kurallarına uygun olarak bir uygulama yapacaktır. Yapmamışsa, elbette sorumlu olacaktır. Çünkü, yönetimcinin idari eylem ve işlemlerini sorumsuzluk içinde uygulayabileceği düşünülemez. Böyle durumlarda da dâvacı, tam yargı dâvası açarak tazminat isteyebilir.

---

(1) **Prof. Sıddık Sami Onar, İdare Hukukunun Umumi Esasları, 3. bası, Cilt 3, S. 1998. Esas : 1965/2884 Karar : 1966/1203,**

(2) **Danıştay 2 nci Dairesinin : 10/5/1966 gün ve 26/2/1969 gün ve Esas : 1969/356, Karar : 1969/644**

(3) **Prof. Sıddık Sami Onar, İdare Hukukunun Umumi Esasları : 3 ncü bası Cilt 3, Sayfa : 1998, 2 nci Paragraf.**

B — Tam Yargı Dâvalarında

Bilindiği gibi bu dâvalar, hukuk dâvalarına çok benzerler. Dâva konusu idari eylemler ve idari sözleşmelerden doğan uyuşmazlıklardır. Buna göre bu dâvada, zararı doğuran eylemlerin, maddi olayların ve bunlardan doğabilecek hukuki sonuçların yargı ile saptanması gereklidir. 521 sayılı Danıştay Yasasının 30 uncu maddesinin (B) bendinde : (İdari eylem ve işlemlerden dolayı hakları muhtel olanlar tarafından açılacak tam yargı dâvaları) denilmek ve yine bu maddenin (C) bendinde (genel hizmetlerden birinin yürütülmesi için akdedilen idari mukavelelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin dâvalar) diye açıklanmak suretiyle bu dâvanın özelliği belirtilmiştir.

Tam yargı dâvalarına ilişkin ilâmların yerine getirilmesi, iptal kararlarına oranla daha kolaydır. Çünkü, bu dâvalar, bir dokuncanın para ile ödenmesini sağlarlar ve bir tazminat dâvasıdırlar. Genel olarak dâvacıya belli bir paranın ödenmesi sonucunu ortaya koyarlar. Devlet, ödemekle yükümlü olduğu parayı dâvacıya öder. Ödemezse ne olur? Danıştay yasasının 95 inci maddesi üçüncü fıkrasında : (Tam yargı dâvaları hakkında Danıştaydan çıkan ilâmlar, genel hükümler dairesinde infaz ve icra olunur) demek suretiyle bu sorunu çözümlemiştir. Ancak, buradaki (genel hükümler) deyiminden ne çıkarabiliriz? Devlet, borcunu ödemezse, genel hükümlere göre İcra ve İflâs yasası gereğince icra dairelerine mi başvurulacaktır? Evet, Devlet aleyhine Devletin borcundan dolayı icra dairesine başvurulmaktadır. Gerçi 2004 sayılı İcra ve İflâs yasasının 18-2-1965 gün ve 538 sayılı yasa ile değişen 82 nci maddesinin 1 numarlı bendine göre Devlet malları haczedilemez; ancak, Devlet mallarının haczedilmemesi, Devlet mallarının gelirlerinin haczedilemiyeceğini gerektirmez ve Devlet malları gelirlerinin haczedilemiyeceğine deygin bir yasa yargısı da yoktur. Bu gün uygulamada idareye karşı alacaklı kişilerin bu yola başvurdukları görülmektedir. Bundan başka bu konu bir de idarenin hukuk devleti ilkelerine bağlı kalma zorunluğu yönünden ele alınabilir. Çünkü devlet, kendisini ayakta tutan kendi varlığını oluşturan hukuk (tüze) düzenine kendisi uymak zorundadır. Tüze düzenini bozan devlet düşünülemez. Bundan başka devlete karşı genel yargılarda bulunan icra yoluna başvurulması, kamu gücünü elinde bulunduran devletin, icra ile yani kendinin yürüttüğü ve sahip olduğu icra gücüyle kamu gücünün çarpıştırılması anlamına gelir. Bu durum, ulusal egemenliğin, kamu hizmetleri dengesinin yıkılması demek olur. Bu nedenlerledir ki devletin ödemekle yükümlü olduğu bir borcu, hak sahibine vermediği görülmemiştir. Bütün bu ilkelere karşın devlet borcunu ödemezse ne olur? Böyle durumlarda, devletten zorla alacağın alınmasını gösteren her hangi bir yöntem olmadığına göre olsa olsa bizim bugünkü tüze düzenimize göre idarenin özellikle hükûmetin yasama organı yoluyla siyasal denetimine gitmekle olabilir.

C — İdari Sözleşmeler Dolayısiyle Verilen Yargılarda

Bu türlü yargıların yerine getirilmesi, tam yargı dâvası dolayısiyle verilen kararların yerine getirilmesindeki yönteme bağlı olduğu için ayrıca bir açıklama yapılması gerekli değildir.

D — Temyiz Dâvalarında

521 sayılı Danıştay Yasasının 31 inci maddesi temyiz dâvalarını şöyle açıklamaktadır : (İdari yargı mercilerinden özel kanunlarına göre kesin olarak ve

ılmış olan ve üst idari yargı mercii bulunmayan yargı kararları, dâva daireleri ile dâva daireleri kurulunda temyiz yoluyla kesin olarak görülür). Bu duruma göre yargı niteliğinde karar veren bir alt merciin kararının üst mercice incelenip onaylanması ya da bozulması söz konusudur. Alt merci kararının bozulması durumunda, bu ilâmın yerine getirilmesi idareye değil, ilk kararı veren kurula deygindir. Alt merci ise, üst merciin kararına uymak zorundadır. Uymazsa ne olur? Danıştay alt merci kararını ilk önce usul (yöntem) yönünden bozmuşsa ikinci incelemede bu kez, esasa ilişkin yasaya aykırılıktan bozabilir (1).

E — Yorum Dâvalarında

Yorum dâvaları, idari bir tasarrufun, kararın anlam ya da kapsamını belli etmek için açılır. İdare ile birey arasında, yönetsel bir kararın anlam ya da kapsamında uyuşmazlık çıkması durumunda söz konusu olabilen bir dâva, yönetsel bir dâva türüdür. Ancak pozitif tüzemizde (pozitif hukukumuzda) bu anlamda yorum dâvası kabul edilmiş sayılamaz (2). Bugünkü uygulamada da böyle bir güçlük yoktur.

Bir de 521 sayılı Danıştay yasasının 30 uncu maddesinin (E) bendinde (Adalet mahkemelerinde bakılmakta olan bir dâvada bu dâva ile ilgili idari bir işlemin manası veya şümulünün tâyini hususunda çıkacak uyuşmazlıkların halli için mahkeme kararı üzerine açılacak dâvalar) denilmek suretiyle konuya değinilmiştir. Burada da idari bir işlemin anlam ve kapsamını belli eden idare mahkemesi kararının yerine getirilmesi, idareye değil, adalet yargılığına (mahkemesine) ilişkindir. Adalet yargılığı, bu konuda idari yönetsel yargılığın kararıyle bağlıdır.

F — İdarî Ceza Dâvalarında

İdari ceza dâvaları, yönetsel dâva türlerinden biridir. Ne var ki, bu dâva türü, cezaların genel yargılıklarca (mahkemelerce) karara bağlandığı ilkesi karşısında önemini yitirmiş, son zamanlarda yönetsel dâva türleri arasında sayılmaktan vaz geçilmiştir. Bu dâvanın niteliği üzerinde durulmaması, derinliğine inilmemesi yüzünden bu yönetsel dâva türü idare alanından silinmektedir. Aslında bu dâva, iptal, tam yargı, yorum, temyiz dâvaları gibi yönetsel dâvaların temelli bir türüdür. Bu dâva türünün bugünkü koşullara göre araştırılmaması, dayandığı tüze kurallarına önem verilerek su yüzüne çıkarılmaması nedeniyle zayıfladığı görülmektedir. Ben bu dâva türünü, ayrı yazımda Türk İdare Hukuku alanına bütün ayrıntılariyle sunacağım ve canlandırmaya çalışacağım.

Bugün yönetsel ceza dâvaları sonunda verilen yargıların yerine getirilmesi adalet örgütlerine ilişkin olduğundan şimdilik bunu sadece belirtmekle yetineceğim, Ancak yorum dâvalarında, idari sözleşmelerde, tam yargı dâvalarında olduğu gibi nasıl genel yargılıklar, idare hukukunun (tüzesinin) özelliği karşısında yetkisiz kalmışlarsa, yönetsel bir işlemden doğan bir ceza dâvasının da cezaya değgin bütün işlemleri de idare hukukunun, yönetim tüzesinin ayrılığına, başkan-

(1) Yüzyıl Boyunca Danıştay, 1968, Sayfa : 715
(2) Prof. Sıddık Sami Onar, İdare Hukukunun Umumi esasları. 3. baskı, Sayfa, 1774

lığına bağlıdır. Eski bir deyimimiz vardır; Fer' asla tabidir. Ben hiç işlenmemiş, üzerinde hiç yayın yapılmamış bu konuya eğileceğim. Anayasamızın kurallarını da aşan, ilerici bir görüşle idari ceza dâvalarının, yönetsel yargıya ilişkin olmasını, cezaların da yönetsel yargılıkta verilmesi gerektiğini gerekçesiyle başka bir yazımda gerçekleştirmeye çalışacağım.

2 — Yürütmenin Durdurulması Kararları Yönünden

Yürütmenin durdurulması kararları, hem geriye hem de ileriye yürür. Bu kararların geriye yürümesi, dâva konusu yönetsel işlem ya da eylemi yapıldığı gündeki durumunda olduğu gibi askıya alır. Yürütmenin durdurulması kararı, verildiği günden sonra da, yönetsel kararın etkisiz ve yürümez bir durumda olması sonucunu ortaya kor.

Yürütmenin durdurulması kararları, hukuk yargılama usulündeki tedbirlere benzemezler. Kimi hukukçular, yürütmenin durdurulması kararıyle hukuk yargılama yöntemindeki tedbir kararlarını bir birine karıştırmaktadırlar. Kaldıki, yürütmenin durdurulması kararları, yönetim tüzesine (idare hukuku) özgü, yargı kararlarıdır ve özel tüzedeki tedbirlerden bambaşka hukuki sonuçlar doğurur.

Bizde bu kararların yerine getirilmesi, öteki yargı kararlarında olduğu gibi idarece yapılır. Yerine getirilme sonucu ortaya çıkan sorumluluk konusunda yukarıda iptal ve tam yargı dâvaları sonunda verilen kararların yerine getirilmemesi durumunda belirtilen cezai ve tazmini yasa kuralları uygulanır. Prof. Ragıp Sarıca'ya göre : yürütmenin durdurulması kararlarının yerine getirilmesinde yönetimin yapıcı olarak bir eylem ya da işlem oluşturması gerekmez. Bu durumda yöneticinin susması, kararın yerine getirilmesine engel olmaması gerekir (1). Alman Yönetim Tüzesinde de bu türlü terimler, deyimler kullanılmaktadır. Bence bu görüş her zaman doğru olmaz. Çünkü, idare özellikle emekliye ayırma, atama ve benzeri gibi durumlarda yeni işlemler yapmak zorundadır.

III — Alman yönetim hukukundan örnekler

A — Alman Yönetim Hukukunda Yargı Kararlarının Yerine Getirilmesi

Bizde bir Fransız yönetim hukuk düşkünlüğü, Fransız yönetim hukukuna aşırı bir tutkunluk vardır. Bu, Danıştayımızın kuruluşunun Fransayı örnek almamızdan ve Fransız Danıştayının çalışmalarını izlememizden ve zamanla buna alışıp tiryaki olmamızdan ileri gelmiştir. Gerçekten Türk Yönetim Tüzesi (hukuku), Fransız Yönetim Tüzesinin (hukukunun) gelişmelerinden yararlanmış ve bizde de bu yönden bugünedek ilerlemeler olmuştur. Bence bu çok yerindedir. Ancak yeterli değildir. Almanyada İkinci Dünya Savaşından sonra, yönetim hukuku alanında, Fransaya oranla yenilikler doğmaktadır ve doğmuştur. Bana kalırsa Türk Yönetim Tüzesi bu alanda Alman Yönetim Tüzesi ile yeterince ilgilenmemektedir. Ne Üniversite, ne uygulamacılar, Alman yönetim Tüzesiyle ilgilenmemektedir. Oysa Ceza Mahkemeleri Usulü Kanunumuz, Ticaret Kanunu-

(1) Yüzyıl Boyunca Danıştay, 1968, Sayfa : 717

muzun aslı, Hukuk Yargılama Usulü Kanunumuzun bir çok bölüm ve kuralları Alman tüzesinden alınmıştır. Hele Ceza Yargılama Usulü yasamız, olduğu gibi Almancadan bir çeviridir. Bununla Türk Tüzesinin, Alman Tüzesiyle sıkı ilişkisi olduğunu belirtmek ve Alman Tüzesinin yeni gelişmelerini, bizdeki eski kalıplaşmalardan ayrılarak incelememiz gerektiğine değinmek istiyorum. Bu nedenledir ki, konumuzu ilgilendiren yönü ile Alman yönetim yargılıklarınca verilen kararların yerine getirilmesi konusunu incelemek yerinde olacaktır.

21 Ocak 1960 günlü Alman İdari Mahkemeler yasası, 167 nci maddesinde başlayan 17 nci bölümünde, yerine getirmenin koşul ve yöntemlerini belirtmektedir. Almanyada yerine getirme, ilk derece mahkemesince yapılır. Orada, hukuk yargılama yöntemi yasasının yargı ve kararların yerine getirilmesine ilişkin olan 8 inci kitabı yönetsel kararların yerine getirilmesinde uygulanır, temel ilke budur.

İdari tasarruflara (yönetsel egenimlere) ilişkin kararların yerine getirilmesine gelince :

Almanyada (Yönetsel tasarrufların yerine getirilmesine değgin yasa) uygulanmaktadır. Yönetsel eylem ve işlemlerin yerine getirilmesinde görevli merci, ilk derece mahkemesi başkanıdır. Bu ilk aşama yargılığının başkanı, yerine getirme görevini yaparken, başka bir yerine getirme merciinden ve gerekirse mahkeme mübaşirinden bile yararlanır. Orada, yargılık kararına uygun olarak bir yönetsel eylem ve işlemin yapılmasını zorlamak olanağı vardır. Yerine getirmenin konusu, bir yönetsel işlemin yapılması için yönetimi (idareyi) zorlamaya veya bir yönetsel işlemin yapılmasına karşı idareyi ses çıkarmamaya, engel olmamaya değgin olabilir. Eyaletlerin bu konularla ilgili özel yasaları uygulanır. Bu duruma göre, Almanyada yönetsel yargılık kararına uygun yönetsel bir işlemin yapılması hukuken, yasadaki kural ve yöntemlerine göre zorlanabilir. Yönetsel işlemin yapılmasına engel olma ve karşı koyma kökünden yok edilir ya da yetkili yönetim üstünün yerine getirmeye ses çıkarmaması sağlanır.

Tam yargı kararlarında, ödence (tazminat) alacaklısının istemi üzerine ilk aşamadaki yargılık (ilk derece mahkemesi) ilgili yönetim katına yönerge gönderir. Bu yönergede (talimatta) para ödenmediği takdirde, ne gibi tedbirler alınacağı yazılır. Yönergeyi (talimatı) alan yönetim yetkilisi bu yönerge ile bağlı kalır. Yargılık (mahkeme) kararına göre yargılık başkanı, yerine getirme yazısını çıkarmadan önce bir aydan çok olmayan bir süre içinde haklarında icra kovuşturmasına girişileceğini, ilgili yönetime, kamu tüzel kişiliklerine, ya da kamu kuruluşlarının temsilcilerine bildirir. İdare, yönetsel yargılıkta verilen yargı veya yürütmenin durdurulması kararını yerine getirmezse, ilgilinin istemi üzerine ilk aşama yargılığı belli edeceği bir süre içinde kararın yerine getirilmesini yönetimden ister. Yargılığın (mahkemenin) belli ettiği süre içinde bu karar yerine getirilmezse, ilk aşama yargılığı başkanı, sorumlu yöneticiden iki bin Alman markı alınacağını da bildirir. Bu süre geçtiği halde yine de karar yerine getirilmemişse, yargılık, zorlayıcı nitelikte olan (Zwansgeld) parayı kendiliğinden alır. (1). Bu zorlayıcı nitelikteki paranın alınması gerekirse yargılıkça (mahkemece) yenilerin yani bir daha karara bağlanabilir. Görülüyor ki, iptal, tam yargı davalarında Al-

(1) Ahmet Erdoğdu, Alman İdari Mahkemeler Kanunun, Çeviri 1967 Sayfa : 51 - 54

manya, idarenin (yönetimin) yasa dışı davranışına hukuk yolu ile engel olmaktadır. Almanya, yönetsel yargılık kararlarının, yönetenlerce uygulanmasını yönetimin kişisel arzusuna,keyfine bırakmamaktadır. Almanya, kararların yerine getirilmesi için yöneticiyi zorlayabilmektedir. Alman yasasındaki bu kurallar, bugün bizim tüzemize (hukukumuza) yabancıdır. Çünkü biz, Fransız (yönetimi tüzesine) idare hukukuna yapışmış kalmışız ve başka çevrelere bakmıyoruz. Bu konuda şöyle bir görüş ileri sürebiliriz : Yönetim Tüzesi (idare hukuku), idare ile yurttaş arasındaki uyuşmazlıkları çözümler. Yönetsel yargı kararının yerine getirilmemesi durumunda, yönetsel yargının Almanyadaki yürütme gücü, yönetsel eylem ve işlemi yapmamakta direnen sorumlu kişiye yönelmektedir. Bu durumda da, yönetsel yargı genel yargılıkların yetkisine giren yönetsel yargı ile bireyi karşı karşıya koymakta ve böylece bizdeki yönetim tüzesinin (idare hukukunun) ilkelerine aykırı düşmektedir. Ben bu görüşü yanlış buluyor ve bu yönden bir çıkış yapıyorum. Bizim idare hukukumuzda (yönetim tüzemizde) nasıl ki idare vergi dâvalarında yurttaşı dâva ediyor ve bu dâva, genel yargılığın (umumî mahkemenin) değil, konusu bakımından yönetsel yargıya bırakılıyor ise, burada da durum böyledir. Kaldı ki, yönetsel yargı kararının yerine getirilmesini ben, yönetsel yargının gücü dışında görüyorum. Çünkü asıl uyuşmazlık konusu yönetsel idi. Bu uyuşmazlığı yönetsel yargı çözümledi ve bir karara bağladı. Bu kararın yerine getirilmesi de yönetsel tüzenin kavram ve kapsamı içindedir. Bunun içindir ki yönetsel yargıların yerine getirilmesi de yönetim tüzesinin (idare hukukunun) yetki ve sorumluluğu içindedir. Ve çünkü fer' asla tabidir.

B — Sonuç

Fransız yönetim tüzesinin (idare hukukunun) bizde alışılmış etkisi ile bugünedek uygulanan ve yürütülen yönetsel yargı düzeni ile İkinci Dünya Savaşından sonraki Alman yönetim tüzesinin kısasının kısası bir özetleme ile karşılaşmasını yaptım. Bir kaç yıl önce Danıştayımıza gelen bir Alman hukuk yetkilisine, yönetsel yargıların sorumlu yönetici tarafından uygulanmaması durumunda Almanyada ne yapılacağını sorduğumuzda Herr Warren (ben bu soruyu anlıyamıyorum. yönetsel yargılığın (mahkemenin) yargısını bir sorumlu yöneticinin yerine getirmemesi diye Almanyada bir olay yoktur. Almanyada hiç bir yönetici böylesine bir ağır yükü üstüne alamaz ve şimşekleri üstüne çekemez) anlamında karşılık vermişti. Bu konuşmadan sonra uğradığım genel sekreterlikte, bugün rahmetle anacağım o zamanki Genel Sekreterimiz sayın Mennan Yiğiter'in karşısında, elindeki Danıştay ilâmının yerine getirilmediğini yakınan bir öğretmenle karşılaşmıştım. Çok üzücü bir olay, ama gerçek bu idi. Bitişik odada, çağdaş uygarlığın temsilcisi bir ülkenin yetkilisi ne söylüyordu ve bizdeki uygulama ne idi, Oysa Alman yasasında, sorumlu yöneticiyi yargı kararlarını uygulamakta zorlamak için yazılı kuralları Herr Warren bilmezden geliyordu. Bir çok alanlarda olduğu gibi tüze alanında da geri kalmışlığın bizde İmparatorluktan kalma alışkanlıklar dolayısiyle yönetimcinin dediğini yapmada direnmesi ve bir yargı denetimi karşısında yönetimcinin büyük tepki göstermesinin ülkemizdeki uygulamayı yansıtması bakımından bu olay ve bu kavram, bize bir çok şeyler öğretiyor. Bizim ülkemizde, idari ceza dâvalarının kesin yargıları bu nedenledir ki yönetsel yargılıklarca karara bağlanmalı, yönetsel yargı kararlarını yerine getirmeyen sorumlu yöneticiler için ve ayrıca yönetim için sorumluluğu gerektirecek ceza ve ödence (tazminat) bakımlarından daha kesin kuralları kapsayan yasa değişiklikleri yapılmalıdır.

Benim bu görüşlerim, bügünkü yasalarımız karşısında yadırganacak ve belki de saçma olarak nitelenecektir. Ne var ki, bu görüş güçlendikçe Anayasa ve yasalar ona göre değişir ve Türk Yönetim tüzesi (idare hukuku) ve özellikle yönetsel yargı ve kararlarının yerine getirilmesi başlı başına bir kimlik ve önem kazanır. Bence, ülkemzide bu görüşün uygulama alanına girmesi, hukuk devleti ilkesine yan çizildiği sürece zorunludur. Yönetsel yargı kararlarının yerine getirilmesinde bugün karşılaşılan yetersizlikler sürer giderse, belirtmeye çalıştığım bu görüşlerin bir gün Türk Tüzesinde yer bulacağında şaşmaz inancım vardır. (1)

(1) Almanyada para cezası terimi (Geldstrafe) dir. Alman Ceza Yasasının 27 nci maddesine göre, para cezası 3 Reichsmark'dan onbin Reichsmarka değin paranın bir ceza sorumluluğu sonucu olarak yargılık kararı ile alınmasıdır. Ve bu bir ceza yargısıdır. Yukarıda sözü geçen (Zwangsgeld) ise para cezası değil, yargı kararına göre bir yönetsel eylem ya da işlemin yönetim tüzesi yönünden sorumludan, o eylem ya da işlemi yapması için alınan zorlayıcı ekonomik bir tedbir karşılığıdır. Dr. Adolf Schönke, Kommentar, Strafgesetzbuch, München und Berlin 1952 sayfa : 94

DANIŞTAY VE TARİHÎ GELİŞİMİ

Orhan Özdeş
Danıştay Üyesi

I — Giriş

Hukuk dalları içinde son zamanlarda en çok inkişaf gösteren İdare Hukuku alanı olmuştur. İdare Hukukunun bu şekilde gelişmesinde ise idarî rejimin memleketimizde yüz yıllık bir geçmişe sahip olması ve bu rejimi temsil eden Danıştay'ın Anayasamızın kendisine yüklediği görevler ve hukuk devletinin korunması zorunluluğu karşısında devlet organları içinde görevini başarı ile yerine getirmiş bulunmasıdır.

Yurdumuzda İdare Hukuku ilkelerinin, idarî işlem, karar ve tasarruflarının teessüs etmesinde ve yerleşmesinde Danıştay içtihatları ve bu yoldaki çalışmalar büyük ölçüde etkili olmuş, hukuk devleti anlamının, geniş halk kütlelerince benimsenmesine yardım etmiştir.

Türk Danıştayının kuruluşu ile Osmanlı İmparatorluğunda yapılmak istenilen yenilik hareketleri arasında sıkı bir münasebet mevcuttur. Çünkü Tanzimattan önceki devirde Devletin normal faaliyetlerini, savunma, asayişi koruma, adalet dağıtımı gibi klâsik işler teşkil ediyordu. Bu faaliyetler ise şeriat hükümleriyle emir, irade ve fermanlarla yürütülüyordu. Danıştayın kuruluş tarihi olan 1868 yılına kadar Osmanlı İmparatorluğunda adlî yargı ile idarî yargı birbirinden ayrılmamıştı. Ancak 1839 tarihinde Tanzimat Fermanının yayınlanmasından sonra bu yolda ağır ve tedrici bir gelişme başlamıştır.

Bu sebepledir ki, Danıştayın doğuş sebepleri idarî rejimin doğuş sebeplerine muvazidir. Her devirde, kamu hizmetinin etkili ve verimli bir şekilde görülmesini sağlamakla görevli olan idarenin belirli hukuk kurallarına bağlı olarak faaliyette bulunmadığı bir çok hallerde idare edenlerin kişisel arzu ve menfaatlerini yerine getirme amacını güttüğü ve kamu kudretini bir tahakküm vasıtası olarak kullandığı görülmektedir. Tanzimatın ilânına kadar ve Osmanlı İmparatorluğunda iktidarı ellerinde tutanların yetkileri çok genişti. Hernekadar padişahın sahip olduğu yetkiler şeriat hükümleri ve kanunnamelerle sınırlandırılmak istenmiş ise de, idarenin etkili bir şekilde denetimi yapılamıyordu.

Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi Tanzimattan önce idarî işlerle kazaî işler teşkilât bakımından ayrılmış değildir. Aynı şahıs veya aynı kurul hem idarî hem de yargısal görev ve yetkilerle donatılmıştır. Divanda vezirler, nişancı, defterdar gibi idarecilerle kazaskerler, İstanbul Kadısı gibi hâkimlerin bir arada toplandığı, işbirliği yaptığı cihetle idarî işlerle yargı işleri de birbiri ardına halledilmekte ve sonuçlandırılmakta idi. (1) Bu sebepledir ki kadılar yalnız hâkimlik yap-

(1) Prof. Süheyp Derbil. İdare Hukuku, 1940. Sahife 142 - 143.

mazlar, şehirlerde ölçü ve tartıları denetlerler, hile ve ihtikârı önlemeye çalışırlar ve daha bir takım idarî işler gördükleri gibi sancak beylerine de müşavirlik ederlerdi. Buna rağmen kadılar Devlet veya idare aleyhine açılan her dâvaya bakamazlardı. Bu tür dâvaları Divâna havale etmekle mükellef idiler. Görülüyor ki açıkça idarî rejimin kabul edilmediği tarihte dahi, idarî rejimin unsurlarından biri olan idarî ve adlî otoritelerin birbirlerinden kesin olarak ayrılması gerektiği prensibinin kabul edildiği tarihe kadar geçen zaman içinde nisbî bir ayrılığın mevcudiyeti görülmektedir.

Diğer taraftan tarihî zaruretler sonucu, Türk Danıştayının kuruluşu ile İmparatorluk Türkiyesinde yapılmak istenilen yenilik hareketleri arasında sıkı bir münasebet meydana gelmiştir. Osmanlı İmparatorluğu çöküşünü önlemek için askerî ve idarî alanda bir takım yenilikler yapmak zorunluluğunda kalmıştır. 26 Şaban 1255 (1839) tarihli Tanzimat Fermanı ve 1856 yılında yayınlanan İslâhat Fermanı bu yenilik hareketlerinin esas ilkelerini tesbit eden birer belge mahiyetindedir. Bu fermanlarla padişahın yetkileri kısıtlanmış, mal ve can emniyeti ile eşitlik ilkesi ve gayrimüslimlerin inanç hürriyeti sağlanmak istenmiştir.

Osmanlı Devletinin hukuk yapısı ana karekteri bakımından dinsel bir esasa göre kurulmuştur. Şeriat esasları ana kanun yerini tutmaktadır. İslâmlığın genişlemesinin bir sonucu olarak şeriatın ruhuna uygun olduğu kabul edilmiş olan tefsir ve içtihatlarla bir islâm hukuku meydana gelmiştir. Fıkıh adı verilen bu hukuk, kişilerin aralarındaki ilişkilerden başka kamu hukukunda, Devletin iç teşkilâtına ve iç faaliyetlerine dair hükümler de koymuştur. Ancak bu hükümlerin çok genişlemiş olan Devlet faaliyetlerinin düzgün bir şekilde yürütülmesine kâfi gelmediği görülmüştür.

Devletin hukukî düzenini teşkil eden fakat İmparatorluğun ihtiyaçlarını tamamen karşılamaktan uzak bulunan şer'i hükümlerin bu eksikleri, Hükümdarın yasama fonksiyonu ile doldurulmuş ve şeriat hükümlerinin ve şer'î hukuk alanına dahil hususların yanında, kamu hukuku alanına giren hususlarda padişahın irade, ferman, emir, hat, hattı hümayûn gibi çeşitli adları taşıyan yasama faaliyetleriyle düzenlenmiştir. Bu düzenleme ise, padişahın yetkilerinin artması sonucunu doğurmuştur.

II — Danıştayın Kuruluşu

Osmanlı Devletinin, genel olarak teokratik ve monarşist olarak isimlendirilmesi mümkün hükümet şekline hâkim bulunan şeriat hükümleriyle Devlet Başkanı olan padişah tarafından, zaman zaman emir, irade ve fermanlarla tamamlanan hukuk düzeninin İmparatorluğun kamu kurumlarının düzgün bir şekilde çalışmasını sağlayamadığı görülmüştür.

Devletin hukukî bünyesine hakim olan Kavanin-i Şer-iye'nin de eski önemini koruyamaması, ruhanî ilkelerin sağladığı kişinin ve varlığın dokunulmazlığı, iertlerin eşitliği gibi ilkelerin değerlerini yitirmesi siyasî organların üstünde nâzım rolünü oynayacak bir Devlet şefinin nüfuz ve otoritesinin de kalmamış olması diğer alanlarda olduğu gibi, kamu hukuku alanında da bir duraklama ve gerileme hareketlerinin başlamasının nedeni olmuştur. (2)

(2) Prof. Dr. Recai Okandan, Tanzimat ve I. Meşrutiyet S. 17

Osmanlı tarihlerinde «Tevakkuf ve inhitat» devirleri adı verilen bu çöküntünün önlenememesi ve XVII. ve XVIII. asırlarda Avrupa'nın batı ülkelerinde mutlakiyet ve istibdat rejimlerini yıkarak iktidar ve otoriteyi belli hukuk ilkelerine bağlamak ve halk egemenliğini sağlamak amacıyla başlayan mücadele ve yeni fikir akımları milliyetçilik hareketleri, Osmanlı Devletinin, millî birlikten ve beraberlikten uzak unsurları üzerinde yarattığı olumsuz etkiler, Devletin varlığını tehdit etmeğe başlamıştır.

Osmanlı Devletini, içine düştüğü bu güç durumdan kurtarmak için XVIII. yüzyılın sonlarına doğru başlayan ıslahat hareketleriyle Devlet ve Hükümet mekanizmasının ıslahı ve memlekette esaslı bazı değişikliklerin yapılmasına çalışılmış, çeşitli kurumlar hakkında bazı ilkeler hazırlanmak suretiyle «Meclis-i Valâ-yı Ahkâm-ı Adliye ve Dar-ı Şûra-yı Bab-ı Ali» namı altında iki meclis kurulmuştur.

Mahmut II den sonra tahta çıkan Abdülmecit zamanında, Gülhanede, Mustafa Reşit Paşa tarafından okunan, Gülhane Hattı Hümayunu ile Osmanlı Devletinin tarihinde ve uyguladığı ilkelerde yeni bir devrin başlamış olduğu görülmektedir.

Bu Hattı Hümayun ile kabul edilmiş bulunan ilkelerin yanında, İmparatorluğun batışını önlemek için, İmparatorluk teşkilâtı içinde fonksiyonlarını ifa edemeyen eski kurumların düzeltilmesine veya yerlerine batı kurumlarına benzer kurumların kurulmasına, batının hukuk anlayışına yer verilmesine çalışıldığını Meclis-i Valâ-yı Adliye ve Dar-ı Şûra-yı Bab-ı Ali den sonra «Meclisi Alî-i Tanzimat» ın kurulduğunu ve sonradan Meclis-i Valâ-yı Ahkâm-ı Adliye ile Meclis-i Alî-i Tanzimatın birleştirildiğini fakat bu birleştirmenin adlî teşkilât ile idarî teşkilâtın birleştirilmesi ve tek yargı sisteminin uygulanması gibi bir sonuç doğurduğundan bu sakıncanın giderilmesi için Sadrazam Ali Paşa zamanında 11 Zilkade 1284 (1868) tarihinde Şûrayı Devlet ve Divan-ı Ahkâm-ı Adliye adlariyle ikiye ayrıldığını görüyoruz.

Divan-ı Ahkâm-ı Adliye özel kişiler arasında çıkan dâvaları çözümlemek ve Tanzimatın ilânından itibaren yürürlüğe konulan kanun ve tüzükleri, anlaşmazlıklarda uygulamak üzere kurulmuş olan en yüksek mahkeme idi. Bu mahkemenin kişi ile idare arasındaki anlaşmazlıklardan doğan idarî dâvaları çözümlemek yetkisi yoktu.

Danıştay ise idarenin taraf olduğu uyuşmazlıkları çözümlemekle yetkili idi. «O tarihte idarî dâvalar çok geniş anlamda ele alınmıştı. Iki taraftan biri kamusal idare olan her dâva idarî sayılıyordu.» (3) Bu suretle Danıştay'ın yetkileri çok geniş tutulmakta idi. «Danıştay, hükümet idaresi aleyhine açılan bütün dâvalara bakmakla kalmıyor aynı zamanda bir uyuşmazlık mahkemesi yetkisiyle de donatılmış bulunuyordu.» (4) Bir dâvayı çözümlemeye yetkili merciler arasında çıkan uyuşmazlıklar hakkında karar vermek yetkisi tüzükle Danıştay'a tanınmıştır.

Ancak bu yetki, tüzüğün 8 inci maddesiyle kararın yerine getirilmesi bakımından sınırlandırılmış, Danıştay tarafından verilen kararların yürütülmesi bu

(3) **Prof. Süheyp Derbil. İdare Hukuku. Sahife : 144.**
(4) **Prof. Süheyp Derbil. İdare Hukuku. Sahife : 144.**

kararların sadaret makamınca onanması ve bu hususta irade çıkması şartına bağlamak suretiyle tutuk adalet ilkesi uygulanmıştır. Bu tutuk adalet usulü Cumhuriyet Devrinde Danıştay'ın yeniden kuruluşuna dair olan 669 sayılı Kanun yürürlüğe konuluncaya kadar yani Cumhuriyet devrine kadar devam etmiştir.

8 Zilhicce 1284 tarihli, Şûrayı Devlet Nizamnamei Esasisinin 3 üncü maddesine göre Danıştay Umuru Mülkiye ve Zabıta ve Harbiye, Umuru Maliye ve Evkaf, Umuru Adliye, Umuru Nafıa ve Ticaret ve Ziraat, Umuru Maarif olmak üzere beş daireye ayrılmış bulunmaktadır. Gözönünde tutulması gereken husus bu dairelerin hem idarî ve danışma ve hem de yargı görevini bir arada ifa etmeleri, ayrı bir dâva dairesinin bulunmayışıdır. Ancak uyuşmazlık dâvalarını, yalnız Adliye Daireleri çözümlemektedir.

6 Rebiülevvel 1286 (1870) tarihinde çıkan ve hangi dâvaların Danıştay, da ve hangilerinin Divan-ı Ahkâm-ı Adliye'de bakılması ve çözümlenmesi gerekeceği hakkındaki esasları belirten İradei Seniye ile Danıştay'da idari dâvalara bakmak üzere bir Muhakemat Dairesi kurulmuş ve Maarif Dairesi kaldırılarak görevleri Mülkiye Dairesine verilmiştir. Bu suretle bütün dairelerin idari dâvaları çözümlemek yetkisi kendilerinden alınmış, bu yetki yalnız Muhakemat Dairesine tanınmıştır.

Zilkade 1288 (1872) tarihindeki iradei seniye ile yapılan değişikliğe esas olan 27 Zilkade 1288 tarihli Danıştay Başkanlığının yazısından Danıştay'ın Tanzimat, Muhakemat ve Dahiliye adlariyle üç daireye ayrılmış olduğunu görüyoruz.

5 Cemaziyelâhır 1289 tarihli iradei seniye ile başlangıçta beş daireden kurulu iken sonradan idarî daireleri dörde ve daha sonra da ikiye indirilen Danıştay'ın üyelerinin bu iki daireye taksim edildiği anlaşılmaktadır.

Birinci Meşrutiyetin ilânından ve 1293 Anayasa'sının yürürlüğe girmesinden önce ülkede bir yasama organı bulunmadığından, Danıştay'a verilen görevlerin başında kanun ve tüzük tasarılarının incelenmesi ve düzenlenmesi bulunduğu gibi bir tarafı kamusal idare olan bütün uyuşmazlıkları çözümlemek yetkisi Danıştay'a tanınmıştı.

Danıştay'ın kurulduğu 1284 yılındanberi çok geniş anlamda alınan idarî dâvalar anlayışının aksine olarak 1293 tarihli Kanuni Esasinin 85 inci maddesi kişiler ile Hükümet arasındaki dâvaların görülmesinin de genel mahkemelere ait olduğunu kabul etmiştir. Bu madde ile idarenin yargı yoluyla denetimi adliye mahkemelerine verilmiş bulunuluyordu.

Ancak, 1295 tarihli Teşkilâtı Mehakim Kanununun 7 nci maddesi, Kanunî Esasinin 85 inci maddesinin açık hükmüne rağmen, «kaza bidayet mahkemeleri sair mehakimi nizamiye gibi kavanin ve nizamatı mevzua ile kabili hüküm olan hukuk dâvalarını rüyete memur ve bunların haricindeki dâvaları kat'iyen red ile mercii mahsusuna müracaata lüzum göstermeye mecburdur» demek suretiyle, Prof. Süheyp Derbil'e göre, bir taraftan bu hüküm, bir taraftan da o sıralarda, hatta 1329 tarihine kadar Danıştay'ın Muhakemat Dairesinde kamusal memurların yargılandığı gözönüne getirilirse, idarenin yargı yoluyla denetimi Danıştay'ın tutuk adaleti yüzünden hükmen bir şekil ve merasimden, fiilen de hiçten ibaret bırakılmış olmaktadır. (5)

(5) **Prof. Süheyp Derbil. İdare Hukuku. S. 147**

1 Eylül 1302 (1886) tarihinde Danıştay'ın iç tüzüğünün üçüncü maddesi yürürlükten kaldırılarak yerine Muhakemat Dairesinin görevlerini gösteren bir maddelik bir tüzük yayınlanmıştır. 304 (1887) tarihli bir iradei seniye ile de bidayet mahkemeleri teşkil olunmuştur.

1312 tarihli «Şûrayı Devletin Islâh Teşkilâtı Hakkındaki» kararname yayınlanmış, bu kararname ile Muhakemat dairesi bağımsız bir hale getirilmiş ve diğer idarî işleri görmekle Mülkiye, Maliye ve Tanzimat daireleri görevlendirilmiştir. Bu tarihten İkinci Meşrutiyetin ilânına kadar Danıştay Genel Kurulu hiç toplanmamıştır. Mülkiye Dairesi on üç, Tanzimat ve Maliye Daireleri ise altışar üyeden kurulu idi. Muhakemat Dairesi, Bidayet, İstinaf ve Temyiz kısımlarına ayrılmış bulunuyordu. Bidayet kısmında bir başkan, dört üye, İstinafta bir başkan, altı üye, Temyizde bir başkan, sekiz üye vardı. (6)

13 Recep 1326, 18 Temmuz 1324 (1908) tarihli Meclisi Vükelâ tezkeresinden anlaşıldığına göre, mutlakiyet idaresi zamanında politik sebeplerle ve hizmet görevleri düşünülmeksizin artırılmış bulunan üye sayısının azaltılmasıyla Danıştay yeniden teşkilâtlandırılmış ve Mülkiye, Maliye, Tanzimat ve Nafia dairelerine ayrılmıştır.

1325 (1909) tarihinde maarif işlerine bakan Nafia Dairesi kaldırılarak nafia işlerinin Maliye Dairesine, Maarif işlerinin Mülkiye Dairesine (7) devredilmiş olduğu Prof. Süheyp Derbil tarafından iddia edilmekte ise de Prof. İsmail Hakkı Göreli, eğitime ilişkin kısımların Mülkiye Dairesine tevdii ve sözü edilen dairelere (Tanzimat), (Mülkiye ve Maarif) (Maliye ve Nafia) isimleri verilmesinin 9 Teşrinievvel 1328 (1912) tarihli iradei seniyye üzerine kabul edildiğini söylemektedir. (8)

1324 tarihine kadar Danıştay Başkanlığı «Heyeti Vükelâ» ya dahil ve bağımsız bir makam olduğu halde, bu tarihte ek görev olarak Adliye Nezaretine verilmiş iseda; Adliye Nezaretine ait olan işlerin fazlalığı sebebiyle Danıştay'a ait işlerin Adliye Nazırı tarafından yapılmasına imkân görülmediğinden 328 (1912) yılında çıkan irade ile evvelce işaret ettiğimiz gibi, Danıştay Başkanlığı Adliye Nezaretinden ayrılarak, kendi başkanı tarafından idaresi ve vükelâ meyanında bulunması usulüne dönülmüştür.

1924 Anayasa'sının 51 inci maddesinin «İdarî dâva ve ihtilâfları rüyet ve hal, Hükümetçe ihzar ve tevdi olunacak kanun lâyihaları ve imtiyaz mukavele ve şartnameleri üzerine beyan mütalaa, gerek kendi kanunu mahsusu ve gerek kavanini saire ile muayyen vezaifi saire ile muayyen vezaifi ifa etmek üzere bir Şûrayı Devlet teşkil edilecektir.

Şûrayı Devletin rüesa ve âzası vezaifi mühimmede bulunmuş ilim, ihtisas ve tecrübeleri ile mütemeyyiz zevat meyanından, Büyük Millet Meclisince intihap olunur.» hükmüne müsteniden, Cumhuriyet devrinde Danıştay, 23 Teşrinisani 1341 tarihinde çıkan 669 sayılı Kanunla Tazminat, Mülkiye, Maliye ve Nafia daireleri olmak üzere üç İdarî Daire ve bir Dâva Dairesinden teşkil edilmiştir.

---

(6) Prof. Süheyp Derbil. İdare Hukuku. S. 149
(7) Prof. Süheyp Derbil. İdare Hukuku. S. 149
(8) Prof. İsmail Hakkı Göreli. Devlet Şûrası. S. 31

Bu kanunla Osmanlı Devletinde uygulanan tutuk adalet sistemi bırakılarak Danıştay tarafından verilen kararların hiç bir makamın onayına lüzum olmadan yürütülmesi gerektiği ilkesi kabul edilmiştir.

1886 yılında Heyeti Istinafiye ve Temyiziye kurulduğu zaman Danıştay teşkilâtı içinde yer alan müddeiumumilik görevi 1913 yılında «Mahakimi Şûranın» lağvı ile kaldırılmıştır. 1913 yılından, Danıştayın 669 sayılı Kanunla kuruluşuna kadar geçen zaman zarfında Danıştay'ın geçirdiği safhalar dikkate alınırsa bu göreve ihtiyaç duyulmadığı görülür.

669 sayılı Kanunla müddeiumumilere bu tarihe kadar verilen görev tamamen başka bir açıdan ele alınarak, «idarî dâvaların tahkikat ve muhakematında mütalaa beyan eylemek üzere» belli süreyle Başkan tarfaından atanacak yardımcıların bu görevi ifa etmeleri kabul edilmiştir.

3546 sayılı Kanun ise, müddeiumumi ismini muhafaza etmiş ve başmuavin ve birinci sınıf muavinler arasından en az beş kişinin İcra Vekilleri Heyetince intihap ve Millî irade ile tayin edilmesi usulünü koymuştur.

Danıştay Kanununun bazı maddelerinde değişiklik yapılmasına ve bu kanuna bazı madde ve fıkralar eklenmesine dair olan 4904 sayılı Kanun «Danıştay'da bakılacak dâvalar hakkında hukuk bakımından işin durumunu belirtmekle ödevli bir Başkansözcüsü ile dokuz kanunsözcüsü bulunur. Kanunsözcüleri, yardımcılarda aranılan nitelikleri haiz olmak üzere Danıştay Birinci Başkanının teklifi, Başbakanın kararı ve Cumhurbaşkanının onayı ile tayin olunur. Kanunsözcüleri, düşüncelerini bildirmekte tamamen serbest olup yalnız dâva dosyalarının dağıtımında ve idare işlerinde Başkanunsözcüsüne bağlıdır» hükmünü getirmiş, bu hükümle müddeiumumi ismi yerinde olarak kanunsözcülüğüne çevrilmiş, bir Başkanunsözcülüğü ihdas olunmuş ve görevlerinde bağımsız oldukları zikredilmiştir.

3546 sayılı Şûrayı Devlet Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bir madde eklenmesi ve 28 inci maddesinin kaldırılması hakkındaki 7354 sayılı Kanun, kanunsözcülüğü müessesesinde bir değişiklik yapmamış, ancak içtihadın birleştirilmesini istemek yetkisini yalnızca Başkanunsözcüsüne tanımıştır. Adı geçen kanun yürürlüğe girinceye kadar, kanunsözcülerinin, kararlar arasındaki aykırılığı giderebilmek için içtihadın birleştirilmesini istemek yetkileri vardır.

Kanunsözcüleri hukukî düşüncelerinde tamamen serbest olup düşünceleri bakımından hiç bir makamın murakabesine tabi degildir. Bu düşüncelerini yazılı olarak bildirebilmek için gerekli gördükleri her türlü belgeyi, Danıştay Başkanlığı vasıtasiyle getirebilecekleri gibi istilâmda da bulunabilirler.

24/12/1964 tarih ve 521 sayılı Danıştay Kanunu, aynı ilkeleri korumakla beraber, duruşmalı işlerde kanunsözcülerinin, keşif, bilirkişi incelemesi veya delil tesbiti yapılmasını yahut işlem dosyasının getirtilmesini istedikleri takdirde, bu istekleri görevli daire veya kurul tarafından kabul edilmezse işin esası hakkında ayrıca yazılı olarak düşünce bildirmek zorunda olduklarını açıklamış ve atanma usulünde de bir değişiklik yaparak, yönetim ve disiplin kurulunca seçilmeleri ve Danıştay Birinci Başkanı tarafından atanmaları usulünü kabul etmiştir.

669 sayılı Kanunun bazı maddeleri 21 Temmuz 1931 tarih ve 1859 sayılı Kanunla değiştirilmiş ve sonradan 1938 yılında 3546 sayılı Devlet Şûrası kanunu ile 669 ve 1859 sayılı Kanunlar yürürlükten kaldırılmıştır. Profesör Süheyp Derbil'in kanısına göre; bu değişiklikler Cumhuriyet devri Danıştay'ının esas bünyesinde bir değişiklik meydana getirmemiştir. (9) Nitekim Danıştay'ın Ankara'da ilk kurulduğu tarihtenberi, başkan ve üyeleri Büyük Millet Meclisi tarafından seçilmek suretiyle Osmanlı Danıştay'ının iradei seniye ile tayin usulü terkedilmiş ve bu sistem hiç değişmeden 24/12/1964 tarih ve 521 sayılı Kanun yürürlüğe girinceye kadar devam etmiştir.

Cumhuriyet devrine kadar kısa bir zaman istisna edilirse, Danıştay Başkanlığı Bakanlar Kuruluna dahil bir makam sayılmak suretiyle kısmen de olsa Hükümetin siyaseti ile alâkalandırılmıştır. Cumhuriyet devrinde ise 669 sayılı Kanun tasarısının Dahiliye Encümeninde tartışılmasında Danıştay'ın Devletin teşkilâtı idarei mülkiyede Temyiz Mahkemesi gibi teknik niteliği haiz ve siyasetten hariç bir şekilde bulundurulması şart görülerek Beşvekâlete bağlı olması esası kabul edilmiş ve ilk Danıştay Kanunu Büyük Millet Meclisinden bu şekilde çıkmıştır. (10) Bu usul 521 sayılı Danıştay Kanunu yürürlüğe girinceye kadar devam etmiştir.

III — 521 Sayılı Kanuna Göre Danıştay

T.C. Anayasa'sı Yüksek Mahkemeleri bağımsız bir Anayasa organı olarak nitelediği için 24/12/1964 tarih ve 521 sayılı Kanunun ikinci maddesinde, Danıştay'ın bağımsız olduğunu, yönetim ve temsilinin Birinci Başkana ait bulunduğunu zikretmiş, aynı maddenin ikinci fıkrasında ise, Danıştay'ın bütçe ve Hükümetle ilgili işlerinin Başbakanlık aracılığı ile yürütüleceğini belirtmiştir. Bu suretle kurulduğu 1868 tarihinden Cumhuriyet devrinde yeniden kurulduğu 1927 yılına kadar «tutuk adalet sistemi» ile çalışan ve 1927 yılından 521 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 31 Aralık 1964 tarihine kadar kararlarında tamamen bağımsız olmakla beraber, Başbakanlığa bağlı olan Danıştay bu tarihten itibaren tamamen bağımsız bir organ halini almıştır.

3546 sayılı Kanunla Danıştay, üçü idarî ve ikisi kazaî işlere bakan beş daireye ayrılmıştır. 4904 sayılı Kanunla dâva dairelerinin adedi üçe çıkarılmış ve bu suretle Danıştay altı daireden kurulu hale getirilmiştir.

22 Haziran 1959 tarihinde yürürlüğe giren 7354 sayılı Kanun, Danıştay'ın teşkilâtını daha çok genişletmiş ve dördü idarî işlere ve beşi dâva işlerine bakan dokuz daire teşkil etmiştir. Bu teşkilât ve daire sayısı 31 Aralık 1964 tarihinde 521 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesine kadar devam etmiştir.

24 Aralık 1964 tarih ve 521 sayılı Kanun, Danıştay teşkilâtında büyük değişiklik yapmış, karar organlarını, Daireler, Danıştay Genel Kurulu, İdarî Daireler Kurulu, Dâva Daireleri Kurulu, İçtihatları Birleştirme Kurulu, Başkanlar Kurulu, Yüksek Disiplin Kurulu, Yönetim ve Disiplin Kurulu olarak belirttikten sonra; Danıştay'ı dokuzu idarî dâvallra ve üçü idarî işlere bakan on iki daireye ayırmıştır.

7354 sayılı Kanunla ilk defa ihdas edilmiş bulunan «Reisler Divanının» adı bu kanunla Başkanlar Kuruluna çevrilmiş ve istişarî bir organ haline getirilmiş-

(9) **Prof. Süheyp Derbil. İdare Hukuku. S. 151**
(10) **Prof. İsmail Hakkı Göreli. Devlet Şûrası. S. 101**

tir. Eski İdare Heyetinin yerini alan Yönetim ve Disiplin Kurulunun ise kuruluşu ve seçim şekli değiştirilerek bu kurula bir Başyardımcı ile o derecedeki bir kanunsözcüsü ilâve edilmiştir. Yönetim ve Disiplin Kurulu Başkan ve üyelerinin seçimi ile de Danıştay Genel Kurulu görevlendirilmiştir.

521 sayılı Kanun, Danıştay Başkan ve üyelerinin seçimlerini, Anayasa'nın 140 ıncı maddesi hükmüne uygun olarak yasama organından almış, Anayasa Mahkemesine vermiştir. Anayasa Mahkemesi, her boş yer için Danıştay Genel Kurulu ve Bakanlar Kurulunca seçilecek adaylar arasından birini, tüzüğünde gösterilen usul ile Başkan ve üye olarak seçmekle yükümlü bulunmuştur. Ancak Başkanlar belirli bir dairenin Başkanı olarak seçilirler.

Adı geçen Kanunun getirdiği diğer bir yenilik ise, Danıştay Birinci Başkanı ile daire başkanları, üyeler ve Başkanunsözcüsünün yüksek hâkimlik vakar ve şerefi ile bağdaşamıyan veya hizmetin aksamasını mucip olan hal ve hareketleri görüldüğü veya öğrenildiği takdirde haklarında disiplin koğuşturması yapmak ve karar vermek üzere, her takvim yılı başında, Danıştay Genel Kurulunca her daireden seçilecek birer üye ile üçü dâva daireleri ve ikisi de idarî daireler başkanları arasından seçilecek beş daire başkanından müteşekkil Yüksek Disiplin Kuruludur.

521 sayılı Kanun, Danıştay mensuplarını, meslek mensupları ve idare memurları olmak üzere ikiye ayırmıştır. Birinci Başkan, daire başkanları, Başkanunsözcüsü ile kanunsözcüleri, başyardımcı ve yardımcılar meslek mensubu olarak kabul edilmiş, diğer servislerde çalışanlar da idare memurları grubuna dahil edilmişlerdir.

Meslek mensuplarından; Danıştay Birinci Başkanı, daire başkanları ve üyeleri ile Başkanunsözcüsünün Yüksek Mahkeme hâkimleri olarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının kendilerine sağladığı teminat altında hizmet görecekleri belirtilmek suretiyle kanunun belirttiği şartlar dışında emekliye sevkedilmeyecekleri, görevlerine son verilemiyeceği ve başka bir göreve atanamıyacakları hususu kabul edilmiştir. Diğer meslek mensuplarına ise aynı teminat 120 nci madde hükmü ile verilmiştir.

521 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar Danıştay ile ilgili kanunlarda bulunmayan ve ilk defa bu kanunda yer alan bir husus da; Danıştay meslek mensuplarının görevlerinden doğan veya görevleri sırasında işlenmiş bulunan suçlar ile şahsi suçların kovuşturulmasını hususî usule bağlamış olmasıdır. Görevden doğan veya görev sırasında işlenmiş suçlardan bu kanun hükümleri dairesinde ve kanunda gösterilen merciler tarafından soruşturma yapılacağı belirtilmiş, Birinci Başkan, Daire başkanları ve üyeleriyle Başkanunsözcüsünün şahsî suçlarının takibinde, Yargıtay üyelerinin; kanunsözcüleri, başyardımcı ve yardımcıların şahsî suçlarının takibinde ise ikinci sınıfa mensup hâkimlerin şahsî suçlarının takibine ilişkin hükümlerin uygulanacağı zikredilmiştir.

Anayasa hükümlerine paralel olarak meslek mensuplarının hangi hallerde görevlerinin sona ereceği kanunda açıkça belirtilmiştir. Bir meslek mensubunun görevi; ağır hapis, kasıtlı bir suçtan dolayı altı ay veya daha fazla hapis cezası yahut kasıtlı olmayan bir suçtan dolayı iki yıldan fazla hapis cezası ile kesin olarak hüküm giymesi halinde kendiliğinden, kasıtlı bir suçtan dolayı altı aydan aşa-

ğı hapis cezası ile hüküm giymesi halinde, bu suç mesleğin vakar ve şerefini bozan veya mesleğe karşı genel saygı ve görevini gideren nitelikte görülürse veya sağlık bakımından görevini yerine getiremezse Yüksek Disiplin Kurulu ve Yönetim ve Disiplin Kurulu kararı ile sonra ermektedir.

Bu kısa incelemeden görülüyor ki; Danıştay, Fransa örnek alınarak kurulmak istenilen idarî rejimin neticesi olarak 1868 tarihinde geniş yetkilerle kurulmuş, Cumhuriyet devrine kadar, tutuk adalet sistemi içinde çalışılmış olmasına rağmen, Devletin bünyesi içinde önemli bir hukukî mevkiye sahip olmuştur. Gelişmesi aynı zamanda Türk İdare Hukukunun da gelişmesini sağlamıştır.

Cumhuriyet devrinde çıkarılan kanunların metinlerindeki «kat'î surette Devlet Şûrası Dâva Dairelerinde rüyet ve hallolunur.» «kat'î olarak görülür ve karara bağlanır» gibi ibareleriyle yargı kararlarının hiç bir makamın onay veya tasvibine ihtiyaç olmaksızın lâzımülicra olması ve hiçbir makamın bu kararları değiştirmemesi sağlanmıştır.

T.C. Anayasa'sının 140 ıncı maddesi, bugün Danıştay'ı, «Kanunların başka idarî yargı mercilerine bırakmadığı konularda ilk derece ve genel olarak üst derece mahkemesi», 521 sayılı kanun ise, «Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sı ile görevlendirilmiş yüksek idare mahkemesi, danışma ve inceleme merciidir.» şeklinde tarif etmek suretiyle hem bir yüksek mahkeme ve hem de tarihi gelişimine uygun olarak danışma ve inceleme mercii olarak nitelenmiştir.

Danıştay dairelerinin vermiş olduğu yargı kararları, icra organının onayı ile yürürlüğe konulmak suretiyle Cumhuriyet devrine kadar tutuk adalet prensibi uygulandığı için içtihatları birleştirme müessesesi, 3546 sayılı Kanun yürürlüğe girinceye kadar, uygulama alanı bulunmamış ve gelişememiştir.

İçtihatları Birleştirme müessesesi ilk defa 3546 sayılı Kanunun 29 uncu maddesinde yer almıştır. Bu maddede aynen «Dâva dairelerinin ikisi veya Dâva Daireleri Umumî Heyetinin veya bu dairelerden birinin aynı mahiyetteki işlere müteallik kararları arasında mübayenet görüldüğü veya müesses bir içtihadın tebdiline lüzum hissedildiği takdirde Şûra Reisinin veya dairelerden birinin veya müddeiumumiinin talebi üzerine, keyfiyet Dâva Daireleri Umumî Hayatinde tetkik olunur.», 29 uncu maddeyi değiştiren 4904 sayılı Kanunun 14 üncü maddesinde ise «Dâva daireleri veya Dâva Daireleri Genel Kurulunun aynı mahiyetteki işlerle ilgili kendi kararları arasında veya bu daire ve kurullarca verilen kararlar arasında aykırılık veya uyuşmazlık görüldüğü veya birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi gerekli bulunduğu takdirde, Danıştay Birinci Başkanının veya dairelerinin veya Kanunsözcüsünün istemi üzerine iş Dâva Daireleri Genel Kurulunda içtihadın birleştirilmesi yoluyla incelenir .

İçtihadın birleştirilmesi işlerinde karar üçte iki çoklukla verilir. Birinci toplantıda üçte iki çoğunluk olmazsa ikinci toplantıda salt çoğunlukla karar verilir. Bundan sonra çıkacak benzeri işlerde bu karara uyulma mecburidir.» hükmü yer almıştır.

3546 sayılı Kanunun 29 uncu maddesinde kararların üçte iki çoğunlukla verilmesi yolunda bir hüküm bulunmadığı için içtihadı birleştirme kararlarının da salt çoğunlukla verilmesi tabii olduğu gibi adı geçen maddede benzeri işlerde

içtihadı birleştirme kararlarına uyulmak mecburiyeti de zikredilmemiştir. Maddenin 4904 sayılı Kanunla değişik metninde ise iki yenilik getirilmiştir. Kararların birinci toplantıda üçte iki çoğunlukla verilmesi, bu toplantıda üçte iki çoğunluk sağlanamadığı takdirde ikinci toplantıda salt çoğunlukla karar verilmesi ve Danıştay Dâva Daireleriyle Dâva Daireleri Genel Kurulunun bu kararlara uyması zorunluğu kabul edilmiştir.

7354 sayılı Kanunun, 3546 sayılı Kanunun 4904 sayılı Kanunla değişik 29 ncu maddesini değiştiren metinde «Dâva dairelerinin veya Dâva Daireleri Umumî Heyetinin aynı mahiyetteki işlerle ilgili kendi kararları arasında veya bu dairelerle Umumî Heyetçe verilen kararlar arasında aykırılık veya uyuşmazlık görüldüğü veya birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi gerekli bulunduğu takdirde Şûrayı Devlet Birinci Reisinin talebi veya Dâva dairelerinin kararı veya Başkanunsözcüsünün talebi üzerine iş, Dâva Daireleri tam sayısından teşekkül eden Tevhidi İçtihat Umumî Heyetinde tetkik edilir. Tevhidi İçtihat Umumî Heyetinin içtima ve müzakkere nısabı yirmi beştir. Aza noksanı, kanunun 10 uncu maddesi hükmü gözönünde tutularak diğer dairelerden alınmak suretiyle tamamlanır. Tevhidi İçtihat Umumî Heyeti, Birinci Reisin Reisliğinde içtima eder. Bu takdirde en kıdemsiz âza Tevhidi İçtihat Umumî Heyetine iştirak etmez. Birinci Reisin bulunmadığı hallerde 26 ncı madde hükümleri tatbik olunur. İçtihadın birleştirmesi işlerinde üçte iki çoğunlukla karar verilir. Birinci toplantıda bu nısap olamazsa ikinci toplantıda mutlak ekseriyetle karar verilir.

Bundan sonra çıkacak mümasil işlerde bu karara uyulmak mecburidir.» denilmektedir.

Bu metinde içtihadın birleştirilmesini isteyecek olanlar Birinci Başkan, Başkanunsözcüsü ve bu hususta karar vermek suretiyle dâva daireleri olarak sayılmıştır. İçtihatları birleştirme genel kurulunun ise dâva daireleri tam sayısından teşekkül edeceği içtima ve müzakere nısabının yirmi beş olduğu ve üye noksanının kanunun 10 uncu maddesi gözönünde tutularak diğer dairelerden alınmak suretiyle tamamlanacağı açıklanmıştır.

24/12/1964 tarih ve 521 sayılı Danıştay Kanununun 45 inci maddesi «İçtihatları Birleştirme Kurulu, Dâva Dairelerinin veya Dâva Daireleri Kurulunun kendi kararları veya ayrı ayrı verdikleri kararlar arasında aykırılık veya uyuşmazlık görüldüğü veyahut birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi gerekli sayıldığı takdirde, Birinci Başkanın havalesi üzerine, Başkanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan sonra işi inceler ve lüzumlu görürse, içtihadın birleştirilmesi veya değiştirilmesi hakkında karar verir.» hükmünü getirmiş, kararlar arasında aykırılık veya uyuşmazlık görüldüğü yahut birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi gerekli sayıldığı takdirde, içtihadların birleştirilmesinin Birinci Başkanın havalesi üzerine, Başkanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan sonra İçtihatları Birleştirme Kurulunda görüşülebilmesini şart kılmıştır.

46 ıncı maddesinde ise «İçtihatların birleştirilmesi veya birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi, Birinci Başkan, konu ile ilgili daireler veya Başkanunsözcüsü tarafından istenebilir.

Muhalif kararların içtihatların birleştirilmesi şekli ile halli için kendisini ilgili sayan herhangi bir kimse de Danıştay Birinci Başkanlığına başvurabilir.

Kurulun, içtihatların birleştirilmesi veya değiştirilmesi hakkındaki kararları, gönderdikleri tarihten itibaren bir ay içerisinde Resmî Gazetede yayınlanır.

Bu kararlara, Danıştay organları ile 31 inci maddedeki idarî yargı mercileri ve idare uymak zorundadır. »denilmek suretiyle birleştirme veya değiştirme istemeğe yetkili olanlar Birinci Başkan, konu ile ilgili daireler, Başkanunsözcüsü ve kendisini ilgili sayan herhangi bir kimse de Danıştay Birinci Başkanlığına başvurmak şartiyle sayılmış ve kabul edilmiştir.

521 sayılı Kanun içtihadı birleştirme kararlarının herkes tarafından zamanında duyabilmesini temin maksadiyle Resmî Gazetede de yayınlanmasını öngörmüştür.

Bundan evvelki kanunlarda bulunmayan bir hüküm daha getirerek, idarenin içtihadın birleştirilmiş olduğu hususlarda uyuşmazlık yaratmasını önlemek için idarenin de bu kararlara uymak zorunluğunu öngörmüştür,

521 sayılı Kanun 24 üncü maddesinde de İçtihatları Birleştirme Kurulunun kuruluşunu ve Muhakeme Usulünü düzenlenmiştir. Madde metni aynen «İçtihatları Birleştirme Kurulu, Birinci Başkan ve dâva daireleri başkanları ile üyelerinden kurulur.

Toplanma ve görüşme yeter sayısı en az otuz beştir. Toplantıda hazır bulunanlar çift sayıda olursa en kıdemsiz üye Kurula katılmaz.

Esas hakkındaki kararlar, üçte iki oyçokluğu ile verilir. Birinci toplantıda bu çoğunluk sağlanamaz ise ikinci toplantıda salt çoğunlukla yetinilir.
Kurulun diğer kararları oy çokluğu ile verilir.» şeklindedir.

İçtihatları Birleştirme Kuruluna Birinci Başkan, Dâva Daireleri Başkanları ve üyeleri iştirak edebilir. Toplanma ve görüşme yeter sayısı en az otuz beş kişidir. Toplantıda bulunanlar çift sayıda oldukları takdirde en kıdemsiz üye toplantıya ve kurula katılamaz.

Bu madde hükmüne göre, İçtihadı Birleştirme Kurulunun vereceği kararlar kiye ayrılmıştır. Esas hakkındaki kararların üçte iki oy çokluğu ile verilmesi gereklidir. Birinci toplantıda bu çoğunluk sağlanamaz ise ikinci toplantıda salt çoğunlukla yetinilir. Kurulun esas hakkındaki kararları dışında vereceği diğer kararlar da üçte iki çoğunluk aranmamak süretiyle çalışması kolaylaştırılmıştır.

24/12/1964 tarih ve 521 sayılı Danıştay Kanunun getirdiği yeniliklerden bir tanesi de, Danıştay'ın daha ilmî bir şekilde çalışmasını sağlıyacak tedbirlerin alınmasının düşünülmesi ve bu maksatla bir Tasnif ve Yayın Bürosu Başkanlığı kurularak kararların ve mevzuatın derlenmesi, ilmî makalelerin takibi ve kitaplığın düzenlenerek meslek mensuplarıyle üniversitelilerin ve hukukçuların yararlanmalarına yardımcı olmasıdır.

Bu güne kadar sadece Danıştay kararlarının yayınlandığı bir dergi olan «Danıştay Kararlar Dergisi» nin bundan sonra ilmî etüt ve makaleleri de içine alacak şekilde Danıştay Dergisi adı altında yeniden yayınlanması görevi bu büroya verilmiştir.

KAMU PERSONELİNİN HİZMETE ALINMASI

Sabri Coşkun
Danıştay Yardımcısı

GİRİŞ :

Kamu hizmetlerini yapacak örgütlerin kendilerinden bekleneni verebilmeleri,i en son teknolojik imkânlara sahibolsalar bile insan unsurunun kalite ve hareketine bağlıdır. Bu bakımdan personelin hizmete alınması örgütleme işlemleri arasında en önemli yeri işgal eder.

Tarihin bir kısım devirlerinde, görevleri dar bir çerçeve içinde sayılabilen Devlet, bugün her ferdin benliğinde etkisini duyuran karmaşık görevler yüklenmek zorunluğundadır.

Hizmete alınacak personelin bu karmaşık görevleri yerine getirecek niteliktere sahibolması gerekmektedir. Her memleket kendi şartlarına göre bu karmaşık görevlerin gereği olarak çeşitli hizmete alma sistemleri geliştirmişlerdir.

Biz bu küçük incelememizde, hizmete alma işlemlerini dar bir çerçeve ve belli sınırlar içinde genel olarak ele alıp, benzer sistemleri birleştirerek bu konuda bir fikir vermeye çalışacağız.

İncelememiz ilmî bir inceleme iddiasında olmayıp, kısa bir zaman parçasını kapsayan, dar imkânların ürünü olarak bu konudaki fikirlerin ileri sürülmesini sağlayacağını ümit ettiğimiz mütevazi bir çalışmadır. Faydalı olunabilirse görevimizi yapmış olacağız.

1 — Tanım :

Hizmete alma, her memleketin kendi şartlarına göre birçok işlemi kapsar Konuyu inceleyebilmek için onu tanımlayarak sınırlarını çizmek gerekecektir. Bunun için de bazı varsayımları önceden benimsememiz gerekir.

Bu varsayımlar, her memlekette belli seviyede eğitim kurumları bulunduğu, kamu hizmetleri için gerekli vasat insan unsurunun mevcut olduğudur.

Bu şartlar altında personel alma veya hizmete almayıb Kamu hizmetlerinin yerine getirilebilmesi için tesri edilen kadrolara gerekli nitelikleri taşıyan kimselerin belli usullere uyularak alınmasıdır diye tanımlayabiliriz. Tanımımızı esas alarak konumuzu çerçeveleyebiliriz.

11 — Hizmete alma prensipleri :

Kamu hizmetleri, devamlılık arzeden, herkes için yapılan, kârlılık amacı yerine hizmetin yapılmasını zorunlu kılan şartların oluşturduğu bir özelliğe sahiptir.

Öyle ise bu hizmetleri yapacak insan unsurunun bir takım niteliklere sahip olması gerekmektedir. Yalnız bu nitelikler her memlekette aynı şekilde aranan, aynı tip nitelikler olmadığı gibi, personel niteliklerinin tesbitini ve tesbit usullerini etkiliyen şartlar da memleketten memlekete değişmektedir.

Her memleket kendi şartlarının ışığında, kamu hizmetlerini yürütecek personeli bulmak için bir takım esaslar koymuştur ki, tarihin akışı içinde bu esasları üç ana ilke halinde, hizmete alma prensipleri adı altında incelememiz mümkündür.

A — Eşitlik :

Hizmete almada eşitlik prensibi, aynı nitelikleri taşıyan vatandaşların aynı şartlarla hizmete girebilme hakkına sahip olmalıdır.

Hizmete alınacak personelde aranan nitelikler, önceden düzenleyici kurallarla objektif olarak tesbit edilir. Tesbit edilen nitelikler, hizmete alma zamanı ve usulü-gerekiyorsa-herkesin bilgisine ulaşabilecek yollarla duyurulur.

Eşitlik prensibi kamu personelinin yeterliğini temin bakımından da en önemli unsurlardan biridir.

Şüphesiz bu prensibe Devletler hemen ulaşabilmiş değillerdir. Tarih içinde bir oluşumun sonucuda benimsenmiştir.

Bir çok memleketlerde hâlen eşitlik prensibinin yerini, kayırıcılık denen geleneksel, politik, kültürel, sosyal ve ekonomik etkenlerin oluştudruğu bir prensibsizlik rejimi almış ve uygulanmakta bulunmaktadır. Irk, din, renk, nüfuz ve sınıf ayırımları herkesin belli görevlere getirilmesini engellemektedir.

Buna karşılık modern personel rejimi geliştirilmiş ve yerleştirmiş memleketlerde, eşitlik prensibi kamu personelinin hizmete alınmasını etkileyen prensiplerin başında gelmektedir.

Buna karşılık modern personel rejimini geliştirmiş ve yerleştirmiş memleketlerde, eşitlik prensibi kamu personelinin hizmete alınmasını etkileyen prensiblerin başında gemlektedir.

Eşitlik prensibi, aynı zamanda sosyal dayanışma, demokrasi, toplum huzuru, sosyal adalet gibi toplum müesseselerini yerleştiren etkenlerin de başında gelmektedir.

B — Liyakat :

Biraz evvelde belirtildiği üzere, karmaşık bir şekil alan kamu görevleri, bu görevleri yerine getirecek personelin birtakım ortalama yeteneklere sahibolmasını gerektirmektedir.

Bu gerek, bizi hizmetin görülebilmesi için mevcut kadrolara en lâyık personelın alınabilmesi sorununa götürmektedir.

Liyakat prensibi, bazı yazarlarca yeterlik prensibi ile eş anlamda kullanılmakta ise de, kanımızca yeterlik ve liyakat aynı kavramlar değil, birbirini tamamlayan iki ayrı prensiptir.

Liyakat, genel olarak hizmete alınabilme şartlarını taşıyanlar içinde, tesbit edilen objektif kriterlere göre belli niteliği ifade eder. Bu niteliğe sahibolan kimsenin lâyık personel olduğu farzolunur. Bir tarife göre liyakat : Hizmetin en iyi görülmesini sağlıyan nitelilkerin tümüdür.

Liyakatın tesbitini her memleket kendi şartlarına göre bazı esaslara bağlamaktadır. Bu esaslar genel olarak sınav sistemidir. Sınav sistemi de genel olarak memleketteki hâkim gelenekler, eğitim düzeni, kültür seviyesi, ekonomik şartlar, teknik seviye ve alınacak personelin idarede işgal edeceği yere göre bazı farklılıklar göstermektedir.

C — Yeterlik :

Yeterlik prensibi genel olarak hizmete alınacak personelin verilecek görevi yapabilme yeteneğini ifade eder ve hizemete kesin olarak alınacağı zaman uygulanır. Yeterlik çoğu zaman nazari bilgilerle tesbit edilemez.

Liyakat, yeterliğe bir karine ise de, uygulama bu karineyi çürütebilecek en kuvvetli unsurdur. Yeterlik, adayın işi bizzat yapması safhasında anlaşılıp tesbit edilebilecek bir prensibtir.

Bu sebeple yeterlik, her memlekette uygulanan bir prensip değildir. Genel olarak liyakat prensibinin uygulanması ile yetinilmekte, yeterliğin hizmet içinde belli bir müddet çalışma ile kazanılabileceği karinesi benimsenmektedir.

Bir kısım memleketler, adaylık müessesesi ile yeterliği tesbit etmekte, bir kısım memleketler sınav usulünü uygulamaktadır. Liyakat ve yeterlik prensiblerinin her ikisinin uygulandığı memleketlerde bazan bu prensiblerin uygulanma sırası değişmektedir. Bazan bir arada uygulanmaktadır.

111 — Hizmete alma sistemleri :

Hizmete alma sistemlerini oluşturan etkenler, genel olarak, memleketin kültür seviyesi, eğitim düzeyi, ekonomik şartları, gelenekleri, tarihi sebepler, politik sebepler, devlet rejimi ve devletin şekli olarak belirmektedir. Her memleketin kendi şartlarının oluşturduğu bu sistemleri birkaç yönden incelemek mümkündür.

A — Personel yönünden :

a — Yetiştirerek alma :

Memleketteki genel eğitim düzeni hizmetin gerektirdiği personeli yetiştirmek için gerekli yeteneği kazandıracak düzeyde veya sistem içinde bulunmayabilir. Halbuki kamu görevini yapmak ve bu görevi yapacak personeli bulmak kamu kuruluşunun görevidir. Bu sebeple hizmetin gerektirdiği teknik ve mesleki bilgiler verecek eğitim kurumları açarak gerekli personeli yetiştirmek, hizmete alma sisteminin bir safhasını teşkil edebilir. Bu eğitim kurumlarından yetişen personel, genel olarak, çeşitli sebeplerle bağlandığı kamu kuruluşunda görev alır. Kamu kuruluşu da personel ihtiyacını bu yolla karşılar.

Bu sistemlerde eğitim kurumundan diploma almak, personelin liyakat ve veterliğine karine sayılır.

b — Hizmet içinde yetiştirme

Bazı memleketlerde temel eğitim, ihtiyaca cevap verecek ve birçok hallerde daha ileri seviyededir.

Kamu kuruluşu, hizmeti için seçeceği adayları çeşitli hizmet kategorilerinde kısa devreli kurslara tabi tutmak suretiyle ihtiyacını temin etmektedir. Bu sistem, kamu kuruluşunu, ayrı eğitim kurumları açmak ve geliştirmek külfetinden kurtarmaktadır.

Meselâ İsrail'de, bir kısım hizmet kategorilerine ait orta seviyeli mesleki ve teknik okul yoktur. Lise seviyesindeki eğitim kurumu mezunlarına gösterilen belli süreli kurslarla meslek için gerekli yetenek kazandırılarak hizmetin ihtiyacı olan personel alınmaktadır.

c — Yetişmiş Personel Alma

Bazı memleketlerin, geniş imkânları içinde genel kültür seviyesi yükseldiği gibi, eğitim düzeyi de çok geniş kapsamlı ve ihtisaslaşmıştır. Her meslek için gerekli yetenekte personeli yeterince bulmak mümkündür :

Kamu kurumu, hiçbir külfete katlanmadan, tesbit ettiği kriterlere uygun, gerekli sayıda personeli alabilmektedir. Personel zaten yetişmiş olduğu içi, hizmet öncesi eğitim ve işe alıştırma gibi sorunlar kamu kuruluşunun problemi olmaktan çıkmıştır. Yetişmiş personel alma sistemi belirli olarak Amerika Birleşik Devletlerinde yerleşmiş bulunmaktadır.

B — İdare Yönünden :

a — Merkeziyet Sistemi

Bu sistemde personel, bütün memlekete şamil olmak üzere merkezi bir kuruluş tarafından hizmete alınmaktadır. Merkezi sistem işleyiş bakımından iki ayrı özellikte görülmektedir.

Bir çeşit merkeziyet sisteminde, personelin hizmete alınması ile ilgili bütün işlemler merkezi kuruluş tarafından yapılır. Bütün personel kadroları ve hizmette bulunan personel miktarı, merkezi kuruluşça belirlidir. Bu kuruluş genel olarak belli aralıklarla, boşalan kadroları tasnif ederek, gerekli ilânları yapar, sınavları hazırlar, adaylar tesbit eder ve istihdam yerlerini gösterir.

İkinci merkeziyet sistemi daha yumuşak bir uygulama şeklini göstermektedir. Bu merkeziyet sisteminde, kamu kurumları boş kadroların sayı ve niteliğini merkezi personel kuruluşuna bildirirler. İşlemlerin büyük kısmı istihdam kurumlarınca yapılır. Merkezi kuruluş genel olarak personel alma tekniklerinde yardımcı olur. Boş kadroları duyurur, sınavları yapar, sınav sonunda adayları tesbit eder.

Merkeziyet sisteminin, objektif olması, liyakat ve eşitlik prensiplerini en iyi gerçekleştiren bir sistem niteliği taşıması ve idarenin istediği yetişmiş personeli temin etmesi gibi üstün tarafları vardır.

Buna mukabil, bütün kamu personelini kapsaması, bazı hallerde lüzumsuz personel alınmasına, bazı hallerde işlemlerin uzaması sebebiyle hizmetin aksamasına yol açmakta ve bu işle görevli merkezi kuruluşun işlerini ve masraflarını lüzumsuz yere kabartmaktadır.

Yeteri kadar yetişmiş personeli bulunmayan, başka bir deyimle yeterli eğitim düzeyine sahip olmayan memleketlerde uygulanması halinde personel bulmak bakımından bazı sakıncalar ve dengesizlikler doğurabilir.

Kati bir merkeziyet sistemi hemen hiçbir memlekette uygulanmamaktadır.

b — Ademi Merkeziyet Sistemi

Bu sistemde her kamu kuruluşu, ihtiyacı olan kadro ve bu kadronun niteliğini kendisi tesbit etmekte, hizmete alma sistemini düzenleyici kurallar ışığında ihtiyacı olan personeli almaktadır. Her kuruluşun personel daireleri personel işlemlerini yürütmektedir.

Bu sistemlerde genel olarak kayırıcılık, daha çok yer bulabilmekte, sübjektif ve politik etkenlerin ağırlığı görülmektedir.

Buna karşılık ise daha uygun personel alabilmek, personelin istediği kurumda çalışmasını temin edebilmek, personeli hizmet içinde işe göre yetiştirerek tecrübe kazandırmak gibi faydalı tarafları sayılabilir. Merkezî sisteme göre daha masraflı bir sistemdir.

C — Karma Sistem

Karma sistem, Merkeziyet ve ademi merkeziyet sistemlerinin birlikte uygulandığı, memleketin şartlarına göre meydana getirilen bir sentez şeklinde görülmektedir.

Genel olarak federal devlet sistemini kabul etmiş memleketlerde uygulama alanı bulunmaktadır. Federal memurlar merkezi kuruluş tarafından, eyalet memurları mahalli yönetim tarafından hizmete alınmaktadır.

Bu sistem merkeziyetçi devletlederde de uygulama alanı bulabilmektedir. Esas hizmetleri görecek personel merkezi sistemle hizmete alınmakta, yardımcı personelin alınması ise istihdam edecek kurumlara bırakılmaktadır.

Her iki sistemin faydalı taraflarının alınıp uygulanması halinde iyi bir sistem olarak görülebilmektedir.

C — Metod yönünden :

a — Sınavla alma

Modern personel rejimlerinin hizmete alma sistemlerinde benimsedikleri ilk prensip liyakat prensibidir. Liyakat yukarıda da tarif edildiği üzere «hizmetin en iyi şekilde görülmesini sağlayan niteliklerin tümüdür»

O halde bu nitelikleri taşıyan personeli nasıl bulacağız sorusu hemen sorulabilir. En lâyık personeli bulmanın, en iyi yolunun sınav olduğu hemen bütün otoritelerce benimsenmiştir. Sınav, en lâyık personelin mutlak olarak hizmete alınmasını sağlıyan bir sistem değil, böyle olduğu düşünülen bir karinedir.

Şimdiye kadar sınavdan daha iyisi bulunamamış, sadece sınav sistemleri memleketlerin şartlarına ve hizmetlerin özelliklerine göre geliştirilmiştir.

Sınavla personel alma sisteminin ilk defa Çin'de uygulandığı bilinmektedir. Bütün yazarlar bu konuda görüş birliğindedirler.

XIX. yüzyılda Avrupa Ülkeleri, kaynakları Çin'den almışlar ve kendi özelliklerine göre geliştirerek uygulamışlardır.

1849 yılında Fransa'da uygulama alanına girmiş (Danıştay raportörlerinin alınmasında). 1854 te İngiltere'de, 1883 te Birleşik Amerika'da ve 1937 yılında da Belçika'da uygulanmaya başlamıştır.

Sınav sistemlerinde o toplumun özelliğinden doğan bazı düşünce farkları görülmektedir. Bunlar genel olarak ihtisas, yetenek, memura devamlı iş sağlama, hayat güvenliği sağlama gibi görüşlerdir. Bu görüşlerin etkisi ile de sınavlarda adaylardan farklı bilgilere sahip olmaları istenilmekte ve bu bilgilere sahip olmak hizmet için yeterli sayılmaktadır.

Sınavlarda aranan nitelikler genel olarak şunlardır. :

Genel kültür
İşin gerektirdiği bilgiler
İşi yapabilme yeteneği (Uygulama)
Çözüm yeteneği
Tecrübe sahibi olma
Zekâ
Karakter v.s.

Meselâ sınav sisteminin kaynağı olan Çin'de felsefi bilgiler, Fransa'da entellektüel bilgiler aranmakta, İngiltere'de tahsil boyunca okutulan klâsik okul bilgileri yeterli görülmekte, Birleşik Amerika'da iş yapabilme yeteneğine ağırlık verilmektedir.

Son olarak sınavın yapılma zamanı söz konusu olmaktadır. Sınav ne zaman yapılmalıdır ?

Uygulama, memleketlere göre değişmekte, bazı memleketlerde adayların seçiminde uygulanmakta, bazı memleketlerde adaylığa almada sınav yapılmamakta, adaylık süresi sonunda sınav yapılarak başaranlar hizmete atanmaktadır.

Fransa, İngiltere ve Birleşik Amerika'da genel olarak adayların alınma zamanında sınav yapılmakta, Almanya'da fazla sayıda kimse sınavsız olarak adaylığa alınmakta, bir nevi eğitim süresi olan adaylık süresi sonunda kesin sınav yapılarak personel hizmete atanmaktadır.

Memleketimizde, bazı kurumlarda adaylığa alınmada sınav yapılmakta, bazı kurumlarda hem adaylık, hem de yeterlik sınavları yapılmaktadır.

b — Sınavsız alma

Sınavsız personel alma sistemi, her memleketin kendi şartlarına göre çeşitli uygulama farklılıkları göstermektedir.

Bazı memleketlerde, belli bir tahsil kademesini bitiren kimse belli bir hizmet için yeterli kabul edilmekte veya bu tahsil kademesini bitiren kimsenin, o hizmet kademesi için lâyık olduğu karinesi kabul edilmektedir.

Bazı memleketlerde de kamu hizmeti için, kurumlar burs vererek ve eğitim yaptırarak personeli yetiştirmekte, bu tahsil kurumlarını bitirme imtihanını veren kimse sınavsız hizmete atanmaktadır. Bazan da sınavsız hizmete alma sistemi bazı zaruretler sebebiyle uygulanmaktadır.

Bir kısım hizmetler için sınav istenilen sonucu vermeyebilir. Bir kısım hizmetler mahiyeti gereği olarak istisna teşkil eder. (istihbarat hizmetleri gibi).

Bazı hizmetler için de bir çok sınav yapılmasına rağmen doldurulamayan kadrolar bulunabilir. Sınavsız hizmete alma sisteminin uygulandığı hizmet kadrolarına genel olarak şu örnekler verilebilir :

İstihbarat hizmeti kadroları
Güdülecek politika ile ilgili kadrolar
Kalifiye olmayan işçi kadroları
Geçici kadrolar v.s.
c — Karma metod

Bazı memleketlerde bir kısım hizmetler için sınavla personel alınmakta, diğer bir kısım hizmetlere de sınavsız alma sistemi uygulanmaktadır. Sınav şüphesiz her hizmet için istenilen sonucu vermeyebilir.

Esas hizmetler için sınav yapılması yerinde olmakla beraber, bedeni çalışmayı gerektiren yardımcı hizmetler için sınavsız alma daha faydalı olabilir.

IV — Sınav Çeşitleri

Sınav konusunu bitirmeden evvel sınav çeşitleri hakkında kısa bir açıklamayı uygun bulduk. Sınav çeşitlerini iki bölümde incelmek mümkündür.

A — Şekil bakımından

a — Yazılı sınavlar

Yazılı sınavlar çeşitli şekillerde geliştirilmiş olup her memleket özelliğine göre bu sınav şekillerinin bir veya bir kaçını birlikte uygulamaktadır. Bunlar genel olarak işin niteliğine göre de değişmektedir.

Başlıcaları, klâsik tahsil bilgilerinin arandığı, genel kültür seviyesini ölçmeye yarayan yazılı sınavlarla kompozisyon, pratik iş bilgisi ve zekâ seviyesinin tesbitine yarayan test usulü ve karakter tesbitinde yararlanılan hal tercümesi isteme şekilleridir.

Bu sınavlarda istenilen bilgiler genel olarak hizmete alma sistemlerini oluşturan şartların etkisi altında bulunur.

b — Sözlü sınavlar

Bazı sınavlarda adayların, yöneltilen soruları sözlü olarak cevaplandırması istenilir. Aday ya bir sorumlu karşısında soruları cevaplandırır veya birden fazla kişi karşısında, tek veya çok kişinin sorusuna cevap vererek sınava tabi tutulur.

Adayın seri intikal yeteneği, zekâsı, konuşma yeteneği ve kişiliğinin ağırlık unsuru olduğu hizmetlere girişte genel olarak sözlü sınav çeşidi uygulanır. Sözlü sınavlar,

Mülâkat
Jüri
Tartışma gibi usullerle yapılır.

B — Amaç bakımından

a — Bilgi Ölçme

Adayın genel kültür seviyesinin ölçülmesini amaç edinir ve bu sınavı başaran aday yeterli sayılır.

b — Zekâ ölçme

Genel olarak test metodları ile yapılır. Adayların kavrama ve pratik yeteneklerinin araştırılmasını amaç edinir.

c — Yetenek ölçme

Çoğunlukla adaylık süresi sonunda veya tecrübe sahibi olması gerekli personelde hizmetin gerektirdiği yeteneklerin bulunup bulunmadığının araştırılmasını amaç edinir.

Uygulama veya test sınavları ile bu amaç gerçekleştirilmeğe çalışılır.

d — Kişilik ölçme

Burada aranan, bazı hizmetlere alınacak personelde belli bir kişiliğin bulunmasıdır. Bu kişiliğin aranması genel olarak yazılı ve sözlü sınavlarla sağlanır. Mülâkat, tartışma, hal tercümesi isteme gibi.

V — Personel alma işlemleri

A — Ön işlemler

a — Propaganda

Her memleketin kendi özelliğine göre, bazı hizmetler için propaganda yapılması, hizmete karşı toplumda ilgi uyandırılması amacı ile hizmet hakkında çeşitli yollarla açıklamalarda ve lehte yayınlarda bulunulur. (Askerlik, arazı hizmetleri v.s. gibi)

b — Kadroların tesbiti

Kadroların tesbiti işlemini açıklamadan evvel kadro kavramının ne olduğunu anlamak için onu tanımlamamız gerekmektedir. Hemen bütün yazarların üzerinde birleştiği bir tanıma göre kadro, önceden tesbit edilmiş hizmet yeri demektir. Tanıma göre kadronun ilk tesbiti, hizmet için örgütleme zamanında yapılır.

Hizmetin zaman içindeki seyrine, gelişme eğilimlerine göre bu kadrolar ayarlanır. Konumuz genel olarak hem ilk tesbiti, hem de zaman içindeki ayarlamaları kapsamına almaktadır.

Kadro tesbiti, hizmete alma işlemlerinin en önünde yapılması gereken işlemlerdendir. Örgütün amacına göre, gerçekleştirmesi gereken hizmetin niteliği, kapsamı ve alanı çizildikten sonra, hizmet yer ve nitelikleri bir silüet olarak belirir. Bu silüet olgunlaştırılarak örgütün insan iskeleti tesbit edilmeye çalışılır.

Bu çalışma ile hizmetin amacı, nitelikleri, alanı ve hiyerarşik münasebetler göz önünde bulundurularak, bu hizmetin hangi nitelikte, hangi yetki ve sorumluluğu taşıyan, kaç kişi ile yürütüleceği tesbit edilir. Bu tesbitte bir kişinin yetki ve sorumluluk alanını ilgilendiren, belli nitelikteki her hizmet birimi bir kadroyu teşkil eder.

Kadro tesbit işlemi, her memlekette muhtelif devlet organlarının katkısı ile yapılır. Genel olarak hizmeti yapmakla görevli idare biriminin bildirdiği ihtiyaç, personel birimlerinde imkânlar göz önünde bulundurularak olgunlaştırılır. Genel olarak son söz yasama organınındır.

Yasama organının yürütme emrine tahsis ettiği kadrolar, hizmetin gereğine göre personel birimlerince hizmete alma işlemleri yapılarak doldurulur.

c — Personelde aranan niteliklerin tesbiti

Kamu hizmetlerinin istenildiği gibi yerine getirilebilmesi ve yönetimin kalitesi genel olarak kadroları dolduran personelin nitelikleri ile ilgilidir. Bu bakımdan her memleket kendi eğitim sistemi ve yönetim geleneğine uygun bir kısım nitelikler tesbit ederek, kamu personelini bu niteliklere sahip kimseler arasından temin etmektedir.

Hizmetin mahiyetine göre, bu hizmeti görecek personelin sahip olması lâzım gelen nitelikler tesbit edilmekte, bu niteliklere sahip olmayanlar o hizmet kadrolarına alınmamaktadır. Niteliklerin tesbiti kadro tesbitleri ile çok yakından ilgili ve çoğu zaman beraber tesbit edilen bir personel alma işlemidir.

Genel olarak bütün memleketlerde aranan veya personelde bulunması istenilen niteliklerin başlıcaları şöylece sıralanmaktadır.

d — Genel olarak aranan nitelikler

1 — Vatandaşlık

Kamu hizmeti emanet edilecek personelin vatandaş olması şartına hemen bütün memleketlerce itina gösterilmektedir. Personel niteliklerinin başında siyasî bir şart olarak yer almaktadır. Fakat günümüzde bu nitelik katılığını ve etkenliğini kaybetmiş, memleketler, gerek milletlerarası kuruluşlar, gerekse diğer memleketlerden ihtiyacı olan personeli alarak hizmetleri yürütme yoluna girmişlerdir. Bilhassa eksikliği duyulan teknik personel mukavelelerle hizmete bağlanmakta, özel bir statü ile kamu hizmeti yabancı pesonele emanet edilmektedir.

2 — İyi ahlâk

Kamu hizmeti bütün memleketlerde yarı kutsal bir gözle görülmekte, bu hizmetin sorumluluğunu yüklenecek personelde toplumun değer ölçülerine göre belli bir karekterin bulunması, kötü sayılan bir takım davranışların bulunmaması istenilmektedir.

Toplumun tarihinden gelen bu ortak değer ölçüsü, o toplumun düzenini sağlayan yasalarında yer almaktan geri kalmamıştır.

Kötü ahlâka karine sayılan, belli müddet veya nitelikte mahkûmiyeti olmamak, çevrede haysiyetini küçülten söylentiler bulunmamak gibi hususlardır.

3 — Yaş

Hizmete alınacak personelin belli bir yaşa gelmiş olması şartı da aranmaktadır. Bu yaş genel olarak reşit olma yaşıdır. Yaş unsuru bazan bir eşik, bazan bir tavan durumundadır. Bazı hizmetlere belli yaştan fazla olan kimseler alınamazlar.

4 — Tahsil

Belli hizmetler için belli bir eğitim kurumunu bitirmiş olmak şartı aranmaktadır.

5 — Sağlık

Bazı sağlık şartları bütün kamu hizmetleri için, bazı sağlık şartları ise belli işe belli nitelikteki hizmetler için aranılmaktadır. (Aklî maluliyeti bulunmamak, arazide seyahat edebilmek v.s. gibi)

6 — Tecrübe

Bir kısım hizmetler için alınacak personelin o hizmette belli bir süre çalışmış olması şartı aranmaktadır.

e — Duyurma

Duyurma, alınacak personelin miktar ve niteliklerinin yani belli nitelikteki kadroların, hizmete alma şekil ve zamanın ve personele tanınacak hak ve imkânların ilânıdır.

Duyurma, idarenin ihtiyacı olan en lâyık personeli almasını temin ettiği gibi, hizmete almada eşitliği sağlayan başlıca unsurlardan biridir.

f — İsteklerin alınması ve sıralanması

Duyurmadan sonra kamu hizmeti için istekli personelin müracaatları personel biriminde toplanır. Müracaat sahiplerinin, hizmetin gerektirdiği niteliklere sahip olup olmadıkları kontrol edilir. Müracaatlar hizmetin niteliğine göre gruplandırılır. İşlemler, personelin adaylığa kabul işlemlerine hazır duruma getirilir.

g — Soruşturma ve araştırma :

Bazı kamu hizmetlerine alınacak personel hakkında, Kurum bir takım soruşturma ve araştırmalar yapar. Soruşturma ve araştırma genel olarak gizli yapılır. Bilgiler ya re'sen kurumca yapılacak tahkikatla toplanır veya müracaat sahibinin gösterdiği kaynaklardan toplanır.

E — Adaylığa alma

Genel olarak hizmetin gerektirdiği niteliklere sahip ve bu hizmete lâyık personelin hizmete denemek üzere alınmasıdır.

İnsan unsurunun bütün yönlerini kalıplar içinde kesin olarak ölçmek mümkün değildir. Bulunan sistemler ve prensipler bizi bazı karinelere götürmektedir. Zamanla doğruluğu veya çürüklüğü anlaşılacak olan karinelere,

Kamu hizmetinin önemi göz önünde tutularak hemen bütün memleketler adaylık sistemini kabul etmişlerdir. Adaylık, personelin hizmet için yeterli olup olmadığının tesbitine hizmet eden belli süreli deneme devresindeki statüdür. Personel genel olarak hizmete değil, adaylığa alınır.

Adaylığa alma her memleketin kendi şartlarına göre çeşitli şekillerde olmaktadır. Bu şekiller genel olarak sınavlı ve sınavsız olmak üzere iki grupta toplanır. Bu sistemler ilgili bölümlerde açıklanmıştır.

C — Son işlemler

a — Deneme

Deneme, Kurum bakımından yeterliği tesbit işlemi, personel bakımından da işe uyma ve iş yapma yeteneğini gösterebilme devresidir. Genel olarak adaylık statüsü içinde geçer. Süresi asgari ve azami olarak tesbit edilmiştir.

Deneme devresi diğer bir açıdan personeli yetiştirme devresidir. Her memlekette her türlü eğitim kurumu ve yetişmiş personel yoktur. Bazı bilgiler ise ancak iş başında kazanılır. Her kurum kendi personelini belli ölçülerde yetiştirmek durumunda kalmaktadır.

Deneme devresi, geliştirilen sistemlere göre çeşitli şekillerde sonuçlanır. Fakat mahiyet itibariyle olumlu ve olumsuz olmak üzere iki ana sonucu vardır. Personel yeterli bulunursa kesin olarak hizmete alınır. Yeterli bulunmazsa hizmetle ilişiği kesilir.

b — Atama

Atama, personelin kesin olarak hizmete alınmasını temin eden işlemdir. Hizmet için yeterliliği tesbit edilen personel atama işlemi ile kamu personeli statüsünü kazanır. Bütün haklarına sahibolur, sorumluluklar yüklenir. Adaylık statüsünde askıda olan durum kararlılığa kavuşur. Atama hizmete alma işlemlerinin son halkasıdır.

VI — Hizmete alma ile sınıflandırma arasındaki ilişkiler :

Kamu personeli statüsü, personelin hizmet süresi içinde birçok işlemlerin yapılmasını gerektirir. Bu işlemler bir takım prensipler doğrultusunda yapılır. İşlem halkaları birbirine eklenerek personel düzeni tamamlanır.

Hizmet alma, bir takım yan işlemlerin oluşturduğu büyük bir halka olarak personel düzeninde belli bir alanı kapsar.

Sınıflandırma ise Kamu personeli düzenini teşkil eden unsurların büyük bir kısmını kapsayan, başka bir deyimle personel düzeninin temel bölümüdür. Bir bakımdan sınıflandırma, personel işlemlerinin yasasıdır.

Bu hale göre hizmete alma ile sınıflandırma arasında evvelâ bir özellik-genellik ilişkisi vardır.

İkinci olarak bir kaynak ilişkisi vardır. Şüphesiz hizmete alma işlemlerini tayin eden başlıca etken sınıflandırma sistemidir. Bu ilişki bir yönden bir hiyerarşik ilişkiyi de ortaya koymaktadır. Hizmete alma sistemleri sınıflandırma sistemlerine aykırı olamaz.

Diğer yönden, hizmet niteliklerinin tesbiti, hizmete yeterli kadroların tesbiti, kadroların yetki ve sorumluluk derecelerinin tesbiti, liyakat ve yeterlik prensipleri birer sınıflandırma konusudur. Bu unsurlar aynı zamanda hizmete alma konusudur. Öyle ise sınıflandırma ve hizmete alma arasında bir iç içelik vardır. Denilebilir ki sınıflandırma bir plân, hizmete alma bu plânın belli ölçüler içinde uygulanmasıdır.

İlişkiyi ortak etkenler yönünden de incelemek mümkündür. Bir memleketin kültür seviyesi, eğitim sistemi, gelenekleri, politik düzeni, ekonomik durumu hem sınıflandırma sistemlerini, hem de hizmete alma sistemlerini, önemli ölçüde etkileyen unsurlardır.

Sınıflandırma ile hizmete alma, birbirinden ayrılmayan ve birbirini tamamlayan, personel düzeninin iki ana temelleridir.

VII — Sonuç

Kamu personelinin hizmete alınması bütün memleketlerde önemli bir sorun olarak görülmekte, her memleket kendi şartlarına göre hizmete alma sistemi geliştirmektedir.

Hizmete alma sistemleri, ekonomik, kültürel, politik şartların, eğitim ve geleneklerin etkisinde kalmakta, olumsuz etkenlerden kurtulan modern personel rejimleri, eşitlik, liyakat ve yeterlik olmak üzere başlıca üç prensip üzerine oturmaktadır.

Bu prensiplerin gerçekleştirilmesi için çeşitli hal yolları düşünülmekte, sınav sistemleri bu prensipleri en iyi gerçekleştiren usuller olarak görülmektedir. Bazı hizmetlere nitelikleri sebebiyle sınavsız personel alınmakta, bazı memleketler şartlarının gereği sınavsız personel almayı genel sistem olarak benimsemektedir.

Hizmete alma sistemleri ve prensiplerinin uygulanması bir takım işlemlerin yapılmasını gerektirir. Bu işlemler genel olarak propaganda, kadroların tesbiti, personel niteliklerinin tesbiti, duyurma, isteklerin alınması ve gruplandırılması, soruşturma, adaylığa alma, deneme ve atama gibi safhaları kapsar.

Hizmete alma ile sınıflandırma arasında çok yakın ilişki vardır. İlişkiler, özellik genellik, hiyerarşi, plân ve uygulama ve kaynak ilişkileri olarak birbirlerini tamalayan nitelikte görülmektedir.

VIII — Faydalanılan kaynaklar

A — K i t a p l a r

1 — Adal Hasan Şükrü — **Kamu Personel İdaresi,** Ahmet Sait Matbaası, İstanbul, 1968

2 — H. A. Simon, A. W. Smithburg, V. A. Thampson (Ç. Cemal Mıhçıoğlu) — **Kamu yönetimi, cilt : 2,** TODAIE yayını, Ankara Üniversitesi Basımevi. 1967

3 — Onar Sıddık Sami — **İdare Hukukunun Umumi Esasları, cilt** 1 İsmail Akgün Kitabevi, İstanbul

4 — Onaran Oğuz — **Yönetici Sınıfın Eğitimi,** TODAIE yayını, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1967

5 — TODAİE, (Çevirenler : Sevda Erdem, Nabi Dinçer, Özer Ozankaya) — **Amme İdaresi El Kitabı,** B. M. yayını, Balkanoğlu Matbaası ltd. Şti., Ankara, 1963

B — Teksir Notlar

6 — L. Tolben — **Personel İdaresi ile ilgili Meseleler,** TODAIE

7 — Mıhçıoğlu Cemal — **Amme İdaresi Ders Notları,** Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara, 1956 - 1957

8 — Tutum Cahit — **Personel İhtiyaçlarının tahmini ve Kadro Kontrolü,** TODAİE Ders Notları, Ankara, 1967

C — Çalışma Dökümanları

9 — Jacqucs Dycox — **Kamu Personelinin yetiştirilmesi ve İşe Alınması,** Pris, Aralık 1967, Çalışma Dökümanı (OCDE Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtı)

10 — Önder Mehmet — **Hizmete Alma - Genel Esaslar,** (Seminer çalışması) TODAİE, 1968

TÜRK VERGİ HUKUKUNDA UZLAŞMA MÜESSESESİ

Yılmaz Aliefendioğlu
Danıştay Yardımcısı

I — Giriş

Vergi uygulamalarında vergi idaresi ile ödevli (mükellef) (1) arasında meydana gelen uyuşmazlıkların çözüm yerini yargı mercileri teşkil etmektedir. Ancak bu çözüm şekli çok zaman almakta, pahalı bir sistem olarak gözükmekte ve vergi adaletinin doğumundaki gecikmeler bu ilkenin zedelenmesi sonucunu doğurmaktadır. Hatta uyuşmazlık konusunun maddi hata, yanılma gibi hususlara ilişkin olması hallerinde dahi yargı mercilerinde çözüm aranmakta (2) ve dolayısıyla yargı mercilerindeki işler çoğalmakta, basit ihtilâfların halli dahi seneler almaktadır. Bu sakıncaların nedeni ile bazı uyuşmazlıkların yargı mercilerine ulaşmadan çözümü hususu düşünülmüş ve yargı mercilerinin işleri azaltılmak istenmiştir. Bunda idare ve ödevli yönünden faydalar vardır.

İdare, uyuşmazlığın yargı mercilerine ulaşmadan çözümü ile :

— vergi alacağının, gecikme ve değişik yargı kararları nedeni ile değer aşınmasına uğramasını ve şüpheli hale gelmesini önlemekte,

— muhtemel giderlerden ve yargı mercilerinde yapacağı mesaiden tasarruf etme olanağını elde etmektedir.

Ödevli, vekili tutma, değişik yargı mercilerinde uğraşma, masraf yapma gibi zorluklardan kurtulmaktadır. (3) Bir çok memleketlerde bu esastan hareket edilerek vergi sistemlerinde UZLAŞMA müessesesine yer verilmiştir. Bu ülkelerde vergi uyuşmazlıklarının çoğu yargı mercilerine başvurulmadan uzlaşma yolu ile çözümlenmektedir. Bilhassa Almanya'da uzlaşma müessesesi en geniş şekilde uygulama alanı bulmaktadır. (4)

II. Uzlaşmanın Niteliği

Uzlaşma, tarh edilen vergilerle bunlara bağlı vergi cezalarına ilişkin uyuş-

(1) «Mükellef» deyimi yerine «Ödevli» teriminin halen itiraz ve Temyiz komisyonları ve Danıştay tarafından benimsenmekte ve kullanılmakta olması nedeni ile bu incelemede çok halde mükellef yerine ödevli terimi kullanılmıştır.

(2) Her ne kadar, V.U.K. nun 121 ve 122 nci maddelerinde vergi hatalarının re'sen ve talep üzerine vergi dairelerince düzeltilmesi hükme bağlanmış ise de, bu hükümler, ancak vergi hatalarının tereddüte yer vermiyecek derecede açık olması halinde uygulama alanı bulabilmektedir.

(3) Ancak denilebilir ki, çok halde, uzlaşma ile ödevlinin, kişisel ve özel durumları dikkate alınmakta, idarenin takdiri ve hoşgörüsüne geniş ölçüde yer verilmektedir. Bu ise, vergilemede eşitlik prensibini zedeler. Batı ülkelerindeki uygulamada bu husus önemli bir sakınca olarak belirmemiştir.

(4) Bu konudan ileride detaylı olarak söz edilecektir.

mazlıkların, yargı mercilerine götürülmeden idare ile ödevli arasında anlaşma yolu ile çözümlenmesidir. Uzlaşma, «Vatandaşla hazineyi işbirliğine davet eden ve bu işbirliğini fiilen sağlayan modern bir müessesedir.» (5) Uzlaşma, vergi uyuşmazlıklarının idari yolla çözümlenmesidir. Diğer bir deyimle tarafların (ödevli ile idare) uzlaşma yönünde belirttikleri serbest iradelerine dayanılarak vergi miktarının veya buna bağlı vergi cezalarının anlaştıkları miktar üzerinde ödenmesini kabul etmeleridir. Gerçekte uzlaşma idare yönünden bir taviz müessesesidir. İdare uzlaşma nedeni ile öznel (subjektif) olay üzerine eğilerek ve ödevlinin isteklerini de dikkate alarak, kabul edebileceği vergi veya ceza miktarını tayin eder. Ödevli de bu miktarı benimserse uyuşmazlıklarını yargı merciine getirmeden çözümlenmiş olurlar.

III. Alman Uzlaşma Müessesesi

A — Genel Olarak :

Vergi sistemlerindeki bünye ve usul farklarına rağmen, batı ülkelerinin vergi tatbikatında ve vergi uyuşmazlıklarının çözümlenmesinde temel prensiplerde birleşme olduğu görülür. Bunlar :

— Vergi denetiminde işbirliği

— Vergi uyuşmazlıklarının hallinde esas itibariyle uzlaşma

— Vergi yargı mercilerinin bağımsızlığı, prensipleridir.

İleri batı ülkelerinde idare ile ödevli arasında doğacak uyuşmazlıklar genellikle uzlaşma yolu ile çözümlenir. Bu ülkelerde çoğunlukla pazarlık şeklini alan uzlaşma, ağır vergi suçlarına ilişkin işlerde dahi uygulanır. Böylece, vergi yargı mercilerine daha ziyade önemli hukuki meselelere ilişkin uyuşmazlıklar intikal eder.

İngiliz ve Amerikadaki sistemin kendisine özgü olması ve bizim bünyemize uymaması, Fransadaki sistemin ise karışık ve gelişmemiş olması ve vergi tatbikatı ve malî yargı konularında bize, birçok hususlarda örnek teşkil eden devletin Almanya bulunması nedeni ile burada sadece Almanya'daki uzlaşma müessesesi kısaca incelenecektir.

Almanya, uzlaşma müessesesinin en geniş olarak uygulandığı bir batı ülkesidir. Bu ülkede vergi uyuşmazlıkları büyük bir çoğunlukla yargı organlarına intikal etmeden çözümlenir.

B — Niteliği :

Alman sisteminde, uzlaşma terimiyle güdülen gaye, vergileme nedeniyle ödevli ile idare arasında doğan uyuşmazlığın taraflar arasında anlaşma ve idarî yol ile çözümlenmesidir.

Uzlaşma müessesesi, Almanya'da kolaylıkla kabul edilmemiştir. Başlangıçta bir verginin mevcudiyeti veya miktarı hakkında Maliyenin, ödevli ile müzakere ve pazarlığa girişerek özel anlaşmalar yapması vergi hukuku yönünden mümkün görülmemiştir.

(5) Savacı, Sabahattin, Millet Meclisi Tutanak Dergisi C. 12, S. 153.

Nitekim, malî jurisprüdans devletin hiç bir şekilde kanuna aykırı anlaşmalarla, vergi alacağından vazgeçemiyeceği yolunda kurulmuştu. (Rayh Maliye Divanının 1925 tarihli 18/92 sayılı kararı) (6). Fakat, kısa bir süre içinde, vergileme işlemlerini kısalttığı, uyuşmazlıkları başlangıçta çözümlediği, modern bir müessese olduğu kabul edilen uzlaşma müessesesi, geniş bir uygulama alanı bulmuştur.

C. Uzlaşmanın Şekli ve Neticeleri :

Almanya'da vergi incelemesi sonucunda ödevli ile usulen bir konuşma yapılır (Besprechung). Bu ilk konuşmada vergi matrahı üzerinde bir anlaşma olmazsa ikinci ve nihai bir müzakere (Schlussbesprechung) daha yapılarak uyuşmazlığın çözümlenmesine çalışılır. İşte bu son konuşmada anlaşmaya varılması Alman hukukunda uzlaşmanın esasını teşkil eder. Aman hukukunda uzlaşma mevzuu belirli konulara hasredilmemiş, her türlü maddi olay ve uyuşmazlıklarda mümkün kılınmıştır. Böylece, amortismanlar, değerlemeler, hatta doğrudan doğruya kazancın miktarı dahi uzlaşma konusu yapılabilmektedir. Örneğin, bir tacirin, gelir ve giderlerini tam olarak defterlerine kaydetmediği hallerde dahi (7), uzlaşma yolu ile vergi matrahının tadil, tashih veya yeniden düzenlenmesi mümkündür.

Uzlaşmada, idare ile ödevli arasındaki anlaşma, çok halde alalâde bir pazarlık sonunda elde edilir. Bu konuşma ödevlinin iş yerinde veya vergi dairesinde yapılır. Konuşma sırasında iki tarafın görüşü bütün ayrıntılarıyla açıklanır. Ödevlinin ileri sürdüğü mazeretler, dilediği hoşgörü (müsamaha) üzerinde durulur ve iyi niyet anlayışı ile anlaşma temin etmeğe çalışılır. Hemen hemen her olayda uzlaşma temin edilir. Yargı mercilerine ulaşan uyuşmazlık miktarı çok cüzidir. (8). Konuşmalar usulunûn önemli faydalarından biri de, uzlaşmaya varılmasa bile bu hal nadiren vaki olur. Olayın detaylı ve her türlü hukukî ve maddi yönleriyle konuşulması ve incelenmesi sonucunda, ihtilâflı kalınılan noktalar hakkında karşılıklı görüşler belirmiş ve taraflarca da bilinmiş olması nedeni ile, uyuşmazlıkların yargı mercilerine işlenmiş ve açıklık kazanmış olarak götürülmesidir. Uzlaşılan vergiye itiraz edilemez. Uzlaşmanın kat'iliği yönünden Alman vergi kanunlarında açık bir hükme rastlanmamakta ise de uzlaşmanın akit niteliğinde olması sebebiyle, tarafları bağlıyacağı hususu açıktır. Rayh Maliye Divanı içtihadına göre, «tefsir müşkülâtını, görüş ayrılıklarını bertaraf eden veyahut bir hadiseyi kısa yoldan halleden» uzlaşmaların Maliye Bakanlığını bağlaması gereklidir. (8)

D. Uzlaşmanın Kapsamı :

Almanya'da uzlaşma her türlü vergiler hakkında uygulanır. Ayrıca, Alman Vergi Usul Kanununun 94 üncü maddesine göre idare, vergileme ile her türlü belgeleri (ihbarname veya idarî karar gibi) tahakkuk ve itiraz safhalarının her hangi birinde geri alarak iptal, tadil veya düzeltme salâhiyetine sahip olduğundan

(6) **Prof. Ottman Bükler, Steuerracht, cilt I S. 368, Alaybek Ali, Almanyada Vergi Murakabesi ve Mali kaza 1959, S. 23 den naklen.**

(7) **Alman vergi Hukukunda re'sen takdir müessesesi yoktur.**

(8) **Alaybek Ali, Almanyada Vergi Murakabesi ve Mali Kaza 1959 S. 26.**

vergi mahkemelerince henüz karara bağlanmamış olan olaylarda dahi ödevli ile uzlaşmaya varmak suretiyle uzlaşmazlığı giderebilmek olanağına maliktir. Uzlaşma vergi cezaları hakkında da tatbik edilmektedir. (9)

IV. Türk Pozitif Hukukunda Uzlaşma

Yurdumuzda bu konuda ilk adım, 1961 yılında Vergi Usul Kanununun 376 ncı maddesi ile atılmış, ancak uzlaşma hükümleri 1963 yılı Şubat ayında kabul edilen Vergi Usul Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı hükümler eklenmesi hakkındaki 205 sayılı Kanunun 22 nci maddesiyle eklenen Ek 1 - 10 uncu maddeleriyle vergi hukukumuza girmiştir. Ancak Türk hukukunda uzlaşma yoluna başvurulması bazı şartlarla kayıtlanmış, ihtiyarî ve yardımcı bir müessese olarak getirilmiştir. (10). (11) (Ek madde 1)

A. Uzlaşmanın Sınırları :

Daha önce bahsettiğimiz şekilde garp ülkelerinde, bilhassa Almanya'da uzlaşmanın uygulanmasında konuda serbesti prensibi esas olmuş, uzlaşma yargı mercilerinden önce başvurulması gerekli bir müessese haline gelmiştir. Türkiye'de ise, uzlaşma geniş bir uygulama alanı ile değil, aksine, bir takım şartlarla sınırlı, diğer bir deyimle başlangıçta aksak bir biçimde getirilmiştir.

205 sayılı Kanunun 22 nci maddesi ile getirilen uzlaşma müessesesi iki yönden sınırlandırılmıştır :

1 — Konuda sınırlandırma :

2 — İdari sınırlandırma

1 — Konuda sınırlandırma :

— Ön şart ile : Re'sen ve ikmalen tarh edilen vergilerle bunlara ilişkin vergi cezalarının tahakkuk edecek miktarları mevzuunda idare, belirli konularda, ilgili bölümdeki hükümler dairesinde ödevli veya cezaya muhatap olanlarla uzlaşabilir. (Ek madde 1).

Maddeye göre ancak re'sen veya ikmalen tarh olunan vergilerle bunlara ilişkin vergi cezalarında uzlaşma yoluna gidilebilir. Kanun, bu hükümle ön şart ge-

---

(9) Almanya'da uzlaşma dışında, kaçakçılık cezalarında Maliye Bakanlığına, kusur ve af cezalarında maliye dairelerine af yetkisi tanınmıştır. İbit S. 26

(10) Uyar Mustafa, Geçici komisyon sözcüsü, uzlaşmadan maksat vergi mükellefi ile vergiyi tarh eden daire, müessese (Maliye, özel idareler, ve belediyeler) arasında bir uzlaşma zemini sağlamaktır. Millet Meclisi Tutanak Dergisi C. 12 S. 162

(11) Bilen Osman Orhan, «Hükümet, gerek Maliye ve gerekse mükellef bakımından kolaylaştırıcı bir müessese olsun diye uzlaşma müessesesine getirmiştir. İbid, S. 163.

tirmiş, ancak re'sen ve ikmalen tarh edilen vergilerle belli edilen hususlarda uzlaşma yolunu mümkün kılmıştır. (12, 13)

Maddede uzlaşılacak hususlar bir bir sayılmıştır. Bunların dışındaki konularda uzlaşma yoluna gidilemez. Bu hususlar şunlardır :

(1) Tarhiyetta, Usul Kanununun 116, 117 ve 118 inci maddelerinde yazılı vergi hataları ile bunun dışında her türlü maddî hata bulunması

(2) Tarhiyatta, bu kanunun 369 uncu maddesinde yazılı şekilde yanılma halinin mevcut olduğunun mükellef veya mükellef vekili tarafından iddia edilmesi.

(3) Vergi ziyanına sebebiyet verilmesinin veya usulsuzluk fiilinin işlenmesinin, mükellef veya ceza muhatabı tarafından kanun hükümlerine gereği kadar nüfuz edememekten ileri geldiğinin iddia olunması,

(4) Müphem, yoruma mütehammil bulunan hususlarda ödevlilerin ve cezaya muhatap olanların yanılmış bulunmaları,

(5) Tarhiyatı ve cezayı kesmeyi gerektiren sebeblerin, Vergiler Temyiz Komisyonu ile Danıştay ve Maliye Bakanlığı tarafından, benzer olaylarda başka türlü düşünülmüş olması.

(6) Gelir Vergisi Kanununda yer alan ortalama kâr haddi ve gider esası hükümlerine göre vergi tarh olunmuşsa (485 sayılı Kanunun 11 inci maddesiyle eklenen bend)

Ancak 485 sayılı Kanun ile sonradan ilâve edilen kısmın, idarenin uzlaşma yapabileceği hususlar arasında sayılmasında isabet yoktur. Bu madde hükmü ile ortalama kâr haddi ve gider esası hükümlerine göre tarh edilen vergilerin uzlaşma konusu yapabileceği kabul edilmiş ise de; uzlaşmanın hangi hususlarda olacağı maddenin yazılış şekli ile anlaşılmamaktadır. Bu nedenle bu hususun ilk fıkrada yer alması kanun tekniği ve maddenin anlaşılması bakımından daha iyi olur idi. Ek madde 1 de, uzlaşmanın asla tabi olmaksızın kesilen usulsuzluk cezaları hakkında uygulanıp uygulanmayacağı hususunda bir açıklama yoktur. Ancak Maliye Bakanlığı Ek madde 2 nin verdiği yetkiye dayanarak 65 seri nolu Vergi Usul Kanunun genel tebliğinde her türlü usulsuzluk cezalarının uzlaşma konusu yapılmasına muvafakat etmiştir.

Ek madde 1 ile ilgili olarak Maliye Bakanlığınca Uzlaşma hükümlerinin ne suretle uygulanacağı ve uzlaşma komisyonu yetkileri hakkında 65 seri nolu ve 485 sayılı Kanunun 11 inci maddesiyle eklenen 6 nolu bent hakkında ise 72 seri nolu V.U.K. genel tebliği yayınlanmıştır.

2. İdari sınırlama

Kanun Vazıı Ek mad. 1 ile uzlaşmanın kapsamını, Ek mad. 2 ile ise bu kap-

---

(12) 213 sayılı Vergi Usul Kanununda tarh ve tahakkuk usulleri, beyannameye dayanan tarh, ikmalen, re'sen ve idarece tarh, tahrire dayanan tarh, götürü matrahların tesbiti, başlıkları altında toplanmıştır. « ikmalen ve re'sen tarhiyat ve idarece tarh «beyan üzerine tarhiyat» esasını tamamlayan fer'i usullerdendir» (Vergi Usul Kanunu Gerekce 3)

(13) 485 sayılı kanunun 11 inci maddesiyle «ortalama kâr haddi ve gider esası hükümlerine tarh edilmiş vergilerin uzlaşma konusu yapılabileceği kabul edilmiştir.

sam içerisinde kalan vergi, resim ve harclardan hangilerinde uzlaşma yoluna gidilebileceğini tayin etme yetkisini Maliye Bakanlığına vermiştir. (15, 16)

Maliye Bakanlığı bu maddeye dayanarak yayınladığı 9/11/1963 tarihli ve 65 seri nolu V.U.K. genel tebliğinde, ikmalen veya re'sen tarh ve tebliğ edilmiş olan vergilerde uzlaşmanın şimdilik «Gelir, Kurumlar, Gider, Veraset ve İntikal Vergisine ve bu vergilere ilişkin olarak tebliğ edilmiş usulsüzlük, kusur ve kaçakçılık cezalarına hasredilmesini uygun görmüştür. Ayrıca, 24/11/1964 tarih ve 73 seri nolu V.U.K. genel tebliğinde belirtilen esas ve miktarlar üzerinden 16/4/1965 tarih ve 79 sayılı V.U.K. tebliğinde «Emlâk Alım Vergisinin 65 ve 77 numaralı tebliğlerde belirtilen esas ve miktarlar üzerinden, 18/2/1967 gün ve 89 seri nolu genel Tebliğ ile» Damga Resmi ve cezasının «65 ve 77 numaralı genel tebliğinde belirtilen esas miktarlar üzerinden, uzlaşma konusu yapılması Maliye Bakanlığınca kabul edilmiştir.

Maliye Bakanlığı muhtelif tebliğlerle, uzlaşmaya konu teşkil edecek vergilerde tavan miktarları tesbit etmekte ve zaman zaman bu miktarları artırmaktadır. Ancak bazı tebliğlerde bu yetkinin Ek madde 2 den, bazılarında Ek madde 3 den aldığını belirtmektedir. (17). Gerçekte Maliye Bakanlığının Ek madde 2 ye göre böyle bir yetkisi bulunmadığı, bu yetkinin kendisine Ek mad. 3 hükmü ile verildiği hususu açıktır.

B. Uzlaşma Komisyonları :

Uzlaşma konusunda karar vermeğe yetkili organ, uzlaşma komisyonlarıdır. Komisyonların üye adedi biri başkan olmak üzere üçtür. Bu komisyonun verdiği kararalar kesin olup, ayrıca Maliye Bakanlığı veya diğer herhangibir organ tarafından onanmasını gerektirmez. 3 tip uzlaşma komisyonu vardır. (18).

1 — Genel bütçeye giren konular da karar vermekte yetkili komisyonlar

2 — Özel İdareler bütçesine giren « « « « «

3 — Belediye « « « « « « « .

Genel bütçeye giren uzlaşma konularında karar vermeğe yetkili komisyonlar, İl Uzlaşma Komisyonları ile İlçe Uzlaşma Komisyonlarıdır.

İl Uzlaşma Komisyonu : Bu komisyon defterdarın veya tevkil edeceği zatın başkanlığında; gelir müdürü ve alâkalı vergi dairesi müdürünün iştirakiyle toplanır. Şayet il merkezinde müstakil vergi dairesi kurulmamış ise, komisyon defterdarın başkanlığında, gelir müdüründen ve defterdarlıkça gelir memurları arasından seçilecek bir memurdan kurulur.

---

(15) Ek madde 2 «Bu kanunun birinci maddesinin şümulüne dahil vergi, resim ve harçlardan hangilerinde uzlaşma yoluna gidilebileceği Maliye Bakanlığınca tayin olunur.»

(16) Bu yetki il özel idareleri ile belediyelere ait vergi ,resim ve harçlar İçin içişleri Bakanlığınca kullanılır.

(17) 65 Seri nolu V. U. K. gen. teb. ile Ek 2 ve Ek 3 maddeleriyle bu hususta Bakanlıkları yetkili kılındığı belirtilmektedir.
— 83 nolu V. U. K. gen. teb. de. Ek maddesi ile bu hususta yetkili olduğunu ifade etmektedir.
— 97 seri nolu tebliğ de, bu konuda Ek madde 3 e göre yetkili bulundukları açıklanmaktadır.

(18) Ek madde 3, aynı konuda, 65 sıra nolu V. U. K. gen. teb.

İlçe Uzlaşma Komisyonları: Müstakil vergi dairesi bulunan ilçelerde uzlaşma komisyonu, vergi dairesi müdürünün başkanlığında, vergi memurlarından ikisinin katılmasiyle teşkil edilir. Ancak ilçede müstakil vergi dairesi yoksa, ilçedeki uzlaşma komisyonu, malmüdürünün başkanlığında, vergi memurlarından ikisinin katılması ile toplanır. İl özel idareleri bütçelerine giren uzlaşma konularında karar vermeğe yetkili komisyonlar ile özel idaresi uzlaşma komisyonları ile ilçe özel idaresi uzlaşma komisyonlarıdır.

İl Özel İdaresi Uzlaşma Komisyonu: Özel saymanlık müdürünün (olmayan yerlerde gelir memurunun) başkanlığında valiler tarafından seçilecek iki üyenin iştirakiyle toplanır.

İlçe Özel İdaresi Uzlaşma Komisyonu: Özel saymanlık gelir memurunun başkanlığında, kaymakamlar tarafından seçilecek iki üyenin katılması ile toplanırlar.

Belediye Uzlaşma Komisyonları: Belediye başkanının başkanlığında belediye encümenince seçilecek iki üye ile kurulur.

Anılan komisyonlarda müzakere nisabı üçtür. Oy birliği sağlanamıyan konularda oyçokluğu ile karar verilir. (19)

C. Komisyonların Uzlaşmaya Yetkili Oldukları Miktar :

Komisyonların uzlaşabilecekleri en çok vergi ve cezanın miktarı Maliye Bakanlığınca tâyin olunur. Maliye Bakanlığı, muayyen vergi, resim ve harçlarla ilgili cezalarda uzlaşma yetkisini münhasıran il komisyanlarına verebilir. (Bu fıkradaki özel idareler ile belediyeler komisyonları için İçişleri Bakanlığınca kullanılır.)

Maliye Bakanlığı 65 seri No lu V.U.K. genel tebliği ile kanunun verdiği bu yetkiye dayanarak vergi ve cezaları ayrı ayrı mütalâa ederek il ve ilçe uzlaşma komisyonlarının uzlaşabilecekleri tavan miktarları tesbit etmiştir. (20) Bilahare değişik tarihli tebliğlerle de tavan miktarlar artırılmıştır. (21) Halen son duruma göre:

Vergilerde :

İlçe uzlaşma komisyonları için : 15.000 lira
İl « « « (Adana, Ankara, Bursa, İstanbul, İzmir hariç) : 60.000 lira
Adana, Ankara, Bursa, İzmir İl Komisyonları için : 150.000 lira

Ayrıca 5 büyük şehir hariç, diğer il uzlaşma komisyonlarınca, 150.000 lirayı aşmamak şartıyla, yetkilerini geçen miktar için Maiye Bakanlığından münferit yetki istenebilir.

Kaçakçılık ve Kusur Cezalarında :

İlçe uzlaşma Komisyonları için :45.000 lira

---

(19) Vergi Usul Kanununun «Başkanın bulunduğu tarafın ekseriyet sayılacağı» hakkındaki 89 uncu maddesi hükmünün uzlaşma komisyonları için uygulanması mümkün değildir.
(20) 83 seri nolu V. U. K. gen. teb. R. G. 18/2/1966
(21) 97 seri nolu V. U. K. gen. teb. R. G. 31/7/1968

İl uzlaşma komisyonları için (5 büyük il hariç : 180.000 lira

Adana, Ankara, Bursa, İstanbul, İzmir İl Komisyonları için : 450.000 lira

İl uzlaşma komisyonları (5 il hariç), 180.000 lirayı aşan (450000 liradan fazla olmamak şartıyla) miktarlar için Maliye Bakanlığından münferit yetki isteyebilir.

Usulsuzluk Cezalarında : Kesilen ve tebliğ olunan miktar için münferit yetki istihsaline mahal olmadan, tamamı uzlaşma konusu yapılabilir.

İlçe uzlaşma komisyonlarının miktar bakımından yetkisi dışında ve fakat il uzlaşma komisyonunun yetkisi içinde bulunan uzlaşma istekleri il uzlaşma komisyonunca incelenebilir. (22)

D. Uzlaşma Talebi :

Uzlaşma talebinde bulunabilmenin şartları :

1 — Ehliyet : Ödevli veya cezaya muhatap olan uzlaşma talebinde bulunabilir. Uzlaşma talebinde bulunmaya ehil gerçek kişinin bizzat veya resmî vekâletini haiz vekili vasıtasıyla; tüzel kişilerle küçüklerin kanuni temsilcileri marifetiyle başvurmaları şarttır. (23)

2 — Yetkili Mercie Başvurma

65 seri nolu V.U.K. genel tebliğinde «Uzlaşma talebini muhtevi dilekçelerin mükellefin veya ceza muhatabının mensup olduğu vergi dairesinin bulunduğu il veya ilçede kurulmuş olan uzlaşma komisyonuna verilmesi gerekir, (24) denmekte ve böylece yetkili merciin, ödevli veya ceza muhatabının bağlı olduğu vergi dairesinin bulunduğu il veya ilçe uzlaşma komisyonunun olduğu belirtilmektedir.

Ancak, Ankara, İstanbul ve İzmir'de belediye sınırları içerisindeki müstakil vergi dairelerinin ödev sınırları ayni sınırlar içerisinde değişik ilçelerde sarî olduğu için, anılan yerlerde, belediye sınırları içindeki müstakil vergi dairelerince tarh ve tebliğ edilmiş vergi ve vergi cezaları ile ilgili uzlaşma yetkisi il uzlaşma komisyonuna verilmiştir. (25)

---

(22) 77 seri nolu V.U.K. gen. teb. R. G. 2/3/1965

(23) Vergidairesiuzlaşmatalebinde bulunmaya yetkili değil ise de re'sen tarhiyatla ilgili konularda, itiraz süresi içerisinde mükellef veya cezanın muhatabını uzlaştırma talebinde bulunmaya davet edebilir. Ancak bu davet her hangi bir taahhüdü gerektirmez.

(24) 65 seri nolu teb.

(25) İbid.

«Yetkili uzlaşma komisyonuna başvurulması şarttır.» (Ek. mad. 4 fıkra 1). Bu husus kanunun amir hükmüdür. Maliye Bakanlığına veya vergi dairesine veya diğer herhangibir mercie yapılan uzlaşma talebi yapılmış sayılır. (26)

3 — Şekil :

Uzlaşma taleplerinin yazılı olmaları şarttır. Şifai müracaatlar dikkate alınmaz. Uzlaşma dilekçesi, yetkili uzlaşma komisyonuna bir nüsha olarak elden verilebilir veya posta ile gönderilebilir. Bu dilekçeler resim veya harca tabi değildir.

Uzlaşma dilekçeleri aşağıdaki hususları kapsamalıdır. (27)

a — Uzlaşma isteyenin adı, soyadı, ünvanı ve adresi

b — Vergiyi tarh eden veya vergi cezasını kesen dairenin adı, bulunduğu mahal

c — Tebliğ edilen ihbarnamenin tarih ve numarası
d — Uzlaşmanın ilgili bulunduğu verginin veya vergi cezasının nev'i
e — Vergi ve vergi cezalarının miktarı
f — Mükellef hesap numarası

g — Hangi muamele için uzlaşma talebinde bulunduğu

h — Uzlaşmaya mesnet olan hallerin açık olarak belirtilmesi

i — Uzlaşma talebinin yapıldığı tarih ve imza.

4 — Uzlaşma Talebi süresi içinde yapılmalıdır.

Uzlaşma isteği Vergi Usul Kanununun 379 uncu maddesinde öngörülen bir aylık süre içerisinde yapılmalıdır. Bu sürenin başlangıç tarihi ile bitim tarihinin tesbitinde ayni maddeye ve ayni kanunun 380 inci maddesinin son fıkrasına ve 18 inci maddesine bakmak gerekir. Bir aylık süre geçtikten sonra uzlaşma talebinde bulunabilme hakkı düşer. (28)

---

(26) Danıştay Dördüncü Dairesinin 26/11/1969 gün ve 1965/3780 E, 1969/5376 K, sayılı kararında : «213 sayılı Vergi Usul Kanununa 205 sayılı Kanunla eklenen bölümün Ek 4 üncü maddesinde uzlaşma için, yetkili uzlaşma komisyonuna yazı ile müracaat etmenin şart olduğu, Ek 6 ncı maddesinde ,uzlaşma komisyonunun Ek madde 5 e göre verecekleri tutanakların kesin bulunduğu hükme bağlanmıştır. Ödevlilerin kanunun amir hükmüne uygun olarak uzlaşma komisyonuna başvurmaları gerekir iken, bu konuda yetkili olmayan Maliye Bakanlığına müracaat ile uzlaşma talebinde bulunmlarında isabet yoktur. Esasen Maliye Bakanlığı yazısı ödevlileri bğlayıcı ve uzlaşma yoluna başvurmalarını engelleyici nitelikte değildir. Bu nedenle kesin ve yürütülmesi gerekli bulunmayan dâvalı bakanlık kararına karşı açılan dâvanın reddine » denmektedir.

(27) Turgay Recep, Vergi Usul Kanunu Ve Tatbikatı, İkinci baskı 1969, S. 1085.

(28) Danıştay 7 nci Dairesinin 15/5/1968 gün ve 1967/1579 E, 1968/973 K. sayılı kararında : Vergi Dairesinin; ödevliye Ek 6 madde uyarınca uzlaştıklarından bahisle tutanakla tesbit edilen hususlar hakında hiç bir mercie baş vurulamıyacağı iddiası, aşağıdaki gerekçe ile reddedilmiştir :
«Dâva dosyası ve getirtilen belgelerin incelenmesi sonucu, İstanbul 3 numaralı itiraz Komisyonunun matrah tesbiti yolundaki 3/4/1965 gün ve 329 sayılı kararına karşı yükümlü tarafından yönetilen temyiz isteminin, Vergiler Temyiz Komisyonu Dördüncü Dairesince 22/10/1965 tarih ve 3691 sayılı Kararı ile reddedildiği, bu kararın bildiriminden sonra 29/12/1965 tarihli dilekçe ile uzlaşma isteminde bulunduğu, buna rağmen uzlaşmada hiç söz edilmeden 16/2/1966 tarihinde yukarıda gün ve sayısı yazılı temyiz komisyonu

Vergi dairesinin re'sen tarhiyatla ilgili konularda, itiraz süresi içerisinde, herhangibir taahhüdü tazammun etmemek kaydıyla ödevliyi veya ceza muhatabını uzlaşma talebinde bulunmaya davet edebileceği kanunda açıklanmıştır. Bu davetin her gangibir taahhüdü gerektirmemesinin vergi dairesince yapılacak bu kabil davetlerin uzlaşma konusunda vergi dairesinin' belirli bir kararı bulunduğu manasında anlaşılmamasını ifade eder, Bu davet, sadece mükellefin veya ceza muhatabının uzlaşma talebinde bulunmasına dönük olduğuna göre davete uyacak olan ödevli veya ceza muhatabının Vergi Usul Kanununun 379 uncu maddesi ile ek 4 üncü maddede yazılı şekil ve zaman içinde yatkili uzlaşma komisyonuna dilekçesini vermesi gerekir.

Vergi dairesinin bu daveti, muhatabına bir mecburiyet de yüklemez. Yani vergi dairesinin böyle bir davetini alan ödevli, uzlaşma talebinde bulunup bulunmamakta serbesttir. Vergi dairesinin bu talebine uymamış olan ödevli veya ceza muhatabı arzu ederse itiraz süresi içerisinde olmak kaydıyla sonradan uzlaşma talebinde bulunabilir.

E. Uzlaşma Talebinin İncelenmesi :

Uzlaşma talepleri, uzlaşma komisyonlarınca iki safhada tetkik edilir :

1 — Ön inceleme

2 — Görüşme

1 — **Ön İnceleme :** Uzlaşma komisyonu, uzlaşma müzakeresine (Görüşme safhasına) başlamadan önce, uzlaşma talebinin usulüne uygun olarak yapılıp yapılmadığını inceler. Buna ön inceleme diyoruz. Bu safhada ödevli veya ceza muhatabı komisyon müzakerelerine iştirak ettirilmez.

---

kararının bozulması istemiyle Danıştay'a başvurulduğu anlaşılmıştır.
213 sayılı Vergi Usul Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı hükümler eklenmesi hakkında 205 sayılı Kanunun 22 nci maddesi ileVergi Usul Kanununa eklenen üçüncü bölüm, uzlaşma Müessesesine ilişkin hükümleri düzenlenmiştir.
Vergi Hukukumuzda ilk defa 205 sayılı Kanunla yer alan Uzlaşma Müessesesi ile, bu kanunla konulan şartların varlığı halinde, salınan vergi ve cezalar hakkında itiraz yollarına başvurulmadan, idare ile yükümlünün karşı karşıya gelerek kesin ve kısa yoldan anlaşmaları imkânı sağlanmıştır. Bir yargı yeri ve yargısal niteliği olmayan bu müessese, uzlaşma isteminde bulunanın iradesine ve isteğine bağlı olarak meselelerin uyuşmazlık konusu yapılmadan çözümünü öngörmektedir.
Her nekadar anılan kanunun Ek 6 ncı maddesinin 2 nci fıkrası hükmü ile yükümlü veya adına ceza kesilenin üzerinde uzlaşılan ve tutanakla tesbit olunan hususlar hakkında Danıştay dahil hiç bir mercie itiraz ve şikâyette bulunulamıyacağı hükme bağlanmış ise de, olayda yukarıda belirtildiği gibi uzlaşma müessesesi işletilmeksizin uyuşmazlık yaratıldığı ve anlaşmazlığın itiraz ve temyiz komisyonlarından geçtikten sonra uzlaşma isteminde bulunduğu görülmüştür.
Bu bakımdan, önce uyuşmazlık yaratarak itiraz yollarına başvurduktan ve bu mercilerden karar da alındıktan sonra, uzlaşma yoluna gitmek kanunun konulmuş amacına aykırı düşmektedir.
Açıklanan nedenlerle, düzeltilmesi istenen karar kanun ve usule uygun olup, başkaca düzeltilmeyi gerekli kılan bir neden de olmadığından düzeltme isteminin reddine
— Almanya'da yargı mercilerine intikal eden uyuşmazlıkların % 20 - % 30 u uzlaşma yolu ile çözümlenmektedir. Millet Meclisi Tutanak Dergisi Cilt 12 S. 140.

Ön incelemede şu hususlar aranır :

a — Süre

b — Dilekçede belirtilen uzlaşma konusunun, kanunda sayılanlardan olup olmadığı.

c — Uzlaşma talebinin, uzlaşma talebinde bulunmaya ehil kimseler tarafından yapılıp yapılmadığı ?

d — Uzlaşma talebinin kapsadığı vergi ve ceza miktarının uzlaşma komisyonunun yetkisine girip girmediği ?

e — Uzlaşma talebinde bulunanın ayni zamanda veya daha önce itiraz yoluna gidip gitmediği ?

f — Uzlaşma talebinde bulunanın ayrıca V.U.K. 376 ncı madde hükmünden faydalanmak üzere müracaatta bulunup bulunmadığı ?

Bu hususlarda gerekli incelemenin yapılabilmesi için vergi dairesindeki tarh dosyasından faydalanılır.

Uzlaşma Talebinin Reddi : Ön inceleme sonucunda, uzlaşma talebinin süresinde olmadığı veya usulüne uygun bulunmadığı veya yetki dışında kaldığı görülür ise işin esasına geçmeden talep reddedilir. Bu safhadaki incelemenin ne kadar zamanda uygulanacağı ve ret kararının hangi müddet içinde bildirileceği hakkında kanunda sarahat yoktur. Bu sebeple reddi gereken bir kısım uzlaşma talepleri dolayısıyle mükellefin, bazı hallerde itiraz hakkını kaybetmek ihtimali mevcuttur. Şöyleki, Uzlaşma konusuna girmeyen, yetkisiz kimseler tarafından yapılan, uzlaşma komisyonunun yetkisi dışında kalan uzlaşma taleplerine ilişkin ret kararı, itiraz süresi geçtikten sonra tebliğ edildiği takdirde mükellef veya ceza muhatabının tarhiyata itiraz hakkı düşer. V.U.K. nun Ek 7 nci maddesinin 4 üncü fıkrasında yer alan 15 günlük munzam itiraz müddeti, uzlaşmanın vâki olmaması veya temin edilememesi hallerini kapsamaktadır. (V.U.K. Ek 5 fıkra 4). «Bu haller ise, usulüne uygun şekilde yapılan ve komisyonun yetkisi içinde bulunan, kısaca uzlaşma müzakerelerine tabi olan hususlarda mükellef veya adına ceza kesilenin uzlaşma müzakereleri sırasındaki davranışlarından doğmaktadır.

Uzlaşma talebinin süresinde yapıldığının, usulüne uygun şekilde olduğunun ve komisyonun yetkisi içinde kaldığının uzlaşma komisyonunca yapılacak ön inceleme sonucunda anlaşılması halinde, uzlaşma komisyonunca; mükellefe veya cezaya muhatap olana, uzlaşma ile ilgili olarak yapılacak esas görüşmelere bizzat katılması veya resmî vekâletini haiz vekilini bulundurması hususu ile görüşmenin tarihi, yapılacağı yer ve saatin yazı ile en az 10 gün evvelinden bildirilmesi gereklidir. Kötüye kullanmaların önlenmesi bakımından bu müddetin her halde iki aydan fazla da olmaması gerekir. Uygulamada 6-7 aya varan gün tesbitleri yapılmaktadır. Uzlaşma yoluna gidilmesi vergi ve cezalar için V.U.K. nunda kabul edilmiş bulunan itiraz sürelerini kestiği ve bu suretle verginin tahakkuk ve tahsilini geciktirdiği de göz önünde tutularak görüşme günlerinin geç bir tarihte tesbit edilmemesi gerekir. Gecikmeleri önlemek maksadıyla büyük şehirlerde hafta-

nın birer gününün bu işe ayrılması isabetli olur kanaatindeyim. (29). Davetiye komisyon başkanlığınca gönderilir. Uzlaşma komisyonuna ibrazında fayda umulan ve müzakerelerde lüzumlu olabileceği düşünülen defter ve vesikaların da toplantı gününde bulundurulması gerekli ise, bu hususta ödevli veya ceza muhatabının uyarılması, müzakerelerin uzamasını önler.

2 — Görüşme safhası :

Mükellefin veya ceza muhatabının resmî vekâleti haiz vekilin, uzlaşma komisyonunca tebliğ olunan yazıda belirtilen mahal, gün ve saatte toplantıya iştiraki halinde komisyonca meselenin esasına geçilir. Uzlaşma müzakerelerinin başladığı bir tutanakla tesbit edilir. (Ek - 1) (30)

Uzlaşma talepleri, uzlaşma komisyonlarınca, uzlaşma müzakereleri sırasında mükellefin veya ceza muhatabının veya bunların resmî vekâletini haiz vekillerinin ileri sürdükleri düşüncelere veya beraberinde getirip ibraz ettikleri defter ve vesikalarla tarhiyatın mesnedi olan rapor, tutanak ve sair delilleri kapsayan tarh dosyalarına, malî ve idarî yargı mercilerinin içtihatlarına ve Maliye Bakanlığının genel tamimlerine dayanarak incelenir. Uzlaşma komisyonlarının, lüzum gördüğü takdirde, uzlaşma konusuna giren hallere ilişkin olmak üzere defter ve vesikaları incelenmek veya inceletmek veya mükellefin beraberinde getireceği kişilerden izahat almak suretiyle incelemeyi genişleterek varacağı neticelere göre karar vermesinde sakınca yoktur. Müzakerelerin birden fazla celseye sirayeti halinde o celsedeki müzakerelerden elde edilen sonuçlar ile, takip eden ilk toplantının mahal, tarih ve saati, toplantının sonunda kararlaştırılır ve bu hususlar taraflarca imzalanarak bir tutanakla tesbit olunur. Uzlaşma müzakerelerinin bir veya birden ziyade toplantılarda tamamlanmasını takiben uzlaşma talebinde bulunandan, uzlaşma konusu yaptığı verği veya cezasının veya her ikisinin tahakkuk edecek miktarı konusundaki en son isteğinin sorulması icabında kısa süreli gizli oturumlar yapılması suretiyle uzlaşma talep edilen vergi veya cezanın veya her ikisinin kabul edilebilecek miktarı oybirliği veya ekseriyetle kararlaştırılarak, komisyon başkanı tarafından sözlü açıklaması yapılır. Uzlaşma kararları gerekçeli olmalıdır.

a — Uzlaşmanın Vaki Olması :

Uzlaşma hali 3 nüsha tutanak ile tesbit ve tevsik olunur. (Ek - 2) Bu tutanağın her üç nüshası «Komisyon başkan ve üyeleri ile mükellef veya adına ceza kesilen tarafından imzalanır. «Ek mad. 5 (31). Bu varakanın bir nüshası ilgiliye derhal verilir, bir nüshası 3 gün içerisinde vergi dairesine gönderilir.

---

(29) Ancak, uzlaşma komisyonuna katılması gerekli memurların işlerinin çokluğu ve idari görevlerinin zaruretleri nedeni ile haftada birer günün bu maksada tahsisinin, kolaylıkla mümkün olamıyacağını takdir etmek gerekir.

(30) Uzlaşma müzakerelerinin başlangıcının bir tutanakla tesbiti hususunda kanunda bir kayıt yok ise de, mükellef haklarının korunması, uyuşmazlıkların doğumunun önlenmesi amacıyla bu zorunluluk 65 seri nolu V. U. K. gen. teb. ile getirilmiştir.

(31) Tabiatıyla bu kişilerin resmi vekilleri toplantıya katılmışsa bu vekillerin de tutanağı imzalayabileceği açıktır. Üzerinde anlaşmaya varılamıyan vergi ve vergi cezalarının tüzel kişiye, tüzelkişiliği olmayan vakıflar ve cemaatler gibi bir teşekküle, küçük veya kısıtlıya ilişkin olması halinde tutanağın bunların komisyonda hazır bulunan kanuni temsilcisi veya resmî vekâletini haiz olarak toplantıya katılan vekili imza eder .

b — Uzlaşmanın Vaki Olmaması (Temin edilememesi) :

Aşağıda sayılan hallerde uzlaşma temin edilmemiş sayılır :

— Ödevlinin veya adına ceza kesilenin, uzlaşma komisyonunun davetine icabet etmemesi.

— Komisyona geldiği halde uzlaşma tutanağını imzalamaması veya ihtirazî kayıtla imzalamak istemesi.

Uzlaşmanın vâki olmaması veya temin edilememesi hallerinde, uzlazma komisyonunca, bu hususu belirtecek şekilde 3 nüsha tutanak tanzim olunarak birer nüshası 3 gün vergi dairesi ve ilgiliye tebliğ edilir. (Ek 3)

Uzlaşmanın vâki olmaması veya temin edilememesi hallerinde, ayni vergi veya ceza için yeniden uzlaşma talebinde bulunulması kanunen mümkün degildir. 205 sayılı Kanunun Mecliste görüşülmesi sırasında bu son hükmün uzlaşma müessesesinin esasına aykırı olduğu Almanya'da, İngiltere'de ve diğer batı ülkelerinde mahkemeye intikal eden uyuşmazlıkların dahi % 40 ının uzlaşma yoluyla çözümlendiği ileri sürülmüştür. Bu itiraz geçici komisyon sözcüsü tarafından uyuşmazlıkların sürüncemede kalması endişesi ile reddedilmiştir. kanâtimizce bunda isabet olmuştur. Çünkü, ileri ülkelerde başarılı olduğu bilinen müesseselerin, Türkiyenin şartları dikkate alınmadan aynen kabulu hallerinde elde edilen sonuç çok halde iyi olmamaktadır. Ayni konuda tekrarlanan uzlaşma taleplerine yer verilmesi Türkiye için kolaylıkla kötüye kullanmaya elverişli bir ortam yaratılmasına sebebiyet verirdi.

F. Uzlaşma Komisyonu İşlemlerinin Kesinliği :

Uzlaşma komisyonlarının Ek 5 inci maddeye göre tutacakları uzlaşma tutanakları kesin olup gereği vergi dairelerince derhal yerine getirilir.

Mükellef veya adına ceza kesilen, üzerinde uzlaşılan veya tutanakla tesbit edilen hususlar hakkında bilâhere hiç bir mercie (Danıştay dahil) itiraz ve şikâyette bulunamaz. (Ek mad. 6)

Ulzaşmanın vâki olmasından sonra, uzlaşma tutanağı taraflarca uyulması lâzım gelen bir belge haline gelir ve kesin nitelik taşır. Taraflar bu belgeye karşı Danıştay dahil hiç bir yere şikâyet veya itirazda bulunamazlar. Çünkü sonuç taraflarca kabul edildiğine göre ortada idarî bir uyuşmazlık konusu yoktur. (32)

---

(32) 205 sayılı Kanunun Mecliste görüşülmesi sırasında, Ek madde 6 nın son fıkrasındaki «(Danıştay dahil) itiraz ve şikâyette bulunulamaz» kaydının, Anayasanın 114 üncü maddesindeki «İdarenin hiç bir eylem ve işlemi, hiç bir halde yargı merciinin denetimi dışında bırakılamaz» hükmü ile kabili telif olmadığı ileri sürülmüşse de bu iddia, komisyon sözcüsü tarafından reddedilerek, bu müessesenin bir anlaşma, uzlaşma müessesesi olduğu, 114 üncü madde ile ilgili bulunmadığı cevabı verilmiştir. Danıştay 4 üncü Dairesinin 12/4/1966 gün ve 1965/4952 E, 1966/1692 K. sayılı kararında uzlaşma tutanağı imzalandıktan sonra kaza mercilerine başvurulamıyacağı belirtilmektedir. Bu kararda, ek madde 6 ve ek madde 7 hükümlerinden söz edilerek «... bu duruma göre mükellef vekili uzlaşma tutanağını imzalamış olduğu gibi herhangibir ihtirazi kayıt da dermayan etmemiş bulunduğundan uzlaşma dolayısıyla Danıştay'a baş vurulamıyacağından dâvanın reddine .....» denmektedir.

Uzlaşmanın vâki olduğunu belirtir tutanak tevdi edilir edilmez vergi dairesi, tarh ve tebliğ edilen vergi veya vergi cezasını veya her ikisinde uzlaşılan miktara göre düzeltir ve bu miktara göre tahakkuk işlemini yapar, Bu iş için düzeltme fişi kullanılır.

Ancak, mükellef veya adına ceza kesilenin uzlaşma talebi ön inceleme sonucunda reddedilmiş veya görüşmeye geçilmiş de uzlaşma vaki olmamış ise, durum ne olacak ? Uzlaşma komisyonunun bu kararlarına karşı hiç bir yere müracaat edilemez mi?

Uzlaşma komisyonlarının (Belediye ve Özel idare uzlaşma komisyonları hariç), Maliye Bakanlığına bağlı bir uzlaşma müessesesi olması nedeni bu komisyonlar veya komisyon üyeleri aleyhine, özellikle idari şikâyet yolunun her zaman açık olduğunun kabulu gerekir. Ancak Maliye Bakanlığı, komisyonların çalışma tarzına ve üyelerin davranışlarına ilişkin şikâyetleri inceleyebilir ise de, komisyon kararlarını bozamaz ve kendisi komisyonun yerine geçerek yeni bir karar veremez. Burada esas incelemek istediğimiz konu, uzlaşma komisyonlarının, ön inceleme sonucunda verdikleri ret kararları ve uzlaşmanın vaki olmaması hallerinde aldıkları kararlar aleyhine idari yargı organlarına başvurulup, vurulamıyacağı meselesidir. Kanaatimce bu iki hususun ayrı ayrı incelenmesi gerekir.

1 — Uzlaşma komisyonlarının ön inceleme sonucunda verdikleri ret kararları:

Öncelikle, Ek madde 6 daki mükellef veya adına ceza kesilenin; üzerinde anlaşılan ve tutanakla tesbit edilen hususlar hakkında bilâhere Danıştay dahil hiç bir itiraz ve şikâyette bulunulamaz. hükmünün ön inceleme sırasında verilen ret kararlarını kapsadığı kanısıdayım. Bu fıkra, üzerinde uzlaşılan, tutanakla tesbit edilen hususlar hakkında hüküm getirmektedir. Ön incelemede ise, uzlaşmanın varlığından söz edilemez. Çünkü taraflarca görüşme yapılmamış, tutanak tutulmamıştır.

Bu hususu böylece belirttikten sonra ön inceleme sonucunda verilen red kararının kesin nitelikte bir karar olup olmadığı konusunda durmak gerekir. Her nekadar, ön inceleme sonucunda, uzlaşma komisyonunca verilen red kararı üzerine ödevli veya adına ceza kesilenin itiraz yoluna gidebileceği, bu nedenle uzlaşma komisyonunca verilen bu kararın, uyuşmazlığın çözümü yönünden kesin nitelikte bulunmadığı ileri sürülebilirse de, gerçekte burada söz konusu olan, uyuşmazlığın anlaşma yoluyla çözümlenmesidir. Uzlaşma komisyonunun red kararı üzerine bu yol kapanmakta ve ödevli için uzlaşma müessesesinden faydalanma imkânı kalmamaktadır. Bu nedenle bu kararın kesin nitelikte bulunduğu ve Anayasanın 114 üncü maddesi muvacehesinde, bu karara karşı Danıştay'a iptâl dâvası açılabileceği kanısındayım.

2 — Uzlaşmanın vaki olmaması veya temin edilememesi :

Bu hallerde durumun uzlaşma komisyonunca bir tutanakla tesbit edileceği yukarıda belirtilmiştir. Bu tutanak, ödevlinin veya ceza muhatabının belli ettiği miktar üzerinden uzlaşma talebinin reddi niteliğinde kabul edilerek veya uzlaşma komisyonunca verilmiş yargısal bir karar olduğu düşünülerek dâva konusu edilebilir mi?

a) Uzlaşma komisyonunca tanzim edilen tutanak, ödevli veya ceza muhatabının teklif ettiği miktar üzerinden uzlaşma talebinin reddine ilişkin bir idarî işlem (karar) niteliğinde değildir. Çünkü bilindiği gibi bir idarî işlem, idarî bir makam tarafından, kamu kudreti kullanılarak, hukukî bir durum yaratan, hukukî bir durumu ortadan kaldıran veya hukukî bir durum yaratmayı reddeden tasarruflardır. Söz konusu tasarrufta ise, kamu kudretinin kullanması söz konusu değildir. Görüşme arasında taraflar arasında eşitlik mevcuttur. Her iki taraf da diğerini ikna etmeğe, görüşünü kabul ettirmeğe çalışmaktadır. Adeta açık bir pazarlık vardır. Bu durumda uzlaşma komisyonunun, kamu erkine sahip olma gibi bir üstünlüğü bulunmadığı gibi karşı tarafa görüşünü veya kararını empoze etmeye yetkisi yoktur (33).

b) Uzlaşma komisyonunca tanzim edilen tutanak yargısal bir nitelikte de değildir. Çünkü yargısal bir karar taraflar arasında mevcut uyuşmazlığı çözümleyen amir bir hükümdür. Uzlaşma komisyonu idare adına diğer tarafı teşkil etmektedir. Hüküm vermek durumunda değildir. Bu nedenle uzlaşma komisyonunca tanzim edilen tutanağı yargısal nitelikte kabul ederek, temyiz talebi ile üst mercie başvurulmasında isabet yoktur. (34)

Her ne kadar ek madde 6 üzerinde uzlaşılan ve tutanakla tesbit olunan hususlar hakkında hiç bir mercie itiraz ve şikâyette bulunulamıyacağını belirtirken, uzlaşmanın vâki olmaması veya temin edilememsi halleri hakkında bir hüküm getirmiyor ise de yukarıda belirtiğimiz nedenlerle bu husus dâva konusu edilemez. Bu hususta kanunî bir hükme ihtiyaç yoktur. Sözü geçen tutanaklar durumu tesbit eden birer belge niteliğindedir.

G. Uzlaşma Ve İtiraz :

Vergi Usul Kanununun 379 uncu maddesi ile mükellef veya cezaya muhatap olanlar için tanınmış oaln itiraz süresi içinde uzlaşma talebinde bulunan mükellef veya ceza muhatabı, uzlaşılmasını talep ettiği vergi veya ceza için, ancak uzlaşma mümkün olmadığı takdirde itiraz yoluna gidebilir. (ek madde 7)

Mükellef veya ceza muhatabı vergi veya ceza için önce itiraz eylemiş ve daha sonra da uzlaşma talebinde bulunmuş ise itirazın, uzlaşma işleminin sonuca bağlanmasından önce itiraz komisyonunca incelenmemesi ve şayet her hangibir sebeple incelenir ve karara bağlanırsa kararın hükümsüz sayılması kanunun açık hükmü gereğidir. (35)

---

(33) **Bu husus ön inceleme sonucunda uzlaşma talebini reddeden uzlaşma komisyonu kararından tamamiyle farklıdır. Ön inceleme safhasında, komisyon kamu kudretini kullanmakta ödevli veya ceza muhatabının iştiraki olmadan riayeti mecburi nitelikte bir karar vermektedir.**

(34) **Uyar Mustafa geçici komisyon sözcüsü «.....uzlaşma müessesesi bir yargı müessesesi değildir, bir dâva müessesesi değildir». (Milet Meclisi Tutanak Dergisi cilt 12 sayfa 165).**

(35) **Uzlaşmanın vaki olmaması halinde, itiraz komisyonunca itirazın kanun hükmüne göre incelenebilmesi için, vergi dairesince, uzlaşmanın vaki olmadığını ve uzlaşma komisyonunca, bu hususta düzenlenip mükellefe veya ceza muhatabına tebliğ olunan tutanağın tebliğ tarihinin itiraz komisyonu başkanlığına bildirilmesi gerekir. (65 seri nolu Vergi Usul Kanunu genel tebliği).**

Uzlaşmanın vaki olması halinde mükellef uzlaşılan vergi ve cezaya itiraz edemez. Uzlaşmanın vergi veya cezada yalnız birisi hakkında mümkün olması halinde her ikisine de itiraz olunamaz.

Uzlaşmanın vaki olmaması veya temin edilememsi halinde, mükellef veya ceza muhatabı; tarh edilen vergiye veya kesilen cezaya uzlaşmanın vâki olmadığına dair düzenlenen ve kendisine tebliğ olunan tutanağın tebliğinden itibaren genel hükümler dairesinde ve yetkili itiraz komisyonu nezdinde itiraz edebilir. Bu takdirde itiraz müddeti bitmiş veya 15 günden az kalmış ise bu müddet tutanağın tebliği tarihinden itibaren 15 gün uzar.

H. Ödeme Zamanı :

Uzlaşma konusu yapılan vergi cezalarının ödenmesi, uzlaşmanın vaki olmasına veya olmamasına göre farklı olur.

1 — Uzlaşma vâki olmuş ise, bu haldede iki durum ortaya çıkabilir :

a — Uzlaşma tutanağı, vergi ve cezaların ödeme zamanlarından önce ilgiliye tebliğ edilmiş olabilir. Bu durumda düzeltme fişlerine göre kanuni ödeme zamanlarında ;

b — Uzlaşma tutanağı, verği ve cezaların ödeme zamanlarının kısmen tamamen geçmesinden sonra tebliğ edilmiş ise, bu halde düzeltme fişlerine göre uzlaşma tutanağının tebliğinden itibaren bir ay içerisinde, ödeme yapılır.

2 — Uzlaşmanın vaki olmaması halinde, uzlaşma konusu yapılan vergi ve cezalar, V. U. K. nun 112 inci maddesine göre özel ödeme zamanlarına ve ayni kanunun 368 ve 389 uncu maddeleri hükümlerine göre ödenir.

SONUÇ

Buraya kadar belirtilen izahatın ışığı altında denilebilir ki uzlaşma, ödevli veya ceza muhatabının, bazı hallerde uyuşmazlığı çözümlemek amacıyla yargı mercilerinden önce başvurabileceği bir ikna ve pazarlık müessesesidir. Bu müessesede, görüşme safhasında idarenin üstünlüğü prensibi uygulanmaz. Esasen **müessesenin esası «İkna, pazarlık ve taviz»** esasına dayandığına göre bu konuda başarı, idarenin üstünlüğü, katı kaidelerle bağlılığı anlayışından uzaklaşıldığı nisbette mümkün olacaktır. Ancak Türkiye gibi, vergi ödeme alışkanlığının gelişmemiş, vergi kaçakçılığının geniş çapta yaygın olduğu bir ülkede, idare ne derece tavizkâr ve ne derece anlayışlı olabilir. Her halde bu anlayış derecesi vergi tahsilâtını düşürecek, idarenin haklı olduğu hususlardan fedakârlık etmeyi gerektirecek nisbette olmamalıdır.

Uzlaşma müessesesi batı ülkelerinde pek geniş uygulama alanı bulduğu halde, Türkiye'de tali ve yardımcı bir müessese olarak kalmakta, dar bir alan içerisindeki uzlaşmaların hallinde faydalı olmaktadır.

Aşağıdaki tablo da, Anakara vilâyeti içinde uzlaşma konusu yapılan uyuşmazlıklar **ve uzlaşmanın vâki olduğu** miktarlar belirtilmiştir.

Yılı	Müracaat Adedi	Uzlaşma konusu Yapılan miktar (vergi)	Uzlaşma konusu yapılan miktar (ceza)
1967	120	1.433.565	4.092.117
1968	260	2.411.318	6.186.782

Uzlaşmaya varılan Hadise	Uzlaşılan vergi miktarı	Uzlaşılan ceza miktarı
45	151.191	18.521
112	341.274	155.143

Yukarıdaki tablodan görülmektedir ki 1967 yılında Ankara ilinde 120 olay uzlaşma konusu olmuş, bunların ancak 45 inde yani % 35 inde uzlaşmaya varılmıştır. Vergide uzlaşılabilen miktar takriben % 12 civarıda, cezada ise ancak % 4,5 **civarındadır. 1968 yılında ise, vergide uzlaşılabilen** miktar % 15, cezada % 2,5 civarındadır.

Rakkamlar göstermektedir ki, uzlaşma maksadıyla uzlaşma komisyonuna başvurmaların addedi az olduğu gibi, uzlaşılan miktar çok daha azdır. Kanaatimce bunun sebepleri şunlardır :

1 — Uzlaşma konusu dar tutulmuş ve ancak belirli hallerde ve belirli süre içerisinde uzlaşma yolu mümkün kılınmıştır.

2 — İdare, mevzuat hükümlerine sıkı sıkıya bağlı kalmıştır.

3 — İdare ile ödevli veya ceza muhatabı arasındaki olması gereken psikolojik unsur yoktur. Ödevliler çok halde ödemeyi geciktirmek ve vakit kazanmak için uzlaşma komisyonuna başvurmaktadırlar. Bu nedenle idare, karşı tarafın samimiyetinden şüphe etmekte, ödevliler de idarenin kendilerini ikna ve aksak tarafları göstermek konusundaki samimi çabalarına güvenmemektedirler.

4 — Müessese vatandaşlara yeterince duyurulmamış, faydaları anlatılmamıştır.

5 — Sık sık çıkan Af Kanunları nedeni ile vatandaşlarda, yakın bir tarihte **yeni bir Af Kanununun çıkacağı inancının** bulunması, özellikle vergi cezalarının çözümlenmesini geniş çapta engellemektedir.

İzah tarzımız göstermektedir ki, diğer ülkelerde çok başarılı olan uzlaşma **müessesesi, henüz Türkiye için yenidir,** Türkiyenin koşullarına uygun biçimde değildir.

Eki - 1

T U T A N A K

Vergi Dairesi Mükelleflerinden

/ /196 tarihinde ..... de Defterdarlıkta toplanan il uzlaşma komisyonuna **Mükellef** ..... iştirak etmiş ve uzlaşma müzakerele-

Ceza muhatabı

Resmî vekili

rine başlanmıştır. / /196

Ankara Defterdarlığı

İl Uzlaşma Komisyonu Üye Üye Mükellef

Başkanı Gelir Müdürü V. D. Md.

Defterdar

Ek 2

T U T A N A K

Sıra No :

213 sayılı Vergi Usul Kanununa 205 sayılı Kanunla eklenmiş olan ek 3 maddesine istinaden kurulmuş bulunan uzlaşma komisyonu, Defterdar .... başkanlığında gelir müdürü ..... ve ilgili vergi dairesi müdürü ..... den müteşekkil olarak toplandı.

Uzlaşma talebinde bulunan ..... vergi dairesi mükelleflerinden ..... hesap numarasında kayıtlı ..... belli gün ve saatte komisyonda hazır bulunmuş olup, hesap uzmanı raporuna istinaden .... adına ..... takvim yılı için yapılmış bulunan cezalı tarhiyat üzerinden gereken görüşmeler yapılmış ve teklif edilen husus şayanı kabul görüldüğünden ..... yılı için tarh edilen ..... lira ..... vergisinden ..... lira vergisinin ödenmesine ..... lira vergisinin kaldırılmasını ve ..... lira kaçakçılık cezasından da ..... lira cezanın ödenmesine ..... lira cezanın da kaldırılması hususunda uzlaşmaya varılmış olduğuna dair işbu tutanak 3 nüsha olarak tanzim ve tarafımızdan imza edildi. / /196

Ankara Defterdarlığı

İl Uzlaşma Komisyonu Üye Üye

Başkanı Gelir Müdürü ..... V. D. Müdürü

Defterdar

Mükellef

Ek 3

TUTANAK

Sıra No :

213 sayılı Vergi Usul Kanununa 205 sayılı Kanunla eklenmiş olan Ek 3 maddesine istinaden kurulmuş bulunan uzlaşma komisyonu, Defterdar ..... Başkanlığında, Gelir Müdürü ..... ve ilgili vergi dairesi müdürü ..... den müteşekkil olarak toplandı.

Uzlaşma talebinde bulunan ..... vergi dairesi mükelleflerinden ..... hesap numarasında kayıtlı ..... belli gün ve saatte komisyonda hazır bulunmuş olup hesap uzmanı raporuna istinaden ..... adına ..... T. yılı için yapılmış bulunan cezalı tarhiyat üzerinde gereken görüşmeler yapılmış ve teklif edilen husus şayanı kabul görülmediğinden ..... yılı için tarh edilen ..... lira ..... vergi ve ..... lira kaçakçılık cezası hususunda uzlaşmaya varılmamış olduğuna dair işbu tutanak 3 nüsha olarak tanzim ve tarafımızdan imza edildi. / /196

Ankara Defterdarlığı

İl Uzlaşma Komisyonu	Üye	Üye
Başkanı Defterdar Mükellef	Gelir Müdürü	..... V. D. Müdürü

İNSAN HAKLARININ OLUŞUMU

Kerim Çerez
Danıştay Yardımcısı

Birleşmiş Milletlerce 1968 senesi «İnsan Hakları Yılı» olarak ilân edilmiş bulunmaktadır. Ülkemizde de bu konuda konferanslar verilmiş birçok etüdler yapılmıştır. (1) Biz bu yazımızla İnsan Haklarının diğer bir deyimle Kişi Haklarının oluşumunu (Evrimini - Tekamülünü) Anayasamız ile kabul edilen tanımını belirtmeye çalışacağız.

Kişi hakları, demokratik devlet düzeninin temel taşı olarak gittikçe gelişme kaydetmektedir. Bugün kişi hakları ferde karşı korunduğu kadar devletin fiili tasarruflarına karşı da korunmaktadır. Ferdin ferde, ferdin devlete karşı korunduğu «Hukuk Devleti» anlayışı içerisinde gerçek şahıslara tanınan bu hakların nelerden ibaret olduğunu tanımlamak güç olmaktadır. Zira, insan hakları evrime tabi olup, özünde tek olan kavram, yer ve zamana, toplum seviyelerine göre değişik anlam taşımaktadır.

Biz de «Kişi Hakları» kavramının tanımını, neleri kapsadığını bir tarafa bırakacağız. Demokratik toplumlarda kişilere tanınan haklarla ilgili olarak, kişi haklarını değişik şekilde belirten «Ferdi haklar» veya «Ferdi hürriyetler», «İnsan hakları», «Temel haklar», «Kamu hürriyetleri» terimlerini açıklamakla bu konuda fikir edinilmiş olacaktır.

Ferdi haklar veya ferdi hürriyetler deyimi ile XVIII. yüzyılın ferdiyetçi doktrini arasında fikir ve ruh bağlantısı olduğuna şüphe yoktur. O günden bugüne kadar gelişmiş olan, zamanımızda çok geniş sosyal bir önem kazanmış bulunan hak ve hürriyetleri bu terimin artık iyice kavrayamadığını söylemek gerekir. Ferdi haklar deyimi, çağdaş haklar ve hürriyetler katoloğunun ancak bir kısmını - Klâsik veya Negatif hürriyetler kısmını - karşılamak üzere kullanabilir.

(1) Abadan - Aksoy - Alacakaptan - Balta - Daver - Esen - Kapani - Soysal - Talas - Türkiye'de İnsan Hakları - Sevinç Matbaası -1970 Ankara

İnsan hakları, bu alandaki terimlerin şüphesiz en genişidir. Bu terim insanlığın belli bir gelişme çağında, teorik olarak bütün insanlara tanınması gereken ideal haklar listesini ifade eder. Bu ideal liste çeşitli ülkelerde, çeşitli ölçülerde pratik değer kazanmış ve uygulama alanına geçmiş bulunabilir. Fakat İnsan hakları deyince, genel olarak daha çok «olması lâzım gelen» alanda kalan veya sadece platonik beyannamelere geçen bir «ulaşılacak hedefler programı» akla gelir.

Kamu hürriyetleri, bu ideal proğramın, diğer bir deyimle, İnsan haklarının gerçekleşmiş kısmıdır. Daha açık olarak belirtmek lâzım gelirse, Kamu hürriyetleri, İnsan haklarının devlet tarafından tanınmış ve pozitif hukuka girmiş olan anlamını kapsar. Belli haklar ve hürriyetler, anayasa ve kanunlar tarafından düzenlenmiş, sınırları belirtilmiş ve böylece fertler tarafından pratik olarak faydalanma fırsatları sağlanmıştır. Bunlara Kamu hürriyetleri, Kamu hakları denmesi, sadece bir sınıfa veya zümreye değil, fakat istisnasız olarak herkese «Kamuya» tanınmış olmasından ve dolayısi ile fert - devlet münasebetlerini düzenleyen Kamu Hukukunun bir kolunu teşkil etmesindendir.

Son zamanlarda «Kamu hürriyetleri» karşılığında, «Temel haklar» teriminin de sık sık kullanıldığı görülür. Özellikle, Alman hukuk terminolojisinde yerleşmiş olan bu deyim (Die Grendrechete) bizim 1961 Anayasamıza da girmiş bulunmaktadır. Ancak, teoride ve konuşma dilinde «Temel haklar» terimini, bazan «İnsan hakları» kavramının karşılığı olarak da kullanılmaktadır. Sayın Prof. Dr. Munci Kapani, Kamu hürriyetleri terimini tercih etmekte ve bunun için de bilinen eserine «Kamu Hürriyetleri» adını vermektedir.

Uygulamada kişi hakları kavramını belirtmek için, bu terimlerin hepsinin yeri geldikçe kulllanıldığı görülmektedir. Bütün bu durumlar, insan haklarının tanımının neleri kapsadığının güçlülüğünü ortaya koymaktadır. Bizim, 1961 Anayasamız kişi hak ve Hurriyetlerini, «K i ş i l i ğ e b a ğ l ı d o k u n u l m a z, d e v r e d i l m e z, v a z g e ç i l m e z» haklar olarak tanımlamaya çalışmıştır. (Anayasa Madde : 10)

Ancak, bu hakların nelerden ibaret bulunduğu hakkında bilgi sahibi olmakta fayda vardır. Alman hukuçusu Jellinek, demokratik toplumlarda kişilere tanınan hakları üç gurupta incelemektedir. Klâsikleşen genellikle benimsenen tasnifi ile haklar, Negatif statü hakları, Pozitif statü hakları ve Aktif statü hakları diye üç büyük katogoriye ayrılır.

Negatif statü hakları, kişinin devlet tarafından aşılamayacak ve doldurulamayacak özel sahasının sınırlarını çizen hürriyetlerdir. Vicdan hürriyeti, düşünce hürriyeti, kişi güvenliği, konut dokunulmazlığı ... gibi, hürriyetlerdir ki, bunlar devlete negatif bir tutum, sadece karışmama ve «gölge etmeme» ödevi yükler.

Pozitif statü hakları, vatandaşa devletten olumlu bir davranış, bir hizmet ve yardım isteme yollarını tanır. Sağlık hakkı, öğrenim hakkı, çalışma hakkı, sosyal güvenlik hakkı ... gibi haklardır. Pozitif statü hakları devlete, sosyal alanda belirli ödev ve fonksiyonlar yükler.

Aktif statü hakları ise, referandum, seçme ve seçilme yolları ile vatandaşa toplum idaresinde söz sahibi olma ve kararlara katılma yetkisini tanıyan siyasî bir haktır. (2)

---

(2) G. Jellinek - L; Etad Moderneet Sondroit (Trad. G. Fardis - Paris, 1913) S. 11. Sf. 51 vd.

İnsan hakları; tanımdan daha çok duyulan bir kavramdır. Her şeyden önce ona inanmak, onu istemek, onu tanımak, tanınan bu hakları teminat altına almakla önem kazanır. İnsan hakları bir ideal, bir inanç meselesidir, Bu ideali gerçekleştirme inancı ne kadar fazla olursa, insanların değeri o kadar artacak, mutlu olacaklardır.

Fırsat eşitliğinin olmadığı geri kalmış toplumlarda idare edenlerin, hata işlemeyeceği inancı ile konunun ehemmiyeti gereği kadar kavranamamaktadır Gelişmiş ülkelerde ise, bunun aksine insan haklarına o kadar saygılı davranılmaktadır ki, aykırı davranışlar toplumun maşeri vicdanı, Anayasa ve diğer pozitif hukuk kuralları ile teminat altına alınmış bulunmaktadır.

1961 tarihli Anayasamız, katıldığımız uluslararası anlaşmalar, özellikle Avrupa insan hakları sözleşmesinin onaylanmasına dair, Avrupa insan hakları yargı divanına baş vurma hakkını tanıyan 6366 sayılı Kanun ve yüksek mahkeme Danıştay kararları, diğer yargı organları içtihatları insan haklarını koruyucu en önemli pozitif hukuk kaynağımızı teşkil etmektedir. Zira, devletimiz kanun devleti değil «Hukuk Devleti» dir. Hukuk devletinin özelliklerinden birisiide, kişi haklarının güvenlik altına alınmış bulunmasıdır. (3)

(3) K. Çerez - Kişi Hakları Yönünden Danıştay Kararlarının uygulanması - Ankara : 1968. Sf. 1 - 16

BERLİN İDARE MAHKEMESİ İLE YÜKSEK BERLİN İDARE MAHKEMESİNİN BİR KARARI

SINAVA GİRECEK BİR ÖĞRENCİ, SINAVA GİRMESİNİ ENGELLEYEN NEDENLERİ ZAMANINDA İLERİ SÜRMEK ÖDEVİNDE MİDİR? (1)

Çeviren : Ahmet Erdoğdu
Danıştay 2. Daire Başkanı

Berlin İdare Mahkemesi 7. dairesinin 17 Ocak 1969 günlü ve Federal İdare Mahkemesinin 7c 77. 67 sayılı kararı

1. Berlin İdare Mahkemesi
2. Berlin Yüksek İdare Mahkemesi

Bayan dâvacı, Devlet Hukuk sınavının birincisini verememiştir. Bu bayanın bu sınava yeniden girmesine müsaade olunmuştur. Bayan öğrencinin yazılı olarak hazırladığı çalışmalar (Arbeit) (2) kısmen başarılı ve kısmen de başarısız olarak değerlendirilmiştir. Sınav Kurulu Başkanının buyuruğu ile ilgili yönetici tarafından sınav yeri, birinci sınav saatinden sonra ve sözlü sınavın yapılacağı anda sokaktan gelen önemli inşaat gürültüsü dolayısiyle Sınav Kurulunun bulunduğu yerden başka bir yere değiştirilmiştir. Bayan dâvacı, sözlü sınavda da kısmen yeterli kısmen de yetersiz notlar almıştır. Böylece bayan dâvacı, yine sınavı kazanamamıştır.

Bayan dâvacı, sınavı kazanamadığına ilişkin kararın iptalini istemiştir. İdare Mahkemesi bu dâvayı, bayan öğrencinin çalışma yeteneğinin bu gürültünün zararlı etkisiyle engellendiğini derhal ileri sürmesi gerektiğinden dolayı reddetmiştir. Bayan öğrencinin bu karara karşı Üst Mahkemede (İstinaf Mahkemesinde) yaptığı inceleme istemi Üst Mahkemece yerinde görülmüştür. Dâvacı, istemini üst mahkemede kazanmıştır.

G e r e k ç e :

Üst Mahkemenin ikinci aşamada yaptığı inceleme ve itiraz olunmayan tesbitine göre bayan dâvacının sözlü sınavı başarması, sokaktan gelen bir yapı gürültüsünden dolayı ve önemli sayılacak bir zamanda güçleşmiştir. Bu sınav, bayan dâvacı için bu zorluklar altında ve öteki sınava gireceklere göre eşit olmayan koşullar dolayısiyle kendi çalışmalarını yapamaz duruma düşmesi yüzünden ve eşitlik kurallarına uyulmaması nedeniyle sakattır. Buna böylece saptandıktan sonra Üst Mahkeme, aynı dairenin yerleşmiş içtihatlarına uyarak sınav hakkı

(1) Entscheidungen des Bundesverwaltungsgerichts, Band 31, Carl Heymanns Verlag KG, Berlin, Yıl 1969, Seite, 190

(2) Yazılı çalışmalara almancada (Arbeit) denir. Bizim Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliğinde bu sözcük fransızca travay (travail) olarak ve uluslararası yaygın terim olduğu ileri sürülerek yer aldı. Bunun ingilizceside (homework) dür. Almanca ve ingilizcesi ayrı ayrı olan bir terimin uluslar arası terim olduğu gerekçesiyle bir fransızca sözcüğün bu yönetmeliğe alınması ve Türk Tüzesinde (hukukunda) yerleşmesine çaba gösterilmesi yanlıştır. Bence yönetmelikteki bu travay (travail) sözcüğünün türkçe (çalışma) olarak düzeltilmesi yerinde olur. (Danıştay Hizmet İçi Eğitimi Yönetmeliği Madde : 15)

için sınava gireceklere aynı koşul ve olanakların tanınması gerektiği görüşünden yürümüştür. (22 Mart 1963 günlü Karar, Federal Alman Mahkemesi 7c 141.61 - Buc hholz, Dedlral İdare Mahkemesi 421.0, Sınav Hakkı, No, 17 ve 3 Mayıs 1963- Federal İdare Mahkemesi 7c46.62- Buchholz No : 19)

Her iki mahkemece üzerinde uyuşulamayan görüş ayrılığı, bayan dâvacının çalışmasını engelleyen nedeni derhal ileri sürmesi zorunluğudur. Oysa, yetkili İdare Mahkemesi yukarıda açıklanan zorlayıcı nedeni bildirme yükünlülüğüne dayanarak kararını vermiştir. Yetkili daire eşit hak kavramını, sınava girecek kişinin bu engeli kendi kusuru ile hazırlayıp hazırlamadağı veya kendisi bilerek durumunu bir rizikoya bıraktığı ve bundan dolayı da sınavı kazanma yeteneğini zorladığı görüşünü eleştirmemiştir. Bunda ölçü şu olmalıydı : Sınava girecek kişi, kendi kişisel kusurlarına rağmen isteyerek sınav için gerekli koşulları yerine getirmek arzusunda bulunmalıdır. (22 Mart 1963 günlü karar). Bu kavram, olayımızda da önem taşır. Yani sınava girecek bir aday, bir engeli bilmesine rağmen sınava kabul edilirken sınav için mevcut bir rizikoyu kabullenmiş, benimsemiş sayılabilir mi? (3 Mayıs 1963 günlü karar). Eşit haklara ilişkin federal hukuk ilkelerinin uygulanmasında ve benzeri dâvalarda, her olaya değgin kararlardaki görüş ve kavramlar ikinci aşamadaki incelemede de yer alabilir. Çünkü bu kavram, sınava girecek kişinin hukuk ilişkisi yönünden sınav kuruluna karşı iyi niyetli (Treu und Glauben) olması ve sınav yöntemine katkıda bulunmak ödevi bulunduğunu bilmesi görüşüne ve özellikle hukukunu etkileyen engel ve aksaklıkları zamanında dile getirebilmesi olanak ve gereğine dayanır. Karar, iyi niyet (Treu und Glauben) kavramına ve ilk aşama yargılaması sırasında dâvacı bayanın derhal bir istemde bulunması gerektiğine ve onun artık söz konusu engeli tesbit ettirmesi hakkının da düştüğü görüşüne daynamaktadır.

Bu durum karşısında hukuk yönünden bu görüşün doğruluğu kabul olunamaz. Dâvacı bayan, sözlü sınavın başlangıcında sınava yeteneksiz değildi, Bu engel daha sözlü sınavın başlamasından önce ve sınav işlemleri sırasında ortaya çıkmıştır. Karşısına çıkan engelin sınava girecek aday tarafından bilinmesinden ve bunun rizikosunun serbest iradesiyle kabul edilmesinden bu koşullar altında söz edilemez. Şu noktada kuşku vardır : Acaba dâvacı, sözlü sınav sırasında yukarıda belirtilen engelin hukukça önemli bir engel olduğunu ve bunun da sınavla ilgisini belirtmesi gerektiğini bilmek zorundamıydı O engelki, sınav sırasında sınav konusu ile ilgili ve yoğunlaşmış bu türlü düşüncelerin yeri olabileceği görüş ve tutkusunu köstekleyebilir.

Böyle bir nedenin dışında sınav adayından sınav uğraşıları sırasında bu konuya eğilmesi ve acaba ne zaman ve ne biçimde böyle bir hakkı ileri sürmesi zorunda olduğunu kestirmesi gerektiği beklenemez. Dâvalı da, iyi niyet kurallarına göre bir sınav adayından ve onun kendi sınavı yönünden yukarıda açıklanan bir durum karşısında sınavdan önce sınav kuruluna bu durumu böylece ve sınava katılan öteki sınav adayları karşısında duyurabileceğini umamaz. Bayan dâvacının böyle bir durumda susmuş olmasından dolayı bu engeli ileri sürmek istemediği sonucunu çıkarmak olanağı da yoktur. Bundan başka burada bir hakkın düşmesi de söz konusudur.

Bu nedenler dolayısiyle ilk aşamada verilen karar ile iptali istenen sınav kararı kaldırılmıştır.

DANIŞMA VE İDARE KARARLARI

ÜÇÜNCÜ DAİRE KARARLARI

T. C.

D A N I Ş T A Y

Üçüncü Daire

Esas No : 1969/531

Karar No : 1970/3

İstanbul Belediye Meclisinin 17/3/1969 tarihli ve 1969/170 sayılı kararına Sabahattin Cantez ve Şevki Satı vekilleri Avukat Güven Kurtul'un itirazını mutazammın 12/4/1969 tarihli dilekçesi ile bu konudaki Valilik mütalâası ve eki evrak, 1580 sayılı Kanunun 73 üncü maddesine göre gereğinin ifası için Danıştay'a gönderilip Dairemize havale edilmiş olmakla incelendi.

Gereği görüşülüp düşünüldü : 11/10/1969 tarihli ve Özel İd. Md. Belediye ve Köy Br. 3646 - 16734 sayılı Valilik mütalâasında 2/4/1969 tarihli Milliyet ve Tercüman Gazetelerinde ilân olunan mezkûr karara vâki itirazın bu ilâna nazaran süresinde yapılmış olduğu bildirilmekte ise de 1580 sayılı Kanunun 56 ncı maddesinde Belediye meclisi kararlarının belediye kapısına asılmak suretiyle ilân olunacağı hükme bağlanarak, belediye meclisi kararlarının ilân usulü belirtilmiş olduğundan gazete ile yapılan ilânın, kararın ilân ve itiraz süresinin başlangıç tarihi olarak kabulü mümkün bulunmadığı, mezkûr kanunun 73 üncü maddesinde de kesin belediye meclisi kararlarına karşı usulen ilân tarihinden itibaren 10 gün içinde itiraz olunabileceği hükme bağlanmış olduğundan 21/3/1969 tarihinden 31/3/1969 tarihine kadar belediye ilân tahtasına asılmak suretiyle ilân edildiği dosya meyanında mevcut tutanaktan anlaşılan itiraz konusu karara karşı mezkûr 10 günlük sürenin dolmasından sonra 12/4/1969 tarihinde itiraz olunduğu cihetle itirazın süre aşımı sebebiyle reddine ve dosyanın Birinci Başkanlığa sunulmasına 13/1/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Üçüncü Daire

Esas No : 1970/7

Karar No : 1970/16

Diyarbakır Belediye Meclisinin 20/10/1969 tarihli kararına Belediye Meclisi Üyesi Fikri Silâhtaroğlu'nun itirazını mutazammın 28/10/1969 tarihli dilekçesi ile bu konudaki Valilik mütalâası ve eki evrak 1580 sayılı Kanunun 73 üncü maddesine göre gereğinin ifası için İçişleri Bakanlığının 20/1/1970 tarihli ve Mahalli İd. Gn. Md. 2. D. Rs. Mus. 621 - 1 - 69 - 312 - 43/1499 sayılı yazısıyla Danıştay'a gönderilip Dairemize havale edilmiş olmakla incelendi.

Meclis üyesi Fikri Silâhtaroğlu'nun kendisine tebligat yapılmış olduğu halde, 1/10/1969 ve 15/10/1969 tarihli toplantılara İstanbul'da bulunması sebebiyle iştirak edemediği, valiliğin 6/9/1969 tarihli ve 262 sayılı yazısıyla Ekim ayı toplantı süresinin 15 gün uzatıldığı, 15/10/1969 tarihli toplantıda Meclisin 17/10/1969 da toplantı yapması kararlaştırıldığı, fakat üyelere tebligat yapılmadığı gibi ilân da edilmediği 20/10/1969 tarihinde yapılacak toplantı için çıkartılan davetiyeyi alan Fikri Silâhtaroğlu'nun bu toplantıya geldiği, ancak bu toplantıda 1/Ekim/1969, 15/Ekim/1969 ve 17/Ekim/1969 tarihlerinde üç içtima üst üste müzakerelere iştirak etmediğinden bahisle 1580 sayılı Kanunun 69 uncu maddesi gereğince müstafi addedilmesine karar verildiği, adı geçenin 28/10/1968 tarihli dilekçe ile 1580 sayılı Kanunun 55 inci maddesindeki esaslara riayet edilmeden yapılan 17/Ekim/1969 tarihli toplantıya iştirak etmemiş olması sebebiyle hakkında 69 uncu maddenin uygulanmasının mümkün olamıyacağını beyanla itiraz ettiği, Valiliğin 4/12/1969 tarihli ve Özel İd. Md. Köy Bürosu 5 - 5/2811 sayılı yazısında 1580 sayılı Kanunun 57 nci maddesine göre ilân ve tebligat yapılmayan 17/10/1969 tarihli toplantıya katılmayan Fikri Silâhtaroğlu hakkında 69 uncu madde gereğince işlem yapılmasının uygun olmayacağı mütalâasında bulunduğu dosyanın tetkikinden anlaşılmıştır.

Gereği görüşülüp düşünüldü :

Üyelerden Muammer Tapucu'nun 1/Ekim/1969 ve 15/Ekim/1969 tarihli normal toplantılar gündemleri ilân ve tebliğ edilmiştir. 1580 sayılı Kanunun 54 üncü maddesi gereğince süre uzatılarak yapılan 17/Ekim/1969 tarihli toplantı gündemi ve süre alındığı 15/Ekim/1969 tarihli toplantıda üyelere bildirilmiştir. Bu gündemlere muttali olduğu halde ne 1 - 15 Ekimdeki normal toplantılara, ne de 17 Ekimdeki müteakip toplantıya katılmamıştır. 17/Ekim/1969 tarihli toplantı, evvelki toplantıların bir celsesi olup gündemde bulunan ve önceki celselerde görüşülmesi tamamlanamayan maddelerin görüşülmesi için yapılmıştır. Gündemin tekrar tekrar ilân ve tebliğ mecburiyeti olmadığından itirazın reddi gerekeceği yolundaki ayrışık oyuna karşı :

1580 sayılı Kanunun 55 inci maddesinde adi ve fevkalâde içtimaların ruznâmesinin belediye başkanı tarafından en az bir hafta evvel umum belediye âzasının beldedeki adreslerine gönderileceği ve mahalli gazeteler vesair münasip vasıtalarla ilân edileceği hükme bağlanmış bulunduğuna, uzatılan süre içersinde yapılan 17/Ekim/1969 tarihli toplantı gündeminin ilân ve Belediye Meclisi üyelerine tebliğ edilmediği bildirildiğine göre bu toplantıya iştirak etmeyen üye hakkında mezkûr Kanunun 69 uncu maddesi hükmünün uygulanması yerinde bulunmadığından itirazın kabulü ile 20/Ekim/1969 tarihli meclis kararının Fikri Silâhtaroğlu'nun müstafi addedilmesi yolundaki kısmının iptaline ve dosyanın Birinci Başkanlığa sunulmasına 28/1/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Üçüncü Daire

Esas No : 1970/67

Karar No : 1970/91

Samsun Belediye Meclisinin 16/6/1969 tarihli kararının 3656 sayılı Kanunun 22 nci maddesine aykırılığından bahisle 1580 sayılı Kanunun 74 üncü maddesine tevfikan iptali talebini havi İçişleri Bakanlığının 12/2/1970 tarihli ve Mahalli İd. Gn. Md. 2. Dr. Hs. 622-408-5/3845 sayılı yazısında aynen :

«Samsun Belediye Meclisinin 16/6/1969 günü yaptığı toplantıda.» ..... ger**çekten üstün gayret ve sevgi ile çalışan Finişer Operatörü** Şefik Aşık'a, Silindir Operatörü Yusuf Kabasakal'a, Silindir Operatörü Cafer Coşkun'a, Silindir Operatörü Yalçın Titiz'e, Plent Operatörü Fazlı İstif'e, Plent Operatörü Yardımcısı Mehmet Cezer'e Grayder Operatörleri Ali Çeken ile Tevfik Kınık'a, Finişer Operatörleri Dursun Kaya ile Özbek Özdemir'e, Finişer Operatör Yardımcısı Bayram **Bilgiç'e, Şöförler Selâhattin Barutçu, Fazlı Abdik,** Nevzat Sevindik, Seyfullah Sağın, Necati Akcan, Nuri Akyüz, Mehmet Ali Akay, Rüstem Saraçoğlu, Hüsnü Nur**altan ile İşçiler Sefer Geçer, Sefer Çelik,** Ramis Köz, Kâmil Dinçer, Ahmet Üçün**cü, İbrahim Öztürk, Tekir Kaya,** Niyazi Özdemir ve Enver Dere'ye ayrıca Devlet Su İşleri Şöröfleri Vahit Acarer, Nihat Çorbacıoğlu, Selâhattin Doğan'a» denilmek suretiyle 10'ar lira yevmiye tutarında ikramiye verilmesine karar verilmiş olduğu mezkûr il valiliği ile yapılan yazışma sonucu anlaşılmıştır.

Yine aynı gün, «bir yıllık hizmet süresi içinde canla, başla çalışan ve eski yıllara oranla büyük merhale kat eden Fen İşleri Teşkilâtının personelinin teşvik **bakımından taltifleri uygun olur. İmar İşleri** Müdürlüğünün çalışkan ve vazifeşinas Müdürü Memduh Çubukçu başta olmak üzere, Yapı İşleri Müdür Vekili Ömer Lütfü Demir'e, çalışmaları büyük bir başarı ile organize eden Yiğit Adıyaman'a, Erdal Özyanık'a, Abidin Büyükçelik'e, Nuri Mertel'e, Süleyman Zer'e, Murat Tayfun'a, Nafiz Öztürk'e, Hamit Beşiktepe'ye, Selâhattin Kâmil'e, Yaşar Beyan'a ve diğer bütün belediye personeline teşekkür edilerek isimleri sayılan kimselere 10'ar yevmiye tutarında, Fen İşleri Teşkilâtının daimi işçilerine 5'er yevmiye, diğer işçilerine 3'er lira yevmiye ikramiye verilmesi» karara bağlanmış bulunmaktadır.

3656 sayılı Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair Kanunun 22. maddesinde «Hususî kanunlarında sarahat olmadıkça ihtisas ve komisyon ücreti ve makam tahsisatı ve tahsisatı maktua ve hakkı huzur gibi namlarla maaşlı veya ücretli memurlara ayrıca, umumî mülhak ve hususî bütçelerden hiçbir meblâğ verilmez. Ancak kanunun tahmil etmediği munzam bir vazifeyi münferiden ifaya memur edilenlere muayyen çalışma saatleri haricindeki mesailerine

mukabil İcra Vekilleri Heyetince takdir olunacak bir ücret verilebilir. Şu kadar ki bir veya muhtelif dairelerin herhangibir işi için teşkil edilecek komisyonlara memur edilip bu komisyonların bulundukları mahallin gayri yerlerden celbedilecek olanlara yalnız harcırah ve İcra Vekilleri Heyetince tâyin olunacak miktarda mesarifi zaruriye verilir.» denildiğinden Belediye Bütçesinden gerek Belediye personeline ve gerekse karayolları mensuplarına ikramiye adı altında bir meblâğın ödenmesine dair alınan kararın mevcut hükümler muvacehesinde mümkün olmadığı mütalâa edilmiştir.

1580 sayılı Belediye Kanununun 74. maddesi muvacehesinde «tetkikine müsaadelerinizi arzederim.» denilmektedir.

Gereği görüşülüp düşünüldü :

3656 sayılı Kanunun 23 üncü maddesinde belediyelerin bu Kanun hükümlerine tabi olduğu belirtildikten sonra 22 nci maddesinde, kanunun tahmil etmediği munzam bir vazifeyi münferiden ifaya memur edilenlere muayyen çalışma saatleri haricindeki mesailerine karşılık olarak verilecek ücret dışında, maaşlı ve ücretli memurlara hususî kanunlarında sarahat olmadıkça ihtisas ve komisyon ücreti ve makam tahsisatı ve tahsisatı maktua ve hakkı huzur namlarıyla hiçbir meblâğ verilemiyeceği hükme bağlanmış, 7244 sayılı Kanunun 5 inci maddesinde de memurlar için Kanunen tanınmamış olan hak ve menfaatlerin 3656 sayılı Kanunun 19 uncu maddesine göre istihdam edilen hizmetliler için de kabul edilemiyeceği derpiş olunmuştur.

Diğer taraftan 1580 sayılı Kanunun «Belediyelerin hakları, selâhiyetleri ve imtiyazları» başlığını taşıyan 19 uncu maddesinin 6 ncı bendinde belediylerin kendilerine mevdu hizmetlerin ifası zımmında ne gibi hukuki tasarruflarda bulunmaya yetkili oldukları birer birer sayılmış, bunlar arasında hibede bulunabileceklerine dair bir sarahate yer verilmemiştir.

Şu duruma nazaran, belediyede görevli olmayan üç şöfor ile bazı Karayolları personeline hibe mahiyetinde ve bazı belediye memur ve hizmetlilerine 3656 ve 7244 sayılı Kanunlara aykırı olarak, ikramiye adı ile ödeme yapılmasında isabet bulunmadığından İçişleri Bakanlığının talebinin kabul edilerek Samsun Belediye Meclisinin bu konudaki 16/6/1969 tarihli kararının iptaline ve dosyanın Birinci Başkanlığa sunulmasına 6/3/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Üçüncü Daire

Esas No : 1970/115

Karar No : 1970/126

Osmancık Belediye Meclisinin 2/3/1970 tarihli toplantısında 7 maddelik gensoru öneregesine Belediye Başkanınca verilen cevapların yeter görülmemesi üzerine düzenlenip 1580 sayılı Kanunun 61 ve 76 ncı maddelerine göre gereğinin ifası için Çorum Valiliğinin 12/3/1970 tarihli ve Yazı işleri Kalemi özel - 37 sayılı yazısıyle Danıştaya gönderilen dosya Dairemize havale edilmiş olmakla incelendi.

Osmancık Belediye Meclisinin 27/2/1970 tarihli toplantısında:

Belediye Sitesi inşaatı için 1969 yılı bütçesine 200.000 lira ödenek konulduğu, inşaatta ilişkin şartnamede Müteahhidin 1969 yılı içerisinde 400.000 liralık iş yapması öngörüldüğü ve sitenin finasmanı için de Belediye Başkanına dilediği kadar Belediye arsası satmak yetkisi verildiği halde, Müteahhidin istihkaklarının zamanında ödenmemesi veya ödenmemesi suretiyle, inşaatın hızının yavaşlamasına sebebiyet verdiğinden,

İskilip Caddesinin açılması işi 4 yılık programa alındığı ve bu hususu teminen 1969 yılı bütçesine ödenek de konulduğu halde mezkûr Caddenin açılması için herhangibir faaliyet göstermediğinden,

Keza Sinop Caddesinin açılması işi de 4 yıllık programa alındığı ve bu iş için bütçeye 25.000 lira ödenek konulduğu halde adıgeçen Caddenin açılması hususunda da hiçbir çalışma yapılmadığından;

Belediye gelirlerinin 1969 yılında 500.000 lira civarında bir artış kaydetmesine rağmen programlı işlerin yapılmamış olması muvacehesinde belediye gelirlerinin nerelere ve nekadar harcandığının ve Belediyenin halen nekadar parası olduğunun, keza yol kenarlarından kestirilen Belediyeye ait 200 m3 kavak ağacının nasıl ve kaç liraya satıldığının açıklanmasında zaruret bulunduğundan;

Meclis Müzakerelerini iyi idare edemediği, Meclis üyelerini devamlı baskı altında tutup kendilerine hakaret ettiğinden;

İcratında birçok usulsüzlük ve suistimaller bulunduğundan bahisle Belediye Başkanı hakkında gensoru açılması hususunda 10 üye tarafından verilen önergenin meclis üye tam sayısının çoğunluğunca varit görülerek gündeme alındığı;

Başkanın, Meclisin 2/3/1970 tarihli toplantısında:

Belediye Sitesi inşaatına ilişkin şartnamede 1969 yılında 300.000 liralık iş yapılmasının öngörüldüğü, aynı yıl zarfında Müteahhide yaptığı işler karşılığı olarak 125.898 lira ödendiği, inşaatın ilerlemesine parelel olarak istihkaklarının Müteahhide ödeneceği,

İskilip Caddesinin açılması işinin, Caddenin açılması sırasında evi hasara uğrayan bir şahsın şikâyeti üzerine, işe el koyan Mülkiye Müfettişince muvakkaten durdurulduğu,

Sinop Caddesinin açılması için çalışmalar yapıldığı ve bu Caddenin açılması sadedinde 3 han, 2 kahve ve 10 dükkânın yıktırıldığı, ayrıca bir evin istimlâki cihetine gidildiği,

Arsa satışları sebebiyle Belediye gelirlerinde husule gelen 500.000 lira civarındaki artışın Meclisce kabul edilen ek bütçe ile muhtelif hizmetlerin ifasına tahsis edilmiş olduğu, Belediyenin halen Bankada 26.948 lira parası bulunduğu,

Yol kenarlarından kestirilen 141 metreküp kavak ağacından 70 metreküp kereste elde edildiği, sözkonusu kerestelerin satılması için teşebbüse geçildi ise de talip çıkmadığı ve Belediyenin de ihtiyacı bulunduğu cihetle bundan vazgeçildiği, 70 metreküp kerestenin 50 metreküpünün köprülerde ve Belediyenin sair inşaatlarında kullanıldığı yolunda verdiği cevapların;

Kurupınar Mevkiindeki arsaların satışından elde edilecek gelirin tamamen Belediye Sitesi inşaatına sarfedilmesi öngörüldüğü ve mezkûr arsaların saltışından 160.000 lira gelir temin edildiği halde bunun sadece 112.000 liralık kısmının Site inşaatına sarfedilmiş olduğundan, İskilip Caddesinde yapıldığı iddia edilen çalışmaların bu Caddenin değil Başkanın Fındıcak Dağında bulunan kömür ocağının yolunun açılmasına matuf bulunduğundan, Sinop Caddesinin açılması hususunda herhangibir çalışma yapmadığından, Başkanın programlı ve mecburî işler dururken belediye gelirlerini diğer hizmetler için harcayıp israf ettiğinden bahisle Meclisin 19 üyesinden 17 si tarafından yeter görülmediği;

Kaymakamlığın bu konudaki 10/3/1970 tarihli yazısında:

Belediye Meclisinin 22/2/1969 tarihli kararıyla kabul edilen 4 yıllık programla otel, sinama, dükkân ve diğer tesisleri ihtiva eden bir site inşaası öngörülerek bu iş için 1969 yılı bütçesine 431.260,81 lira ödenek konulmuş, gerekli paranın temini için Belediye Başkanı ve Encümene belediyenin gayrimenkullerinden bir kısmını satmak yetkisi tanınmış ve bu satışlar sonucu 720.875,95 liralık gelir temin edilmiş olmasına rağmen Site Müteahhidinin 15/10/1969 tarihli 107.132 liralık istihkakının, sekiz kısımda olmak üzere, ancak 24/1/1970 tarihinde, 21/1/1970 tarihli 101.995 liralık istihkakının da sadece 11.000 lirasının 24/2/1970 tarihinde ödenebildiği, Müteahhidin istihkaklarının zamanında ödenmemesi sebebiyle inşaatın hızını kaybettiği;

İskilip Caddesinin açılması için Belediye Başkanınca, yol güzergahında bulunan evlerin, istimlâk edilmeden, hatta bu konuda hiçbir formaliteye başvurulmadan, temin edilen bir dozerle yıkılmasına teşebbüs edilmiş ise de ilgililerin vaki şikâyetleri üzerine meseleye el koyan Mülkiye Müfettişince yıkım işinin durdurulduğu, bu konuda bütçeye konulan 30.000 liralık ödenekten herhangibir sarfiyat yapılmamış olduğu;

4 yıllık proğramda bulunan Sinop Caddesinin açılması işinden, istimlâk masraflarının büyük yekûnlara baliğ olacağından bahisle, Meclisce sarfınazar edile-

rek eski yolun islâhının kararlaştırıldığı, ancak Belediye Başkanının bu hususta da bir çaba sarfetmediği, Sinop Caddesinin açılması ile ilgili olarak yıktırıldığı iddia olunan dükkânların bu Cadde ile ilgili olmayıp Köprübaşı Caddesinde bulunduğu;

Belediyenin 1969 yılında arsa satışlarından 720.000 lira civarında bir gelir temin etmiş olması muvacehesinde programlı işlerin nakit kifayetsizliği sebebiyle yapılmadığının düşünülemiyeceği;

Başkanın beyanı hilâfına kavak kerestelerinin satılması için herhangibir işlem yapılmadığı;

Halen iki mülkiye müfettişi tarafından Belediye Başkanı hakkında tahkikat yapılmakta olduğu, daha önce yapılmış üç tahkikatla ilgili olarak da Başkan hakkında lüzumlu muhakeme kararı verilmiş bulunduğu belirtildikten sonra Meclisce verilen yetersizlik kararının yerinde olduğunun mütalâa edildiği dosyanın tetkikinden anlaşılmakla gereği görüşülüp düşünüldü:

1580 sayılı Kanunun 307 sayılı Kanunla değişik 61 ve 76 ncı maddelerinde belediye meclisi üyelerinden herbirinin belediye işleriyle ilgili herhangibir husus hakkında lüzumu muhakeme kararı verilmiş bulunduğu belirtildikten sonra Meclise meclis üye tamsayısının çoğunluğunca varit görüldüğü takdirde, gensoru önergesinin gündeme alınarak üzerinden 3 tam gün geçtikten sonra belediye başkanları veya memur edecekleri kişiler tarafından meclis önünde cevaplandırılacağı, verilen cevabın meclis üye tamsayısının üçte iki çoğunluğunca yeter görülmemesi halinde başkanın yetersizliği konusunda karar verilmek üzere dosyanın Danıştay'a gönderileceğinin hükme bağlanmış olması muvacehesinde, Meclis müzakere tutanakları ve Kaymakamlık mütalâasından 4 yıllık çalışma programı ile Meclis kararlarını uygulamadığı ve gensoru önergesine hakikate aykırı cevaplar verdiği anlaşılan Osmancık Belediye Başkanı hakkında Belediye Meclisince verilen yetersizlik kararı yerinde görülmekle Başkanın düşürülmesine ve dosyanın Birinci Başkanlığa sunulmasına 24/3/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Üçüncü Daire

Esas No: 1970/129

Karar No: 1970/154

Üzümlü Belediye Meclisi tarafından 23/2/1970 tarihli toplantıda Belediye Başkanı hakkında verilen yetersizlik kararı üzerine düzenlenen dosya ile bu konudaki Valilik mütalâası ve eki evrak 1580 sayılı Kanunun 61 ve 76 ncı maddelerine göre gereğinin ifası için Erzincan Valiliğin 17/3/1970 tarihli ve Özel id. Md. Köy ve Bl. Br. Servis No: 3-7/3235 sayılı yazısıyla Danıştaya gönderilip Dairemize havale edilmiş olmakla incelendi.

Üzümlü Belediye Meclisinin 23/2/1970 tarihli toplantısında 4/2/1970 tarihli ve 10 meclis üyesi tarafından verilen 9 maddelik gensoru önergesinin Başkanlıkça gündeme alındığı ve aynı toplantıda cevap verildiği, Belediye Başkanının riyaset ettiği bu toplantıda 14 meclis üyesinden 10 unun yetersizlik oyu kullandığı, daha sonra Başkan tarafından yıllık çaşılma raporunun okunduğu, yapılan oylama sonunda yıllık çalışma raporunun da 10 üye tarafından yeter görülmediği Valiliğin 17/3/1970 tarihli ve Özel İd. Md. Köy ve Bl. Br Servis No: 3-7/3235 sayılı yızısında gensoru önergesinin, gündeme alınmadan ve Başkanın idare ettiği toplantıda görüşülmüş olmasının usul yönünden bozmayı gerektirdiği, esasen gensoru önergesi ve verilen cevap muvacehesinde Başkanın yetersizliğinden bahsetmenin mümkün olamıyacağı, diğer taraftan seçilmerin Haziran ayında yapılmış olması sebebiyle dönem başının Haziran ayı olması gerektiği cihetle Şubat ayında yıllık faaliyet raporunun okunamıyacağı, dalayısıyla Başkan hakkında verilen yetersizlik kararının uygun bulunmadığının mütalâa olunduğu dosyanın tetkikinden anlaşılmıştır.

Gereği görüşülüp düşünüldü:

1580 sayılı Kanunun 307 sayılı Kanunla değişik 61 inci maddesinde Belediye meclisi üyelerinin herbirinin belediye işleriyle ilgili herhangibir husus hakkında meclis başkanlığına önerge vererek gensoruda bulunabileceği, gensoru önergesi münderecatının meclis üye tamsayısının çoğunluğunca varit görülmesi halinde gündeme alınacağı ve üzerinden üç tam gün geçtikten sonra belediye başkanları veya memur edecekleri kişilerce meclis önünde cevap verileceği yolundaki hüküm muvacehesinde bahiskonusu gensoru önergesinin, oylanarak, meclis üye tamsayısının çoğunluğunca gündeme alınmasına karar verilmesi ve üzerinden üç tam gün geçtikten sonra Belediye Başkan veya memur edeceği kişiler tarafından cevaplandırılması lâzım geldiği halde, doğrudan doğruya Belediye Başkanı tarafından gündeme alınması ve üç tam gün geçmeden cevaplandırılması üzerine verilen yetersizlik kararı ile,

Mezkûr Kanunnun 76 ncı maddesinde belediye başkanının meclis kararlarının uygulanması, belediyenin malî durumu, aktedilmiş ve mevcut taahhütlerin ifa şekli hakkındaki çalışma raporunun meclise verilme zamanı toplantı dönemi başı olarak tesbit edilmiştir. 904 sayılı Kanunun geçici 3 üncü maddesi gereğince belediye seçimleri 2. Haziran. 1968 tarihinde yapılmış bulunduğundan toplantı dönemi başının Haziran ayına alınmış olduğunun kabulü zorunlu bulunmaktadır. Bu durumda Şubat ayı toplantısında okunan yıllık faaliyet raporu üzerine verilen yetersizlik kararı kanunda belirtilen usul ve esaslara uygun bulunmadığından Üzümlü Belediye Başkanının yetersizliği konusunun incelenmesine imkân ve mahal olmadığına ve dosyanın Birinci Başkanlığa sunulmasına 7/4/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Üçüncü Daire

Esas No: 1970/63

Karar No: 1970/133

Elazığ Belediye Meclisinin 14/10/1968 tarihli kararına İbrahim Kara'nın itirazını mutazammın 16/10/1968 tarihli dilekçesi, bu konudaki Valilik mütalâası ve eki evrakla itiraz konusu karara ait Meclis müzakere tutanakları ve imar planının dilekçede sözkonusu edilen yerle ilgili kısmının gönderilmesi hakkındaki 13/12/1968 tarihli ve E. 1968/474, K. 1968/477 sayılı ara kararımıza cevaben gönderilen İçişleri Bakanlığının 30/6/1968 tarihli ve Mahallî İd. Gn. Md. 2. Dr. Rs. Mua 621 - 1. (68). 312 - 63/20499 sayılı yazısı, karar özetinde oyçokluğu ile karar verildiği, müzakere tutanağında ise kabul edenlerin 13, kabul etmeyenlerin 13 kişi olduğu bildirildiğine göre çoğunluğun ne şekilde teşekkül ettiğinin açıklanması, imar planına göre yeşil saha ve mezarlık olduğu anlaşılan yerde planda değişiklik yapılmadığı halde cami inşaatının nasıl yapılacağının izahı hakkındaki 8/7/1969 tarihli ve E. 1969/311, K: 1969/314 sayılı ara kararımıza cevaben gönderilen mezkûr Bakanlığın 16/2/1970 tarihli ve Mahallî İd. Gn. Md. 2. Dr. Rs. Mua 621 - 1. (69). 312 - 63/4234 sayılı yazısı ve eki evrak incelendi.

Belediye Meclisinin 14/10/1968 tarihli toplantısında 28 üyenin iştirakiyle yapılan görüşme sonunda İcadiye Mahallesinde bulunan Mezarlığın, Asrî Mezarlığa nakli ile buranın bir kısmında cami yapılmasına ve diğer kısımlarının da yeşil saha tahsisine oyçokluğuyla karar verildiği, bir üyenin oylamanın esami tayini suretiyle yapılması hakkındaki teklifine 13 kabul 13 ret oyu kullanıldığı Başkan ret oyu kullandığından teklifin reddolunduğu, İbrahim Kara'nın 16/10/1968 tarihli dilekçe ile Belediye Meclisinin 27 üyesinin iştirak ettiği toplantıda 12 üyenin müsbet, 10 üyenin menfi oy kullandığını, 5 üyenin de çekimser kaldığını, 12 reyin çoğunluğu teşkil etmemesi bakımından alınan kararın usul ve şekil yönünden yanlış olduğunu, imar planında mezarlık ve yeşil saha olan bu yerin birkaç Meclis üyesinin bu civarda evleri bulunması sebebiyle bu yolda karar verdiklerini beyanla meselenin 1580 sayılı Kanunun 73 üncü maddesi gereğince tetkikini istediği, Valiliğin 18/11/1968 tarihli ve Özel İd. Md. 1968 - 14/273 sayılı yazısında kadırılmasına karar verilen mezarlığın etrafı ev, okul ve askeri fabrika ile çevrili olup zamanla şehrin ortasında kalacağı ve bu gün için kaldırılmasa bile ileride nakledilmesi gerekeceğinden ittihaz olunan kararın uygun olduğu mütalâasında bulunduğu dosyanın tetkikinden anlaşılmıştır.

Gereği görüşülüp düşünüldü:

İmar planında yeşil saha ve mezarlık olarak tesbit olunan sahadan, mezkûr planda kanunda öngörülen usullere uygun şekilde tadilât yapılmadan, mezarlığın nakli ve cami inşası yolunda karar verilmesinin mevzuata aykırılığı muvacehesinde itirazın kabulü ile 14/10/1968 tarihli Meclis Kararının iptaline ve dosyanın Birinci Başkanlığa sunulmasına 24/3/1970 tarihinde oybirliğile karar verildi.

ÜÇÜNCÜ DAİRE VE GENEL KURUL KARARLARI

T. C.

DANIŞTAY

Üçüncü Dire

Esas No : 1970/37

Karar No : 1970/72

Özü : 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetler Personel Kanununun 64 üncü maddesinin uygulama şekli Hk.

926 sayılı Kanunun ilgili maddeler; hükümlerine göre bir fakülte veya yüksek okuldan mezuniyeti müteakip veya mezuniyet tarihinden bir süre geçtikten sonra yedek subay okuluna katılarak askerlik hizmetlerinin sonunda muvazzaf subaylığa geçirilenlerin, üst rütbeye yükselmelerinde esas olacak nasıp tarihlerinin fakülte veya yüksek okullardan mezuniyetlerini takip eden tekvim yılının 30 Ağustosu kabul edilmiş bulunması karşısında, mezuniyet tarihinden bir süre geçtikten sonra muvazzaf subaylığa geçirilenlerin, okul ve eğitimde geçirmedikleri sürelerin kıdemlerine dahil edilmesinin tatbikatta ihtilâflara yol açacağından bahisle bu hususta istişarî mütalâa isteğine dair olup Başbakanlıktan 3/2/1970 tarihli ve Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi Başkanlığı 80 - 352/964 sayılı yazı ile gönderilen Millî Savunma Bakanlığının 26/1/1970 tarihli ve Huk. Müş. 139 - 6/G - 70 Mü. sayılı yazısında aynen :

«926 sayılı T.S.K. Personel Kanununun 19 uncu maddesi gereğince, 14 üncü maddedeki şartları haiz olmaları sebebiyle yedek subaylıktan muvazzaf subaylığa geçirilen ve 35 inci maddenin (e) fıkrasına göre subaylığa nasıp tarihleri tesbit edilenlerin, müteakip rütbelere terfilerinde, tesbit edilen bu nasıp tarihleri ile 31, 32 ve 64 üncü maddelerinin hükümlerinin tatbik olunacağı, yine 35 inci maddenin (e) fıkrasında gösterilmiştir. Kanunun 64 üncü maddesinde ise, «subaylığa nasıpları hangi tarihlerde olursa olsun kademe ve üst rütbeye yükselmelerinde esas olacak nasıpları fakülte ve yüsek okullardan mezun oldukları takvim yılının (30 Ağustos)u itibar olunur» hükmü yer almaktadır.

Bir fakülte veya yüksek olkulu bitirmelerini müteakip, hemen Yedek Subay Okuluna katılan ve askerlik hizmeti sonunda, maruz maddelere göre muvazzaf subaylığa geçirilenlerin üst rütbeye yükselmelerinde 64 üncü madde gereğince esas alınan, mezun oldukları takvim yılının 30 Ağustosu, bir sakınca doğurmamakta, emsalleri olan Harb Okulu mezunu subaylarla aralarında, kıdem bakımından bir fark olmamaktadır. Ancak fakülte veya yüksek okulu bitirmelerinden bir kaç yıl sonra Yedek Subay Okuluna katılan, askerlik hizmetleri sonunda şartları haiz ol-

maları sebebiyle muvazzaf subaylığa geçirilenlerin üst rütbeye yükselmelerinde, 64 üncü madde gereğince, «fakülte ve yüksek okullardan mezun oldukları takvim yılının 30 Ağustos)u itibar» olunduğundan, fakülte veya yüksek olkulu bitirdikleri tarih ile Yedek Subay Okuluna katıldıkları tarih arasındaki, boşta geçen bir kaç yıl kıdeme dahil olmakta ve dolayısiyle emsalleri olan Harb Okulu mezunu subaylarla aralarında, kıdem bakımından bir kaç yıllık fark olmaktadır. Diğer bir deyimle, yedek subaylıktan muvazzaf subaylığa geçirilenlerin, hiç bir esasa dayanmadan, okulda, eğitimde v.s. geçmiyen süreleri kıdemlerine dahil edilmektedir.

926 sayılı Kanunun 35 inci maddesinin (e) fıkrası, yedek subaylıktan muvazzaf subayylığa geçirilenlerin nasıplarının, Yedek Subay Okuluna katıldıkları ayın son gününe götürüleceğini bildirmiş ve müteakip rütbelere terfilerinin «bu nasıplarına» göre yapılacağını ve ayrıca maddenin yukarıdaki fıkraları ile 31, 32 ve 64 üncü maddelerin de nazara alınacağını hükme bağlamıştır. 35 inci mddenin a, b, e ve d fıkraları hükümlerinin de tatbikatta gözönünde bulundurulacağı işaret olunduğuna göre, fakülte ve yüksek okulu bitiriş tarihi ile Yedek Subay Okuluna katılış tarihi arasında, yukarıda açıklandığı gibi bir kaç yıl fark bulunanların nasıplarının ve üst rütbeye terfilerinin bu farkın nazara alınarak yapılması, kıdeme dahil edilmemesi gerekeceği düşünülmektedir.

Ancak bu husus tatbikatta ihtilâf doğuracak mahiyette görüldüğünden, 521 sa yılı Danıştay Kanununun 29/c maddesi gereğince Danıştayın istişarı mütalâasının alınmasını arzederim,» denilmektedir.

Gereği görüşülüp düşünüldü :

926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununun 31 ve 32 nci maddelerinde subayların en az ve en çok bekleme süreleri belirtildikten sonra «Subaylığa nasıp» başlığını taşıyan 35 inci maddesinin (e) bendinde« Yedek subaylıktan muvazzaf subaylığa geçirilenlerin, yedek subaylık hizmetleri bekleme sürelerinden sayılır ve subaylığa nasıpları yedek subay okuluna katıldıkları ayın son gününe götürülür. Müteakip rütbelere terfileri bu nasıplarına ve yukarıdaki fıkralar ile 31, 32 ve 64 üncü maddeler hükümlerine göre yürütülür.» denilmek suretiyle yedek subaylıktan muvazzaf subaylığa geçirilenlerin müteakip rütbelere terfilerinde 35 inci maddenin diğer fıkralarıyla 31, 32 ve 64 üncü madde hükümlerinin bir arada mütalaa ve ona göre işlem tesis edilmesi öngörülmüştür.

Bakanlıkça uygulama şekli hususunda tereddüde düşülen mezkûr 64 üncü maddenin «Fakülte ve yüksek okullardan mezun olup askerlik eğitimlerini de başarı ile bitirerek subay nasbedilenlerin subaylık nasıpları hangi tarihlerde olursa olsun kademe ve üst rütbeye yükselmelerinde esas olacak nasıpları fakülte ve yüksek okullardan mezun oldukları yılın 30 Ağustosu itibar olunur» yolundaki hükmü, 926 sayılı Kanunun gerekçesinde «Terfi sisteminin esaslı unsurlarından birisi subayların aynı tarihte terfi için ele alınıp nisbî değerlerine göre değerlendirilmesidir. Fakülte ve yüksek okullardan çeşitli tarihlerde mezun olanların ilk rütbe nasıpları da çeşitli olacaktır. Üniversitelerin mezuniyet imtihanlarının Silâhlı Kuvvetlerin terfi sistemine uygun tarihlerde yaptırılmasına imkân yoktur. Ancak bu kaynaktan yetişen subayların da bütün bir meslek hayatı boyunca aynı şekilde bırakılması terfi sistemine aykırı düştüğünden bunların en kısa zamanda nasıplarının birleştirilmesi icabetmektedir. »denilmek suretiyle açıkça belirtilmiş

olduğu üzere; aynı öğretim yılında çeşitli fakülte ve yüksek okullardan mezun olarak askerlik eğitimi sonunda, bu fakülte ve yüksek okulların mezuniyet imtihanlarının değişik tarihlerde olması sebebiyle, mezkûr 35 inci maddenin (C) ve (D) fıkralarına göre, değişik tarihlerde muvazzaf subay nasbedilenlerin nasıplarının en kısa zamanda birleştirilmesi amacıyla tedvin edilmiş bulunmaktadır.

Şu durumda, mezkûr hükmün, mutlak olarak ele alınıp, 31 ve 32 nci maddelerde tesbit edilen,subayların en az en çok bekleme sürelerini değiştirecek ve okul eğitimde geçmeyen sürelerin kıdeme dahil edilmesine müncer olacak bir şekilde tefsir edilerek fakülte ve yüksek okullardan mezuniyet tarihleriyle yedeksubay okuluna katılış tarihi arasında fark bulunanlardan muvazzaf subaylığa nasbedilenlerin müteakip rütbelere terfilerinde, bu fark nazara alınmaksızın, nasıpları fakülte ve yüksek okullardan mezuniyeti müteakip yedeksubay okuluna katılanlardan muvazzaf subaylığa nasbedilenlerle birlikte üst rütbeye terfi ettirilmeleri 64 üncü maddenin tedvin amacına olduğu kadar yedek subaylıktan muvazzaf subaylığa geçirilenlerin müteakip rütbelere terfilerinde 35 inci maddenin diğer fıkralarıyla 31 ve 32 inci maddeler hükümlerinin Kanunun ruhuna ve getirdiği terfi sistemine uygun olarak bir arada mütalaa edilmesini öngören (E) bendi hükmüne de aykırı düşeceğinden fakülte ve yüksek okulları bitiriş tarihi ile yedek subay okuluna katılış tarihi arasında fark bulunanlardan muvazzaf subaylığa nasbedilenlerin müteakip rütbelere terfilerinde bu farkın naraza alınması, okulda ve eğitimde geçmeyen sürelerin kıdeme dahil edilmemesi gerektiği mütalaa kılınarak dosyanın Birinci Başkanlığa sunulmasına 27/2/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Genel Kurul

Esas No: 1970/35

Karar No: 1970/53

926 sayılı Kanunun ilgili maddeleri hükümlerine göre bir fakülte veya yüksek okuldan mezuniyeti müteakip veya mezuniyet tarihinden bir süre geçtikten sonra yedek subay okuluna katılarak askerlik hizmetlerinin sonunda muvazzaf subaylığa ğeçirilenlerin, üst rütbeye yükselmelerinde esas olacak nasıp tarihlerinin fakülte veya yüksek okullardan mezuniyetlerini takip eden takvim yılının 30 Ağustosu kabul edilmiş bulunması karşısında, mezuniyet tarihinden bir süre geçtikten sonra muvazzaf subaylığa geçirilenlerin, okul ve eğitimde geçirmedikleri sürelerin kıdemlerine dahil edilmesinin tatbikatta ihtilâflara yol açacağından bahisle bu hususta istişarî mütalaa isteğine dair olup Başbakanlıktan 3/2/1970 tarihli ve Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi Başkanlığı 80-352/964 sayılı yazı ile gönderilen Millî Savunma Bakanlığının 26/1/1970 tarihli ve Huk. Müş. 139-6/G-70 Mü. sayılı yazısı üzerine Üçüncü Dairece müttehaz 27/2/1970 tarihli ve 37/72 sayılı karara ilişik tutanak okundu.

Gereği konuşulup düşünüldü :

Daire kararı uygun görülerek 4/6/1970 tarihinde oybirliği ile onandı.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Üçüncü Daire

Esas No : 1970/106

Karar No : 1970/114

Özü : 79 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin yürürlükte olduğu Hk.

79 sayılı Kanunun 6 ncı maddesine müsteniden Bakanlar Kurulunca bazı işyerlerinde 90 günle kayıtlı olmaksızın fazla çalışma yapılmasına müsaade edilip edilemiyeceği hususunda Maliye Bakanlığı ile Çalışma Bakanlığı arasında ortaya çıkan görüş ayrılığının giderilmesine esas olmak üzere istişarî mütalaa verilmesi talebine dair olup Başbakanlıktan 9/3/1970 tarihli ve Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi Başkanlığı 75-3/1743 sayılı yazı ile gönderilen dosya inceledi.

Bayındırlık Bakanlığına ait bazı inşaat işlerinde, bu işler bitinceye kadar gece ve gündüz çalışmalarında uygulanmak, günde üç saati geçmemek ve 90 günle bağlı bulunmamak kaydıyle 79 sayılı Kanunun 6 ncı maddesine göre fazla çalışma yapılmasına izin verilmesine ilişkin Bakanlar Kurulu kararname projesinin Maliye Bakanı tarafından, 931 sayılı İş Kanununun 35 inci maddesinin amir hükmüne göre bir yılda en çok 90 iş günü fazla çalışma yapılabileceğinden bahisle imzalanmaması sonucunda aksi görüşte bulunan Çalışma Bakanlığıyla Maliye Bakanlığı arasında ortaya çıkan görüş ayrılığının giderilmesine esas olmak üzere Başbakanlıkça 521 sayılı Kanunun 29 uncu maddesinin (C) bendine göre istişarî mütalaa talep edilmekte olduğu;

Mezkûr kararname projesinde Bayındırlık Bakanlığına ait olup projeye ilişik Maliye Bakanlığının bu konudaki görüşünü belirten 5/8/1968 tarihli ve Bütçe ve Malî Kontrol Gn. Md. Barem Şubesi 115542-1055/12447 sayılı yazısı suretinde aynen :

«Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesinin 75-3/1102 sayılı yazısı ile ilgili olup, imzalanmak üzere Bakanlığımıza gönderilen kararname projesi incelendi.

İstelerde gösterilen inşaat işlerinde, bu işler bitinceye kadar devam etmek ve günde 3 saati geçmemek ve 90 günle bağlı bulunmamak kaydiyle gece ve gündüz çalışmalarında uygulanmak üzere 10/9/1960 gün ve 79 sayılı Kanunun 6 ncı maddesine göre fazla çalışma yapılmasına izin verilmesi talebedilmektedir.

Yukarıda zikri geçen 10/9/1960 gün ve 79 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinde; «Hükümet kararı ile iş yerlerinde gündüz ve gece çalışmalarında tatbik edilmek üzere, günlük iş saatleri, işin mahiyetine ve ihtiyaç derecesine göre üçer saate kadar artırılabilir ve zaruret halinde Hafta Tatili Kanunu ile Ulusal Bayram ve Genel Tatiller hakkındaki Kanun hükümleri kısmen veya tamamen tatbik edilmiyebilir. Bu gibi hallerde ücretler İş Kanununun 37 nci maddesine göre ödenir.

Kadınların ve 12 yaşından yukarı kız ve erkek çocukların maden işlerinde çalışmaları hakkındaki 151, 1593 ve 3008 numaralı Kanunlarda mevcut tahdidi hükümler Hükümetçe görülecek lüzum ve zarurete binaen tatbik edilmiyebilir.

Millî Korunma Kanununun 19 uncu maddesine istinaden evvelce alınan kararlardan bu Kanunun neşri tarihinde meri olanlarının tatbikine devam olunur.» denilmektedir.

Bu hükme göre, Bakanlar Kurulu Kararıyla iş yerlerinde gece ve gündüz çalışmalarında günlük iş saatlerinin, işin mahiyetine ve ihtiyaç derecesine göre üçer saate kadar artırılması mümkün bulunmaktadır. Ancak bu gibi hallerde ücretlerin mülga İş Kanununun 37 inci maddesi gereğince ödenmesi icabeder.

Diğer taraftan sözkonusu mülga 3008 sayılı Kanunun 37 nci maddesinin 2 nci fıkrasında fazla çalışma saatleri ile çalışılacak günlerin yekûnu bir yılda en çok 90 iş gününe varabileceği hükme bağlanmış bulunmaktadır.

Kaldı ki 3008 sayılı Kanunu yürürlükten kaldıran ve mezkûr Kanununun yerine kaim olan 931 sayılı İş Kanununun 35 inci maddesinde de» Memleketin genel yararları, yahut işin niteliğine veya üretimin artırılması gibi sebeplerle kanunda yazılı günlük çalışma süresinin dışında fazla çalışma yapılabilir.

a) Fazla çalışma süresi günde üç saati geçemez.

b) Fazla çalışma yapılacak günlerin toplamı bir yılda doksan iş gününden fazla olamaz.

c) .....

ç) .....

d) Fazla çalışma Bölge Çalışma Müdürlüğü iznine bağlıdır.

e) .....

f) ..... «Denilmek suretiyle fazla çalışma süresinin günde üç saati geçemiyeceği, fazla çalışma yapılacak günlerin toplamının bir yılda doksan iş gününden fazla olamıyacağı ve fazla çalışmalarında bölge çalışma müdürlüğü iznine bağlı olduğu açıklanmış bulunmaktadır.

Bu itibarla mezkûr hükümler muvacehesinde ilişik liştede yazılı inşaatlarda çalıştırılan işçilere yaptırılacak fazla mesainin bir yılda 90 günü geçmemesi lâzım geldiğinden, imzalanmadan ilişik olarak sunulan kararnamenin kanuna uygun olarak düzeltilmesine müsaadeleri arzolunur.» denildiği :

Çalışma Bakanlığının Başbakanlığa hitaben yazılan ve bu konudaki görüşünü belirten 16/2/1970 tarihli ve Çalışma Genel Müdürlüğü 1043-12-2/1348 sayılı yazısında da aynen :

Taksim Otelcilik A. O. nın, İstanbul Sheraton Oteli İnşaatı işyerlerinde yılda 90 günle bağlı bulunmaksızın fazla çalışma yapılması hakkındaki talebinin, kanunî imkansızlık sebep gösterilerek reddolunduğunu bildiren yukarda gün ve sayısı kayıtlı emirleriniz, aynı konuda Bakanlığımca makamlarına sunulan 29/7/1968 gün ve 1043-15-1/9766 sayılı, 23/1/1969 gün ve 1043-17-3/498 sayılı, 17/6/1969 gün 1043-17-2/6708 sayılı, 23/8/1969 gün ve 1043-2-10/9206 sayılı yazılarımıza da cevap teşkil eder mahiyette bulunduğundan, meselenin memleketimizin ekonomik ve malî bünyesinde icra edeceği etkiler dikkate alınarak durumun bir kere daha arzında fayda mülâhaza olunmuştur.

Bilindiği üzere, 1937 yılında yürürlüğe giren 3008 sayılı Kanunun 37 nci maddesiyle işyerlerinde yapılacak fazla mesailerin şartları tesbit olunmuş, bu arada yapılacak fazla mesailer gün de üç saat ve yıda 90 günle sınırlandırılmıştır. 1940 yılında yürürlüğe giren 3780 sayılı Millî Korunma Kanununun 19 uncu maddesi ise, işlerin mahiyeti ve ihtiyacın derecesine göre, günlük normal çalışmaları, yılda

90 günle sınırlandırmaksızın, 3 saate kadar artırabilme yetkisini Hükümete tanımıştır. Bu suretle, Çalışma hayatımızda 3008 sayılı Kanunun tesis ettiği genel ve normal fazla mesaileri düzenliyen müessese yanında, istisnai işlere ve hallere münhasır olmak üzere, yeni bir fazla mesai müessesesi yer almıştır.

Yine bilindiği üzere, 3780 sayılı Millî Korunma Kanununun yerini alan 79 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi, sözü edilen 3780 sayılı Kanunun 19 uncu maddesi esaslarını muhafaza etmiştir. Aynı şekilde 3008 sayılı Kanunun fazla mesailere ilişkin 37 nci maddesi hükmü, bu Kanunu kaldıran 931 sayılı Kanunun 35 inci maddesine intikal etmiştir. Yani yukarda bahiskonusu edilen her iki fazla mesai müessesesi bu günde mer'i ve muteberdir.

Maliye Bakalığının makamlarına sunulan 5/8/1969 gün ve 115542-1055/12447 sayılı, 13/11/1969 gün ve 5542 - 1055/18316 sayılı yazılarında ileri sürülen mütalaa nın, açıkça ifade edilmemekle beraber, 79 sayılı Kanunun 6 ıncı maddesinde yer alan fazla mesailere ilişkin hükmün, muahhar bir kanun olan 931 sayılı Kanunun 35 inci maddesiyle yürürlükten kalkmış olacağı görüşüne istinat ettirildiği anlaşılmaktadır.

Böyle bir görüşe mesnet teşkil edecek hiçbir hukukî delil bulunmadığı gibi, aksine, yukarda bahiskonusu yazılarımızda tafsilen arzedildiği üzere, sözkonusu hükmün eskiden olduğu şekilde yürürlükte kaldığını doğrulayan kesin ve açık hükümler mevcuttur.Ezcümle , 931 sayılı Kanunun 110 uncu maddesinde sayılan, yürürlükten kaldırılan kanun ve kanun maddeleri arasında 79 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi yer almamıştır. Bundan başka, 931 sayılı Kanunun 43 üncü maddesi, 79 sayılı Kanunun 6 ncı maddesine atıfta bulunmak suretiyle bu maddenin yürürlüğünü kesinlikle hükme bağlamıştır. Diğer taraftan, 931 sayılı Kanunun 61 inci maddesine dayanılarak çıkarılan İş Süreleri Tüzüğünün 2 nci maddesinde, 79 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin münakaşa konusu edilen hükmüne yapılan atıf, Danıştayın da sözü edilen kanun hükmünün yürürlüğünü kabul ettiğini, yani bu hükmü, 931 sayılı Kanunun 35 inci maddesine ve bu madde gereğince çıkarılan Fazla Saatlerle Çalışma Tüzüğü hükümlerine aykırı görmediğini açıkça belirtmektedir. Son olarak, 931 sayılı Kanunun parlementodaki uzun müzakereleri sırasında fazla mesailere ilişkin süzkonusu istisnai hükmün doğrudan doğruya veya zımnen kaldırıldığı ifade eden hiçbir kaydın mevcut olmadığını da hatırlamak icabeder.

Burada, iş hayatıyla ilgili çeşitli kanunları tevhit eden, birleştiren 931 sayılı Kanunun maddeleri arasında, 79 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi hükmüne niçin açıkça yer verilmemiş olduğu sorulabilir.

931 sayılı İş Kanunu gibi, Türk Çalışma hayatının genel ve temel ilkelerini ihtiva eden ve milletlerarası sözleşmelerden mülhem sosyal bir kanunda, ekonomik ve malî zaruretlerden doğan, istisnai hallere münhasır ve geçici telâkki olunan hükümlere yer verilmemiş olunmasını tabii karşılamak ve sorunun cevabını İş Kanununun bu sosyal mahiyetinde aramak lâzım gelir.

Gerek mülga 3780 sayılı Kanunun 19 uncu gerek 79 sayılı Kanunun 6 ncı maddesine dayanılarak çıkarılan fazla mesai karanameleri, incelenmesinden anlaşılacağı üzere, ya doğrudan doğruya kamu kesimine dahil işyerlerini veya kamu yararına bir işi yapan işyerlerini kapsamaktadır. Gerçekten, 1/1/1967 gün ve 75-21/7740 sayılı yazılarınız eki listeye göre, anılan tarihte yürürlükte bulunan karar-

name sayısı 90 dır. 1/12/1967 tarihinden sonra çıkan ve halen yürürlükte bulunan kararname sayısı da 6 olduğuna göre, halen fazla mesaiye ilişkin 96 kararname yürürlükte bulunmaktadır. Bunlardan 54 ü, deniz, hava ve kara ulaşım işyerleri, kömür v.s. maden işletmeleri, askeri veya askeri malzeme imâl eden iş yerleri, darphane ve damga matbaası, Merkez Bankası matbaa şubesi işyerleri de dahil olmak üzere, resmi işyerlerine ait bulunmaktadır.

Maliye Bakanlığınca ileri sürülen ve yüksek makamlarınca da benimsendiği anlaşılan görüşe uygun olarak, 79 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin Bakanlar Kuruluna yetki tanıyan söz konusu hükmü, 931 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren yürürlükten kalkmış ise, yukarıda bahis konusu edilen kararnamelerin aynı tarihten itibaren hukukî mesnedinin bulunmadığını kabul etmek ve ilgili müesseseleri bu hususta derhal uyarmak lâzım gelecektir.

Bu itibarla, durumun bir kere daha incelenerek Bakanlığımızca yapılacak işleme esas olmak üzere, sonucun acele bildirilmesini müsaadelerinize arzederim.» denilmiş bulunduğu dosyanın tetkikinden anlaşılmakla.

Gereği görüşülüp düşünüldü :

16 Eylül 1960 tarihli ve 79 sayılı Millî Korunma Suçlarının Affına, Millî Korunma Teşkilat, Sermaye ve Fon Hesaplarının Tasfiyesine ve Bazı Hükümler İhdasına Dair Kanunun Bakanlar Kuruluna, işlerin mahiyet ve ihtiyaç derecesine göre, iş yerlerinde günlük iş saatlerini herhangibir tahdit koymaksızın üç saate [illegible] yetkisini veren 6 ncı maddesinin «Hükümet kararı ile iş yerlerinde gündüz ve gece çalışmalarında tatbik edilmek üzere, günlük iş saatleri, işlerin mahiyeti ve ihtiyaç derecesine göre, üçer saate kadar artırılabilir ve zaruret halinde Hafta Tatili Kanunu ile Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun hükümleri kısmen veya tamamen tatbik edilmiyebilir. Bu gibi hallerde ücretler İş Kanununun 37 nci maddesine göre ödenir.» Yolundaki 1 inci fıkrası hükmünün bilâhare yürürlüğe konulan 931 sayılı İş Kanununun bir yıl içerisinde, fazla çalışma yapılacak olan günlerin sayısını en fazla 90 iş günü olarak tesbit ve tahdit eden 35 inci maddesinin (b) bendi hükmüyle ilga edilmiş olup olmadığı hususunda tereddüde düşüldüğü anlaşılmaktadır.

931 sayılı İş Kanununun 1061 sayılı Kanunla değişik 110 uncu maddesinde bu Kanunla yürürlükten kaldırılan kanun ve kanun maddeleri tadadî olarak sayılmış ve bunlar arasında 79 sayılı Kanunun 6 ncı maddesine yer verilmemiş bulunduğu gibi mezkûr Kanunun 43 üncü maddesinde de» 394 sayılı Hafta Tatili Kanunun 1, 4, 5, 6 ncı maddeleri veya 16/9/1960 gün ve 79 sayılı Kanunun 6 ncı [illegible] gereğince hafta tatilinden istisna olunan iş yerlerinde çalışan işçilere haftanın diğer bir gününde hafta tatili verilmesi mecburi olup o güne ait gündelikleri aynı esaslara göre ve bir iş karşılığı olmaksızın ödenir.» denilmekte suretiyle 79 sayılı Kanunun 6 ncı maddesine açıkça atıfta bulunulmuş olması muvacehesinde 79 sayılı Kanunun Bakanlar Kuruluna, işlerin mahiyetine ve ihtiyaç de[illegible] göre iş yerlerinde günlük iş saatlerini her hangi bir tahdit koymaksızın üç saate kadar artırabilme yetkisi veren 6 ncı maddesinin 931 sayılı Kanunun 35 inci maddesinin (b) bendi hükmüyle zımnen de ilga edilmediği ve halen meriyette bulunduğu mütalaa kılınarak dosyanın Birinci Başkanlığa sunulmasına 13/3/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Genel Kurul

Esas No : 1970/43

Karar No : 1970/54

79 sayılı Kanunun 6 ıncı maddesine müsteniden Bakanlar Kurulunca bazı işyerlerinde 90 günle kayıtlı olmaksızın fazla çalışma yapılmasına müsaade edilip edilemiyeceği hususunda Maliye Bakanlığı ile Çalışma Bakanlığı arasında ortaya çıkan görüş ayrılığının giderilmesine esas olmak üzere istişarî mütalaa verilmesi talebine dair olup Başbakanlıktan 9/3/1970 tarihli ve Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi Başkanlığı 75-3/1743 sayılı yazı ile gönderilen dosya üzerine Üçüncü Dairece müttehaz 13/3/1970 tarihli ve 106/114 sayılı kararı havi ilişik tutanak okundu.

Gereği konuşulup düşünüldü :

Daire kararı uygun görülerek 4/6/1970 tarihinde oybirliği ile onandı.

YARGI KARARLARI

İÇTİHADI BİRLEŞTİRME KARARLARI

T. C.

D A N I Ş T A Y

İçtihatları Birleştirme Kurulu

Esas No : 1969/2

Karar No : 1970/1

Özü : Parselasyon plânlarına karşı açılan dâvalarda dâva açma süresinin Anayasa'nın 114 üncü maddesine göre yazılı bildirim tarihinden itibaren başlıyacağı Hk.

Parselasyon planlarına karşı açılan dâvalarda dâva açma süresinin 6785 sayılı İmar Kanununun 45 inci maddesinin «bu maddeye göre yapılan ilân tebligat addedilir» hükmü gereğince plânın ilân tarihine göre mi, yoksa Anayasa'nın 114 üncü maddesinde yer alan «idarenin işlemlerinden dolayı açılacak dâvalarda süre aşımı, yazılı bildirim tarihinden başlar.» hükmüne göre yazılı bildirim tarihi esas alınmak sureti ile mi, hesaplanacağı hakkında 6. Dairenin Esas 1968-11, Karar 1968-1183 sayılı kararı ile yine 6. Dairenin Esas 1967/996, Karar 1968/216 ve Esas 1965-454, Karar. 1966-1647 sayılı karaları arasında aykırılık bulunduğundan bu aykırılığın 521 sayılı Danıştay Kanunun 45 inci ve 46 ncı maddelerine göre İçtihadın Birleştirilmesi yolu ile çözümlenmesi 6 Daire Kurulunun 26/3/1969 günlü kararı ile istenilmiş ve iş Birinci Başkanlıkca İçtihatları Birleştirme Kuruluna havale edilmiş bulunmakla 6. Dairenin bahis konusu kararı, bu hususlaki Başkanunsözcüsünün düşüncesi ve raportör üyenin raporu ve 6. Dairenin birbirine aykırı kararları incelendikten sonra İçtihatları Birleştirme Kurulunca işin gereği düşünüldü :

Parselâsyon plânın iptâli dileğiyle 6. Dairede açılan dâvalardan Esas 1963-950, Karar 1967-3031 sayılı dâvaya ait karar ile bu kararın Belediyece yargılama giderleri bakımından düzeltilmesinin istenilmesi üzerine verilen Esas 1968-11, Karar 1968-1183 sayılı kararda dâva, 6785 sayılı İmar Kanununun 45 inci maddesi gereğince yapılan ilân tarihine göre süresi geçirildikten sonra açıldığından dolayı reddedildiği halde Esas 1967-996, Karar 1968-216 ve Esas 1965-454, Karar 1966-1647 sayılı dâvalarda, dâvalı Belediyenin ilân tarihine göre ileri sürdüğü süre aşımı def'inin, 6785 sayılı Kanunun 45 inci maddesi gereğince yapılan ilânın, T. C. Anayasa'nın 114 üncü maddesinin 2 nci fıkrası hükmü muvacehesinde dâva açma süresine başlangıç olamıyacağı nedeniyle, kabul edilmiyerek, işin esasının incelenmesine geçildiği anlaşıldığından ortada 521 sayılı Danıştay Kanunun 45 inci maddesine göre İçtihadın Birleştirilmesini gerektirebilecek aykırı kararlar

olduğuna oybirliği ile, 6785 sayılı İmar Kanununun 42 ve 45 inci maddelerine ve bu konudaki tüzük hükümlerine göre parselâsyon plânlarında ve eki cetvellerde kapsadıkları saha hudutları içindeki her taşınmaz mala karşılık sahiplerine verilecek bağımsız veya şuyulu imar parselleri, parsel büyüklükleri, hisse miktarı ve verilecek parsellerin mevkii gibi hususlar gösterildiği cihetle bu plânların taallûk ettikleri taşınmaz mal sahipleri için subjektif ve kişisel tasarruflar niteliğinde olduğuna 29/11/1969 günü yapılan birinci görüşmede ve 7201 sayılı Tebligat Kanununda yazılı tebliğin şekli ve yazılı bildirim yapılamayan hallerde yapılacak ilânın nasıl yapılacağı gösterilmiş olup diğer kanunların bu kanuna uymayan hükümlerini kaldıran 62 nci maddesiyle, 6785 sayılı İmar Kanununun 45 inci maddesinin «bu maddeye göre yapılan ilân tebligat addedilir.» hükmünü yürürlükten kaldırmadığına 7/2/1970 günü yapılan ikinci görüşmede oyçokluğu ile karar verildikten sonra konunun esasının incelenmesine geçildi.

6785 sayılı İmar Kanununun 45 inci maddesinde; «İmar ve yol istikamet plânlarına göre hazırlanan parselâsyon plânları yapılıp, belediye encümeninin, varsa imâr idare heyetinin tasdikinden sonra, bir ay müddetle Belediye dairesine asılır ve usulüne göre ilân olunur. Tashih edilecek plânlar da aynı hükme tabidir.

Bu plânlara askı müddetinin hitamından itibaren 30 gün içinde itiraz edilebilir. Müddeti içinde yapılacak itirazlar belediyece tetkik ve uygun görülürse tashih edilerek tekrar encümenin, varsa imar idare heyetinin tasdikine sunulur.

Kat'ileşen parselâsyon plânları tescil edilmek üzere tapu ve kadastro dairesine gönderilir. Bu daireler alâkalıların muvafakatini aramaksızın sicillerini bu plânlara göre resen tanzim ve tesis ederler. Bu maddeye göre yapılan ilân tebligat addedilir.» hükmü yer almış ve içtihadın Birleştirilmesi istemine konu olan her üç kararda da dâva ilân tarihine göre 3546 sayılı Danıştay Kanununun 32 nci maddesi ile belli idarî dâva açma süresi geçirildikten sonra açılmış ise de bu dâvaların açıldığı tarihlerde yürürlükte bulunan T.C. Anayasası'nın 114 üncü maddesinin 2 nci fıkrasındaki «İdarenin işlemlerinden dolayı açılacak dâvalarda süre aşımı yazılı bildirim tarihinden başlar» hükmü muhavecehesinde ilân tarihini dâva açma süresine başlangıç kabul etmek imkânsızdır. Zira Anayasa'nın temel hukuk kuralların dışında bir konuyu ayrıntılarıyla düzenlemesi ve bu hükmün daha önceki kanunlarda bulunup ayni konuyu düzenleyen hükümlere aykırı olması halinde, konuyu yeniden düzenliyen Anayasa hükmünün uygulanması tabiidir. Bu nedenlerle içtihadın, yazılı bildirim tarihini dâva açma süresine başlangıç olarak kabul eden, 6 ncı Dairenin Esas 1967/996, Karar 1968/216 ve Esas 1965/454 Karar 1966/1647 sayılı kararları dairesinde birleştirilmesine 7/2/1970 tarihinde üçte iki oy çokluğu olmadığından 12/2/1970 tarihinde salt çoğunlukla karar verildi.

AYRIŞIK OY

X — 6785 sayılı İmâr Kanununun 42 nci maddesinde (İmâr ve yol istikamet plânları hududu içindeki binalı ve binasız gayrimenkullerin, plâna uygun şekilde inşaata elverişli hale getirilmisi için, gayrimenkul sahiplerinin muvafakati aranmaksızın birbirleriyle ve yol fazlası ile veya sair belediye, âmme hükmü şahıs-

lariyle âmme müesseselerine ait yerlerle birleştirilerek plân icaplarına göre, müstakilen veya şuyulu olarak parsellere ayırmaya ve bu yerleri sahiplerine dağıtmaya belediyeler selahiyetlidir) hükmü yer almış bulunmaktadır. Ayni kanunun 45 inci maddesine göre Belediye encümenlerince ve varsa imâr idare heyetince tastik olunan bu plânlar bir ay müddetle belediye dairseine asılır ve usulüne göre ilân olunur. Bu maddeye göre yapılan ilân tebligat addedilir. Yine ayni kanunun 46 ncı maddesi hükmünce şuyulandırılan gayrimenkullerin sahipleri belediyenin tebliği tarihinden itibaren altı ay içinde aralarında anlaşamadıkları veya şuyuun izalesi için mahkemeye müraat edilmediği takdirde belediyeler hissedarmış gibi şuyuun izalesi dâvası açabilirler.

Yukarıya yazılmış bulunan maddeler hükümleri birlikte incelendiği takdirde kanun koyucu, belediye idarelerine İmâr plânlarının uygulanmasını gerçekleştirmek üzere genel, gayri şahsi olan parselâsyon plânlarının düzenlenmesi bunların şuyularının izalesi için yetki de vermiştir. Parselâsyon plânları objektif tasarruflardır. 46 ncı madde ile yapılan tebligat bu tasarrufları subjektif hale getirmektedir.

Nitekim 521 sayılı Danıştay Kanunun 67 nci maddesinin 3 üncü fıkrasında da (kanuna göre ilânı gereken düzenleyici ve genel tasarruflar) a karşı ilân tarihinden itibaren doksan gün içinde dâva açılabilir, denilmek suretiyle kanunlarımızın genel tasarruf niteliğindeki tasarrufları kabul etmiş olduğuna değinilmiştir.

Bu nedenlerle içtihadın 6785 sayılı kanunun 45 inci maddesine göre yapılan ilânı tebligat sayan ve dâva açma süresinin hesabında ilân tarihini esas kabul eden 6 ncı Dairenin Esas 1968/11, Karar 1968/1183 sayılı kararı dairesinde birleştirilmesi gerektiği oyu ile verilen karara karşıyız.

XX — 6785 sayılı İmar Kanununun 45 inci maddesi, usulüne göre yapılmış bulunan ilânı tebligat addetmiştir. Türk hukuk lûgatı, tebligatı «hukuki bir muameleden alâkalı kimsenin haber almasını temin için selâhiyetli makamın kanuni şekilde ve yazı ile veya ilân ile yapacağı tevsik muamelesi» olarak tanımlamaktadır.

7201 sayılı Tebligat Kanunu, bu kanuna tabi bulunacağını tesbit ettiği kuruluşların uyacağı esasları, tebligat kural ve usüllerini tayin ve tesbit eylemiş ayrıca 62 nci maddesi de yürürlükten kaldırıldığı kanun hükümlerini 6 bent halinde belirttikten sonra yedi numaralı bentte, Tebligat Kanununa aykırı diğer kanun hükümlerinin de mülga olduğunu açıklamıştır. Binaenaleyh 7201 sayılı Kanunun kurallarına aykırılığı açık bulunan 6785 sayılı Kanunun 45 inci maddesinin «bu maddeye göre yapılan ilân tebligat addedilir» hükmü muahhar kanun ile sarahaten yürürlükten kaldırılmıştır.

Bu itibarla anılan hükmün yürürlükte olduğuna dair çokluk görüşüne karşıyız.

XXX — Anayasa hükümleri, bir konuya kısaca veya ayrıntılarıyla düzenlenmiş olsun yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve kişileri bağlıyan temel hukuk kurallarıdır. Hiç bir kanun hükmü bu kurallara aykırı olamaz. Ancak Anayasa hükümleri diğer kanunların bazı hallerde kendisinden önceki kanunların aykırı hükümlerini ortadan kaldırışı gibi bir sonuç meydana getirmez, T.C Anayasa'sının 147 nci maddesine göre kanunların Anayasa'ya uy-

gunluğunu Anayasa Mahkemesi denetler. Anayasa'nın geçici 9 uncu maddesinde Anayasa Mahkemesinin görevine başladığı tarihte yürülükte olan herhangi bir kanun hakkında bu Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla iptal davası açılabileceğinin, iptal davası açma hakkında Anyasa Mahkemesinin görevine başladığının Resmi Gazete ile yayınlandığı tarihten itibaren 6 ay sonra düşeceğinin kabul edilmiş olması da Anayasa'nın diğer kanunların aykırı hükümlerini kendiliğinden kaldıramıyacağını gösterir. Durum böyle olunca, mahkemeler, yürürlükte olan kanun hükümlerini, Anayasa Mahkemesince Anayasa'ya aykırılığından dolayı, T.C. Anayasa'sının 149 uncu ve 151 inci maddelerine göre yapılacak başvurmalar üzerine, 152 nci madde gereğince iptal edilerek yürürlükten kaldırılmadıkça, uygulamakla ödevlidir. Yalnız 151 inci madde gereğince Anayasa mahkemesine intikâl ettirilip 3 ay içinde karar verilmiyen işlerde, ilgili mehkeme Anayasa'ya aykırılık iddiasını kendi kanısına göre çözümlüyerek karar verebilir. Bu nedenlerle imar mevzuatına göre subjektif tasarruf niteliğinde bulunan imar parselâsyon plânlarının, 6785 sayılı İmar kanununun 45 inci maddesine göre yapılan ilânının, tebligat sayılacağına dair hüküm T.C. Anayasa'nin 114 üncü maddesinin 2 nci fıkrasının «idarenin işlemlerinden dolayı açılacak dâvalarda süre aşımı, yazılı bildirim tarihinden başlar» hükmüne aykırı olmakla beraber, halen yürürlükte bulunduğundan içtihadın, 6785 sayılı kanunun 45 inci maddesine göre ilânı tebliğ sayan ve dava açma süresinin hesabında ilân tarihini esas kabul eden 6. Dairenin Esas. 1968/11, Karar. 1968/1183 sayılı kararı dairesinde birleştirilmesi gerektiği oyu ile verilen kararа karşıyız.

T. C.

DANIŞTAY

İçtihatları Birleştirme

Kurulu

Esas No : 1966/48

Karar No : 1970/10

Mal ve vesaik mukabili yapılan ithalât münasebetiyle ödenen banka masrafların, 79 sayılı Kanununun 5 inci maddesine dayanılarak düzenlenip yürürlüğe konulmuş olan 5/765 sayılı kararnameye göre akaryakıt istikrar fonu hesabına masraf yazılabilip yazılamıyacağı hakkında Danıştay 8 inci Dairesinin 22/10/1962 gün E. 1962/462 K. 1962/4080 sayılı kararıyle yine Danıştay 12 nci Dairesinin 6/12/1965 gün ve E. 1965/760 K. 1965/1372 sayılı kararları arasında mevcut aykırılığın İçtihadın Birleştirilmesi yoluyle giderilmesine ilişkin dilekçe, Birinci Başkanlıkça 521 sayılı Danıştay kanununun 45 inci maddesine göre İçtihatları Birleştirme kuruluna sevkedilmesi üzerine, Başkanun sözcüsünün düşüncesi, raportör üyenin raporu ve konu ile ilgili mevzuat ve kararlar incelendi. Gereği düşünüldü :

Aralarında aykırılık bulunan her iki kararın dayanağını teşkil eden ve bu gibi olaylarda uygulanmış bulunan 13/7/1961 gün ve 5/765 sayılı kararname, ahiren 29/5/1962 gün ve 11113 sayılı Resmî Gazetede neşrolunan 6/499 sayılı karaname ile 1/6/1962 gününden itibaren yürürlükten kaldırıldığı ve bu konudaki dâvalara bakmakla görevli Danıştay 12 nci Dairesinde de halen mezkûr kararnamenin uygulanmasından doğmuş bu kabil derdesti rüyet davaların bulunmadığı anlaşıldığından İçtihadın Birleştirilmesine yer olmadığına 7/3/1970 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.

AZLIK OYU

X — 521 sayılı Kanunun 45 inci maddesinde (İçtihatları Birleştirme Kurulu, Dava Dairelerinin veya Dava Daireleri Kurulunun kendi kararları veya ayrı ayrı verdikleri kararlar arasında aykırılık veya uyuşmazlık görüldüğü veyahut birleştirilmiş içtihatların reğiştirilmesi gerekli sayıldığı takdirde, Birinci Başkanın havalesi üzerine, Başkanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan sonra işi inceler. Ve lüzumlu görürse, içtihadın birleştirilmesi veya değiştirilmesi hakkında karar verir.) denilmiştir.

Bu hükümde geçen (... kararlar arasında aykırılık veya uyuşmazlık görüldüğü veyahut birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi gerekli sayıldığı takdirde ...) ibaresindeki görüldüğü, gerekli sayıldığı ifadeleri birleştirme ve değiştirme istemeğe yetkili olanlara matuf ve muzaf olup onlarca yani 46 ncı maddenin 1. ve 2 nci

Makralarında sayılan makam, daireler ve kişiler tarafından aykırılık veya uyuşmazlık görüldüğü veyahut birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi gerekli sayıldığı anlamındadır. Henüz İçtihatları Birleştirme Kuruluna havale yapılmadan ve Başkanunsözcüsünün düşüncesi alınıp Kurulca işin incelenmesine geçilmeden Kurula herhangi bir görüş atıf ve izafesi mümkün değildir.

Kurul ancak işi inceledikten sonradır ki lüzumlu görürse İçtihadın Birleştirilmesi veya değiştirilmesi hakkında karar verecektir. Fakat içtihadın birleştirilmesini veya değiştirilmesini Kurulun lüzumlu görmemesi; Kurulun inceleme sonucunda vardığı kendi görüşü ile kararlar arasında aykırılık veya uyuşmazlık bulmamış veya içtihadın değiştirilmesinin gereksizliği sonucuna varmış olması hallerinde vaki olur. Kararlar arasında aykırılık veya uyuşmazlık bulunduğu görüşüne varıldığı takdirde içtihadın birleştirilmesi bu yolun varlığı ve idamesi sebep ve maksadına en uygun olanıdır. Bir hukukî dayanağın sonradan kaldırılmış veya değiştirilmiş olması içtihadın birleştirilmesi veyahut birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesine mani teşkil edemez.

Bu sebebe binaen bu konuda içtihadın birleştirilmesine yer olmadığı şeklinde verilmiş bulunan karara karşıyız.

T. C.

D A N I Ş T A Y

İçtihatları Birleştirme Kurulu

Esas No : 1966/2

Karar No : 1970/11

Özü : Danıştay Beşinci Dairesinin, 4936 sayılı Üniversiteler Kanununun 115 ve 119 sayılı Yasalarla değişik 38 inci maddesine göre asistanlara yapılan ödemelerle ilgili kararları arasında aykırılık kalmadığından içtihatların birleştirilmesine yer olınadığı Hk.

4936 sayılı Üniversiteler Kanununun 115 sayılı Yasa ile değiştirilen 38 inci maddesine göre doçentlik çalışmalarına başlayan asistanlara bilimsel çalışma ve araştırmaları için 300 lira ödenmektedir. Bu şartları haiz olan asistanlara, aynı maddeye 119 sayılı Yasa ile eklenen fıkra gereğince asistan olarak 200 lira tazminatın verilip verilemiyeceği hususunda Danıştay 5 inci Dairesi, 7/3/1963 günlü, Esas 1962/4870, Karar 1963/790 sayılı kararında : «... doçentlik imtihanı için gerekli bilim, araştırma ve çalışmalarına başlayan asistanlara mahiyet ve ödeme sebepleri yekdiğerinden müstakil özlük haklarının üniversite tazminatından ayrı olarak ödenmesi icap ve iktiza ettiğinden hilâfına yapılan muamelenin iptaline» karar verilmişken; aynı Daire 20/4/1965 günlü Esas 1964/1579, Karar 1965/955 sayılı ilâmında : «... kanunda belirtilen dereceyi ihraz etmiş olan asistanların ayrıca mücerret asistan için tâyin edilmiş olan 200 lirayı da almaya devam etmeleri mümkün bulunmadığı cihetle idarece yapılan işlemde kanuna aykırılık görülmediğinden dâvanın reddine» karar vermesi üzerine, Maliye Bakanlığınca, 521 sayılı Danıştay Kanununun 45 inci maddesine istinaden içtihatların birleştirilmesi istenmiş ve iş Birinci Başkanlıkça İçtihatları Birleştirme Kuruluna havale edilmiştir.

İçtihatları Birleştirme Kurulunda, Başkanunsözcüsünün düşüncesi ve raportör Üyenin raporu okunduktan ve dosya muhtevası incelendikten sonra gereği görüşüldü :

Danıştay 5 inci Dairesinin yukarıda sözü edilen ve aykırılık arzetmesi itibariyle içtihatları birleştirme konusu edilen kararlarından 20/4/1965 günlü, Esas 1964/1579, Karar 1965/955 sayılı olanı Dairece karar düzeltilmesi safhasında 14/3/1967 günlü, Esas 1966/5194, Karar 1967/1228 sayılı kararla ortadan kaldırıldığı ve 7/3/1963 günlü 4870/790 sayılı ilk karara uygun suretle karar tesis edildiği cihetle 521 sayılı Danıştay Kanununun 45 inci maddesinde yazılı şekilde, aynı konuda birbirine aykırı surette verilmiş karar kalmadığından içtihadın birleştirilmesi hususunda bir karar verilmesine yer olmadığına 4 Nisan 1970 günü oybirliği ile karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

İçtihatları Birleştirme Kurulu

Esas No : 1967/17

Karar No : 1970/12

Özü : Hâkimlerin terfi işlemleri hakkında Yüksek Hâkimler Kurulu Birinci Bölümünce verilen kararların Genel Kurulca incelenip incelenemiyeceği hususunda birbirine aykırı karar kalmadığından içtihadın birleştirilmesine yer olmadığı Hk.

Danıştay Dâva Daireleri Kurulunun 10 Haziran 1966 günlü, Esas 1965/103, Karar 1966/700 sayılı kararı ile hâkimlerin terfi işlemleri hakkında Yüksek Hâkimler Kurulu Birinci Bölümünce verilen kararların kesin olduğu, Yüksek Hâkimler Genel Kurulu'nun bunları inceleyerek onama veya değiştirme yolunda bir karar tesisine yetkisi bulunmadığı hükme bağlanmışken; aynı kurulun 6 Ekim 1967 günlü, Esas 1965/252 - 1966/85, Karar 1967/899 sayılı kararında, Yüksek Hâkimler Genel Kurulunun, Birinci Bölümün terfie ilişkin kararlarını itirazen incelemeğe yetkili olduğu kabul edilmekle Dâva Daireleri Kurulu, aykırılığın içtihatların birleştirilmesi suretiyle giderilmesini istemiş ve iş Birinci Başkanlıkça İçtihatları Birleştirme Kuruluna intikâl ettirilmiştir. Kurulca, Başkanunsözcüsünün düşüncesi, raportör üyenin raporu ve dosya muhtevası incelendikten sonra gereği görüşüldü.

Hâkimlerin terfi işlemleri hakkında Yüksek Hâkimler Kurulu Birinci Bölümünce verilen kararların kesin olduğu, Yüksek Hâkimler Genel Kurulu'nun bu gibi Bölüm kararlarının incleme, onama veya değiştirme yetkisi bulunmadığı hususundaki Danıştay Dâva Daireleri Kurulu'nun 10 Haziran 1966 günlü, Esas 1965/103, Karar 1966/700 sayılı kararına karşı Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanlığınca yapılan karar düzeltilmesi istemi üzerine 13 Aralık 1968 günlü, Esas 1966/692, Karar 1968/797 sayılı Dava Daireleri Kurulu kararıyla ilk karar ortadan kaldırılmış ve 6 Ekim 1967 günlü, Esas 1965/252 - 1966/85, Karar 1967/899 sayılı kararı gibi, terfie ilişkin Birinci Bölüm kararlarının Yüksek Hâkimler Genel Kurulunca incelenebileceği kabul edilmiş olmakla bahse konu Dava Daireleri Kurulu kararları arasında aykırılık kalmamıştır.

Ortada 521 sayılı Danıştay Kanununun 45 inci maddesinde yazılı şekilde, aynı konuyu kapsayan kararlar arasında bir aykırılık kalmadığından içtihadın birleştirilmesi hususunda bir karar verilmesine yer olmadığına 4 Nisan 1970 günü oybirliği ile karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

İçtihatları Birleştirme Kurulu

Esas No : 1965/25

Karar No : 1970/13

Özü : Yıl içinde yalnız bir müşteri hesabına imalâtta bulunan, bu arada mamülünün bir kısmını az dahi olsa başka müesseselere satan küçük sanat müesseselerinin 3843 sayılı Kanunun 12 nci maddesinde yazılı muafiyetten faydalanıp faydalanamıyacağı konusunda verilen Beşinci ve Yedinci Daire kararları arasında aykırılık bulunmadığından İçtihadın Birleştirilmesi hakkında karar verilmesine yer olmadığı Hk.

Yıl içinde yalnız bir müşteri hesabına imalâtta bulunan, bu arada mamülünün bir kısmını az dahi olsa başka müesseselere satan küçük sanat müesseselerinin Mülga 3843 sayılı Muamele Vergisi Kanununun 12 nci maddesinde yazılı «doğrudan doğruya veya bilvasıta yalnız bir müşteri hesabına imalât yapmayan küçük sanat müesseselerinin muamele vergisinden muaf olacağı» hükmünden faydalanıp faydalanamıyacağı konusunda çıkan uyuşmazlık sonunda verilen 5. D. 2/10/1951 tarih ve 2607 sayılı kararıyla, 7.D. nin 26/5/1964 tarih ve 1897 sayılı kararı arasındaki aykırılığın içtihadın birleştirilmesi yolu ile giderilmesi İstanbul Gider Vergileri Dairesi müdürlüğü tarafından istenilmiş ve işin Birinci Başkanlıkça İçtihatları Birleştirme Kuruluna havale edilmesi üzerine Başkansözcüsünün düşüncesi ve raportör yardımcının raporu ve ilgili kararlar incelendi :

521 sayılı Danıştay Kanununun 45 inci maddesinde, Dava Dairelerinin veya Dâva Daireleri Kurulunun kendi kararları veya ayrı ayrı verdikleri kararlar arasında aykırılık veya uyuşmazlık bulunduğu takdirde İçtihadın Birleştirileceği belirtilmiştir.

İki karar arasında aykırılık veya uyuşmazlıktan bahsedilebilmesi için, maddi olay ve hukuki dayanaklarda ayniyet bulunmasına rağmen birbirine zıt kararlar verilmiş olması gerekir.

Birbirine aykırılığı ileri sürülerek birleştirilmesi istenen kararlardan Beşinci Dairenin 2/10/1951 tarih ve 2607 sayılı kararı Aleksandras Makris ismindeki bir mükellefin nezdinde tutulan ve imzası bulunan bir tutanağa dayandırılmıştır.

Bu tutanakla mükellef, 1943 yılı içindeki mamulâtının hepsini tek bir müşteriye sattığını beyan etmiş, Daire de bu beyan ve zapta dayanarak salınan verginin tasdiki yolunda karar verilmiştir.

Aradan altı yıl geçtikten sonra bazı şahısların, mükellefe kendilerinin de aynı yılda iş yaptırmış oldukları şeklindeki mücerret naip üyeye yaptıkları beyan, Dairece «zaptın hilâfı üstün bir vesika ile isbat edilmedikçe muteber olamıyacağı» gerekçesiyle kabul edilmemiştir.

Yedinci Dairenin 26/5/1964 tarih ve 1897 sayılı kararı ise, Yorgi Zoto isimindeki diğer bir mükellefin müessesesinde tutulan tutanağa dayandırılmış olup, bu tutanakta, mükellefin 1955 yılı içindeki mamulâtının çoğunun bir müşteriye teslim edildiği, bir kısım teslimatının ise başka bir şahsa yapıldığı tesbit edilmiş, Daire de bu tutanağa dayanarak, «az dahi olsa teslimatın bir kısmının başka şahsa yapılması halinde bir nama imalât olamıyacağı» yolunda karar vermiş salınan vergi bu sebeple terkin edilmiştir.

Diğer taraftan Muamele Vergisi Kanunu 13 yıl önce 13/7/1956 tarihinde 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu ile yürürlükten kaldırılmış bulunmaktadır.

Beşinci Daire kararının dayanağı olan tutanağın mahiyetinin başka, Yedinci Daire kararının dayanağı bulunan tutanağın mahiyetinin başka olması yüzünden maddi olaylarla kararlar arasında ayniyet olmadığı gibi, on üç yıl önce yürürlükten kaldırılan Muamele Vergisi Kanununun bu maddesi ile ilgili olarak bundan sonra bir uyuşmazlık çıkmasının mümkün bulunmamasına binaen içtihadın birleştirilmesine yer olmadığına 4/4/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

İçtihatları Birleştirme Kurulu

Esas No : 1965/40

Karar No : 1970/14

Özü : Danıştay'da dâva açıldıktan sonra dâvalı idarenin dâva konusu kararı geri alması yüzünden Dâva Dairelerince karar ittihazına mahal bulunmadığına karar verilmesi halinde muhakeme masraflarının dâvacıya mı yoksa dâvalıya mı yükletileceği konusunda 492 ve 521 sayılı Kanunlarda açık hüküm konulduğundan içtihadın birleştirilmesine yer olmadığı Hk.

Danıştay'da dâva açıldıktan sonra dâvalı idarenin, dâva konusu idari işlemi geri alması yüzünden Dâva Daireleri veya Dâva Daireleri Kurulunca karar ittihaztna mahal bulunmadığına karar verilmesi halinde muhakeme masraflarının bu arada ücreti vekâletin dâvacıya mı yoksa dâvalıya mı yükletileceği konusunda verilen Üçüncü Dairenin 9/11/1962 tarih ve E. 1962/478, K. 1962/2415 sayılı kararı ile Altıncı Dairenin 25/1/1962 tarih ve E. 1958/4393, K. 962/251 ve 4/2/1963 tarih ve E. 961/1187, K. 963/452 sayılı kararı arasındaki aykırılığın içtihadın birleştirilmesi yolu ile giderilmesi Avukat Adil Çınar tarafından istenilmesi ve işin Birinci Başkanlıkça İçtihatları Birleştirme Kuruluna havale edilmesi üzerine Başkansözcüsünün düşüncesi ve raportör yardımcının raporu ve ilgili kararlar incelendi :

Birbirine aykırılığı ileri sürülerek birleştirilmesi istenen kararların verildiği tarihten sonra, 1/11/1964 tarihinde yürürlüğe giren 492 sayılı Harçlar Kanununun 11 inci maddesi, genel olarak yargı harçlarının dâvayı açan veya harca mevzu olan işlemin yapılmasını isteyen kişilerin ödeyeceğini 31/12/1964 tarihinde yürülüğe giren 521 sayılı Danıştay Kanununun 103 üncü maddesi de, mahkeme masraflarının ve avukatlık ücretinin haksız çıkan tarafa yükletileceğini, dâvayı kabul eden, dâvadan feragat eden tarafın muhakeme masrafları bakımından haksız çıkmış sayılacağını açık ve kesin olarak hükme bağlamış bulunmaktadır.

İçtihadı Birleştirme kararlarının kesin hüküm halini almış olan kararlara sirayetinin mümkün olmamasına ve açık bir kanun hükmünü ortaya koymak için Tevhidi İçtihat kararı verilmesine mahal bulunmamasına binaen bu istek için İçtihadın Birleştirilmesine yer olmadığına 4/4/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

İçtihatları Birleştirme Kurulu

Esas No: 1966/34

Karar No: 1970/15

Özü: Aynı konuda 12 nci Dairede açılan iki tazminat dâvasından birinin Dairece incelenerek süreden reddedilmiş, diğerinin D. D. Kuruluna tevdi edilmiş olmasının hukuki nitelikte içtihat aykırılığı sayılmadığından İçtihadın Birleştirilmesine yer olmadığı Hk.

Vatandaşlıktan ıskat kararının Danıştay'ca iptalinden sonra aynı konuda 12 nci Daire nezdinde açılmış bulunan maddi ve manevi iki ayrı tazminat dâvasından birinin Onikinci Dairenin 10/5/1965 tarih ve E. 965/8, K. 965/1 sayılı kararıyle incelenerek süreden reddedilmiş, diğerinin ise, aynı Dairenin 17/1/1966 tarih ve E. 965/17, K. 966/48 sayılı kararıyle «vatandaşlıktan ıskat kararının iptalinden doğan tazminat talebinin tetkikinin Onikinci Dairenin görevine girmesi, maden işinden dolayı ihtilâfın çözümünün Sekizinci Dairenin görevine girmesi» sebebiyle 521 sayılı Kanunun 44 üncü maddesinin (E) bendi gereğince Dâva Daireleri Kuruluna tevdi edilmiş olmasının içtihat aykırılığı sayıldığından bahisle bu aykırılığın İçtihadın Birleştirilmesi suretiyle giderilmesinin Avukat Mustafa Ağabigüm tarafından istenilmesi ve işin Birinci Başkanlıkça İçtihatları Birleştirme Kuruluna havale edilmesi üzerine Başkanunsözcüsünün düşüncesi ve raportör yardımcının raporu, dosya muhtevası incelendi. Gereği düşünüldü:

İçtihatları Birleştirme müessesesinin içtihatlarda istikrar sağlamak amacına matuf bulunmasına, bir konuda Danıştay'ın bir dairesinde açılmış olan dâvalardan birinin Dairece incelenmiş ve süreden reddedilmiş, diğerinin Dâva Daireleri Kuruluna tevdi edilmiş bulunmasının hukuki nitelikte bir içtihat aykırılığı sayılamıyacağına binaen bu istem için İçtihadı Birleştirme Kararı verilmesine yer olmadığına, 4/4/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

İçtihatları Birleştirme

Kurulu

Esas No: 1965/39

Kara No: 1970/16

Özü: 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 30 uncu madesine göre; İstihlâk Resminin, belediye sınırları içinde İstiklâl amacıyle yapılan satışlardan, bu satışın yapıldığı yer belediyesince alınması lâzım geldiği Hk.

5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 30 uncu maddesiyle akaryakıttan alınması öngörülen İstihlâk Resminin, nasıl ve hangi belediyece alınacağı hakkında verilmiş ve karar düzeltmesinden de geçerek kesinleşmiş bulunan D.D.K. nun 12/3/1965 günlü ve Esas No: 63/286, Karar No: 65/42; Danıştay 9 uncu Dairesinin 15/4/1969 günlü ve Easas No: 67/1416, Karar No: 68/1191; yine Danıştay 9 uncu Dairesinin 28/3/1968 gün ve Esas No: 67/2443, Karar No: 68/985 sayılı kararları arasındaki aykırılığın, 24/12/1964 günlü ve 521 sayılı Danıştay Kanununun 46 ncı maddesine göre İçtihadın Birleştirilmesi yoliyle giderilmesi Danıştay Birinci Başkanlığınca istenilmesi üzerine; konu ile ilgili kararlar, Başkansözcüsünün bu hususlaki düşüncesi, Raportör Üyenin raporu ve bu işle ilgili yasalar incelendi:

İçtihadın Birleştirilmesini gerektiren söz konusu kararlar:

1 — D.D.K. nun 12/3/1965 günlü ve Easas No: 63/286, Karar No: 65/42 sayılı kararında; Türkiye Petrolleri A.O. tarafından T.C.D.D. ile Türkiye Şeker Fabrikalarına, alıcılarının kendi ihtiyaçları için satılan Fuel Oil'den 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 30 uncu maddesine dayanılarak İstihlâk Resmi alınabilmesi, istihlâkle beraber satışın da aynı belediye sınırları içinde vuku bulması ilkesine bağlanmıştır. Satışın ve İstihlâkin ayrı yerlerde olduğu hususu ihtilâfsız bulunduğu cihetle; Vergiler Temyiz Komisyonu 5 inci Dairesinin kararında israr eden Vergiler Temyiz Komisyonu 6 ncı Dairesinin 27/3/1959 günlü ve 68/208 sayılı kararı yerinde görülerek Batman Belediyesinin dâvası oyçokluğu ile red edilmiş, bu kararın düzeltilmesi istemi de D.D.K. nun 20/5/1966 gün ve Esas No: 65/218, Karar No: 66/627 sayılı kararla ve yine oyçokluğu ile red edilmiştir.

II — Danıştay 9 uncu Dairesinin 6/4/1970 günlü ve Esas No: 66/3374 Karar No: 67/916 sayılı kararında; Sellüloz ve Kâğıt Fabrikaları Genel Müdürlüğü (Seka) tarafından Yarımca'daki İstanbul Petrol Rafinerisinden (İpraş), kendi fabrikalarında istihlâk edilmek üzere alınan Fuel Oil için İzmit Belediyesi, 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 30 uncu maddesi uyarınca İstihlâk Resmi tahakkuk

ettirmiştir. Vergiler İttihaz Komisyonu da bu tahakkuku tasdik ettiğinden Seka, Vergiler Temyiz Komisyonuna başvurmuş bu komisyon ise; Yarımca Belediyesi sınırları içinde bulunan İpraş müessesesinden, İzmit Belediyesi sınırları içinde bulunan Seka işletmelerinde kullanılmak üzere satın alınan akaryakıt için bir resim alınamıyacağı, İstihlâk Resminin alınabilmesi için satışla istihlâkın aynı belediye sınırları içinde olması gerekeceği yolundaki gerekçe ile Vergiler İtiraz Komisyonu kararını bozarak, tarhiyatın kaldırılmasına karar vermiştir.

Bu karara karşı İzmit Belediyesinin Danıştay'da açmış olduğu dâva, Vergiler Temyiz Komisyonunun dayandığı gerekçenin kanuna uygun bulunması nedeniyle; Danıştay 9 uncu Dairesinin 6/4/1967 günlü ve Esas No: 66/3374, Karar No: 67/916 sayılı kararıyle ve birinci bentde yazılan görüşe uygun olarak red edilmiş, ancak İzmit Belediyesinin karar düzeltme istemi yerinde görülerek İstihlâk Resminin; Akaryakıtın (İstihlak) edildiği yer Belediyesince alınması gerekeceği içtihadında bulunarak tarhiyatın onanmasına 15/4/1969 günlü ve Esas No: 67/1416, Karar No: 68/1191 sayı ile ve oyçokluğuyla karar verilmiştir.

III — İzmit Belediyesi tarafından, aynı belediye sınırları içinde bulunan Seka işletmesinin, Yarımca Belediye Sınırları içindeki İpraş'tan kendi işletmesinde istihlâk etmek üzere satın aldığı akaryakıt için tahakkuk ettirilen ve vadesinde ödenmemiş olması sebebiyle düzenlenip tebliğ edilen ödeme emrine karşı Seka tarafından yapılan itiraz, tarhiyatın 5237 sayılı Kanunun 30 uncu maddesine uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiş, Temyiz istemi üzerine de Vergiler Temyiz Komisyonunca, satış ve istihlâkın ayrı belediye sınırları içinde vukuu sebebiyle Seka'nın mükellef tutulamıyacağı kabul edilerek İtiraz Komisyonu kararı bozulmuş ve salınan İstihlâk Resmi kaldırılmıştır.

İzmit Belediyesince Danıştay'da açılan idari dâva üzerine 9 uncu Dairenin 28/3/1968 günlü ve Esas No: 67/2443, Karar No: 68/985 sayılı kararıyle 6183 sayılı Âmme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanunun 58 inci maddesi gereğince ödeme emriyle ilgili İtiraz Komisyonu kararı kesin olduğundan, bu karara vaki temyiz isteminin görev yönünden reddi gerekirken, işin esası hakkında karar verilmesinde isabet görülmediğinden dâva konusu 13/5/1967 günlü ve 67/1133 sayılı Temyiz Komisyonu kararı ortadan kaldırılarak 521 sayılı Danıştay Kanununun 68 inci maddesi gereğince 14/12/1966 günlü ve 372 sayılı İtiraz Komisyonu kararı incelenmiş ve İstihlâk Resmi istemeye yetkili belediyenin, akaryakıtın istihlâk maksadiyle satıldığı yer belediyesi olacağı nedeniyle bozulmuş, ödeme emri iptal edilerek salınan resmin kaldırılması oyçokluğuyla karara bağlanmış ve bu karara karşı İzmit Belediyesince vaki karar düzeltilmesi istemi de oyçokluğuyla red edilmiştir.

5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 30 uncu maddesinde; «Belediye sınırları içinde istihlâk edilmek üzere satılan petrolun kilosundan 1, benzin ve müştaklariyle baküre ve mazot'un kilosunun 2 kuruşu geçmemek üzere Belediye Meclislerince düzenlenecek tarifeye göre istihlâk resmi alınır. Transit olarak geçirilecek akaryakıttan bu resim alınmaz.

Tarım makinelerinde kullanılacağı tarım memurlarınca onaylananlar bu resimden müstesna tutulurlar.» hükmü yer almıştır.

Yukarıda açıklanan üç kararda söz konusu kanun maddesindeki «belediye sınırları içinde istihlâk edilmek üzere satılan .....» şeklindeki deyime değişik anlamlar verilmiş ve istihlâk Resmi alınabilmesi hususu;

a) Satış ve istihlâkin bir arada bulunmasına,

b) Yalnız istihlâk unsuruna,

c) İstihlâk maksadiyle yapılan satışa, dayandırılmış ve resmi alacak belediyenin de sırasiyle satış ve istihlâkin bir arada yapıldığı yer belediyesi, istihlâkin yapıldığı yer belediyesi ve son olarak istihlâk maksadiyle satışın yapıldığı yer belediyesi olacağı karar altına alınmakla üç ayrı hüküm tesis edilmiş bulunmaktadır.

Satış ve istihlâkin bir arada yani aynı belediye sınırları içinde vuku bulması gerekeceği ve ancak bu şartın gerçekleşmesi halinde akaryakıttan İstihlâk Resmi alınabileceği görüşünün kabulü halinde, Yasa hükmünü çok dar manada yorumlamak olur.

Yalnız İstihlâk unsurunun yer verilirse, yani akaryakıt hangi belediye sınırı içinde istihlâk ediyorsa o yer belediyesince resmin alınması yönüne gidilirse, ilgili belediyelere, tüketiciyi kovalamak ve ondan resim almak gibi yapılması zor ve hatta çok zaman imkânsız bulunan bir görev yüklemek olur.

5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun gerekçesinde, söz konusu tasarının belediye gelirlerini artırmak amaciyle getirildiği açıklanmıştır.

Yukarıda açıklanan iki hal ise belediyeler için çok miktarda gelir kaybına sebep olmaktadır. Bu ise kanun koyucunun maksadına uygun düşmemektedir.

Öte yandan 5237 sayılı Kanundan önceki 423 sayılı Belediye Vergi ve Resimleri Kanununun istihlâk resmiyle ilgili 28 inci maddesinde ..... Belediye sınırları içinde istihlâk edilen...» akaryakıttan resim alınacağına işaret edilmiştir.

Kanun koyucu, 5237 sayılı Kanunun 30 uncu maddesini düzenlerken mülga kanunda bulunmayan «satış» unsuruna da yer vermiş bulunmaktadır. Her nekadar 5237 sayılı Kanunun 30 uncu maddesine ilişkin Hükümet gerekçesinde ve meclis görüşmelerinde bu hususta bir kayıt ve açıklama yoksa da, önceki kanunda bulunmayan «satış» unsurunu yeni kanuna koymakla kanun koyucunun bir maksadının olması ve «satış» unsurununda, resmin tahakkukunda bir yeri bulunması tabiidir.

Kanun koyucu bu maksadını, maddenin son fıkrasındaki «tarım makinalarında kullanılacağı, tarım memurlarınca onaylananlar bu resminden müstesna tutulurlar.» hükmü de doğrulamaktadır.

Gerçekten, şehir ve kasabalar kuruluşları ve tabii durumları itibariye belediye sınırları içinde genellikle makinalı ziraat yapmaya elverişli ve yeterli araziyi ihtiva etmemektedir.

Belediye sınırları dışındaki satışlardan esasen İstihlâk Resmi alınmadığına göre Yasadaki istisna hükmünün, belediye sınırları içinde alınıp, nerede olursa olsun tarım makinalarında kullanılan akaryakıtlar için tanınmış olduğunu kabul etmek zorunludur.

Maddenin «transit olarak geçen akaryakıtlardan resim alınmaz» şeklindeki fıkrası, ancak ticarî maksatla yapılan satışlarda uygulanabilir. Nitekim satış ve dağıtım müesseselerinin rafineri merkezlerinden ticari maksatla satın aldıkları akaryakıtlardan resim alınmamakta, bunlardan istihlâk maksadiyle satış yaptıkları zaman, satışı yaptıkları yer belediyesince resim alınmaktadır.

Bütün bu nedenlerle 5237 sayılı Kanunun 30 uncu maddesinin «..... belediye sınırları içinde istihlâk edilmek üzere satılan .....» şeklindeki hükmünden, resmin tahakkuku için esas unsur olarak satış'a yer verildiği ve bu satışın;

1 — Belediye sınırları içinde yapılması,

2 — İstihlâk edilmek üzere yapılmış olması, anlamını çıkarmak gerekir.

Sonuç olarak, Yasa hükmüne ve uygulamaya uygun bulunan şekil, akaryakıttan alınacak İstihlâk Resminin, istihlâk maksadiyle yapılan satışlardan, satışın yapıldığı yer belediyesinde alınması lâzım geldiği yolundaki görüşüdür. Bu görüşe uygun bulunan Danıştay 9 uncu Dairesinin 28/3/1968 günlü ve Esas No: 1967/2443, Karar No: 1968/985 sayılı kararı dairesinde içtihadın birleştirilmesine 4/4/1970 gününde üçte iki'yi aşan oyçokluğuyla karar verildi.

AYRIŞIK OY :

X — 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 30 uncu maddesi hükmü açık olup bu maddeye göre Belediyelerce İstihlâk Resmi alınabilmesi için hem istihlâkin, hem de satışın aynı Belediye sınırları içinde olması şarttır. Nitekim bu kanunla yürürlükten kaldırılan 423 sayılı Belediye Vergi ve Resimleri Kanununun 28 inci maddesinde, Belediye sınırları dahilinde istilâk olunacak akaryakıttan istihlâk Resmi alınacağı kabul edildiği halde yeni kanun, bu şarta ek olarak satışın da aynı belediye sınıları içinde yapılmasını kabul etmiştir. Hernekadar bu iki şartın birlikte aranması kanunun tedvin amacına aykırı olarak Belediyelerin «İstihlâk Resmi» gelirinin azalması sonucunu doğurur isede kanunun açık hükmüne rağmen, istihlâkın ayni belediye sınırı içinde olup olmadığı araştırılmaksızın, resmin akaryakıt satışının yapıldığı yer belediyesince alınacağını kabul etmek, kanun hükmünü genişletmek gibi bir anlam taşır. Bu da Anayasanın 61 inci maddesinin «Vergi, resim ve harçlar ve benzeri malî yükümler ancak kanunla konulur» hükmüne aykırı düşer. Bu nedenlerle içtihadın D.D. Kurulunun 12/3/1965 tarih ve Esas 63/286 ve karar 65/42 sayılı kararı dairesinde birleştirilmesi gerekeceği oyu ile karara karşıyız.

XX — 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 30 uncu maddesinin birinci fıkrasiyle «Belediye sınırları içinde istihlâk edilmek üzere satılan petrolün kilosundan 1, benzin ve müştakları ile baküre ve Mazotun kilosundan 2 kuruşu geçmemek üzere belediye meclisince düzenlenecek tarifeye göre istihlâk resmi alınır.» hükmü vaz olunmuş ve aynı maddenin 2. fıkrasiyle de transit olarak geçirilecek akaryakıtlardan bu resmin alınamıyacağı derpiş olunmuştur.

Bir istihlâk resmi olduğu madde metnindeki sarahatle de sabit bulunan akaryakıt resminin tahakkuk ve tahsilinin bahsi geçen 30. maddenin 2. fıkrası hükmü

karşısında, belediye hudutları dahilinde istihlâk edilme esasına istinat ettirilmesi daha doğru ve yerinde olur. Zira 5237 sayılı Kanunun 1 ve 2. fıkraları birlikte mütalâa edildiğinde, gerek 1. fıkranın yazılış tarzında, gerek 2. fıkranın madde içerisinde anlamını tayin yönünden kanun koyucunun akaryakıt resminin alınması için satışın ve istihlâkın ayni belediye hududu dahilinde cereyanını şart koşmadığı sonucuna varmak ve 30. madde ile satış hangi belediye hudutları içerisinde yapılırsa yapılsın akaryakıt resminin istihlâkin yapıldığı yer belediyesince tarifesine uygun olarak tahsilinin öngörüldüğünü kabul etmek iktiza ettiği düşüncesiyle çoğunluk kararına karşıyız.

T. C.

D A N I Ş T A Y

İçtihatları Birleştirme Kurulu

Esas No : 1965/64

Karar No : 1970/17

Özü : İşverenin, işyerinde bilfiil çalışması halinde 3008 sayılı İş Kanununun değişik birinci madesine göre işçi sayısına dahil edilip edilmiyeceği konusunda karar verilmesine yer olmadığı Hk.

İşverenin, işyerinde bilfiil çalışması halinde 931 sayılı İş Kanunu ile yürürlükten kaldırılmış olan 3008 sayılı İş Kanununun değişik 1 inci maddesine göre işçi telâkki edilerek işçi sayısına dahil edilip edilemiyeceği konusunda çıkan uyuşmazlık sonunda verilen Altıncı Dairenin 8/12/1952 tarih ve E. 952/855, K. 952/2071 sayılı, Sekizinci Dairenin 21/2/1961 tarih ve E. 960/2770, K. 961/971 sayılı, 21/2/1961 tarih ve E. 960/2772, K. 961/963 sayılı kararlarında; «işverenin, işyerinde bilfiil çalışması halinde işçilerin sayısında nazara alınması gerektiği hususu» hükme bağlanmışken, Sekizinci Dairenin 13/4/1961 tarih ve E. 960/1948, K. 961/1583 sayılı ve 7/3/1961 tarih ve E. 960/2846, K. 961/1170 sayılı kararlarında «işverenin işçilerin sayısında nazara alınmaması gerektiği» hususu karara bağlanmakla, Çalışma Bakanlığınca 521 sayılı Danıştay Kanununun 45 inci maddesine istinaden İçtihadın Birleştirilmesinin istenilmesi ve işin Birinci Başkanlıkça İçtihatları Birleştirme Kuruluna havale edilmesi üzerine Başkanunsözcüsünün düşüncesi ve raportör üyenin raporu ve dosya muhtevası incelendikten sonra gereği düşünüldü :

Aralarında aykırılık bulunan kararların dayanağını teşkil eden ve bu konudaki olaylara uygulanmış bulunan 3008 sayılı İş Kanunu ve bu kanunun bazı maddelerini değiştiren ilgili diğer kanunların, 13/8/1967 tarihinde yürürlüğe giren 931 sayılı İş Kanunu ile yürürlükten kaldırıldığı ve bu konudaki dâvalara bakmakla görevli Danıştay Sekizinci Dairesinde de, halen mezkûr 3008 sayılı Kanunun konu ile ilgili maddesinin uygulanmasından doğmuş derdesti rüyet dâvaların bulunmadığı anlaşıldığından İçtihadın Birleştirilmesine yer olmadığına 4/4/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

DÂVA DAİRELERİ KURULU KARARLARI

ASKERLİK MÜKELLEFİYETİ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dâva Daireleri Kurulu

Esas No: 1965/367

Karar No: 1970/144

Dâvacı : Uğur Yaşat

Dâvalı : İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Reisliği - ANKARA

Dâvanın Özeti : İkinci sınıfta üst üste iki sene sınıfta kalarak belge alan ve belge sınavını başarı ile vererek üçüncü sınıfa geçen dâvacı öğrenciye askerliğini ertesi yıla ertelemek için gerekli belgenin verilmemesi yolundaki işlemin iptali istenmektedir.

Savunmanın Özeti : Savunma süresinde verilmiştir.

Kanunsözcüsü Şafak Sancar'ın Düşüncesi : Dâvacı, her nekadar, 60 - 61 ve 61 - 62 yıllarında, Ankara Ticari İlimler Akademisinin 2 inci sınıfında iki yıl üst üste sınıfta kalmış ise de, belge almak suretiyle okulla alâkası kesilmiş olmayıp, okul yönetmeliğinin verdiği belge imtihanı hakkına istinaden, imtihanlara girmiş ve bu imtihanlarda başarı göstermek suretiyle sınıf geçmiş ve halen Üçüncü sınıfta öğrenci bulunmaktadır.

1111 sayılı Askerlik Kanununun 35 inci maddesinin (C) fıkrası, üst üste iki sene sınıfta kalmış olan bir öğrencinin tecil hakkından faydalanamıyacağını amir ise de, bu hükmü, okulla öğrencinin tamamen ilgisi kesilerek belge verildiği hal'erde tatbik etmek, daha âdil ve kanun vaz'ının maksadına daha uygun olacağından, aksi hal ise, okul mevzuatına göre üst sınıfa geçmiş bir öğrencinin tahsilini engellemeye matuf bulunacağı ve bu durumu kanun vaz'ının tecviz etmesine imkân görülemiyeceğinden, tecil hakkından faydalanamayacağına müteadir, dâva konusu kararın iptali gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Hasan Basri Gültekin'in Düşüncesi : Dâvacı halen Akademide kayıtlı bulunduğuna göre askere sevki gerekmeyip, ertesi yıla bırakılması için gerekli belgenin kendisine verilmesi gerekirken, aksine yapılan işlemde mevzuata uygunluk yoktur.

Dâva konusu işlemin iptali gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dâva Daireleri Kurulunca işin gereği düşünüldü :

İktisadi ve Ticarî İlimler Akademisi ikinci sınıfında üst üste iki yıl sınıfta kalan ve sonradan belge sınavını vererek üçüncü sınıfa geçen dâvacıya askerliğini ertelemek için gerekli belgenin verilmediği dosyanın incelenmesinden anlaşılmıştır.

1111 sayılı Kanunun 35 inci maddesinin (C) fıkrasında nitelikleri belirtilen okullarda okumakta olanların muamele ve muayenelerinin (son yoklamaları) ertesi yıla bırakılacağı, aynı Kanunun 1413 sayılı Kanunla değişik 14 üncü maddesinde de askerlik çağına girenlerin 1 Ocak - 30 Haziran tarihleri arasında ilk, 1 Temmuz - 31 Ekim tarihleri arasında da son yoklamalarının yapılacağı hükme bağlanmıştır. Ayni kanunun 4 üncü maddesinde de askerlik çağının başından, kıtaya dahule kadar olan süre, yoklama dönemi olarak nitelenmiş ve böylece askerlik çağı ile askere sevk arasında bir sürenin bulunacağı açıklanmıştır.

1111 sayılı Askerlik Kanununun «iki sene üst üste sınıf geçemeyenler» in ertesi yıla bırakılmayıp, asker edileceklerine ilişkin 35/C maddesi hükmünün yukarıdaki hükümlerle birlikte mütalâasıyla belgeli duruma düşen öğrencilerin askere sevk anındaki durumlarına göre işlem yapılması gerekeceği sonucuna varılır. Yani yoklama döneminde belgeli olan öğrencinin askere sevk sırasında bu durumu düzelterek yeniden öğrenci durumunu kazanması halinde, ertesi yıla terki yoluna gidilmesi gerekir.

İşlemin tesisi sırasında Akademinin üçüncü sınıfında öğrenci bulunduğu ihtilâfsız olan dâvacının yukarıdaki açıklamalar gereğince askerliğinin ertesi yıla bırakılması gerekirken, gerekli belgenin verilmemesinde mevzuata uygunluk bulunmadığından dâva konusu işlemin iptaline 6/3/1970 günü oybirliğiyle karar verildi.

GELİR VERGİSİ

T. C.

DANIŞTAY

Dâva Daireleri Kurulu

Esas No : 1970/125

Karar No : 1970/291

Dâvacı : Arif Derviş Kuntman

Vekili : Av.Rıfat Kuntman.

Dâvalı : Bakırköy Vergi Dairesi Müdürlüğü - İSTANBUL

Dâvanın Özeti : Gayrımenkul sermaye iradı sebebiyle 1964 takvim yılı için verdiği Gelir Vergisi beyannamesinde ihtirazî kayıtla beyan ettiği ödeneğinin diğer gelirlerinden ayrı olarak vergilendirilmesi gerektiğini iddia ederek vaki itirazının, beyana tabi mükellefin bütün gelirlerinin yıllık beyannamede toplanmasının kanun icabı bulunduğu gerekçesiyle reddine dair Temyiz Komisyonu Birinci Dairesinin 26/3/1966 tarihli ve 1966 - 572 sayılı kararına itirazla; 250 sayılı TBMM Yorum Kararının, ödeneğin maaştan ayrı olarak vergilendirileceğini amir bulunduğunu, ödeneklerin münhasıran kendi nisbeti içinde vergilendirilip müterakki vergiye tabi tutulamıyacağını, aksine tatbikatın, kanunla bahşedilen hakkı ihlâl ettiğini iddia ederek bozulması isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : 193 sayılı Kanunun 85 ve 104 üncü maddeleri hükmü karşısında maaş ve ödeneğin gayrımenkul sermaye iradıyla birlikte beyan edilerek vergilendirilmesi yerinde bulunduğu cihetle dâvanın reddi gerektiği savunulmuştur.

Kanunsözcüsü İsmail Dilir'in Düşüncesi : 193 sayılı Kanunun 85 inci maddesinde, aynı kanunun 2 nci maddesinde yer alan kazanç ve iratların yıllık beyannamede toplanacağı tasrih edilmiştir. 484 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesinde, aylıklarından ayrı olarak ödenen ödeneklerin muhtelif ücret ödemesi sayılması ve ödeneklerin kendi nisbeti dahilinde vergilendirilmiş bulunması, ödeneklerin yıllık beyannameye ithaline mani değildir. Bunun aksine bir muamele tarzı Gelir Vergisi Kanununun esprisine aykırı düşeceğinden dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Erol Çırakman'ın Düşüncesi : Yıllık beyana tabi mükelleflerin, bütün kaynaklardan elde ettikleri gelirlerini yıllık beyannamede toplamaları, 193 sayılı Kanunun 85 inci maddesi karşısında zorunludur. Aynı kanunun, hâkim ödeneği yılı Kanununun 85 inci maddesi karşısında zorunludur. Aynı kanunun, hâkim öde-

neğinin, ayrı ücret ödemesi sayılarak maaştan ayrı olarak vergi tevkifatına tabi tutulması vergiye tabi gelir niteliğinde olan bu meblâğın yıllık beyannamede toplanmamasını gerektirmez.

Bu sebeplerle dâva konusu karar kanuna ve usule uygun bulunduğundan mesnedi olmayan dâvanın reddi gerektiği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dâva Daireleri Kurulunca işin gereği düşünüldü:

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun birinci maddesinde gelir, bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarı olarak tarif edilmiştir. Aynı kanunun 85 inci maddesinde ise «Mükellefler, ikinci maddede yazılı kaynaklardan bir takvim yılı içinde elde ettikleri kazanç ve iratları için bu kanunda aksine hüküm olmadıkça yıllık beyanname vermeye ve bu kazanç ve iratları yıllık beyannamelerinde toplamaya mecburdurlar» hükmü yer almıştır. Görülüyor ki kanun, muhtelif kaynaklardan elde edilen gelirin toplanarak yıllık olarak vergilendirilmesini esas olarak kabul etmiştir. Bu esasın istisnasını kanun 86 ncı maddesinde bilirtmiş, tam mükellefiyette vergiye tabi gelir sadece; ücretlerden ve götürü usulde tesbit edilen ticarî veya meslekî kazançlardan veya bu kazançlarla ücretlerden ibaret ise gelirin toplanmayacağını ve yıllık beyanname verilmeyeceğini kabul etmiş, 87 nci maddesinde ise, «Tam mükellefiyette, vergiye tabi yıllık gayri safi kazanç ve iratlarının toplamı 10.000 lirayı aşmıyan mükellefiyetlerin bu kazanç ve iratlarından tevkif yolu ile vergisi kesilmiş olanlarını beyannameye ithal etmeleri ihtiyaridir. hükmünü sevketmiştir. Bu hükümlerin dışında, yıllık beyana tabi mükelleflerin herhangi bir mülâhaza ile vergisi tevkif yoluyla ödenmiş olsa dahi, bir kısım gelirlerini beyan dışı bırakmalarına imkân yoktur.

Dâvada istinat edilen, 24/3/1950 tarihli ve 250 sayılı TBMM Yorum kararı aynen, «4936, 5017 ve 5027 sayılı Kanunlarla verilmesi kabul edilen paraların aybaşında aylıkla birlikte verilmeleri hakkındaki hüküm; aylık gibi peşin verilmesini istilzam eden bir hüküm olup vergi tevkifatı bakımından bunların aylıkla birleştirilerek toplamı üzerinden vergi alınmasına matuf değildir.» hükmünü muhtevidir. Görüldüğü üzere yorum kararı, ödeneklerin vergi tevkifatı bakımından aylıkla birleştirilmeden vergilendirilmesini amirdir; yoksa bu paraların yıllık beyana tabi olanlar tarafından beyan dışı bırakılmasını gerektirir bir hümü veya bu manaya gelecek bir beyanı muhtevi bulunmamaktadır.

193 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı hükümler eklenmesine dair 484 sayılı Kanun karşısında da durum farklı değildir. 484 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesi «..... özel kanunlara göre aylıklardan ayrı olarak ödenen ödenekler muhtelif ücret ödemesi sayılır ve bu kanununun 7 nci maddesi bu ödemeler hakkında uygulanmaz..» hükmünü muhtevidir. Bu kanunun 7 nci maddesi ise aynı işveren tarafından, her ne nam ile olursa olsun, başka başka hizmetlerin karşılığını teşkil etmeksizin yapılan ödemelerin muhtelif ücret ödemesi sayılmayacağını belirtmiştir. Bu hükümler bahis konusu ödeneğin ancak ayrı ücret ödemesi sayılmasına ve esas ücretten ayrı olarak vergi tevkifatı-

na tabi tutulmasına imkân vermekte olup, diğer gelirleri sebebiyle yıllık beyana tabi olanların ödeneklerinin beyannameye ithal edilmemesine cevaz veren bir mana taşımamaktadır.

Vergi, kanunun koyduğu esas ve prensiplere göre alınır. Salınan bir verginin terkini ise ancak kanuna aykırılık halinde mümkündür. Kanunda yer almayan bir prensip ve esasa istinatla, bir verginin terkini mümkün olamıyacağından, tarhiyatın kanunla verilmiş bir hakkı ihlâl ettiği veya Anasayanın eşitlik ilkesine aykırılık teşkil ettiği yolundaki iddialar da varit olamaz.

Bu sebeplerle mesnedi bulunmayan dâvanın reddine, 20 lira ilâm harcının dâvacıdan alınmasına 17/4/1970 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi

AZLIK OYU

X — 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun bazı madde ve fıkralarının değiştirilmesi ve bu kanuna bazı hükümler eklenmesi hakkındaki 484 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesi gereğince muhtelif ücret ödemesi sayılan hakim ödenekleri, bu kanunun 7 nci maddesinin kapsamı dışında bırakılmıştır. 193 sayılı Kanunun 104 üncü maddesi ise, muhtelif ücret ödemelerinde; vergi cetvellerinin ayrı ayrı gözönünde tutularak uygulanacağını amirdir. Gayrımenkul geliri sebebiyle yıllık beyana tabi bir hakimin ödeneğinin de beyan edilen matraha ilâvesi ödeneği ile maaşının toplanarak aynı cetvelde vergilendirilmesini gerektirir ki bu, yukarda bahsi geçen kanun hükümlerine aykırı olacağı gibi vergide eşitlik prensibini de ihlâl eder.

Bu sebeplerle dâva konusu kararın bozulması gerektiği reyiyle karara karşıyız.

GÖREVDEN ALINMA

T. C.

DANIŞTAY

Dâva Daireleri Kurulu

Esas No: 1969/181

Karar No: 1970/194

Dâvacı : Esat Okan,

Dâvalı : Başbakanlık

Dâvanın Özeti : Dâvacı Et ve Balık Kurumu Yönetim Kurulu üyeliğinden alınmasına dair 22/8/1966 gün ve 6/6893 sayılı Bakanlar Kurulu kararının Danıştay Dâva Daireleri Kurulu'nun 27/9/1968 gün ve 593 sayılı kararı ile iptal edildiğini, 1/12/1966 tarihinden itibaren atanıp göreve başladığı Halk Bankası İktisat Müşavirliğinde 2800 lira aylık dışında maddi menfaati olmadığını ileri sürerek; Et ve Balık Kurumu Yönetim Kurulu üyeliğinden alındığı 1/9/1966 tarihinden Halk Bankasına atandığı 1/12/1966 tarihine kadar geçen üç aylık müddete ait maaşları tutarı 8.400 liranın, görevine son verildiği tarihte Yönetim Kurulu üyeliği müddetini tamamlamaya dokuz ayı bulunduğundan, görevine son verildiği tarihten itibaren dokuz aylık Yönetim Kurulu üyeliği tazminatı tutarı 13.500 liranın, idarece tesis edilen işlemin iptali için açmış olduğu dâvalar sebebiyle yaptığı yargılama masrafı tutarı 97 liranın açıkta kaldığı üç aylık sürede Emekli Sandığı ile ilgisi kesildiğinden Devlet tarafından verilmesi gereken kesenekler tutarı 1134 liranın dâvanın sona ermesine intizarla ödemek zorunda kalacağı avukatlık hukukî müşavere ücretinin ve icra takibine müteallik her türlü giderin ve Et ve Balık Kurumu Yönetim Kurulu üyeliği görevinde üç senelik müddetin bittiği 1/6/1967 tarihinden Ziraat Bankasındaki eski görevi olan Genel Müdür Muavinliğine tayini yapılıncaya kadar mahrum kalacağı ve müktesep hakkı olan aylık 1500 lira üzerinden Genel Müdür Muavinliği tazminatı tutarının maddi tazminat, Et ve Balık Kurumu Yönetim Kurulu üyeliğinden alınması hakkındaki işlem ve bu işlemin iptaline dair Danıştay kararına rağmen idarenin hatasında ısrar etmesi sebebiyle duyduğu elem ve ıstırabın telafisi zammında 20.000 liranın manevi tazminat olarak Anayasa Danıştay Kanunu ve Borçlar Kanununun ilgili maddelerine göre ödenmesini, açıkta kaldığı üç ay zarfında Emekli Sandığı ile kesilen iliştilerinin ihyasını ve bu müddetin terfiinde sayılmasını talep etmektedir.

Savunmanın Özeti : Savunma kanunla belli müddet içinde verilmemiştir.

Kanunsözcüsü Fazıl Kafadar'ın Düşüncesi: Dâvacı, Danıştay Dâva Daireleri Kurulunun 27/9/1968 tarih ve Esas: 66 - 827 ve 68 - 593 sayılı ilâmına istinaden dâvalı idareden 521 sayılı Kanunun 95 inci maddesi hükmü uyarınca işlem tesisini talep

etmiş, ancak dâvalı idarece haklı bir sebep gösterilmeksizin ilâm infaz edilmemiş olduğu ve 521 sayılı Kanunun 71 inci maddesi hükmü uyarınca 90 günlük süre içerisinde tam yargı dâvasını açtığı anlaşıldığından maddi tazminat isteminin kabulü, manevi tazminat talebinin ise muhkem kaziyye hükmü karşısında reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Nuri Alan'ın Düşüncesi : Dâvacının Et ve Balık Kurumu Yönetim Kurulu üyeliğinden alınmasına dair Bakanlar Kurulu kararı, Danıştay Dâva Daireleri Kurulunca iptal edilmiştir. Kanunsuzluğu yargı kararı ile sabit olan bu idari işlem yüzünden dâvacının uğramış olduğu zararın, Danıştay kararının muhteva ve şümulü ile sınırlı olmak üzere, Anayasa'nın 114 üncü maddesinin son fıkrası hükmü uyarınca ödenmesi zaruridir.

Dâva Daireleri Kurulu'nun, dâvacı hakkındaki işlemi iptal eden, 27/9/1968 gün ve 593 sayılı kararında; dâvacının açık maaşı verilmesi talebi reddedilmiş ve manevi tazminat talebinin reddi hakkında bir hüküm verilmeden süresinden sonra verilen dilekçede talebedildiği gerekçesi ile bu talep incelenmemiş olduğundan ortada, açık maaşlarının maddi tazminat olarak ödenmesi ve manevi tazminata hükmedilmesi taleplerine ilişkin kesin bir hüküm bulunmamaktadır.

Buna göre dâvacıya Yönetim Kurulu Üyeliğine son verildiği tarihten Halk Bankasına atandığı tarihe kadar açıkta geçen üç aya ait maaşları tutarı ile görev süresinden dokuz ay önce görevine son verilmiş olduğundan dokuz aylık yönetim kurulu üyeliği tazminatları tutarının maddi ve hakkında uygulanan işlem ve bu işlem yüzünden üç ay açıkta kalmış olması nedeniyle duyduğu elem ve ıstırabın telâfisi için uygun görülecek miktarda manevi tazminatın ödenmesi, bunun dışındaki taleplerinin gerek iptal kararının şümulü dışında olması ve gerekse kanuna ve idare Hukuku esaslarına göre dayanağı bulunmaması sebepleri ile reddi gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dâva Daireleri Kurulunca işin gereği düşünüldü :

Dâvacının Et ve Balık Kurumu Yönetim Kurulu Üyeliğinden alınmasına dair 22/8/1966 gün ve 6/6893 sayılı Bakanlar Kurulu kararı Danıştay Dâva Daireleri Kurulu'nun 27/9/1968 gün ve 593 sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 114 üncü maddesinin son fıkrasında «İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.» hükmü yer almış olduğundan, haksızlığı Danıştay kararı ile sabit olan idari işlem dolayısiyle bir zararı bahis konusu ise bunun dâvacıya tazminat olarak ödenmesi, gerek Anayasa'nın yukarıda anılan hükmü ve gerekse 521 sayılı Danıştay Kanununun 71 inci maddesinin esprisi icabındandır.

Yukarıda zikredilen Dâva Daireleri Kurulu kararında dâvacının üç aylık açık maaş talebi reddedilmiş ve dâvacı işbu dâvasını Danıştay Kanununun 71 inci maddesine göre açıp üç aylık maaşlarının tazminat olarak ödenmesini talep etmiş olduğu cihetle ortada bu talebe ilişkin kesin hüküm bulunmamaktadır.

Dâvacının iptal edilen tasarruf sebebiyle 1/9/1966 tarihinden 1/12/1966 tarihine kadar açıkta kaldığı ve bu devrede, çalışmak suretiyle kazanılmış bir geliri bulunmadığı anlaşıldığından, bu üç aylık devreye ait maaşlarının net tutarı 5.911.55 lira (Beşbin dokuzyüz onbir lira ellibeş kuruş) ile dâvacı her ne kadar 1/12/1966 tarihinden itibaren Halk Bankası İktisat Müşavirliğine atanmış ise de bu görevinde de yönetim kurulu üyeliğinde almakta olduğu tazminattan mahrum kaldığı cihetle yönetim kurulu üyeliği görevinden alındığı 1/9/1966 tarihinden bu görevdeki süresinin bitmiş olacağı 1/6/1967 tarihine kadar geçen dokuz aylık yönetim kurulu üyeliği tazminatlarının net tutarı 10.367.55 liranın (Onbin üçyüz altmışyedi lira ellibeş kuruş) toplamı, 16.279.20 liranın (Onaltıbin ikiyüz yetmiş dokuz lira yirmi kuruş) maddi tazminat olarak dâvacıya ödenmesi gereklidir.

Dâvacı görevinden alınmasına dair işlemin iptali için açtığı dâva ve karar düzeltilmesi talebi sebepleri ile yaptığı yargılama masrafı tutarı 97 lira ile işbu karar sonucuna göre ödemek zorunda kalacağı avukatlık hukukî danışma ücreti ve icra takip masraflarının da maddi tazminat olarak ödenmesini istemekte ise de; 521 sayılı Danıştay Kanununun 103 üncü maddesine göre Danıştay'da açılan dâvalar dolayısiyle yapılan yargılama masraflarının ve avukatlık ücretinin, istek üzerine ve kararın sonucuna göre, ancak yargılama masrafının ilgili olduğu dâva için verilecek karar ile haksız çıkan tarafa yükletilmesi mümkün olduğundan, bu giderlerin maddi tazminat olarak bu dâvada ödenmesi mümkün değildir.

Danıştay Kanununun 71 inci maddesi hükmüne göre açılmış olan tam yargı dâvalarında, iptal edilmiş ve ilgilinin haklarını da ihlâl etmiş bulunan bir idari işlem dolayısiyle ödenecek olan tazminatın iptal kararının muhtevası ve şümulü ile sınırlı olması zaruridir. Dâvacının Et ve Balık Kurumu Yönetim Kurulu üyeliğinden alınmasına dair Bakanlar Kurulu kararı 27/9/1968 gün ve 593 sayılı kararımızla; iktisadî Devlet Teşekkülleriyle Müesseseleri ve İştirakleri Hakkındaki Tüzüğün 18 inci maddesi delâletiyle Türk Ticaret Kanununun 314 üncü maddesine göre ve yönetim kurulu üyeliğinde 3 yıllık süreyi doldurmadığı gerekçesi ile iptal edilmiş bulunmasına göre dâvacının, yönetim kurulu üyeliğinde 3 senelik süreyi soldurduktan sonraki tarihin dışında kalan ve eski görevi olan Ziraat Bankası Genel Müdür Muavinliğinde atanıncaya kadar mahrum kalacağı bu göreve muhassas tazminatların, aylık 1500 lira üzerinden, maddi tazminat olarak ödenmesi talebi de kabul edilemez.

Dâvacı 20.000 liralık manevi tazminat talebini, iptal edilen işlem ve iptal kararının infaz edilmemesi sebeplerine dayandırmıştır. Yukarıda zikredilen 27/9/1968 gün ve 593 sayılı kararımızda dâvacının hakkındaki işlem sebebiyle talep ettiği 20.000 lira manevi tazminat «Dâvacının manevi tazminat ödenmesi dileğini de kapsayan 29/12/1966 günlü ek dilekçesi 90 günlük dâva açma süresi içinde verilmediğinden, bu dâva esasında incelenemez.» denilmek suretiyle reddedilmiş bulunduğundan manevi tazminat talebinin iptal edilen işleme taallûk eden kısmının, mevcut kesin hüküm karşısında kabulü mümkün olmadığı gibi iptal kararı dâvacıya 2/1/1969 tarihinde tebliğ edilmiş olup bu tarihten önce dâvacının yönetim kurulu üyeliği, esasen sona ermiş bulunduğundan ve bu hale göre Danıştay kararının yerine getirilmediği bahis konusu edilemiyeceğinden Danıştay Kanununun 95 inci maddesi gereğince istenen manevi tazminatın da kanuni dayanağı bulunmamaktadır.

Diğer taraftan dâvacının açıkta kaldığı üç ay zarfında Emekli Sandığı ile kesilen ilişkilerinin ihyası ve buna bağlı olan 1134 liralık tazminat talebi ile açıkta geçen bu sürenin terfi süresinde sayılması yolundaki taleplerinin de bu konularda ortada yetkili makamlarca alınmış idari kararlar bulunmaması sebebiyle halen tetkik kabiliyeti bulunmamaktadır.

Yukarıda açıklanan gerekçelerine binaen; açıkta kaldığı üç aya ait maaşları ile dokuz aylık yönetim kurulu üyeliği tazminatları tutarı 16.279.20 liranın (On altı bin ikiyüz yetmiş dokuz lira yirmi kuruş) dâvacıya maddi tazminat olarak ödenmesine, dâvanın bunun dışında kalan taleplere ilişkin kısmının reddine, 299.48 lira (İkiyüz doksan dokuz lira kırk sekiz kuruş) yargılama giderinin dâvalıdan alınıp dâvacıya verilmesine ve peşin yatırılan nisbî harçtan artan 57.62 liradan (Elli yedi lira altmış iki kuruş) 30.00 lira (Otuz lira) ilâm harcının mahsubu ile kalan 27.62 liranın (yirmi yedi lira altmış iki kuruş) istendiğinde dâvacıya geri verilmesine 20/3/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dâva Daireleri Kurulu

Esas No: 1968/215

Karar No: 1970/298

Dâvacı	: Ziya Kayla
Vekili	: Av. Vehbi H. Güneşol
Dâvalı	: Başbakanlık

Dâvanın Özeti : Merkez Bankası Genel Müdürlüğünden alınarak Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu üyeliğine atanmasına dair Bakanlar Kurulu kararının Danıştay Dâva Daireleri Kurulunun 2/2/1968 tarihli ve 1968-102 sayılı kararıyla iptali üzerine, 521 sayılı Danıştay Kanununun 71 inci maddesine istinaden 5 yıl için tayin edildiği Genel Müdürlükten 29 ay önce alınmasının kendisini bu sürede aylık 3000 lira tazminattan mahrum bıraktığını iddia ederek toplam 87.000 lira maddi ve 50.000 lira manevi tazminata hükmedilmesi isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : T.C. Merkez Bankası Genel Müdürlüğü ile Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu üyeliği arasında hizmet, kadro ve derece itibariyle muadelet bulunduğu, Genel Müdürlük tazminatı müktesep hak teşkil edemiyeceğinden bu sebeple maddi tazminata hükmedilemiyeceği, maddi tazminat talebi kabul edilse dahi, yeni görevinde devamlı olarak aldığı yevmiye tutarının mahsubu gerekeceği, geçmiş hizmetleri ve müktesabatı nazara alınarak Genel Müdürlüğün eşidi olan bu yeni göreve nakil işlemi sebebiyle manevi tazminata hükmedilemiyeceği savunulmuştur.

Kanunsözcüsü Fazıl Kafadar'ın Düşüncesi : Danıştay Dâva Daireleri Kurulunun Esas 66-164 ve 68-102 sayılı ilâmını, haklı bir sebep göstermeksizin yerine getirmeyen dâvalı idare 521 sayılı Kanunun 71 ve 95 inci maddeleri hükmü uyarınca, dâvacının 5 senelik süresi dolduncaya kadar mahrum kaldığı aylık 3000 liranın maddi tazminat olarak ödenmesi ile manevi tazminat isteminin reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Erol Çırakman'ın Düşüncesi : Dâvacının görevden alınması yolundaki işlem Danıştay kararıyle iptal olunduğuna göre, bu işlem sebebiyle dâvacının mahrum kaldığı malî hak ve menfaatlerinin idarece tazmini hakkaniyet ve nesafet icabıdır.

Genel Müdürlükten süresi dolmadan 28 ay önce alınan dâvacının, genel müdürlükteki aylık tazminatın net tutarından, yeni görevinde Ankara dışına çıkmadığı tarihlerde tarafına ödenen ve bu haliyle idarece temin edilmiş bir menfaat

hükmünde bulunan yevmiyeleri tutarının mahsubundan sonra kalan meblâğa maddi tazminat olarak hükmedilmesi fazlaya müteveccih talebin ve genel müdürlükten, bunun eşidi bir göreve nakli yolundaki işlemde idareye bir hizmet kusuru izafesine imkân bulunmadığı gibi tazmini gerekir bir manevi zarara sebep olacağı da kabul edilemiyeceğinden manevî tazminat talebinin reddi gerektiği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dâva Daireleri Kurulunca duruşma için tayin olunan günde dâvacı Ziya Kayla ve dâvalıyı temsilen gelen Hazine Avukatı Hamdun Saler dinlendikten ve Kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan sonra dosya incelenerek gereği düşünüldü :

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 114 üncü maddesi gereğince, idare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür. Dâvacının 1715 sayılı Kanunun 77 nci maddesi gereğince beş yıl için tayin edildiği T.C. Merkez Bankası Genel Müdürlüğünden bu süre dolmadan 28 ay önce alınması yolundaki işlem, şekil ve maksat yönlerinden kanuna aykırı olması sebebiyle Danıştay Dâva Daireleri Kurulunun 2/2/1968 gün ve 1968/102 sayılı kararıyla iptal edildiğinden, bu süredeki zararının tazmini gerekmektedir.

Dâvacı, bu sürede aylık zararının Genel Müdürlük tazminatı olan 3000 liradan ibaret olduğunu iddia etmiştir. Mal varlığında meydana gelen bir eksiklik veya çoğalma imkânının ortadan kalkması karşılığı olan maddi tazminat mahrum kalınan net gelirden ibaret olacağından, bu meblâğdan Gelir Vergisi ve diğer kanunî kesenekerin indirilmesi gerekmektedir. Diğer taraftan dâvacıya Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurlu üyesi olarak devamlı yevmiye verildiği anlaşılmaktadır. Bu yevmiyelerin görevli olarak Ankara dışında bulunmayan sürede ödenen kısmının dâvacıya ek bir menfaat sağladığı açık bulunduğundan bu süreye ait yevmiye tutarının da talep olunan meblâğdan mahsubu zaruridir.

Bu sebeplerle mahsubu gereken meblâğ da nazara alınarak zararın devam ettiği 28 ay için takdir olunan 50.000 (elli bin) lira maddi tazminatın ve iptal olunan işlemin dâvacıda meydana getirdiği elem ve üzüntü karşılığı olarak takdir olunan 5000 (beş bin) lira manevî tazminatın dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine fazlaya müteveccih dâvanın reddine, 1620,- lira ilâm harcından, peşin alınan 1020 liranın mahsubundan sonra geri kalan 600 - liranın da dâvacıdan alınmasına, dâvacı vekiline takdir olunan 4700 lira vekâlet ücretiyle müfredatı aşağıda yazılı 1662,20 lira yargılama giderinden davadaki haklılık derecesine göre 667,50 liranın davalıdan alınıp davacıya verilmesine, davalıya takdir edilen 650 lira vekâlet ücretinin dâvacıdan alınıp dâvalıya verilmesine 24/4/1970 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.

AZLIK OYU :

X — Maddi tazminat, mal varlığında hasıl olan bir eksiklik veya çoğalma imkânının ortadan kalkması yani kâr mahrumiyeti karşılığıdır. Bu haliyle maddi tazminatın Danıştayca maddi donelere göre tesbiti her zaman mümkün bulunduğuna göre takdiren tesbitinde isabet yoktur.

Dâvacının mahrum kaldığı genel müdürlük tazminatının 28 aylık net tutarının 62.400 liradan ibaret bulunduğu anlaşılmaktadır. Dâvacıya Ankarada bulunduğu tarihlerde ödenen yevmiye tutarının idareden sorularak öğrenildikten sonra bu meblâğın 62.400 liradan mahsubuyla kalanına maddi tazminat olarak hükmedilmesi gerektiği reyiyle karara karşıyız.

XX — Maddi tazminata, mal varlığında hasıl olan bir eksiklik veya çoğalma imkânının ortadan kalkması yanı kâr mahrumiyeti karşılığı olarak hükmedilebilir. Mal varlığında hasıl olan eksiklik veya ortadan kalkan çoğalma imkânının, maddi delillere istinadan kesin olarak hesaplanması daima mümkün bulunduğundan maddi zararın takdiren tesbitinde isabet yoktur.

Dâvacıya Yüksek Denetleme Kurulu Üyesi sıfatıyla 6245 sayılı Harcırah Kanununun 33 üncü maddesinin (B) bendine göre ödenen yevmiye, merkez dışında bulunan iktisadi Devlet Teşekküllerinin mahallinde tetkikini sağlamak üzere ikamet ve seyahat için yapılan zaruri masrafları karşılamak üzere verildiğinden hükmedilen tazminattan mahsubu gereken bir kazanç niteliği taşımamaktadır.

Bu sebeple dâvacının mahrum kaldığı genel müdürlük tazminatının net tutarı olduğu anlaşılan 62.400 liranın maddi tazminat olarak hüküm altına alınması gerektiği reyiyle karara karşıyız.

XXX — Takdirin 30.000 bin lira maddi tazminata hükmedilmesinin uygun olacağı reyi ile karara karşıyım.

XXXX — Bir idarî işlemin iptali sebebiyle ilgili lehinde manevi tazminata hükmedilmesi, işlemin tesisinde idarenin kusurunun tesbitine bağlıdır: Geçmiş hizmetleri ve müktesebatı nazara alınarak, dâvacının genel müdürlüğün eşidi bir görev olan Başbakanlık Yüksek Denetleme Kuruluna nakli yolunda işlem tesisinde idarenin bir hizmet kusuru bahis konusu olamıyacağı gibi, dâvacıda manevi tazminatı gerektirir bir üzüntü ve elem tevlit edeceği de düşünülemez.

Bu sebeplerle manevi tazminat takdirine yer olmadığı reyiyle karara karşıyız.

HÂKİM VE SAVCI İŞİ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dâva Daireleri Kurulu

Esas No: 1968/249

Karar No: 1970/265

Dâvacı : Reşat Atıcılar

Dâvalı : Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanlığı

Dâvanın Özeti : Savcılık görevinden hâkimlik görevine geçmesi yolundaki isteğinin reddine dair Yüksek Hâkimler Genel Kurulu'nun 15/2/1964 gün ve 530/535 sayılı kararının iptali talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvacının hâkimlik görevinde üstün bir başarı sağlıyacağı hakkında bir kanaat hasıl olmadığı ve bu husus önemli bir sakınca kabul edilerek dâva konusu kararın alındığı, mezkûr kararda Hâkimler Kanununun 92 nci maddesine aykırılık bulunmadığından dâvanın reddi gerekeceği meâlindedir.

Kanunsözcüsü Şerif Atalay'ın Düşüncesi : İleri sürülen iddialar, dâva konusu kararın dayandığı gerekçeler karşısında, yerinde ve kararın iptalini sağlıyacak durumda görülmediğinden dâvanın reddine karar verilmesi gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Nuri Alan'ın Düşüncesi : 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 92 nci maddesinde; bir kimsenin savcılık görevinden, hâkimlik görevine geçmesnin kendi isteği ve Adalet Bakanının muvafakati üzerine Yüksek Hâkimler Kurulu'nun kabulüne bağlı bulunduğu, ancak önemli bir sakınca bulunmadıkça muvafakat ve kabulden imtina olunamayacağı hükme bağlanmıştır.

Maddede önemli sıfatı ile belirtilen sakıncanın, hâkimlik görevine geçecek savcının alınacağı derecede boş kadro bulunmamak, gizli ve açık sicillerinde hâkimlik görevini yapamayacağını veya başarılı olamayacağını gösteren belgeleri olmak gibi ciddi sebeplere bağlı olarak takdir edilmesi gerekir.

Dâvalı İdare dâvacının terfi derecelerini ve hâl kâğıtlarında başarısının orta olarak değerlendirilmiş olmasını, hâkimlikte üstün başarı gösteremiyeceğinin delili ve bu hususu da önemli bir sakınca sayarak dâvacının hâkimlik görevine geçmesini kabul etmemiştir.

1960 senesinde Avukatlık mesleğinden savcılık görevine atanan dâvacı, iptâli istenilen kararın verildiği tarihe kadar iki defa yükselmiştir. Şu hale göre Hâkimler Kanunu'nun 39 ncu maddesinde yükselme için öngörülen manevi nitelikler

ve meslekî yeterlik dâvacıda mevcuttur. Başka bir deyimle (A) defterine alınarak yükselen bir savcı, mezkûr madde hükmüne göre yükselmeye lâyık ve bu anlamda başarılıdır. Yükselme derecesinin adiyen oluşu dâvacının başarısızlığının delili olamaz.

Her nekadar dâvacı hakkında savcılık görevine atandıktan üç ay sonra düzenlenen hâl kağıdında bilgisinin zayıf, çalışma ve başarı derecesinin orta olduğu takdir edilmiş ise de 27/6/1963 tarihli hâl kâğıdında bilgi, çalışma derecesinin iyi, başarısının orta olduğu belirtilmiştir.

Bu durumda dâvacının zamanla mesleğinde ilerlemiş olduğu da ortadadır. Diğer taraftan dâvacının gizli sicillerinde de hâkimlik görevini yapamıyacağına dair hiç bir belge mevcut değildir.

İdarenin önemli sakıncayı, terfi derecelerine kadar inerek geniş bir şekilde yorumlanması, bir çok savcının hâkimlik mesleğine geçmesini imkânsız kılacak bir sonuca varır ki bu durum, hâkimlik ve savcılık mesleklerini, sınıf ve dereceler bakımından eşit sayan, 45 sayılı Kanunun 91 inci maddesi hükmü ile de bağdaşamaz.

Esasen hâkimlik görevinde de her sınıfta, başarı dereceleri farklı hâkimlerin olması tabiîdir. Her hâkimin üstün başarılı olmasını istemek bu görevin ifasını imkânsız hale getirebilir.

Bu nedenlerle yükselmelerinin adiyen oluşunu önemli bir sakınca sayılarak dâvacının hâkimlik görivine alınmaması yolunda verilen kararın iptâli gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dâva Daireleri Kurulunca işin gereği düşünüldü :

45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunu'nun 92 nci maddesinde, bir kimsenin savcılık görevinden hâkimlik görevine geçmesinin kendi isteği ve Adalet Bakanının muvafakati üzerine Yüksek Hâkimler Kurulu'nun kabülüne bağlı bulunduğu, şu kadar ki önemli bir sakınca bulunmadıkça muvafakat ve kabulden imtina olunamıyacağı hüküm altına alınmıştır.

Dâvacının incelenen sicil dosyalarından; 1945-1946 ders yılında İstanbul Hukuk Fakültesinden mezun olduğu, 9 sene avukatlık hizmetinden sonra 1960 senesinde 800 lira maaşla savcılık görevine atandığı, dâva konusu kararın alındığı tarihe kadar iki defa adiyen yükseldiği ve müfettişlerce düzenlenen iki hâl kâğıdında başarısının orta olarak değerlendirildiği anlaşılmıştır.

Dâvacının açıklanan hizmet safahatına ve yükselme derecelerine göre, hâkimlik görevinin alınacağı sınıfında başarılı olamıyacağına kanaat getirilerek bu hususun önemli bir sakınca kabul edilmesinde ve buna göre Yüksek Hâkimler Kurulunca, hâkimlik görevine kabul edilmemesinde kanuna aykırı bir taraf bulunmamaktadır.

Bu sebeple kanunî dayanağı bulunmayan dâvanın reddine ve getirtilen sicil dosyalarının mahalline iadesine 17/4/1970 tarihinde oyçokluğu ile karar verildi.

AZLIK OYU

X — Dâvacının hâkimlik görevine geçme isteğinin, Yüksek Hâkimler Kurulunca yükselmelerinin (A) defteriyle yapılmış olması nedeniyle, kabul edilmediği savunma dilekçesinden anlaşılmaktadır.

Bilindiği üzere bir hâkim veya savcının yükselebilmesi, her şeyden önce Hâkimler Kanununun 39 uncu maddesinde gösterilen niteliklere sahip olması halinde mümkündür. Bu bakımdan zamanında yükselmiş olan bir savcıyı, derecesi ne olursa olsun, başarısız saymak imkânı yoktur.

Bu nedenle gizli ve açık sicillerinde hâkimlik görevini yapamayacağına veya bu görevde başarılı olamıyacağına dair hiç bir belge mevcut olmayan dâvacının mücerret yükselme derecelerine göre hâkimlik görevinde üstün başarı sağlayamayacağına kanaat getirilip bu hususun önemli bir sakınca kabul edilerek isteğinin reddedilmesinde 45 sayılı Kanunun 92 nci maddesi hükmüne uyarlık bulunmamaktadır.

Dâva konusu kararın iptâli gerekeceği oyu ile çoklık kararına karşıyız.

İDARÎ MUKAVELE İŞÎ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dâva Daireleri Kurulu

Esas No: 1968/702

Karar No: 1969/699

Dâvacılar : 1 — Başbakanlık

2 — Maliye Bakanlığı

Dâvacılar : **1** — Başbakanlık

Dâvacı yanında müdahil : İstanbul Belediye Başkanlığı

Dâvalı : Tasfiye Halinde Beyoğlu ve Yeniköy Daireleri T. A. Gaz Şirketi

Vekili : Av. Ekrem Amaç

Dâvanın Özeti : Beyoğlu ve Yeniköy Daire-i Belediyeleri hudutları içinde Havagazı istihsal ve dağıtımı için dâvalı şirkete verilmiş bulunan ve süresi sona eren imtiyaz dolayısiyle çıkan uyuşmazlığın konusu, Dolmabahçede 768 ada 11 parsel sayılı Gazhane arazisi ile Beyoğlu İpek Sokakta 457 ada 29 parsel sayılı idarehane, binasının imtiyaz sözleşmesinin 32 nci madesinin 4 üncü fıkrası hükmü uyarınca şirketçe bedelsiz olarak hükümete devri gerekeceğine karar verilmesi talebinden ibarettir.

Dâvalının Savunması Özeti : Dâvacıların dilekçelerinde dâva konusu (..... Hükümet adına tesellümü yapan hey'ete teslim ve Hazine adına tescili teminen şerağ takririni vermekle mükellef olmamız...) ve (...bedelsiz olarak hükümete devri gerekeceğine karar verilme...) ifadeleriyle tayin ve tavsif etmiş oldukları ve böyle bir dâvanın tetkik ve rüyetine adlî mahkemelerin görevli olduğu, gerek ilk mukavelenin gerekse ek mukavelenin âkit taraflarının Şehremaneti (İstanbul Belediyesi) ve şirket olduğu, Hükümetin bu mukavele dolayısiyle ancak vesayet makamı sıfat bulunduğu ve 521 sayılı kanunun 30 uncu maddesinin (C) bendinde ise (taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin dâvalar) ifadesinin kullanıldığı ileri sürülerek dâva açma yetkisinin ancak Belediyeye ait olabileceği ve ne Başbakanlığın ne de Maliye Bakanlığının dâvada taraf olamayacağı, dilekçenin 521 sayılı Kanunun 63 üncü maddesinin (B) ve (C) bentlerine aykırı olduğu, mahiyetleri ve bedelsiz devre konu olabilme sebepleri farklı iki gayrımenkulün bir dâva dilekçesiyle dâva konusu edilmesinin de 521 sayılı Kanunun 65 inci maddesine uymadığı, dâvanın şirketlerinin 14/12/1966 tarihinde imza karşılığı İstanbul Def-

terdarlığına tebliğ olunan kesin ret cevapları üzerine ve fakat 521 sayılı Kanunun 67 nci maddesinde yazılı 90 günlük süre geçirildikten sonra açıldığı iddia ve ifade olunarak, görev, dâva ehliyeti, 521 sayılı Kanunun 63 ve 65 inci maddelerine aykırılık ve süre aşımı sebepleriyle usul bakımından dâvanın reddi istendikten sonra esasa ilişkin savunmalar aşağıda yazılı olan noktalara ilişkin bulunmaktadır.

Dâvacılar dilekçesinin tanzim tarzının hadisenin mahiyeti hakkında yanlış kanaat tevlit eder nitelikte olduğu, İmtiyazın mevzuunun Dolmabahçe Gazhanesi olmadığı, mukavelenin 6, 4, 7 ve 9 uncu maddelerine göre Gazhanenin Dolmabahçeden başka bir mahalde tesis ve inşaatının derpiş edildiği, Hazine-i Hassadan Şehremanetine satılan Gazhane tesisleri içinde Dolmabahçe Gazhanesi arazisinin yer almadığı, 42433 Osmanlı altını karşılığı Belediyeye ve mukavelenin 3 üncü maddesine göre de şirkete devrolunan şeylerin «Dolmabahçe Gazhanesinde mevcut kafei tesisat ve tefrisat ve edevat» olup bunlar meyanında arazinin mevcut olmadığı, nihayet Hazinenin başlangıçta uhdesinde tuttuğu bu yeri bilâhere elinden çıkardığı, bu mahallin şirket tarafından, hususî hukuk ve tapu mevzuatı hükümleri dairesinde sahiplerinden satın alındığı ifade olunduktan sonra, ihtilâf konusu gayrimenkullerin mukavele karşısında mahiyetlerinin tahlil ve mukavele hükümlerinin ne yolda yorumlanması gerektiğini izah için, Dolmabahçe Gazhanesi arazi ve tesisleriyle mukavelenameye ilişkin olarak olayların kronolojik seyiri belirtilerek

a — Hazineden İstanbul, Şehremanetine herhangi bir arazi ve binanın devredilmemiş olduğu,

b — İlk mukavele hükümlerine göre de şirkete herhangi bir arazi ve bina devredilmediği, Birinci Cihan Harbinin yarattığı olumsuz ortam içinde de Gazhanenin mukavele hükümlerine rağmen Dolmabahçeden başka bir mahalle nakledilmediği,

c — Bu sebeple de 1925 tarihli bir ek sözleşmeyle şirkete bazı şartlar tahtında ayni mahalde Gazhaneyi tesis ve inşa imkânı tanındığı ve fakat Hazine de Dolmabahçe Gazhane arazisini elinden çıkardığı için, ihtilâf konusu bina ve arazinin şirketçe başka şahıslardan satın alınmak durumunda kalındığı,

d — Nihayet şehir imar plânının uygulanması zaruretinin ortaya çıkardığı meseleler dolayısıyle 1949 ek sözleşmesiyle Gazhanenin Belediyeye tahsis edilen poligondaki araziye nakli öngörülerek bu naklin yapıldığı ve ihtilâflı arazinin Gazhane vasfının fiilen ortadan kalktığı, Gazhanenin 768 ada II parselden sökülüp kaldırıldığı hususu, Taksim tadilât komisyonunca 1963 yılı başından itibar edilmek suretiyle şirket adına Arazi Vergisi salınmasiyle de sabit olduğu,

e — Mukavelenin 32 nci maddesinin sondan bir evvelki fıkrası «Herhalde Şehrameneti, imtiyazın hitamında gaz tevziatı muamelesinin hüsnü cereyanını temin etmek için, imtiyaz müddetinin son altı ayı zarfında lüzum göreceği bilcümle tedbiri itihaz edebilecek.» hükmünü taşımasına rağmen, Belediyenin bu fıkra hükmüne dayanarak aldığı tedbirler meyanında ihtilâflı gayrimenkul için herhangibir teşebbüsde bulunulmamış olduğu ve 16/3/1964 tarihli ve 3 numaralı protokolla şirketin imtiyaz mevzuu ile bilcümle ilgi ve irtibatının kesilmiş olması, 32 nci maddenin 4 üncü fıkrası hükmüne giren her türlü tesisat Belediyeye teslim edilmiş bulunması ve bu dâva açılıncaya kadar herhangibir ihtilâf yaratılmamış olmasının haklılıklarını gösterdiği,

f — Ayni gayrimenkullerin kendilerine devri için İstanbul Belediyesince bir yandan 12 nci Asliye Hukuk, bir yandan Danıştay 8. Dairesine açılmış dâvaların Belediye aleyhine sonuçlanmış bulunduğu ve bütün bunlardan sonra ihtilâf yaratmak için gerekli 90 günlük sürenin hitamından çok sonra açılan bu dâva ile gerek maddi vakalar ve fiili durumlara, gerekse bu gayrimenkullere ilişkin yargısal kararlara rağmen bu dâvanın açılmış olduğu belirtilerek, Gazhane arazisi üzerindeki dâvacılar taleplerinin reddi gerektiği,

g — Dosyaya ibraz ettikleri muhtelif şahısların mütalâalarına dayanarak, yerli ve yabancı yargısal içtihatları emsal göstererekte, Gazhane işletmesinin mütemmim cüzü niteliğinde olmadığını iddia ettikleri, özel şahıslardan satın alıp şirket idarehane binası olarak kullandıkları Beyoğlu İpek Sokakta kâin binanın mukaevlede özel hüküm bulunmaması nedeniyle de mezkûr binanın bedelsiz devri gerekeceği yolundaki dâvacılar iddialarının keza reddi gerektiği ileri sürülmektedir.

Kanunsözcüsü Muzaffer Arıer'in Düşüncesi : Hükümetle dâvalı şirket arasında, genel hizmetlerden birinin yürütülmesi için aktedilen bir idarî mukavele niteliği taşıyan imtiyaz mukavelesinin uygulanmasından doğan uyuşmazlığın çözümlenmesi, 521 sayılı Danıştay Kanununun 30 uncu maddesinin (C) bendi hükmüne göre Danıştay'ın görevidir. Kaldı ki, sözü edilen imtiyaz mukavelesinin 47 nci maddesi de, bu konuda doğacak anlaşmazlığın Danıştay'da giderileceği yolunda açık hüküm taşımaktadır. Bu sebeplerle dâvalının görev def'i varit değildir.

Ayni mukavelenin 32 nci maddesine göre belli süre sonunda belli şeyleri devralma mevkiinde olan Hükümeti temsilen dâvacıların dâva ehliyetleri bulunduğunun kabulü zorunludur. Bu itibarla dâvalının ehliyet def'i de yerinde görülmemiştir.

Keza, dâva dilekçesinin 521 sayılı Danıştay Kanununun 63 üncü maddesine uygun bulunmadığı, iki gayrimenkul için ayrı ayrı dâva açılması gerektiği yolundaki dâvalı def'ileri de varit değildir.

521 sayılı Danıştay Kanununun 67 nci maddesinin, Danıştay'da idarî dâva açma süresinin, her çeşit işlemlerde yazılı bildirim tarihinden itibaren kanunlarda ayrı süre gösterilmeyen hallerde 90 gün olduğu yolundaki açık hükmü karşısında, sözü edilen maddenin son fıkrasında temyiz dâvalarında Danıştay'a başvurma süresini ayrıca belirtmek lüzumunu hisseden kanun koyucunun ayni kanununun 30 uncu maddesinin (C) bendinde yer alan idarî mukavelelerden doğan uyuşmazlıklara ilişkin dâvaları da, iptâl ve tam yargı dâvaları meyanında 90 günlük dâva açma süresine tabi kılmak istediğini kabul etmek icabeder. Aksi halde bu hususta ayrı bir hüküm getirmek gerekirdi. Hal böyle olunca, imtiyaz mukavelesi bitiminde bahse konu gayrimenkullerin, belediyeye devredilmek üzere Hazine namına tescilini İstanbul Deftardarlığı kanalı ile dâvalıdan isteyen dâvacıların, dâvalının kesin red cevabını tebellüğ ettikleri ihtilâflı olmayan 14/12/1966 tarihinden itibaren 90 gün içinde Danıştay da dâva açmaları icabederdi. Bu süre 14/3/1967 günü sona ermiş, dâva 15/4/1967 tarihinde açılmış bulunmaktadır.

İstanbul Deftardarlığı marifetiyle vaki tescil talebine karşı, aynı mercie verilen cevabın tebliğ tarihinin temsile ehil olmayan bir merciye yapıldığı cihetle dâva açma süresine başlangıç teşkil etmeyeceği yolundaki dâvacı iddiasını kabul etmek, hukuken mümkün değildir.

Zira bu düşünce tarzı bizi kabul etmediğimiz şu sonuca götürecektir: Mademki, İstanbul Deftardarlığının temsil yetkisi yoktur. Binaenaleyh, bu merciin dâvalıya yaptığı tebligat da mesmu olmamak icabeder. Bu halde de anlaşmazlık doğmamış, binnetice dâva vaktinden evvel açılmış sayılmak gerekecek ve inceleme kabili yeti olmayacaktır.

Keza, dâvalının kesin ademi muvafakati karşısında davacıların, tasfiye hitamının protokolla tesbitinden sonra dâva açma süresinin işlemeye başlayacağı iddialarına katılmak mümkün olmamıştır.

Bu itibarla süre aşımı sebebiyle istima kabiliyeti olmayan dâvanın reddi gerekir.

İşin esası incelendiği takdirde ise :

15/3/1914 tarihinde, İstanbul Şehremaneti ile iki Fransız arasında imzalanan ve sonradan bunlar yerine dâvalı şirketin taraf olduğu imtiyaz mukavelesinin mevzu'u, 50 yıl süre ile İstanbul şehrinin Beyoğlu ve Yeniköy Belediyeleri Dairelerinin havagazı tevzi ve icrasıdır.

Bu süre 15/3/1964 tarihinde sona ermiştir.

Dâva İstanbul'da 768 ada 11 parsel sayılı Gazhane arazisinin ve 457 ada 29 parsel sayılı idare binasının, imtiyaz mukavelesi hükümlerine göre dâvalı şirketçe Hükümete devri gerektiğine karar verilmesi talebidir.

Dâvacılar, sözü edilen iki gayrimenkulun, imtiyaz süresi sonunda Hükümete devrinin, mukavelenin 32 nci maddesi hükmü icabı olduğunu iddia etmekte, dâvalı şirket ise, bu gayrimenkullerin mezkûr madde ile ilgisi olmayıp şirketin özel mülkü bulunduğunu savunmaktadır.

Bahis konusu imtiyaz mukavelesinin 10 uncu maddesinin, «sahibi imtiyaz tesis ve inşa ile işleteceği gazhane ve müştemilâtına ve kafei imalâta ait müteharrik ve sabit her türlü mebaniye ve bunların mebni oldukları araziye tasarrufu tamile mutasarrıf olmağa mecburdur.» yolundaki hükmü muvacehesinde, dâvalının gaz istihsali, tevzii ve satışı faaliyetlerine esas olmak üzere, imtiyaz mukavelesi icabı mecbur tutulduğu içi satın aldığı emlâk ve arazinin, imtiyaz mukavelesi dışında dâvalının özel mülkü olduğunun kabulü mümkün değildir. Satın alma tarihinin ehemmiyeti yoktur. İmtiyaz süresi içinde olması kâfidir.

Hal böyle olunca mukavelenin 32 nci maddesinin 4 üncü bendinin mukavele itamında gazhane ve şube mevakii ve aletüedevat ve ana ve şube boruları gibi kâffeitesisat ve tefrişatın Hükümete meccanen teslim olunacağı» hükmüne göre, dâvalı şirketin, mukavele icabı sebkedecek faaliyetine esas olmak üzere maliki bulunduğu gerek gazhane arazisinin, gerekse idarahane binasının Hükümete devrinden imtina olunmasında haklı bir sebebe dayanmadığı ortadadır.

Her iki gayrimenkulün de imtiyaz mukavelesinin 32 nci maddesi hükmü çerçevesinde Hükümete devrine kadar verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Raportör Feridun Taşkın'ın Düşüncesi : Dâva, taraflar arasında münakit ve süresi bitmiş imtiyaz sözleşmesinin 32 nci maddesi uyarınca şirketin, 768 ada 11

parsel sayılı gazhane arazisi ile Beyoğlu İpek Sokakta kâin şirket idarehane binasını bedelsiz olarak Hükümete devre mecbur olup olmadığının saptanmasına ilişkin bulunmaktadır.

4353 sayılı Kanunun 5797 sayılı Kanunla değişik 22 nci maddesi uyarınca, idareler tarafından açılmış veya idareler aleyhine açılmış olup Hazineyi ilgilendiren dâvalarda, Hazine avukatlarıyle birlikte duruşmada hazır bulundurulabilecek memurlar, ancak Maliye Bakanlığının alâkalı servislerinde çalışan memurlar olabileceğinden, tesellüm heyetinde görev almış olduğundan bahisle Maliye Bakanlığı memurlarından bulunmayan Rıdvan Kurtarıcının duruşmada hazır bulundurulması mümkün değildir.

İhtilâfın tipik bir idarî mukavele olduğu tartışmasız bulunan imtiyaz sözleşmesinden doğmuş aşikâr bulunduğu cihetle, daha yukarda tavsif edilmiş şekliyle bu dâvanın çözüm yerinin idarî yargı olduğunu kabul zorunludur. Netice itibariyle mülkiyet haklarına ilişkin bir konuya müteallik olması, genel hüvüyetiyle idarî yargı çözümlenmesi gereken bir idarî mukavele ihtilâfının, bünyesinde taşıdığı konulara göre yeniden ayrımlar yapılmak suretiyle görev meselesinin her konu için ayrı ayrı düşünülmesine imkân yoktur. Görevli yargı yeri, mukavelenin tümü nazara alınarak tayin edildikten sonra, mukavelede yer alan konuların mahiyetine göre, bu mukaveleden doğan anlaşmazlıkları, tayin edilmiş görevli yargı yerinin, özel ve kamu hukukuna ilişkin hükümleri uygulamak suretiyle çözümleye ceğini kabul etmek zorunludur.

Açıklanan sebepler karşısında ve 521 sayılı Danıştay Kanununun 30 uncu maddesinin (e) fıkrası hükmü uyarınca ihtilâfın çözüm yerinin Danıstay olduğu aşikâr bulunduğundan görev noktasından ileri sürülen dâvacı def'inin reddi gerekir.

Dâvalının, ihtilâfın aslî olarak Adliye mahkemelerinde görülmesi ve gerekiyorsa 521 sayılı Kanunun 30 maddesinin (E) fıkrası uyarınca mahkemenin kararı üzerine konunun, mukavelenin kapsam ve şümulünü tayin için Danıştaya intikal ettirileceği yolundaki iddiasında da, gerek yukardaki açıklamalar, gerekse 30 uncu maddenin (c) fıkrası hükmünün fiilen ortadan kaldırılmasına müntehi bir iddia olması ve nihayet (E) fıkrası hükmünün esas ihtilâfta aslî görevli yargının adlî yargı olması ve fakat ihtilâfın çözümü için idarî bir işlemin kapsam ve şümulünün tayinin gerekli olması halinde uygulanabilir bulunması karşısında, isabet görülmemiştir.

Ehliyet konusuna gelince; gerek mukavelenin akdedildiği tarihte, gerekse halihazır mevzuat incelendiğinde, belediyelere süresi 50 yılı bulan bir imtiyaz sözleşmesi akdi yetkisinin, merkezi idarenin tasvip etmesi halinde dahi verilmediği anlaşılmaktadır. Ne 10 Haziran 1326 tarihli Menafii umumiyeye müteallik imtiyazat hakkındaki Kanunda ne de 1580 sayılı Belediye Kanununda bu yolda bir hüküm mevcut değildir.

Bu durumda, sözleşmenin 2 nci maddesinde yer alan «şartnamenin tasdikini mutazamın irade-i seniyei» ibaresini bir vesayet makamının onamı olarak kabul mümkün değildir. Bu ibare, aslî yetkili bulunan Hükümetin kendi adına yapılan bir tasarrufu tekabülü anlamına alınmak gerekir.

Nitekim sözleşmenin birinci maddesinin ikinci fıkrasında, Hükûmeti seniye-nin bazı haklarını mahfuz tuttuğuna dair bir hüküm yer almıştır.

Belediyenin bir imtiyaz verirken, Hükûmetin haiz olduğu yetkileri ve hakları nez'edebileceği düşünülemiyeceğine göre ve bir mukavelede tarafların ancak birbirlerinin haklarına ilişkin konularda tahdit ve teşmili öngörebilecek olmaları karşısında yukarıdaki ibare değerlendirildiğinde, hükûmetin mukavelede asli taraf hüviyetini kabul zorunlu olur.

Kaldı ki mukavelenin 32 nci maddesinde sarahaten bedelsiz olarak Hükûmete devredilecek olan şeylerden bahsedilmiştir. Bu maddeye dayanarak Hükûmetin tasarruflarda bulunmasını önleyici bir hüküm mukavelede yer almadığına göre, bu konuda Hükûmetin belediyeyi tahrik edebileceği yolundaki iddiaya itibar caiz değildir.

Görülüyor ki, Belediyenin bu sözleşmeyi, Hükûmetin tevkili üzerine ve Hükûmet adına akdettiğini ve bu durumun asilin taraf olma niteliğini ortadan kaldırmayacağını kabul zorunlu olmakta ve ehliyet def'i yerinde bulunmamaktadır.

İki gayrımenkulün bir dilekçe ile dâva konusu yapılamayacağı yolundaki iddiaya da talebin hukukî dayanağının bir tek sözleşme olması ve hukukî sebebin aynilği muvacehesinde, itibar caiz değildir.

Süre aşımı konusundaki dâvalı iddialarının incelenmesine gelince;

İdarî mukaveleler özellikle imtiyaz sözleşmeleri bünyelerinde birbirinden çok farklı nitelikte unsurlar taşırlar. İdarî mukavelelerden doğan ihtilâtlarda mahiyetleri itibariyle çok farklı olabilir. Menkul, gayrimenkul ve sair haklara ilişkin noktalardan, kamusal yetkinin kullanılması bakımından velhasıl burada teker teker sayılması mümkün bulunmayan, birçok noktalardan uyuşmazlık çıkabilir. Sözleşmenin yürürlükte bulunduğu devrede, sözleşmenin hitama ermesi devresinden sonra çıkabilecek ihtilâflar mevcuttur. Her kanunun ve hakkın bünyesel niteliği, idarî mukavelelerden doğan anlaşmazlıklarda tek bir dâva süresinin tesbitindeki güçlüğü ve tesbit edilmesi halinde tevlit etmesi muhtemel haksızlıkları izah eder mahiyettedir. Bu bakımdan bu konuda ihtilâf yaratma süresi ile dâva açma süresini mutlaka birbirinden ayırmakta ve birbirinden ayrı mütalâa etmekte fayda vardır. Böyle bir ayrım yapmadan hele bu konuda özellikle sevkedilmiş bir hükme dayanmadan, dâva açma süresini tek başına kabul etmek, meselâ gayrımenkul mülkiyetinin iktisap ve intikalini 90 günlük bir süreye bağlamak gibi anormal durumlara sebep olur.

Öte yandan dâva açma sürelerinin, sukutu hak müddetleri oldukları, ve bu halleriyle aslî ve temel olan hak arama hürriyetinin sınırlandırılması bakımından istisna hükümleri niteliğinde bulundukları gözden uzak tutulmamak gerekir.

İstisna hükümleri, mahiyetleri icabı teşmili caiz olmayan ve ancak taallûk ettikleri konulara hasren nazara alınması gerekli hükümlerdir. Danıştay Kanununda öngörülen bütün hallerde dâva açma süreleri, kesin nitelikte alt yargı kararları ile idarî işlem ve eylemler nazara alınarak sevkedilmişlerdir.

Hal böyle olunca, bu nitelikteki karar, işlem ve eylemler dışındaki hallerde bu kanunda yer alan süre hükümlerinin teşmilen ve kıyas yoluyla uygulanması mümkün değildir.

Mukaveleye ilişkin ihtilâflarda, ihtilâf konusu hakkın tabi olduğu esas zamanaşımı süresini dâva süresi ile aynı mütalaa etmekte zaruret vardır. Böylece her ihtilâf konusu hakkında değişik zaman aşımı ve dâva süreleri bahis konusu olacaktır. Bu fikri bertaraf edecek kanunî açık bir hüküm mevcut bulunmadığı cihetle dâvada ileri sürülen süre aşımı def'ine itibar caiz değildir.

İhtilâf konularında gazhane arazisine ilişkin olarak İstanbul 12 nci Asliye Hukuk ve Danıştay 8 inci Dairesinden verilmiş kararların bu dâvaya olan etkilerine gelince;

Danıştay 8 inci Dairesindeki ihtilâf, menşe olarak 1949 sayılı mukavelenin hükümlerine dayanmakta ve asli mukavelenin bugün ihtilâf konusu olan 32 nci maddesine ilişkin bulunmamaktadır. 8 inci Daire, bir takas ve trampa anlaşması olarak nitelediği, 1949 mukavelesinin esas mukaveleye ancak ameliyat, inşaat ve nakil işleri konusunda atıfta bulunduğunu beyanla ve temlik konusunda herhangi bir atfın bulunmadığı sebebiyle dâvayı görevden reddetmiştir.

Asliye 12 nci Hukuk Mahkemesindeki dâvada 1949 mukavelesine dayanılarak açılmış ve mahkeme esas hakkındaki ret kararını, tescilin kanunî unsurlarının olayda bulunmadığından bahisle vermiştir.

Görülüyor ki her iki dâvanın gerek tarafları, gerekse sebep ve konusu bugün görülmekte olan dâvalardan çok farklıdır. Bu nedenle de bu dâvanın çözümünde bu kararların bağlayıcılığını kabul etmek mümkün değildir.

Esas hakkındaki iddia ve savunmalara gelince;

32 nci madde ile sevkedilen bedelsiz devir keyfiyetinin sebebi, bir yandan imtiyazın ivazı olmaksa öte yandan imtiyaz süresinin sonunda hizmetin aksamadan devamını temindir.

Şirketin devre mecbur olduğu arazi, gazhane ve cümle tesislerini üzerinde inşa ettiği ve kendisinin tasarrufu tam ile malik olmak mecburiyetinde bulunduğu arazidir.

Şirketin, mukavele hükümlerinin verdiği cevaza dayanarak gazhane tesisleri için her temellük ettiği ve üzerine tesis yaptığı arazi ancak gazhane arazisi vasfını muhafaza ettiği halde bedelsiz devre konu olabilecektir. Bu görüşü bir misalle açıklıyalım. Gazhane ve tesisleri bidayette A arazisi üzerinde bulunsun, bilâhare şirket bu tesisleri satın aldığı B arazisi üzerine nakletsin ve nihayet bazı zaruretler dolayısiyle tüm tesisleri sökerek gene satın almış olduğu C arazisi üzerine nakletmiş bulunsun. Tesisler C arazisi üzerinde iken imtiyazın sona ermesi halinde bedelsiz devre konu teşkil edecek arazinin ancak C arazisi olacağı, yoksa bir zamanlar üzerinde gazhane tesislerinin mevcut olduğundan ve halen şirket uhdesinde bulunduğundan bahisle A ve B arazisinin devre konu olamıyacağı şüphesizdir.

Sebepleri ne olursa olsun 768 ada 11 parsel sayılı arazi için durum yukarıdaki açıklamalarımızdan farklı değildir. Bu arsa üzerinde halen gaz tesisleriyle

ilgili olarak yalnızca gazometrenin bulunduğu anlaşılmaktadır. Tesislerin geri kalan kısmı poligona nakledilmiş olduğuna göre, arazi olarak şirketin bedelsiz devre mecbur olduğu kısım ancak poligon arazisi ile 768 ada 11 parselin gazometrenin maksada muvafık şekilde kullanılışını sağlayacak kısmıdır. 768 ada 11 parselin artık gazhane arazisi vasfını kaybetmiş sair kısımlarını devre şirket mecbur değildir kanısındayız.

Beyoğlundaki idarehane binasının, imtiyaz sözleşmesinin sona erdiği tarihte idarehane binası olarak kullanıldığı şüphesizdir. Modern işletmecilikte, işletme, fabrika, her türlü teknik ve sosyal tesisleri ve yönetim mahalleriyle bir bütündür. Hele havagazı istihsal ve tevzii gibi çok dışa dönük, abonelerle devamlı ilişki içindeki bir işletme için idarehane binasının vazgeçilmez bir unsur olduğu ve işletmenin işleyişi için zaruri bulunduğu şüphesizdir.

Hal böyle olunca, daha önce idarehanenin kiralanmış bir binada olduğundan bahisle fiilen işletmeye tahsis edilmiş idarehane binasının işletmenin ayrılmaz cüz'ü olmadığı iddiasiyle devir konusu dışında kaldığını kabul mümkün değildir.

Dâvanın kısmen kabulü kısmen reddi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dâva Daireleri Kurulunca duruşma için belli edilen günde Başbakanlık ve Maliye Bakanlığının, ihtilâfla ilgili teknik hususda vakıf olması nedeniyle gazhane tesisleri tesellüm heyetinde görev almış bulunan Rıdvan Kurtarıcı'nın duruşmada hazır bulundurulması ve gerekli açıklamaları yapması yolundaki teklifi oyçokluğuyla kabul edilip adıgeçenin de iştirakiyle Başbakanlık ve Maliye Bakanlığı temsilcisi Hazine Hukuk Müşaviri Sahir Dinçman, Hazine Avukatı İsmet Bilgin ile dâvalı şirket temsilcisi Avukat Ekrem Amaç ve dâvacılar yanında müdahil İstanbul Belediyesi temsilcisi dinlenilerek Kanunsözcüsünün mütalaası alındıktan ve taraflara tekrar söz verildikten sonra gereği düşünüldü :

Gerek dosya münderecatı gerekse duruşma safahatından dâvanın; bizatihi mülkiyetin nakli dâvası olmayıp, şirketle idare arasında münakit imtiyaz mukavelesi hükümlerine göre, imtiyazın sona ermesi üzerine şirketin bu uyuşmazlık konusunu teşkil eden arazi ve binayı bedelsiz olarak Hükûmete devre mecbur olup olmadığının saptanmasına ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

521 sayılı Danıştay Kanununun 30 uncu maddesinin (c) bendi, «Genel hizmetlerden birinin yürütülmesi için aktedilen idarî mukavelelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin dâvalar;» ın Danıştay'da çözümleneceğini açıkca hükme bağlamıştır.

Bu durumda bir imtiyaz sözleşmesi olarak Danıştay Kanununun öngördüğü «idarî mukavele» niteliğinde olduğu şüphesiz bulunan, sözleşmenin 32 nci maddesinin 4 üncü fıkrası hükmü muvacehesinde, şirketin Dolmabahçe 768 ada 11 parsel sayılı arazi ile Beyoğlu İpek Sokak 457 ada 29 parseldeki beldelsiz olarak devretme mecburiyetinde olup olmadığının saptanmasına ilişkin olup, yukarda

mahiyeti açıklanmış bulunan dâvanın çözüm yerinin Danıştay olduğu aşikâr bulunduğundan dâvacının görevli yargı yerinin adliye mahkemeleri olduğu yolundaki itirazı yerinde görülmemiştir.

521 sayılı Kanunun 30 uncu maddesinin (E) fıkrası hükmü karşısında özel mülke taalluk eden bu ihtilâfın bidayeten ve esasen adalet mahkemesinde görülmesi ve gerekiyorsa mahkemenin vereceği karar üzerine konunun mukavelenin mana ve şümulünün tâyini için Danıştay'a bu yolla, intikal ettirilmesi gerekeceği şeklindeki iddia da 30 uncu maddenin (C) ve (E) fıkralarının ayrı ayrı hususlara ilişkin bulunması ve (E) fıkrası hükmünün fiilen (c) fıkrası hükmünü bertaraf edecek bir şekilde yorumlanmasının mümkün olmaması sebebiyle isabet görülmemiştir.

Başbakanlık ve Maliye Bakanlığının bu dâvada taraf olup olmayacakları hususuna gelince;

Şirket, 521 sayılı Kanunun 30 uncu maddesinin (E) bendinde «taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklar» ibaresinin yer aldığını, gerek asıl gerekse zeyl mukavelelerin akit taraflarının İstanbul Belediyesi ile şirketleri olduğu, bu durumda akdin taraflardan bulunmıyan dâvacıların dâva açma ehliyeti bulunmadığı, mukavelenin 47 nci maddesinde yer alan «şirket ile Şehremenati veya Hükûmet devairi arasında zuhur edecek her türlü ihtilâfat» ibaresine ve burada Hükûmetin de zikredilmiş olmasına dayanarak Hükûmete dâva hakkı verilemiyeceği, zira mukavelenin Fransızca metninde Hükûmet tabirinin yer almadığı, esasen, şirketin faaliyeti sırasında birtakım hükûmet daireleri ile hukukî ilişkileri olacağı cihetle madde metnindeki Hükûmet devairi kaydını bu ilişkiler bakımından ele almak gerekeceğini ileri sürmektedir.

Oysa mukavelenin akdedildiği tarihte yürürlükte bulunan Menafii Umumiyeye müteallik imtiyazat hakkındaki 10 Haziran 1326 tarihli Kanunun 1 inci maddesinde «evvelâ her ne suretle olursa olsun Devletçe halen ve atiyen taahhüdatı maliyeyi tazammun ve emval ve emlâki umumiyenin sarf ve tahsisini istilzam etmiyen, saniyen bütçeye dahil bir hizmeti umumiyeye taalluk eylemiyen, salisen işbu kanunda tasrih olunan muafiyetten gayrı, muafiyatı muhtevi bulunmayan rabian kavaninimer'iye ahkâmının tadil ve takyidini müstelzim olmayan hamisen vilâyet devairi belediyesinin teşkilâtına dair vaz edilecek kava'nin ile itası hükûmeti mahalliyenin dairei salâhiyetlerinde bulunmıyacak olan menafii umumiyeye müteallik imalât imtiyazatı doğrudan doğruya kuvvei icraiye tarafından» verilebilektir, hükmü yer almış bulunmakta ve ne o tarihte meri mevzuatta ne de bilâhare yürürlüğe giren 1580 sayılı Kanunda süresi 50 yıl olan imtiyaz sözleşmesi akdi konusunda belediyeleri yetkili kılan bir hüküm bulunmamaktadır.

Cari mevzuatın bu hükümleri karşısında, imtiyaz sözleşmesinin 2 nci maddesinde yer alan «şartnamenin tasdikini muntazammın irade-i seniye» ibaresini bir veyaset makamının onamı olarak değil, aslî yetkilinin tevkil ettiği merciin onun adına tekemmül ettirdiği işlemi tasvibi anlamına almak gerekir.

Nitekim sözleşmenin 1 inci maddesinin 2 nci fıkrasının, Hükûmeti Seniye bavagazından maada tenvir, teshin, tahrik ve cer icra etmek hakkını katiyyen muhafaza eder şekildeki ibaresi de Hükûmetin bu mukavelede salt bir vesayet makamı durumunda bulunmadığını gösterir niteliktedir.

Zira, Belediye imtiyaz verme yetkisi tamamen kendi uhdesinde bulunan bir konuda imtiyaz verirken, Hükûmetin yetkisi içinde bulunan hususları nez'edebilmek mevkiinde değildir ki onları temin ve teyid yetkisini kullanması bahis konusu olsun.

Bütün bu izahlar dışında imtiyaz süresinin bitiminde teslim edilecek şeylere ilişkin 32 nci maddenin tahliline geçildiğinde, maddenin 4 üncü fıkrasında Gazhane ve şube mevakii ve aleti edavat ve ana ve şube boruları gibi kaffei tesisat ve techizat mecannen Hükûmete teslim olunacaktır» hükmünün yer aldığı görülmektedir. Yukardaki izahlar bir yana bırakılsa dahi salt bu hüküm, Hükûmetin bu madde ile derpiş olunan şeyleri talep etmesi bakımından dâvada taraf olma yetkisinin kabulünü zorunlu kılar. Hükûmetin bu şartın yerine getirilmesi yönünden teşebbüslerde bulunması için belediyeyi dâva edebileceği iddiası mukavelede bu yolda bir sarahat olmaması karşısında varid değildir. Hakkın elde edilmesi hususunda yetkinin devredildiğini gösterir bir madde mukavelede mevcut değildir.

47 nci maddede «şirket ile Hükûmet devairi arasında zuhur edecek her türlü ihtilâfat ibaresini» de şirketin anladığı manada anlamaya imkân yoktur. Burada şirket ile Hükûmet arasında ancak mukaveleden doğan ihtilâfların kasdedildiği aşikârdır. Yoksa mukavele ile mukavele dışında şirketle Hükûmet devairi arasında doğacak ihtilâfların hal merciinin gösterilmesi, mukavelelerin, «kavanini meriye ahkâmının tadil ve takyidini müstelzim olmıyacağını» emreden 10/Haziran 1326 tarihli Kanuna açıkça aykırı olur.

Bütün bu açıklamalar, belediyenin imtiyaz mukavelesini Hükûmetçe tevkil edilmesi üzerine ve Hükûmet adına akdettiğini ve asilin dâva hakkını ve aslî taraf olma niteliğini bu durumun bertaraf edemiyeceğini ve dâvada Hükûmetin taraf olma ehliyetinin kabulünü zorunlu kılmaktadır.

İhtilâf imtiyaz sözleşmesinin 32 nci maddesine müstenit bir iddia dolayısiyle çıkmış olduğu cihetle dâvalının idarehane binasıyla gazhane arazisi için ayrı ayrı dilekçelerle dâva açılması gerektiği yolundaki iddisına da itibar caiz değildir.

Dâva açma süresinin geçirildiği yolundaki iddiaya gelince; 14/3/1966 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla İstanbul Defterdar yardımcısının Başkanlığında imtiyaz mukavelesi gereğince Hükûmete devri gereken menkul ve gayrımenkulleri tesellüme yetkili bir heyetin teşkil edildiği ve durumdan dâvalı şirketin haberdar edildiği olayda ihtilâfsızdır.

-Şirket 12/12/1966 tarihli yazıyla ihtilâflı gayrımenkulleri devretmiyeceğini 14/12/1966 tarihinde İstanbul Defterdarlığı kaydına geçecek şekilde bildirmiş olduklarını; dâvanın ise 15/4/1967 tarihinde açılmak suretiyle Danıştay Kanununda öngörülen 90 günlük sürenin geçirildiğini binnetice dâvanın incelenmeksizin reddi gerektiğini ileri sürmektedir.

Dâva açma sürelerine ilişkin hükümlerin sukutu hak hükümleri olduğu bilinen bir keyfiyettir. Hakkın sukutunu gerektirecek müddetlerin işleyişine ilişkin tebliğlerin aslî yetkiliye yapılması gerektiği ve olayımızda bu bakımdan aslî yetkilinin Bakanlar Kurulunca teşkil edilmiş tesellüm heyeti başkanlığı olduğu şüphesizdir.

Bakanlar Kurulunca, özellikle tesellüm işlemleri için görevlendirilmiş bir heyet mevcutken, İstanbul Defterdarlığına yapılan bildirimin dâva açma süresine mebde alınmasına imkân yoktur. Bu durumda Hükûmetçe açılmış bulunan bu dâva dilekçesine cevap verilinceye kadar şirketçe sahih ve muteber bir ret vuku bulmamış, binnetice ihtilâf dâva ile tekevvün etmiş olmakta dolayısiyle de ileri sürülen süre def'i varit bulunmamaktadır.

Nihayet 768 ada 11 parsel sayılı arazinin bedelsiz devri için İstanbul Belediyesince şirket aleyhine açılıp Danıştay 8 inci Dairesince adlî yargı yerinin görevli olduğundan bahisle ve bilâhare de İstanbul Asliye 12 nci Hukuk Mahkemesince esastan reddolunmak suretiyle şirket lehine kesinleşmiş kararlar muvacehesinde şirket iddialarının incelenmesine gelince;

Danıştay 8 inci Dairesinin zikri geçen kararının gerekçesi tahlil edildiğinde, mezkûr dairenin ihtilâfı, bugünkü dâvanın kaynağını teşkil eden aslî sözleşmede değil, heyetin bir takas ve trampa anlaşması olarak nitelediği 1949 tarihli ek mukaveleden doğduğunu kabul ederek bu mukavelenin ancak ameliyat, inşaat ve nakil işleri konusunda esas sözleşmeye atıfta bulunduğu, temlik konusunda ise herhangi bir atfın olmaması sebebiyle ihtilafı çözüme adliye mahkemelerinin yetkili olduğu görüşüyle dâvayı görevden reddettiği anlaşılmaktadır. İstanbul Asliye 12 nci Hukuk Mahkemesindeki dâva ise gerek açılışın gerek talebin niteliği itibariyle fiilhal tetkik edilmekte olan bu dâvadan farklı olup, orada istenen, mahkemece belediye adına tescile karar verilmiştir. Mahkeme tescilin kanunî unsurlarının hadisede bulunmadığından bahisle bu yoldaki talebi reddetmiştir. Her iki dâvanın bugün görülmekte olan dâva ile gerek tarafları gerekse konusu gerekse sebebi bakımından açık farklılıkları bulunduğu cihetle o dâvaların bu ihtilâf dolayısiyle bağlayıcılıklarını kabul mümkün değildir.

Esasa gelince; Esas mukavelenin 6, 10 ve 32 nci maddeleri hükümleri birlikte mütalaa edildiğinden şirketin malik ve tasarrufu tam ile mutasarrıf olarak üzerine gazhane ve tesisleri inşa edeceği araziyi imtiyaz süresinin bitiminde Hükûmete devir mecburiyetinde olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

Yani mukavele temel olarak şirkete gazhane ve tesisleri için gerekli araziyi satın alıp, bu arazi üzerine tesisleri kurmak ve mukavele süresinin bitiminde de bunları bedelsiz olarak Hükûmete devretme mükellefiyeti tahmil etmiştir.

Esas ve ek mukavelelerle ortaya çıkan tüm durumlar ayrı ayrı incelendiğinde görülmektedir ki, gazhane ve tesislerin poligona naklinden önce şirket bu gün ihtilâf konusu olan 768 ada 11 sayılı araziye mukavelenin derpiş ettiği anlamda tasarrufu tam ile malik olmuş ve gazhane ve sair tesislerini bu arazi üzerine bina etmiştir. Şirkete bedelsiz olarak tahsis olunan poligondaki araziye rağmen şirket 32 nci maddenin kapsamına girdiğinde şüphe bulunmayan gazhane ve tesislerin mebni bulunduğu arazi olarak Hükûmete hiçbir sahayı bedelsiz olarak devretmemiştir.

Esasen şirkete ait olmayan poligondaki arazinin belediyeye devredilmiş bulunması şirketi esas mukavelenin 6 ve 10 uncu maddeleri delâletiyle 32 nci maddeyle yükümlendiği şüphesiz bulunan mükellefiyetten kurtaramaz. Zira bu takdirde daha önceden açıklandığı üzere imtiyazın bir ivazı bulunan ve imtiyaz süresinin hitamında arazinin bedelsiz olarak Hükûmete devri şeklinde belirlenmiş bulunan sarih tekeffülden şirket, fiilen beri kılınmış olur. Bu izahlar muvace-

hesinde tesislerin poligona naklinden önce şirketin gazhane ve tesisler için satın almış olduğu ve üzerine bunları inşa ettiği, nihayet halen dahi gazometrenin de üzerinde mebni bulunduğu 768 ada 11 parsel sayılı arsayı bedelsiz olarak Hükûmete devre mecbur bulunduğuna, bu devir mükellefiyetinin bu sahanın bidayette hazine-i hassaya aidiyetinden değil mukavele hükümlerinden neşet ettiğine, Beyoğlundaki idarehane binasının da şirketçe fiilen idarehane binası olarak kullanılmış bulunması, bu nedenle vergi muafiyetinden faydalanmış olması, esasen havagazı istihsal ve tevzii gibi çok dışa dönük bir istihsal yapan işletmenin, teknik tesis ve servisleri kadar idarehane binasına da ihtiyacı zahir bulunması, bu tip bir tesisin abonelerle ilişkilerinin vesair idari hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla bir idarehane binasından feragat edebilmesinin mümkün bulunmaması, modern işletmecilik esaslarının ise teknik, idarî ve sosyal servisleriyle işletmeyi bir bütün telakki etmesi karşısında, işletmenin, temel unsurlarından sayılamıyacağı ve mukavelede ismen zikredilmedikçe devre konu teşkil etmiyeceği yolundaki şirket iddialarına iltifat mümkün bulunmıyacağı sebebiyle keza, şirketçe bedelsiz olarak Hükûmete devri gerektiğine, 650 lira avukatlık ücretinin dâvalı şirketten alınıp dâvacılara verilmesine 69 lira dâva giderlerinin keza dâvalılardan alınıp dâvacılara verilmesine 17/10/1969 tarihinde oyçokluğuyla karar verildir.

AZLIK OYU

X — 4353 sayılı Kanunun 5797 sayılı Kanunla değişik 22 nci maddesinde, idari dâvaların idareler tarafından takip ve müdafaasında idarelerin, kimler marifetiyle temsil olunacakları belirtildikten sonra aynen «hazineyi ilgilendiren işlerde bu vazife hazine müşavir avukatı veya avukatları tarafından yapılır. Lüzumu halinde Maliye Bakanlığının alâkalı servisine mensup bir memur hazine avukatıyla birlikte duruşmaya iştirak ettirilebilir» hükmü konulmuştur. Bu hükmün, hazineyi ilgilendiren işlerde, idareleri temsil yetkisinin hazine müşavir avukatları tarafından kullanılması sırasında, ancak Maliye Bakanlığının alâkalı servisine mensup bir memurun hazine avukatları ile birlikte duruşmaya iştirak ettirilebileceğine cevaz verdiği, yoksa hazineyi ilgilendiren dâvalarda, Maliye Bakanlığı dışındaki Bakanlıklar teşkilâtından herhangi bir memurun hazine avukatıyla birlikte duruşmada hazır bulundurulmasına cevaz vermediği açıktır.

Hal böyle iken, Bayındırlık Bakanlığı teşkilâtından görevli Rıdvan kurtarıcı'nın duruşmada hazır bulundurulmasının mümkün olmayacağı düşüncesiyle çoğunluk kararının bu kısmına karşıyız.

XX — İdari bir sözleşmeden doğmuş bulunsa dahi, ihtilâf mülkiyetin nakline ilişkindir. Mülkiyet haklarının korunması, kapsam ve niteliğinin tâyinine ilişkin dâvalıların çözüm yerinin Adliye Mahkemeleri olacağı aşikârdır. Nitekim aynı konuda İstanbul Belediyesiyle dâvalı şirket arasında çıkan anlaşmazlıkta Danıştay 8 inci Dairesi 20/6/1962 tarih ve 62/3182 sayılı kararla dâvayı görevden reddetmiş, ihtilâfın adliye mahkemesine intikal ettirilmesi üzerine de İstanbul Asliye 12 nci Hukuk Mahkemesi 22/3/1962 tarih ve 211 sayılı kararı ile dâvayı esastan reddetmiştir.

Mülkiyet hakkına ilişkin mahiyeti dolayısiyle bu dâva hakkında Danıştay'ca dâvacılar lehine verilecek kararın infazı dahi, ancak adliye mahkemesinden alınacak ayrı bir tescil kararını gerekli kılacaktır.

Görülüyor ki, mülkiyet hakkına ilişkin olması nedeniyle adliye mahkemelerinin görevinde bulunan ihtilâfın Danıştay'ca halli hukuk sistemimize ve adlî ve idarî yargı arasındaki görev ayrımına aykırı olduğu kadar infaz inteliğini haiz olmayan bir Danıştay kararına müncer olma tehlikesini de bünyesinde taşımaktadır.

Açıklanan sebeplerle dâvanın çözümünün Danıştay'ın görevinde olduğuna dair çoğunluk kararına karşıyız.

XXX — 521 sayılı Danıştay Kanununun 30 uncu maddesinin (c) bendi aynen; «Genel hizmetlerden birinin yürütülmesi için aktedilen idarî mukavelelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin dâvalar.» ifadesini taşımaktadır. Görülüyor ki kanun, idarî mukavelelerden dolayı çıkan uyuşmazlıklarda dâvada taraf teşkil edebilecekleri sarahaten mukavelenin tarafları olarak tâyin ve tasrih etmiştir. Esasen, mukavele icaplarını yerine getirmekle yükümlü olanlar mukavelenin tarafları olduğu cihetle bu hususu, gerektiğinde dâva yoluna başvurarak isteme hak ve yetkisi de tabiatiyle taraflara ait olmak gerekir.

Olayda ihtilâfa konu idarî mukavelenin, İstanbul Belediyesi ile dâvacı şirket arasında imzalanmış olduğu aşikâr bulunduğu cihetle bu mukaveleden doğan anlaşmazlıklarda dâvalı ve dâvacı olarak ancak İstanbul Belediyesi ile şirketin yargı organları önüne çıkabileceğini kabul, hem akitler konusundaki genel ilkelerin hem de yukarıda anılan kanun hükümlerinin gereğidir. Söz konusu mukavelenin Hükûmetin izin ve muvafakatı ile imzalanmış olması, akitlerin yani mukaveleyi imzalamış tarafların dâva ehliyet ve husumetleri hususunda hiçbir değişikliğe sebep olmayacağı gibi, idarenin bütünlüğü ilkesine mahalli idareleri de ithal ederek bu ilkeden hareket suretiyle Hükûmete dâva ehliyeti tanınmasına da imkân yoktur.

Açıklanan bu debepler muvacehesinde, dâvanın ehliyetten reddi gerekirken aksine verilen karara karşıyız.

XXXX — Dâva açma ve hak aramanın aslî ve temel niteliği muvacehesinde, bunun sınırlandırılmasına ilişkin bütün hükümlerin istisna hükümleri dolayısiyle de mevridine mahsur bulundukları aşikârdır.

521 sayılı Danıştay Kanununun dâva açma sürelerine ilişkin tüm hükümleri incelendiğinde, bunların idarenin eylem ve işlemleriyle, alt yargı mercileri kararları nazara alınarak sevkedilmiş hükümler olduğu görülür.

Öte yandan, idarî mukaveleler bünyelerinde bir yandan idarî yargı, diğer yandan adlî yargı yerlerinde çözüme bağlanması mümkün konular taşıyabilmekte, nihayet bu konular hukukî mahiyetleri bakımından birbirlerinden çok farklı olabilmektedirler.

İdarî mukavelelerin bu niteliği, kanunumuzda, bu mukaveleler dolayısiyle belirli bir dâva açma süresinin derpiş edilmemiş olmasının tabii karşılanmasını ve mukaveleden doğan ihtilâfta, ihtilâfa konu hakkın tabi bulunduğu dâva zamanaşımının, dâva açma süresi olarak da aynen kabulünü zorunlu kılar.

Açıklanan bu sebeplerle, kararın dâva açma süresiyle ilgili kısmına gerekçesi bakımından karşıyız.

XXXXX — Taraflar arasındaki sözleşmenin 32 nci maddesi uyarınca şirketin bedelsiz olarak Hükûmete devredeceği gayrımenkuller, şirketin mukavelenin 6 ve 10 uncu maddeleri gereğince, gazhane ve tesisleri üzerinde bina etmek üzere tasarrufu tam ile malik olacağı arazi ve binalar olacağı konusunda anlaşmazlık yoktur.

Şirketin üzerinde gazhaneyi bina edeceği bu araziyi, mukavele sonunda bedelsiz olarak Hükûmete terk etmesi, imtiyazın bir ivazı olduğu kadar, imtiyaz süresinin hitamında kamuya intikal edecek tesislerin bütünlüğü ve tesislerle arzın ayrı ayrı mülkiyete konu olmaması ve hizmetin kesintisiz işlemesi endişesinin bir zorlayışıdır.

Mukavelenin 32 nci maddesinde açıkça ifade olunduğu üzere, bedelsiz olarak devredilecek arazi, üzerinde gazhane ve tesislerin mebni olduğu arz parçasıdır. 768 ada 11 parsel sayılı arazi, mukavelenin bitim tarihinde artık gazhane tesislerini üzerinde taşımadığı, bir kısmıyla yola ve yeşil sahaya tahsis edildiği, üzerine gazometrenin bulunduğu 5500 m² lik kısmı ise tefrik edilerek gazometre ile birlikte belediyeye devredildiği, halen gazhane tesislerinin bulunduğu poligon arazisi bakımından ise ortada bir ihtilâf bulunmadığı cihetle şirketin 768 ada 11 parsel sayılı araziyi bedelsiz olarak Hükûmete devir mecburiyetinde olduğunu kabul mümkün değildir.

İpek sokaktaki idarhane binasına gelince; İmtiyaz süresinin sonunda imtiyaz sözleşmesi gereğince, belediyeye ve Hükûmete devir ve teslimi lâzım gelen menkul ve gayrımenkul emval sözleşmenin 32 nci maddesinde tadat ve tasrih edilmiştir.

Bunların devrini gerektiren sebep daha yukarıda da arzolunduğu üzere imtiyaz süresinin sonunda, âmme hizmetinin sekteye uğramasını önlemektedir.

İşletme ile teknik bir irtibatı bulunmayan, idarehane binasının daha önce kira ile tutulmuş bir bina olduğu ihtilâflı değildir. Salt bu hal dahi idarehane binasının işletmenin ayrılmaz bir cüz'ü olmadığını gösterir. Nitekim eğer kira akdi devam etseydi, bedelsiz devre konu olacak şeyler arasında idarehane binasının bulunmayacağı tabiiydi.

Kira ile kullanılan ve bu şekilde kullanılması mukavele bakımından da mümkün bulunan, gayrımenkulün mülkiyetinin imtiyaz sonunda bedelsiz olarak devir ve temliki söz konusu edilemiyeceğine göre, idare işlerinin temellük edilmiş bir binada yürütülmesi de binanın işletme ile ilgisi bakımından değişik bir nitelik kazanmasını intaç etmiyeceği cihetle idarehane binasının işletmenin ayrılmaz cüz'ü telakkisi mümkün olmamak icabeder.

İsmen tasrih edilmedikçe, bu tip sözleşmelerde bedelli ya da bedelsiz olarak devir konusu teşkil edebilecek mevad ancak imtiyaz konusuyla direkt ilişkisi bulunan ve işletmenin ayrılmaz unsuru niteliğinde bulunanlar olacağı cihetle şirket idarehane binasının da devri mecburiyetini derpiş eden çoğunluk kararına karşıyız.

RUHSAT İŞİ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dâva Daireleri Kurulu

Esas No : 1970/28

Karar No : 1970/294

Dâvacı : Turan Turizm Endüstri ve Sanayi Ltd. Şti.

Dâvalı : 1 — İçişleri Bakanlığı

2 — İstanbul Valiliği

3 — İstanbul Belediye Başkanlığı

Dâvanın Özeti : Sirkeci - Florya Sahil Yolunda Cankurtaran mevkiindeki 3201 ada 1 parsel sayılı denizden dolma saha üzerinde haiz oldukları irtifak hakkı ve Hazine ile aralarında münakit mukaveleye dayanarak, mülkiyeti Hazineye ait olmak üzere yaptıracakları turistik tesisler için talep ettikleri ruhsatın, İl Trafik Komisyonunun olumsuz kararına dayanılarak, verilmemesi yolundaki İstanbul Belediye Başkanlığı tasarrufunun, 6/6/1969 tarih ve 69 - 210/69 - 467 sayılı Danıştay Dâva Daireleri Kurulu kararıyla iptali üzerine İstanbul Belediyesine vaki 21/7/1969 ve İçişleri Bakanlığına vaki 21/9/1969 tarihli müracaatların üç ay cevapsız bırakılması suretiyle, ruhsat taleplerinin reddi şeklinde tezahür eden İstanbul Belediyesi menfi tasarrufunun ve bu tasarrufun dayanağı olan, İçişleri Bakanlığınca da onaylandığı ifade olunan 4/6/1968 tarih ve 128 sayılı İl Trafik Komsiyonu kararının iptali ve kendilerine ruhsat verilmesi yolunda karar ittihazı talebinden ibarettir.

Dâvalı İstanbul Belediye Başkanlığının Savunması Özeti :

İl Trafik Komisyonu kararı İçişleri Bakanlığınca onaylanmış olduğundan dâvada hasım olamıyacakları, İl Trafik Komisyonu kararının Bakanlıkça onaylanması tarihine ittıla kesbettikleri tarihe nazaran dâvada süre aşımı mevcut olduğu, kararın kamu yararına uygun olduğu ileri sürülerek dâvanın reddi gerektiği yolundadır.

Dâvalı İçişleri Bakanlığının Savunması Özeti : Sirkeci — Florya yolunun ana arter oluşu, burada yapılacak tesisin 11/Ocak/1968 tarihli Resmî Gazetede yayınlanan Yönetmeliğin akaryakıt istasyonlarıyla ilgili hükümlerine uymadığı ileri sürülerek dâvanın reddi istenmektedir.

Dâvalı İstanbul Valiliğinin Savunması Özeti : İl Trafik Komisyonu kararının 6085 sayılı Kanunun 16 ve buna bağlı tüzüğün 23 üncü maddesi uyarınca çıkarıl-

mış yönetmeliğe uygun olduğu, sahanın böyle bir tesis için yeterli olmadığı, tesisin Sultanahmet mıntıkasını sahil yoluna bağlıyan bir kavşağa çok yakın bulunduğu Sirkeci - Florya sahil yolunun trafiğe çok kesif bir ana arter olduğu ileri sürülerek ve Boğaz Köprüsü çevre yolları uygulaması yapıldığında durumun dahada vahimleşeceği belirtilerek dâvanın reddi istenmiştir.

Kanunsözcüsü Fevzi Tuzkaya'nın Düşüncesi : Dâvalı idarelerden İstanbul Valiliği dâva dilekçesine cevap vermemiş, İstanbul Belediye Başkanlığı da husumet ve süre aşımı def'ilerinde bulunmuşlardır.

Husumet def'i: Dâva konusu yapılan İstanbul İl Trafik Komisyonu kararı bu defa İçişleri Bakanlığınca onandığından Karayolları Trafik Tüzüğünün 9 uncu maddesi hükmü gereğince husumetin tasdik mercii olan İçişleri Bakanlığına hasredilmesi uygun olacağından diğer dâvalıların husumet mevkiinden çıkartılması gerekir.

Süre aşımı def'ine gelince: 521 sayılı Danıştay Kanununun İdare Makamlarının Sükûtu başlığı altındaki 69 uncu maddesi; «İlgililer, haklarında idari dâvaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılması için idarî makamlara başvurulabilir. Bu halde yetkili makamlar ençok üç ay içinde bir cevap verirler. Bu süre içinde cevap verilmez ise istek reddedilmiş sayılır ve ilgililer üç ayın bitiminden itibaren doksan gün içinde Danıştaya dâva açabilirler» hümünü amir olup dâvacı, ilk defa Danıştaya açtığı dâva Danıştay Dâva Daireleri Kurulunun 6/6/1969 gün ve 1969 - 467 sayılı kararı ile neticelenmiş ve karar tashih yoluna gidilmediğinden tebliğini takip eden 15 gün sonra «tatil süresinde eklenerek» yani 12/9/1969 gününde kesinleşmiş ve dâvalılardan İstanbul Valiliği ve Belediye Başkanlığına 21/7/1969 gününde, İçişleri Bakanlığına 23/9/1969 gününde yapılan başvurmalar cevapsız kalması üzerine müracaattan sonra kanunen belirli üç aylık süre beklenip bitiminden itibaren 90 günlük müddet bitmeden yani 19/1/1970 gününden önce 17/1/1970 tarihinde işbu dâva açıldığına göre yukarıda açıklanan kanun hükmünde yer alan dâva açma süresi içinde açılan bu dâvada süre aşımı bulunmadığından hadisede def'i olarak veya resen incelemeyi gerektirir süre aşımı konusu yoktur.

İşin esasına gelince :

Her iki dâva dosyasının incelenmesinden, dâvacının müdürü ve oratağı olduğu Turan Turizm Endüstrisi ve Sanayii Limited Ortaklığının Sirkeci - Florya Sahil yolu üzerinde ve Cankurtaran mevkiinde denizden doldurulmuş ve mülkiyeti Hazineye ait arazi içinde tek katlı motel Sahil gazinosu, kayıkhane ve tesislerle bir bütün teşkil eden, iki adet münferit benzin pompası için yaptığı müracaatın arazi yönünden mal sahibi sıfatı ile Maliye Bakanlığı, imar yönünden İstanbul Belediye Başkanlığı ve İmar İskân Bakanlığı, turizm yönünden Turizm ve Tanıtma Bakanlığının muvafakata müstenit mütabakata varıldıktan sonra trafik emniyeti yönünden İstanbul İl Trafik Komisyonunca verilen bir kararla bu yerin açılmasının trafik emniyeti yönünden mahzurlu olduğunun bildirilmesi üzerine, 1/10/1968 gününde İstanbul Valiliği ve Belediye Başkanlığı aleyhine açılan ve Danıştay Dâva Daireleri Kurulunda 1969 - 210 esas numarada kayıtlı dâvanın Dâva Daireleri Kurulunca 6/6/1969 gün ve 1969 - 647 sayılı kararı ile «Dâva konusu İl Trafik Komisyonu kararı İçişleri Bakanlığınca tasdik edilmeden ittifaz edilmiş olması sebebiyle Karayolları Trafik Tüzüğünün 9 uncu maddesine aykırılığı açık olduğu» gerekçesi ile iptal edildiği, bu defa söz konusu kararın İçişleri Ba-

kanlığınca 3/8/1968 gününde tasdik edildiğinin bildirilmesi üzerine dâvacının 23/9/1969 gününde İçişleri Bakanlığına, durumun düzeltilmesi ve gerekli işlemin yapılması için İstanbul Valiliğine yazı yazılması konusundaki müracaatın cevaplandırılmaması üzerine, bu defa Bakanlıkça onanmak suretiyle şekil yönünden tekemmül etmiş olan İl Trafik Komisyonunun 4/6/1968 gün ve 128 sayılı kararının esas yönünden iptali için işbu dâvanın açılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Dâvaya konu teşkil eden İl Trafik Komisyonunun 4/6/1968 gün ve 128 sayılı kararında, Karayolları temsilcisi, tesis sahasının gayri kâfi olduğunu, kazaları önleme cemiyeti temsilcisi; geçit yerinin tetkike değer olduğunu ve komisyon da; trafik emniyeti yönünden adı geçen tesisin inşa olacağı sahil yolunun bugünkü hali ile ağır vasıtaların seyrettiği ve yolun ileri bağlantılarının yapılması halinde Asyayı Avrupaya bağlayan yegâne trafik arteri görevini yapacak geçit üzerinde olacağının, benzin isyasyonunun demiryolu alt geçidine yakın olduğunu belirtmekte ve bu sebeple müracaatın reddedildiği ifade edilmekte ise de; sahanın gayrıkâfi olduğu hususu açıkça ve miktar (ölçü) verilmek suretiyle belirtilmediği gibi aksine olarak dosyada mevcut tapu ve çap belgesinin incelenmesinden sahanın 3425,35 m² olduğu ve tasdikli imar durumuna göre inşaat sahasının 1000 m² ve geriye kalan kısmının ise 2424,35 m² olduğu ve bu kısmın da boş saha, park te ve bu sebeple müracaatın reddedildiği ifade edilmekte ise de; sahasının gayriyeri için kâfi geldiği anlaşılmaktadır. Kaldı ki Karayolları kararında açılacak tesisler için yönetmelik hükümlerine göre muvaffakat, Karayollarınca verileceğine ve bu muvaffakat Karayollarınca 16/1/1968 günlü yazı ile verildiği dosyada mevcut belgeden anlaşıldığına göre Karayolları temsilcisinin ileri sürdüğü mahzur yerinde görülmemiştir. Trafik Kazalarını Önleme Cemiyeti Başkanınca ileri sürülen ve geçit durumu tetkike değer şeklindeki muhalefeti, müphem olup kararı etkileyecek nitelikte ve açıklıkta olmadığından nazarı itibara alınmasına imkân görülmediğinden keza bu muhalefetde yerinde ve inandırıcı görülmemiştir. Trafik emniyeti yönünden ileri sürülen mahzurların eleştirilmesine gelince : Komisyon kurulacak tesisin sahil yolunun bu günkü hali ile ağır vasıtaların seyrettiği bu yolun ileri bağlantılarının yapılması halinde Asyayı Avrupaya bağlıyan yegâne trafik arteri görevini yapacak geçit üzerinde olması halini mahzur olarak ifade etmekte ise de; bu hal istikbale muzaf bir takım gelişme ihtimalini derpiş etmekte olup, bu durumu dahi imar ve yol istikamet plânlarının yapılmasında yetkili mercilerce incelenecek bir keyfiyet olup bu hususta İmar ve İskân Bakanlığınca tetkik ve müsbet mütalâa edilmiş bir keyfiyet olduğu dosyada mevcut belgeden anlaşıldığından gerçekle ilgili olmayan bu hususun tartışılmasına lüzum yoktur.

Gene komisyonca ileri sürülen ve benzin istasyonunun demiryolu alt geçidine yakın olacağı mahzuruna gelince; inşa edilecek tesis, bir akaryakıt istasyonu olmayıp Otel - Motel turistik tesis ve iki münferit benzin pompası olduğuna göre karayolları kenarına kurulacak tesislerle ilgili ve 11/1/1968 gün 12797 sayılı Resmî gazete ile yayınlanan Yönetmeliğin 3 üncü Bölümünün 3 - 3 maddesinde yer alan «Garaj, otel ve benzeri tesisler içerisinde yer alan ve yalnız bu tesislerden faydalanacak araçlara akaryakıt temin eden münferit pompaların mesafe kaydına tabi olamıyacağı» yolundaki hükmü karşısında mesafe mahzurunun da nazarı itibare alınmasına imkân yoktur. Kaldı ki; mezkûr yerin demiryolu geçidine (aslında geçit değil menfezdir) 100 metreden fazla olduğu dosyada mevcut kroki ve fotoğrafların tetkiki ile anlaşılmaktadır.

Yukardan beri sıralanan sebepler karşısında dâva konusu kararda mahzur olarak ileri sürülen ve tartışılan hususların, Karayolları Trafik Kanunu ve Tüzüğü ile Yönetmelikte açıklanan haller muvcehesinde mahzur olmadığı anlaşıldığından ve İmar Kanunu ve Yönetmeliğinin uygulanması yönünden başkaca bir mahzur da ifade edilmediğine göre dâvacı hakkında uygulanan işlem ve verilen kararda yukarıda açıklanan sebeplerle Kanun, Tüzük ve Yönetmelik hükümlerine uyarlık görülmediğinden dâvanın kabulü ile aksine verilen İl Trafik Komisyonu kararının iptali gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Feridun Taşkın'ın düşüncesi : İçişleri Bakanlığınca onaylanmış İl Trafik Komisyonu kararı, dâvacı bakımından yapmak istediği turistik tesisler için Belediyece inşaat ruhsatı verilmemesi sebebiyle önemlidir. Hal böyle olunca da Belediye Başkanlığı, İstanbul Vilâyeti ve İşçileri Bakanlığının husumeti ile dâvanın görülmesi gerekir.

Daha önce ruhsat verilmemesi sebebiyle açtığı dâvayı kazanması üzerine, dâvacı 21/7/1969 da İstanbul Belediye Başkanlığına, 21/9/1969 da da İçişleri Bakanlığına başvurmuş olduğuna göre 521 sayılı Kanunun 69 uncu maddesi uyarınca sükûtla geçen üç ayın bitiminden sonraki 90 gün içinde 19/1/1970 tarihinde açılan dâvada süre aşımı mevcut değildir.

Dosyanın incelenmesinden, dâva konusu tesislerin yapılması hususunda, bidayette İstanbul Valiliğinin de mütalâası alınarak, Maliye Bakanlığı adına İstanbul Vilâyetiyle dâvacı şirket arasında irtifak hakkı ve inşaatla ilgili mukavelenin akdedilmiş olduğu, bu arz parçası üzerinde turistik tesislerin yapılmasının İmar İskân Bakanlığınca da onaylanmış plâna uygun bulunduğu dâvacıya imar durumunun bu şekilde verilmiş olduğu, Karayolları Genel Müdürlüğü ile gayri menkul Eksi Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun da olumlu mütalâa verdikleri anlaşılmıştır.

Öte yandan dâvacının İçişleri Bakanlığına müracaatı üzerine, Bakanlığın itirazları haklı görüldüğü ve konunun İl Trafik Komisyonunca yeniden incelenmesi si gerektiği yolundaki direktifine de Vilâyetçe uyulmadığı ve fakat bilâhare İçişleri Bakanlığının Vilâyet görüşünün uygunluğunu benimsediği anlaşılmaktadır.

İl Trafik Komisyonlarının, teşekkül tarzı kanunda ve tüzükte gösterilmiş ve fakat toplantı ve karar nisabı hakkında kanun ve tüzük herhangi bir hüküm sevketmemiştir. Karar mercilerinin toplu kuruluşlar olması halinde, kanun toplantı ve karar nisabı hakkında hükümler sevketmemişse, toplantıların üye tam sayısının iştirakiyle yapılacağı, kararlarınsa çoğunlukla verileceği müteameldir. Oysa il trafik komisyonunda 4 üyenin toplantıya katılmadığı bizzat karardan anlaşılmakta ve kanımızca bu hal kararı muallel kılmaktadır.

Öte yandan, İl Trafik Komisyonlarının Trafik Kanununun 7 nci maddesi ile Tüzüğün 9 uncu maddesi gereğince yükümlendiği görevler genellikle trafik emniyetini sağlayacak mahalli icaplara uygun objektif kararlar ittihazıdır Trafik Kanununun 16 ve Tüzüğün 23 üncü maddesiyle özel olarak yüklenmiş oldukları görevleride salt trafik düzen ve emniyeti bakımındandır.

Bu görevlerin ifası sırasında komisyonun, şehir imar plânları, yerleşme nizamı, yol ve istikamet plânları konusunda yetkili mercilerin kararlarını yok saymaya, bu karar ve tercihleri tadil ve tagyir etmeye yetkisi yoktur.

Trafik Komisyonu olarak, şehrin bu kesimlerinde, bu tip tesislere plânda yer verilmemesi yolundaki görüşlerini komisyon kanunun 7 ve tüzüğün 9 uncu maddelerinde sayılan görevlerini ifa ederken, yetkili mercilere bildirir ve bu konudaki kararlara müessir olabilir. Kanunun 16 ve tüzüğün 23 üncü maddesine göre kullandığı yetkinin sübjektif haklara ilişkin olması, komisyonu bu konudaki imar, yol ve istikamet plânlarına bağlı kılar. Objektif olarak mevcut bir hakkın, en uygun şekilde kullanımını sağlamak yerine, hakkın tamamen bertaraf edilmesine müncer olacak bir yetki komisyona verilmemiştir. Bu düşünceler altında komisyon kararı tahlil edildiğinde, kararın mevzuata apaçık aykırı olduğu görülmektedir.

Şöyle ki; komisyon ilerdeki bağlantıların yapılması halinde, Sirkeci - Filorya sahil yolunun Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayan ana arter olacağını ifade etmekteyse de, mevcut Boğaz - Köprüsü ve çevre yolları mevzii imar plânı muvacehesinde Karayolları Genel Müdürlüğünce neşredilmiş 1970 Karayolları haritasının İstanbul bölümünde de görüldüğü üzere, komisyonun bu görüşü yerinde değildir. Köprü ve çevre yolları imar plânı uygulandığında sahil yolu ancak turistik bir yol hüviyeti kazanacaktır.

Komisyon kararını, su komisyonunun kanaati üzerinden verdiği kararda sarahatle ifade etmiştir. Oysa su komisyon üyelerinin imzaları altındaki ifadeler, komisyonun şu ya da bu yolda kesin bir karara varmamış olduğunu göstermektedir.

Hele 11 Ocak 1968 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanmış Yönetmelikteki «Akaryakıt ve tehlikeli madde depoları» «Akaryakıt istasyonları» «Servis istasyonları» tarifleri tamamen ihmal edilerek, tasdikli projesinde benzin pompası olarak gösterilen kısmı, akaryakıt istasyonu telâkki ederek ve Yönetmeliğin 3.03 maddesinin bunlara ilişkin hükmünü hiç nazara almadan karar verilmesinde de isabet yoktur.

Kavşaklara yakınlığın mahzuru, bidayette Karayollarınca da düşünülmüş ve demiryolu menfezinden ilerde bir cep teşkil edilmiş olması ve tesis giriş çıkışının bu cep karşısından verilerek menfez karşısına isabet eden giriş çıkışın projeden çıkarılması suretiyle projenin tasdik edilmiş olması da komisyonca nazara alınmamıştır.

Yat turizmine tahsis edilmiş bir tesiste, benzin pompalarının bulunması zarureti, üstelik vaziyet plânında da bu pompaların öngörülmüş olması keyfiyetiyle birleşince, komisyon kararının mesnetsizliği daha aşikâr bir hal almaktadır.

Esasen, Vilâyetin bu tesis dolayısiyle muhtelif mercilere gönderdiği yazılarda öne sürdüğü gerekçelerle, Komisyon kararı bir arada mütalâa edildiğinde, Vilâyetin aslında imar plânlarında bir tadilâtı öngördüğü ve bu amaca komisyon kanalıyla varmak istediği tezahür etmektedir.

Açıklanan bu sebepler karşısında, yerinde olmayan İl Trafik Komisyonu kararının ve buna dayanılarak ruhsat vermeme yolunda tecelli eden İstanbul Belediyesi tasarrufunun iptali gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dâva Daireleri Kurulunca duruşma için belli edilen günde, İçişleri ve İstanbul Valiliği temsilcilerinin yapılan tebligata rağmen gelmedikleri görülüp, İstanbul Belediyesini temsilen gelen Avukat Vehibe Çetinel ile dâvalı Şirket Müdürü ve yetki belgesini haiz I. Cahit Özden dinlenilip Kanunsözcüsünün mütalâası alındıktan ve taraflara tekrar söz verildikten sonra gereği düşünüldü :

Dâva, İçişleri Bakanlığının onaması ile kesinlik kazanan, İl Trafik Komisyonu kararı dayanak alınarak ruhsat vermeme şeklinde tecelli etmiş bulunan İstanbul Belediye Başkanlığı menfi tasarrufunun, bu tasarrufun mesnedi İl Trafik Komisyonu kararıyla birlikte iptali isteğiyle açılmış bulunduğundan, dâva dilekçesinde gösterilip İçişleri Bakanlığı, İstanbul Valiliği ve İstanbul Belediye Başkanlığının husumetiyle dâvanın incelenmesine oyçokluğuyla karar verildikten sonra esasa geçildi;

Sirkeci - Florya Sahil yolu üzerinde Can Kurtaran mevkiindeki 147 pafta 3201 ada 1 parsel sayılı denizden doldurulmuş, mülkiyeti Hazineye ait 3425 metre karelik arz parçası üzerinde irtifak hakkı tesisi suretiyle ve belirli sürenin hitamında Hazineye bedelsiz devredilmek kaydiyle dâvacı şirket tarafından inşa edilmek istenen, yat turizmine hasredilecek tek katlı motel, sahil gazinosu, kayıkhane ve benzin pompası tesislerinin inşaasına İl Trafik Komisyonunun 4/6/1968 tarih ve 128 sayılı olumsuz kararı dolayısiyle İstanbul Belediyesince ruhsat verilmemiştir.

Bidayette açılan dava dolaysıyla, Danıştay Dava Daireleri Kurulu, 6/6/1969 tarih ve 69 - 210/69 - 467 sayılı kararıyle İl Trafik Komisyonu kararının Trafik Tüzüğünün 9. maddesi geregince içişleri Bakanlığınca onaylanması gerektiği halde, İçişleri Bakanlığınca onaylanmamış bu karara dayanılarak ruhsat verilmemesinin mümkün olmadığı gerekçesi ile 29/7/1968 tarih ve 7530 sayılı İstanbul Belediye Başkanlığı tasarrufunu iptal etmiştir.

Bu kararın taraflara tebliğini müteakip, davacı 21/7/1969 tarihinde İstanbul Belediye Başkanlığına, 23/9/1969 tarihinde de İçişleri Bakanlığına müracaatla Danıştay kararıyla ortaya çıkan durum muvecahesinde her iki merciden ruhsat verilmesine ilişkin olarak kendilerini ilgilendiren işlemleri tamamlamalarını talep etmiş ve hiç bir yazılı cevap alamaması üzerine de 521 sayılı Kanunun 69 uncu maddesine göre, üç ay cevap verilmeyişini talebinin reddi telâkki ederek müteakkip doksan gün içinde 19/1/1970 tarihinde bu davayı açmış bulunduğundan davalı idarelerce ileri sürülen süre def'i varit görülmemiştir.

Gerek daha önceki 6/6/1969 tarih ve 69 - 210/69 - 467 sayılı Kurulumuz kararına mesnet dosyanın, gerekse bu dava dosyası münderecatının incelenmesinden dâva konusu ile ilgili Maliye İmar ve İskân, Turizm ve Tanıtma Bakanlıklarının, Karayolları Genel Müdürlüğü ile Millî Eğitim Bakanlığı Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kuruluyla İstanbul Belediye Başkanlığının kendi yönlerinden olumlu mütalaalarına rağmen, yalnızca İstanbul İl Trafik Komisyonunun, bidayette konunun, davacı itirazlarının haklı görülmüş olduğundan bahisle İl Trafik Komisyonunca yeniden incelenmesini öngören içişleri Bakanlığı yazısına rağmen - bilâhere İçişleri Bakanlığınca tasvib olunduğu ifade edilen menfi kararı dolaysiyle davacı şirketin kurmak istediği tesislere ruhsat verilmediği anlaşılmaktadır,

Olayın yukarda açıklanan seyri karşısında, dâva hakkında verilecek kararın en başta İl Trafik Komisyonunun İçişleri Bakanlığınca da onaylanmış 4/6/1968 tarih ve 128 sayılı kararının ve bu karara ilişkin mevzuat hükümlerinin tahlil ve teşrih edilmesine bağlı olduğu açıktır.

İl Trafik Komisyonlarının teşkili 6085 sayılı Trafik Kanunun 7 nci maddesi hükmü icabı olup, genel olarak görevleri aynı maddenin ikinci fıkrası ile «Vilâyet Trafik Komisyonu bu kanun hükümlerinin tatbikinde mahallî icap ve ihtiyaçlara göre trafik emniyetini sağlıyacak kararlar alır.» şeklinde tayin edilmiştir.

Bu hükme mütenazır olarak Trafik Tüzüğünün 9 uncu maddesinde de beş fıkra halinde bu komisyonların vazifeleri sayılmış bulunmaktadır.

Gerek Kanunun, gerek Tüzüğün yukarıda anılan hükümlerinin incelenmesi, il trafik komisyonlarının esas itibariyle trafik emniyetini sağlayıcı ve mahalli icaplara uygun, objektif kararlar almasının öngörüldüğünü açıkça ortaya koymaktadır. Bu komisyonların sübjektif kararlar verebilmesi, Trafik Kanununun 16 ncı ve Tüzüğün 23 üncü maddesinde belirtilen tesislere münhasır olarak ve tabiatiyle gene yalnızca trafik emniyetini ilgilendiren hususlara ilişkin olmak kaydiyle mümkündür.

İl Trafik Komisyonlarının, bu tip sübjektif kararları verirken, mevcut imar, yol ve istikamet plânlarının tayin edici ve yürürülükte bulundukları sürece uyulması gerekli tercihlerini bertaraf etme yetkisini haiz olmadıkları aşikârdır.

Bütün bu izahlardan sonra İl Trafik Komisyonu kararının tahliline geçildiğinde;

a — İl Trafik Komisyonu kararının alt komisyon üyelerinin yerinde yaptıkları inceleme sonucunda vardıkları kanaate dayandığı,

b — Komisyonun, alt komisyon üyelerinin imzaları altında belirtilen «saha gayrikâfidir», «geçit durumu tetkike değer» ve «Hiçbir mahzur yoktur» şeklindeki kanaatlerine ilâveten, sahil yolunun;

1 — Şehiri sayfiye ve plâj yerlerine bağladığı, otobüs ve kamyon gibi ağır vasıta güzergâhı olması sebebiyle trafik yönünden kritik bir durum arzettiği,

2 — İlerde bağlantıların yapılması halinde Asyayi-Avrupaya bağlayan yegâne trafik arteri vazifesi göreceği,

3 — Turistik tesis ile benzin istasyonunun demiryolu alt geçidine yakın olması ve kavşak niteliği dolayısıyle mevzuatın, kavşaklara bu kadar yakın akaryakıt istasyonları tesisine müsait olmadığı sebeplerine dayandığı anlaşılmaktadır.

Komisyon kararına esas teşkil eden unsurlar ayrı ayrı incelendiğinde;

a — Alt komisyon üyelerinin yerinde yaptıkları incelemeyi, gerekçeleri belli müspet ya da menfi kesin bir kanaat olarak neticeye bağlamadıkları görülmektedir. Mücerret «saha gayrikâfidir» «geçit durumu tetkike değer» ifadelerinin sahanın nekadar olması gerektiği halde ne kadar olduğu, geçit durumunun ne yönden ayrı bir incelemeyi gerektirdiği belirtilmeksizin, sübjektif bir karara mesnet alınmasına imkân yoktur.

b — Dosyada mevcut krokiden, karayolları tarafından inşa edilmiş bu yolda mezkûr tesislerin yapılacağı sahanın karşısında, demiryolu menfezinden Florya istikametine doğru ilerde bir noktada bir «cep» inşa edilmiş olduğu ve tesis giriş-çıkışında bu cep karşısında olmak suretiyle izne bağlandığı anlaşıldığı gibi, mezkûr saha üzerinde turistik bir tesisin yer alacağının Belediye Meclisi kararı ve İmar ve İskân Bakanlığının tasdikinden geçmiş bir plâna bağlı olduğu da olayda ihtilâflı değildir.

Vilâyetin, Belediye ve İmar ve İskân Bakanlığından plânın değiştirilmesini istemesi de bu hususu teyit etmektedir.

Durum böyle olduğu halde, imar plânları yapma yetkisini haiz mercilerin kararlarının, Karayolları Genel Müdürlüğü tercihlerinin yok sayılması anlamına gelen bir davranışla ve trafik durumunun kritik vaziyet arzettiği gibi muğlak ve mücerret bir ifade ile karar verilmesi yerinde değildir.

c — İlerdeki bağlantılarla Sirkeci-Florya sahil yolunun Asya ve Avrupayı bağlıyan ana arter haline geleceği yolundaki ibare de ise, Boğaz köprüsü ve çevre yolları mevzii imar plânının öngördüğü ve Karayollarınca neşredilmiş 1970 basımlı Karayolları haritasında da belirtilmiş çevre yollarının Sirkeci-Florya sahil yolundan apayrı bir güzergâhı haiz olması karşısında isabet görülmemiştir.

d — Nihayet 11 Ocak 1968 tarihli Resmî Gazetede yayınlanmış «Belediye Sınırları İçerisinde Karayolları Kenarında Yapılacak ve Açılacak Bazı Tesislerde Aranacak Vasıf ve Şartlar Hakkındaki Yönetmelik»in 2.01 maddesinde akaryakıt ve tehlikeli madde depoları, akaryakıt istasyonları, servis istasyonları ayrı ayrı tarif edilmiş ve madde 3.03 te «Garaj, otel ve benzeri tesisler içerisinde bulunan ve valnız bu tesislerden faydalanan araçlara akaryakıt temin eden «münferit pompalar» bunlardan ayrı mütalâa edilmiş olduğu halde, projesinde «benzin pompası» olarak gösterilmiş ve onaylamış» kısmın, İl Trafik Komisyonu kararında akaryakıt istasyonu imişçesine mütalâa olunup karara mesnet alınmasında da gerçeklere ve mevzuata uyarlık görülmemiştir.

Yukarıda açıklandığı üzere, bidayette Vilâyetin de mütalâası alınarak konuyla ilgili her merciin tasvibinden geçirilip, Maliye Bakanlığı adına İstanbul Vilâyetiyle dâvacı arasında akdedilen irtifak hakkı tesisi mukavelesi ile tekemmül ettirilen işlemler sonucu, kurulması kararlaştırılan ve imar plânına da uygun bulunan tesislere, içinde yer alan benzin pompalarının, akaryakıt istasyonu telâkkisi suretiyle ve mevzuat yönünden geçerli herhangi bir sakıncası tesbit ve tevsik edilmeksizin, mücerret ve muğlak ifadelerle izin verilmemesi yolundaki 4/6/1968 tarih ve 128 sayılı İçişleri Bakanlığınca da onaylı İstanbul İl Trafik Komisyonu kararıyla bu karara dayalı İstanbul Belediyesince müesses ruhsat vermeme yolundaki menfi işlemin iptâline, 82.50 (Seksen iki lira elli kuruş) lira yargılama giderlerinin dâvalılardan alınıp dâvacıya verilmesine 24/4/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

AZLIK OYU

X — Dâvanın İçişleri Bakanlığının onaması ile tekemmül eden, İl Trafik Komisyonu kararının ve bu karara dayanılarak inşaat ruhsatı verilmemesi yolundaki Belediye işleminin iptâli istemi ile açılmış olması karşısında, İstanbul Valiliğinin husumet mevkiinden çıkarılması gerekeceği düşüncesiyle çoğunluk kararının bu kısmına karşıyız.

YEVMİYELİ TEKNİK PERSONEL

T. C.

DANIŞTAY

Dâva Daireleri Kurulu

Esas No : 1966/661

Karar No : 1970/34

Dâvacı : Rafi Ersözlü

Dâvalı : Antakya Belediye Başkanlığı

Dâvanın Özeti : 30/12/1960 günü atandığı sürveyanlık görevindeki 80 lira yevmiyesinin 40 liraya indirilmesine ve bu tarihe kadar ödenen miktarların eşhas zimemine alınmasına ilişkin Belediye Encümeninin 4/7/1961 gün ve 753 sayılı kararının iptâli istenmektedir.

Savunmanın Özeti: Dâvacının 1958 Eylül ayında teknik okulu bitirdiği, 4/10-195 sayılı kararname uyarınca kendisine 40 liradan fazla yevmiye verilemiyeceği yapılan işlemin mevzuata uygun olduğu ileri sürulerek dâvanın reddi istenmiştir.

Kanunsözcüsü Rüştü Erdemgil'in Düşüncesi : Yevmiyeli personelin ücret durumunu incelemek Danıştayın vazifesi dışında kaldığından dâvanın vazife yönünden reddi gerektiği düşünülmektedir.

Raportör Hasan Basri Gültekin'in Düşüncesi : Yapılan işlem mevzuata uygun bulunmaktadır. Dâvacı, belediye ile aralarında 80 lira üzerinden sözleşme olduğunu iddia etmekte ise de, sözleşme ile kanun hükümleri bertaraf edilemiyeceğinden bu iddianın kabulü olanaksızdır.

Dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküme veren Danıştay Dâva Daireleri Kurulunca işin gereği düşünüldü :

Dâvacının, Antakya Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü sürveyanlığına 80 lira yevmiye verilmek suretiyle 30/12/1960 gün ve 1345 sayılı Encümen kararıyla atandığı, Mahallî İdareler Kontrolünün yaptığı teftişle kendisinin 1958 Eylül çıkışlı Teknik Okul mezunu olduğunun ve 4/10195 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan yevmiyeli personel yönetmeliği uyarınca kendisine 40 lira yevmiye verilebileceğinin saptanması sonunda Belediye Encümenince yevmiyesinin 80 liradan 40 liraya indirildiği dosyanın incelenmesinden anlaşılmıştır.

Dâvacı, 80 lira yevmiyesinin her iki tarafın serbest iradesiyle ve akitle kararlaştırıldığını iddia etmekte ve belediyenin tek taraflı olarak bu akitten dönemiyeceğini ileri sürmektedir. Ancak, kamu idarelerinin personel istihdamında konuyla ilgili mevzuat hükümlerine göre hareket etmeleri zorunluluğu ve 4/10195 sayılı kararnameyle yürürlüğe konulan Muayyen ve Muvakkat Müddetli Hizmetlerde Çalıştırılacak Yevmiylei Personel Yönetmeliği hükümlerinin mukavele ile bertaraf edilerek Yönetmelikte belirtilenden fazla yevmiye verilmesinin imkânsızlığı karşısında bu iddia geçerli sayılamaz.

Açıklanan nedenlerle hukukî dayanaktan yoksun bulunan dâvanın reddine 800 kuruş ilâm harcından geri kalan 550 kuruşun da dâvacıdan alınmasına 16/1/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

DÖRDÜNCÜ DAİRE KARARLARI

GELİR VERGİSİ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dördüncü Daire

Esas No: 1964/4667

Karar No: 1970/3

Dâvacı : Apik Haciyan

Dâvalı : Galata Vergi Dairesi Müdürlüğü - İstanbul

Dâvanın Özeti : Osmanlı Bankasında 40 yıl çalıştıktan sonra yaş haddinden emekliye ayrılması dolayısiyle banka tarafından ödenen 73.156,59 liradan, kendisinin maaşından kesilen % 5 mevduatlar tutarı 12.951,80 lira ile ayrıldığı gündeki maaşının bir yıllık tutarı toplamları dışında kalan 47.504,79 lira üzerinden 1962 takvim yılı için adına salınan Gelir Vergisinin; Osmanlı Bankasının Emekli Sandığı Kanunuyla kurulmadığı gibi, statüsü gereğince emekliye ayrılmıyarak yaş haddi dolayısiyle kendisine toptan ödeme yapıldığı tesbit edildiğinden bu ödemenin 12 aylığından fazlasının vergiye tâbi tutulmasında 193 sayılı Kanunun 25/7 inci maddesi hükmüne aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle onanmasına ilişkin Temyiz Komisyonu Birinci Dairesinin 8/8/1964 gün ve 3818 sayılı kararının; Bankaca kendisine ödenen paranın işten çıkma teminatı olmayıp emekli aylığı yerine verildiği, sandık statüsünün emekli aylığı bağlamaya müsait olmaması nedeniyle toplu bir ödeme yapılmış bulunduğu, Maliye Bakanlığının son görüşünün bu durumlarda Gelir Vergisi Kanununun 25/3 üncü maddesine göre işlem yapılması yolunda değiştiği ve buna göre işlemler bulunduğu iddialariyle bozulması ve yargılama giderlerinin karşı tarafa yükletilmesi isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Ödenen paranın karşılıksız ve hâsbi bir yardım şeklinde olduğu cihetle 25/7 inci maddeye göre vergiye tâbi tutulmasının yerinde olup dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Kanunsözcüsü Suzan Soyer'in Düşüncesi : İleri sürülen iddialar, dâva konusu kararın dayandığı gerekçeler karşısında yerinde ve kararın bozulmasını sağlıyacak durumda görülmediğinden dâvanın reddine karar verilmesi gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Samet Tamer'in Düşüncesi : Uyuşmazlığın konusu; yaş haddi sebebiyle ayrıldığı banka tarafından, dâvacıya ödenen paralar Gelir Vergisinden muaf tutulup tutulamıyacağına ilişkin bulunmaktadır.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 inci maddesinin 3 üncü bendinde Kanunla kurulan veya tüzelkişiliği haiz olan Emekli Sandıklarınca kendilerine... iade olunan mevduatların ve sürelerini doldurmamış bulunanlara toptan ödenen tazminatların Gelir Vergisinden müstesna olacağı «7 nci bendinde de» işten çıkma tazminatının işten çıkan veya çıkarılanlara yapılan ödemeler olup 12 aylığı aşan kısmının vergiye tâbi tutulacağı, öngörülmüş bulunmaktadır.

Olay ise, dâvacıya Bankaca ödenen parlar: maaştan her ay % 5 oranındaki kesintiler ile bankanın buna % 14 katılma payı ve bir nevi işten çıkma tazminatı niteliğindeki ödemelerden ibarettir.

Yukarıda sözü geçen hüküm muvacehesinde dâvanın evvelce maaşından her ay kesilen % 5 kesenekler tutarı ile bankanın buna % 14 ten katılma payları tutarının vergiden muaf olması icabedeceği ve işten ayrılma nedeniyle tazminat niteliğindeki yapılan toptan ödemenin de 12 maaşını aşan miktarının vergiye tâbi tutulmasının yerinde olacağı cihetle dâvanın kabulü gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince işin gereği görüşüldü :

Ara kararımızla getirtilen Osmanlı Bankası Emekli ve Yardım Sandığı statüsü ile 3/8/1962 günlü sirkülerin incelenmesinden; Osmanlı Bankasınca yaş haddi nedeniyle 40 yıl hizmet gördükten sonra emekliye ayrılması üzerine dâvacıya yapılan ödemelerin; 12.951,80 lirasının bu şahsın maaşından her ay kesilen % 5 oranındaki emekli keseneği tutarı, 31.956,79 liranın Bankanın buna % 14 oranındaki katılma payı toplamı ve 29.248 lirasının ise 3/8/1962 günlü sirkülere göre bir nevi işten çıkma tazminatı olarak Bankanın ödediği miktar olduğu anlaşılmış bulunmaktadır.

Bu durumda, dâvacının maaşından kesilen % 5 ler tutarı 12.951,80 lira ile bankanın buna % 14 ten katılma payı tutarı 31.956,79 liranın, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 inci maddesinin 3 üncü bendi hükmü uyarınca Devlet Memurlarına ödenen miktara göre mukayese edilmesi suretiyle bir nevi işten çıkma tazminatı mahiyetinde olan 29.248 liranın ise, anılan madde nin7 nci bendi uyarıca vergiye tâbi tutulması gerekmediğinden dâvanın kabulü ile Temyiz Komisyonunun dâva konusu 8/8/1964 gün ve 2818 sayılı kararının bozulmasına ve dökümü aşağıda yazılı yargılama giderinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 6/1/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Dördüncü Daire

Esas No : 1968/2179

Karar No : 1970/2130

Dâvacı : Şişli Vergi Dairesi Müdürlüğü-İstanbul

Dâvalı : Madlen Halepli.

Vekili : Av. Kudret Beriker

Dâvanın Özeti : Borç para vermek suretiyle elde ettiği gelirini beyan etmeyen mükellef adına Takdir Komisyonu kararına istinaden 1963 yılı için salınan Gelir Vergisi ve Kaçakçılık cezasını; ipotek tesis muamelelerinin 1961, 1962 yıllarında yapıldığı, faizin peşin olarak alındığının Danıştayın süregelen içtihatlarından olduğu, ihtilâflı yılda borç para verildiği ve faiz geliri elde edildiği yolunda bir tesbit yapılmadığı gerekçesiyle terkin eden Temyiz Komisyonu Birinci Dairesinin 4/1/1967 gün ve 1967/5269 sayılı kararının; aralarında hiçbir akrabalık ve iş münasebeti bulunmayan kimselere 100.000 lirayı aşan paranın menfaatsiz olarak verileceğinin düşünülemiyeceği ve ödünç para verme işini devamlı olarak yaptığı iddiasiyle bozulması isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Yeterli kanunî dayanaktan yoksun bulunan dâvacı iddiasının reddi gerekeceği yolundadır.

Kanunsözcüsü Şafak Sancar'ın Düşüncesi : 1963 yılında mükellefin borç para verdiğine ve buna mukabil faiz geliri elde ettiğine dair her hangibir delil ve ifadeye dosya içerisinde tesadüf edilmediğinden, mezkûr yıl için mükellef adına salınan cezalı verginin terkini hakkındaki Temyiz Komisyonu kararı yerinde görülmekle varit olmayan dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Sıdıka Sakınç'ın Düşüncesi : Borç para verme nedeniyle yapılan ipotek, fek edilmediği müddetçe borç verme işlemi devam ettiğinden faiz de alınmış olacağı cihetle faizin peşin alınmış olacağı gerekçesiyle verilen terkin kararında isabet bulunmadığından dâva konusu Temyiz Komisyonu kararının bozulmasının gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince işin gereği görüşüldü :

Ödevlinin 1961 ve 1962 yıllarında müteaddit şahıslara, ipotek karşılığında borç verdiğine ve vadesi geldiği halde bu ipotekler çözülmediği gibi icra yoluyla

kovuşturma da yapılmamak suretiyle borç verme işlemi yenilenmiş bulunduğuna göre bu işlem karşılığında yeniden faiz alındığının kabulü zorunlu olup aksi yönde verilen kararda isabet görülmemiştir.

Bu nedenle dâvanın kabulü ile Temyiz Komisyonu Birinci Dairesinin 4/1/1968 gün ve 1967/5269 sayılı kararının bozulmasına, miktarı aşağıda yazılı yargılama giderinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine, tarh dosyasının yerine iadesine 16/4/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dördüncü Daire

Esas No : 1969/883

Karar No : 1970/1874

Dâvacı : Galata Vergi Dairesi Müdürlüğü - İstanbul

Dâvalı : Yusuf Sezgin

Dâvanın Özeti : 1965 yılında film artisliği faaliyetinden elde ettiği gelirini, serbest meslek kazancı olarak beyan etmeyen mükellef adına, re'sen takdir yoluyla salınan gelir vergisi ve kaçakçılık cezasını, matrahı tenzil ve cezayı kusura tahvil uretiyle tadilen tasdik eden İtiraz Komisyonu kararını; film artistlerinin kazançları bidayeten ücret misillu vergilendirilmekte iken serbest meslek kazançları misillu vergilendirilmesi suretiyle mükellefiyet şeklindeki değişiklik 1964 yılında vâki olduğu, bu gibi değişikliklerden mükelleflerin hemen haberdar olduklarını kabule imkân bulunmadığı, 1965 yılı dahil evvelki devrelere ait vergilendirmelerde beyanname verilmese dahi asgarî geçim indiriminden istifadeleri, safi kazancın tesbitinde % 20 götürü gider indirilmesi ve tarhiyata ceza ilhak olunmaması içtihat edilmiş olduğu gerekçesiyle gayrisafi kazançtan % 20 götürü gider indirilerek matrahın tenzili ve kusur cezasının da terkini suretiyle tadilen tasdik eden Temyiz Komisyonu 4. ncü Dairesinin 21/10/1968 gün ve 3361 sayılı kararının; mükellefin 1966 takvim yılı için takdir olunan matrahından % 20 götürü gider tenzil edilmediği halde 1965 dönemi için takdir olunan matrahtan tenzil edilmesi uygun olmadığı, matrah 10.000 lirayı aştığından kaçakçılık cezası uygulanması icab ettiği iddialariyle bozulması isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Mükellefiyet şeklinin değiştirilmesine dair kazaî içtihatlar 1966 yılı sonlarında vaki olduğundan kendileri yanılmış bulunduğu, mücerret beyanname verilmeyişi kasta makzun olmadığı içtihat edilmiş olduğu, kanunî mesnedi bulunmayan dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Kanunsözcüsü M. Atıf Kösebalaban'ın Düşüncesi : İleri sürülen iddialar, dâva konusu kararın dayandığı gerekçeler karşısında, yerinde ve kararın bozulmasını sağlayacak durumda görülmediğinden dâvanın reddine karar verilmesi gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Ali Rıza Yıldırım'ın Düşüncesi : İleri sürülen iddialar dâva konusu kararın bozulmasını sağlayacak durumda görülmediğinden dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince işin gereği görüşüldü :

Dâvacı Vergi Dairesi Müdürlüğünün ceza hakkında ileri sürdüğü iddialar komisyon kararının dayandığı gerekçeler karşısında yerinde ve bu kararın bozulmasını sağlayacak durumda görülmediğinden dâvanın bu kısmının reddine,

Esasa gelince, Takdir Komisyonunca takdir olunan matrah gayrisafi kazançtan gerekli indirimler yapıldıktan sonra vergi tarhına esas olacak sâfi miktarı ifade edeceğinden takdir matrahından bir de % 20 götürü gider tenzili suretiyle tarhiyatın tadilinde isabet görülmemiştir.

Dâvanın bu nedenle kabulü ile dâva konusu komisyon kararının bu yönden bozulmasına ve dökümü aşağıda gösterilen yargılama giderlerinin dâvalıdan alınıp dâvacıya verilmesine 6/4/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Dördüncü Daire

Esas No: 1968/6144

Karar No: 1970/1728

Dâvacı : Eminönü Vergi Dairesi Müdürlüğü - İstanbul

Dâvalı : Tekel Kollektif Şirketi

Dâvanın Özeti . 1964 Takvim yılı işlemlerinin incelenmesi sonucunda, İstanbul Ticaret Odasınca düzenlenen turistik gezi için yapılan masrafların, «İşle ilgili ve işin ehemmiyet ve genişliğiyle mütenasip seyahat gideri» olarak kabul edilmemesi nedeni ile mükellef şirket adına salınan kusur cezasını terkin eden İtiraz Komisyonu kararını; gezinin ticarî mahiyette görüldüğü ve seyahatın işle ilgili olduğu neticesine varılarak gezi giderlerinin masraf kaydında bir isabetsizlik bulunmadığı ve ortaklar adına salınan vergi asıllarının terkin edildiğinin anlaşıldığı bu durumda cezanın da mesnedi kalmadığı gerekçesiyle onayan Temyiz Komisyonu Birinci Dairesinin 28/9/1968 gün ve 345 sayılı kararının; seyahatla ilgili masrafların Gelir Vergisi Kanunun 40 ıncı maddesinde belirtildiği gibi işle ilgili olmadığı iddiasıyle bozulması isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Savunma verilmemiştir.

Kanunsözcüsü M. Atıf Kösebalaban'ın Düşüncesi : Komisyonlarca yapılan incelemeden gezinin ticarî maksatla ve işle ilgili olduğu anlaşılmasına, gezi sırasında turistik yerlerin gezilmesi de gezinin ticarî gayesini bertaraf etmiyeceğine bu hususların aksi de tevsik edilmemesine binaen tarhiyatın yazılı gerekçeyle terkininde isabetsizlik görülmemiştir.

Dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Ali Rıza Yıldırım'ın Düşüncesi : 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 369 uncu maddesi, kusur ve usulsüzlük kesilemiyecek halleri :

1 — Yetkili makamların mükellefe yazı ile yanlış izahat vermiş olmaları,

2 — Bir hükmün uygulanma tarzında yetkili makamların görüş ve kanaatini değiştirmiş veya bu hükme ait bir içtihadın değişmiş olması durumlarına inhisar ettirmiş olduğundan, bu hususlardan hiçbirine girmeyen bu olaya ait kusur cezasının terkini kanuna uygun bulunmadığı cihetle dâvanın bu bakımdan kabulü ile Temyiz Komisyonu kararının bozulması gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince işin gereği görüşüldü :

Ticarî işle ilgili olarak seyahati icab ettiren bir muamele, mukavele ve gidilen müesseselerle herhangi bir yazışma bulunmadığı gibi, protokol ve proğramın mahiyetine göre de gezinin ticarî maksatla yapıldığı hususunun kabulü mümkün olmadığından Temyiz Komisyonu kararında dayanılan gerekçe yerinde görülmemişse de bu nev'i giderlerin ticarî işle ilgisi ve işin ehemmiyet ve genişliğiyle mütenasip olup olmadığı hususunda malî kaza mercilerince değişik kararlar verildiğinden cezanın komisyonlarca terkininde sonucu itibariyle isabetsizlik görülmemiştir.

Dâvanın bu nedenle reddine 30/3/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dördüncü Daire

Esas No : 1969/2324

Karar No : 1970/2425

Dâvacı : Koca Mustafa Paşa Vergi Dairesi Müdürlüğü-İstanbul

Dâvalı : Ali Çolak

Dâvanın Özeti : Noter mukavelesi ile işyerinin işletme hakkını içinde bulunan demirbaş eşyaları ve ruhsatnamesi ile birlikte 15.000 lira karşılığında devreden ve elde ettiği geliri beyan etmediği anlaşılan mükellef adına re'sen takdir yolu ile bulunan 8.000 lira matrah üzerinden 1965 yılı için salınan Gelir Vergisi ile kaçakcılık cezasını, gerek mükellef ve gerekse işyerini devrelan Hasan Çolak nezdinde defter ve vesikalar üzerinde yapılan inceleme sonucunda 15.000 liranın demirbaş eşya ve emtia bedeli olup, mükellefin devir sebebiyle 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 81 inci maddesinin 3 numaralı bendinde yazılı neviden kazanç temin etmediğinin anlaşıldığı gerekçesiyle terkin eden itiraz komisyonu kararının onanmasına ilişkin Temyiz Komisyonu Birinci Dairesinin 21/1/1969 tarih ve 5936 sayılı kararının, noter mukavelesine göre alınan bedelin, dükkânda bulunan demirbaş eşya ile işletme hakkı ve işletme ruhsatiyesi karşılığında ödenen bir meblağ olduğu, 193 sayılı Kanunun 81 inci maddesi ile 82 nci maddesinin 3 üncü fıkrasına göre vergilendirilmesinde bir kanunsuzluk bulunmadığı iddia edilerek bozulması, yargılama giderlerinin karşı tarafa yükletilmesi isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Kanunî dayanağı bulunmayan dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Kanunsözcüsü İbrahim Yener'in Düşüncesi : Mükellefin, G. V. K. nun 81 inci maddesi 3 üncü bendinde yazılı neviden kazanç temin etmediği anlaşıldığına göre tarhiyatın bu gerekçe ile terkini yerindedir. Gayri varit iddialar sebebiyle mesnetsiz dâvanın reddi gerekeceği düşünülmüştür.

Raportör Aysel Pekiner'in Düşüncesi : 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 80 inci maddesi ile 81 inci maddesinin 3 üncü bendine uygun olarak yapılan tarhiyatta kanun ve usul hükümlerine aykırı bir durum bulunmadığı halde aksine bir düşünce ile terkin edilmesinde isabet görülmediğinden dâvanın kabulü icabedeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince işin gereği görüşüldü :

Dosyada onaylı bir örneği bulunan noter satış senedinden mükellefin sahibi olduğu bakkal dükkânını, işletme hakkı, içinde bulunan bütün demirbaş eşyalar ve ruhsatnamesi ile birlikte 15.000 lira bedelle Hasan Çolak isimli şahsa devrettiği, mukavele tarihinden itibaren dükkânda hiçbir hakkı kalmadığı anlaşılmaktadır.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun sair kazanç ve iratları düzenleyen yedinci bölümünde gelire giren sair kazanç ve iratlar başlığını taşıyan 80 inci maddenin 1 numaralı bendi ile gayrimenkullerin ve hakların, menkul kıymetlerin satışından iştirak hisselerinin devir ve temlikinden doğan kazançların vergiye tabi gelire dahil olduğu açıklanmış olup 81 inci maddenin 3 numaralı benbendine göre de her ne şekil ve suretle olursa olsun imtiyaz, ihtira, telif, işletme, ticaret unvanı ve alâmeti farika gibi sınaî ve ticarî haklarla maden arama ve işletme haklarının satışından, devir ve temlikinden elde edilen ve bir takvim yılında tutarı 5.000 lirayı aşan kazançların gayrimenkullerin ve hakların devir ve temlikinden doğan kazançlar gibi vergilendirileceği kabul edilmiştir.

Bu itibarla tarhiyatta kanuna aykırı bir durum bulunmadığı halde inceleme sonucunda ihtilâflı meblâğın, emtia bedeli olduğunun anlaşıldığı gerekçisiyle tarhiyatın terkini yoluna gidilmesinde isabet görülmemiştir. Zira bu emtianın nevi, cins ve miktarı belirtilmediği gibi bunun defterlere nasıl kaydedildiği hususu da kararda açıklanmamıştır.

Davanın bu sebeplerle kabulü ile Temyiz Komisyonu Birinci Dairesinin 21/1/1969 tarih ve 5772 sayılı kararının bozulmasına, miktarı aşağıda yazılı yargılama giderinin davalıdan alınarak davacıya verilmesine 30/4/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dördüncü Daire

Esas No : 1969/228

Karar No : 1970/1601

Dâvacı : Şişli Vergi Dairesi Müdürlüğü — İSTANBUL

Dâvalı : Nuri Çevik

Dâvanın Özeti : Kolacılıkla uğraşan ve ayrıca adlî muakkip olarak çalışan ödevlinin işlemlerinin incelenmesi sonucunda, her iki işine ait hasılat kayıtlarının tevsik edilmemesi üzerine re'sen takdir yolu ile bulunan matrah üzerinden 1966 yılı için salınan Gelir Vergisi ile kusur cezasını, mükellefin birinci işi olan kolacılık dolayısiyle 2. sınıf tacir olduğu faaliyetinin mahiyeti icabı Vergi Usul Kanununun 233 ncü maddesinin 4 üncü bendi hükmü ile bağlı olduğunun kabul edilemiyeceği, kolacılık işi parekende ticaretle ilgili olmadığından hâsılat kayıtlarının tevsik edilmesine ilişkin yükümlülüğü bulunmadığı, mükellefin ikinci işini ise tüccarların ve serbest meslek erbabının bono işlerini takip etmek yani adlî muakkiplik olduğunun 10/11/1967 günlü tutanakla sabit olduğu 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 69 uncu maddesinin 2 nci bendi hükmüne göre tüccarlarla serbest meslek erbabının ticarî ve meslekî işlerini takip eden muakkiplerin götürü usulün dışında bulunduğu yani safi kazançlarının gerçek usulde tesbit olunacağının anlaşıldığı, ancak mükellefin yaptığı işi 69 uncu maddenin 2 nci bendi şümulüne sokmaya imkân bulunmadığı, zira yapılan işin 69 uncu maddenin 2 nci bendi hükmü içinde düşünülebilmesinin ancak tüccarlarla serbest meslek erbabının ticarî ve meslekî işlerinin takibi babında olması halinde mümkün olduğu icra işlerinin ise tüccar ve serbest meslek erbabının ticarî ve meslekî işlerinden sayılamıyacağı ve muakkiplik işi mükellefe hâsılat kayıtlarının tevsiki mecburiyetini yüklemiyeceğinden ortada re'sen takdir sebebi bulunmadığı gerekçesi ile terkin eden İtiraz Komisyonu kararının onanmasına ilişkin Temyiz Komisyonu Dördüncü Dairesinin 21/10/1968 tarih ve 3436 sayılı kararının; mükellefin İstanbul İcra Dairelerinde muakkiplik işi dolayisiyle serbest meslek erbabının ve tüccarların işlerini takip edip bonolarını tahsile çalıştığı, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 69 uncu maddesinin 2 nci bendine göre tarhiyatın terkin edilemiyeceği iddiasıyla bozulması, yargılama giderinin karşı tarafa yükletilmesi isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Cevap verilmemiştir.

Kanunsözcüsü Necati Koldemir'in Düşüncesi : İleri sürülen iddialar, dava konusu kararın dayandığı gerekçeler karşısında, yerinde ve kararın bozulmasını sağlayacak durumda görülmediğinden dâvanın reddine karar verilmesi gerekeceği düşünülmetedir.

Raportör Aysel Pekiner'in Düşüncesi : 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 69 uncu maddesinin 2 nci bendi uyarınca, serbest meslek erbabının işlerini takip eden mükellef adına re'sen takdir yolu ile salınan Gelir Vergisi ile kaçakçılık cezasında usul ve kanun hükümlerine aykırılık bulunmadığı halde aksine bir düşünceye dayanılarak terkininde isabet görülmediğinden dâvanın kabulü ile Temyiz Komisyonu kararının bozulması icabettiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince işin gereği görüşüldü :

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun serbest meslek kazançlarında götürü usulü tâyin eden 69 uncu maddesinin 1 inci bendi ile gerçek kazançlarının tesbiti imkânsız olan ve defter tutmaları güçlük gösteren bir kısım serbest meslek erbabının götürü usulde vergilendirilmeleri kabul edilmiş, maddenin ikinci bendi ile de kanun koyucu, serbest meslek faaliyetinde bulunan bir kısım serbest meslek erbabının götürü usulden faydalanmasına müsaade etmeyerek bunların mutlak şekilde gerçek usulde yani defter tutmak suretiyle vergilendirilmeleri ni emretmiştir.

Eski 5421 sayılı G. V. K. nununda muakkipler gerçek usulde vergilendirilecekler arasında sayılmamış iken yeni 193 sayılı Kanunun yukarıda anılan 69 uncu maddesinin 2 nci bendi ile gerçek usulde vergi ile teklif edilmeleri öngörülmüştür.

Bu değişikliğin amacı, kurumların, tüccarların ve serbest meslek erbabının ticarî ve meslekî işlerini takip edip gördükleri hizmet karşılığında aldıkları paradan daha fazla değer yazılı belge vermek suretiyle sözü edilen mükelleflerin vergi kaçırmasına yardımcı olabilecek bu mükelleflerin; kazancı gerçek usulde vergilendirilen serbest meslek erbabı arasına alınarak defter tutmalarını ve gerçek kazançlarını beyan etmek yükümlülüğüne tabi olmalarını temin etmektir.

Burada tüccarların ve serbest meslek erbabının bonolarının icra işlerini takip işinin, tüccarların ve serbest meslek erbabının ticarî ve meslekî işlerinin bir sonucu bizzatihi işlerinin mahiyeti icabı ve devamı olduğunu kabul etmek zaruridir.

Bu itibarla icra işlerinin tüccar ve serbest meslek erbabının ticarî ve meslekî işlerinden sayılmıyacağı düşünülerek verilen kararda kanunî isabet görülmemiştir.

Dâvanın bu sebeple kabulü ile yukarıda açıklanan esasa uygun bir karar verilmek üzere Temyiz Komisyonu Dördüncü Dairesinin 21/10/1968 tarih ve 3436 sayılı kararının bozulmasına, miktarı aşağıda yazılı yargılama giderinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 23/3/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Dördüncü Daire

Esas No : 1969/155

Karar No : 1970/1605

Dâvacı : Beyoğlu Vergi Dairesi Müdürlüğü.

Dâvalı : Yunus Çokbiçer

Dâvanın Özeti : Manavlıkla uğraşan mükellefin 1964 yılına ait beyanı ortalama kâr haddi esasına göre düşük bulunarak 193 sayılı Kanunun 484 sayılı Kanunla değişik 111 inci maddesi hükmü uyarınca ikmalen adına salınan Gelir Vergisini, 1964-1966 yılı ortalama kâr haddi cetvelinin 31 sıra numarasında meyve ve sebze alım-satımı yapan esnaflar için tâyin edilen ortalama kâr nisbeti % 20 olarak kabul edilmiş ise de meyve ve sebzelerin çürük ve fire hadlerinin bu nisbetin dışında bırakıldığı, toptan satıştan, perakende satışa kadar % 12 nisbetinde fire payı bulunduğu da Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğünün 24/Kasım/1965 gün ve 2157730/49262 sayılı yazısıyla belirtildiği, bu durumda düşüklük sebebinin izah edilmiş sayılması gerektiği gerekçesiyle terkin eden Temyiz Komisyonu Dördüncü Dairesinin 4/9/1968 tarih ve 2399 sayılı kararının, Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü yazısının kararda anılan mahiyette olmadığı, söz konusu yazıda % 20 nisbetindeki kâr haddi üzerinde değişiklik yapılmasının mümkün olmadığı hususunun belirtildiği iddiasiyle bozulması, yargılama giderlerinin karşı tarafa yükletilmesi isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Cevap verilmemiştir.

Kanunsözcüsü Sedat Ünaldı'nın Düşüncesi : İleri sürülen iddialar, dâva konusu kararın dayandığı gerekçeler karşısında, yerinde ve kararın bozulmasını sağlıyacak durumda görülmediğinden dâvanın reddine karar verilmesi gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Aysel Pekiner'in Düşüncesi : Dâva konusu Temyiz Komisyonu kararına dayanak teşkil eden, Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü yazısında, meyve ve sebze alım satımı ile uğraşan esnaflar hakkında uygulanmak üzere tesbit edilen % 20 kâr nisbetinin değiştirilmesinin mümkün olmadığının belirtilmesi karşısında aksine bir görüşe dayanılarak tarhiyatın terkininde kanunî isabet görülmediğinden dâvanın kabulü ile Temyiz Komisyonu kararının bozulması icabettiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince işin gereği görüşüldü :

Beyan ettiği gayri safi kazanç, ortalama kâr haddi esasına göre düşük bulunan mükellefin düşüklük sebeplerini izahı, ortalama kâr haddi özel komisyonu tarafından yeterli görülmiyerek tarhiyat yapılmıştır.

Ortalama kâr haddi cetvelleri düzenlenirken her ticaret türünün özelliği göz önüne alındığı gibi manavlar için de fire ve zayiat nisbetleri düşünülerek kâr nisbeti tâyin edilmiştir. Bu itibarla mükellefin % 12 fire payının göz önünde bulundurulması yolundaki iddiasının kabul edilmesinde isabet bulunmadığı gibi, dâva konusu Temyiz Komisyonu kararına dayanak teşkil eden Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğünün 24/11/1965 tarih ve 2157 - 330/49262 sayılı yazısı ile de meyve ve sebze alım satımı ile uğraşan esnaflar hakkında uygulanmak üzere tesbit edilmiş olan % 20 nisbetindeki kâr haddi üzerinde değişiklik yapılmasının mümkün olmadığı hususunun açık bir şekilde belirtilmesi karşısında, tarhiyatın terkin edilmesi yersiz bulunmuştur.

Yukarda açıklanan nedenlerle dâvanın kabulü ile Temyiz Komisyonu Dördüncü Dairesinin 4/9/1968 tarih ve 2399 sayılı kararının bozulmasına, miktarı aşağıda yazılı yargılama giderinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 24/3/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Dördüncü Daire

Esas No : 1969/186

Karar No : 1970/1774

Dâvacı : Adana 1 Nolu Vergi Dairesi Müdürlüğü

Dâvalı : Toroslar Ticaret A. Ş.

Vekili : Av. Turhan Arun

Dâvanın Özeti : Mükellef şirketin 1/7/1964 — 30/6/1965 özel hesap dönemi ile ilgili işlemlerinin incelenmesi sonucunda bulunan matrah farkı üzerinden ikmalen salınan Gelir (stopaj) Vergisini, olayda şirket kârının ortaklara dağıtılmadığından bahisle gerçek kişi olmayan ortak Akbank A. Ş. kazanç hisse adıyla 34.278,79 liralık meblağın gelir (stopaj) matrahından tenzil edilemiyeceğinden bu meblağ üzerinden tarhiyat yapılmış ise de, 193 sayılı Kanunun 202 sayılı Kanunla değişik 96 ıncı maddesinin (f) bendinde «şirketlerin gerçek kişi olmayan ortaklarına ait kazanç hisselerinin» stopaj matrahından tenzil edileceğinin hükme bağlandığı ve hissenin gerçek kişi olmayan ortaklara dağıtılma şartı aranılmadığı gereçesiyle terkin eden İtiraz Komisyonu kararını onayan Temyiz Komisyonu Üçüncü Dairesinin 23/9/1968 tarih ve 2827 sayılı kararının, inceleme döneminde şirketçe kâr dağıtımı yapılmadığı, bu durumda elde edilen kâr, henüz şirket tüzel kişiliğine ait bulunduğundan, Gelir Vergisi Kanununun 96 ıncı maddesinin 2/A-F hükmüne dayanarak stopaj matrahından, gerçek kişi olmayan ortak hissesi olarak her hangi bir indirimin yapılmaması gerektiği, (f) fıkrası hükmünün şirketin gerçek kişi olmayan ortaklarına ait kazanç hisselerinin, «Dağıtılabilir sayılan menkul sermaye iradının» tesbitinde kurum kazancından indirilmesini öngördüğü iddiasıyla bozulması, yargılama giderlerinin karşı tarafa yükletilmesi isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Kanunî dayanağı bulunmayan dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Kanunsözcüsü Muammer Turan'ın Düşüncesi : Gelir Vergisi Kanunun 96 ncı maddesinin 2/A-f hükmündeki dağılabilir sayılan menkul sermaye iradının, dolayısiyle stopaj matrahının tesbiti için, şirket kazancından «şirketin gerçek kişi olmayan ortaklarına ait kazanç hissesi» nin indirileceği mutlak olarak yazılmış olup ayrıca bu hissenin ortak şirkete fiilen verilmiş olması veya tahsis edilmiş bulunması şartı aranmamıştır.

Bu sebeple geçmiş senelerin zararı sebebiyle tediye ve emrine tahsis olunmamasına rağmen ortak şirkete ait kazanç hissesinin indirilerek stopaj matrah

ve vergisinin hesaplanmasında kanunsuzluk, dolayısiyle ek tarhiyatın terkininde her hangi bir isabetsizlik görülmediğinden dayanaksız dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Aysel Pekiner'in Düşüncesi : 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 96 ncı maddesinin A - f bendi uyarınca şirketlerin gerçek kişi olmayan ortaklarına ait kazanç hisselerinin şirket kazancından indirilebilmesi için, kârın dağıtılmasına karar verilmesi gerekmektedir. Olayda ise kârın dağıtılmadığı husus ihtilâfsız olup, tarhiyat bu sebeple yerinde görüldüğünden dâvanın kabulü icabedeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince işin gereği görüşüldü :

Dosyada onaylı bir örneği bulunan 29/12/1965 tarih ve XXVII — 1/115 - 115 sayılı hesap uzmanı raporunun incelenmesiyle ihtilâflı dönemde mükellef şirketin kâr dağıtımı yapmadığı halde, stopaj matrahından gerçek kişi olmayan ortak Abkank A. Ş. ne ait kâr hissesini indirdiği anlaşılmaktadır. 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 202 sayılı kanunla değişik 96 ncı maddesi ile menkul sermaye iratları, stopaj yönünden «dağıtılmış» ve «dağıtılabilir» sayılmalarına göre ayırıma tabi tutulmuş, «Dağıtılabilir» sayılan menkul sermaye iradı matrahının tesbit edilebilmesi için, kurumun safi kazancından maddenin (A) ve (B) bentlerinde gösterilen indirim ve ilâvelerin uygulanması gerektiği öngörülmüştür.

Anılan maddenin (A) bendinin (f) fıkrası ile de «şirketlerin gerçek kişi olmayan ortaklarına ait kazanç hisseleri» de kazançtan yapılacak indirimler arasında sayılmıştır.

Bu duruma göre (f) fıkrası hükmünün uygulanabilmesi, sermaye şirketlerinin malî bilânçolarında beliren kârların şirketlerin tüzelkişi durumundaki ortaklarına ait kazanç hissesi niteliğinde olmasına bağlı bulunmaktadır. Bir şirketin aksiyoneri durumunda olan gerçek veya tüzel kişiler bakımından bir kazanç hissesinin mevcudiyetinden bahsedebilmek için bu kişilerin tasarruf yetkisine sahip bulundukları bir meblağın mevcut olması zorunluluğu ortadadır.

Tüzelkişi ortaklara tahsis olunmamış kârlar ise, doğrudan doğruya şirket tüzelkişiliğine ait olacağından, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 96 ncı maddesinin A - f bendi uyarınca yapılacak bir indirim söz konusu olamaz.

Bu itibarla dâvanın kabulü ile Temyiz Komisyanu Üçüncü Dairesinin 23/9/1968 tarih ve 2827 sayılı kararının bozulmasına, miktarı aşağıda yazılı yargılama giderinin dâvalıdan alınıp dâvacıya verilmesine 31/3/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

KURUMLAR VERGİSİ

T. C.

DANIŞTAY

Dördüncü Daire
Esas No : 1967/1314

Karar No : 1970/1620

Dâvacı : La Baluaz Yangın Sigorta Şirketi

Vekili : Av. Vural Arıkan

Dâvalı : Hocapaşa Vergi Dairesi Müdürlüğü — İstanbul

Dâvanın Özeti : Şirket işlemlerinin incelenmesi sonucunda Devlet tahvilleri faizinin gelirlerden tenzili sonucunda doğan 1962 yılı zararının, 1963 yılı matrahından indirilemiyeceği iddiası ile müvekkili kurum adına salınan kurumlar Vergisi ve kusur cezasını; ödevli şirketin 1962 yılında 5183,55 lira kârlı durumda bulunduğu ihtilâfsız olup Gelir Vergisinden müstesna Devlet tahvilleri faizi 12.350 liranın zarar olarak kabulü suretiyle artan 7.166,55 liranın teklif yılı kurum kazancından mahsubuna imkân bulunmadığı gerekçesiyle onayan Temyiz Komisyonu Birinci Dairesinin 7/12/1966 gün ve 5085 sayılı kararının; matrahın tâyininde olduğu gibi zarar mahsubunda da malî bilânçonun nazara alınması icabedeceği, 199 sayılı Kanunun 12 nci maddesi ile geçmiş yıl zararlarının mahsubunun mümkün olduğu, komisyonların malî bilânço kavramını yanlış anladığı ve bu yoldan Danıştay İçtihadı bulunduğu iddiasıyla yapılacak duruşmada sözlü açıklamaları da dinlendikten sonra bilvekâle bozulması isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dayanağı bulunmayan dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Raportör Samet Tamer'in Düşüncesi : Uyuşmazlık konusu miktar 5.000 lirayı geçmediğinden, 521 sayılı Danıştay Kanununun 78 inci maddesi hükmü uyarınca dâvacı vekilinin duruşma isteğinin yerine getirilmesi mümkün değildir.

İşin esasına gelince : Kurumlar Vergisi Kanununun 8/3 üncü ve Gelir Vergisi Kanununun 22/1 inci maddelerinde Devlet tahvilleri faizleri, Kurumlar ve Gelir Vergisinden istisna edilmiş bulunduğundan ticarî bilânçoya göre tahassül eden kârdan söz konusu faizlerin mahsubu sonucu malî bilânçoya göre doğan zararın ihtilâflı yıl kazancından indirilmesinde bir isabetsizlik yoktur. Bu nedenle dâvanın kabulü ile aksi yoldan verilen dâva konsu kararın bozulması gerekeceği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü İsmail Diler'in Düşüncesi : Anlaşmazlık konusu vergi miktarı 5.000 lirayı geçmediğinden 521 sayılı Danıştay Kanununun 78 inci maddesi hük-

mü uyarınca dâvacının duruşma isteğinin yerine getirilmesine imkân görülmemiştir. Esasa gelince her yıl sonunda çıkarılması mutat olan bilânçolar bir yıllık iktisadî faaliyetin muhasalarını göstermektedir. Bunun sonucu olarak çıkarılan kâr ve zarar hesabında mükellefin gösteridiği kazanç, ticarî bilânço esaslarına istinaden tesbit edilmiş bulunduğuna ve bunun aksi de iddia ve ispat edilemiyeceğine nazaran vergiden muaf Devlet tahvilî faizlerinin bu kazançtan tenzili ile husule gelen zararın müteakip yılın kârından mahsubunda bir isabetsizlik olduğu düşünülemez.

Bu sebeple dâvanın kabulü ile aksine müttehaz komisyon kararının bozulması gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince işin gereği görüşüldü :

Uyuşmazlık konusu miktâr 5.000 liradan az olduğundan 521 sayılı Danıştay Kanunu'nun 78 inci maddesi hükmü gereğince davacı vekilinin duruşma isteğinin yerine getirilmesi mümkün görülmemiştir.

İşin esasına gelince: davada söz konusu olan Devlet tahvilleri faizleri, Kurumlar Vergisi Kanununun 8 inci maddesinin 3 numaralı bendi gereğince Kurumlar Vergisinden istisna edilmiş bulunduğundan şirketin, 962 yılı malî bilânçosunun düzenlenmesinde bu faizlerin mevcutlar arasına alınmamasında, dolayısiyle meydana gelen zararın 963 yılı kazancından düşülmesinde kanuna aykırı bir cihet bulunmadığından kurumun 1962 yılı ticarî bilânçosunun esas alınmasında 1963 yılında mahsubu yapılacak bir zarar olmadığından bahisle karar verilmesinde isabet görülmemiştir.

Davanın bu nedenlerle kabulü ile dava konusu 7/12/1966 gün ve 5085 sayılı Temyiz Komisyonu kararının bozulmasına ve tarh dosyasının yerine gönderilmesine 24/3/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dördüncü Daire

Esas No: 1968/4569

Karar No: 1970/1762

Dâvacı	: Galata Vergi Dairesi Müdürlüğü-İstanbul.
Dâvalı	: Türk Pirelli Lâstikleri A: Ş:
Vekili	: Av. Dr. Sıtkı Yırcalı

Dâvanın Özeti : Türk Pirelli Lâstikleri A. Ş. nin % 60 hissesine sahip Societe İnternationale Pirelli ile yaptığı 17/6/1970 tarihli teknik asistans mukavelesi gereğince, Türk Pirelli namına yabancı kurum tarafından temin edilen teknik ve teknolojik etüt ve tecrübeler masraf karşılığı olarak satışların % 2 si tutarında ödenen 699.219,86 liranın kurum beyannamesine ihtirazi kayıtla dahil edilmesi kabul edilmeyerek salınan Kurumlar Vergisini terkin eden Temyiz Komisyonu Birinci Dairesinin 26/3/1968 gün ve 412 sayılı kararının; 199 sayılı Kanunla değişen 192 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunun 12. maddesinde, dar mükellefiyete tâbi kurumların hangi kazanç ve iratlarının Kurumlar Vergisine tâbi tutulacağının açıklandığı, anılan kanunun 24 üncü maddesinin 4 üncü bendi ile de telif, imtiyaz, ihtira, işletme, ticaret unvanı, alâmeti farika ve benzeri gayrimaddi hakların satışı, devri, temliki veya kiralanması mukabilinde alınan bedellerin de tevkif suretiyle Kurumlar Vergisine tâbi olacağının hükme bağlandığı, teknik yardımın, bir sinai teşebbüsün uzun tecrübe ve araştırmalar sonucunda bulduğu ve gizli tuttuğu yeni bir üretim usulünün fiilen uygulanması için gerekli teknik bilgi ve tecrübelerin tümünü belirttiği, bir gayri maddi değerin sınaî haklardan sayılabilmesi için mutlaka tescile tâbi olması, patente bağlanmasının gerekmiyeceği iddialariyla bozulması isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Usul yönünden idarenin vergiler itiraz ve Temyiz Komisyonu kararlarına karşı dâva açmak hakkı bulunmadığından dâvanın bu bakımdan reddi gerektiği gibi esas yönünden de; patentler için ödenen tediyelerden tevkifat yapıldığı, ihtilâf konusu hizmetlerin tescili mümkün olmayan teknolojik tecrübeye dayanan ve yabancı memlekette yapılan servis hizmetlerinden ibaret olduğu, Maliye Bakanlığı tebliği ve cevabı yazısına göre de vergilendirmenin mümkün olmadığı beyan edilerek dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Raportör Aysel Pekiner'in Düşüncesi : 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 70 inci maddesinin 5 inci bendi ile 199 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun dar mükellefiyet konusunu hükme bağlayan 12. maddesinin 5 inci bendi ve yine aynı kanunun açık hükümleri karşısında tarhiyat yerinde bulunduğu halde aksine bir

düşünceye dayanılarak verilen dâva konusu Temiz Komisyonu kararında isabet görülmediğinden bozulması icabedeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü İsmail Diler'in Düşüncesi : Anayasanın geçici 4 üncü maddesinde devrim tasarrufları hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ileri sürulemiyeceği ve devrim tasarruflarından bulunan 213 sayılı V. U. K. nun 406 ncı maddesine göre Vergi Hukuku ihtilâflarında İtiraz ve Temyiz Komisyonlarına başvurulmadan Danıştay'a gidilemiyeceği belirtilmiş bulunduğuna ve mezkûr kanunun sözü geçen maddesinin halen yürürlükte olmasına nazaran dâvalı vekilinin usule yönelttiği def'i varit görülmemiştir.

Esasa gelince Türk Pirelli Lâstikleri A. Ş. nin yabancı ortağı bulunan Ş. İ. P. ile yaptığı teknik asistans mukavelesi uyarınca dâvalı şirketin teknik yardım karşılığında yapmış olduğu satışlar üzerinden yabancı ortağına % 2 oranında ödenen meblâğın, Kurumlar Vergisi tevkifatına tâbi olup olmayacağı hususu uyuşmazlığın esasını teşkil etmektedir.

5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 199 sayılı kanunla değişik 24 üncü maddesinin (A) fıkrasının 4 üncü bendinde telif, imtiyaz, ihtira işletme hakkı, ticaret unvanı, alâmeti farika ve benzeri gayri maddi hakların satışı, devri, temliki veya kiralanması mukabilinde alınan bedellerin Kurumlar Vergisi tevkifatına tâbi olacağı açıklanmış bulunmaktadır. Şimdi ödenen işbu meblâğın 193 sayılı G. V. K. nin 2 nci maddesinde sayılan gelir unsurlarından hangisine dahil bulunduğunu araştırmak ve konuyu ona göre bir sonuca bağlamak icabetmektedir.

Dosyada mevcut inceleme raporuna göre (Know-how) tabir edilen teknik hüner ve tecrübenin sınai hak niteliğinde bulunduğu, yenilik ve gizlilik özelliklerine binaen bu işin serbest meslek hizmetlerinden ayrıldığı belirtilmiştir. Gerçekten bu kavramın gerek hukuk literatüründe gerekse uluslararası vergi çalışmalarında sınai bir hak veya gayrimaddi bir hak olarak nitelendiği inceleme raporundan anlaşılmaktadır. Nitekim (Know-how) ı kullanma hakkı mahiyeti itibariyle bir markanın gizli bir formül ve imalât usulünün kullanma hakkından farklı olmadığı, şayet bu hak bir lisans anlaşması içinde verilmiş ise, o zaman bu anlaşma ile devredilen hakların tamamlayıcı bir unsuru olacağı tebarüz ettirilmektedir. Dosyada cereyan eden muamele de bu mahiyettedir.

Kurumlar Vergisi Kanununun 24 üncü maddesinin (a) fıkrasının 4 ncü bendinde edebî ve sınai haklar tahdidi olarak sayılmamış, aksine «ve benzeri» şeklindeki deyim ile bu hakların madde hükmünde her çeşidine yer verildiği yani şümullendirildiği görülmektedir.

Temyiz Komisyonu kararında madde hükmünün karakteristiğini bu hakların sahiplerine inhisarı tazammun eden bir kullanma imkanı bahşettiği ve bu hususun kanunlarla korunmuş olduğu, teknik yardım da ise böyle bir özellik bulunmadığı belirtilmekte ise de (know-kow) tabir edilen teknik hüner ve tecrübenin genel kanunlarla ezcümle Türk Ticaret Kanununun 57/7, 57/8 nci maddeleri hükümleri ile himaye dildiği inhisari bir şekilde faydalanmanın da «gizlilikle» temin edilmekte olduğundan teknik yardımların da mezkûr maddenin kapsamı içinde mütalâa edilmesinin yerinde olacağı kanısına varılmıştır. Kaldı ki Türkiye'de yabancı sermayeli Kurumlar nezdinde yapılan incelemede (Know-how) karşılığında yapılan ödemelerin yani gayrimaddi hakların kullanılmaksızın belli bir süre için

devri karşılığında hak sahibine hâsılat tutarı üzerinden ödenen ve (Royelti) tabir edilen hissenin Kurumlar Vergisi Kanununun 24 üncü maddesi uyarınca vergilendirildikleri, ezcümle bu firmalar arasında Good-Year Lâstikleri T. A. Ş. Singer Sanayii A. Ş. Roch müstahzarları Sanayi Ltd. Şti. E. R. Sguipp and Sons İlâçları A. Ş. ve General Elektrik T. A. O. nın ödedikleri (royeltilerden) vergi tevkifatı yaptıkları inceleme ile sabittir. Diğer taraftan (Know-how) karşılığı yapılan ödemelerin Türkiye'de vergilendirilmesi bunu elde eden yabancı kurum için bir kayıp sayılmamaktadır.

Çünkü S. İ. P. kendi adına Türkiye'de kesilen bu vergiyi İsviçre de tahakuk eden vergisine mahsup edebilmektedir. Aksi halde Türkiye'de elde edilen bir kazancın vergisi, sebepsiz olarak İsviçre Devletine ödenmiş olacaktır.

Bu nedenlerle dâvanın kabulü ile aksine müttehaz Temyiz Komisyonu kararının bozulması gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince işin gereği görüşüldü :

1/1/1961 tarihinden itibaren yürürlüğe giren 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 406 ncı maddesi, Temyiz Komisyonun kesin kararlarına karşı Danıştay'da temyiz dâvası açılacağını açıkça ifade etmekte olup, 213 sayılı kanunun bir devrim tasarrufu olması ve 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın geçici 4 üncü maddesinde ise, normal demokratik rejimi bütün teminatıyla korumak amacıyla gerçekleştirilen ve yürütülen 27/Mayıs/1960 devrim tarihinden 6/Ocak/1961 tarihine kadar çıkarılan kanunların, Türkiye Cumhuriyetinin diğer kanunlarının değiştirilmesi ile kaldırılmasında uygulanan kurallara göre değiştirilebileceğini ancak, bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesinde iptâl dâvası açılamıyacağı gibi itiraz yoluyla dahi mahkemelerde Anayasa'ya aykırılık iddiasının ileri sürülemiyeceğinin de açıkça belirtilmesi karşısında itiraz ve Temyiz Komisyonu kararlarının Danıştay'da temyiz dâvasına konu olamıyacağından dâvanın bu yönden reddi gerekeceği yolundaki dâvalı def'i yerinde görülmeyerek işin esasının incelenmesine geçildi.

Dâva, imalât sırasında karşılaşılan sorunları çözümlemek, imalât için lüzumlu bilumum formül, şartname usul ve bilgileri vermek, en iyi mamülleri en ucuza elde etmek ve sair şekillerde yapılacak olan ve yabancı firma ile mükellef arasında 1960 yılında akdolunan andlaşmanın imalât tarzları teknik yardım başlıklı III. bölümünün 11-15 inci maddelerinde tafsil edilen teknik yardım dolayısiyle akit firmaya ödenen bedellerin Kurumlar Vergisine tâbi olup olamıyacağına taalluk etmektedir.

Sözü geçen andlaşmanın 14 üncü maddesinde, Türk Pirelli'nin 11 ve 12 nci maddeler mucibince herhangi anda elde edeceği malumat, spesifikasyonlar, teknik bilgiler v.s. nin üçüncü şahıslar tarafından öğrenilmesi veya her ne suretle olursa olsun Pirelli Şirketine mensup olmayan şahıslar ve şirketlerin işbu sözleşmenin Türk Pirelli'ye sağlamakta olduğu menfaatlardan faydalanabilmelerini önlemek için gerekli tedbirleri almayı Türk Pirelliinin taahhüt ettiği öngörülmüştür.

Şu surete teknik yardım konusuna giren ve sözleşmede «yeni imâlat tarzlarına müteallik spesifikasyonlar formülleri model, resimler teknolojik malumat imalât malzemesi şeklinde ifade olunan hususların gizli tutulduğu ve bunların akitlerce imalât ve ticaret sırrı olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır.

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun «haksız rekabet» başlıklı 4 ncü faslında yer alan 56 ncı maddesinde haksız rekabet, aldatıcı hareket ve hüsnüniyet kaidelerine aykırı sair suretlerle iktisadî rekabetin her türlü suistimali olarak tarif edilmiş ve 57 nci maddesinde de, hüsnüniyet kaidelerine aykırı hareketlerin başlıcaları tadât edilmiş ve bu arada mezkûr maddenin 7 ve 8 numaralı bentleri ile imalât ve ticaret sırlarının ifşa ve ele geçirilmesi ve onlardan haksız faydalanma ve bunları başkalarına devretmekte hüsnüniyet kaidelerine aykırı hareketler arasında gösterilmiştir.

Akidler arasındaki sözleşme hükümlerine göre yapılacak teknik yardım ticaret ve imalât sırları ile ilgili olduğuna ve gizli tutulması öngörüldüğüne göre Türk Pirelli'nin bu taahhüdüne aykırı harekette bulunmasının haksız rekabet fiili sayılacağı aşikârdır.

Hükümetimizce de imzalanan ve 6894 sayılı Kanunla onaylanan sınai mülkiyetin himayesi ile ilgili antlaşmanın I inci maddesinin (2) numaralı bendinde de, sınai mülkiyet himayesinin mevzuunun ihtira beratları, faydalı modeller, sınaî resim ve modeller, fabrika ve ticaret markaları, ticaret unvanları, nevrit işaretleri veya menşe unvanları ve gayrikanuni rekabetin men ve tecziyesinden ibaret olarak gösterilmiş ve mükerrer 10 uncu maddesinin (2) numaralı bendinde ise, sınai ve ticari sahalarda namuskârane teamüllere aykırı olan her türlü rekabet hareketinin gayri kanuni rekabet fiili teşkil edeceği belirtilmiştir.

Sınai ve ticari sahalardaki haksız rekabet men ve cezalandırıldığına, sınai mülkiyet himayesinin mevzuuna dahil edildiğine göre, mükellefle yabancı firma arasında yapılan sözleşme kapsamına giren sınai ve ticari sahalarda yapılan teknik yardımlar da sınai mülkiyet himayesinin mevzuuna girer. Bu suretle sınai mülkiyet himayesi mevzuuna giren ve Türk Ticaret Kanunu ile korunan teknik yardım konuları üzerindeki hakların da birer sınai hak olduğu açıkça anlaşılır.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun I inci maddesinde kurum kazancının, Gelir Vergisi mevzuuna giren gelir unsurlarından terekküp edeceği ve Gelir Vergisi Kanunu'nun 70 inci maddesinin 5 inci bendinde de imtiyaz, ihtira, işletme hakları ile ticaret unvanı, alâmeti farika gibi sair bilumum hakların kiraya verilmesinden elde edilen iratların gayrimenkul sermaye iradı olduğu ve ayrıca Kurumlar Vergisi Kanununun 24 ncü maddesinin A/4 ncü bendinde de, telif, imtiyaz, ihtira, işletme, ticaret ünvanı, alâmeti farika ve benzeri gayri maddi hakların satışı devri temliki ve kiralanması mukabilinde alınan bedellerin Kurumlar Vergisi tevkifatına tâbi olacağı öngörülmüştür. Teknik yardım konularındaki haklar, sanayi ve ticaret sahasındaki fikir ve düşünce mahsülleri üzerindeki bir fikri hak olduğuna ve yukarıda da açıklandığı üzere sınai bir hak niteliğinde bulunduğuna göre Gelir Vergisi Kanunu'nun 70 nci maddesinin 5 inci bendindeki «sair bilumum haklar» ve Kurumlar Vergisi Kanununun 24 üncü maddesinin A-4 üncü bendindeki «benzeri haklar» tabiri kapsamına girdiğinden şüphe edilemez.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 12 nci maddesi ile gayrimenkullerin, hakların ve menkul malların Türkiyede kiralanmasından elde edilen iratlar dar mükelefiyet mevzuuna alındığından ve teknik yardım konusuna giren sınai haklar için ödenen bedeller de bir gayrimenkul sermaye iradı niteliğinde olduğundan Kurumlar Vergisine tâbi bulunmaktadır.

Dâvanın bu sebeplerle kabulü ile Temyiz Komisyonu Birinci Dairesinin 26/3/1968 gün ve 412 sayılı kararının yukarıda açıklanan esasa uygun bir karar verilmek üzere bozulmasına ve aşağıda miktarı yazılı yargılama giderinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 31/3/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

VERGİ USULÜ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dördüncü Daire

Esas No : 1969/203
Karar No : 1970/1787

Dâvacı : Bitlis Vergi Dairesi Müdürlüğü.

Dâvalı : Nusret Gençer

Dâvanın Özeti : Hesap uzmanı tarafından yapılan inceleme sonucunda nakliyecilikle uğraşan mükellefin götürü usulden gerçek usule geçtiği 1/1/1962 tarihinde işletmesine dahil olan Moris marka Kamyonun iktisadi değerini fazla göstermek suretiyle vergi matrahını 10.403 lira azalttığı tesbit edilerek bu meblâğ matrah farkı kabul edilmek suretiyle ikmalen 1963 yılı için salınan Gelir Vergisi ile kaçakçılık cezasının, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 319 uncu maddesinde, mükelleflerin usulüne göre tesbit edilen nisbetleri aşmamak şartıyla amortismanları amortisman nisbetlerini müteakip faaliyet yıllarında değiştiremiyeceklerinin belirtildiği, mükellefin 1961 yılında 9.100 lira bedelle aldığı kamyona % 33 den daha az olan bir nisbet uygulamak suretiyle 9.100 lira amortisman ayırdığının ihtilâfsız bulunduğu, ödevlinin gerçek usule geçtiği 1/1/1962 tarihinde aynı miktarda amortisman tatbiki suretiyle adı geçen kamyonun 50.000 lira bedelle değerlendirilmesinin anılan madeye uygun bulunduğu ve bu suretle 1962 yılı amortismanı da nazara alınarak 32.000 liralık satış bedeline göre 8.000 lira kamyon satış zararı yazılmasında isabetsizlik görülmediği gerekçesiyle terkineden Temyiz Komisyonu Üçün Dairesinin 14/11/1968 tarih ve 3803 sayılı kararının, 213 sayılı kanunun geçici 5 inci maddesi ile yeniden Gelir Vergisi mükellefiyetine gireceklerin amortismana tabi iktisadi kıymetlerin maliye bedeli bilinmiyorsa bizzat kendilerince alış tarihindeki rayice göre takdir olunacak emsal bedeli ile değerleneceğinin bu kıymetlerin alış tarihleri ile mükellefiyete giriş tarihleri arasındaki yıllara ait amortismanlar tutarının bu değerden düşüleceğinin öngörüldüğü, amortisman tutarının ise, 213 sayılı kanunun 315 inci maddesine dayanarak 55 sayılı Vergi Usul Kanunu genel tebliği ile tesbit ve ilân olunan % 33 nisbete göre bulunacağı iddia edilerek bozulması isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Cevap verilmemiştir.

Kanunsözcüsü İbrahim Yener'in Düşüncesi : Yazılı gerekçe ile tarhiyatın terkini yerindedir. İddialar varit görülmediğinden mesnetsiz dâvanın bu gerekçe ile reddi gerekeceği düşünülmüştür.

Raportör Aysel Pekiner'in Düşüncesi : 213 sayılı Vergi Usul Kanununun geçici 5 inci maddesi ile aynı kanunun 315 ve 328 inci maddelerinin açık hükümleri karşısında tarhiyat kanun ve usul hükümlerine uygun bulunduğu halde aksine bir düşünceye dayanarak terkininde isabet görülmediğinden dâvanın kabulü ile Temyiz Komisyonu kararının bozulması icabedeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince işin gereği görüşüldü :

Dosya muhtevasından, mükellefin götürü usulde vergiye tâbi olduğu 1961 yılında 59.100 lira bedelle satın aldığı kamyonu, gerçek usulde Gelir Vergisi mükelfiyetine geçtiği 1/1/1962 yılında 50.000 lira bedelle giriş kaydettiği ve bu yılda da 10.000 lira amortisman ayırarak kamyonu ihtilâflı 1963 yılında 32.000 liraya satışından dolayı 8.000 lira zarar kaydettiği anlaşılmaktadır.

213 sayılı Vergi Usul Kanununun amortismana tabi iktisadi kıymetlerin değerlenmesiyle ilgili geçici 5 inci maddesiyle; bu kanunun meriyete girdigi tarihte veya müteakip yıllarda ticarî, ziraî veya meslekî kazançları dolayısıyla yeniden Gelir Vergisine girecek veya götürü usulden gerçek usule geçecek olan mükelleflerin amortismana tabi iktisadî kıymetleri maliyet bedeli, maliyet bedeli bilinmiyorsa bizzat kendilerince alış tarihindeki rayice göre tahmin olunacak bedeli ile değerleneceği ve bu kıymetlerin alış tarihleri ile mükellefiyete giriş veya gerçek usule geçiş tarihi arasındaki yıllara ait amortismanlar tutarının bu değerden düşülecek bakiyesinin amortismanına devam olunacağı öngörülmüştür. Bu itibarla mükellefin; yine aynı kanunun 315 nci maddesi ile hükme bağlanan, amortismana tabi iktisadî kıymetlerin değeri ilgili Bakanlıklarla Ticaret ve Sanayi Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğinin mütalâası alınarak Maliye Bakanlığınca tesbit ve ilân olunan nisbetler üzerinden yok edilir yolundaki hüküm uyarınca neşredilen 55 sayılı Vergi Usul Kanunu genel tebliği ile ilân olunan % 33 nisbetinde (59.100 % 33) =19.503 lira amortisman düşüldükten sonar (59,100-19,503 -) 39.597 lirayı kamyonun değeri olarak kabul ve giriş kaydedilmesi ve bu değer üzerinden amortismana devam edilmesi gerekirken Vergi Usul Kanununun kendisi hakkında uygulanması (götürü usulde vergiye tabi olunduğundan) mümkün bulunmayan 328 inci maddesinin ikinci bendi ile öngörülen amortisman ayrılmış olanların değerinin, ayrılmış amortismanlar düşüldükten sonra kalan meblağ olacağı yolundaki hükme dayanılarak tarh yılında 32.000 liraya satılan ihtilâflı kamyondan dolayı mükellefin, 8.000 lira zararlı olduğunun kabulü ve tarhiyatın terkini yolunda verilen kararda isabet görülmediğinden dâvanın kabulü ile Temyiz Komisyonu Üçüncü Dairesinin 14/11/1968 tarih ve 3803 sayılı kararının bozulmasına ve miktarı aşağıda yazılı yargılama giderinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 31/3/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Dördüncü Daire

Esas No: 1969/179

Karar No: 1970/1786

Dâvacı : Kırşehir Vergi Dairesi Müdürlüğü

Dâvalı : Bayram Uzel, Mehmet Üçok

Dâvanın Özeti : Kayıt nizamı bakımından yapılan inceleme sırasında defter ve vesikalarını yarım saat içinde ibraz etmeleri mükelleflerden istenildiği halde, defter ve vesikaların Kayseri'de bulunan muhasebecinin yanında olduğundan ibraz edilemiyeceği imzalı tutanakla tesbit edilerek Vergi Usul Kanununun 352 nci maddesinin 4 üncü bendi uyarınca 1 inci dereceden salınan usulsüzlük cezasını, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre, mükelleflerin tutmaya ve muhafazaya mecbur oldukları defter ve vesikaları yetkililerin taleplerinde ibraz etmeye mecbur iseler de kayıt nizamı inceleme raporunun dayanağı olan tutanaktan defter ve vesikaların ibrazı için yarım saatlik mühlet tanındığı anlaşıldığı ve ibrazı için kayıt nizamının gerektirdiği disiplin ve hassasiyeti zedelemiyecek münasip bir zamanın da verilmediği görüldüğünden anılan rapor ve tutanağa dayanarak kesilen usulsüzlük cezasında isabet görülmediği gerekçesiyle terkin eden Temyiz Komisyonu İkinci Dairesinin 14/9/1968 tarih ve 3477 sayılı kararının, 213 sayılı Kanunun 137 nci maddesi hükmüne göre gerçek ve tüzel kişilerin vergi incelemesine tabi oldukları ve defter ve hesap tutmak, evrak ve vesikaları muhafaza ve ibraz etmek mecburiyetinde bulundukları, anılan kanunun 256 ncı maddesi uyarınca da muhafaza ettikleri her türlü defter ve vesikalarını muhafaza süresi içinde yetkili makam ve memurların talebi üzerine ibraz etmekle yükümlü oldukları, ikametgâh ve işyeri Kırşehir'de bulunan mükelleflerin defterlerini Kayseri'de tutturması için mücbir bir sebepten bahsedilmeyeceği iddialarıyla bozulması, yargılama giderlerinin karşı tarafa yükletilmesi isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Kanuni dayanağı bulunmayan dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Kanunsözcüsü Muammer Turan'ın Düşüncesi : İleri sürülen iddialar, dâva konusu kararın dayandığı gerekçeler karşısında, yeyrinde ve kararın bozulmasını sağlıyacak durumda görülmediğinden dâvanın reddine karar verilmesi gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Aysel Pekiner'in Düşüncesi : 213 sayılı Vergi Usul Kanunun 256, 138, 139 ve 219 uncu maddelerinin açık hükümleri karşısında yine aynı kanunun 352 nci maddesinin 4 üncü bendi uyarınca kesilen susulsüzlük cezası kanun ve

usul hükümlerine uygun bulunduğu halde aksine bir süşünceye dayanarak terkini yerinde görülmediğinden dâva konusu Temyiz Komisyonu kararının bozulması icabedeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince işin gereği görüşüldü :

Dosya muhtevasından, 1967 yılına ait defter ve vesikaların kayıt nizamı bakımından incelenmesi için, kontrol memurluğunca mükelleflerden istenildiğinde muhasebecilerinin Kayseri'de olup defter ve vesikalarının da orada bulunduğundan bahisle ibraz edilmediği, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 256 ncı maddesi ile öngörülen mükelleflerin muhafaza etmeye mecbur oldukları her türlü defter, vesika ve karneleri muhafaza süresi içinde yetkili makam ve memurların talebi üzerine inceleme için ibraz etmeye mecbur oldukları yolundaki âmir hükme dayanılarak yine anılan kanunun 352 nci maddesinin 4 üncü bendi ile bu kanuna göre tutulması mecburi defterlerin ve kanunen muhafazası mecburi vesikalarla evrakın yetkili memurlar tarafından istenildiği halde ibraz edilmemesinin 1 inci derece usulsüzlük cezasını icabettirdiği öngörüldüğünden kanunun yukarıda açıklanan hükmü uyarınca 1 inci dereceden usulsüzlük cezası salındığı anlaşılmaktadır.

213 sayılı Vergi Usul Kanununun «incelemenin yapılacağı yer» i tayin eden 139 uncu maddesinde, «vergi incelemeleri esas itibariyle incelemeye tabi olanın iş yeyrinde yapılır, işyerinin müsait olmaması, ölüm, işin terk edilmesi gibi zaruri sebeplerle incelemenin yerinde yapılması imkânsız olur veya mükellef ve vergi sorumluları isterlerse inceleme daire de yapılabilir, bu takdirde incelemeye tabi olanın lüzumlu defter ve vesikalarını daireye getirmesi kendisinden yazılı olarak istenilir, incelemenin dairede yapılması halinde istenilen defter veya vesikaları belli edilen zamanda mazeretsiz olarak getirmiyenler, bunları ibraz etmemiş sayılırlar, haklı bir mazaret gösterenlere, defter ve vesikalarını daireye getirmesi için münasip bir mühlet verilir» denilmekte olmasına göre tutulması ve muhafazası mecburi bulunan defter ve vesikaların işyerinde bulundurulacağı ve incelemenin de mükellefin bir talebi olmadıkça işyerinde yapılacağı, ancak dairede inceleme yapılması istenildiği takdirde defter ve vesikaları belli edilen zamanda mazeretsiz olarak getirmiyenler, haklı bir mazeret gösterdiklerinde kendilerine münasıp bir mühlet verileceği anlaşılmaktadır. Diğer taraftan sözü edilen kanunun 138 inci maddesinin 1 inci bendi ile de vergi incelemesinin ne zaman yapılacağının evvelden haber verilmesinin mecburi olmadığı hükme bağlanmıştır. Esasen kayıt nizamı ile ilgili Vergi Usul Kanununun 219 uncu maddesinin (a) başlıklı bendinde de muamelelerin işin hacmine ve icabına uygun olarak muhasebenin intizam ve vuzuhunu bozmıyacak bir zaman zarfında kaydedilmesinin şart olduğu ve bu gibi kayıtların mazeretsiz ve sebepsiz olarak 10 günden fazla geciktirilmesinin caiz olmadığı hususu öngörülmüş bulunmaktadır.

Her ne kadar kanunumuzda defterlerin bir başka şehirdeki muhasebeciye tutturulmasında kanuni bir engel mevcut değil ise de bu defterlerin muhasip yanında bırakılması, özellikle kayıt nizamı yönünden yapılacak incelemeleri imkânsız kılar. Zira, işin icabına uygun olarak verilecek müddet bunların noksanlarının

tamamlanmasına yetecektir. İnceleme yönünden böyle bir yolun açılması iyi niyet taşımayan mükelleflerin de himayesi sonucunu doğurur. Muhasebecisi başka şehirde bulunan veya seyahata çıkan mükellefin defterlerini kendi yanında bulundurması zorunludur.

Yukarıdan beri açıklanan sebepler karşısında muhafazası mecburi olan defter ve vesikalarını iş yerinde veya evinde bulnudurup, istenildiğinde ibraz etmekle yükümlü olan ödevlinin bu kanuni şartı yerine getirmemesinden dolayı yine Vergi Usul Kanununun 352 nci maddesinin 4 üncü bendi uyarınca kesilen 1 inci dereceden usulsüzlük cezası kanun ve usul hükümlerine uygun olduğu halde, aksine bir düşünce ile terkin edilmesi isabetsiz bulunduğunden dâva kanusu Temyiz Komisyonu İkinci Dairesinin 14/9/1968 tarih ve 3477 sayılı kararının bozulmasına, miktarı aşağıda yazılı yargılama giderinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 31/3/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Dördüncü Daire

Esas No: 1969/215

Karar No: 1970/1768

Dâvacı : Şişli Vergi Dairesi Müdürlüğü.

Dâvalı : İshak Kükey

Dâvanın Özeti : 16/6/1966 tarihinden itibaren hâsılattan hisse almak suretiyle cambaz olarak çalışmaya başladığını bildirdiği halde bu faaliyetinden dolayı götürü serbest meslek vergisini, kanuni süresinde tarhettirmeyen ödevli adına idarece 3. sınıf 6 aylık kıst matrah üzerinden salınan götürü serbest meslek gelir vergisi ile kusur cezasını; Gelir Vergisi Kanununun 106 ncı maddesinin 2. fıkrası uyarınca verginin faaliyetin yapıldığı yerin vergi Dairesince salınması gerektiği, ödevli vergisini ikametgâhının bulunduğu yerin vergi dairesine tarh ettirmediğine göre, vergisinin teklif döneminde faaliyette bulunduğu Kayseri Vergi Dairesince tarh edilmesi icabettiği, teklif yılında Kayseri'de gezici olarak götürü serbest meslek faaliyetinde bulunan ödevli adına Şişli Vergi Dairesince tarhiyat icrasında kanuni isabet görülmediği gerekçesiyle terkin eden İtiraz Komisyonu kararının onanmasına ilişkin Temyiz Komisyonu Dördüncü Dairesinin 27/9/1968 tarih ve 2751 sayılı kararının, ödevlinin gezici olarak faaliyette bulunması ve belli bir işyerinin olmaması sebebiyle tarhiyatın Gelir Vergisi Kanununun 106 ncı maddesi gereğince ödevlinin ikametgâhının bulunduğu vergi dairesince yapılmasında kanuna aykırı bir durum olmadığı esasan Kayseri Vergi Dairesince de her hangi bir tarhiyat yapılmadığı iddiasıyla bozulması, yargılama giderlerinin karşı tarafa yükletilmesi gerekeceği yolundadır.

Savunmanın Özeti : Cevap verilmemiştir.

Raportör Aysel Pekiner'in Düşüncesi : 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 106 ncı maddesinin 2 nolu bendi uyarınca mükellefin ikametgâhı, Vergi Dairesi tarafından yapılan tarhiyat kanun ve usul hükümlerine uygun bulunduğu halde, aksine bir düşünce ile verilen kararda kanunî isabet görülmediğinden davanın kabulü ile Temyiz Komisyonu kararının bozulması icabedeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Necati Koldemir'in Düşüncesi : Gelir Vergisi Kanununun 106 ncı maddesinin 2 nci fıkrasında götürü usulde tesbit edilen ücretlerle gezici olarak çalışanların ticaret ve serbest meslek kazançlarının vergilerinin, bu ücret ve kazanç sahiplerinin ikametgâhlarının bulunduğu yerin vergi deiresince tarhedilmemişse, faaliyetlerini icra ettikleri yerin vergi dairesince tarholunacağı açıklanmış bulunmaktadır.

Dosyada mükellefin Vergi Usul Kanunun 247 ve 248 inci maddeleri gereğince karnesini alarak, gerek ikametgâhının bulunduğu yerin ve gerekse faaliyetini icra ettiği yerin vergi dairesinden birisine ibraz ederek vergisini tarhettirmediği ihtilâfsız bulunduğundan vergilendirme ile ilgili ödevini yerine getirmediğinden dolayı ikametgâhının bulunduğu vergi dairesince yapılan tarhiyatın, faaliyetini icra ettiği yer vergi dairesince yapılması gerekeceği mütalâasıyle terkin edilmesinde isabet yoktur.

Bu sebeple davanın kabulü ile Temyiz Komisyonu kararının bozulması gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince işin gereği görüşüldü :

Dosya mahtevasından mükellefin, gezici olarak açık hava cambazhanesinde çalışmaya başladığını Kayseri Vergi Dairesi Müdürlüğüne 17/6/1966 tarihli dilekçesi ile bildirdiği halde Vergi Usul Kanununun 247 ve 248 inci maddeleri ile öngörülen usule uygun olarak karnesini alıp vergisini tarhettirmediği anlaşılmaktadır.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunun 106 ncı maddesinin 2 nolu bendi ile de götürü usulde tesbit edilen ücretlerle, gezici olarak çalışanların ticaret ve serbest meslek kazançlarının vergilerinin bu ücret ve kazanç sahiplerinin ikametgâhlarının bulunduğu yerin vergi dairesince tarh edilmemişse, faaliyetlerini icra ettikleri yer vergi Dairesince tarhedileceği hükme bağlanmıştır.

Bu itibarla tarhiyatın, öncelikle mükellefin ikametgâhının bulunduğu vergi dairesi tarafından yapılması esas olup, vergilendirme ikametgâh vergi Dairesince yapılmadığı takdirde faaliyetin icra edildiği yer vergi Dairesi Müdürlüğü tarafından yapılması gerekmektedir.

Olayda ise kanunun koyduğu usule uygun olarak, ödevlinin ikametgâhının bulunduğu yer vergi dairesi Müdürlüğünce tarhiyat yapılmış olduğuna göre verginin terkini yolunda verilen kararda kanuni isabet bulunmamaktadır.

Dâvanın bu nedenle kabulü ile Temyiz Komisyonu Dördüncü Dairesinin 27/9/1967 tarih ve 2751 sayılı kararının bozulmasına, miktarı aşağıda yazılı yargılama giderinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 31/3/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dördüncü Daire

Esas No: 1969/2090

Karar No: 1970/1476

Dâvacı : Bekir Sencer

Dâvalı : İzmit Vergi Dairesi Müdürlüğü

Dâvanın Özeti : Mükellefin 1967 yılı beyannamesinde giderlerinden bir kısmını bildirmemesi nedeniyle adına kesilen usulsüzlük cezasını; ödevlinin yıllık beyannamesinin gider tablosunun 1, 2, 3, 4 ve 5 inci sütunlarında yazılı giderlerinin varlığını veya yokluğunu beyan etmediği bu sebeple kesilen cezanın yerinde olduğu gerekçesiyle tasdik eden Temyiz Komisyonu İkinci Dairesinin 22/2/1969 gün ve 1968/6943 sayılı kararının; mevcut giderlerini yazdığı, olmayan gider hanelerini de boş bıraktığı iddiasıyla bozulması ve yargılama giderlerinin karşı tarafa yükletilmesi isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Mesnedi bulunmayan dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Kanunsözcüsü Necati Koldemir'in düşüncesi : Mükellefin yapmış olduğu hurdacılık işinden dolayı teklif yılına ait beyannamesini verdiği son sayfasında bilumum mükelleflerin çeşitli hususiyetlerini ilgilendirecek şekilde hazırlanmış olan giderler tablosunda da kendisini ilgilendiren ve bizzat yapmış olduğu giderleri gösterdiğinden, diğer hanelerinin var veya yok şekilde işaretlenmemesi usulsüzlük cezasını gerektirmiyeceğinden usulsüzlük cezasının tasdik edilmesinde isabet görülmemiştir.

Bu sebeple dâvanın kabulü ile aksine müttehaz Temyiz Komisyonu Kararının bozulması gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Kutay Uğur'un Düşüncesi : Mükellef gider bildiriminde bulunmuş olup, mevcut olmayan giderlere ait sütunların (yok) kelimesi yazılmak veya çizgi çekilmek suretiyle iptal edileceği yolunda hiç bir kanun hükmü bulunmaması nedeniyle giderlerini bildirmiyenler veya eksik bildirenlere uygulanacak olan kanun hükmüne dayanılarak usulsüzlük cezası kesilmesi yersizdir.

Bu nedenle dâvanın kabulü gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince işin gereği görüşüldü :

Mükellefin ihtilâflı yıl beyannamesinde mevcut giderlerini bildirerek yekûnunu yaptığı, olmayan giderlerine ait sutünları da çizgi ile iptla etmek veya (yok) kelimesi yazmak suretiyle kapatmayıp boş bıraktığı hususu ihtilâfsızdır.

213 sayılı Vergi Usul Kanununun 352 nci maddesine, 485 sayılı Kanunun 9 uncu maddesiyle eklenen 5 numaralı bentde, yıllık beyannamede hiç gider bildiriminde bulunmamasının veya gider unsurlarından bir kısmının bildirilmemiş olmasının ikinci derece usulsüzlük cezasını gerektireceği hükmü yer almış bulunduğu cihetle mevcut olmayan giderlere ait sütunların iptal edilmiyerek boş bırakılması hali, mükellefin o sütunda gösterilen türde bir giderinin bulunduğu idarece tevsik edilmedikçe gider unsurlarından bir kısmının bildirilmemiş olması sonucunu doğurmıyacağından cezanın tasdiki yersizdir.

Bu nedenle dâvanın kabulüyle dâva konusu Temyiz Komisyonu kararının bozulmasına, usulsüzlük cezasının tamamen kaldırılmasına ve aşağıda miktarı yazılı yargılama giderlerinin dâvalıdan alınıp dâvacıya verilmeine 21/3/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dördüncü Daire

Esas No : 1969/936

Karar No : 1970/655

Dâvacı : Av. Ercümend Berker (Tasfiye Halinde Asas Ltd. Şti. Tas Memuru)

Dâvalı : Hocapaşa Vergi Dairesi Müdürlüğü - İstanbul.

Dâvanın Özeti : Tasfiye Memuru bulunduğu şirketin 1966 takvim yılına ait ara beyannamesini vermediği iddiasıyla adına iki kat olarak salınan 1.600 lira usulsüzlük cezasını; kendisinin 17/11/1967 gününde istifa ettiği 1966 yılı kurum ve stopaj beyannamelerinin verilmesi sırasında görevli ve 4522 sayılı Kazanç Vergisi Kanununun değişik 34 üncü maddesi karşısında mutlak sorumlu olup kanuni vecibesini yerine getirmediği gerekçesiyle onayan Temyiz Komisyonu Birinci Dairesinin 20/11/1968 gün ve 4635 sayılı kararının; K.V.K. nun 34 üncü madesinin paylaştırma yapmadan istifayı kapsadığı, tasfiyeye girildiği andan itibaren ticarî faaliyetin sona ermesi sebebiyle şirketin bir geliri bulunmadığı, gelir olmayınca beyaname de verilmiyeceğine ilişkin Danıştay kararları olduğu ve olayın re'sen takdiri gerektirmiyeceği cihetle cezanın iki kat olarak kesilemiyeceği iddiasıyla bozulması ve yargılama giderinin dâvalıya yükletilmesi isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Raportör Samet Tamer'in Düşüncesi : Kurumlar Vergisi Kanununun tasfiye memurlarının sorumluluğu, başlığını taşıyan değişik 34 üncü maddesinde (tasfiye memurlarının kurumun tahakkuk etmiş vergileri ile tasfiye beyannamelerine göre hesaplanan vergileri ödemeden paylaştırma yapamıyacağı, aksi takdirde bu vergilerin asıl ve zamanlarından ve vergi cezalarından şahsen ve müteselsilen sorumlu olacağı) yine ayni kanunun 30 ve 31 inci maddelerinde (tasfiye sonunda tasfiye beyannamesinin veya tasfiye döneminden sonraki her yıl için kâr ve zararın ara beyannamesiyle tasfiye memurunca bildirileceği) hükme bağlanmış olup; 1957 yılından itibaren tasfiye memuru bulunduğu şirketin 1966 yılına ait kâr zarar durumunu gösterir ara beyannamesini tasfiye memuru sifatiyle vermeyen dâvalı adına desen takdir sebebi mevcut olduğu cihetle iki kat usulsüzlük cezası salınmasında isabetsizlik olmadığından dâvanın reddi gerekeceği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü M. Atıf Kösebalaban'ın Düşüncesi : 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 30 ve müteakip hükümleri karşısında 1966 yılı tasfiye beyannamesini vermiyen dâvacı tasfiye memuru adına iki kat usulsüzlük cezası kesilmesinde mevzuat hükümlerine aykırı bir cihet görülmemiştir.

Dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince işin gereği görüşüldü :

213 sayılı Vergi Usul Kanununun 333 üncü maddesinde «tüzelkişilerin idare ve tasfiyesinde vergi kanununa aykırı hareketlerden tevellüt edecek vergi cezalarının tüzelkişiler adına kesileceği» açık bir şekilde belirtilmiş olduğuna ve ayni kanunun 10 uncu maddesinin 2. fıkrasında yer alan hükmün mükellefiyeti değiştirici nitelikte olmayıp tahsilâta ilişkin bulunmasına nazaran, tasfiye haline girmekle beraber 6762 sayılı Ticaret Kanunu hükümlerine göre tüzelkişiliği devam etmekte bulunan limited şirketin 1966 takvim yılına ait ara beyannamesinin verilmemesinden dolayı kesilecek vergi cezasının (tasfiye halinde ibaresinin eklenmesi suretiyle) yine bizzat şirket tüzelkişiliği adına kesilmesi gerekirken, mahza ceza alacağının tahsili yönünden (333 üncü madde son fıkrası hükmü gereğince) sorumlu durumunda olan tasfiye memuru adına kesilmesinde ve bu cezanın Temyiz Komisyonunca da Vergi Usul Kanununun yukarıda açık hükmüne rağmen onanması yoluna gidilmesinde isabet görülmemiştir.

Dâvanın bu nedenlerle kabulü ile 20/11/1968 gün ve 4635 sayılı Temyiz Komisyonu kararının bozulmasına ve dökümü aşağıda yazılı yargılama giderinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 10/2/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dördüncü Daire

Esas No : 1969/2357

Karar No : 1970/2432

Dâvacı : Bakırköy Vergi Dairesi Müdürlüğü — İSTANBUL

Dâvalı : Hakkı Güler Tasfiye Halinde Su Sayaçları T.A.O. İflâs Memurluğu

Dâvanın Özeti : Ekim — Kasım — Aralık 1966 aylarına ait muhtasar beyannamenin kanunî ve ek süre geçtikten sonra verildiği tesbit edilerek re'sen takdir yolu ile salınan Gelir (stopaj) Vergisine, daha sonra eklenen kaçakcılık cezasını, olayda kasdın mevcudiyetine kanaat getirilemediği gibi ücret ödemelerinde kaçakcılık düşünülemiyeceği ve tediyeler müflis şirket mallarının paraya çevrilmesi ve alacakların tahsili için yapıldığı gerekçesiyle terkin eden Temyiz Komisyonu Birinci Dairesinin 7/1/1969 tarih ve 5659 sayılı kararının, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 344 üncü maddesinin 1 inci bendi hükmüne göre muhtasar beyannamede ikibin liradan az olmayan bir meblağın beyan edilmemesi halinde kastın mevcut olduğunu kabul etmek icabedeceği iddiasıyla bozulması isteğinden ibarettir.

Savumanın Özeti : Cevap verilmemiştir.

Kanunsözcüsü M. Atıf Kösebalaban'ın Düşüncesi : İleri sürülen iddialar, dâve konusu kararın dayandığı gerekçeler karşısında, yerinde ve kararın bozulmasını sağlıyacak durumda görülmediğinden dâvanın reddine karar verilmesi gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Aysel Pekiner'in Düşüncesi : Olayda muhtasar beyannamenin kanunî ve ek süre içinde verilmemesi sebebiyle vergi ziyaı doğduğundan Vergi Usul Kanununun 348 inci maddesi uyarınca kusur cezası uygulanması gerekmekte olup, dâvanın bu debeple kabulü, Temyiz Komisyonu kararının bozulması icabedeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince işin gereği görüşüldü :

213 sayılı Vergi Usul Kanununun 341. maddesinin 1 inci bendi ile mükellefin veya sorumlunun vergilendirme ile ilgili ödevlerini zamanında yerine getirmemsi veya eksik yerine getirmesi yüzünden verginin zamanında tahakkuk ettirilmeme-

si veya eksik tahakkuk ettirilmesinin vergi ziyaı olduğu hükme bağlanmış olup, olayda muhtasar beyannamenin kanunî ve ek süre geçtikten sonra verildiği ihtilâfsızdır. Bu itibarla kasıtlı hareket edildiği düşünülemez ise de meydana gelen vergi ziyaı sebebiyle Vergi Usul Kanununun 348 inci maddesi uyarınca kusur cezası uygulanması icabedeceğinden dâvanın bu yönden kısmen kabulü ile yukarıda açıklanan esasa uygun bir karar verilmek üzere Temyiz Komisyonu Birinci Dairesinin 7/1/1969 tarih ve 5659 sayılı kararının bozulmasına 30/4/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

BEŞİNCİ DAİRE KARARLARI

ÇOCUK ZAMMI VE DOĞUM YARDIMI

T. C.

D A N I Ş T A Y

Beşinci Daire

Esas No : 1969/4592

Karar No : 1970/1212

Dâvacı	: Hasan Karahan
Vekilleri	: Av. Salih Yurdakul, Mehdi Gündüz, İlhan Gürgül
Dâvalı	: TCDD Genel Müdürlüğü
Vekilleri	: Av. Bülent Kandiyeli, Tayyar Arıkan, Naci Balcıköylü

Dâvanın Özeti : Çocuk zammı ve doğum yardımı ödenmemesi yolundaki işlemin iptali ile geçmiş beş senelik çocuk zamları ve doğum yardımlarının faiziyle birlikte tediyesi talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : 31/3/1950 tarihinde yürürlüğe giren 5616 sayılı Barem Kanunu ile daimilik ve barem dahili unsurları yeniden düzenlemiş ve 4620 sayılı Kanunun 7 nci maddesinde sayılan ve 3173 sayılı Kanunun III sayılı cetvelinde daimi müstahdem olan dâvacının, bu kerre 5616 sayılı Kanunla barem dışına çıkarıldığı ve daimilik vasfının kaldırıldığı gibi 5616 sayılı Kanuna ekli «IV» sayılı cetvelde barem dışı hizmetlilerden «E» cetveline eklenenler arasında dâvacının unvanı da mevcut bulunduğu cihetle dâvanın reddi gereceği mealindedir.

Raportör : Cavit Can

Düşüncesi : 4620 sayılı Kanunun 7 nci maddesine bağlı daimi hizmetliler her nekadar 5616 sayılı Kanunun geçici 7 nci maddesi ile muvakkat mahiyetteki (E) cetveli kadrolarına alınmışsa da 1951 yılında tekrar 5742 sayılı Kanunla daimi hizmetli kadrolarının bağlı bulunduğu (D) cetveline ithal edilmişlerdir. Bu sebeple (D) cetvelinde daimi personel olan dâvacıya 4620 sayılı Kanunun 5080 ve 5504 sayılı Kanunlarla değişik 8 ve 9 uncu maddeleri uyarınca çocuk zammı ve doğum yardımı verilmesi gerekeceğinden aksine yapılan işlemin iptali gerekeceği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü : Fazıl Kafadar

Düşüncesi : 5742 sayılı Kanunun 5 inci maddesiyle daimi hizmetli sayılan dâvacının (D) cetveline alındığına ve 1/1/1955 tarihinde yürürlüğe giren TCDD Memur ve Hizmetliler Talimatnamesinin 1 inci maddesi, (D) cetveline dahil per-

sonelin barem dışı daimi hizmetli olduğunu kabul ettiğine ve 4620 sayılı Kanunun 8 ve 9 uncu maddeleri, çocuk zammı ve doğum yardımının ödenmesini daimilik esasına bağladığına göre, dâvacıya, dâva tarihinden geriye doğru 5 yıllık doğum yardımı ve çocuk zammı verilmesi gerekirken aksine müttehaz işlemde kanunî isabet görülmemiştir.

Bu sebeple dâvanın kabulü ile dâva konusu işlemin iptâli gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Beşinci Dairesince duruşma için gün konularak taraflara davetiye gönderilmesi üzerine dâvacı vekili Salih Yurdakul ile dâvalı idare vekillerinin geldikleri görülerek Kanunsözcüsünün huzuru ile duruşmaya başlandı. Taraflara usulüne göre söz verilip dinlendikten ve Kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan sonra dosya incelendi ve gereği düşünüldü.

4620 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin (a) fıkrasında ve 9 uncu maddesinde daimi memur ve müstahdemlere çocuk zammı ve doğum yardımı verileceği hükme bağlanmış bulunmaktadır.

Dâvacının aynı kanunun 7 nci maddesine göre dâvalı idarede müstahdem olarak çalıştığı ihtilâfsızdır. Her nekadar bu maddeye dahil müstahdemlerin kadroları, 5616 sayılı Kanunun geçici 7 nci maddesi ile 1950 yılı bütçesine bağlı (E) cetveline eklenmişse de, 5742 sayılı Kanunun 5 inci maddesi bu kadroları bu kanunun yürürlüğü tarihinden itibaren (D) cetveline almış bulunmaktadır.

3656 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinde yazılı ve Bütçe Kanununa bağlı (D) cetvelinden ücret alan müstahdemlerin daimi hizmetli durumunda oldukları bu kanunun 9 uncu maddesi hükmünden anlaşıldığı gibi 788 sayılı Memurin Kanununun 2919 sayılı Kanunla değişik 13 üncü maddesinde de bu yolda hüküm sevkedilmiş bulunmaktadır.

1/Ocak/1955 tarihinde yürürlüğe girmiş olan TCDD Memur ve Hizmetlileri Talimatnamesinin 2 nci maddesinde de (D) cetveline dahil personelin barem dışı daimi hizmetli oldukları açıkca belirtilmiştir.

Öte yandan 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun değişik 12 nci maddesinin (II) işaretli bendinin (C) fıkrasında «Daimi» kadrolarda aylık ücretle çalışan her çeşit hizmetlilerin, bu kanundan faydalanacakları açıklanmıştır. Dâvacının da T.C. Emekli Sandığına tabi personelden olduğu ihtilâfsızdır.

Yukarıda zikri geçen 4620 sayılı Kanunun 8 ve 9 uncu maddelerinde çocuk zammı ve doğum yardımının ödenmesi sadece daimilik esasına bağlanmış olduğundan bu kanunun 7 nci maddesine istinaden (D) cetveline tabi kadrolarda daimi hizmetli olarak çalışmakta bulunan dâvacıya, aynı kanunun 5080 ve 5504 sayılı kanunlarla değişik 8 ve 9 uncu maddeleri gereğince idareye müracaat tarihinden itibaren geriye doğru 5 yıllık zaman içinde çocuk zammı ve doğum yardımı verilmesi gerekeceğinden aksine yapılan işlemin mevzuata aykırılığı sebebiyle iptaline, 67 lira 50 kuruş yargılama gideri ile 650 lira vekâlet ücretinin dâvacıya verilmek üzere dâvalı idareden tahsiline 8/4/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

DİSİPLİN CEZASI

T. C.

D A N I Ş T A Y

Beşinci Daire

Esas No : 1967/3831

Karar No : 1970/562

Dâvacı : Mehmet Çetinkaya

Dâvalı : T. C. Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğü.

Dâvanın Özeti : Almış olduğu derece tenzili cezasının, DDY yönetim kurulunun 11/1/1967 tarih ve 169 - 1282 sayılı kararı gereğince sicilinden silinmesi yolunda vaki müracaatın reddine ilişkin işlemin iptali talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Yönetim kurulunun sözü edilen kararı ile idari ve inzibati cezaların bir def'aya mahsus olmak üzere sicillerinden silinmesine karar verilmiş, ancak müktesep hakların iadesi için sicillerin müsbet olması şartı konulmuş bulunduğu, dâvacının ise, 1967 yılında müsbet sicil alamadığından eski derecesine terfi ettirilmemesinde bir isabetsizlik söz konusu olmadığı cihetle, dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Raportör : Figen Molu

Düşüncesi : Bilindiği üzere, kesin hüküm haline gelen yargı kararları, iade'i muhakeme yoluna başvurulma hâli dışında, hiçbir şekil ve surette değiştirilemez, kaldırılamaz ve nisbi gerçeklik ifade ederler.

1961 Anayasasının getirdiği açıklık karşısında ise sadece yargı organlarının, yargısal usullere göre vermiş oldukları kararları yargı kararı olarak kabul zorunludur. Bu itibarla idarî kuralların, disiplin cezalarına ilişkin kararlarını yargı kararı saymağa imkân yoktur. Bu kararların yargısal usullere göre alınmış olmaları, idarî işlem olma niteliklerini değiştirmez.

Külfet yükleyen idarî kararların ise, tersine işlem teorisi gereğince kararı veren makam tarafından ve aynî usul-şekil kurallarına uyularak geri alınabilecekleri açıktır.

Dâva konusu olayda yönetim kurulunca verilen af kararı, dâvacı hakkında tertipolunan cezanın idarece geri alınması anlamını taşıdığı için, ancak kararı veren makamca geri alınabilir nitekim yönetmeliğin 72 nci maddesinde husus açıkca belirtilmiştir.

Bu durumda yetki unsuru sakat olan yönetim kurulu kararına dayanılarak açılan dâvada hukukî isabet bulunmamaktadır.

Dâvanın reddi düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü : Galip Tanrıöver

Düşüncesi : Dâvacının, TCDD yönetim kurulunun 11/1/1967 gün ve 109/1282 sayılı kararının (C) bendinden istifade suretiyle müktesep hakkının tanınması ancak sicilinin müsbet oluşuna bağlıdır.

Dâvacının 1967 yılında doldurulan sicilinin müsbet olmadığı dosyada mübrez gizli tezkiye varakasından anlaşılmakla hakkında tesis edilen işlemde bir kanunsuzluk görülmediğinden dâvanın reddi gerektiği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Beşinci Dairesince işin gereği düşünüldü :

Dâvacı biletsiz yolcu seyahatine sebebiyet verdiğinden, işletme inzibat komisyonunun 20/9/1966 tarih ve 1966 - 145 sayılı kararı ile meslekten ihraç edilmiş, ceza TCDD memur ve Hizmetlileri Talimatnamesinin 72 nci maddesi uyarınca Genel Müdürlükçe derece tenziline çevrilmiş iken, TCDD yönetim kurulunun almış olduğu 11/1/1967 gün ve 169 - 1282 sayılı kararla memur ve hizmetlilerin yukarıda sözü edilen Talimatnameye göre almış bulundukları idarî ve inzibatî cezaların, bir def'aya mahsus olmak üzere 1/1/1967 tarihi itibariyle sicillerden silinmesine karar verilmiş, ancak derece tenzili cezası almış olan personelden bu cezayı aldıktan sonra bir terfi görmemiş olanların sicil varakalarının müsbet olması hâlinde 1/1/1967 tarihinden itibaren evvelki müktesep hak derecelerine çıkarılacakları şartı öngörülmüştür.

Dâvacı, yönetim kurulunun söz konusu edilen kararının kendisine de uygulanarak sicilindeki derece tenzili cezasının kaldırılmasını istemiş, talebinin kararda öngörülen «müsbet sicil almış olmak» şartından bahisle reddi üzerine de işbu dâvayı açmış bulunmaktadır.

Özel veya genel yasalarına göre kendilerine mevdu bulunan işlerde yargısal usullere tabi olarak karar veren disiplin kurullarının her hâlü kârda yetkilerini ifa ettikleri fonksiyon ve haiz bulundukları sıfata uygun usul ve esaslar dahilinde kullanmaları şarttır.

Diğer taraftan yargısal fonksiyon ifa eden bu kurallar kararlarının, ancak üst idarî yargı mercileri önünde tartışılması kabil olup, ayni kurullarca geri alınmaları veya değiştirilmeleri söz konusu olamaz.

Keza, üst idarî yargı mercii niteliğinde bulunmayan yönetim kurulunun, adı geçen disiplin kurulu kararlarının sonuçlarına ilişkin olsa dâhi, bunları ortadan kaldıracak nitelikte kararlar almasına hukuken cevaz yoktur.

Her nekadar da TCDD Memur ve Hizmetlileri Talimatnamesinin 72 nci maddesinde «Doğrudan doğruya ihracı müstelzim suçlar hariç olmak üzere, ceza ver-

meğe selâhiyetli olanlar suçlunun umumî ahvalini veya cezayı bir def'aya mahsus olmak üzere af edeceği gibi hafifletici sebeler mevcut olduğuna kanaat getirdiği takdirde bu sebebler tasrih edilmek suretiyle bir aşağı dereceden ceza verebilirler» hükmü yer almakta ise de, maddede sözü edilen kurullar arasında yönetim kurulu sayılmamıştır.

Kaldı ki yönetmelikteki bu hükmün, yukarıda belirtilen esaslarla bağdaştırılması mümkün bulunmadığından, yönetim kurulu kararına geçerlilik kazandırması da söz konusu olamaz.

Şu durum karşısında, bir afiv kararı olan yönetim kurulu kararı yoklukla malul olduğundan dâvacı lehine bir hak doğuramıyacağı açıktır.

Bu nedenlerle dayanağı bulunmayan dâvanın reddine esasta oybirliği gerekçede oyçokluğuyla 24/2/1970 tarihinde karar verildi.

GEREKÇEDE AZLIK OYU

TCDD Memur ve Hizmetlileri Talimatnamesinin ceza vermeğe salâhiyetli makamlardan bahseden 70 inci maddesinde işletme müdürleri, fabrika müdürleri, Genel müdür ve Yönetim Kurulu, ceza vermeye salâhiyetli makamlar olarak tadat edilmiş bulunmaktadır. Bu maddenin tetkikinde inzibatî cezaları vermeğe yetkili en üst makam olarak Yönetim Kurulu gösterilmiştir. Yönetmeliğin 75 inci maddesi yukarıda yazılı yetkili makamların yetkileri dahilinde olan inzibati cezalara bakmak üzere ayrıca İnzibat Komisyonları kurmuşsa da bu madde 70 inci maddede yazılı makamların yetkilerini ortadan kaldırmış değildir.

Yönetmeliğin 73 üncü maddesinde ceza vermeğe salâhiyetli makamların cezayı affedebileceği veya hafifletebileceği öngörülmüş bulunmaktadır.

Yönetim Kurulunun, memur ve hizmetlilerin almış oldukları idarî ve inzibatî cezaların bir defaya mahsus olmak üzere sicillerinden silinmesine ilişkin 11/1/1967 gün ve 169-1282 sayılı kararının sözü edilen 72 nci madde uyarınca, hakkında ceza tertibine yetkili olduğu kişiler için geçerli olduğuna şüphe yoktur. Bunun dışındakiler için Yönetim Kurulunun böyle bir karar almasının ancak yetki aşımı yönünden sakat olduğu düşünülebilir. Bu da Yönetim Kurulu Kararının yoklukla malûl olması sonucunu doğurmayıp, bir bozma sebebi teşkil eder.

Kaldı ki Yönetim Kurulunun vermiş olduğu karar tek tek şahısları ilgilendirmeyip genel bir karar olması dolayısiyle bu kararın, ceza vermeğe yetkili en üst makamca ittihaz edilmesinde de Yönetmelik hükümlerine aykırılık yoktur.

Bu itibarla Yönetim Kurulunun sicillerin müsbet olması şartile inzibati cezaların sicillerden silinmesine karar vermiş olması karşısında dâvacının bu kararlardan yararlandırılmasında da her hangibir isabetsizlik bulunmadığı cihetle dâvanın bu gerekçe ile reddedilmesi gerekeceğinden, çokluk kararındaki gerekçeye muhalifim.

FAZLA MESAİ ÜCRETİ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Beşinci Daire

Esas No : 1968/5543

Karar No : 1970/219

Dâvacı	: Ahmet Terlemez
Vekilleri	: Av. Zerrin Mağara - Av. Selçuk Mağara
Dâvalı	: 1 — Devlet Tiyatrosu Genel Müdürlüğü
Vekili	: Av. İsitkilâl Gökçer.
	2 — Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü.
Vekili	: Av. Halil Mülküs

Dâvanın Özeti : Görevi icabı ifâ ettiği günde 8 saatten fazla devam eden mesai ücretlerinin verilmemesi yolundaki işlemin iptali ile Adlî Mahkemede açılan dâva tarihinden geriye doğru 5 yıllık fazla mesai ücreti tutarının tazminat olarak verilmesi talebinden ibarettir.

1 — **Devlet Tiyatrosu Gn. Md. lüğü Savunmasının Özeti :** Dâvada süre aşımı bulunduğu gibi dâvanın 521 sayılı Kanunun 63 üncü maddesinin (D) bendindeki şekle uymadığı, diğer taraftan 3656 sayılı Kanunun 19 ve 7244 sayılı Kanunun5 inci maddesine tabi olan dâvacıya kadro ücretinden başka bir ücret ödenmesi hakkında mevzuatta hüküm bulunmadığı, fazla mesai yapılması hususunda bir onayın da mevcut olmadığı, esasen dâvacının görevinin fazla mesaiyi gerektirecek mahiyette olmadığı ve yılda 4 aylık tatil süresinin fazla mesai mevcut olsa dahi, bunu fazlasiyle karşıladığı cihetle dâvanın şekil ve esastan reddi gerekeceği mealindedir.

2 — **Devlet Opera ve Balesi Gn. Md. lüğü Savunmasının Özeti :**

Dâvanın süre aşımından reddi gerekeceği gibi, dâvacının fazla mesaiyi gerektirecek şekilde çalıştırılmadığı, ayrıca 3656 sayılı Kanunun 19. maddesine tabi ve (D) cetvelinde çalışanlara 3656 sayılı Kanunun 22 nci maddesine göre hususi kanunlarında sarahat olmadıkça umumî, mülhak ve hususi bütçelerden hiçbir meblâğ verilmiyeceği, malî hükümlerin idareye tahmili için açık hükme zaruret olduğunun idare hukuku prensibi bulunduğu ve kıyas yolu ile uygulanamıyacağı cihetle dâvanın esastan da reddi gerekeceği mealindedir.

Raportör Salim Tansuk'un Düşüncesi : Dâva dosyası münderecaatına göre dâvacının günde 8 saatten fazla mesai yaptığı anlaşılmıştır. Dâvalı idarenin 8 saatten fazla çalıştırılmadıkları yolundaki iddiaları ise yerinde görülmemiştir.

Mevzuatımızda memur ve işçilerin mesaisi günde azami 8 saat olarak tesbit olunmuştur. Müstahdemler için de aksi bir uygulama düşünülemez. Bu şekilde uygulamanın Anayasamızın angarya ve çalışma şartlarına ilişkin hükümlerine aykırı olacağı şüphesizdir.

Bu sebeplerle müstahdemlerin de 8 saatten fazla çalıştıkları sürelerin fazla mesai ücretini gerektirecek mahiyette kabulü gerekeceği ve dâvacının 8 saatten fazla çalıştığı kanaatına varıldığı cihetle fazla çalışılan süre için ücret verilmemesi yolundaki işlemin iptâli gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Cüneyt Ertan'ın Düşüncesi : Şekle ve usûle ilişkin def'iler varit görülmemiştir. Memurin Kanununun 3 üncü maddesinde, «Müstahdemlere mukavele bulunmadığı takdirde istihdam şekil ve şartları ait oldukları dairelerce tesbit kılınır» hükmü yer almıştır.

İdare emrinde bir mukaveleye dayanmaksızın istihdam edilen dâvacı çalışma şekil ve şartlarını bilerek görev kabul ettiği cihetle idarenin uygulamakta olduğu ve bu şartların içinde mündemiç günlük çalışma müddetine de adı geçenin rıza göstermiş bulunduğunu kabul zorunludur.

Yine aynı Kanunun çalışma saatlerini 6,5 ilâ 8 saat üzerinden tesbit eden 51 inci maddesi memurlar hakkında hüküm ifade ettiğinden müstahdemlere şâmil değildir.

Öte yandan günlük 8 saatten daha fazla görev yapıldığı yolundaki idida inandırıcı delillerle tesbit ve tevsik edilmediğinden bu iddiayı aynen kabule imkân yoktur.

Bu nedenlerle istemin yerine getirilmemesinde mevzuat hükümlerine aykırılık bulunmadığı gibi olayda idareye atfı kabil bir hizmet kusuru da mevcut olmadığından dâvanın reddi gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Beşinci Dairesince duruşma için gün konularak taraflara davetiye gönderilmesi üzerine dâvacı vekili Av. Zerrin Mağara ile dâvalı Devlet Tiyatrosu Genel Müdürlüğünü temsilen Av. İstilâl Gökçer ve Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğünü temsilen Av. Halil Mülküs'ün geldikleri görülerek Kanunsözcüsünün huzuru ile duruşmaya başlandı. Taraflara usulüne göre söz verilip dinlendikten ve Kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan sonra dosya incelendi ve gereği düşünüldü:

Dâvalı idarelerce ileri sürülen usule mütedair def'iler yerinde görülmedi.

Dâva 3656 sayılı Kanunun 19 uncu maddesi gereğince Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğünde dekor şefi olarak çalışan dâvacının 8 saatten fazla yaptığı mesai karşılığının ödenmemesi suretiyle vaki idari tasarrufun iptaliyle bu mesai karşılıklarının tazminat olarak verilmesi talebinden ibarettir.

Dâvacı 788 sayılı Memurin Kanununun 1 inci maddesinin 2 inci fıkrasında tarif olunan ücretli bir müstahdemdir. Ayni kanunun 3 üncü maddesi mukavele bulunmaması takdirinde bunların tarz ve şeraiti istihdamlarının dairei aidelerince tesbit olunacağı hükmünü vaz'etmiştir.

Ancak bu hüküm, mevcut mevzuat muvacenesinde diğer kamu görevlileri ve işçiler için tanınmış bulunan çalışma yükümlülüklerini ve sorumlulukları dışında idarece müstahdemlerin sınırsız bir çalışma sistemine tabi tutulabileceği şeklinde kabul edilemez. Nitekim 334 numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının 42 nci maddesi; Devletin çalışanların insanca yaşaması ve çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için sosyal, iktisadi ve mali tedbirlerle çalışanları koruyacağına ve angaryanın yasak olduğunu hüküm altına almış, 44 üncü maddesiyle her çalışanın dinlenme hakkına da sahip olduğunu belirtmiş ve 45 inci maddesiyle de ücretten adaletin sağlanmasını öngörmüştür.

Diğer taraftan 7244 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin sonradan bir evvelki fıkrasında; memurlar için kanunen tanınmamış olan hak ve menfaatlerin hizmetliler için de kabul edilemiyeceği hükmünün mefhumu muhalifi olarak (memurlar için kanunen tanınmış olan hak ve menfaatlerin hizmetliler için de kabul edilebileceği) esası getirilmiştir.

Türk Mevzuatında mesai saatlerini tesbit eden ilk hüküm 788 sayılı Memurin Kanununun 51 inci maddesiyle getirilmiştir. Mezkûr 51 inci madde umum memurların çalışma saatlerinin mevsimlere göre 6 saatten 8 saate kadar tebeddül edebileceğini hüküm altına almış, bilâhare yürürlüğe giren 3008 sayılı İş Kanunu da işçilerin çalışma saatlerini günde 8 saat olarak tahdit etmiş ve işin ağırlık derecesiyle çalışanın yaş ve cinsiyetini dikkate alarak bu müddetleri kısaltıcı istisna hükümleri koymuştur. 931 sayılı İş Kanununda da günlük çalışma müddeti keza 8 saat olarak hüküm altına alınmıştır.

Anayasa'nın yukarıda belirtilmeye çalışılan kişi haklarına ilişkin hükümlerinin ışığı altında Memurin Kanununun getirdiği hak ve menfaatlerden faydalanmamakla beraber yine bu Kanunun 1 ve 3 üncü maddelerinde tarifi yapılan ve çalışma tarzı belirtilen müstahdemlere 8 saatın dışında bir mesai uygulanmasını kabul etmeğe hukuki mesag bulunamaz.

Bu bakımdan müstahdemler için idarelerince en çok 8 saat mesai uygulanması ve bunun dışında çalışılan saatlerin fazla mesai olarak kabulü gerekir.

Filhakika 3656 sayılı Barem Kanununun 22 nci maddesi, hususî Kanunlarında serahat olmadıkça ihtisas ve komisyon ücreti ve makam tahsisatı ve tahsisatı maktua ve hakkı huzur gibi namlarla veya ücretli memurlara ayrıca umumî, mülhak ve hususî bütçelerden hiçbir meblâğ verilemez hükmünü getirmiş ve bunun istisnasını vaz'eylemiş ise de dâvacı 22 nci maddenin tasrih ettiği maaşlı ve daimi ücretli memur olmadığı gibi ayni kanunun 19 uncu maddesinde tadat olunan ve Barem Kanunu hükümlerine tabi olmadığı yine bu maddede tasrih olunan müteferrik müstahdemdir. Bu bakımdan 3656 sayılı Kanunun 22 nci maddesindeki memuriyet hükmünün 19 uncu maddede müteferrik müstahdem olarak nitelenen dâvacı hakkında uygulanması da bahis konusu olamaz. Aksine yukarıda işaret olunduğu üzere 7244 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin sonradan bir evvelki fıkrasıile getirilen hükmün mefhumu muhalifi memurlara kanunla tanınmış bulunan hakların müstahdemler için de kabulünü zaruri kılar.

Kaldıki dâva 521 sayılı Danıştay Kanunu hükümleri dairesinde açılmış bir iptâl ve tam yargı dâvasıdır. Âmme kudretine dayanan idarenin vaz'ettiği esaslar dairesinde tam bir mutavaatla bir müddet 8 saatın üstünde fazla mesai yapmış bunun karşılığını idareden istemiş ve idarenin vermemesi üzerine de bu işlemin iptaliyle fazla çalıştığı saatlerin karşılığının tazminat olarak ödenmesinin hükme bağlanmasını istemiştir.

Fazla çalışılan bir müddetin tazminat olarak talebedilmesi halinde tesbiti gereken husus sadece bu masainin yapılmış olup olmamasıdır. Dosya münderacaatına ve 20/3/1969 ve 5/6/1969 tarih ve 68/4777 sayılı ara kararlarımızla idareden alınan bilgiye, dâvacı vekillerinin duruşmada ibraz ettikleri ve daha sonra dilekçe ile dosyaya konulmak üzere tevdi eyledikleri program ve Devlet Tiyatrosu Dergileri, yabancı uzman raporu, noter huzurunda tesbit olunan eski Tiyatro yöneticilerinin ifadeleri ve diğer evraka göre kendilerine öğle ve akşam yemekleri de verilmek suretiyle yemek saatlerinde de tiyatroda bulunan dâvacının bütün devlet dairelerinde olduğu gibi saat 9 da mesaiye başlıyarak Devlet Tiyatrosunun özelliği icabı gece saat 24 e kadar çalıştığı, bu 14 saatten öğle ve akşam yemek tatilleri için 3 saat ve normal mesai olarak 8 saat çalıştırıldıktan sonra kendisine her gün fiilen 3 saat fazla mesai yaptırıldığı anlaşılması sebebiyle bu mesai karşılığının verilmemesi yolundaki idare tasarrufunun iptaline ve bu mesai karşılığının aylık ücretinin bir saatine isabet eden tutarının % 50 ilâve olunması suretiyle ve 4 aylık tatil süresiyle her hafta bir gün hafta tatili hariç yılın diğer günleri için günde 3 saat üzerinden ve Adliye Mahkemesinde açılan dâva tarihinden geriye doğru 5 yıl için hesabolunacak meblâğın tazminat olarak dâvacıya ödenmesine ve 52 lira yargılama gideri ile 650 lira avukatlık ücretinin dâvalı idareden alınarak dâvacıya verilmesine ve getirtilen dosyanın ait olduğu mahkemeye iadesine 26/1/1970 tarihine oyçokluğu ile karar verildi.

AZLIK OYU

X — Dâva, görevi icabı ifa ettiği günde sekiz saatten fazla devam eden mesai ücretlerinin verilmemesi yolundaki işlemin iptaliyle dâva tarihinden geriye doğru 5 yıllık fazla mesai ücreti tutarının tazminat olarak toptan ödenmesine dairdir.

1 — 788 sayılı Memurin Kanununun 3 ncü maddesinde hizmetlilerin, mukavele bulunmaması takdirinde tarz ve şeraiti istihdamlarının dairei aidelerince tesbit olunacağı yazılıdır.

Günlük çalışma saatlarının tesbiti de bu hükmün kapsamı içinde olup hizmetlilerin günde kaç saat çalışacaklarının tesbiti konusunda idareye mutlak bir takdir yetkisi tanınmıştır.

Dâvacı, günlük çalışma saatlarının fazla tesbit ve takdir edildiği kanısında ise her şeyden önce, idarenin günlük çalışma saatlarını tesbit işlemi aleyhine iptal dâvası açması gerekirdi. Bu yolda bir dâvaya başvurulmamış olduğuna göre halen mevcut, tazminen fazla çalışma ücreti isteğine dair olarak açılmış bu-

lunan dâva zımmında idarenin takdir yetkisine dayanarak yaptığı tesbitin incelenmesi mümkün değildir.

İşin gereğini göz önünde tutarak idare meselâ günde on saat çalışılmasını dahi tesbit etmiş veya fiilen uygulamaya geçmiş ise; bu, hizmetlinin günlük normal çalışma saatidir. Tesbit işleminin iptali dâvası mevcut olmaksızın bu hizmetlinin çalışma saatinin günde sekiz saat olduğu yolunda ne kabule ve ne de hükme varılabilir. Zira; (D) cedvelindeki hizmetli ne işçi ne de memurdur. O, kanunlarda mevcut kendisi hakkındaki özel statü hükümlerine tabidir.

2 — Açılan dâvada fazla çalışma ücretinin tazminen istenilmiş olması, kanun hükümlerini, hukuk esaslarını ortadan kaldıramaz :

a) Evvela dâvacının hukuken geçerli günlük fazla çalışması bulunmalıdır. Halbuki; idare kanunun tanıdığı takdir yetkisine dayanarak işin gereğine göre normal günlük mesai saatlerini tesbit ederek ona göre çalıştırmıştır. Bunun uygun veya çok olduğu bir dâvada çözümlenebilirdi. Öyle bir dâva sebketmemiş olmasına göre ortada fazla çalışılan saatler yoktur. Hukuken normalin dışında çalışılan saatler mevcut olmayınca da fazla çalışma ücreti söz konusu olamaz.

b) Dâvada fazla mesai ücretinin tazminat olarak ödenmesinin istenilmiş olması, dâvanın günlük normal mesai saatlerini tesbit işlemi aleyhine gelinmiş bir dâva biçimine dönüşmesine ve idarenin tesbitinin yargı denetimine tabi tutulmasına imkân veremez.

c) İdare Hukukunda; hizmet kusuru, risk sebebsiz iktisap, külefttte eşitliğe dayanan objektif mesuliyet hukuki vasıflarından birine uymak suretiyle tazminat ödenebilir.

İdare, Kanunun kendisine tanıdığı takdir yetkisine dayanarak hizmetlinin günlük çalışma saatlerini tesbit etmiştir. Ortada bir kanunsuzluk yoktur ki hizmet kusuru bulunsun Uygun veya çokta olsa keza kanun hükmüne dayanarak tesbit ettiği çalışma saatlerine göre hizmet almakta bulunduğundan sebebsiz iktisabı bahis konusu olamaz. Diğer hukuki vasıflara giren bir durum da yoktur. Bin-netice idarenin tazminatla sorunluluğunu gerektiren bir fiilini bulmak kabil değildir.

ç) İdarenin tazminatla sorunlu tutulabilmesi için, ortada bir zararın bulunması şarttır. Zarar, hukuken tanınmış bir hak veya menfaatın mevcut olup da bundan yoksun edilmiş olmanın patrimuvanda husule getirdiği eksiklik olarak tanımlanabilir. (D) cedvelinde hizmetli bulunan dâvacının fazla çalışma vermesine ve bunun ücretine ve miktarına bir hak ve menfaati mevzuatta tanınmamıştır ki patrimuvanından böyle bir ücretin eksilerek zararı husule geldiği bahis konusu edebilsin. Burada mevzuatın ilgili hükümlerini gözden geçirmek yerinde olur.

Anayasanın 117 nci maddesinde (Memurların nitelikleri, atanmaları, ödev ve yetkileri, hakları ve Yükümleri aylık ve ödenekleri ve diğer özgürlük işleri kanunla düzenlenir.) denilmiştir. Memurun fazla çalışmasının ve ücretinin de kanunla düzenlenmesi bu temel hüküm gereğindendir. Memura kanuni sarahat olmaksızın fazla çalışma ücreti verilmemektedir.

3656 sayılı Kanunun 22 nci maddesi de hususi kanunlarında sarahat bulunmasını öngörmektedir. 22 nci maddede (hususi kanunlarında sarahat olmadıkça ihti-

sas ve komisyon ücreti ve makam tahsisatı ve tahsisatı maktua ve huzur hakkı gibi namlarla maaşlı veya ücretli memurlara ayrıca umumî, mülhak ve hususî bütçelerden hiç bir meblâğ verilemez.) denilmiştir.

657 sayılı Kanun (D) cetvelindeki daimi hizmetlileri, memurlar tarif ve kapsamına almış bulunuyorsa da geçici maddelerle ve diğer hükümlerle genel kadro kanunu yürürlüğe girinceye kadar haklarında uygulanması ertelenmiş ve kendileri için mevcut eski hükümlerin yürürlüğü devam ettirilmiştir. Bunların verdikleri hizmete karşılık alacakları aylık ücretleri 7244 sayılı Kanunun 5 inci maddesinde gösterilmiştir. Sözü geçen 5 inci maddenin 4 üncü fıkrasında, (memurlar için kanunen tanınmamış olan hak ve menfaatler hizmetliler için de kabul edilemez) hükmüne ayrıca yer verilmiştir ki memura hususi kanunlarında sarahat olmadıkça fazla çalışma ücreti verilmemesi karşısında (D) cetvelindeki hizmetliye elbette verilemez. Görülüyor ki; hizmetlinin fazla mesai denilen kategoride bir çalışma vermesine ve bunun karşılığında esas istihkakından ayrı ücret almasına dair kendi statülerinde hiç bir hükme rastlanmamaktadır. Mukavele ile çalıştırılmıyanların idrelerince normal günlük mesai saatlerinin fazla saatler olark tesbit edilmiş olmasının ve bu tesbit gereğince fazla saat çalıştırılmakta olmalarının ayrı bir konu olduğuna ve bu türden fazla çalışmalarının, fazla mesai denilen türden bir çalışma anlamına alınamıyacağına yukarıdan beri yapılan açıklamalar arasında yeteri kadar değinilmiş olduğundan burada birkez daha değinilmesi gereksizdir.

3 — Anayasanın çalışma hayatının düzenlenmesine ve angaryaya ilişkin temel hükümleri ile dâvanın çözümlenecek bir yönü yoktur. Zira; ortada idarece uygulanmış olan bir kanun hükmü vardır. Eğer, 788 sayılı Kanunun 3. maddesindeki hizmetlilerin tarz ve şeraiti istihdamlarının dairei aidelerince tesbit olunacağı yolundaki idareye mutlak takdir yetkisi tanıyan ve hizmetlilerin günlük normal mesai saatleri bu yetkiye dayanılarak tesbit olunan hüküm, Anayasaya aykırı bulunuyorsa işin Anayasa mahkemesine gönderilmesi gerekir. Gönderilmediğine göre; yargı oranınca da hizmetlilerin normal çalışma saatleri hakkında Anayasa hükümleri değil; Kanun hükmünün uygulanması zorunludur.

İdarenin bu hükümle tanınan mutlak takdir yetkisine dayanarak yaptığı normal çalışma saati tesbiti işlemi hakkında idari mahkemenin yargı denetimi ise; yukarıdaki paragraflarda değinildiği üzere, ancak bu işlem aleyhine bir dâvanın açılmış olması halinde mümkündür.

Sonuç : Yukarıki sebepler muvacehesinde, dâvacının günde çalışmakta olduğunu iddia ettiği saatlerin idarenin takdir yetkisine dayanarak işin gereğine göre tesbit edip fiilen uygulayageldiği günlük normal çalışma saatlerinden ibaret bulunmasına ve bu tesbitin maksat bakımından uygun olup olmadığının bu yoldaki işlem aleyhine dâva açılması halinde incelenebileceğine ve (D) cetveli hizmetlilerinden bulunan dâvacının tabi olduğu kanunların hükümlerinde fazla mesai yapmasına ve bunun ücret ve miktarına dair bir sarahat bulunmadığından, fazla mesai yapması ve bu türden bir istihkakının doğması mümkün olamıyacağına ve istihkakı olmayanın zararından ve bunun tazmininden söz edilemiyeceğine binaen dâvanın reddi gerekmektedir. Aksine olarak verilmiş bulunan karara karşıyım.

AZLIK OYU

XX — Anayasanın 117 nci maddesinde «Memurların nitelikleri, atanmaları, ödev ve yetkileri, hakları ve yükümleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri

kanunla düzenlenir.» denilmek suretiyle fazla çalışma sürelerinin ve ücretlerinin de ancak kanunla düzenlenebileceği öngörülmüştür.

3656 sayılı Kanunun 22 nci maddesi fazla çalışma hakkında hüküm sevketmiş olup bu maddede «hususi kanunlarında sarahat olmadıkça ihtisas ve komisyon ücreti ve makam tahsisatı ve tahsisatı maktua ve huzur hakkı gibi namlarla maaşlı veya ücretli memurlara ayrıca umumî, mülhak ve hususi bütçelerden hiçbir meblâğ verilemez. Ancak kanunun tahmîl etmediği munzam bir vazifeyi münferiden ifaya memur edilenlere muayyen çalışma saatleri haricindeki mesailerine mukabil icra vekilleri heyetince takdir olunacak bir ücret verilebilir.» denilmek suretiyle fazla çalışma ücretinin kimlere ve hangi hallerde verileceği tayin ve tesbit edilmiş bulunmaktadır.

Her ne kadar ayni kanunun 19 uncu maddesinde hizmetlilerin bu kanun hükümlerine tabi olmadığı açıklanmakta ise de 7244 sayılı Kanunun 5 inci maddesinde «memurlar için kanunen tanınmamış olan hak ve menfaatler, hizmetliler için de kabul edilemez.» hükmü sevkedilmek suretile memurlar için, ödemelerle ilgili olarak kanunlarda konulmuş olan memnuiyet ve tehditlerin hizmetliler için de cari olacağı öngörülmüştür.

Öte yandan 788 sayılı Memurin Kanunun 3 üncü maddesinde hizmetlilerin, mukavele bulunmaması halinde, tarz ve şeraiti istihdamlarının dairei aidelerince tesbit olunacağı hükme bağlanmıştır. Bu madde hükmü gereğince hizmetlilerin çalışma saatlerinin tesbiti hususunda idareye bir takdir yetkisi tanınmıştır. Bu takdir yetkisinin mutlak olmadığı, idarenin çalışma saatlerini hukuk ölçüleri içinde tesbit etmesi gerektiği idda edilebilir. Bu iddia ancak dâvacının çalışma saatlerinin idarece tesbiti işlemi aleyhine açacağı bir iptal dâvasına konu olabilir. Ortada böyle bir dâva olmaksızın fazla çalışma ücretlerinin tazmini yolunda açılmış bir dâva idarenin takdir yetkisine dayanarak yaptığı bir tesbitin incelenmesi ve fazla çalıştırmanın mevcudiyeti kabul edilerek kanunen verilmesine imkân olmayan bir fazla çalışma ücretinin tazmini yoluna gidilmesi mümkün değildir.

Bu sebeplerle dâvacıya fazla çalışma ücreti ödenmemesi dolayısiyle açılan tazminat dâvasının hukuki bir mesnedi bulunmadığından aksine verilmiş çokluk kararına karşıyım.

GEÇİCİ GÖREV YOLLUĞU

T.C.

DANIŞTAY

Beşinci Daire

Esas No. : 1967/3480

Karar No. : 1970/1033

Dâvacı : İbrahim Arıcı

Dâvalı : Adalet Bakanlığı

Dâvanın Özeti : Elmalı Ceza Hâkimliğinde yetkili olarak çalıştığı günlere ait yetki yevmiyesi tutarı 3600 liranın ödenmemesi işleminin iptali talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvada süre aşımı bulunduğu, esasa gelince, 6245 sayılı Kanunun 14 üncü maddesinin beşinci fıkrası karşısında istenilen yevmiyenin ödenmesinin mümkün olmadığı dâvanın reddi gerektiği mealindedir.

Raportör Yavuz Nazaroğlu'nun Düşüncesi : Danıştayca verilen yürütmenin durdurulması sebebiyle dâvacının Elmalı Hâkimliği sıfatının avdet etmiş olduğunun kabulü zaruridir. Bu sebeple dâvacı görev mahallini terk ederek tayin mahalline gitmeden, yetkili olarak ayni mahalde kaldığına göre, durumu 6245 sayılı Kanunun 14/5 maddesi şümulüne girmemektedir.

Bu nedenle dâvanın reddi gerektiği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Galip Tanrıöver'in Düşüncesi : 6245 sayılı Kanunun 7187 sayılı Kanunla değişik 14/5. maddesi, muvakkat kaza salâhiyeti ile gönderilenlere muvakkat vazife harcırahı olarak yol masrafı ile yevmiye verileceğini kabul etmiştir. Bir memurun bu maddeye göre harcırah alabilmesi için görev mahallinden muvakkaten başka bir yere gönderilmiş olması lâzım gelmektedir.

Dâvacı her nekadar vaki tayin tasarrufu neticesi Kumluca Hâkimi sıfatını ihraz etmiş ve asıl görev yeri hukuken Kumluca olmuş ise de Danıştayda açtığı dâva dolayısiyle yürütmenin durdurulmasına karar verilmiş olması hasebiyle Kumluca'ya vaki tayin tasarrufu askıya alınmış ve dolayısiyle kendisinin Elmalı Hâkimi sıfatı avdet etmiş bulunmaktadır. Bu durumda dâvacının da asıl görev yerinin Elmalı olmasının kabulü zaruridir. Hal böyle olunca dâvacının 6245 sayılı Kanunun 14/5. maddesi kapsamına girmediği ortaya çıkmaktadır.

Bu itibarla hukukî mesnedi bulunmayan dâvanın reddi gerektiği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Beşinci Dairesince işin gereği düşünüldü :

6245 sayılı Kanunun 7187 sayılı Kanunla değişik 14 üncü maddesinin beşinci bendinde, muvakkat kaza salâhiyeti ile gönderilenlere, muvakkat vazife harcırahı olarak yol masrafı ile yevmiye verileceği hükmü mevcuttur.

Bir memur ve hizmetlinin bu maddeye göre harcırah alabilmesi için, görev yerinden geçici olarak başka bir yere gönderilmiş olması gerekmektedir.

Elmalı Hâkimi olan dâvacı Kumlucaya tayin edilmiş ise de bu işlem aleyhine Danıştay'da açtığı dâva dolayısiyle yürütmenin durdurulmasına karar verildiği ve böylece esas görev yeri olan Elmalı'da görevine devam ettiği anlaşılmasına binaen hakkında 6245 sayılı Kanunun yukarıda zikri geçen 14 üncü maddesinin tatbikine imkân görülmemektedir.

Yukarıda açıklanan sebepler karşısında kanunî dayanağı bulunmayan dâvanın reddine 28/3/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

KIDEM İŞİ

T.C.

DANIŞTAY

Beşinci Daire

Esas No : 1969/4367

Karar No : 1970/471

Dâvacı : Fikret Uludamar

Dâvalı : Sayıştay Başkanlığı

Dâvanın Konusu : 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 196 ncı maddesiyle 657 sayılı Kanuna eklenen geçici 25. madde hükmü gereğince Sayıştay'a intisap etmeden evvel avukatlıkta geçirdiği sürenin üçte ikisinin kıdeminden sayılması yolunda yaptığı müracaatın reddine ilişkin Sayıştay Başkanlığınca müesses 12 Temmuz 1969 tarih ve 593309/1261 - 778/4750 sayılı işlemin, 832 sayılı Kanunun 100. maddesi ile 657 sayılı Kanun arasında bağlantı kurulduğu, nitekim sözü edilen kanunun 102 nci maddesinin Sayıştay mensupları hakkında da uygulandığı, 832 sayılı Kanunun geçici 9 uncu maddesinin, Sayıştay mensuplarını 657 sayılı Kanunun kapsamı dışında bıraktığı yolundaki iddiaların olayda uygulama yeri bulunmadığından bahsile iptali talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Anayasanın 127 nci maddesinin 2 nci fıkrası hükmüne dayanılarak çıkarılmış bulunan 832 sayılı Sayıştay Kanunu ile Sayıştay Denetçiliğinin statüsü, görevleri teminatları göreve alınmaları, terfileri ve diğer özlük hakları düzenlenmiş, geçici 9. maddeyle de Sayıştay mensupları 657 sayılı Kanunun kapsamı dışında bırakılmış olduğu cihetle, Devlet Memurları Kanununun kapsamına girmeyen meslek mensuplarının, avukatlıkta geçirdikleri sürenin 2/3 sinin kıdemlerine eklenmesine kanunî olanak bulunmadığından, dâvanın reddi gerektiği yolundadır.

Raportör Figen Molu'nun Düşüncesi : Anayasanın 127 nci maddesi hükmüne göre düzenlenen Sayıştay Kanunu ile Sayıştay meslek mensuplarının nitelikleri, atanmaları, ödev ve yetkileri, hakları ve yükümleri ve diğer özlük işleri düzenlenmiş ve Sayıştay Meslek mensupları 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun kapsamı dışında bırakılmışsa da, ayni kanunun 100 üncü maddesi ile hakkında hüküm bulunmayan hallerde Devlet Memurları Kanununun ilgili hükümlerinin uygulanacağı kabul edilmekle, Sayıştay Kanununda boşluk bulunan hallerde, 657 sayılı Kanunun ilgili hükümlerinden yararlanılması olanağı sağlanmıştır.

Bu itibarla 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 196 ncı maddesi ile Devlet Memurları Kanununa eklenen geçici 25 inci madde hükmünün dâvacıya uygulanması ve dâ-

vacının avukatlıkta geçen fiili hizmet süresinin üçte ikisinin memuriyet kıdeminden değerlendirilmesi gerektiği açıktır.

Aksine müesses işlemin iptali gerektiği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Galip Tanrıöver'in Düşüncesi : Anayasamızın 127. maddesine istinaden çıkarılan 832 sayılı Sayıştay Kanununun mevcudiyeti karşısında Sayıştay Mensuplarının, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun kapsamı dışında ve Sayıştay Kanunu hükümlerine tabi olmaları lâzım geldiği şüphesizdir. Ancak Sayıştay Kanununun (Bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde Sayıştay Mensupları hakkında Devlet Memurları Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.) hükmünü vazeden 100. maddesi ile Devlet Memurları Kanunu ile bir bağlantı kurulmuş ve bu suretle Devlet Memurları Kanunundaki lehe hükümlerden faydalanmak imkânı sağlanmış bulunmaktadır. Hal böyle olunca Sayıştay mensubu bulunan dâvacının, 832 sayılı Kanunda bir hüküm bulunmaması sebebiyle yine aynı kanunun 100. maddesi delâletiyle 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 196. maddesi ile 657 sayılı Kanuna eklenen geçici 25. maddeden istifade ettirilmek suretiyle avukatlıkta geçirdiği fiili hizmet süresinin üçte ikisinin memuriyet kıdemine sayılması lâzım geldiği izahtan varestedir.

Bu itibarla dâva konusu işlemin iptali gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Beşinci Dairesince işin gereği düşünüldü :

1136 sayılı Avukatlık Kanununun 196 ncı maddesiyle 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa eklenen geçici 25 inci maddesinde «Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte bu kanunun kapsamındaki bir memuriyette bulunanların memuriyetten önce T.C. Emekli Sandığı Kanununa tabi olmadan ve Sosyal Sigortalar Kurumu kapsamına da girmeden avukatlıkta geçirdikleri fiili hizmet sürelerinin üçte ikisi memuriyet kıdemlerine sayılır» hükmü yer almış bulunmaktadır.

Maddenin incelenmesinden anlaşılacağı üzere, avukatlıkta geçen fiili hizmet sürelerinin memuriyet kıdeminde değerlendirilebilmesi, Devlet Memurları Kanununun kapsamındaki bir görevde bulunmakla mümkündür.

Anayasanın 127 nci maddesi 2 nci fıkrası hükmüne dayanılarak çıkarılan ve Sayıştay'ın kuruluşu, işleyişi, denetim unsurları, mensuplarının nitelikleri, atanmaları, ödev ve yetkileri, hakları ve yükümleri ve diğer özlük işleri, Başkan ve üyelerinin teminatı konularını düzenleyen 832 sayılı Sayıştay Kanununun ise mensuplarını, 657 sayılı Kanun kapsamı dışında bırakmış olduğu şüphesizdir. Ancak sözü edilen kanunun 100 üncü maddesinde yer alan; «Bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde Sayıştay mensupları hakkında Devlet Memurları Kanununun ilgili hükümleri uygulanır» hükmü ile, Devlet Memurları kanunu ile bağlantı kurulmuş ve Sayıştay Kanununda boşluk bulunan hallerde, 657 sayılı Kanunun uygulanacağı esas olarak kabul olunmuştur.

Bu nedenlerle halen Sayıştay Daireler Kurulu Raportörü olan dâvacının, Devlet Memurları Kanunu hükümlerinden yararlanacağı ve bu göreve atanmadan önce 30/4/1956 - 31/7/1956 tarihleri arasında avukatlıkta geçirmiş olduğu fiili hiz-

süresinin üçte ikisinin geçici 25 inci madde uyarınca memuriyet kidemine sayılması gerektiği açıktır.

Dâvalı idare, Sayıştay Kanununun, Sayıştay Mensupları hakkında Devlet Memurları Kanununun geçici 15 inci maddesi hükmüne göre bunların aylık ve ödeneklerini düzenleyen kanun çıkıncaya kadar, haklarında 1108 ve 3656 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanacağını öngören geçici 9 uncu maddesiyle de, Sayıştay Mensuplarının 657 sayılı Kanun kapsamı dışında mütalâa edildiğini iddia etmekte ise de; aynı kanunun 100 üncü maddesindeki açık hüküm muvacehesinde bu iddianın da yeri bulunmamaktadır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle dâvanın kabulü ile dâva konusu işlemin iptaline, (66) lira yargılama giderlerinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 10/2/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

ÜNİVERSİTE ÖĞRETİM ÜYESİ İŞİ

T.C.

DANIŞTAY-

Beşinci Daire

Esas No : 1969/4331

Karar No : 1970/1004

Dâvacı	: Günay Alpay
Vekili	: Av. Fahir Giritlioğlu
Dâvalılar	: 1 — İ.Ü. Rektörlüğü 2 — İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Dekanlığı
Vekili	: Av. Eyüp Kasapoğlu

Dâvanın Özeti : 4489 sayılı Kanun uyarınca izinli olarak yurt dışına gitme isteğinin reddine ilişkin Edebiyat Fakültesi Yönetim Kurulunun 22 Mayıs 1969 tarihli toplantısında verilen kararın iptali talebinden ibarettir.

İstanbul Üniversitesi Rektörlüğünün Savunma Özeti : Dâvada husumetin mümessili Rektörlüğe yönetilmesinde isabet bulunmadığından dâvanın evvel emirde bu yönden, 4489 sayılı Kanunun 1/b maddesi idarelere takdir yetkisi verdiği cihetle bu takdirin dâvacı lehine kullanılması zorunluğu bulunmadığından esastan da reddi gerektiği yolundadır.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanlığının Savunma Özeti : Cevap verilmemiştir.

Raportör Figen Molu'nun Düşüncesi : Dâvacının 4489 sayılı Kanunun 1/b maddesi uyarınca dil bilgisindeki noksanları gidermek amacıyla yurt dışına gitme isteğinin, dâvalı Bakanlık Yönetim Kurulunca hiçbir geçerli ve tutarlı nedene dayanılmaksızın, soyut olarak reddedilmesinde isabet görülmediğinden, dâvanın kabulü ile sözü edilen yönetim kurulu kararının iptâli gerektiği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Yaşar Mermut'un Düşüncesi : 4489 sayılı Kanunun 1/b maddesinde, «mesleğine ait tahsilini bitirmiş ve ilgili hizmetlerde en az iki yıl başarı ile çalışmış olanlardan bilgi, görgü ve ihtisaslarını artırmak üzere yabancı memleketlere yollanmaları ilgili vekilliklerce uygun görüleceklere :

Aylıkları ödenmek veya kesilmek suretiyle beş yıla kadar izim verilebilir.» denilmek suretiyle bu hususta idareye takdir hakkı tanınan hallerde idare işleminin sadece maksat yönünden yargı denetimine tabi tutulacağı esas alınmış bulunmaktadır.

Dâvalı idare emrinde asistan olarak çalışmakta olan ve madde hükmünde aranılan şartları haiz olmadığı yolunda hakkında bir iddia da bulunmamış olan dâvacının mezkûr hükme istinaden lisan bilgisini artırmak üzere yabancı memlekete gitmesi için izin verilmesine dair müracaatının, hiçbir makul ve makbul sebebe dayandırılmadan reddedildiği dosya münderecatından anlaşılmaktadır. Zira adı geçenin mensubu bulunduğu kürsünün yönetimiyle görevli profesörün ve onun görüşünü teyid eden aynı kürsünün diğer bir öğretim üyesinin müsbet mütalâalarına rağmen, dâvacı hakkında şahsi bir şikâyet dolayısiyle açılmış olan tahkikat sonuçlanmamış olmasından bahisle mezkûr tahkikat konusunun neden ibaret olduğu ve adı geçenin yurt dışına gönderilmesi hususunda nasıl bir sakınca tevlit edeceği iddia ve beyan edilmeden kendisinin yabancı memlekete gitmesine izin verilmemesi suretiyle tesis edilen dâva konusu muamelenin yukarıda açıklanan kanun hükmünün maksadına aykırılığı açık bulunduğundan iptali gerektiği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Beşinci Dairesince işin gereği düşünüldü :

Husumetin Edebiyat Fakültesi Dekanlığına hasrı ile esasın incelenmesine geçildi.

4489 sayılı Kanunun 1/b maddesinde mesleğine ait tahsilini bitirmiş ve ilgili hizmetlerde en az iki yıl başarı ile çalışmış olanlardan bilgi, görgü ve ihtisaslarını artırmak üzere yabancı memleketlere yollanmaları ilgili vekilliklerce uygun görüleceklere aylıkları ödenmek veya kesilmek suretiyle beş yıla kadar izin verilebileceği hükme bağlanmış bulunmaktadır.

İdari faaliyetlerin hukuk kuralları ile kısıtlanması, idarenin hukuka bağlılığı ilkesinin tabii bir sonucudur. Ancak idare hukuku kuralları, kamu görevlerinin değişen gereklerine ve özelliklerine uymak zorunda bulunduğundan, idarelerin bütün faaliyetleri evvelden konulmuş esaslara bağlanmak suretiyle düzenlenemezler. Nitekim çok def'a idarelerin ne zaman, nerede, nasıl, ne şekilde işlem tesis edeceklerinin önceden düzenlenmiş kurallarda saptanmasına imkân yoktur. Bu itibarla kamu hizmetlerini düzenleyen hukuk kurallarının bu hizmetleri bütün ayrıntıları ile gereği gibi düzenlenmesi mümkün olmayan hallerde idarelere, hukuk kuralları içinde bir hareket serbestisi tanınması zorunludur. Bu serbestinin, idarelerin hukuka bağlılığına bir istisna teşkil edemiyeceği açıktır. Gerçekten bu yetki sınırsız olmayıp, idarelere kamu zararına kullanılmak üzere verilmiş ve bu amaçla sınırlandırılmıştır. Bu maksada uygun olmayarak kullanılan bir yetkinin, hakkın suiistimalini teşkil edeceğine şüphe yoktur.

Ayrıca takdir yetkisinin, ferdin Anayasa'dan, Kanunlardan veya üstün hukuk kurallarından doğan bir hakkının kanunî ve makbul bir sebebe dayanmaksızın ihlâline vesile olması, hukuken tecviz edilemez.

Bu itibarla 4489 sayılı kanunun 1/b maddesi uyarınca izinli olarak lisan bilgisini artırmak üzere yurt dışına gitmek isteğinde bulunan dâvacının bu yolda vaki müracaatının, kürsü işleri hakkında icrai karar vermeğe yetkili kişi olan

kürsü profesörü ile aynı kürsü doçentinin uygun mütalâasına rağmen yurt dışına gitmesi hâlinde kürsü işlerinin aksayıp aksamıyacağı veya bilgi ve görgüsünün artmasına yararlı olup olamıyacağı konusunda her hangibir sebebe dayanılmaksızın, mücerret olarak reddedilmesinde, yukarıda açıklanan nedenlerle isabet görülmemiştir.

Her nekadar Kanunsözcülüğünün dâvacının yurt dışına gönderilmeyiş nedenin sorulmasına ilişkin istilâmına dâvalı Dekanlıktan gelen cevabı yazıda, dâvacı hakkında vaki bir şikâyetle ilgili soruşturmadan bahsedilmekte ise de, olayla ilgili olmayan bir soruşturmanın dâva konusu işleme sebeb teşkil edemiyeceği açıktır. Nitekim soruşturma komisyonu başkanının, dâvalı idareye hitaben yazmış olup dosyada mevcut bulunan 20/5/1969 tarihli yazısı ile de bu husus doğrulanmaktadır.

Açıklanan nedenlerle dâva konusu işlemin iptaline 26/3/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T.C.
DANIŞTAY
Beşinci Daire

Esas No : 1969/4127
Karar No : 1970/1162

Dâvacı : Prof. Dr. Afif Sevinç

Vekilleri : Av. Nüvit Yektin - Av. Fazıl Yalçın - Av. Yüksel Babür

Dâvalı : 1 — Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi
2 — Ankara Üniversitesi Rektörlüğü.

Vekili : Av. Ali Karaca

Dâvanın Özeti : Veteriner Fakültesi Profesörler Kurulunun 19/1/1969 gün ve 41 sayılı kararının hükümsüzlükle malûl bulunması sebebiyle bu kararın düzeltilmesine ilişkin talebin reddine mütedair Ankara Üniversitesi Rektörlüğü işleminin iptali ve boşalan Profesör kadrolarından birinin kendisine verilmesi talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvada süre aşımı ve kesinleşmiş profesörler Kurulu kararları aleyhine Senetoya itiraz edileceğinden merci tecavüzü olduğu, esas bakımından da kadro tahsis işleminde bir usulsüzlük bulunmadığı mealindedir.

Raportör Cavit Baydoğan'ın Düşüncesi : Toplantı ve müzakere yapılmadan bazı profesörlere elden imza ettirilerek yapılan işlem bir kurul kararı olarak kabul edilemiyeceğinden dâva konusu Profesörler Kurulu kararının yoklukla malûl olduğu düşünüldü.

Kanunsözcüsü Yaşar Mermut'un Düşüncesi : Dâvalı idarece ileri sürülen usule ilişkin def'iler varit görülmemiştir.

Dâva konusu Profesörler Kurulu kararının, fiilî bir kurul toplantısında müzakere konusu yapılmadan ve oylamaya tabi tutulmadan, karar tarihi olarak gösterilen tarihten sonraki bir tarihte metni Dekanlıkça hazırlanarak elden dolaştırılmak suretiyle imzalattırıldığı, buna rağmen gerekli çoğunluk temin edilmeden Rektörlüğe tasdik ettirildiği, dosyada mevcut belgelerin tetkikinden anlaşılmakta ve bu yoldaki iddialara savunmada değinilmemiş olmakla bu husus sübuta ermiş bulunmaktadır.

Bu sebeple ittihazı ve tekammülü için gerekli esas unsurlardan yoksun bulunan dâva konusu Profesörler Kurulu kararının yoklukla malûl olduğunun tesbitine karar verilmesinin uygun olacağı düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Beşinci Dairesince duruşma için gün konularak taraflara davetiye gönderilmesi üzerine dâvacı ile dâvalı idare temsilcisinin geldikleri görülerek Kanunsözcüsünün huzuru ile duruşmaya başlandı. Taraflara usulüne göre söz verilerek dinlendikten ve Kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan sonra dâva dosyası incelendi ve gereği düşünüldü :

İdarenin haiz olduğu bir kısım yetkilerin kullanılması, kanunlar tarafından birtakım kurullara bırakılmış ve bu kurulların nasıl teşkil edileceği yine kanunlarda gösterilmiş bulunmaktadır. Bu yetkilerin kurullara verilmesinden maksat meselenin kurallarda etraflı şekilde tezekkür edilmesini ve bir karara bağlanmasını sağlamaktır.

Bu debeplerle aksine sarahat olmadıkça kurulun usulü dairesinde toplantıya çağrılması, gerekli nisabın tahassül etmesi, konunun müzakere edilip oylanması ve böylece kararın ortaya çıkması gerekir.

Şu halde kurallarca karara bağlanması gereken hususlarda yetki, münferiden kişilere değil, bunların usulüne göre teşkil edecekleri hey'ete verilmiştir. Kurul üyeleri usulü dairesinde bir araya gelmedikçe ve müzakere açılmadıkça ferden irade beyanına yetkili değildirler ve beyan edilen bu iradeler bir karar mahiyeti iktisap edemez. Kurula izafesi mümkün olmayan böyle bir karar da yoklukla maluldur.

Dâva konusu 28/1/1969 gün ve 41 sayılı Veteriner Fakültesi Profesörler Kurulu kararının, Profesörler Kurulu toplantıya çağrılmadan, toplantı ve müzakeresi yapılmadan elden dolaştırılmak suretiyle imza ettirilerek hazırlandığı, bu suretle kurula ait bulunan bir yetkinin kullanılması için gerekli olan usule riayet edilmediği dosya münderecatından anlaşılmaktadır.

Yukarda açıklanan sebepler karşısında dâva konusu profesörler kurulu kararının yoklukla malul bulunduğuna ve 650 lira vekâlet ücreti ile 75,80 lira yargılama giderinin dâvacıya verilmek üzere dâvalı idareden tahsiline 1/4/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

YENİDEN ATAMA

T.C.
DANIŞTAY

Beşinci Daire

Esas No : 1968/1633
Karar No : 1970/697

Dâvacı : Nebi Er
Dâvalı : Antalya Belediye Başkanlığı

Vekili : Av. Fuat Dal

Dâvanın Özeti : Antalya Belediyesi Başkan yardımcılığından emekliye sevkine dair işlemin Danıştay 5. Dairesinin 7/7/1964 tarih ve 3143 sayılı kararile iptali üzerine ücretli bir kadroya yapılan tâyin işleminin iptali, emeklilikte geçen sürenin 66/7 sayılı Danıştay İçtihadı Birleştirme Kararı gereğince kıdeminden sayılarak eski görevine veya bu göreve muadil 950 liralık bir kadroya 3 üst verilmek suretiyle 1500 lira maaşla tâyin edilmesi ve bu tâyin yapılıncaya kadar Danıştay 10 uncu Dairesinin 2/10/1967 tarih ve 1069 sayılı kararına istinaden ayda 233,55 lira tazminatın ödenmesine devam olunması talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Danıştay 5. ve 10. Daire kararlarında dâvacının tâyin edileceği görevinin mahiyeti hakkında sarahat olmadığı, terfilerin içtihada göre değil kıdem ve ehliyete göre yapılacağı, bu sebeplerle dâvanın reddi gerekeceği mealindedir.

Raportör Salim Tansuk'un Düşüncesi : Dâvacının kadrolu bir göreve tâyini gerekeceğinden ücretli bir göreve tâyini suretiyle yapılan işlemin iptaline, diğer taraftan 66/7 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı gereğince emeklilikte geçen süre sayılmak suretiyle müktesebine uygun maaş verilmesi gerekeceği, ancak bu husus iptal kararımız üzerine yapılacak tâyin işlemi neticesine bağlı bulunduğu ve bu konuda dâva açmakta dâvacı muhtar olduğu cihetle dâvanın bu kısmının vaktinden önce açılmış olması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Orhan Erdem'in Düşüncesi : İptal kararları, hukuka aykırılığından ötürü iptal edilmiş bulunan tasarrufu, ittihaz edildiği tarihten itibaren ortadan kaldırılacağına ve Antalya Belediyesi 950 aylıklı Başkan yardımcısı bulunan dâvacının 5. Dairece ittihaz edilen emekliye sevk işleminin iptali üzerine tâyin edildiği 950 lira ücretli fiat murakabe amirliği görevi sınıf ve derece itibariyle eşit olmadığından dâvalı idarece fiat murakabe amirliği görevine yapılmış olan tâyin işleminin iptali icap edeceği,

9/7/1966 gün ve 1966/7 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararından faydalandırılarak 1500 lira aylığa terfi ettirilmesi talebi, yukarıdaki esaslar dairesinde verilecek iptal kararı üzerine eşit 70 lira aylıklı bir kadroya tâyininden sonra dâvalı idareye müracaatla ihtilâf çıktığında dâva açmakta serbest olmak üzere fiilhal inceleme kabiliyeti bulunmadığından ve her ay 233 lira 55 kuruşun tazminat olarak tediyesine devam olunduğunun ve bu suretle bu isteğin fuzuli olduğunun anlaşılmasına binaen dâvanın bu kısımlarının da reddi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Beşinci Dairesince işin gereği düşünüldü :

Dâva, 950 lira kadro maaşlı Belediye Başkan yardımcılığı görevinden emekliye sevki işleminin iptali üzerine ücretli bir görev olan fiat murakabe amirliği görevine yapılan tâyin işlemiyle bu tâyinin emeklilikte geçen sürenin de sayılması suretiyle üst derece olarak 1500 lira maaşla yapılması talebinden ibarettir.

Dâvacının Antalya Belediyesi Başkan Yardımcılığı görevinden emekliye sevkedildiği ve bu işlemin Dairemizin 7/7/1964 tarih ve 3143 sayılı kararıyle iptal edildiği, mezkûr kararın uygulanmaması üzerine Danıştay 10 uncu Dairesinin 2/10/1967 tarih ve 1969 sayılı kararıyle emekli maaşı tutarı farkları nisbetinde tazminata hükmolunduğu ve yine tâyini yapılıncaya kadar her ay için 233,55 liranın tazminat olarak ödenmesine karar verildiği, bilâhare 4/1/1968 tarih ve 2 sayılı onayla 950 lira ücretli Belediye Fiat Murakabe Amirliğine tâyininin yapıldığı dâva dosyası münderecatından anlaşılmaktadır.

Dâvacının 950 lira kadro maaşlı Belediye Reis Muavinliğine veya buna muadil bir göreve iadesi gerekirken memur hukukunun sağladığı teminatları kapsamayan ücretli bir kadroya geçirilmesi mevzuatın kendisine bahşettiği teminatları tam mahrumiyetini tevlit edeceğinden kazanılmış hakların ihlâline sebep olan Belediye fiat murakabe amirliğine tâyinine mütedair işlemin iptaline,

Emeklilikte geçen sürenin 1966/7 Sayılı Danıştay İçtihadı Birleştirme Kararı gereğince kıdeminde sayılarak 950 lira kadroda üç üst verilmek suretiyle 1500 lira maaşlı bir göreve tâyinin yapılması talebine gelince; bu husus iptal kararımızın ışığı altında dâvalı idarenin dâvacıyı kadro maaşlı ve müktesebine uygun bir göreve tâyini yolunda yapacağı yeni işleme bağlı bulunduğu ve dâvacı da bu işlem aleyhine dâva açmakta muhtar olduğu, diğer taraftan dâvacıya her ay 233.55 lira tazminatın ödenmekte olduğu savunma münderecatından anlaşıldığı cihetle dâvanın bu kısmının belirtilen sebeplerle reddine, 70 lira yargılama giderinden 35 liranın dâvacı üzerinde bırakılmasına ve kalan 35 liranın dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 2/3/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

YARGILAMA USULÜ

T.C.

DANIŞTAY

Beşinci Daire

Esas No : 1968/4388

Karar No : 1970/660

Dâvacı : Şefik Akay

Vekili : Av. Muhsin Tuğsavul

Dâvalı : Millî Savunma Bakanlığı

Dâvanın Özeti : 1964 yılı menfi hükümlü sicilinin iptali talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvanın süre aşımı bakımından tetkik kabiliyeti bulunmadığı gibi 1964 yılı sicilinin şekil ve muhteva bakımından subay sicil yönetmeliğinin hükümlerine uygun olduğu mealindedir.

Raportör Yüksel Taşkın'ın Düşüncesi : Dâvacının, emekliliğinin iptali için açmış olduğu davaya karşı dâvalı idarece verilen savunmada adı geçenin 1964 yılı sicilinin menfi hükümlü olduğu belirtilmesine ve bu savunmanın kendisine 1965 yılında tebliğ edildiği anlaşılmasına binaen kanunen belli 90 günlük dâva açma süresi geçtikten çok sonra 11/9/1968 tarihinde açılan dâvanın süre aşımı bakımından tetkik kabiliyeti yoktur. Reddi gerekir.

Kanunsözcüsü Cüneyt Ertan'ın Düşüncesi : Emeklilik işleminin iptali talebile açılan dâvaya verilen birinci savunma lâyihasında, dâvacının 1964 yılı sicili bulunduğu görevi; üst rütbe ve makam görevini yapamaz kesin hükmüle tekemmül ettiği hususu belirtilmiş ve mezkûr lâyiha dâvacı vekiline 11/2/1965 tarihinde tebliğ edilmiştir.

Bu durum karşısında 11/2/1965 tarihinden 90 gün geçtikten sonra 11/9/1968 tarihinde açılan dâva zımmında sicil iptali talebinin 521 sayılı Kanunun 67 nci maddesi hükmü muvacehesinde süre aşımı yönünden tetkikine imkân kalmamıştır. Dâvanın reddi gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Beşinci Dairesince duruşma için gün konularak taraflara davetiye gönderilmesi üzerine dâvacı avukatı ve dâvalı idare temsilcisi-

nin geldikleri görülerek Kanunsözcüsünün huzuru ile duruşmaya başlandı; taraflara usulüne göre söz verilip dinlendikten ve Kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan sonra dosya incelendi ve gereği düşünüldü.

Dosya münderecatından dâvacının 1964 yılında tuğgeneral rütbesi üzerinden 42 sayılı Kanuna göre idaresince emekliye sevkolunduğu, bu işlemin iptal edilmesi için açmış olduğu dâva sonunda aldığı iptal kararı üzerine 25/11/1967 tarihinde tekrar göreve alındığı, Mart 1968 tarihinde idareye müracaat ederek 1964 yılından geçerli olarak tümgeneralliğe terfi ettirilmesini talebettiği, idarece verilen 1964 yılı sicili menfi tekemmül ettiği için terfi şartlarını haiz olmadığı yolundaki cevap üzerine mezkûr sicilinin iptali için bu dâvayı açtığı anlaşılmaktadır.

Danıştay Kanununun 67 nci maddesinde Danıştay'da idari dâva açma süresinin her çeşit işlemlerde yazılı bildirim tarihinden itibaren kanunlarda ayrı süre gösterilmeyen hallerde 90 gün olacağı yazılıdır.

Dâvacının emekliliğinin iptali için açmış olduğu dâvaya karşı idarece verilen savunmada adı geçenin 1964 yılı sicilinin bulunduğu görevi, üst rütbe ve makam görevini yapamaz, şeklinde kesin hükümlü olduğunun belirtilmesine ve adı geçene bu savunmanın 11/2/1965 tarihinde tebliğ edildiği anlaşılmasına binaen yukarda zikri geçen madde hükmünde belirtilen 90 günlük süre geçtikten çok sonra 11/9/1968 tarihinde açılan dâvanın süre aşımı bakımından tetkik kabiliyeti bulunmadığından reddine, getirtilen sicil dosyasının iadesine 28/2/1970 tarihinde oyçokluğu ile karar verildi.

AZLIK OYU

İdarî dâvalarda süre aşımı, hakkı düşüren ve kamu düzenini ilgilendiren bir müessesedir. Bu sebeple kanun koyucu süre aşımını Anayasa ile ve kanunlarla düzenlemiştir.

Anayasa'nın 114 üncü maddesi, idarenin işlemlerinden dolayı açılacak dâvalarda süre aşımının yazılı bildirim tarihinden başlayacağını hükme bağladığı gibi 521 sayılı Danıştay Kanununun 67 nci maddesinde de bu husus teyit olunmuştur. Yazılı bildirimin nasıl yapılacağı ise kanunlarla ve hukuk tatbikatı ile tespit edilmiştir.

Bir dâvada dâvalının savunması, dâva hakkında mukabil iddiaları ihtiva eder. Savunma, dâvacı tarafından dermeyan edilmiş olan vakıaların veya hukukî sebeplerin mevcut olmadığının veya bunların dâvacının talebini haklı göstermediğinin mahkemeye beyan edilmesidir. Şu halde savunmanın muhatabı doğrudan doğruya dâvacı değil, mahkemedir. Savunmada ileri sürülen hususlar mahkemece değerlendirildiği nisbette objektif bir mahiyet kazanır ve dâvanın çözümlenmesinde yardımcı olurlar.

Bu sebeplerle idari dâvalarda savunmanın dâvacıya tebliğ edilmesi dolayısiyle dâvacının savunmada ileri sürülen hususlara ve bu arada dâva konusu olabilecek yeni bir işleme muttali olması, bu işlemin kendisine tebliğ edilmesi olarak düşünülemez. Anayasa'mızın ve 521 sayılı Danıştay Kanununun yazılı bildirim esasını koymuş olmaları, bir işleme ıttıla hasıl etmenin süre başlangıcı olarak alınması imkânını ortadan kaldırmış bulunmaktadır.

Bu durum karşısında, dâvacının emekliliğinin iptali talebile açmış olduğu dâvaya karşı, idarece verilmiş bulunan savunmada 1964 yılı sicilinin menfi olduğunun belirtilmesi ve bu savunmanın dâvacıya 11/2/1965 tarihinde tebliğ edilmiş olması dolayısiyle sicil iptali talebile açılmış olan işbu dâvada sürenin 11/2/1965 tarihinden başlatılarak dâvanın süre aşımından reddedilmesinde yukarıda bahsedilen sebepler muvacehesinde mevzuata ve hukuk esaslarına uyarlık bulunmadığından çokluk kararına karşıyız.

T.C.

DANIŞTAY

Beşinci Daire

Esas No : 1969/4523

Karar No : 1970/913

Dâvacı	: Seyfettin Kavas
Vekilleri	: 1 — Avukat Hasan Erdoğan
	2 — Avukat Bilsel Soygür.
Dâvalı	: PTT Genel Müdürlüğü
Vekilleri	: Av. Yaşar Çıkla, Av. Şevki Ecevit

Dâvanın Özeti : Dâvalı idare tarafından yurt dışına gönderilmiş bulnan müvekkillerinin, yurt dışında kaldığı süreye ait seyahat yevmiyelerinin verilmemesine ilişkin işlemin iptalinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvacının seyahat gündeliklerinin ödenmesi yolunda vaki müracaatı müvekkili idare tarafından 16/4/1968 tarihinde reddedilmiş, dâva ise 11/10/1969 tarihinde açılmış olduğundan dâvanın evvelemirde süreden, dâvacı yurt dışına geçici görevle gönderilmiş olmadığı cihetle kendisine geçici görev yolluğu verilmesine, mer'i mevzuat elverişli bulunmadığından esastan da reddi gerektiği yolundadır.

Raportör Figen Molu'nun Düşüncesi : Dâvacıya hariçte kaldığı süreye ait seyahat yevmiyesinin verilemiyeceğine ilişkin dâvalı idare işleminin tebliğinden itibaren 90 günlük idari dâva açma süresi geçtikten sonra açılan dâvanın süreaşımı yönünden reddi gerekmektedir.

Dâvacı hernekadar idareye ikinci kez vaki müracaatı üzerine tesis edilen 24/6/1969 tarihli Yönetim Kurulu Kararının icrai nitelikte bir karar olduğunu ve idari dâva süresinin de ancak bu tarihten itibaren başlayacağını iddia etmekte ise de, ilgili tüzüğün 21. maddesi 24. fıkrası hükmüne göre, PTT Yönetim Kurulundan imza yetkisini alan Personel Dairesi Başkanının tesis ettiği işlemin kesin ve icraî nitelikte olduğunun, yönetim kurulu kararının ise işlemin tekrarından ibaret bulunduğunun anlaşılmasıyla bu iddianın yerinde olmadığı açıktır.

Bu nedenle dâvanın süreaşımı yönünden reddi gerektiği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Cüneyt Ertan'ın Düşüncesi : Süre def'i varit görülmemiştir. Dâvacının Fransız Hükûmetinin tahsis ettiği burstan yararlanarak ve stajiyer ola-

rak Fransa'ya gittiği ve yönetim kurulu kararından adı geçenin geçici görevle görevlendirilmediği anlaşılmasına göre kendisine geçici görev yolluğu verilmemesinde isabetsizlik yoktur. Dâvanın reddi gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Beşinci Dairesince işin gereği düşünüldü :

Dâva, dâvalı idare tarafından yurt dışına gönderilmiş bulunan dâvacının, yurt dışında kaldığı süreye ait seyahat yevmiyelerinin verilemiyeceğine dair işlem aleyhine açılmış bulunmaktadır.

521 sayılı Danıştay Kanununun 67 nci maddesinde «Danıştayda idari dâva açma süresi her çeşit işlemlerde yazılı bildirim tarihinden itibaren Kanunlarda ayrı süre gösterilmeyen hâllerde doksan gündür.» hükmü yer almış bulunmaktadır.

Fransız Hükûmetinin temin ettiği burstan yararlanarak yurt dışına gönderilen dâvacının, 7/5/1964 tarihinde yurda dönüşünü müteakip 20/11/1967 tarihli dilekçe ile dâvalı idareye müracaatla söz konusu gezi dolayısiyle seyahat yevmiyesi talebinde bulunduğu, talebinin 16/4/1968 tarihli işlemle reddedildiği, dâvanın ise bu işlemin tebliğinden itibaren yukarıdaki maddede öngörülen 90 günlük dâva açma süresi geçtikten çok sonra 11/10/1969 tarihinde açılmış olduğu dosyanın incelenmesinden anlaşılmıştır. Bu itibarla dâvanın süreaşımı nedeniyle incelenme kabiliyeti yoktur.

Her nekadar dâvacı, 6145 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin PTT nin bütün işlerinin sevk ve idaresinin Genel Müdüre ait bulunduğu hükmünü sevkettiğini, bu itibarla Personel Dairesi Başkanlığınca tesis ve tebliğ olunan 16/4/1968 tarihli işlemin idareyi ilzam edici icraî nitelikte bir işlem olmadığından, idari dâvaya konu ve dolayısiyle dâva açma süresine başlangıç olamıyacağını, idarenin ilk kesin ve icrai kararının Yönetim Kurulunca müesses 24/6/1969 tarihli karar olduğunu, dâvanın ise bu kararın tebliğinden itibaren 90 gün içinde açıldığını iddia etmekte ise de; İktisadi Devlet Teşekkülleriyle Müesseseleri ve İştirakler Hakkında Tüzüğün, Yönetim Kurullarının görev ve yetkilerini düzenleyen 21 inci maddesinin 24 üncü bendinde yer alan «Teşekkül ve Müesseselerin tüzel kişiliği adına imza etmeğe yetkili olanları, Genel Müdürlüğün teklifi üzerine tesbit ve bu yetkinin derecesini tâyin etmek Yönetim Kurulunun yetkileri arasındadır» hükmüne göre, dâvalı idare yönetim Kurulunca Personel Dairesi Başkanına PTT adına imza ve temsil selâhiyeti verildiğinin anlaşılmasına ve bu durumda Personel Dairesi Başkanlığı işleminin kesin, icraî ve dâva açma süresine başlangıç olacağının açık bulunmasına binaen, bu iddianın kabulüne imkân görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle süreaşımı yönünden incelenme yeteneği bulunmayan dâvanın reddine, 500 lira avukatlık ücretinin dâvacıdan alınarak dâvalıya verilmesine 19/3/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

ALTINCI DAİRE KARARLARI

ARSA TAHSİSİ

T. C.

DANIŞTAY

Altıncı Daire

Esas No : 1969/8

Karar No : 1970/228

Dâvacılar : İbrahim Dönmez ve arkadaşları

Dâvalı : Trabzon Belediye Başkanlığı

Dâvanın Özeti : 6188 sayılı Kanunun yürürlükten kalkmış olduğu, bu kanun hükümleri uyarınca yapılan arsa tahsisi işleminin yürürlükte olan 775 sayılı Kanunun hükümlerine göre yapılması gerektiği için 1/11/1968 tarih ve 2694 sayılı belediye encümen kararının iptaline ve kendilerine 6188 sayılı Kanuna dayanılarak hataen arsa tahsisi yapılan kişilerin 775 sayılı Kanuna göre dileklerinin inceleneceğine dair 19/11/1968 tarih ve 2877 sayılı belediye encümen kararının; dar gelirli oldukları, yapı yapılmasına uygun arsalar bulunmadığı, bu nedenle 1/10/1968 tarihinde belediyeye başvurarak belediyeye ait 142 metre karelik arsanın kendilerine tahsisini istedikleri, bu istekleri belediyece olumlu karşılanarak 1/11/1968 tarihli encümen kararı ile arsanın eşit hisselerle adlarına tescil edildiği, tahsis kararında 6188 sayılı Kanundan söz edilmiş olmasının tahsisi hükümsüz kılmayacağı, 775 sayılı Kanun uyarınca ancak noksan işlemlerin tamamlanabileceği ileri sürülerek iptali isteğidir.

Savunmanın Özeti : Dâva konusu kararın usul ve kanuna uygun bulunduğu savunularak dâvanın reddi isteğidir.

Raportör Yardımcı Kemâl Doğu Tolon'un Düşüncesi : İdare, mevzuata aykırı kararlarını her zaman geri alabilir. Ancak, idare böyle bir işlem tesis ederken kazanılmış hakları da gözetmek zorundadır. Bu itibarla dâvacıların geri alma işlemi yüzünden uğrayacakları zararı dâvalı idareden istemek hakları vardır. Diğer taraftan dâvacılar 775 sayılı Kanuna göre dâvalı idareye başvurmakta ve oradan alacakları cevaba göre hareket etmekte muhtardırlar.

Bu nedenlerle hatalı bir kararın kaldırılmasına ilişkin işlem ve kararda mevzuata aykırılık bulunmadığından dayanaktan yoksun dâvanın reddi gerekir.

Kanunsözcüsü Vildan Ayata'nın Düşüncesi : 30/7/1966 gününde yürürlüğe giren (775) sayılı Gecekondu Kanununun 42 nci maddesiyle 6188 sayılı Kanun meri-

yetten kaldırılmış bulunduğundan, 1/11/1968 gün ve 2694 sayılı belediye encümeni kararının mülga 6188 sayılı Kanun hükümlerine dayandırılmasında isabet yoktur.

Dâva konusu 19/11/1968 gün ve 2877 sayılı belediye encümen kararında, bu sebeple kanunsuzluk tesbit edilememekte dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Altıncı Dairesince işin gereği düşünüldü :

İdare, mevzuata aykırı karar ve işlemlerini geri alabilir. Bu itibarla olayın geçtiği tarihe göre 775 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılan 6188 sayılı Kanuna göre yapılan arsa tahsis işleminin bu tahsise karar verildiği tarihte bu kanunun yürürlükten kalkmış olması, tahsisin yürürlükteki 775 sayılı Kanuna göre yapılması gerektiği nedeniyle dâvalı idarece geri alınmış olmasında bir kanunsuzluk yoktur. Dâvacıların 775 sayılı Gecekondu Kanunundaki arsa tahsis şartlarını dahi yerine getirdikleri ve bu kanuna göre de kendilerine arsa tahsis edilmesi gerektiği yolundaki iddiaları, dâvalı belediyece ancak yeni bir tetkik konusu olabileceğinden yürürlükten kalkmış bulunan bir kanuna göre yapılan arsa tahsisi muamelesinin, hatanın anlaşılması üzerine geri alınması yolundaki kararın iptalini gerektirmez. Diğer taraftan dâvacılar 775 sayılı Kanun hükümleri uyarınca dâvalı idareye başvurmakta ve alacakları cevaba göre hareket etmekte muhtardırlar. Bu nedenlerle dayanaktan yoksun bulunan dâvanın reddine, 30 lira karar ve ilâm harcı ve diğer yargılama giderleri dâvacılar tarafından peşin olarak ödenmiş olduğundan bu giderlerin de dâvacıların üzerinde bırakılmasına 28/1/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

İMAR İŞLERİ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Altıncı Daire

Esas No : 1966/2176
Karar No : 1970/1075

Dâvacılar : 1 — Celâl Engin
2 — Maide Erk

Vekilleri : Av. Mecdi Daldal

Dâvalı : Uzunköprü Belediye Başkanlığı

Dâvanın Özeti : Dâvacılar kendi gayrımenkullerine bitişik ve müstakil inşaata elverişli belediyeye ait 35,70 m² lik arsanın 2490 sayılı Kanunun 31. maddesine dayanılarak kapalı zarf usulü ile satılmasına dair belediye encümenince müttehaz 17/5/1966 tarih ve 274 sayılı kararın, satış konusu teşkil eden arsanın müstakil inşaata elverişli olmadığı ve 6785 sayılı Kanunun ilgili maddelerine göre buranın öncelikle kendilerine satılması icabettiğini ileri sürerek iptalini ve yargılama giderlerinin dâvalı idareye yükletilmesini istemektedirler.

Savunmanın Özeti : Dâvalı idare savunma vermemiştir.

Raportör Yardımcı Yavuz Yoklamacıoğlu'nun Düşüncesi : Dâvacılar kendi gayrimenkullerine bitişik ve müstakil inşaata elverişli olmadığı iddia ettikleri 35.75 m² lik arsanın kendilerine satılmıyarak 2490 sayılı Kanuna göre kapalı zarf usulü ile satışa çıkarılmasına dair belediye encümenince verilen kararın iptalini istemektedirler.

Ara kararımızla getirtilen işlem dosyasından ve Belde İmar Talimatnamesinin 3,4 ve 6. maddelerinden meskûn kısımlarda her iki tarafında da yapılmış bina bulunan arsalarda 4/B maddedeki ebatlara uyulmaksızın belediye fen heyetinin taktirince muamele yapılabileceği anlaşılmaktadır.

Aradaki bir yol nedeniyle dâvacıların gayrımenküllerinden kopan ve talimatnamedeki ebatlara uyulmaksızın müstakil inşaat yapılabilen arsanın 2490 sayılı Kanun hükümlerine göre satılması yolunda belediye encümenince müttehaz kararda bir kanunsuzluk olmayıp, dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Nuri Altıok'un Düşüncesi : Dâvacı, yol fazlasının İmar Kanununun 41 inci maddesine istinaden kendisine satılmasını talep etmekte ise de, bu yerin Uzunköprü İmar Plânında iki adet bitişik nizam dükkân inşaatı yapılması-

na ayrıldığı anlaşılmakta olduğuna göre; Uzunköprü Belediyesi İmar Talimatnamesinin 3,4/B maddelerinden faydalanmak şartiyle 6. madde hükmüne uygun olarak itihaz olunan belediye encümen kararının tasdikiyle dâvanın reddi gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Altıncı Dairesince işin gereği düşünüldü :

Dâvacılar kendi gayrımenkûllerine bitişik ve müstakil inşaata elverişli olmadığını iddia ettikleri 35,70 m² den ibaret belediye arsasının kendilerine satılmıyarak, müstakil inşaata elverişli olduğundan 2490 sayılı Kanuna göre kapalı zarf usulü ile satışa çıkarılmasına dair belediye encümeninee 17/5/1966 tarih ve 274 sayı ile verilen kararın iptalini talep etmektedirler.

6785 sayılı Kanunun 41. maddesinde «Belediyeler malı olan veya imar ve yol istikamet plânlarının tatbiki dolayısiyle istimlakten artan parçalarla istikameti değiştirilen veya kapanan yol ve meydanlarda hasıl olan sahalardan, müstakil inşaata elverişli olmayan parçaları, bitişiğindeki arsa veya bina sahibine bedel takdiri suretiyle satmak, gayrımenkûl sahiplerinin yola giden yerlerinden dolayı tahakkuk eden istihkaklariyle ve bedel taktiri suretiyle değiştirmek ve komşu gayrımenkûl sahibi takdir edilen bedelle satın almaktan imtina ederse şüyulandırıp sattırmak suretiyle imar plânına uygunluk sağlanmakla vazifelidir.

Bunlardan müstakilen inşaata elverişli olanları, gayrimenkullerden umumî hizmetler için belediyece yeri alınan şahısların muvafakatları halinde istihkaklarına karşılık olarak bedel takdiri ve icabında teadül temini suretiyle değiştirmeye belediyelerin selâhiyeti» olduğu hükme bağlanmıştır.

27/2/1967 tarihli ara kararı ile getirtilen işlem dosyasına ve belde imar talimatnamesinin parsel ve cephe derinliklerini hükme bağlayan maddelerine göre; satışa çıkarılan arsanın nitelikleri itibariyle 6785 sayılı Kanunun yukarıda açıklanan maddesi kapsamına girmediği, imar plânının tatbikinden doğan ve müstakil inşaata elverişli olmayan bir saha olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu itibarla 6785 sayılı Kanunun 41 inci maddesi şumulü dışında kalan belediyeye ait arsanın 2490 sayılı Kanunun 31. maddesine göre kapalı zarf usulü ile satılmasına dair belediye encümeni kararında kanuna aykırılık görülmediğinden dâvanın reddine; 30 lira karar ve ilâm harcı ve diğer yargılama giderleri dâvacılar tarafından peşin olarak ödenmiş olduğundan bu giderlerin dâvacılar üzerinde bırakılmasına, getirtilmiş olan işlem dosyasının mahalline iadesine 18/4/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Altıncı Daire

Esas No : : 1969/2585

Karar No : 1970/229

Dâvacı : Hasan Teber

Vekili : Av. Zeki Saatçioğlu

Dâvalı : Çubuk Belediye Başkanlığı

Dâvanın Özeti : Belediyeye ait arsanın 8819 sayılı Kanuna göre başka bir kişiye tahsisine ilişkin 9/5/1969 tarih ve 62 sayılı belediye encümen kararının ve tahsis edilen bu arsa üzerinde yapılacak olan binaya ait 23/5/1969 tarih ve 2/16 - 8 sayılı inşaat ruhsatının; mevzuata aykırı olarak yapılan tahsis sonucunda verilen inşaat izni ile yapılacak olan yapının meskeninin önünü ve pencerelerini tamamen kapattığı, bu nedenle menfaatinin ihlâl edildiği, 6188 sayılı Kanunun 30/7/1966 tarihinde yürürlüğe giren 775 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırıldığı, bu yerin 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanunu hükümlerine göre tahsisine imkân bulunmadığı, inşaat izninin 6785 sayılı Kanunun 32. maddesini ihlâl ettiği ileri sürülerek iptalleri ve yargılama giderleri ile vekâlet ücretinin dâvalı belediyeye yükletilmesi isteğidir.

Savunmanın Özeti : Dâvacının tahsis kararı ve inşaat izni ile hiçbir ilgisinin bulunmadığı, bu sebeple dâvacının inşaattan zarar görüyor ise husumeti arsa sahibine tevcih etmesi gerektiği ileri sürülerek dâvanın reddi isteğidir.

Raportör Yardımcı K. Doğu Tolon'un Düşüncesi : 6188 sayılı mülga Kanuna göre verilen arsa tahsis kararı ile bu arsa üzerinde inşaaata izin verilmesine ilişkin işlem arasında hukukî bakımdan birlik bulunmadığı için dâva dilekçesinin 521 sayılı Danıştay Kanununun 65. maddesi uyarınca reddi gerekir.

Kanunsözcüsü Vildan Ayata'nın Düşüncesi : Evinin önüne yapılmış bulunan inşaat sebebiyle dâvacı hukukunun ihlâl edildiği aşikâr olup; kanunî usulüne uygun yapılmayan satış işleminin iptali için de dâva ehliyetinin bulunduğunu kabul etmek gerekir.

Gerçekten, iptal dâvasına konu teşkil eden Belediye Encümeni kararı, 9/5/1969 günlü olup, 30/7/1966 gününde yayınlanarak yürürlüğe giren 775 sayılı Gecekondu Kanuniyle meriyetten kaldırılmış bulunan 6188 sayılı Kanun hükümlerine dayandırılmaktadır.

Arsa satışının meriyette bulunan kanunî usul ve şartlara uygun olup olmadığının incelenmesi suretiyle yeniden bir karar verilmek üzere, Belediye Encümeninin 9/5/1969 gün ve 62 sayılı kararının iptali gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Altıncı Dairesince dâvalının görev, ehliyet ve husumet def'ileri varit görülmeyerek işin gereği düşünüldü :

Dâva arsa tahsisine ilişkin belediye encümen kararının ve bu arsa üzerindeki yapıya ait inşaat ruhsatının iptalleri dileğiyle açılmıştır. Arsa tahsis kararının amacının yapı yapılması olduğuna, arsanın tahsis edilmiş olması ile bina yapıldığına göre, dâva konusu karar ve inşaat ruhsatının verilmesine ilişkin işlem arasında maddî ve hukukî bakımdan ilgi bulunduğundan dâva dilekçesi 521 sayılı Danıştay Kanununun 65 nci maddesine aykırı görülmiyerek işin esasına geçildi :

6188 sayılı Kanun 30/7/1966 tarihinde yürürlüğe giren 775 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılmıştır. Bu itibarla dâvacının taşınmaz malına bitişik belediyeye ait arsanın üçüncü kişiye tahsis edildiği 9/5/1969 tarihinde yürürlükte olan 775 sayılı Kanun hükümlerinin gözönünde tutulması ve söz konusu arsanın bu kanun hükümlerine göre tahsisi ve yine bu kanuna göre bu arsa üzerinde yapı yapılmasına izin verilmesi gerekmekte idi.

Olayın geçtiği tarihte yürürlükte olmayan 6188 sayılı Kanun hükümlerine göre işlem tesisi ve yürürlükte olan 775 sayılı Kanun hükümlerinin gözönünde tutulmaması mevzuata aykırı bulunduğundan dâva konusu 9/5/1969 tarih ve 62 sayılı belediye encümen kararının ve bu kararla tahsis edilen arsa üzerindeki binaya ait 23/5/1969 tarih ve 2/16 - 8 sayılı inşaat ruhsatının iptallerine, aşağıda dökümü ve toplamı yazılı cem'an 582,50 lira yargılama giderinin de dâvalı belediyeden alınarak dâvacıya verilmesine 28/1/1970 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.

AZLIK OYU

X — Dâvacı, 6188 sayılı Kanun hükümleri uyarınca belediyeye ait arsanın üçüncü kişiye tahsis edilmesine ilişkin belediye encümen kararının iptalini istemektedir. Dâvanın durumuna göre, dâvacının belediye encümeninin arsa tahsisine ilişkin kararı ile ihlâl edilmiş bir menfaat olmadığı meydandadır. Bu nedenle dâvanın belediye encümen kararına ilişkin kısmının ehliyet yönünden reddi gerektiği oyu ile karara karşıyım.

T. C.

DANIŞTAY-

Altıncı Daire

Esas No : 1966/3604

Karar No : 1970/233

Dâvacı : Münevver Köselerligil

Dâvalı : İstanbul Belediye Başkanlığı

Vekili : Av. Resan Gürgen.

Dâvanın Özeti : Komşu parselde yapılan müştemilât binasının durumunun Teftiş Heyeti Müdürlüğünce incelendiği, mezkûr müştemilâtın 16/2/1966 tasdik tarihli projelerine ve tekniğe uygun olarak yapıldığının tesbit edildiği, bu nedenle şikâyet konusu müştemilât hakkında başkaca yapılacak bir işlem bulunmadığı yolundaki 22/9/1966 tarih ve İmar Müdürlüğü 6093 sayılı kararın; Kadıköy, Caferağa mahallesi Cihanseraskeri Sokak 86 ada 95 sayılı komşu parseldeki apartmanın inşaatı bittikten sonra, arka bahçesinin tabiî zemininin betonla doldurulduğu, bu dolgunun tabiî zemin gibi gösterilmesi sonucunda yükseklik kazanmak suretiyle 100 sayılı parseldeki evinin hududuna bitişik baştan başa 3 metre yüksekliğinde duvarı olan müştemilât yapıldığı, böylece hava ve güneşinin kesildiği, halbuki arazi meyli sebebiyle evinin bu inşaattan seviye itibariyle daha aşağıda kaldığı, bu durumu defalarca İmar Müdürlüğüne şikâyet ettiği, nihayet Başbakanlığa başvurması üzerine kendisine bir cevap verildiği, esasen şikâyet konusunu müştemilâtın tasdikli projesine göre yapılmadığı değil, bahçenin beton dolgusunun tabiî zemin olarak gösterilmesi ve müştemilât irtifaının buna göre hesap edilmesi yolundaki işlemin teşkil ettiği, beton dolgu olan plâtformla tabiî zemin arasında 1,25 - 1.35 metre fark bulunduğu, dolgu ve duvarların 17/2/1966 tarihli projeden önce yapıldığı, projedeki yüksekliklerin tabiî zemine göre verildiği halde beton dolgu üzerinden tatbik edildiği, bu işlemin ise İmar Yönetmeliğinin 3.37/a maddesine aykırı olduğu ileri sürülerek iptali isteğidir.

Savunmanın Özeti : Dâvanın görev ve husumet yönlerinden ve dâva konusu karar usul ve kanuna uygun bulunduğundan esastan dahi reddi isteğidir.

Raportör Yardımcı K. Doğu Tolon'un Düşüncesi : Getirtilen işlem dosyasında aslı mevcut 28/4/1966 tarihli ve 2408 sayılı raporda uyuşmazlık konusu müştemilâtın beton dolgu üzerinde irtifa almış olduğu açıklandığına göre, söz konusu beton dolgunun tabiî zemine uygun olup olmadığı araştırılmadan dâvacının dileğinin reddedilmesinde kanunî isabet görülmediğinden dâva konusu kararın iptali gerekir .

Kanunsözcüsü Halit Yener'in Düşüncesi: Dâvacı inşaatın tabii zeminin nazara alınmadan yapıldığını iddia etmekteysede, bu hususu tevsik edemediğinden, iptal konusu karar yerinde olup dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Altıncı Dairesince dâvalı belediyenin görev ve husumet def'i yerinde görülmiyerek işin esasına geçilip gereği düşünüldü :

Getirtilen işlem dosyasında aslı mevcut 28/4/1966 tarih ve 2408 sayılı fenni raporda, uyuşmazlık konusu müştemilâtın beton platform üzerinde yapıldığı ve müştemilât yüksekliğinin bu beton zemine, Dairemizin 16/10/1969 tarih ve 66 - 3604 sayılı ara kararına dâvalı idarenin vermiş olduğu cevapta ise uyuşmazlık konusu müştemilât binasının kotunun tabii zemine göre hesaplandığı açıklanmaktadır.

Dairemizin ara kararına dâvalı idarece verilen cevapta 28/4/1966 tarihli fenni ropora da dayanıldığına göre, söz konusu beton platform tabiî zemine uygun olup olmadığının araştırılmadığı ve müştemilât irtifaının beton dolgu üzerinden verildiği meydandadır. Bu itibarla dâvacının komşu parselde yaptırılan müştemilât binasının yüksekliğine vaki itirazının reddedilmesinde kanunî isabet görülmemiştir.

Bu nedenle dâva konusu 22/9/1966 tarih ve 6093 sayılı kararın iptaline, 30 lira karar ve ilâm harcı ve diğer yargılama giderleri dâvacı tarafından peşin olarak ödenmiş ve dâvalı belediyeye yükletilmesi istenmemiş olduğundan bu giderlerin de dâvacının üzerinde bırakılmasına getirtilen işlem dosyasının mahalline iadesine 28/1/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY-

Altıncı Daire

Esas No : 1966/1171

Karar No : 1970/227

Dâvacı	: Sami Evirgen
Vekili	: Av. Abdülkadir Altunsu
Dâvalı	: Ankara Belediye Başkanlığı
Vekili	: Av. Erden Gürzumar.

Dâvanın Özeti : 6785 sayılı İmar Kanununun 35 ve 36. maddeleri uyarınca stabilize yol bedeline karşılık olarak alınan 4.340 liralık teminat mektubunun alınmasının imar mevzuatı hükümlerine uygun olduğundan bahisle bu teminat mektubunun geri verilemiyeceği yolundaki 1/2/1966 tarih ve 101/476 sayılı kararın; 13 yıl önce yapılmış binasının asfalta rastlıyan su borusunun 6/5/1965 tarihinde patlamış olması nedeniyle sular idaresine tamiri için başvurduğu, 6785 sayılı Kanunun 35, 36. maddeleri gereğince stabilize yol ve kanalizasyon için yolun sağ ve solunda bulunan 4 parsel için keşif bedeli olarak 4.340 liralık teminat istendiği bu teminatı banka mektubu olarak verdiği, haksız alınan bu teminat mektubunun, yeni bir inşaat yapmadığını, eski bir binanın su borusunun tamiri için bu yola gidilemiyeceğini ileri sürerek iadesini istediği, imar mevzuatına göre böyle durumda para ödenmesi keyfiyeti bulunmadığı, esasen asfalt bedelini belediyeye verdiği ileri sürülerek iptali isteğidir.

Savunmanın Özeti : Dâva konusu kararın usul ve kanuna uygun bulunduğu savunularak dâvanın reddi isteğidir.

Raportör Yardımcı K. Doğu Tolon'un Düşüncesi : 6785 sayılı Kanunun 35 ve 36. maddelerinin olayla ilgisi yoktur. Bu itibarla patlayan su borusunun tamiri için gereken masraflar dâvacı tarafından karşılandığına göre dâvacıdan ayrıca yol ve kanalizasyon bedelinin istenmesi sebebi anlaşılamamaktadır. Bu nedenle dâva konusu kararın iptali gerekir.

Kanunsözcüsü Kemal Eröz'ün Düşüncesi : 6785 sayılı Kanunun 35. maddesindeki yerlerde yeni bina yapılmasına izin verilmesi 35 ve 36. madde ile bir takım şartlara bağlanmış olup patlayan su borusunun tamiri için belediye tarafından yapılan masrafın o yerde eskiden yapılmış bina sahiplerinden alınacağına dair bir hükmü ihtiva etmediğinden dâvanın kabulü ile teminat mektubunun iade edilmiyeceğine mütedair dâva konusu karar ve muamelenin iptali gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Altıncı Dairesince işin gereği düşünüldü:

6785 sayılı İmar Kanununun 35 ve 36. ncı maddeleri, imar hududu dâhilinde, beldenin müstakbel gelişmesine tahsis edilmiş ve parselâsyon plânları yapılmamış sahalarda yapılacak yeni yapılar ve mevcut binaların ilâve ve esaslı tadil mahiyetinde olmıyan tamirleri hakkında izlenecek usulü göstermektedir. Olayda ise anılan madde hükümlerinde öngörülen yerlerde yapılacak yeni bir yapı söz konusu olmadığına göre dâvacının eskiden mevcut binasının patlayan su borusunun tamirine izin verilebilmesi için kendisinden, anılan madde hükümleri uyarınca yol ve lâğım bedeline karşılık olmak üzere teminat mektubu alınmasında ve dâvacının itirazı üzerine bu mektubun kendisine geri verilmemesinde kanunî isabet yoktur. Dâvacı, su borusunu tamir ettirirken bu tamiratın asfalt yola rastlıyan kısmının bedelini dâvalı idareye ödediğine göre, 6785 sayılı Kanunun 35, 36. maddeleri uyarınca dâvacıdan ayrıca yol ve lâğım bedeli istenemez.

Bu nedenlerle dâva konusu kararın iptaline, 30 lira karar ve ilâm harcı ve diğer yargılama giderleri dâvacı tarafından peşin olarak ödenmiş ve dâvalı belediyeye yükletilmesi istenmemiş olduğundan bu giderlerin de dâvacının üzerinde bırakılmasına 28/1/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

YIKMA İŞLERİ

T. C.

DANIŞTAY-

Altıncı Daire

Esas No : 1969/113

Karar No : 1970/1105

Dâvacılar : 1 — Makbule Yıldırım, 2 — Hatice Keleş,

Vekilleri : **Av.** Selim Selçuk Kahraman,

Dâvalı : Oğuzeli Belediye Başkanlığı

Dâvanın Özeti : Evlerine bitişik arsaya belediyeden ruhsat almaksızın yapılan inşaatın, mezkûr yer ve arsanın şehir imar plânına göre belediye hizmet binası olarak göründüğü ve 4 yılık proğrama alındığı gerekçesiyle İmar Kanununun ilgili maddelerine dayanılarak yıktırılmasına dair belediye encümenince verilen kararı ayni gerekçe ile onaylıyan İlçe İdare Kurulunun 3/7/1969 tarih ve 203 sayılı kararın usul ve kanuna aykırı olduğu ileri sürülerek bozulması ve yargılama giderlerinin dâvalı idareye yükletilmesi isteğinden ibaretdir.

Savunmanın Özeti : 4 yıllık imar proğramlarının 6785 sayılı Kanunun 80. maddesine göre Belediyenin mali imkânlarının elverişliliği nisbetinde tanzim olunduğu, Belediyenin iç bünyesini ilgilendirdiği cihetle alakâsı olmayan bir kimse tarafından iptalinin taleb olunamıyacağı savunularak dâvanın reddi ve yargılama giderlerinin dâvacıya yükletilmesi isteğidir.

Raportör Yardımcı Yavuz Yoklamacıoğlu'nun Düşüncesi : Belediye hizmet binası yeri olduğu gerekçesiyle yıktırılmasına karar verilen ilâve inşaatın bulunduğu mahallin Belediye Encümeninin 28/2/1964 tarih ve 19 sayılı kararı ile 4 yıllık proğrama alındığı, işlem dosyasının tetkikinden anlaşılmaktadır. Bu 4 yıllık süre 28/2/1968 tarihinde sona ermektedir.

6785 sayılı Kanunun 33. maddesi, Umumî hizmetlere ayrılmış yerlerde inşaat yapılamıyacağını, 4 yıllık imar proğramına ithal edilmiş olan yerler müddeti içinde, 4 yıllık imar proğramına dahil bulunmayan yerlerin ise sahibinin müracaatından itibaren 5 yıl içinde kamulaştırılmadığı takdirde talimatnameye göre inşaat yapılmasına müsaade olunacağını hükme bağlamaktadır.

28/2/1964 tarihli encümen kararı ile 4 yıllık imar proğramına alınan bu yer hakkında 4 yıllık proğram müddeti 28/2/1968 tarihinde dolmaktadır. Belediye Encümeni 4 yıllık imar proğramı müddeti dolan bu yer hakkında 15/6/1968 tarihinde yıkma kararı alırken buranın 6785 sayılı Kanunun 11. maddesine göre mu-

vakkat ruhsata bağlanıp bağlanamıyacağını araştırarak bu yolda bir karar vermesi gerekirken, bunun yapılmaması mevzuata aykırıdır. Bu nedenle Encümence verilen yıkma kararını onaylıyan İlçe İdare Kurulu kararının bozulması gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Vildan Ayata'nın Düşüncesi : Muvakat inşaat ruhsatiyle yaptırılan gayrimenkulde, Belediyeden ruhsat alınmadan ek inşaata tevessül edildiği anlaşılmaktadır.

Bu yerin 4 yıllık imar proğramına ithal edilmiş bulunması sebebiyle 6785 sayılı İmar Kanununun 11. inci maddesinin 3 üncü fıkrasiyle yıkılması söz konusu iken ilâvelerle büyütülmesinin caiz olamıyacağı aşikârdır.

Bu bakımdan 3/7/1968 gün ve 203 sayılı İlçe İdare Kurulu kararına yöneltilen dâvanın reddi gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Altıncı Dairesince işin gereği düşünüldü :

Ruhsatsız inşaatın, bulunduğu yerin 4 yıllık imar proğramında Belediye hizmet binası olarak göründüğü gerekçesiyle yıktırılmasına karar verilmiş ise de; getirtilen işlem dosyasındaki Belediye Başkanlığının Kaymakamlığa hitap eden 26/6/1968 tarih ve 362 sayılı yazısından, bu yerin 28/2/1964 tarih ve 19 sayılı Belediye Encümeni kararı ile 4 yıllık imar proğramına alındığı ve bu yerin 6/10/1967 tarih ve 19 sayılı Belediye Encümen kararı ile de ikinci defa 4 yıllık imar proğramına alındığı anlaşılmaktadır.

6785 sayılı Kanunun 33 üncü maddesinin birinci fıkrası «imar ve yol istikâmet plânlarında yol, meydan, yeşil saha, park, otopark gibi umumî hizmetlere ayrılmış yerlerde inşaat yapılmasına ve mevcut binalarda ise esaslı tadilât ve ilâveler yapılmasına izin verilemiyeceğini», ikinci fıkrası da «Ancak bu gibi yerlerde 4 yıllık imar proğramına ithal edilmiş olan yerler müddeti içinde, 4 yıllık proğrama dahil bulunmayan yerler ise sahiplerinin yazılı müracaat gününden itibaren 5 yıl içinde istimlâk olunmadığı takdirde, talimatname hükümlerine uygun inşaat yapılmasına müsaade olunacağını» hükme bağlamaktadır.

İlk 4 yıllık proğram süresinin 28/2/1968 tarihinde sona erdiği sabit bulunmaktadır. Bu sürenin hitamında Belediye tarafından dâvacıya ait gayrimenkulün kamulaştırılması veya inşaat yapması için ruhsat verilmesi gerekirken bu işlemlerden hiç birisi yapılmadan inşaatın 4 yıllık imar proğramına dahil olduğu gerekçesiyle yıktırılmasına dair Belediye Encümenince verilen 15/6/1968 tarih ve 142 sayılı kararı onaylıyan İlçe İdare Kurulunun 3/7/1968 tarih 203 sayılı kararında isabet yoktur.

Açıklanan nedenlerle İlçe İdare Kurulunun dâva konusu kararının bozulmasına; aşağıda dökümü ve toplamı yazılı 85,80 lira yargılama gederinin dâvalı idareden alınarak dâvacılara verilmesine, getirtilen işlem dosyasının mahalline iadesine 21/4/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY-

Altıncı Daire

Esas No : 1966/4231

Karar No : 1970/1192

Dâvacı : Emin Ersü

Vekili : Av. Mustafa Gökçek

Dâvalı : Kayseri Belediye Başkanlığı

Dâvanın Özeti : Müşterek karlığa tecavüz edilerek mevcut dukkânın genişletilmesi maksadıyla yaptırılan ilâve yapının yıktırılması hakkında Belediye Encümenince verilen25/11/1966 tarih ve 6279 sayılı kararın, yapının belediyeden alınan tamirat ruhsatına binaen yapıldığı ve karlığa tecavüz vaki olsaydı diğer maliklerin tecavüzün men'i dâvası açmalarının lâzım geldiği ileri sürülerek iptali ile yargılama giderlerinin diğer tarafa yükletilmesi isteğidir.

Dâvalının Savunması Özeti : Dâvalı idareye, söz konusu ilâve yapı hakkında ruhsat alınmadığını sadece tamirat ruhsatı verildiğini ve dâvacının bu ruhsata aykırı olarak ilâve yaptığını savunarak dâvanın reddini istemektedir.

Raportör Yardımcı Selçuk Hondu'nun Düşüncesi : İncelenen dosyadan dâvacının almış olduğu tamirat ruhsatına aykırı olarak kendisinin ve 39, 40, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50 ve 64 sayılı parsel maliklerinin müştereken malik oldukları gaymenkule (karlığa) tecavüz ederek dükkânını genişlettiği anlaşılmıştır.

Ruhsata aykırı olarak kısmen başkasının mülkiyetine tecavüz edilerek yapılan yapılar hakkında ne gibi işlem tesis edileceği hadise tarihindede mer'i olan 6785 sayılı İmar Kanununun 6-C ve 7-C maddelerinde gösterilmiştir. Tamamı başkasına ait gayrimenkul üzerinde yapılan yapıların hukukî durumları ise 30/7/1966 tarihinden önce yapılanlar için 6188 sayılı Kanunla, bu tarihten sonra yapılanlar için ise 6188 sayılı kanunu yürürlükten kaldıran 775 sayılı Kanunla düzenlenmiştir.

Hadisede dâvacının yapmış olduğu ilâve yapı, dosyasında mevcut tapu kaydından da anlaşılacağı veçhile kendisinin de müştereken maliki olduğu arsada yapıldığına göre hadise tarihinde mer'i olan 6188 ve 775 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmasına imkân yoktur.

Belediye Encümenince yapının durumu yukarıda izah edilen 6785 sayılı Kanunun 6 ve 7 nci maddelerine göre incelenerek karar verilmesi gerekirdi.

Böyle bir inceleme yapılmadan ve hangi kanuna göre yapının yıktırılmasına karar verildiği belli olmayan Belediye Encümeninin 25/11/1966 tarihli kararının iptalinin gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Vildan Ayata'nın Düşüncesi : Başkasının arsasına tecavüz eden ve ruhsata aykırı yapılan yapılar hakkında 6785 sayılı İmar Kanununun 6 ve 7 nci maddeleri hükümleriyle uygulama yapılmak icap edeceğinden, dâva konusu 25/11/1966 tarih ve 6279 sayılı Belediye Encümeni kararının bu sebeple iptali gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştan Altıncı Dairesince işin gereği düşünüldü :

Dâvacının almış olduğu tamirat ruhsatına aykırı olarak, dosyada mevcut 19/5/1966 tarihli çapa göre 370 inci adadaki 39, 40, 44, 45, 46, 47, 48, 49 ve 64 parsel sayılı gayrimenkullerin ve kendisinin müşterek maliki bulundukları 73 parsel sayılı karlığa tecavüz ederek dükkânını genişlettiği anlaşılmıştır.

Ruhsata aykırı olarak ve kısmen başkasının arsasına tecavüz edilerek yaptırılan yapılar hakkında ne gibi işlem tesis edileceği, söz konusu ilâvenin inşa tarihinde de mer'i bulunan 6785 sayılı Kanunun 6 ve 7 nci maddelerinde gösterilmiştir.

Halbuki Belediye Encümenince verilen 25/11/1966 tarih ve 6279 sayılı kararda hangi kanuna dayanıldığı gösterilmemiştir. Bu nedenle dâva konusu edilen kararın iptaline; aşağıda dökümü ve toplamı yazılı 584.30 lira yargılama giderinin dâvalı idareden alınıp dâvacıya verilmesine, 30/4/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Altıncı Daire

Esas No : 1966/4264

Karar No : 1970/1152

Dâvacı	: Cemal Öcal
Dâvalı	: Ankara Belediye Başkanlığı
Vekili	: Av. Erden Gürzumar

Dâvanın Özeti : Dâvacı, ruhsatsız olarak yaptırdığı yapının yıktırılması hakkında Belediye Encümenince verilen karara karşı yaptığı itirazı 7 günlük itiraz süresinin geçtiğinden bahisle reddeden İl İdare Kurulunun 25/10/1966 tarih ve 2648 sayılı kararının, Belediye Encümen kararının kendisine tebliğ edilmediğini ileri sürerek bozulmasını istemektedir.

Davalının Savunması Özeti : Dâvalı idare, verilen kararın usul ve kanuna uygun bulunduğunu savunarak dâvanın reddini istemektedir.

Raportör Yardımcısı Selçuk Hondo'nun Düşüncesi : Dâvalı idareden getirtilen işlem dosyasında mevcut 22/7/1966 tarihli zabıtta Belediye Encümen kararının dâvacının kızı Sıdıka'ya tebliğ edilmek istendiği halde, mezkûr şahsın tebelliğden imtina ettiği anlaşılmıştır. Bu durumda 7201 sayılı Kanunun 21 inci maddesine göre hareket edilmesi icap ederken bu maddedeki hususlar yerine getirilmemiştir. 21/7/1966 tarihinde tebliğ tarihi olarak kabulü ile itirazın, İl İdare Kurulunca 7 günlük itiraz süresi geçirildiğinden bahisle onanmasında kanuna uygunluk bulunmadığından dâva konusu İl İdare Kurulu kararının bozulmasının gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Vildan Ayata'nın Düşüncesi : Getirilen işlem dosyasında mevcut 22/7/1966 tarihli yazıda yapıldığı bildirilen tebligat işleminin, Tebligat Kanunun tebellüğden imtina hallerini derpiş eden 21 inci maddesine uygun bulunmadığından, kanunî 7 günlük itiraz süresinin geçirilmiş sayılmasına imkân görülmemektedir. Bu bakımdan, 25/10/1966 tarih ve 2648-K/4842 sayılı İl İdare Kurulu kararının bozulması gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Altıncı Dairesince işin gereği düşünüldü :

Dâvacı, yapısının imar mevzuatı hükümlerine göre yıktırılması hakkında Belediye Encümenince verilen karara karşı yaptığı itirazı, 7 günlük itiraz süresi geçtiğinden bahisle reddeden İl İdare Kurulu kararının bozulmasını istemektedir.

7201 sayılı Tebligat Kanununun birinci maddesinde «kanunî merciler umumî ve mülhak bütçeli daireler, belediyeler, köy hükmî şahsiyetleri, barolar ve noterler tarafından yapılacak bilcümle tebligat, bu kanun hükümleri dairesinde posta, telgraf ve telefon işletmesi vasıtsiyle yapılır» 21 inci maddesinde de «kendisine tebliğ yapılacak kimse veya yukarıdaki maddeler mucibince tebligat yapılabilecek kimselerden hiçbiri gösterilen adreste bulunmaz veya tebellüğden imtina ederse tebliğ memuru tebliğ olunacak evrakı, o yerin muhtar veya ihtiyar heyeti azasından birine veyahut zabıta amir veya memuruna imza mukabilinde teslim eder ve tesellüm edenin adresini ihtiva eden ihbarnameyi gösterilen adresteki binanın kapısına yapıştırmakla beraber tebliğ olunacak şahsa keyfiyetin haber verilmesini de mümkün oldukça en yakın komşularından birine bildirir.

İhbarnamenin kapıya yapıştırıldığı tarih, tebliğ tarihi sayılır» denilmektedir.

Dâva konusu İl İdare Kurulu kararında, Belediye Encümen kararının dâvacıya 21/7/1966 tarihinde tebliğ edilmesine rağmen ve 7 günlük itiraz süresi geçirildikten sonra 27/9/1966 tarihli dilekçe ile müracaat edildiği belirtilmekte ise de, 27/12/1966 tarihli ara kararımızla getirilen işlem dosyasında mevcut 22/7/1966 tarihli Gülseren Karakol Amirliği zaptından, Belediye Encümen kararının dâvacının kızı Sıdıka'ya 21/7/1966 tarihinde tebliğ edilmek istendiği, fakat mezkûr şahsın tebellüğden imtina ettiği, imtinayı müteakip evrakın muhtara veya ihtiyar heyeti üyelerinden birine teslim edilmediği ve ihbarnamenin gösterilen adresteki binanın kapısına yapıştırılmadığı anlaşılmıştır.

Bu durumda İl İdare Kurulunca imtina tarihinin, tebellüğ tarihi olarak kabul edilerek itiraz süresine başlangıç alınması ve bu suretle itirazın süre aşımı sebebiyle reddedilmesinde Tebligat Kanununun yukarıda açıklanan 1 ve 21. maddeleri muvacehesinde isabet görülmemiştir.

Açıklanan sebeple İl İdare Kurulunun dâva konusu kararının bozulmasına, 30 lira karar ve ilâm harcı ve diğer yargılama giderleri dâvacı tarafından peşin olarak ödenmiş ve dâvalı tarafa yükletilmesi istenmemiş olduğundan bu giderlerin dâvacı üzerinde bırakılmasına 27/4/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

YEDİNCİ DAİRE KARARLARI

ÂMME ALACAKLARININ TAHSİLİ

T. C.

DANIŞTAY

Yedinci Daire

Esas No : 1968/2514

Karar No : 1970/413

Dâvacı : Cemil Kurtuluş

Vekili : Av. Vural Arıkan

Dâvalı : Hocapaşa Vergi Dairesi Müdürlüğü.

Dâvanın Özeti : 1963 dönemi vergi borcuna uygulanan ceza dolayısiyle yükümlü adına düzenlenen ödeme emrini; «ödeme emrine konu olan cezaların dayanağı Temyiz Komisyonu kararının dâva konusu olduğundan bahisle ödeme emrinin iptali istenmekte ise de yürütmenin durdurulması karar verilmedikçe, Temyiz Komisyonu kararı üzerine cezaların tahsili yoluna gidilmesinde kanunsuzluk olmdaığı» gerekçesiyle onayan 29/8/1968 gün ve 2418 sayılı İstanbul 1 Numaralı İtiraz Komisyonu kararının; 780 sayılı Kanunun 8 inci maddesi uyarınca, Danıştay'da nihaî karar çıktıktan sonra vergi asıllarının kanunî süresi içinde ödenmemesi halinde ancak ceza uygulanmasına gidileceği, ceza uyuşmazlığının halen çözümlenmediği ileri sürülerek bozulması isteminde bulunulmuştur.

Savunmanın Özeti : İtiraz Komisyonu kararının usul ve kanuna uygun bulunduğu ve dâvanın reddi gerektiği ileri sürülmüştür.

Kanunsözcüsü Sedat Ünaldı'nın Düşüncesi : 780 sayılı Af Kanununun 8 inci maddesi hükmüne göre, idarî kaza mercilerinin kararları kesinleşmedikçe ceza matrah ve miktarının tesbitine maddeten ve hukuken imkân yoktur.

Mükellef itirazının idarî kaza mercilerince reddedilmesi halinde dahi vergi aslı zamanında ödenmek şartı ile ceza miktarı, vergi aslının % 10 unu geçemiyeceğinden dâva konusu ödeme emrinin vergi aslının 10 un dan fazlasına ait kısmının iptaline ve dâvanın kısmen kabulüne karar verilmesi gerekeceği düşünülmüştür.

Raportör İsmet Cantürk'ün Düşüncesi : 780 sayılı Kanunun 8 inci maddesi ceza ve uygulanan gecikme zamlarını af kapsamına almış, aynı madde ile de uyuşmazlığın devamı halinde, nihaî merciden karar alındıktan sonra süresi içinde yapılan ödeme halinde cezaların affedileceği öngörülmüştür.

Uyuşmazlığın sonunda süresi içinde ödeme yapılıp yapılmadığı hakkında kesin bir sonuç alınmadan, cezalar hakkında ödeme emri düzenlenmesi kanunun ruh ve amacına aykırı düşer. Dâvanın bu nedenle kabulü ile dâva konusu komisyon kararının bozulması gerektiği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Yedinci Dairesince duruşma için tesbit edilen günde gelen dâvacı vekili avukat Vural Arıkan ile dâvalı idare temsilcisi Hazine müşavir avukatlarından Kâmuran Dinç dinlenilip Kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan ve taraflara tekrar söz verildikten sonra ara kararı ile istenilen bilgilere gelen cevap üzerine gereği düşünüldü :

Uyuşmazlık, salınan cezalı verginin Temyiz komisyonunca onanması ve Danıştay'ca yürütmenin durdurulması istmenin reddi üzerine ceza için düzenlenen ödeme emrinden doğmuştur.

Bazı suç ve cezaların affı hakkında 780 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin birinci fıkrası ile yükümlülükler veya sorumluluklar adına 31 Aralık 1965 tarihine kadarki dönemlere ait olarak kesilmiş olup, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihe değin tahsil edilmemiş bulunan vergi cezaları (mülga vergi kanunlarına göre kesilmiş olanlar dahil) ile uygulanan gecikme zamlarının, ilişkin bulundukları vergi asılları, kanunun yürürlüğünden itibaren altı ay içerisinde ödendiği takdirde (Kanunun mer'iyetinde vergi asılları ödenmiş olanlar dahil) affedildiği öngörülmüştür.

Fıkra metninden açıkça anlaşıldığı gibi, kanun koyucu 31/Aralık/1965 tarihine kadarki dönemlere ait olarak kesilmiş bulunan ve henüz tahsil edilmemiş olan vergi cezaları ile uygulanan gecikme zamlarını af kapsamına almıştır. Anılan 8 inci maddenin diğer bent hükümleri ile af kapsamına alınan ceza ve gecikme zamlarının aftan yararlanmasına ilişkin koşullar ve esaslar tesbit edilmiş; ceza ve gecikme zamlarının 780 sayılı Kanunun 8 inci maddesine tabi olduğu öngörülmüştür.

Gerçekten 8 inci maddenin 2 nci fıkrası ile ihtilâflı vergilerde tarafların malî veya idarî kaza mercilerine başvurmaları veya ihtilâfı devam ettirmeleri, yükümlülerin veya sorumluların ihtilâfın sonunda vergi aslının süresinde ödenmesi kaydiyle aftan istifadelerine engel olmaz hükmü konulmuş; 3 üncü fıkra ile de uyuşmazlığın çözümünde tamamen veya kısmen haksız çıkan yükümlüden veya sorumludan haksız çıkan vergi aslının yüzde on zamla tahsil olunacağı öngörülmüştür.

Bu hükümlerle gözetilen amaç, vergi asıllarının uyuşmazlığın sonuna değin koğuşturulamıyacağı değil, vergi asıllarının uyuşmazlığın sonunda öngörülen süre içinde ödenmesi halinde cezaların affa uğramasını sağlamaktır. Yani uyuşmazlığın sonunda vergi aslının süresinde ödenmesi eylemi, anılan cezaların aftan yararlanmasının koşuludur.

Yukarıda da değinildiği gibi, 780 sayılı Kanunla vergi cezaları ve uygulanan gecikme zamları affın kapsamına alınmış, anılan kanunun 8 inci maddesinin 2

nci fıkrası ile de uyuşmazlığın malî veya idarî yargı yerlerinde devamı halinde, yükümlülerin veya sorumluların ihtilâfın sonunda vergi aslının süresinde ödenmesi kaydıyla aftan istifadesine engel olamayacağı belirtilmiştir.

Uyuşmazlık, idarî yargının son mercii olan Danıştay'dan nihaî kararın çıkması ile sonuçlanacağına ve kanun koyucu da ihtilâflı vergilerde aftan yararlanmayı ihtilâfın sonucuna bağladığına göre, Danıştay'ın kesinleşmiş kararının tebliğinden itibaren hesap edilecek süre içinde vergi asıllarının ödenmesi halinde ceza ve uygulanan gecikme zamları affa uğrayacağından, ceza için ödeme emri düzenlenmesi anılan kanunun ruh ve amacına aykırı düşer.

Dâvanın bu nedenlerle kabulü ile komisyon kararının bozulmasına; dâvacı vekiline takdir olunan 650 lira avukatlık ücreti ile 12 lira posta pulu masrafının dâvalıdan alınıp dâvacıya verilmesine 11/3/1970 günü oybirliğiyle karar verildi.

GİDER VERGİSİ

T. C.

DANIŞTAY

Yedinci Daire

Esas No : 1968/177

Karar No : 1970/201

Dâvacı : Avni Korur

Vekili : Av. Şahap Gürsel

Dâvalı : İstanbul Gider Vergileri Dairesi Müdürlüğü.

Dâvanın Özeti : Yapılan inceleme sonucu Ekim - 1964 dönemi matrahının eksik beyan edildiğinin tesbiti üzerine yükümlü adına, anılan dönem için salınan kusur cezalı ek Gider Vergisini; «yükümlü poliçedeki 10 yıllık sigorta süresinin zeyilname ile bir yıla indirilmesine muvafakat etmiş ise de, bu durum sigorta muamelesinin iptali olmayıp, sigorta süresinin değiştirilmesi niteliğinde bulunduğundan, sadece iptal hallerine uygulanan 6802 sayılı Kanunun 31 inci maddesinin son fıkrası hükmünün olayda tatbik kabiliyeti bulunmadığı ve süre indiriminin iptal olarak kabulüne imkân görülmediği» gerekçesiyle onayan 7/2/1968 gün ve 1967/4829 sayılı Temyiz Komisyonu Dördüncü Daire kararının; sigorta sözleşmesindeki sürenin 10 yıldan bir yıla indirildiği, Damga Resminin de 10 yıla göre ödenmiş bulunduğu, bu bakımdan sözleşmenin 9 yıla ilişkin hükümlerinin iptal edildiği ileri sürülerek bozulması isteminde bulunulmuştur.

Savunmanın Özeti : Komisyon kararının usul ve kanuna uygun bulunduğu ve dâvanın reddi gerektiği savunulmuştur.

Kanunsözcüsü Muammer Turan'ın Düşüncesi : Vinlex şirketi ile 2/1/1964 tarih ve 602 sayılı poliçe ile yapılan 10 senelik yangın sigortası anlaşmasının 10 ay sonra 331 sayılı zeyilname ile değiştirilip 10 senelik sürenin bir seneye indirildiği ihtilâfsız ise de, ilk yapılan anlaşma dolayısiyle alınan Damga Resminin, sonradan anlaşmanın tadili sebebiyle iade edileceğine dair kanunda bir hüküm olmadığı gibi, mezkûr Damga Resmine göre hesaplanan gider (sigorta hizmetleri) vergisinin de (matrahı olan damga resminin anlaşmanın tadili esnasında değişmesi, red ve iadesi söz konusu olamadığından) iadesi veya anlaşmanın değişmesi dönemi vergilerinden mahsubu mümkün değildir.

Bu sebeplerle komisyonlar kararının yerinde görülüp dâvanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

Raportör İsmet Cantürk'ün Düşüncesi : İleri sürülen iddialar, komisyon kararının dayandığı gerekçeler karşısında yerinde ve yeterli görülmediğinden dâvanın reddi gerektiği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Yedinci Dairesince duruşma için tesbit edilen günde gelen dâvacı vekili Şahap Gürsel ile dâvalı idare temsilcisi Hazine avukatlarından Kudret Suner dinlenilip, Kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan ve taraflara tekrar söz verildikten sonra, 5/3/1969 günlü ara kararı ile istenilen bilgilere gelen cevap üzerine gereği düşünüldü :

Dâva dosyası ile getirtilen belgelerin incelenmesinden, Vinlex Şirketi ile 2/1/1964 gün ve 602 sayılı poliçe ile yapılan 10 yıllık sigorta sözleşmesinin yürürlüğünden on ay sonra 331 sayılı zeyilname ile değiştirilerek sürenin bir yıla indirildiği, bu süre değişikliği üzerine başlangıçta alınan Damga Resminin 9 yılı isabet eden tutarının iadesi gerektiği görüşü ile Gider Vergisi matrahının da düşük gösterildiği ve bu eksikliğin tesbiti üzerine de ek vergi salındığı anlaşılmıştır.

Uyuşmazlık konusu olayda, ek Gider Vergisinin ana matrah unsuru, iadesi istenilen Damga Resmidir. Sigorta sözleşmesinin yapıldığı anda Damga Resminin, sonradan yapılan süre değişikliği üzerine iadesi gerektiği yolunda kanunda bir hüküm bulunmadığından, buna göre hesaplanan ek verginin iadesi de söz konusu değildir.

Kaldı ki, 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun 31 inci maddesinin son fıkrası hükmü ile sigorta şirketlerinin vergi dönemi içinde iptal ettikleri sigorta muamelelerine ait meblağları o dönemin vergi matrahından indirebileceği öngörülmüştür.

Olayda ise, sigorta sözleşmesinde yazılı esaslar süre indirimi hariç devam etmekte olduğundan, sigorta sözleşmesi süresinin değiştirilmesini bir iptal işlemi olarak kabul etmeğe de imkân bulunmadığından, dâva konusu komisyon kararında kanuna aykırılık görülmemiştir.

Dâvanın bu nedenlerle reddine, 20 lira ilâm harcının dâvacıdan alınmasına, duruşma için takdir olunan 650 lira avukatlık ücretinin dâvacıdan alınıp dâvalıya verilmesine, getirtilen dosyanın yerine gönderilmesine 31/1/1970 günü oybirliğiyle karar verildi.

GÜMRÜK VERGİSİ

T. C.

Yedinci Daire

Esas No : 1969/2251

Karar No : 1970/449

Dâvacı : Ali Esat Tezay,

Dâvalı : Gümrük ve Tekel Bakanlığı.

Dâvanın Özeti : İstanbul Giriş Gümrük Müdürlüğünün 3/8/1966 tarih ve 21439 sayılı beyannamesiyle işleme konulan ve kullanılmış Tanus Transit Marka binek minibüsü, tarife pozisyonu 87.02 vergi haddi indirimli % 25 olarak beyan edilerek Gümrük Vergisi, beyana uygun olarak tahakkuk ettirilen eşyeya, merkezde yapılan tetkikat neticesinde indirimli nisbet üzerinden vergi salınmaması gerektiğinin tesbiti üzerine ikmalen salınan Gümrük Vergisine vaki itiraz üzerine «ihtilâf konusu kara nakil vasıtasının şoför hariç 8 kişilik minibüslerden olduğunun anlaşıldığı, binek otomobili ile minibüsün birbirinden tefrikine dair 2/3/1951 tarih ve 753 sayılı genelge ile şoför hariç olmak üzere en çok 8 kişi istiap eden arabaların binek otomobili sayılacağı hususunun tesbit ve tebliğ olunduğu, Gatt anlaşmasına mütedair müzakerelerin ceryan ettiği 1951 yılındaki tatbikat, o günkü cari mevzuat ve esaslar gözönünde tutularak taviz listelerinin tanzim edildiği, bugüne kadar 753 sayılı genelge Gümrük ve Tekel Bakanlığınca tebdil olunarak ilân edilmemiş bulunduğu cihetle bugün de 1951 den beri müesses tatbikata uyulması ve işlem yapılmasının zaruri olduğu, bu itibarla ihtilâf konusu minibüsün otobüs kabul edilmesine ve vergi ve resimlerinin otobüs tarifesi üzerinden tahakkuk ve tahsiline imkân bulunmadığı, genelge icabı mezkûr minibüsün binek otomobili addi ve tarife tatbikatının buna göre ikmal ve intacının zaruri olduğu, tavizli vergi uygulanması veya uygulanmaması yönünden Gümrük Kanununun 76 ncı maddesinin 4 üncü fıkrasına ait bu nevî ihtilâfların hal merciinin Hakem Hey'eti olamıyacağı hususu, aynı kanunun 78 inci maddesinde açıklandığı gibi, itiraz merciinin de 83 üncü maddede ayrıca gösterilmiş bulunduğu, bu sebeple genelge ile müesses tatbikat muvacehesinde ihtilâf konusu minibüsün binek otomobili olarak 87.02 tarife pozisyonuna tatbiki gerektiğine, tavizli vergi tatbiki noktasından vaki itirazın incelenmesinin kurulun yetkisi dışında bulunması itibariyle reddine» dair Hakem Hey'etince verilen 24/2 1969 tarih ve 602/1491 - 69/38 sayılı kararın, minibüsün vasıfları itibariyle küçük otobüs sınıfına sokulması gerektiği ileri sürülerek bozulması talep edilmektedir.

Savunmanın Özeti : Kararın usul ve kanun hükümlerine uygun olduğu ve mesnetsiz dâvanın reddi gerektiği savunulmuştur.

Kanunsözcüsü Ekrem İsbir'in Düşüncesi : Hadise zamanında yürürlükte bulunan 6/4816 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe konulan Karayolları Tra-

lik Tüzüğünde; şoförden başka en az sekiz yolcu taşıyan motorlu nakil vasıtaları, otobüs sayıldığına göre, dâvacının ithal ettiği münibüsün binek otomobili misüllü vergiye tabi tutulması mümkün olamıyacağından, dâvanın kabulü ile Hakem Hey' eti kararının bozulması gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Dalova Sancar'ın Düşüncesi : İthal edilen eşyanın indirimli listeden faydalandırılıp faydalandırılamıyacağı hususundaki ihtilâfın tetkiki Gümrük Kanununun 78 inci maddesi muvacehesinde Hakem Hey'etinin vezifesi dahilinde bulunmadığından, kararın taviz tatbikiyle ilgili kısmına matuf dâvanın reddi, vasıf ve nitelikleri itibariyle otobüs sayılması gereken minibüsün binek otomobili telâkki edilerek 87.02 pozisyonuna tatbiki gerektiği yolundaki kısmında ise isabet görülmediğinden kararın tarife tatbikiyle ilgili kısmının bozulması gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Yedinci Dairesince gereği düşünüldü :

5383 sayılı Gümrük Kanununun 78 inci maddesi, 76 ncı maddesinin 1, 2, 3, 6 ve 7 numaralı bentlerinde yazılı sebeplerden dolayı yapılacak itirazların Gümrük Hakem Hey'etince karara bağlanacağı hükmünü ihtiva etmektedir.

İthal edilen eşyanın indirimli listeden faydalandırılıp faydalandırılmıyacağı hususu ise 76 ncı maddenin sözü edilen bendlerinde yer almayıp 4 üncü bendinde yer aldığından ve 4 numaralı bentte yazılı sebepten dolayı yapılacak itiraz ise 83 üncü maddede yazılı mercilerce karara bağlanacağına göre dava konusu kararın, mükellefin tavizli vergi tatbiki noktasından vaki itirazının Hakem Hey'etinin yetkisi dışında kaldığından bahisle reddine dair kısmında isabetsizlik görülmediğinden bu kısma matuf mükellef davasının reddine, kararın tarife tatbikine dair olan kısmına gelince ;

Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin 87.02 pozisyonunun (a) fıkrası, binek otomobilleri ile otobüsleri ihtiva etmekte olup bunlardan binek otomobilleri % 75 otobüsler ise % 25 nisbetinde indirimli vergiye tabi tutulmuş bulunmaktadır.

Tarife pozisyonunda tek bir kelime ile ifade edilmiş bulunan otobüsler münhasıran insan taşımak için imal edilmiş ve bu maksatla kulanılan motorlu taşıtlardır. İsminden de anlaşılacağı üzere küçük otobüs vasfında olan minibüslerin de insan nakline mahsus motorlu taşıtlardan bulunduğu sabit olup, nitelikleri itibariyle binek otomobili olarak kabulüne imkân görülmediğinden, kararın minibüsün binek otomomili telâkki edilerek 87.02 pozisyonuna tatbiki gerektiğine dair olan kısmında isabet görülmemiştir. Bu sebeple 24/2/1969 tarih ve 602/1491 - 69/38 sayılı Hakem Hey'eti kararının tarife tatbiki ile ilgili kısmının bozulmasına 19/3/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

VERGİ USULÜ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Yedinci Daire

Esas No : 1969/2273

Karar No : 1970/8

Dâvacı : İstanbul Gider Vergileri Dairesi Müdürlüğü

Dâvalı : Mileva Lombardo

Vekili : Av. Halit Ziya Birkan

Dâvanın Özeti : İpotek tesisi suretiyle faizle borç para verdiği tesbit olunan yükümlü hakkında 1962,1963,1964,1965,1966, yılları için takdir Komisyonunca tesbit olunan matrahın arttırılması isteminin reddi yolunda verilen itiraz komisyonu kararına karşı yapılan temyiz istemini «incelenen dosya muhteviyatına göre yükümlünün ikrazatçılıkla uğraştığının sabit olduğu, ancak alınan faiz miktarı hakkında dosyada kesin bir tesbitin bulunmadığı, bu durumda matrahın % 20 faiz oranına göre takdir edilmesinde bir isabetsizlik görülmediği» gerekçesiyle reddeden 7/6/1969 gün ve 1636 sayılı Temyiz Komisyonu Dördüncü Daire kararının; İstanbulda serbest piyasa faiz oranının % 35 olduğu ileri sürülerek bozulması isteminde bulunulmuştur.

Savunmanın Özeti : İtiraz yerlerinde uyuşmazlık yaratılmadan uzlaşma müessesine başvurulduğu ve uzlaşmaya varıldığı, uzlaşma sonucu tesbit olunan hususlar hakkında Danıştay'a başvurulamıyacağı ileri sürülerek dâvanın reddi istenmiştir.

Kanunsözcüsü, Ekrem İsbir'in Düşüncesi : Vergi Usul Kanununun, uzlaşmaya ait maddelerindeki uzlaşılan ve tutanakla tesbit edilen hususlarda hiç bir merciye müracaat edilemiyeceği hükmü, mükellefler ve kendilerine vergi cezası kesilenler hakkında olduğuna ve vergi dairesi için de böyle bir hüküm bulunmadığına ve uzlaşma komisyonunca da vergi asıllarının aynen bırakılmasına karar verildigine göre; dâvalının uzlaşmaya gidilmesi sebebiyle dâva konusu kalmadığı yolundaki def'i varit olmadığından, matrahın, tezyidi hakkındaki vergi dairesi dâvasının tetkiki icap eder.

Esasa gelince, ikrazatçılıkla alınan faiz miktarının belli olmaması halinde, o mahalde cari faiz nisbetinin esas alınması zaruridir.

İstanbulda serbest piyasada cari faiz nisbetinin % 35 olduğu başka bir hadise dolayısiyle yapılan tetkikat neticesinde tesbit edildiğine ve Danıştayca da bu

yolda muhtelif kararlar verildiğine göre; dâvacı iddialarının kabulü ile komisyon kararının bozulması gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör İsmet Cantürk'ün Düşüncesi: 205 sayılı Kanunun ek 6 ncı maddesi ile uzlaşma komisyonlarının, ek 5 nci maddeye göre tutacakları uzlaşma tutanaklarının kesin olduğu ve gereğinin vergi dairelerince derhal yerine getirileceği öngörülmüştür.

İtiraz ve yargı yerlerinde uyuşmazlık yaratılmadan uzlaşıldığına göre bu madde uyarınca Vergi Dairesinin uzlaşma hükümlerine uyması ve gereğini yerine getirmesi gerekir. Dâvanın bu nedenle reddi gerektiği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Yedinci Dairesince duruşma için tesbit edilen günde gelen dâvacı idare temsilcisi Hazine Avukatlarından Nurettin Taşkın ile dâvalı vekili Avukat Halit Ziya Birkan dinlenilip Kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan ve taraflara tekrar söz verildikten sonra gereği düşünüldü:

Dâvacı dosyasının incelenmesinden, takdir komisyonu kararı ile tesbit olunan matrah üzerinden salınan cezalı vergiye ilişkin ihbarnamelerin yükümlüye tebliği üzerine, itiraz yerlerinde uyuşmazlık yaratılmadan süresi içinde uzlaşma isteminde bulunduğu ve 19/2/1968 günü düzenlenen uzlaşma tutanağı ile uzlaşmaya varıldığı anlaşılmıştır.

213 sayılı Vergi Usul Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı hükümler eklenmesi hakkında 205 sayılı Kanunun 22 nci maddesi ile Vergi Usul Kanununa eklenen üçüncü bölüm uzlaşma müessesesine ilişkin hükümleri düzenlenmiştir.

Vergi Hukukunda ilk defa 205 sayılı Kanunla yer alan uzlaşma müessesesi ile, bu kanunla konulan şartların varlığı halinde, salınan vergi ve cezalar hakkında itiraz yollarına başvurulmadan, idare ile yükümlünün karşı karşıya gelerek, kesin ve kısa yoldan anlaşmaları imkânı sağlanmıştır. Bir yargı yeri ve yargısal niteliği olmayan bu müessese, uzlaşma isteminde bulunanın iradesine ve isteğine bağlı olarak meselelerin uyuşmazlık konusu yapılmadan çözümünü öngörmektedir.

Anılan Kanunun ek 6 ncı maddesi ile uzlaşma komisyonlarının ek 5 inci maddeye göre tutacakları uzlaşma tutanaklarının kesin olup gereğinin vergi dairelerince derhal yerine getireleceği; yükümlü veya adına ceza kesilen'in, üzerinde uzlaşılan ve tutanakla tesbit olunan hususlar hakkında daha sonra hiç bir mercie (Danıştay dahil) itiraz ve şikâyette bulunamayacağı hükme bağlanmıştır.

Yükümlü, itiraz ve yargı yerlerinde salınan cezalı vergi için uyuşmazlık yaratmadan doğrudan doğruya süresi içinde uzlaşma isteminde bulunmuş ve bu istemi sonucu uzlaşmaya varılmıştır. Bu uzlaşma ile tesbit olunan esaslar vergi dairesince de kabul edildiğine göre, Vergi Dairesinin bu uzlaşma hükümlerini anılan maddenin birinci fıkrası hükmü uyarınca yerine getirmesi gerekmektedir.

Vergi Dairelerinin uzlaşma sonucu tesbit olunan esasları uygulama ve yerine getirme zorunluğundan vazgeçip itiraz ve yargı yerlerinde uyuşmazlık yaratması anılan Kanunun ruh ve amacına aykırı düşmektedir.

Açıklanan nedenlerle dâvanın reddine, tarafları ve konusu aynı olup aynı günde birlikte duruşması yapılan E. 1969 - 2271 sayılı dosya için avukatlık ücreti verildiğinden bu dosya için ayrıca vekâlet ücreti verilmesine yer olmadığına, 6/1/1970 günü oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Yedinci Daire

Esas No : 1968/1370

Karar No : 1970/550

Dâvacı	: Hamiyet Sabuncu,
Vekili	: Av. Lütfi Barık,
Dâvalı	: Beyoğlu Vergi Dairesi Müdürlüğü

Dâvanın Özeti : 1952 yılına ilişkin kusur cezalı Gelir Vergisi borcunun vadesinde ödenmediği iddiasiyle müvekkili adına tanzim ve tebliğ olunan ödeme emrini, «ihtilâf konusu ödeme emri ile talep olunan 1952 yılına ait vergi ve cezanın 1954 yılında aile reisi Kemal Mollaoğlu adına, sorumlu sıfatıyle tarh ve tebliğ edildiği, itiraz üzerine komisyonlarınca verilen tadil kararının Temyiz Komisyonunca aynen onandığı ve bu kararın 5/2/1963 tarihinde sorumlunun vekiline tebliğ edildiğinin anlaşıldığı, anlaşmazlığın devam ettiği sürede mükellefin kocasından ayrıldığı ve bundan böyle yapılacak tebliğlerin tarafına yapılması hususunda vergi dairesini ve komisyonlarını haberdar etmediği, diğer yandan âmme alacağının taallûk etiği 1952 yılında ödevlinin evli bulunması sebebiyle aile reisi kocasının sorumlu tutulması kanuna uygun olduğu gibi, 5421 sayılı Kanunun 78 inci maddesi gereğince eşlerin her biri, yalnız kendi gelirine isabet eden vergi kısmından sorumlu olduğu cihetle vadesinde ödenmeyen vergi ve cezasının asıl mükelleften aranmasının yerinde bulunduğu» gerekçesiyle tasdik eden 23/2/1965 tarih ve 3452 sayılı İstanbul 2. No. lu İtiraz Komisyonu kararının, ödeme emri muhteviyatı vergi ve cezaya ait ihbarnamelerin taraflarına tebliğ edilmediği, bu itibarla ortada kesinleşmiş bir âmme alacağı bulunmadığı ileri sürülerek bozulması talep edilmektedir.

Dâvalının Savunması Özeti : Usul ve kanun hükümlerine uygun bulunan kararın onanması, mesnedi bulunmayan dâvanın reddi gerekeceği savunulmuştur.

Kanunsözcüsü Suzan Soyer'in Düşüncesi : Dosya münderecaatından idarî dâva mevzuu yapılmaksızın kesinleşen Temyiz Komisyonu kararı üzerne tanzim edilen vergi ihbarnamesinin, dâvacının eşine tebliğ edildiği anlaşıldığından dâvacının usule müteallik iddiaları varit olmadığı gibi İtiraz Komisyonu kararının gerekçesi karşısında ileri sürülen iddialarda da isabet görülmemiştir. Dâvanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

Raportör **Nuri Soyuer'in Düşüncesi** : Uyuşmazlık konusu olayda Gelir Vergisi Mükellefi Hamiyet Sabuncu'dur. Bu İtibarla 213 sayılı Kanun hükümlerine göre vergi ve ceza ihbarnamelerinin mükellef adına düzenlenmesi ve yine ona tebliği icabederdi.

Bu sebeple dâvanın kabulü ile dâva konusu kararın bozulması gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Yedinci Dairesince gereği düşünüldü :

Uyuşmazlık konusu olayda konsertistlik faaliyetinden elde ettiği gelirden dolayı Gelir Vergisi Mükellefi Hamiyet Sabuncu'dur. Bu durumda 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre vergi ve ceza ihbarnamelerinin mükellef adına düzenlenmesi ve yine ona tebliği gerekirken; beyan edilmesi gerekli bir geliri olmadığı ve işin kanunî mümessili de bulunmadığı halde sırf aile reisi sıfatiyle eşinin vergisinden dolayı sorumlu tutularak Kemal Mollaoğlu adına düzenlenen ihbarnameler üzerine vâki itiraz sonucu tarhiyatın komisyonlarca tadilen tasdik edilip kesinleştiğinden bahisle bu defa Hamiyet Sabuncu adına düzenlenen ve tebliğ edilen ödeme emrinin, usulüne uygun surette tebliğ işlemi yapılmış bir vergi borcunu tazammun etmemesine reğmen tasdik edilmesinde isabet görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle dâvanın kabulü ile dâva konusu 23/2/1965 tarih ve 3452 sayılı İtiraz Komisyonu kararının bozulmasına ve getirtilen tarh dosyasının mahalline iadesine 26/3/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

SEKİZİNCİ DAİRE KARARLARI

ASGARİ ÜCRET TESBİT KOMİSYONU

T. C.

D A N I Ş T A Y

Sekizinci Daire

Esas No: 1969/2393

Karar No: 1970/959

Dâvacı	: Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
Vekili	: Av. Kubilây Atasayar
Dâvalı	: Çalışma Bakanlığı,
Müdahil	: Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
Vekili	: Av. Ümit Teoman

Dâvanın Özeti : 931 sayılı İş Kanununun 33 üncü maddesi uyarınca asgari ücret komisyonunca tesbit olunan ve 6. Haziran. 1969 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanan asgarî ücret kararının, konu ile ilgili yönetmeliğin yokluk ile malul bulunduğu, dâva konusu kararın alındığı 30/5/1969 tarihli komisyon toplantısına işveren temsilcilerinin usulü dairesinde davet edilmediği ve komisyonun gündemsiz toplanmış olduğu ve müzakerelerde gizliliğe riayet edilmemiş bulunduğu, ayrıca dâva konusu karar, Tarım işinde çalışan işçileri de kapsaması ve yapılan işin niteliğinin nazara alınmaması, saat başına asgari ücret tesbiti gerekirken, günlük çalışmanın esas alınması, kanun ve yönetmelik hükümlerine aykırı bulunduğu öne sürülerek söz konusu kararın iptali istenilmektedir.

Savunmanın Özeti : Asgari ücret tesbit komisyonunun gündem ve çağrısının yönetmeliğin 6 ncı maddesine uygun bulunduğu ve kararın, İş kanununun kapsamı dışında kalan işçileri şumulüne almasında kanunun 33 üncü maddesine aykırılık bulunmadığı savunulmuştur.

Kanunsözcüsü Osman Yaymacı'nın Düşüncesi : Asgari ücret tesbit komisyonunun, toplantı tarihi hakkında üyelere usulüne uygun suretle tebligat yapılmadan karar tarihinde toplanarak dâva konusu kararı ittihaz ettiği; Komisyonun asgari ücreti tesbit ederken konu ile ilgili bütün kamu kuruluşlariyle işbirliği yapması 931 sayılı Kanunun 33 üncü maddesine göre tanzim edilmiş bulunan asgari ücret yönetmeliğinin 10 uncu maddesi hükmü icabı iken Sümerbank Genel Müdürlüğü ile bir ilişki kurulmadığı, aynı yönetmeliğin 5 inci maddesi, asgari, ücret hadlerinin

esas itibariyle saat başına ücret olarak hesap ve tesbit edileceğini öngördüğü halde kararda ücretlerin günlük olarak tesbit edildiği, komisyonun bir gündeme göre çalışması ve yapılan işin niteliğini gözönünde tutulması gerekirken bir gündem yapılmadığı ve çeşitli nitelikteki işler için tek bir ücret tesbit edildiği, dâva ve işlem dosyasının tetkikinden anlaşılmaktadır. Bu sebeple kanun ve yönetmelik hükümlerine aykırı bulunan dâva konusu asgari ücret tesbit komisyonu kararının iptali gerektiği düşünülmüştür.

Raportör Sami Akural'ın Düşüncesi : Dâva konusu karar, 931 sayılı İş Kanununun 33 üncü maddesine uygun bulunduğundan dâvanın reddi gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince duruşma için belirtilen 13/Nisan /1970 Paraztesi günü dâvacı vekili Avukat Kubilây Atasayar'ın, dâvalı temsilcisi Ali Nusret Sun'un ve müdahil vek. Av. Ümit Teoman'ın geldikleri anlaşıldıktan, tarafların iddia ve savunmaları ile kanunsözcüsünün düşüncesi dinlendikten sonra işin gereği düşünüldü :

Dâvacı : 1 - 931 sayılı İş K. 33 üncü maddesinde Çalışma ve Maliye Bakanlıklarınca çıkarılması öngörülen yönetmeliğin münhasıran Çalışma Bakanlığınca yayınlanmış olduğunu bu itbarla, yetki yönünden sakat bir düzenleyici genel işlem olduğunu.

2 — Bu yönetmeliğe dayanan Komisyonun Kuruluş, Çalışma ve kararının da hukukî kıymetinin olmadığını öne sürmekte ise de İş Kanununun 33 üncü madde sinde, asgari ücret tesbit komisyonunun Kuruluş ve Çalışma şekli düzenlenmiştir. Adı geçen komisyonun kuruluş ve çalışmasında bu maddeye aykırılık görülmemiştir.

Kaldıki : bu iddia yönetmeliğin iptali isteği ile açılacak dâvada öne sürülebilir. Bu dâva ise belirtilen isteği değil, asgari ücret tesbiti kararının iptali dileğini kapsamaktadır.

Bu itibarla dâvacının açıklanan konuya temas eden iddiası yerinde görülmemiştir.

Dâvalı Bakanlık, Komisyon üyelerini «asgari ücretin tesbit» gündemi ile ayrı ayrı tebliğat yapmak suretiyle toplantıya çağırmıştır. Bir yılı aşan süre devam eden Komisyonun muhtelif oturumlarına işveren temsilcileri katılmışlardır. İşveren temsilcilerinin son oturumlara iştirak etmemiş olmaları; kendi ilgisizlikleri yüzünden vukubulduğu işlem dosyasının tetkikinden anlaşılmıştır. Bu sebeple dâvacının gündem ve çağrı konusuna ilişkin itirazları da varit görülmemiştir.

931 sayılı Kanunun 33 üncü maddesinde, hizmet akdi ile çalışan her türlü işçinin asgari ücretinin tesbiti hükme bağlanmış olduğuna göre bu tesbitin; kanuni istisnalar başlığını taşıyan 5 inci maddesindeki işlerde çalışan işçileri de kapsayacağı açıktır.

Bu bakımdan dâva konusu kararın, sözü edilen istisna maddesindeki tarım işlerini de şümulüne almasında kanuna aykırılık yoktur.

Diğer taraftan asgari ücretin saat başına ücret tesbit edilmemiş olması ve sosyal yardım yapan işverenlerle bu yardım yapmayanlar arasında bir ayırım yapılmamış bulunması da dâva konusu kararın iptalini gerektirecek nitelikte bir noksanlık mahiyetinde görülmemiştir.

Açıklanan sebeplerle dâvanın reddine, yargılama giderlerinin dâvacı üzerinde bırakılmasına, işlem dosyasının iadesine, ve 1150 lira avukatlık ücretinin dâvacıdan alınarak müdahil'e verilmesine 13/4/1970 gününde oyçokluğuyla karar verildi.

Karşı Oy :

X — 931 sayılı İş Kanununun 33 üncü maddesinde, asgari ücret tesbit Komisyonunun toplama ve çalışma şekli, asgari ücretlerin tesbiti sırasında uygulanacak esaslar ile başkan, üye ve raportörlere verilecek huzur hakları, Çalışma ve Maliye Bakanlıklarınca çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenmesi öngörülmüş olmasına rağmen, 5/Nisan/1968 gün ve 12867 günlü Resmî Gazete'de «Çalışma Bakanlığından,» ibaresi yer almaktadır. Asgari ücreti tesbit eden bir karar aleyhine açılan iptal dâvasında, bu kararı alan Komisyonun toplanma ve çalışmalarını düzenleyen ve asgari ücretlerin tesbiti sırasında uygulanacak esasları gösteren yönetmeliğin de incelenmesi tabii bulunduğundan, yönetmelik çıkarma yetkisinin kanuna aykırı olarak kullanılmış olduğunun tesbiti halinde bu yönetmelikle kurulan Komisyonca alınan kararların hukuka uyarlığı iddia olunamaz.

Bu itibarla yönetmelik isdarı hususundaki kanuni yetkinin birlikte kullanılıp kulanılmadığı araştırılmaksızın noksan inceleme ile işin karara bağlanmasına ve bu hususun ancak bu yönetmeliğe karşı açılan bir iptal davasında ileri sürülebileceğine dair çokluk görüşüne karşıyız.

6/Haziran/1969 günlü ve 13216 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan asgari ücret Komisyonunun dâva konusu kararında «şimdiye kadar uygulana gelen mutad usullerle davetin yapıldığı, ayrıca yazılı davetiye de çıkarıldığı, bir gün önceki toplantıya da iştirak etmedikleri gözönünde tutularak teklifin reddine karar verildi» denilmekte ise de işbu beyan işlem dosyasındaki belgelere uygun düşmemektedir. Şöyle ki, işlem dosyasının incelenmesinde, ilk toplantı günü Çalışma Bakanlığı tarafından Komisyon üyelerine şahsen tebliğ edildiği, komisyonun toplantı yapamadığı günler, başkan tarafından bir zabıtla tesbit edilerek gereğine tevessül olunduğu, 18/4/1969 günlü toplantıda tesbit olunan 25/4/1969 gününde bir toplantı yapılmadığı ve başkanın önceki tatbikatın aksine olarak toplantı yapılmamasını ve sonraki toplantı gününü bir zabıtla tesbit etmediği, 29/5/1969 günlü toplantıda alınan kararda, telefonla davetten bahsedilmekte ise de kimlere telefon edildiğinin belirtilmediği ve üyelerin bağlı olduğu işverenler konfederasyonuna bildiri çıkarılması ve toplantının 30/5/1969 gününe bırakıldığı belirtilmekte ise de bu kararda 4 üyenin imzasının bulunduğu ve böylece nisap olmadığından mezkûr belgenin karar alma niteliğini dahi iktisap edemediği, ayrıca üyelerin şahıslarına tebliğat yapılmak gerekli iken bu yola gidilmeyerek İşveren Konfederasyonuna tebliğat yapıldığı ve ileri sürülen makul talik teklifinin de nazara alınmadığı ve 30/5/1969'da gündem değiştirildiği halde keyfiyetin özellikle üyelere duyu-

rularak yeniden tebliğat yapılması gerekirken aynı gün nihaî kararın alındığı açıkça görülmektedir. Bu husus ittihaz edilen kararı şeklen muallel hale sokmaktadır.

Yönetmeliğin 10 uncu maddesi, Komisyonun, asgari ücretin tesbitinde konu ile ilgili bütün kamu kuruluşları ile işbirliği yapacağını âmirdir. Komisyon, bünyesinde en büyük işçiyi barındıran kamu iktisadi teşebbüs ve teşekkülleriyle işbirliği yapmak şöyle dursun, bu teşebbüslerden mütalâa dahi istememiş ve böylece ciddi bir incelemenin içine girmemiştir. Bundan başka ayni madde uyarınca ve özellikle bu maddenin üçüncü fıkrası gereğince Üniversitelerden - dengeli besin kompozisyonu dışında - ilmi mütalâa ve rapor istememiş, komisyon ihtisas sahibi yetkililerin bilgi ve düşüncelerinden yararlanma yolunu, yönetmeliğin emredici hükümleri hilâfına, ihtiyar etmemiştir. Komisyonun bu yoldaki çalışmalarının ciddiyetini ve vardığı sonuçların doğruluğunu iddia etmek güçtür.

Sözü edilen yönetmeliğin 11 inci maddesi, asgari ücretin tesbitinde «yapılan işin niteliğinin» de nazara alınmasını âmirdir. İttihaz edilen kararla asgari ücretlerde işkolları itibariyle bir ayrım yapılmadığı gibi ayni işkolunda tasnif olunan işlerin niteliği de nazara alınmadan tek ücret esasının kabulü suretiyle adil ücret kavramı da ihlâl edilmiştir. Keza günlük ücret tâyini suretiyle yönetmeliğin 5 inci maddesinde öngörülen ilkeye de aykırı düşecek tarzda bir ücret sistemi getirilmiştir.

Dava konusu kararda açıklandığı üzere iller, sosyal ve ekonomik gelişmişlik derecelerine göre altı gurup halinde toplanmıştır. Oysaki bu toplamanın ilmi sebep ve izahını işlem dosyasında görmek mümkün değildir. Diğer taraftan kararda kabul edilen asgari ücret miktarları da komisyon çalışmalarında benimsenen kıstaslarla karşılaştırıldığında, kabul edilen asgari ücretlerin sübjektif kaldığı, ilmi esastan mahrum bulunduğu kanaatını vermektedir. Nitekim Türkiye gibi bölgeleri arasında sosyal, ekonomik ve kültürel farkları gayet bariz olarak görülen bir memlekette, bu farklılıkların da gözönüne alınmamasının nasıl bir adaletsiz ücret sistemi getirdiği izahtan varestedir.

Nihayet Komisyonun bütün çalışmalarında Tarım sektöründe çalışanlar hakkında hiç bir inceleme yapılmadığı işlem dosyasında açıkça görüldüğü halde bu konunun 30/5/1969 günlü oturumda karar altına alındığı bir üyenin muhalefet oyundaki beyanından anlaşılmaktadır. Oysaki, yönetmeliğin 11 inci maddesi fiilen ödenmekte olan ücretlerin genel ortalamasının dikkate alınacağını belirtmiş olmasına ve toprağın kalitesi, iklim şartları, iptidai istihsal vasıta ve tekniği gibi sebepler dolayısiyle tarımdaki ortalama kazanç ve ücretlerinin sanayidekine nazaran çok düşük olduğu bir bedahat bulunmasına ve bu faaliyetin genellikle köylerde yapılmakta olmasına rağmen bu hususlar incelenmeden ve gerekli kuruluşlardan bilgi alınmadan bir tek asgari ücretin her yerde ve her işte geçerli sayılması yanlış olduğu kadar memleket ekonomisini ters yönden etkileyici niteliktedir.

İzah olunan bu sebeplerle ciddi bir incelemeye dayalı olmayan dâva konusu kararın iptali gerekeceği kanaatıyla çokluk görüşüne karşıyız.

HÂKİM İŞİ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Sekizinci Daire

Esas No: 1969/1631

Karar No: 1970/373

Dâvacı : Sıtkı Akyazan,

Dâvalı : Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanlığı

Dâvanın Özeti : Yüksek Hâkimler Kurulu 2 inci Bölümünün 11/11/1968 gün ve 9 - 132 sayılı kararının iptali isteğidir.

Savunmanın Özeti : Savunma verilmemiştir.

Kanunsözcüsü Osman Yaymacı'nın Düşüncesi: 45 sayılı Kanunun 43 üncü maddesi gereğince, sıfat ve görevleri icaplarına uymayan hal ve eylemlerinden dolayı Yüksek Hâkimler Kurulunca hakkında soruşturma açılmasına karar verilebilecek olan hâkimler, Yargıtay Başkan ve üyeleri dışında kalan hakimlerdir. 45 sayılı Kanunda Yüksek Hâkimler Kuruluna, hakimler hakkında olduğu gibi Yargıtay Başkan ve Üyeleri hakkında da soruşturma açılmasına yetki veren bir hüküm ve sarahat mevcut değildir. Sıfat ve görevleri icablarına uymayan hal ve eylemleri görülen Yargıtay İkinci Başkan ve Üyeleri hakkında ne yolda hareket olunacağı Hâkimler Kanununun halen yürürlükte bulunan 98 inci maddesinde gösterilmiştir. Bu madde hükmüne göre, Temyiz İkinci Başkanlariyle Üyelerinin bu yolda fiil ve hareketlerinin vukuunda Adliye Vekili, Hâkimler Kanununun 83 ünü maddesindeki nezaret hakkını kullanarak veya Temyiz Birinci Reisinin doğrudan doğruya yahut Daire Reisinin vereceği takrire mütalâasını da ilâve suretiyle vukuubulacak iş'arına bakarak işi haysiyet divanına sevkedecektir. Hâkimlerin bütün özlük işleri hakkında karar verme yetkisi Yüksek Hâkimler Kuruluna intikâl ettiğine ve Yüksek Hâkimler Kurulunun Adliye Bakanına tanımış olan (Hâkimler üzerinde nazaret hakkı) gibi bir hakkı mevcut olmadığına göre, Yüksek Hâkimler Kurulu bu gibi durumlarda Temyiz Birinci Reisinin doğrudan doğruya yahut Daire Reisinin vereceği takrire mütalâasını da ilâve suretiyle vukuubulacak iş'arına bakarak işi haysiyet divanına sevketmek durumundadır.

Bu itibarla Yüksek Hâkimler Kurulu ikinci bölümünün, Temyiz Ticaret Dairesi Başkanı hakkında yetkisiz olarak ittihaz ettiği inceleme ve soruşturma açılması kararının iptali gerektiği düşünülmüştür.

Raportör Feridun Tokalp'ın Düşüncesi: 2556 sayılı Hâkimler kanununun 96 ncı maddesi hükmüne aykırı olan dâva konusu kararın iptali gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince işin gereği düşünüldü:

2556 sayılı Hâkimler Kanununun 96 ncı maddesi Yargıtay ikinci Başkanlariyle Üyelerinin Hâkimlik vakar ve Şerefine ve şahsi haysiyetlerine dokunan veya vazife icaplarına uymayan fiil ve hareketlerinden dolayı muamele icra ve karar tesisine Yargıtay Haysiyet Divanını yetkili kılmış ve işbu hüküm 45 sayılı yasa tarafından yürürlükten kaldırılmadığı gibi aynı kanunun 76 ncı maddesi ile mer'iyette olduğu teyit olunmuştur. Nitekim Danıştay Genel Kurulunun 1/2/1968 gün ve 15/17 sayılı kararı ile Yargıtay Haysiyet Divanı ile Yüksek Savcılar Haysiyet Divanı arasında çıkan selbi ihtilâfta, Yargıtay Haysiyet Divanının görevli ve yetkili olduğuna karar verilmiş bulunmaktadır.

Bu bakımdan Yargıtay Ticaret Dairesi Başkanı bulunan dâvacı hakkında Yüksek Hâkimler Kurulu İkinci bölümünce, inceleme ve soruşturma açılmasına mütedair olarak alınan dâva konusu karar yetkisizlikle malul olduğundan iptaline, aşağıda müfredatı gösterilen 81 lira yargılama giderinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 4/2/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

İSKÂN İŞİ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Sekizinci Daire

Esas No : 1968/2462

Karar No : 1970/290

Dâvacı : Hasan Hüseyin Karlıoğlu,

Dâvalı : Köy İşleri Bakanlığı.

Dâvanın Özeti : Göçebe bulunan dâvacının 2510 sayılı Kanuna göre iskân talebinin reddine dair 7/11/1967 gün ve 3702-284/2837-37528 sayılı kararının iptali dileğidir.

Savunmanın Özeti: Mer'i mevzuata ve Çiftçiyi Topraklandırma Kanununa göre Hazine arazisi bulunan yerlerde öncelikle o köydeki hak sahiplerinin topraklandırılması dağıtım sonucunda Hazine arazisi arttığı takdirde diğerlerine kanundaki sıra dairesnide toprak verilebileceği, mevzuata aykırılık bulunmadığı ve dâvanın reddi savunulmuştur.

Kanunsözcüsü Erdem Eke'nin Düşüncesi: Göçebelerin iskânı 2510 sayılı iskân Kanunun 5098 ile muaddel 9 uncu maddesi icabından bulunduğu cihetle dâvanın kabulü gerektiği düşünülmektedir.

Raportör Abbas Gökçe'nin Düşüncesi : 2510 sayılı İskân Kanununun 1, 9, 43 ve 44 üncü maddeleri muvacehesinde iskân edilmesi zaruri bulunan dâvacının bu talebinin, 4753 ve 5618 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunundan bahisle is'af edilmemesinde mevzuata uyarlık yoktur. Bu sebeple dâva konusu işlemin iptali gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince işin gereği düşünüldü :

Kuyucak İlçesinin Çiftlik nüfusuna kayıtlı ve göçebe bulunan dâvacının aynı ilçenin Savcılı Köyünde Hazineye ait boş arazi bulunduğunu belirterek o yere iskân edilmesini talebettiği, bu isteği 4753 ve 5618 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu hükümlerinden bahisle yerine getirilemediği, dâva ve işlem dosyalarının incelenmesinden anlaşılmıştır.

Muhacir ve mülteciler gibi göçebelerin de yurt içinde yerleştirilmeleri ve bu konuda yapılacak işlem 2510 sayılı İskân Kanununun 1.9, 43 ve 44 üncü maddeleri ile 5/2/1948 tarih ve 3/6992 sayılı Bakanlar Kurulu kararında öngörülmüştür.

Dâvacının; bizzat kendisinin tesbit ettiği yere yerleştirilmesi düşünülemez. Ancak yukarıda belirtilen kanun ve kararname hükümleri nazara alınmadan, Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu hükümlerinden bahisle iskân talebinin yerine getirilmemesi de mevzuata aykırı bulunmaktadır.

Bu sebeple dâva konusu kararın iptaline, dökümü aşağıda gösterilen (69) lira yargılama giderlerinin dâvalıdan alınıp dâvacıya verilmesine işlem dosyasının geri gönderilmesine 29/1/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

KAMU MESLEK KURULUŞU İŞİ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Sekizinci Daire

Esas No : 1969/2548

Karar No : 1970/724

Dâvacı : Haşim Feyzioğlu,

Dâvalı : Karabük Ticaret ve Sanayi Odası Başkanlığı.

Dâvanın Özeti : Dâvacının odaya re'sen üye kaydına dair yönetim kurulu kararına vaki itirazını reddeden 28/4/1968 gün ve 27/4 sayılı oda meclisi kararının; tüccar vasfında olmayıp, sermayenin emeğine galip durumda bulunmadığı ve 5590 sayılı Kanunun 9 uncu madesine göre odaya kayda tabi tutulamıyacağından bahisle iptali isteğidir.

Savunmanın Özeti : Dâvacının Trabzon Terzihanesi isimli işyerinde çeşitli tuhafiye eşyası ve kumaş alım satımı yaptığı, iştigal mevzuu ve yıllık cirosuna göre tacir niteliğini haiz bulunduğu, esasen dâvacının ticaret siciline de kaydını yaptırdığı ve uygulanan işlemde kanunsuzluk bulunmadığından bahisle dâvanın reddi savunulmaktadır.

Kanunsözcüsü Muzaffer Arı'erin Düşüncesi : Terzilik yapmakla beraber, iş konusu ile ilgili olarak kumaş alım, satım ve ayrıca tuhafiye eşyası satışı ile de iştigal ettiği tesbit olunan dâvacının, 507 sayılı Kanunda tarif edilen küçük esnaftan madut olmadığı açıktır.

Bu itibarla bir tacir olarak ticaret siciline kaydını yaptırdığı da ihtilâflı olmayan dâvacının, re'sen dâvalı odaya kaydedilmesi işleminde, 5590 sayılı Kanunla buna ilişkin tüzük hükümlerine aykırılık yoktur.

Dâvanın reddi gerektiği düşünülmektedir

Raportör Mustafa Bumin'in Düşüncesi : Dâvacının işlettiği Trabzon Terzihanesinde, terzilikle beraber kumaş ve çeşitli tuhafiye eşyaları satışı da yaptığı ve esasen bilâhere kendi isteğiyle de ticaret siciline kaydını yaptırdığı anlaşılmaktadır. Bu durumda 5590 sayılı Kanun ve 3/13070 sayılı tüzük hükümlerine göre dâvacının odaca re'sen üye kaydedilmesinde isabetsizlik yoktur. Dâvanın reddi gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince işin gereği düşünüldü :

Dâvacının, Karabük'te Trabzon terzihanesi isimli ticarethanede kumaş ve tuhafiye eşyası alım, satımı yaptığından bahisle dâvalı odaca re'sen üye kaydedildiği dâva dosyasının tetkikinden anlaşılmaktadır.

5590 sayılı Kanunun 9 uncu maddesi, «müseccel tacir ve bu kanuna göre sanayici sıfatını haiz bilcümle gerçek ve tüzel kişilerle şubeleri ve fabrikaları, bulundukları yerin bu kanun gereğince mensup olacakları odalarına ve ajanlıklarına kaydolmaya mecburdur» hükmünü âmirdir.

Dâvacının, sahibi bulunduğu terzihanede kumaş ve tuhafiye alım satımı yaptığı sabit bulunduğuna göre, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 13 üncü maddesinin 2 nci fıkrasındaki tarife uygun ticari şekilde işletilen müesseselerden addı gerekeceği açıktır. Kaldı ki ilgilinin talebi üzerine ticaret siciline kaydı yapılmış ve Ticaret Sicilli Gazetesinin 15/10/1969 gün, 3783 sayılı nüshasında tescili ilân edilmiş bulunmaktadır.

Açıklanan sebeplerle tacir sıfatında bulunan dâvacının re'sen dâvalı odaya üye kaydedilmesinde mevzuata aykırılık bulunmadığından mesnetsiz dâvanın reddine yargılama giderlerinin dâvacı üzerinde bırakılmasına 18/3/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

MADEN İŞİ

T. C.

DANIŞTAY

Sekizinci Daire

Esas No : 1969/2098

Karar No : 1970/521

Dâvacı : Hacı Mehmet Aslan,

Vekili : Avukat Şükrü Hanağasıoğlu

Dâvalı : Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı,

Dâvanın Özeti : 11/12/1968 gün ve GMD 4791-Ar 7924 sayılı demir madeni arama ruhsatnamesinin, taksir evrakına göre verilmesi üzerine ilk müracaat dilekçesinde gösterilen hudutlara göre düzenlenmesi isteği hakkındaki 2/1/1969 günlü dilekçesine cevap verilmemek suretiyle uygulanan menfi işlemin iptali dileğidir.

Savunmanın Özeti : Dâvacının 22/8/1959 günlü demir madeni arama ruhsatı verilmesi hakkındaki müracatının başka sahalara tedahüllü olması nedeniyle tedahülün giderilmesi için bizzat dâvacıya 14/7/1960 gününde yapılan tebligat üzerine verilen taksir evrakı gereğince düzenlenen arama ruhsatnamesinde mevzuata aykırılık bulunmadığı ileri sürülerek dâvanın reddi istenmektedir.

Kanunsözcüsü Turgut Akmirza'nın Düşüncesi : Dâvacının ilk müracaat sahasının, 200 - 240 numaralı işletme ruhsatnamesi sahasına vaki tedahülünün ref'i ve sınır noktası olarak gösterilen 2 mahallin adlarının düzeltilmesi ve bunun için 6 aylık bir mehil verilmesi yolunda alınan kararın 14/7/1960 tarihinde bizzat dâvacıya tebliğ edildiği hadisede ihtilâfsızdır.

Dâvacı da verilen bu mehil içerisinde ve 18/8/1960 tarihli dilekçesi ile «ilerdeki hak ve hukukum ve itirazlarım baki kalmak kaydı şartı ile» ihtirazi kayıtla taksir evrakını vermiştir.

Bu karar kesin ve lâzımülicra bir mahiyet arzettiğinden dâvacının, 14/7/1960 tarihinden itibaren o zaman mer'i 3546 sayılı Kanunun 32 nci maddesine uygun şekilde 90 günlük süre içerisinde Danıştay'a dâva açması veya hiç olmazsa idareye itiraz ederek alacağı sonuca göre dâva açması icabederdi.

Dâvacı bu yollara gitmediğine ve taksir evrakı tevdi eylediğine ve işlem taksir talebi üzerine yürütüldüğüne göre, artık taksir evrakı nazara alınarak tesis olunan işlemin kesinleşmiş olacağı tabiidir. Dâvacı her ne kadar taksirdilekçesinde itiraz hakkını mahfuz tutmuş ise de usulü hükümlere göre böyle bir talebin isa'afı mümkün olamaz

Bu sebeple dâvacıya taksiren verilen ruhsatnamenin ilk müracaat hudutlarına göre verilmesi artık caiz olamayacağından dâvacının talebinin yerine getirilmemesi suretiyle müesses işlemde bir isabetsizlik görülmediğinden dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Gürbüz Önbilgin'in Düşüncesi : Dâvalı Bakanlıkça verilen tedahülün giderilmesi yolundaki kararın iptali için, o zaman mer'i 3546 sayılı Kanunun 32 nci maddesinde öngörülen süre içinde dâva açılmadığından mezkûr karar kesinleşmiş bulunmaktadır.

Hal böyle olunca kesinleşen karar gereğince dâvacı tarafından verilen taksir evrakı gözönünde tutularak arama ruhsatnamesi verilmesinde mevzuata aykırılık yoktur.

Dâvanın reddi gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince işin gereği düşünüldü :

Dâvanın, Ankara İli Balâ İlçesine bağlı Camiisagir Köyü hudutları içerisinde demir madeni arama ruhsatı verilmesi talebini havi 22/8/1959 günlü dilekçe ile müracaat ettiği, müracaatın civar sahalara tedahüllü olduğunun 14/7/1960 günlü Bakanlık yazısı ile bizzat kendisine tebliği üzerine 18/8/1960 tarihli dilekçe ile «ilerdeki hak ve hukuku ve itirazları baki kalmak kaydı şartıyla» taksir evrakını verdiği bilâhare 10/6/1961 günlü dilekçe ile tedahülü bildirilen 200/240 sayılı sahanın keenlemyekun sayılması gerekeceği yolunda itirazda bulunduğu, Bakanlıkça bu müracaata cevap verilmediği; gerek tedahülün giderilmesi ve gerekse son müracaatı hakkında uygulanan işleme karşı dâva yoluna gidilmesi üzerine Bakanlıkça taksir evrakında gösterilen sınırlara göre 11/12/1968 gün ve GMD 4791-Ar-7924 sayılı ruhsatın verildiği, bu durum karşısında dâvacının 2/1/1969 günlü dilekçe ile verilen ruhsatta gösterilen sınırların, ilk müracaat dilekçesinde belirtilen sınır noktalarına göre düzeltilmesini istediği, dâvalının da cevap vermemek suretiyle dileği reddettiği dâva dosyasının incelenmesinden anlaşılmıştır.

Dâvacının demir madeni arama ruhsatı verilmesi için yaptığı müracaatın, civar sahalara tedahüllü bulunması sebebiyle tedahülün giderilmesi yolunda dâvalı Bakanlıkça alınan kararın, kesin ve yürütülmesi gerekli bir karar niteliğini taşıması nedeniyle, 14/7/1960 gününde kendisine tebliği üzerine, o zaman mer'i 3546 sayılı Kanunun 32 nci maddesinde öngörülen süre içinde iptali için dâva açılmak gerekirken bu yola başvurulmamıştır.

Bu durum karşısında yukarıda sözü edilen Bakanlık kararı uyarınca dâvacı tarafından verilen taksir evrakı nazarı itibara alınarak arama ruhsatnamesi düzenlenmesinde mevzuata aykırılık bulunmadığından dayanağı bulunmayan dâvanın reddine ve yargılama giderlerinin dâvacı üzerinde bırakılmasına 25/2/1970 gününde oyçokluğuyla karar verildi.

KARŞI OY

X — Dâvacı 22/8/1959 gününde demir madeni aramak için müracaatta bulunmuş, 14/7/1960 gününde Valilik aracılığı ile tebliğ edilen yazı ile noksanların ikmali ve 200/240 numaralı sahaya vaki tedahülün ref'i için kendisine altı aylık mehil verilmiştir.

Dâvacı, 18/8/1960 günlü dilekçesiyle taksir evrakını vermiş ve bu dilekçesinde ihtirazı kayıtlar dermeyan eylemiştir. Dâvacı altı aylık müddet geçtikten sonra verdiği 10/6/1961 günlü dilekçe ile tedahül durumuna itiraz etmiş, ilk müracaat dilekçesindeki hudutlara göre arama ruhsatnamesi verilmesini idareden istemiştir. Dâvacının 10/6/1961 günlü müracaatı, 521 sayılı Danıştay Kanununun 70 inci maddesi uyarınca yapılmış yani taksir emrinin kaldırılmasına mutedair bir başvurmadır. Dâvacı bu yolda vaki başvurması üzerine üç ay içinde bir cevap verilmemiş olduğundan bunu takip eden 90 gün içinde dâvasını açabilirdi. İdare tarafından 11/12/1968 gününde verilen ruhsatname ilk müracaat noktalarına göre değil, taksir evrakına nazaran tesis edildiğine göre, bu yolda ruhsatnamenin verilmesiyle 10/6/1961 günlü başvurmanın reddedilmiş olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan davanın 521 sayılı Danıştay Kanununun 69 ve 70 inci maddelerinde öngörülen süre içinde açılması gerekirken, dâvacı 2/1/1969 günlü dilekçe ile tekrar idareye başvurmuşve bu başvurmaya cevap verilmemesi üzerine de 2/6/1969 günlü dilekçesiyle dâvasını açmıştır Kanunun 70 inci madesi uyarınca ikinci def'a yapılan bir müracaat süreyi durduramıyacağından, dâvanın süre aşımı sebebiyle reddi gerekeceği kanaatıyla çokluk görüşüne karşıyız.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Sekizinci Daire

Esas No: 1969/1231

Karar No: 1970/208

Kararın Düzeltilmesini İsteyen : Türk Boraks Madencilik Anonim Ortaklığı,

Vekilleri : Avukat Mehmet Nomer, Av. Ferzan Aras ve Av. Kemal Galip Balkar,

Karşı Taraf : Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı.

İsteğin Özeti : Danıştay Sekizinci Dairesince verilen 11/2/1969 gün ve 499 sayılı kararın, 521 sayılı Kanunun 98 inci maddesi hükmü uyarınca düzeltilmesi dileğidir.

Savunmanın Özeti : Kararın düzeltilmesini gerektiren sebeplerden hiç birisinin bulunmadığı ileri sürülerek dileğin reddi istenmektedir.

Kanunsözcüsü Muzaffer Arıer'in Düşüncesi : Karar düzeltilmesi dilekçesinde ileri sürülen hususlar, 521 sayılı Danıştay Kanununun 98 inci maddesinde yazılı sebeplerden hiç birine uymadığından dileğin reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Gürbüz Önbilgin'in Düşüncesi : Kararın düzeltilmesi için ileri sürülen iddialar, 521 sayılı Kanunun 98 inci maddesinde öngörülen sebeplerden hiç birine uymadığından dayanağı bulunmayan isteğin reddi gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince duruşma için belirtilen 26/1/1970 Pazartesi günü dâvacı ortaklık vekilleri Av. Mehmet Nomer, Av. Ferzan Aras ve Av. Kemal Galip Balkar ile dâvalı Bakanlık temsilcisi Faruk Küreli'nin geldiği anlaşılmakla tarafların iddia ve savunmaları dinlenip kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan sonra işin gereği düşünüldü :

Balıkesir Noterliğince düzenlenen 30/6/1959 gün ve 5849 sayılı vekâletnamede Necdet Aslıer'e şirket adına maden işletme hakkı talebinde bulunma yetkisi verilmemiş, aksine sınırlı olarak yazılı hususlardan ileri bir yetki tanınmadığına işaret edilmiş olduğundan, bu kişi tarafından yapılan işletme hakkı talebine dair müracaatın geçersiz ve keenlemyekün bulunması sebebiyle evvelemirde bu talebin yapılmamış olmasının ad ve kabulü zaruridir.

Sonradan verilen 23/2/1962 gün ve 8460 sayılı ikinci vekâletname ile Necdet Aslıer'in yetkileri genişletilerek işletme hakkı talebinde bulunma yetkisinin tanınması halinde adı geçen kişinin bu konuda ancak yeniden bir müracaatta bulunması gerekirdi. Böyle bir müracaatta bulunulmadığına göre, sonradan tanzim edilen vekâletname geçersiz ve keenlemyekün olan bir talebin meşruiyet ve hukukilik iktisap etmesini sağlayamaz. Aksi halin kabulü, fertlerle idare arasındaki münasebetlerin, kanunların tatbikatı yönünden, istikrarlı bir esasa bağlanmasına imkân bırakmaz.

Bu itibarla işletme hakkı talebinde bulunma yetkisini ihtiva etmiyen bir vekâletnameye dayanılarak yapılan bu konudaki talebin, arama ruhsatnamesinin yürürlük süresi sona erdikten sonra ikinci bir vekâletnameyle genişletilmiş olmasından ötürü hukukilik ve geçerlik kazanmasına ve ikinci vekâletnamenin verildiği tarihte yapılmış bir işletme hakkı talebi olarak kabul edilmesine imkân yoktur.

Sonradan verilen vekâletnameye dayanarak Necdet Aslıer yeniden bir işletme hakkı talebinde bulunmuş olsa idi, bir an için, bunun müddetinden sonra yapılmış bir talep olarak kabulü ve 271 sayılı Kanunun geçici dokuzuncu maddesinin olaya tatbiki düşünülebilirdi.

Maden hukukunun, bir çok yönlerden şeklî hukuk vasfı galip hükümleri muhtevi bulunması da konunun bu şekilde anlaşılmasını ve netice olarak anlaşmazlıkda Maden Kanununun geçici dokuzuncu maddesinin tatbik sahasının bulunmadığını açıkça ortaya koymaktadır.

Açıklanan nedenlerle 521 sayılı Danıştay Kanununun 98 inci maddesinde, kararın düzeltilmesi için öngörülen hususlardan hiç birisinin mevcut olmaması sebebiyle dayanağı bulunmayan düzeltme dileğinin reddine, yargılama giderlerinin istemde bulunan üzerinde bırakılmasına ve 10 lira para cezasının düzeltmeyi isteyenden alınmasına 26/1/1970 gününde oyçokluğuyla karar verildi.

AZLIK OYU

X — Esas kararda belirttiğim görüş uyarınca kararın düzeltilmesi dileği kabul edilerek dâva konusu kararın iptali gerekceği düşüncesiyle çokluk kararına karşıyım.

XX — Dâvalı Bakanlığın red kararına gerekçe yaptığı husus, İşletme hakkı talebinde bulunan Necdet Aslıer'in vekâletnamede kendisine böyle bir yetkinin verilmemiş olması keyfiyetidir.

Gerçekten, 30/6/1959 günlü vekâletname incelendiğinde Necdet Aslıer'in işletme hakkı talebinde bulunmaya mezun olmadığı görülür. Ancak bu husus 24/1/1962 tarihinde yapılmış olan müracaatı yoklukla malûl ve keenlemyekün addetmeyi gerektirmez. Nitekim çokluk görüşünün mülhem olduğu 20/1/1970 günlü ilmî mütalâanın 9 uncu sahifesinde «İşletme hakı talebi bunu yapmaya hiç bir şekilde yetkili kılınmamış olan hiç bir yetkisi bulunmayan bir şahıs tarafından yapılmıştır. Binaenaleyh yok hükmündedir, hiç vaki olmamış gibidir; keenlemyekündür» denildikten sonra aynı yazının 16 ncı sahifesinde icazet verilmekle süresi içinde yapılan fakat yok hükmünde bulunan bir talebi, idare hukukunun aradığı sahih

ve muteber bir sebep haline dönüştürebilmek mümkünmüdür? İcazet de süre içinde verilse ve bu durum idareye ispatlansa, bu mümkün olabilirdi. Fakat icazet süre geçtikten sonra verilmiştir. Bir an için, icazetin, temsil edenle temsil edilen arasındaki ilişkiyi kanunun aradığı şekle soktuğu ve temsilciyi yetkili kıldığı kabul olunsa dahi, geçmiş bulunan süreyi canlandırmaya imkân yoktur. Kanunun 43 üncü maddesi, işletme ruhsatı talebinin, arama ruhsatı süresi içinde yapılması gerektiğini açıkça ifade etmektedir. Bu süre içinde idareyi tasarrufa ittihaza sevkedecek sahih ve muteber bir tahrik yoktur. Süre, amme intizamındandır. İcazetin iddia edilen değerini kabul etmek, amme intizamından olan bu süreyi, gerçeklikler plânında, özel kişinin iradesiyle uzatmaktan başka bir anlam taşımaz. Bunun yapılabileceğini ise idare hukukunda kabule imkân yoktur.» görüşüne yer verilmektedir.

İlmî mütalâanın da teyit ettiği düşüncemize göre, Necdet Asher tarafından 24/1/1962 günlü dilekçe ile vuku bulan başvurma yapılmamış, yok sayılan bir işletme hakkı talebi değil; sakat yapılmış bir işletme hakkı talebidir. İşletme hakkı talebinde bulunmuş olan yetkisiz vekile, sonradan tanzim edilen bir vekâletname ile işletme hakkı talebinde bulunma yetkisinin tanınması, başka bir deyimle icazet verilmesi, başvurmadaki sakatlığı giderir ve bu müracaatı normal bir işletme hakkı talebi haline getirir. İdare hukukunda ve özellikle Maden Kanununda, icazet, geriye geçerli olarak değil istikbale muzaf sonuçlar doğurur; yâni başvurmayı, İstanbul 4 üncü Noterliğinde tanzim edilen vekâletnamenin düzenlenme tarihi olan 23/2/1962 gününde veya en geç olarak bu vekâletnamenin Bakanlığa ibrazı tarihinde yapılmış bir işletme hakkı talebi halinde getirir. Zira bu tarihte Mortaş Şirketi de doğrudan doğruya işletme hakkı talebinde bulunabilirdi. Necdet Asher'in 23/2/1962 günlü vekâletnameden sonra yeni bir dilekçe ile müracaat etmesi gerekeceği yolundaki çokluk görüşü ne özel hukuk ve ne de idare hukuku açısından tecviz ve tasvip edilemez. Böylece vaki işletme hakkı talebinin, kanunun 43 üncü maddesinde derpiş edilen süre dışında yapılmış olması nedeniyle reddi gerekirken, Bakanlıkça her ne sebeple ise müracaat reddedilmemiş ve muamelelerin yürürtülmesine devam olunmuştur. O kadar ki, 19/11/1962 günlü yazıda « Mehil talebimizin yürürtülebilmesi için Necdet Asher'e verildiği beyan edilen İstanbul 4 üncü Noterliğinin 23/2/1962 tarih ve 8460 sayılı vekâletnamenin Bakanlığımıza tevdii icabetmektedir.» denildiği ve bahsi geçen bu vekâletnamenin gönderilmesi üzerine de 13/12/1962 günlü yazı ile son defaya mahsus olmak kaydı ile 9 aylık mehil verildiği anlaşılmaktadır.

Muameleler bu yolda devam ederken 271 sayılı, Maden Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi, kaldırılması ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkındaki Kanun 20/7/1963 gününde Resmî Gazetede neşredilmiş ve olayla ilgili hükümleri neşir tarihinde yürürlüğe girmiştir. 271 sayılı Kanunun geçici 9 uncu maddesinin (A) bendinde işletme hakkı talebinin, kanunî müddeti zarfında Bakanlığa yapılmaması veya muameledeki hata ve noksanların ikmaline müteallik evrakın mühletinden sonra verilmesi sebepleriyle reddi lâzım gelen talepler reddedilmez, muameleleri bulundukları noktadan itibaren yürütülür hükmü öngörülmüş ve maddenin gerekçesinde de bu hükmün sevkindeki maksat tereddüde yer vermiyecek bir biçimde açıklanmıştır.

Böylece işletme hakkı talebinin yürürtülmesi geçici 9 uncu madde ile kanunilik kazandıktan sonra 18/10/1963 günlü tutanakla işletme hakkı talebi dâvacı şirkete devredilmekle olaya üçüncü şahsın hakkı da taalluk eylemiştir Bundan başka kanunun 57 nci maddesi uyarınca geçici işletme izni verilmiş ve nihayet 49 uncu madde gereğince de 13/6/1965 gününde bulunmuş maden kararı alınmış ve dâvacının bu madenin bulucusu olduğu karara bağlanmış ve bu madde hükmü gereğince tesis edilmesi lâzım gelen sicil her ne sebeple ise işletme hakkı talebi reddolunduktan 4 gün sonraki bir tarihle yâni 26/5/1968 gününde tesis olunmuştur.

271 sayılı Kanunun geçici 9 uncu maddesi, kanunî süre dışında yapılan işletme hakkı taleplerinin reddedilmiyeceğini emrettiği, böylece işletme hakkı talebinin yürürtülmesi kanuniyet kazandıktan ve müktesep haklar doğurduktan ve ayrıca olaya gayrın hakkı da taalluk eyledikten sonra 1968 yılında alınan bir kararla bütün bu hakların bertaraf edilmesinde kanuna uyarlık yoktur.

Bu itibarla düzeltme isteğinin kabulü lâzım geldiği kanaatiyle çokluk görüşüne karşıyım.

TOPRAK EDİNME

T. C.

DANIŞTAY

Sekizinci Daire

Esas No : 1969/4266

Karar No : 1970/794

Kararın Düzeltilmesini İsteyen : Recep Karaca

Karşı Taraf : Konya Valiliği.

İsteğin Özeti : Danıştay Sekizinci Dairesince verilen 15/11/1969 gün ve 4020 sayılı kararın düzeltilmesi dileğidir.

Karşı Tarafın Savunması Özeti : Savunma verilmemiştir.

Kanunsözcüsü Osman Yaymacı'nın Düşüncesi : Karar düzeltilmesi dilekçesinde ileri sürülen hususlar 521 sayılı Danıştay Kanununun 98 inci maddesinde yazılı sebeplerden hiç birine uymadığından talebin reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Harun Çetintemel'in Düşüncesi : Düzeltme isteğinin reddi gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince işin gereği düşünüldü :

Düzeltme dileği; 521 Sayılı Danıştay Kanununun 98 inci maddesi hükmüne uygun bulunduğundan Danıştay Sekizinci Dairesince verilen 15/11/1969 gün ve 4020 sayılı karar kaldırılarak işin esası incelendi :

Dâvacının mensup olduğu Atlandı köyünde 1953 yılında 4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanununun uygulandığı ve bu köy sakinlerince orta derece kıraç arazi normu uygulanarak ikiyüzer dönüm arazinin 1953 yılında verildiği, dâvacıya verilen ikiyüz dönüm araziden 53 dönümünün sel yatağında olması ve kabili ziraat bulunmadığının tesbit edilmesi sonucu, bu miktar arazinin geri alınarak kendisine muadili miktar 53 dönüm arazinin verildiği, bilâhare 147 dönüm arazinin de kültüre elverişli olmadığının 10/7/1967 günlü raporla tesbit edilmesinden sonra 51 nolu Toprak Komisyonunun 16/1/1968 günlü karar ve Vilâyetin 19/1/1968 günlü oluru ile tapu kayıtlarının iptal ve arazinin Hazine adına tescilinin yapıldığı, geri alınan işbu 147 dönüm arazi yerine sulanabilir 11 dönüm arazi verilmek istendiği,

bu arazinin ise 1970 yılında sulanabileceğinin tahmin olunduğu dâva dosyası münderecatından ve bu dosyada mevcut belgelerin incelenmesinden anlaşılmaktadır.

Çiftçiyi Topraklandırma Nizamnamesinin 57 nci maddesinin ikinci fıkrasında «verilen toprağın tamamen veya kısmen kültüre elverişli olmadığı anlaşıldığı takdirde bu toprak, sahibinin yazılı isteği üzerine geri alınır ve mukabilinde muadil miktarda başkaca toprak verilir» hükmü yer almıştır. Dâvacının muhtaç çiftçi olduğu 1953 yılında tesbit olunmuş ve emsali gibikendisine de orta kıraç normu üzerinden arazi verilmiş ve başvurmasından sonra 10/7/1967 gününde idarece düzenlenen raporda 147 dönüm arazinin kültüre elverişli olmadığı tesbit olunmuş bulunduğuna göre, fiilhal sulanmayan bir araziyi ileride sulanabileceğinden ve bu takdirde de birinci sınıf arazi olacağından bahsiyle bu norm üzerinden arazi verilmek istenmesinde tüzüğün 57 nci maddesinin öngördüğü anlamda muadelet yoktur. İdare muadil miktarda toprak verirken toprağın tevzi tarihindeki durumunu nazara almak ve muhtaç çiftçiler arasında teessüs etmiş eşitliği de muhafaza etmek durumundadır.

Bu itibarla mevzuata, hukuka, adalete ve eşitlik ilkesine aykırı bulunan dâva konusu kararın iptaline, istenmediğinden yargılama giderlerinin dâvacı üzerinde bırakılmasına 25/3/1970 gününde oyçokluğuyla karar verildi.

AZLIK OYU

X — 521 sayılı yasanın 98 inci maddesinde yazılı nedenlere dayanmayan düzeltme dileğinin reddi gerekeceği oyu ile karara karşıyız.

T. C.

DANIŞTAY

Sekizinci Daire

Esas No : 1969/1019

Karar No : 1970/150

Dâvacı : Mehmet Erol

Dâvalı : İzmir Valiliği.

Dâvanın Özeti : 1934 yılında iskânen tahsis edilmiş bulunan gayrımenkullerin de çıkan fazlalığın on dönümden fazla bulunduğundan bahisle 5618 sayılı Kanunun ek 2 nci maddesi uyarınca temlik edilemiyeceğine dair İzmir Valiliğinin 4/2/1969 gün ve 50-4153/314 sayılı kararının iptali isteğidir.

Savunmanın Özeti : Dâvacının; 5618 sayılı Kanunun ek 2 nci maddesinin 2 nci fıkrasında yazılı temlik şartlarını haiz olmadığı, fazlalığın Hazine adına yapılan tapulama tesbitine karşı süresinde itiraz edilmediği ve husumetin Köy İşleri Bakanlığına tevcihi gerekeceği iddiasıyla dâvanın reddi savunulmuştur.

Kanunsözcüsü Osman Yaymacı'nın Düşüncesi : 766 sayılı Tapulama Kanununun 42 nci maddesi, tahsis tarihinden başlayarak 10 yıl geçmiş olması halinde meydana çıkan tahsis fazlalığının miktarına bakılmaksızın kayıt sahibi adına tesbitini âmir bulunmaktadır. İhtilâflı hadisede tahsis fazlasının meydana çıktığı tarihte 766 sayılı Kanun yürürlükte bulunduğuna ve tahsisin üzerinden 10 yıldan fazla bir zaman geçmiş bulunduğuna göre mezkûr madde hükmü gereğince tahsis fazlasının, miktarına bakılmaksızın dâvacı adına temliki gerekirken, 10 dönümden fazla bulunduğundan bahisle 5618 sayılı Kanunun ek 2 nci maddesi uyarınca istemin reddinde kanuna uyarlık bulunmadığından dâva konusu kararın iptali gerektiği düşünülmüştür.

Raportör Feridun Tokalp'ın Düşüncesi : Dâva konusu taşınmaz malın bulunduğu köyde 766 sayılı Kanun hükümleri tatbik edildiğine ve tahsis tarihinden itibaren on yıl geçtiğine göre fazlalığın dâvacı adına temliki gerekir. Bu sebeple isteğin reddinde kanunî isabet bulunmadığından dâva konusu kararın iptali gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince işin gereği düşünüldü :

Husumet def'i yerinde görülmediğinden esasın incelenmesine geçildi.

Dâvacıya iskânen tahsis edilen gayrımenkulün bulunduğu mahalde 766 sayılı Tapulama Kanununun uygulanmasına başlandığı ve dâvalı idarece arazi kadast-

rosu tesbiti neticesinde dâvacıya iskân yolu ile verilen gayrımenkulde çıkan fazlalığın, 10 dönümü aşkın bulunduğundan bahisle ve 5618 sayılı Kanunun ek ikinci maddesi uyarınca temlik olunmadığı dosyanın incelenmesinden anlaşılmaktadır.

5618 sayılı Kanunun ek ikinci maddesinin ikinci fıkrasında «Hazinece özel kanunları hükümlerine göre miktar üzerinden satılan, teffiz veya tahsis edilen, paralı veya parasız dağıtılan arazide ölçü neticesinde çıkan fazlalık bitişiğinde başkaca Devlet arazisi yoksa ve başlıbaşına dağıtılamıyacak bir şekilde on dönüme kadar küçük parçalardan ibaret ise, tapu sahiplerine veya mirasçılarına evvelki satış veya borçlandırma, parasız verilmişse dağıtım tarihindeki emsaline nazaran bulunacak bedelleri üzerinden temlik edilebilir. Eğer fazlalık ilk iskânlarında mevcut ise aile nüfusu adedine göre iskân haddinden noksan verilmiş göçmen ve emsaline ait topraklarda çıkarsa, iskan haddi içinde bulunan miktarı parasız olarak hak sahiplerine temlik edilir» hükmü yer almış, bilâhare yürürlüğe giren 766 numaralı Tapulama Kanununun 42 nci maddesinde «..... ancak, Hazinece özel kanunları hükümlerine göre miktar üzerinden satılan, tefiz veya tahsis edilen veya parasız dağıtılan arazide çıkan fazlalık, satış, teffiz, tahsis veya dağıtım tarihinden başlayarak on yıl geçmiş ise miktarına bakılmadan kayıt sahibi adına tesbit edilir; on yıl geçmemiş ise miktar fazlası hakkında 5618 sayılı Kanunun ikinci maddesi hükmünün uygulanıp uygulanmıyacağı en büyük mülkiye âmirinden sorularak alınacak karşılık uyarınca işlem yapılır» hükmü öngörülmüştür.

766 numaralı Tapulama Kanununun 42 nci maddesi ile bu kanunun tatbik sahasında bulunan gayrımenkuller hakkında 5618 sayılı Kanunun ek ikinci maddesindeki esasların kısmen değiştirildiği, buna göre uygulamada, çıkacak fazlalığın miktarı değil, bu fazlalık üzerinde vuku bulan zilyetlik durumunun ölçü olarak nazara alınması icabıdır. 766 sayılı Kanunun esasen bu yerde fiilen uygulanmasına geçildiği anlaşıldığı cihetle 5618 sayılı Kanunun ek ikinci maddesini açık olarak değiştiren Tapulama Kanununun 42 nci maddesi dikkat nazarından uzak tutularak 5618 sayılı Kanunun ek ikinci maddesinin bu tarzda uygulanmasında kanuna uyarlık yoktur.

Bu sebeplerle dâva konusu kararın iptaline, aşağıda müfredatı gösterilen 64.50 lira yargılama giderinin dâvalıdan alınıp dâvacıya verilmesine, 21/1/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

YARGILAMA USULÜ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Sekizinci Daire

Esas No : 1968/4115

Karar No : 1970/921

Dâvacı	: Birlik - İş Sendikası Başkanlığı
Vekili	: Avukat Selâhattin Çapçı
Dâvalı	: Malkara Ticaret Borsası Başkanlığı.

Dâvanın Özeti : Malkara Ticaret Borsasında memur olup, Birlik İş Sendikasına kayıtlı bulunan Cezmi Yüksel'in; borsa komiserine hakaret ettiğinden bahisle bir yıl süreyle derecesinin tenziline dair 3/8/1968 gün ve 148 sayılı yazı ile tebliğ olunan bilâ tarih ve 72 sayılı yönetim kurulu kararının iptali isteğidir.

Savunmanın Özeti : Borsa komiseri, muamelat memurunun mafevki sayılacağı cihetle hakaret fiili için içtüzüğün 13/a maddesine istinaden ceza verildiği ve uygulanan işlemde 5590 sayılı Kanunla 3/13070 sayılı tüzük hükümlerine aykırılık olmadığından bahisle dâvanın reddi savunulmaktadır.

Kanunsözcüsü Turgut Akmirza'nın Düşüncesi : 274 sayılı Sendikalar Kanunun birinci maddesine göre; işçi sendikası, işçi sayılanların müşterek iktisadî, sosyal ve kültürel menfaatlarını korumak ve geliştirmek için kurdukları meslekî teşekküldür. Bu amaçtan hareket eden kanun vazıı, 14 üncü maddenin (E) bendinde sendikaları; mevzuattan, örf ve adetten, toplu iş sözleşmesinden veya mesleğin müşterek menfaatlarından doğan hususlarda veyahut 2 nci maddenin 1 inci bendinde zikredilen akitlerden doğan hakları için husumete ehil saymıştır.

Hadisede; borsa memuru ve sendika üyesi olan dâvacının, borsa komiserine hakareti sebebiyle hakkında verilen derece indirme cezası münhasıran şahsını ilgilendirmekte olup maddede yazılı hususların hiçbiriyle ilgili bulunmamaktadır.

Bu sebeple dâvacının üyesi olduğu sendikanın, tesis edilen bir inzibati işlemden ötürü dâvacı adına dâva açma ehliyeti mevcut olamayacağından dâvanın ehliyet noktasından reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Mustafa Bumin'in Düşüncesi : Dâvacı sendikaya kayıtlı bulunan Cezmi Yüksel'in dâvalı borsada muamelât memuru olarak istihdam edildiği ihtilâfsızdır. Ticaret borsaları, 5590 sayılı Kanunla kurulan bir kamu kurumudur. Borsa memur ve hizmetlileri işçi olmayıp, kamu ajanı mesabesinde bulundukla-

Diğer taraftan, oda yönetim kurullarının bu konuda tesis ettikleri kararlarının oda meclisi nezdinde kabili itiraz olması ve kesin kararın bu kuruluşça alınması 5590 sayılı Kanun ve ilgili tüzük hükmü gereğidir. Bu itibarla yönetim kurulunun cevap vermemek suretiyle tesis ettiği işlem sonucunda ilgilinin oda meclisine başvurma hakkı doğacağını ve oda meclisi yetkililerinin de ref'i mümkün bulunmadığına göre, dâvada idari merci tecavüzü bulunduğu açıkça ortaya çıkmaktadır.

Bu sebeple oda meclisine itiraz edilmeden dâva açıldığı ve idarî merci tecavüzü bulunduğu anlaşıldığından dosyanın 521 sayılı Danıştay Kanununun 74 ve 75 inci maddeleri uyarınca Ege Bölgesi Sanayi Odası Oda Meclisine tevdiine, yargılama giderlerinin dâvacı üzerinde bırakılmasına 21/1/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

DOKUZUNCU DAİRE KARARLARI

AMME ALACAKLARININ TAHSİLİ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dokuzuncu Daire

Esas No : 1969/1978

Karar No : 1970/804

Dâvacı : Kenan Akdere

Dâvalı : Özel İdare Yenişehir 1. kısım tahakkuk şubesi şefliği Ankara

Dâvanın Özeti : Bir kooperatifçe inşa ettirilen apartman daireleri için takdir olunan iratlarla ilgili tadilât yomisyonu kararı ve birinci ihbarname, kooperatif ortaklarından Talha Ermiş imzasına 6/6/1962 tarihinde tebliğ edilerek adı geçenin itirazı üzerine, uyuşmazlık Komisyonlardan geçerek mükellef kooperatif aleyhine sonuçlanmıştır.

Bilâhare yeni malik sıfatiyle dâvacıya tebliğ edilen 6/2/1969 günlü ödeme emrine vaki itirazı; ihtilâflı daireyi muhtevi apartmanın DSİ. Granit Yapı Kooperatifi tarafından yapıldığı ve onun adına vergiye bağlandığı, tebliğ edilen ihbarnameye karşı kooperatif temsilcisi sıfatiyle Talha Ermiş tarafından itiraz olunduğu, itirazın 3/8/1963 te karara bağlandığı ve bu kararın temyizden geçmek suretiyle kesinleştiği, bu durumda tarhiyatın kooperatif ortağı muterize ayrıca tebliğine ve itiraz hakkı tanınmasına kanunî imkân bulunmadığı gerekçesiyle reddederek ödeme emrini tasdik eden 4/9/1969 gün ve 1658 sayılı itiraz komisyonu kararının; kendisine vergi tebliğleri yapılan şahsın kooperatifi temsile yetkisi bulunmaması sebebiyle tebligatın hükümsüz sayılması gerektiği, bu durumda tahakkuk etmiş bir vergi borcunun olmadığı iddialarıyla bozulmasına ve yargılama giderinin dâvalıdan alınmasına karar verilmesi talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Açılan dâvada merci tecavüzü bulunduğu, 6183 sayılı Kanunun 58 inci maddesine göre kesin olan karar hakkında dâva açılamiyacağı, yapılan işlemlerde kanunsuzluk bulunmadığı, bu itibarla dâvanın reddi gerektiği yolundadır.

Raportör Ülkümen Osmanağaoğlu'nun Düşüncesi : Mükellefçe ibraz edilip, aksi vergi dairesince isbat edilmeyen resmî belgeye nazaran, vergi tebliğlerinin 213 sayılı Kanuna uygun surette yapılmamış olması sebebiyle cebren tahsili mümkün bir kamu alacağının doğmadığı anlaşıldığından Komisyon kararı bozularak ödeme emrinin iptali gerektiği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Naci Ekşioğlu'nun Düşüncesi : Dâvacıya ait bulunan ihtilâflı Daireyide ihtiva eden Apartman DSİ. Granit Yapı Kooperatifince inşaa ve Kooperatif adına vergiye bağlandığı buna dair tebliğ edilen ihbarnameye karşı Kooperatif temsilcisi sıfatiyle Talha Ermiş tarafından itiraz olunduğu itiraz Komisyonunca red edilerek Temyiz Komisyonuna gidildiği ve Temyiz Komisyonunca da tarhiyatın tasdik edilmek suretiyle kesinleştiği anlaşılmaktadır.

Tarhiyatın Kooperatif ortağı bulunan dâvacıya ayrıca tebliğ ve İtiraz hakkı tanınmaması Usul ve Kanuna uygun görülmediğinden mesnetsiz açılan dâvanın reddi ile isabetli bulunan Temyiz Komisyonu kararının tasdiki gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüşüldü :

Duruşma için belli edilen gün ve saatte dâvacının geldiği, dâvalı idare temsilcisinin gelmediği görüldü. Dâvacının iddiaları dinlenip, kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan ve dâvacıya yeniden söz verildikten sonra 26/2/1970 günlü ara-kararına Ticaret Bakanlığınca verilen cevap yazısı da incelenerek işin esasına geçildi.

Usule ilişkin def'i varit görülmemiştir.

Ankara Dördüncü Noterliğince örneği tasdikli 20/12/1968 gün ve 1968/8251 sayılı Ankara Ticaret Sicil Memurluğunun yazısında, DSİ. Granit Yapı Kooperatifinin temsili hususunda Talha Ermiş'e 1960 - 1966 tarihleri arasında yetki verilmediği belirtilmektedir. Bu belgenin gerçeğe aykırı olduğu vergi dairesince iddia ve isbat edilmemiştir. Bu duruma nazaran, adı geçene 6/6/1962 tarihinde yapılan tebliğin 213 sayılı Kanunun 94 üncü maddesi hükmüne uygun olduğunu kabule imkân yoktur. Açıklanan bu sebeple ödeme emriyle takip ve tahsili mümkün bir amme alacağı da kanunen doğmamış bulunduğundan itiraz Komisyonunun 4/9/1969 gün ve 1658 sayılı kararının bozulmasına ve ödeme emrinin iptaline; dâvalıdan ilâm harcı alınmasına yer olmadığına; 3200 kuruş harç ve posta pulu giderinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 27/4/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

BELEDİYE GELİRLERİ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dokuzuncu Daire

Esas No : 1969/1507

Karar No : 1970/278

Dâvacı : Ömer Avcı,

Vekili : Av. İsmail Özdemir

Dâvalı : Eskişehir Belediye Başkanlığı,

Vekili : Av. Seyfettin Yalçın

Dâvanın Özeti : Eskişehir Belediye Meclisince 1580 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinin 5 inci fıkrası hükmü gereğince Şubat 1969 devresi 9 uncu oturumunda kabul edilen ve şehir içerisinde ve muhtelif semtler arasında dolmuşçuluk yapan minibüs sahiplerinden çalıştıkları hatlara göre konulan çalışma ruhsat harcına dair 18/2/1969 günlü kararın, kanunen ne olduğu belli olmayan bir ödeme yapılmasının karar altına alındığı, 5237 sayılı Kanunun 18 inci maddesi mülga olduğundan bu tahsilâtın mesnedini teşkil edemiyeceği, Meclis kararının maddî ve objektif prensibe bağlı olmadığı, keyfî ve şahsî bir zihniyetle harç alınmasına karar verildiği, istenilen paranın harç, vergi ve rüsum olmadığı, belediyelerin 5237 sayılı Kanuna göre yaptıkları hizmet karşılığı harç ve rüsum alabilecekleri, ruhsat harçlarının ruhsat verilmesi ile birlikte peşinen ve bir defaya mahsus olmak üzere alınabileceği, bu paranın tahsilinin haraç almak manasını tazammun ettiği iddialariyle iptali isteminden ibarettir.

Savunmanın Özeti : 1580 sayılı Kanunun 19/5 inci maddesine göre belediye meclisinin şehir dahilinde çalışacak otobüs ve minibüslere lüzum görüldüğü zaman ruhsat ve izin vermek veya iptal etmek selâhiyetini haiz olduğu, 1969 yılı gelir tarifesine göre dört hat üzerinden minibüslerin katagoriye tabi tutulduğu, her hat üzerinde çalışacaklara aylık üzerinden çalışma ruhsat harcı konulduğu, ruhsat harcı senelik olmakla beraber minibüs sahiplerinin ödemesine kolaylık olsun diye aylık olarak tahsil edildiği, verilen çalışma ruhsatının bir yıllık olup her yıl Şubat ayında yenilendiği, Mart, Haziran ve Aralık aylarında harçların tahsil edildiği belirtilerek dâvanın reddine karar verilmesi gerekeceği yolundadır.

Raportör Fevzi Karagözoğlu'nun Düşüncesi : Belediye Kanununun 19/5 inci maddesi hükmü muvacehesinde, düzenlenen tarife gereğince işletme ruhsat harcı alınmasında mevzuata aykırılık görülmediğinden dâvanın reddine karar verilmesinin yerinde olacağı düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Erdem Eke'nin Düşüncesi: 1580 sayılı Belediye Kanununun 19/5 m. göre belediyelerin bu maddede sayılan vasıtaları işletebilecekleri ve inhisarı tazammun etmemek şartiyle ruhsat verecekleri tasrih edilmiştir.

Her nekadar 19 uncu maddede tadat edilen vasıtalar dışında kalan minibüslerin de şehir dahilinde çalışabilmesi için idareden ruhsat almasının bu konuda hazırlanmış Yönetmelikte öngörüldüğü buna karşı da bir dâva açılmadığı anlaşılmaktadır.

Ruhsatlar, Belediyece şartların tahakkuku halinde tek taraflı olarak ittihaz edilen tasarruflar olup, karşılığında alınacak harçlar, 5237 sayılı Kanunun 39 uncu maddesinin 1 inci fıkrasının (A) bendinde «1580 sayılı Belediye Kanununun 19 uncu maddesinin 4 ve 5 inci fıkralarına göre verilecek ruhsatlardan aynı kanunun 110 uncu maddesinin 2 nci fıkrasına göre alınacak ve 1580/70 - 8 delâletiyle 71 inci maddeye göre tasdike bağlı tarifelerle tekemmül ettirilecek paralardan ibarettir.

Belediyelerce 71 inci madde yerine dâvada tarifelere 73 üncü maddenin uygulandığı anlaşılmaktadır.

1580 sayılı Kanunla 5237 sayılı Kanunda harcın ne miktar olacağı konusunda bir ölçü yoktur.

Anasaya'nın 61 inci maddesinin 2 nci fıkrasına göre malî yükümler ancak kanunla konacağına göre miktarı kanunda belirtilmediği halde her yıl artan bir oranla ayda 150 - 200 liraya baliğ olan bir harç tahakkuku kanuna aykırıdır.

Bu konuda benzeri bir işde 5237 sayılı Kanunun 21 inci maddesinin ilân ve reklâmlardan belediyece düzenlenecek tarifeye göre resim alınacağına dair fıkrası Anayasa Mahkemesi tarafından bu gerekçe ile iptal edilmiştir.

Ruhsat harçları müsaade verilirken bir defaya mahsus alınan süreli olmıyan paralardır.

Hadisede ise kanunda cevaz verilmediği halde vasıtanın gelirine bir iştirak payı konulması mevcut mevzuata aykırıdır. Bu sebeplerle dâvanın kabulü gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüşüldü:

Duruşma için belli edilen gün ve saatte dâvacı vekili Avukat İsmail Özdemir ile dâvalı idareyi temsilen Av. Seyfettin Yalçın'ın geldikleri görüldü. Kanunsözcüsü Erdem Eke'nin iştirakiyle açık olarak duruşmaya başlandı.

Taraf vekillerine usulüne göre söz verildikten ve Kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan ve gelenlere son olarak bir diyecekleri olup olmadığı sorulduktan sonra dâva dosyası incelenerek işin gereği görüşüldü:

Dâva, şehir dahilinde çalışan minibüslerden çalıştıkları hatlara göre çalışma ruhsat harcı alınmasına dair Eskişehir Belediye Meclisince Müttehaz tarifenin iptali talebine müteveccih bulunmaktadır.

1580 sayılı Belediye Kanununun 19 uncu maddesinin 5 inci bendinde; Belediye hudutları dahilinde muayyen mıntıkalar arasında yolcu nakil vasıtası olarak otobüs, minibüs, otokar, tünel, troley, füniküler işletme hakkının münhasıran belediyelere ait bulunduğu ve belediyelerin dilediği takdirde inhisarı tazammun etmemek şartiyle bunların işletilmesine ruhsat verebileceği hüküm altına alınmıştır.

Bu madde hükmüne müsteniden şehir dahilinde minibüs işletenlere verilen bir yıllık işletme ruhsatı için alınacak meblâğ hakkında düzenlenen tarifede kanuna aykırılık yoktur.

Diğer yönden işletme ruhsatı alan kimsenin şartları müsait görmemesi halinde ruhsatı yenilemek, belediye için de yeniden ruhsat vermek zorunluğu bulunmamaktadır.

Yukarıda açıklanan nedenlerden ötürü Belediye Meclisince müttehaz 18/2/1969 günlü tarife kararında mevzuata aykırılık görülmediğinden dâvanın reddine ve peşin alındığından dâvacıdan başkaca ilâm harcı alınmasına yer olmadığına ve 250 kuruş vekâletname harç pulu gideri ile 650 lira avukatlık ücretinin dâvacıdan alınarak dâvalıya verilmesine 5/2/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Dokuzuncu Daire

Esas No: 1969/1883

Karar No: 1970/406

Dâvacı : İzmit Belediye Başkanlığı

Vekili : Av. Süreyya Özgen, Av. Turgut Kayı

Dâvalı : Yakup Caymaz

Dâvanın Özeti : İstimlâkler sonucu gayrimenkulün önündeki caddenin genişlediğinden bahisle salınan değerlenme resmini bilirkişi incelemesine istinaden tadilen tasdik eden İtiraz Komisyonu kararını; vergi dairesi temyiz dilekçesinde, İtiraz Komisyonunca değerlenme resmine esas olmak üzere kamulaştırmadan önceki ve sonraki değerlerin tesbiti sırasında emsal bedellerin nazara alınmadığı idia edilmekte ise de, İtiraz Komisyonunca 213 sayılı Kanunun 384 üncü maddesine uygun olarak ihtilâflı değerler, naip aza nazaretinde ve yeminli bilirkişi marifetiyle mahallen tetkikat yaptırılarak ve bu tetkikat sırasında bu değerler, Vakıf İdaresince satılan gayrımenkullerin satış bedeli emsal alınarak tesbit edildiğine göre, yapılan takdirde bir usulsüzlük bulunmadığı gerekçesiyle onayan 9/4/1969 gün ve 1969/970 sayılı Temyiz Komisyonu kararının, bilirkişinin seçilmiş ve yeminli olduğu hususunun kararda belirtilmediği, gerekli yetenekte olup olmadığının meçhul olduğu, hadise sadece yol genişlemesinden ibaret olmayıp, gayrımenkulün önünde yeşil saha ihdas edildiği, emsal mukayesesinin esasli yapılmamış olduğu iddialarıyla bozulması talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti: Cevap Verilmemiştir.

Raportör Ülkümen Osmanağaoğlu'nun Düşüncesi: İleri sürülen iddialar, komisyon kararını kusurlandıracak nitelikte bulunmadığından dâvanın reddi gerekir.

Kanunsözcüsü Naci Ekşioğlu'nun Düşüncesi: 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 16 ncı maddesi gereğince salınan değerlenme resmi hakkında İtiraz Komisyonunca 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 384 üncü maddesine uygun olarak naip üye nezaretinde yeminli bilirkişi marifetiyle mahallen inceleme yapılarak ihtilâflı olan gayrımenkulün değeri, Vakıflar İdaresince satılan gayrımenkullerin satış bedelleri emsal olarak alınmak suretiyle kıymet tesbit edildiğinden yapılan takdirde bir isabetsizlik görülmemiştir.

Bu itibarla mesnetsiz açılan dâvanın reddi ile usul ve kanuna uygun görülen Temyiz Komisyonu kararının tasdiki gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüşüldü :

Dâvada ileri dürülen iddialar, usul ve kanun hükümlerine uygun gerekçeyi muhtevi Temyiz Komisyonunun 9/5/1969 gün ve 1969/970 sayılı kararının bozulmasını sağlıyacak nitelikte görülmediğinden dâvanın redidne ve dâvacıdan ilâm harcı alınmasına yer olmadığına 26/2/1970 gününde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dokuzuncu Daire

Esas No : 1968/2781

Karar No : 1970/576

Dâvacı	: İller Bankası Genel Müdürlüğü
Vekili	: Av. Ahmed Büyükbaşar
Dâvalı	: Erzurum Belediye Başkanlığı
Vekili	: Av. Abdülkadir Tuzucay

Dâvanın Özeti : Erzurum Belediyesinin 1968 yılı gelir tarifesinin ilân resmine taallûk eden 12 nci maddesinin (B) fıkrası ile (B) fıkrasının 1 ve 6 ncı bentleri ve 38 inci maddesinin, ilân resmini düzenleyen 5237 sayılı Kanunun 21 inci maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu ve esasa ilişkin diğer iddialarla birlikte iptaline, 9/2/1970 tarihli ek dilekçe ile de, tahakkuk ettirilmiş ilân resmi ile Asker ailelerine yardım zammının terkinine karar verilmesi talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvanın süresinde açılmadığı, merci tecavüzü bulunduğu, tarifenin kanuna uygun olduğu iddialariyle dâvanın reddi gerektiği yolundadır.

Raportör Evin Göksu'nun Düşüncesi : Dâva 521 sayılı Kanunun 67 nci maddesine uygun olarak uygulamadan itibaren 90 gün içinde açıldığından süre aşımı def'i varit görülmediği gibi, tarife aleyhine Danıştay'a açılan dâvada merci tecavüzü de bulunmadığı ve 5237 sayılı Kanunun 21 inci maddesinin ilân resmine ilişkin bölümü Anayasa Mahkemesince iptal edildiğinden iptal edilen kanun hükmüne müsteniden tanzim edilen tarifenin de iptali gerekeceği düşünülmüştür.

Dâvacının dâva açma müddetinden sonra verdiği 9/2/1970 tarihli ek dilekçeyle tahakkuk ettirilmiş ilân resmi ve Asker ailelerine yardım zammının terkinine ilişkin talebi ise dâvanın tevsii mahiyetinde bulunduğundan reddi gerekir.

Kanunsözcüsü Naci Ekşioğlu'nun Düşüncesi : 521 sayılı Danıştay Kanununun 67 nci maddesinde düzenleyici ve genel tasarruflara karşı, ilân tarihinden itibaren 90 gün içinde Danıştay'a dâva açılacağı; ancak tasarruflarının kendilerine uygulanması üzerine ilgililerin dâva açmakta muhtar bulunduğu belirtildiğine göre, belediye tarafından 15/11/1968 günlü 317 sayılı tahakkuk ihbarnamesinin 28/11/1968 tarihinde dâvacıya tebliği üzerine, hakkındaki uygulamaya muttali olarak 16/12/1968 gününde dâva açtığı anlaşıldığından dâvada 90 günlük kanunî süre geçirilmemiştir.Bu bakımdan dâvalı idarenin süre def'i varid değildir.

Anayasamıza göre genel idare ile mahallî idareler tanzimi tasarruflarda bulunmak yetkisine sahip bulunduklarından dâvacının Anayasa'ya aykırılık iddiasının 44 sayılı Kanunun 27 nci maddesinin 2 nci fıkrası hükmüne göre «Ciddi olduğu kanısına» varılmadığından reddi ile işin esasına geçilmesi gerekir.

Belediyeler, Anayasa'nın 116 ncı maddesinde konulmuş ilkelerle ve 1580 sayılı Belediye Kanununun ve diğer belediye mevzuatının verdiği yetkileri kullanarak beldenin ve belde sakinlerinin mahallî mahiyetteki müşterek ve medenî ihtiyaçlarının tanzim ve tasfiye ile mükellef hükmî şahsiyet olarak vazife yapmaktadırlar.

İptali istenen Erzurum Belediyesi 1968 yılı gelir tarifesinin ilân ve reklâm resmini düzenliyen 12 nci maddesinin (B) fıkrası ve bu fıkranın 1 ve 6 ncı maddeleri ile Asker ailelerinin yardıma ilişkin 38 inci maddesi, belediye mevzuatına uygun olarak düzenlenip ilân edilmiş ve genel tarifelerde bulunması gerekli umumilik, objektiflik, eşitlik, gayrişahsilik ve hakkaniyet esaslarına uygun olarak yapılmış düzenleyici genel tasarruflardan olduğu anlaşıldığından mesnetsiz açılan dâvanın reddi gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüşüldü:

Duruşma için tayin edilen günde dâvacı vekili Av. Ahmed Büyükbaşar ile dâvalı vekili Av. Abdülkadir Tuzcuay'ın geldikleri görüldü. Taraf vekilleri dinlenip Kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan ve dâvacıya yeniden söz verildikten sonra ittihaz olunan ara kararı neticesinde dâva dosyası incelendi.

1580 sayılı Kanununun 73 üncü maddesinde yazılı yol, itiraz yolu olup, bu yola müracaat edilmemesi 521 sayılı Kanunun 67 nci maddesi uyarınca tarifenin ilânı veya uygulamadan itibaren 90 gün içinde Danıştay'a iptal dâvası açmaya mani değildir. Uygulamadan itibaren 90 gün içinde dâva açıldığı anlaşıldığından, dâvalının süre aşımı def'i varit olmadığı gibi tahakkuk değil, tarifeye karşı doğrudan doğruya Danıştay'a açılan dâvada merci tecavüzü bulunduğu iddiası da varit değildir.

5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 21 inci maddesinin 4 üncü fıkrasında yer alan «Her ne suretle ve vasıta ile olursa olsun yapılacak diğer ilân ve reklâmlardan Belediye Meclislerince düzenlenecek esas ve tarifelere göre resim alınır» yolundaki hükmün, ilâna ilişkin bölümü Anayasa Mahkemesinin 3/7/1969 gün ve E: 1969/23, K: 1969/41 sayılı kararı ile iptal edilmiş bulunmaktadır Her nekadar Anayasa'nın 152 nci maddesinin 3 üncü fıkrası ile Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkındaki 44 sayılı Kanunun 50 nci maddesinin 6 ncı fıkrasında iptal kararlarının geriye yürümiyeceği belirtilmişse de, bu hükmün iptal kararlarının ihtilâf halinde getirilmemiş muamelelere tesir etmiyeceği manasında anlaşılması gerekir. Aksine bir yorum, Anayasanın 151 inci maddesinin bir ve dördüncü fıkraları ile Anayasa Mahkemesi Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkındaki 44 sayılı Kanunun 27, maddesi 3 üncü fıkrası hükmüne de aykırı düşer. Yukarıda açıklanan kanun hükümleri ve Anayasa Mahkemesi iptal kararı

karşısında iptal edilen kanun hükmüne istinaden tanzim olunan 1968 yılı gelir tarifesinin ilân resmine ilişkin kısmının iptaline ve dâvalıdan ilâm harcı alınmasına yer olmadığına ve 650 lira avukatlık ücreti ile aşağıda dökümü gösterilen 95.50 lira yargılama giderinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 23/3/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dokuzuncu Daire

Esas No : 1969/2002

Karar No : 1970/586

Dâvacı	: T. Ziraî Donatım Kurumu Genel Müdürlüğü.
Vekili	: Av. Mehmet Özer.
Dâvalı	: Kilis Belediye Başkanlığı.
Vekili	: Av. Halil Kalelioğlu.

Dâvanın Özeti : Kurumları adına 1965 yılı için salınan 51 liralık reklâm resminj tasdik eden 26/2/1968 gün ve 1967/4791 sayılı Temyiz Komisyonu kararının, Danıştay Dokuzuncu Dairesinin 21/10/1968 gün ve E: 1968/1088, K: 1968/2511 sayılı kararı ile bozulması üzerine dâva konusu 51 liranın iadesi için vâki müracaatları, Kilis Belediye Başkanlığının 2/7/1969 gün ve 117 sayılı yazısı ile sözü edilen Danıştay Dokuzuncu Daire kararında, Kurumun ilân resminden muafiyeti hükme bağlanmış olup reklâm resminden bahsedilmediği cihetle istenilen meblâğın iade edilemiyeceği gerekçesiyle rededilmiş olduğundan bu işlemin iptali talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâva konusu edilen karar, Belediye Encümenince ittihaz edilmediğinden idarî bir karar niteliğinde olmıyacağı gibi, Danıştay ilâmında «ilân» resmi hükme bağlandığından dâva konusu reklâm resmine ait tarhiyat kesinleşmiş bulunduğu cihetle iadesi mümkün olmadığından mesnetsiz olan dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Raportör Güler Mermut'un Düşüncesi : Danıştay Dokuzuncu Dairesince müttehaz 21/10/1968 gün ve E: 1968/1088, K: 1968/2511 sayılı kararda, 26/2/1968 gün ve 1967/4791 sayılı Temyiz Komisyonu kararının bozulmasına karar verilmiş olup tarhiyat terkin edilmemiş olduğundan bu karar üzerine Temyiz Komisyonunca yeniden inceleme yapılması gerekli olduğu cihetle dâvalı idarece, dâva konusu meblâğın iade edilmemesi sebebiyle tesis edilen işlem binnetice doğru olduğundan dâvanın bu sebeple redi gerektiği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Erdem Eke'nin Düşüncesi : Türkiye Ziraî Donatım Kurumunun 6/9/1969 günlü dilekçe ile dâva konusu etiği 26/2/1968 gün ve 1967/4791 sayılı Temyiz Komisyonu kararı 24/9/1969 gün ve 1969/1829 - 1922 sayılı Daire kararıyle bozulmuş, ister ilân, ister reklâm resmi olarak adlandırılan muhtevasının tahsili imkânı kalmamış bulunduğu halde belediyenin dolaylı yollarla bu resme ait mezkûr Daire ilâmının «ademi»infaza mütedair ve 2/7/1969 gün ve 117 sayılı yazı ile tebliğ edilen işleminde isabet bulunmadığından dâvanın kabulü gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüşüldü :

Dâvacı kurum adına 1965 yılı için salınan 51 liralık reklâm resmini terkin eden itiraz Komisyonu kararını bozarak tarhiyatı tasdik eden 26/2/1968 gün ve 1967/4791 sayılı Temyiz Komisyonu kararının bozulması talebiyle açılan dâva sonunda, Dairemizce muttehaz 21/10/1968 gün ve E: 1968/1088, K: 1968/2511 sayılı kararla sözü edilen Temyiz Komisyonu kararının bozulmasına karar verilmiş bulunmaktadır. Bu bozma kararı üzerine ihtilâfın Temyiz Komisyonunca yeniden tetkik edilerek tarhiyat, terkin edildiği takdirde evelce ödenen meblağın iadesi talebedilebileceği cihetle Temyiz Komisyonunca ihtilâf hakkında henüz bir karar verilmeden vaki iade talebinin idarece reddine binnetice mevzuata aykırılık bulunmadığından belirtilen sebeple dâvanın reddine ve 20 lira ilâm harcı peşin alındığından başkaca harç alınmasına mahal olmadığına, 500 lira avukatlık ücreti ile 250 kuruş vekâletname harç pulu giderinin dâvacıdan alınarak dâvalıya verilmesine 24/3/1970 gününde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Dokuzuncu Daire

Esas No : 1969/2100

Karar No : 1970/713

Dâvacı : Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğü.

Vekili : Av. Oğuz Erkan.

Dâvalı : Ankara Belediye Başkanlığı.

Vekili : Av. Abdurrahman Altuğ.

Dâvanın Özeti : 1965 yılı için salınan 7560 lira levha resmine vaki itirazı reddeden İtiraz Komisyonu kararını, kurumun levha resminden muaf olmadığı gerekçesile tasdik eden 31/3/1969 gün ve 1969/339 sayılı Temyiz Komisyonu kararının; amme hizmeti gayesile kurulan, ticarî maksat ve kâr temini gayesile hareket etmeyen kurumun levha resminden muaf olması gerektiği, levha resminin mesnedi olan 5237 sayılı Kanunun 21 inci maddesinin 3 üncü fıkrasının Anayasa Mahkemesince iptal edildiği sebepleriyle bozulması ve yargılama giderlerinin dâvalıya tahmiline karar verilmesi talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Kurumun irat getiren bir kuruluş mahiyetinde olduğu, Anayasa Mahkemesi kararının 26/9/1966 tarihinde yürürlüğe girdiği, 1965 yılı için salınan levha resmi ile ilgili ihtilâfa uygulanamıyacağından bahisle dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Raportör Kenan Eren'in Düşüncesi : Radyo Televizyon Kurumunun dâva konusu kararda yazılı gerekçe ile levha resminden muaf tutulmamasında isabetsizlik yoktur. Dâvanın reddi gerekir.

Kanunsözcüsü Necati Koldemir'in Düşüncesi : 5237 sayılı Kanunun levha resmine ilişkin 21 inci maddesinin 3 üncü fıkrası Anayasa Mahkemesinin 29/3/1966 gün ve 1966/16, ilân resmine ilişkin 4 üncü fıkrası ise 3/7/1969 gün ve 1969/41 sayılı kararları ile iptal edildiğinden ve iptal kararlarının ihtilâf haline getirilmiş evvelki hadiselere de uygulanması gerektiğinden, iptal edilen kanun hükmüne istinaden tanzim olunan tarife gereğince salınan cezalı ilân resminin tasdik edilmesinde isabet yoktur.

Bu sebeple dâvanın kabulü ile dâva konusu Temyiz Komisyonu kararının bozulması gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüşüldü :

5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 21 inci maddesi 3 üncü fıkrasında yer alan «Bu levhalardan belediye meclislerince düzenlecek tarifeye göre yıllık bir resim alınır» şeklindeki hüküm Anayasa Mahkemesinin 29/3/1966 gün ve E: 1965/45, K: 1966/16 sayılı kararı ile iptal edilmiş bulunmaktadır.

Her nekadar Anayasa'nın 152 nci maddesinin 3 üncü fıkrası ile Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkındaki 44 sayılı Kanunun 50 nci maddesinin 6 ncı fıkrasında iptal kararlarının geriye yürümiyeceği belirtilmişse de bu hüküm iptal kararlarının ihtilâf haline getirilmemiş muamelelere tesir etmiyeceği manasında anlaşılması gerekir. Aksi halde Anays'nın 151 inci mddesinin bir ve 4 üncü fıkraları ile Anayasa Mahkemesi Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkındaki 44 sayılı Kanunun 27 nci maddesi 3 üncü fıkrası hükmü mesnetsiz kalır.

Yukarıda açıklanan kanun hükümleri ve Anayasa Mahkemesi iptal kararı karşısında, iptal edilen kanun hükmüne istinaden tanzim olunan tarife gereğince dâvacı adına salınan levha resmini tasdik eden 31/3/1969 gün ve 1969/339 sayılı Temyiz Komisyonu kararında isabet bulunmadığından bozulmasına ve ihtilâf konusu 7560 lira levha resminin terkinine, dâvalı belediyeden ilâm harcı alınmasına yer olmadığına ve dökümü aşağıda yazılı yirmi sekiz lira elli kuruş yargılama giderinin dâvalı belediyeden alınarak dâvacıya verilmesine 13/4/1970 gününde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dokuzuncu Daire

Esas No : 1969/1390

Karar No : 1970/620

Dâvacı : İstanbul Perol Rafinerisi A. Ş. Kocaeli.

Vekilleri : Av. Müjde Akunal, Av. Kaya Uysal, Av. Türkân Karacadağ

Dâvalı : Yarımca Belediye Başkanlığı.

Vekilleri : Av. Turan Güneş, Av. Şevket Çizmeli.

Dâvanın Özeti : Tasfiyehanesinde petrol tasfiyesinde istihlâk edilen elektrikten dolayı şirket adına tahakkuk ettirilen elektrik belediye payını tasdik eden itiraz komisyonu kararını, mükellef şirket Yarımca Belediyesinin sınır tesbiti ihtilâflı olup, halen kesinleşmediğini iddia etmekte ise de, İçişleri Bakanlığının teklifi ve Cumhurbaşkanlığının tasdikiyle söz konusu belediye hududlarının tesbit ve 20/12/1963 gün ve 11586 sayılı Resmî Gazete ile ilân ve kesinleştiği, söz konusu mahallin mezkûr hudutları içinde kaldığının Danıştay kararı ile de kabul edilmiş bulunduğu anlaşıldığından sınır ihtilâfına müteallik iddianın varit görülmediği, 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 6 ncı maddesine 7045 sayılı Kanunla ilâve olunan fıkra ile elektrik enerjisi ile maden tasfiye ve izabe eden müesseselerin münhasıran bu maksatla sarf ve istihlâk ettikleri elektrik ceryanından belediye resmi alınmıyacağı kabul edilmiş olup, bidayeten 6309 sayılı Kanunun I inci maddesiyle petrol ve müştakları, maden olarak kabul edilerek yukarda açıklanan madde muafiyetinden istifade edegelmekte iken bilâhare neşrolunan ve 6309 sayılı Kanunun bazı maddelerini tadil eden 271 sayılı Kanunla hangi maddelerin, bu kanuna göre maden sayılacağı tadadî ve tahdidî olarak belirtilerek birinci maddenin 8 inci fıkrasında evvelce mevcut (Petrol ve müştakları) ibaresi çıkarılmak suretiyle maddenin düzenlendiği, diğer taraftan 6326 sayılı Petrol Kanununun 132/2 nci maddesinin Maden Kanunu hükümlerinin petrole uygulanamıyacağı da âmir bulunduğu bu kanunî hükümler muvacehesinde, madenlere tanınan muafiyetten petrol tasfiyesinde sarf ve istihlâk edilen elektriğin istifadesine kanunen imkân görülmediği gerekçesiyle tasdik eden Temyiz Komisyonunun 29/4/1969 gün ve 1969/832 sayılı kararının, petrolün ilmen ve teknik olarak bir maden olduğunu, bu maddenin her hangibir kanunla vasfının değiştirilmesinin mümkün bulunmadığını, petrol ve müştaklarının 271 sayılı Kanunla Maden Kanununun I inci maddesinden çıkarılmaları ile maden olma vasfını kaybetmediğini, sadece Maden Kanununun şümulünden çıktığını, 6309 sayılı Kanundan sonra Türk ekonomisinde büyük bir rol oynayan petrolün ayrı bir kanunla düzenlenmesi zaruretinin doğması neticesinde bu değişikliğin yapıldığını beyanla bozulması talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : 6309 sayılı Kanunun I inci maddesini değiştiren 271 sayılı Kanunla petrol maden vasfını kaybetmiş olup, madenleri tahdidî ve tadadî şekilde saymış olan Maden Kanununun I inci maddesi dışında kalan bir maddenin maden olarak sayılmasına imkân bulunmadığını, kanunla düzenlenmiş bir konuda ilmi görüş ve mahkeme kararının dinlenemiyeceği, Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş olmayan kanunun uygulanacağını beyanla mesnetsiz dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Raportör Yuva Ertan'ın Düşüncesi : Petrolün, Maden Kanunu şümulünden çıkarılması, onun madenlik vasfını değiştirmeyip, 6309 sayılı Maden Kanunu hükümlerinin petrole uygulanamıyacağı anlamını ifade ettiğinden, petrol tasfiyesinde kullanılan elektriğin de 5237 sayılı Belediye Gelirler Kanununun 6 ncı maddesine 7045 sayılı Kanunla ilâve edilen fıkra gereğince, belediye payından muaf bulunduğu cihetle dâvanın kabulü ile aksine müttehaz Temyiz Komisyonu kararının bozulması gerektiği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Necati Koldemir'in Düşüncesi : 7045 sayılı Kanunla 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 6 ncı maddesine ilâve olunan fıkra ile (Elektrik enerjisi ile maden tasfiye ve izabe eden müesseselerin münhasıran bu maksatla sarf ve istihlâk ettikleri elektrik ceryanından belediye payı alınmıyacağı kabul edilmiş bulunmaktadır. 6309 sayılı Maden Kanununun I inci maddesiyle petrol ve müştakları maden olarak kabul edilmiş, ancak mezkûr kanunun bazı maddelerini tadil eden 271 sayılı Kanunla (Petrol ve müştakları) 6309 sayılı Kanun şümulünden çıkarılmış ve memleket bünyesinde önemli bir yer işgal eden petrolün arama, keşif, inkişaf ve istihsali ile ilgili amliyelerin titizlikle ifası hususları 6326 sayılı Petrol Kanunu ile tanzim edilmiş bulunmaktadır.

Petrolün, Maden Kanunundan çıkarılması onun madenlik vasfını değiştirmeyip, 6309 sayılı Maden Kanunu hükümlerinin petrole uygulanmıyacağı anlamına gelmektedir.

Elektrik enerjisi ile maden tasfiye ve izabe eden müesseselerin münhasıran bu maksatla sarf ve istihlâk ettikleri elektrik ceryanından belediye resmi alınmıyacağına dair kanun hükmü ise Maden Kanunu ile sevkedilmiş bir istisna hükmü olmayıp, umumî bir vergi kanunu olan 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu ile kabul edilmiştir.

Bu nedenlerle maden olduğu sabit bulunan petrolün tasfiyesinde sarf ve istihlâk edilen elektriğin istihlâk resminden muaf tutulması gerekeceğinden, dâvanın kabulü ile aksine müttehaz Temyiz Komisyonu kararının bozulması gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüşüldü :

Duruşma için belli edilen gün ve saatte dâvacı şirket vekili Av. Türkân Karacadağ, Av. Kaya Uysal, dâvalı vekili Av. Turan Güneş, Av. Şevket Çizmeli'nin geldiği görüldü. Taraf vekilleri dinlenip kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan ve dâvacı taraf vekillerine yeniden söz verildikten sonra işin esası incelendi :

7045 sayılı Kanunla 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 6 ncı maddesine eklenen fıkra ile elektrik enerjisi ile maden, tasfiye ve izabe eden müesseselerin münhasıran bu maksatla sarf ve istihlâk ettikleri elekrik ceryanından belediye payı alınmıyacağı kabul edilmiş bulunmaktadır.

6309 sayılı Maden Kanununun I inci maddesiyle petrol ve müştakları maden olarak kabul edilmiş, ancak mezkûr kanunun bazı maddelerini tadil eden 271 sayılı Kanunla petrol ve müştakları 6309 sayılı Kanunun şümulünden çıkarılmış ve memleket ekonomisinde önemli bir yer işgal eden petrolün arama, keşif, inkişâf ve istihsali ile ilgili ameliyeleri 6326 sayılı Petrol Kanunu ile tanzim edilmiş bulunmaktadır.

Petrolün, Maden Kanunundan çıkarılması onun madenlik vasfını değiştirmeyip, 6309 sayılı Maden Kanunu hükümlerinin petrole uygulanmıyacağı anlamını ifade eder.

Elektirik enerjisi ile maden tasfiye ve izabe eden müesseselerin münhasıran bu maksatla sarf ve istihlâk ettikleri elektrik ceryanından belediye resmi alınmıyacağına dair kanun hükmü ise Maden Kanunu ile sevkedilmiş bir istisna hükmü olmayıp umumi bir vergi kanunu olan 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu ile kabul edilmiştir.

Bu itibarla maden olduğu yukarıdaki nedenlerle açıklanan petrolün tasfiyesinde sarf ve istihlâk edilen elektiriğin de istihlâk resminden muaf tutulması gerekir.

Dâvanın bu sebeple kabulü ile aksine müttehaz 29/4/1969 gün ve 1969/832 sayılı Temyiz Komisyonu kararının bozulmasına dâvalı idareden ilâm harcı alınmasına yer olmadığına, talep edilmediğinden yargılama gideri ile avukatlık ücretine hükmedilmesine mahal bulunmadığına 28/3/1970 gününde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dokuzuncu Daire

Esas No: 1969/2319

Karar No: 1970/721

Dâvacı : Ankara Belediye Başkanlığı.

Vekili : Av. Abdurrahman Altuğ.

Dâvalı : Necdet Yazar

Vekili : Av. Şahabettin Turhan,

Dâvanın Özeti : 25/10/1965 tarih ve 390 sayılı Belediye Meclisi kararıyla turistik belgesi olsun olmasın pavyon, gazino, lokanta v.s. eğlence yerlerinden (biletle girilmeyen) haftanın muayyen günlerinde tertip ettikleri aile matinesi veya ucuz halk günü proğramlarının girişinin bilete tabi tutulmasına ve alacakları giriş ücretinden maktu ücretlerden maada % 10 nisbetinde eğlence resmi alınacağı hükmünün tarifeye bağlanmış olmasına rağmen, mükellefin gazinosunda tertip ettiği aile matinelerinde bilet kullanmadığından bahisle 5237 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinin I inci fıkrası uygulanmak suretiyle salınan (30.000) lira tutarında cezalı eğlence resmini, adı geçen kanunun 46 ncı maddesinin I inci fıkrasını uygulayarak istiab haddi 1.000 kişi olan salon için (8.000) lira resim ve (4.000) lira da kusur cezası olmak üzere (12.000) liraya indirerek tadilen tasdik eden itiraz komisyonu kararını; 5237 sayılı kanunun eğlence resmine dair olan 27 nci maddesinin (E) bendinde, bu kabil eğlence yerlerinden gayrisafi hasılatın % 35 ine kadar eğlence resmi alınabileceğinin öngörüldüğü, aynı bendin 3 üncü fıkrasında da bilet kullanılması mecburî olmayan eğlence yerlerinden belediye meclislerince tanzim olunacak tarifeler gereğince eğlence resmi alınacağının açıklanmış olduğu, ilgili belediyece mezkûr maddeye dayanılarak mutat hale gelen aile matineleri için ayrıca tarife yapıldığına ve mezkûr tarifede de turistik belgesi olsun olmasın pavyon, gazino, lokanta v.s. eğlence yerlerinden «biletle girilmeyen» haftanın muayyen günlerinde tertip ettikleri aile matinesi ve ucuz halk günü proğramlarının girişinin bilete tabi tutulması ve alacakları giriş ücretlerinden maktu ücretlerden maada % 10 nisbetinde eğlence resmi alınacağı karara bağlanmış bulunduğuna göre mükellefin gazinosunda tertip ettiği maktu resim dışında kalan aile matineleri için resimle mükellef tutulmasında ve bu resmin zamanında ödenmemesi sebebiyle % 50 nisbetinde kusur cezası alınmasında bir kanunsuzluk olmadığı, ancak resmin hesabında yukarda açıklandığı üzere 46 ncı maddeye gidilmeyip yukarıda bahis konusu edilen tarife gereğince bilet kullanılmadığı sabit olan eğlenceden dolayı içeriye giren müşteri sayısına göre alınan giriş ücreti üzerinden % 10 nisbetinde resim ve yarısı nisbetinde ceza alınması icabedeceğinden, salınan resmin bu nis-

betlere göre tenzili suretiyle tadilen tasdik eden 29/8/1969 gün ve 1969/2067 sayılı Temyiz Komisyonu kararının; anılan 46 ncı maddenin I inci fıkrasının, bilet kullanılması mecburi olan eğlence yerlerinde hiç bilet kullanılmaması veya kullanıldığı halde bu biletlerin 45 inci maddede gösterilen şartlara uygun olmaması halinde her oyun veya konser devresi için mahallerin alabileceği müşteri sayısı kadar yerin her biri iki lira hesabiyle resim alınacağını emrettiği, olayda bilet kullanılmadığının ve istiab haddinin 1.000 kişi olduğunun ihtilâfsız bulunduğu, binaenaleyh olaya 46 ncı maddenin I inci fıkrasının uygulanması ve ayrıca % 50 nisbetinde kusur cezası salınması gerekeceği iddialarıyla bozulması ve yargılama giderinin karşı tarafa yükletilmesine karar verilmesi talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Maktu resim ödenen eğlence yeri için ayrıca nisbî resim salınmasında kanuna uyarlık bulunmadığı ve 5237 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinin olaya uygulanamıyacağı ileri sürülerek mesnetsiz dâvanın reddine karar verilmesi istenilmektedir.

Raportör Kenan Eren'in Düşüncesi : 5237 sayılı Kanunun 45 inci madesinin verdiği yetkiye dayanılarak ihtilâflı eğlence yerinin ilgili tarife ile bilete tabi tutulmuş olmasına rağmen bilet kullanılmadığı ihtilâfsız olduğuna göre, olaya tarifenin değil, bilet kullanılmaması halinde yapılacak işlemleri öngören 46 ncı maddenin I inci fıkrası hükmünün uygulanması gerekmektedir. Bu bakımdan Temyiz Komisyonu kararında isabet görülmediğinden bozulması gerektiği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Naci Ekşioğlu'nun Düşüncesi : İhtilâf konusu gazinodan kanunen alınmakta olan aylık maktu eğlence resminden ayrı olarak düzenlenen halk günü ve aile matinelerine girişin bilete bağlanmasına ve giriş ücretinin % 10 nisbetinde eğlence resmi alınmasına 25/10/1969 gün ve 390 sayı ile Ankara Belediye Meclisince karar verildiği halde sözü geçen bu tarife kararına rağmen ihtilâflı eğlence yerinde aile matineleri ve gündüz düzenlenen eğlenceler için müşterilere bilet kesilmediği; ancak adisyon karşılığı fişler kullanmak suretiyle müşteriden para aldığı ihtilâfsız bulunmaktadır.

5237 sayılı Kanunun 26 ve 27 nci maddelerine göre aylık maktu resme tabi tutulan söz konusu gazinodan düzenlenen aile matinelerine girişte aynı kanunun 45 inci maddesi uyarınca Belediye Meclisi kararı ile bilet kullanılması usulü konulmasına rağmen, bu mecburiyete uyulmadığı sabit olduğundan, olayla ilgili tarifenin değil hiç bilet kullanılmaması halinde resmin nasıl hesaplanacağı gösterir cezaî karakteri haiz bulunan aynı kanunun 46/1 ve 213 sayılı Kanunun 349 uncu maddeleri hükümleri uygulanması gerekeceğinden, dâvanın kabulü ile aksine müttehaz Temyiz Komisyonu kararının bozulması gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüşüldü :

İhtilâf konusu gazinodan alınmakta olan aylık 2500 lira maktu eğlence resminden ayrı olarak, düzenlenecek halk günü ve aile matinelerine girişin bilete bağlanmasına ve giriş ücretinin % 10 u nisbetinde eğlence resmi alınmasına,

25/10/1965 gün ve 390 sayı ile Belediye Meclisince karar verildiği, dosyanın incelenmesinden anlaşılmaktadır. Sözü geçen bu tarife kararına rağmen, ihtilâflı eğlence yerinde, gündüz düzenlenen eğlenceler için müşterilere bilet kesilmediği, ancak adisyon karşılığı onar lira alındığı hususunda bir anlaşmazlık bulunmamaktadır.

5237 sayılı Kanunun 26 ve 27 nci maddelerine göre aylık maktu resme tabi tutulan söz konusu gazinoda düzenlenen aile matinelerine girişte aynı kanunun 45 inci maddesi uyarınca Belediye Meclisi kararıyla bilet kullanılması usulü konulmasına rağmen, bu mecburiyete uyulmadığı sabit olduğundan olaya ilgili tarifenin değil, hiç bilet kullanılmaması halinde resmin nasıl hesaplanacağını gösteren ve cezaî karakteri haiz bulunan aynı kanunun 46 ncı maddesinin 1 inci fıkrası ve 213 sayılı Kanunun 349 uncu maddeleri hükümlerinin uygulanması gerekeceğinden, aksine verilen kararda isabet görülmediği cihetle 29/8/1969 gün ve 1969/2067 sayılı Temyiz Komisyonu kararının bozulmasına ve (24) lira nisbî ilâm harcının dâvalıdan alınmasına; 850 kuruş posta ve harç pulu giderinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 13/4/1970 gününde oyçokluğu ile karar verildi.

AYRIŞIK OYU

Eğlence yerinden maktu resim alınması kararlaştırılmışken ayrıca, söz konusu eğlence yerinde haftanın belirli günlerinde yapılan aile matineleri için nisbi resim istenmesine kanunî cevaz olmadığı gibi, Vergi Dairelerinin, resim miktarının azlığından bahisle Temyiz Komisyonu kararının bozulmasını istemesi için haklı bir sebep de bulunmadığından dâvanın reddi gerekeceği kanısiyle çokluk kararına karşıyız.

BİNA VERGİSİ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dokuzuncu Daire

Esas No : 1968/2418
Karar No : 1970/413

Dâvacı	: İstanbul İli Özel İdaresi
Vekili	: Av. Ecmel Sezgin
Dâvalı	: Ceneto General Otomotiv Sanayii A. Ş.
Vekili	: Av. Hamdi Egemen

Dâvanın Özeti : İçerenköy semtindeki 40, 72, 62 ve 160 sayılı parsel üzerine fabrika ile 13 adet müştemilâtın inşa edildiğinin bildirilmesi sebebiyle Tadilât Komisyonunca inşaatın 1058 ada 160 parsel sayılı arsa üzerinde yapılmış olduğu anlaşılarak kıymet esasına gidilmek suretiyle binaların tamamına mukadder 360.625 lira gayrisafi iradın azlığına, vergi dairesince, olayın fennî ihtisasa taalluk etmesi bakımından 384 üncü madde gereğince şirkete ait defter ve vesikaların mütehassıs bilirkişi tarafından tetkik ettirilmesi ve arsa bedeli de dahil edilerek maliyet bedelinin tâyin ve tesbitinden sonra gayrisafi iradın artırılması istemiyle vaki itiraz üzerine, üç kişilik bilirkişi heyeti tarafından mahallinde yaptırılan tetkikat sırasında bulunan emsaller itirazlı mahal için kâfi ve doğru bir fikir vermekten uzak olduğu cihetle 213 sayılı Kanunun 307 nci maddesi gereğince 18/8/1965 tarihinde binanın satılması halinde elde edilecek kıymet üzerinden irat takdiri cihetine gidilip üzerinde inşaat yapılan arazinin 81.887 m², diğer üç parselin tamamının da 3236 m² olduğunun tesbit edildiği, vergi dairesinin 4 parsel arsasının 300.000 liraya satın alınmış olduğunun bildirildiği, bu durumda arazinin m² sinin 35 liraya geldiği, 1964 tarihinde yapılan araştırmada ise Ankara asfaltı üzerinde o yılda cari normal rayicin 8 - 10 lira olup 85.122 m² gibi büyük bir gayrımenkulün bu kıymetten daha düşük bir değerle satın alınabileceği, inşaatın başladığı zaman 85.122 m² lik sahada binaların inşa alanı 9.173 m² olup % 10 una tekabül ettiği 75.949 m² sahanın inşaat dışı kaldığı düşünülecek olursa işletmenin gerektirdiği faydalı alan dışı % 50 nisbetinde arazinin bulunduğu, bu kısmın ancak ileride inkişaf halinde yapılacak binalara mutemmimat olabileceği bilirkişilerce raporda belirtilip, 1965 yılında arsa ile birlikte 3.150.000 liraya satılabileceği bildirildiğinden İtiraz Komisyonu uyuşmazlığa konu olan gayrımenkul gayri safi iradını 393.750 liraya yükseltmiştir.

Temyiz Komisyonu; dosyada mevcut mütehassıs bilirkişiler tarafından tanzim olunan raporda ve ekli listede kıymetin binaların durumuna ve kullanış ba-

kımından mütemmimatını teşkil eden arsa ile birlikte tesbit olunup 3.150.000 liraya satılacağı tesbit edildiği, bu kıymet yerinde görülerek fabrika tamamına mukadder 393.750 lira gayrisafi iratta isabetsizlik görülmediği, diğer taraftan sabit aletlere taktir olunan iratlar itirazsız kesinleştiğine göre İtiraz Komisyonunca bu hususta ayrıca karar verilmeye lüzum ve mahal olmadığı gibi bilirkişi raporlarının taraflara tebliğ edileceğine dair mevzuatta da bir hüküm olmadığı gerekçesiyle İtiraz Komisyonu kararını onamıştır.

Dâvacı İstanbul İli Özel İdaresi; 4 parça arazinin tamamının dâvalı şirket tarafından 1964 senesinde 3.960.000 liraya satın alındığını, bu satış kıymetinin tahminde esas alınmamasında isabet bulunmadığını, zira arazinin üzerine milyonlar sarfı ile meydana getirilen fabrikanın satışı halindeki kıymetinin 3.150.000 liranın çok üstünde bulunacağının âşikâr olduğu, kaldı ki % 50 boş olduğu bildirilen arazinin fabrikaca imal olunan malların deposu vazifesini gördüğü iddialarıyla 9/5/1968 gün ve 1968/761 sayılı Temyiz Komisyonu kararının bozulmasını talebetmektedir.

Savunmanın Özeti : Temyiz Komisyonu kararı usul ve kanun hükümlerine uygun olduğundan dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Raportör Evin Göksu'nun Düşüncesi : Dâvacı tarafından ileri sürülen iddialar usul ve kanun hükümlerine uygun gerekçeyi muhtevi İtiraz Komisyonu kararını onayan Temyiz Komisyonu kararını kusurlandıracak mahiyette görülmediğinden dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Şafak Sancar'ın Düşüncesi : İtiraz Komisyonunca seçilen 3 kişilik bilirkişi heyetine yaptırılan tetkikat sonucu, verilen raporda, ihtilâflı fabrika binası ile müştemilâtının emsali bulunmadığı cihetle satılması halinde elde edilecek kıymetin takdiri yoluna gidildiği ve işbu fabrikanın 3.150.000 liraya satılabileceği tesbit edildiğinden, bu kıymet nazara alınmak suretiyle fabrikaya gayrisafi irad takdirinde kanuna aykırılık bulunmadığından, kararın tasdiki ile dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüşüldü :

Dâvada ileri sürülen iddialar, usul ve kanun hükümlerine uygun gerekçeyi muhtevi Temyiz Komisyonunun 9/5/1968 gün ve 1968/761 sayılı kararının bozulmasını sağlıyacak nitelikte görülmediğinden dâvanın reddine, dâvacıdan ilâm harcı alınmasına yer olmadığına, getirtilen işlem dosyanın İstanbul İli Bina ve Arazi Vergileri Muvazzaf İtiraz Komisyonu Başkanlığına iadesine 28/2/1970 gününde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dokuzuncu Daire

Esas No : 1969/2218

Karar No : 1970/423

Dâvacı : İstanbul İli Özel İdaresi

Vekili : Av. Ecmel Sezgin

Dâvalı : İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğü.

Dâvanın Özeti : Apartmanın istimal tarzı değişen 1 nolu dairesine taktir olunan senelik 7.200 lira gayrisafi iradı, mükellef itirazı üzerine, tadilât komisyonunca emsal gösterilen ve evvelce başka bir hadise dolayısiyle görülüp durumu tesbit edilmiş bulunan aynı birlik dahilindeki 33 sayılı apartmanın ticarette kullanılan ve 1953 yılında 3.000 liradan yıllık kirası olduğu anlaşılan 7 nolu dairesi emsal alınarak itirazlıya mukayeseleri neticesinde 5.400 liraya tenzil eden itiraz komisyonu kararının, hadisede istimal tarzı değişikliğinin vukubulup bulmadığının tesbiti bakımından inceleme yapılmak üzere bozulması sonucunda; itiraz komisyonunca, naip üyenin raporuna istinaden, 1934 yılında istimal tarzı değişikliğine uğrayan binaya, durumun vergi dairesince 1961 yılında tesbit edilmiş olmasının irat takdirine mani bir hal olmadığına karar verilip, emsal mukayesesi neticesine göre gayrımenkulün 5.400 lira gelire mütehammil olduğu hususundaki naip üye görüşü uygun bulunarak 5.400 lira gayrisafi irat aynen kabul edilmiş olup işbu karar, Temyiz Komisyonunun 31/7/1969 gün ve 1969/1551 sayılı kararıyle bozma kararına uygun olarak yaptırılan naip üye tetkikatı ve emsal mukayesesi neticesinde tanzim edilen rapora istinaden takdir olunan iratta isabetsizlik bulunmadığı gerekçesiyle onanmıştır.

Dâvacı İstanbul İli Özel İdaresi bilirkişi tetkikatı yaptırılmaksızın evvelce başka bir hadise dolayısiyle durumu görülüp tesbit edilmiş olan bir emsale göre iradın hiçbir sebep gösterilmeden tenzilinin kanun hükümlerine aykırı bulunduğu, İstiklâl Caddesine çok yakın ve her türlü konforu haiz olan dâva mevzuu yerin her zaman için 600 lirayı temin edebileceği iddiasiyle Temyiz Komisyonu kararının bozulmasını talebetmektedir.

Savunmanın Özeti : Cevap verilmemiştir.

Raportör Evin Göksu'nun Düşüncesi : Usul ve kanun hükümlerine uygun gerekçeyi muhtevi İtiraz Komisyonu kararını onayan Temyiz Komisyonu kararının tasdiki ile dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Naci Ekşioğlu'nun Düşüncesi : İhtilâflı gayrımenkul hakkında naip üye marifetiyle İtiraz Komisyonunca mahallinde bilirkişi incelemesi yapılarak düzenlenen raporda, dâva konusu gayrımenkul ile emsalinin haiz bulunduğu özellikler ve irada müessir karşılıklı farklar belirtilerek tahmin edilen iradların kabulüne dair verilen Temyiz Komisyonu kararında bir isabetsizlik görülmediğinden tasdikiyle mesnedi bulunmayan dâvanın reddi gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüşüldü :

Dâvada ileri sürülen iddialar, usul ve kanun hükümlerine uygun gerekçeyi muhtevi Vergiler Temyiz Komisyonunun 31/7/1969 gün ve 1969/1551 sayılı kararının bozulmasını sağlıyacak nitelikte görülmediğinden dâvanın reddine ve dâvacıdan ilâm harcı alınmasına yer olmadığına 28/2/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dokuzuncu Daire

Esas No : 1969/2132

Karar No : 1970/579

Dâvacı : İstanbul İli Özel İdaresi

Vekili : Av. Nevin Türel

Dâvalı : Şevki Doğan

Dâvanın Özeti : Mükellefe ait ayrı kullanışlı iki katlı eve emsaline kıyasla takdir olunan senelik 3.600 ve 3.900 lira gayrisafi iradın çokluğuna, emsal göstermek suretiyle vaki mükellef üzerine naip üyenin tetkikatı neticesinde tanzim ettiği raporda, uyuşmazlığa konu olan binanın birinci ve zemin katının dış duvarlarının sıvasız, kapı ve pencerelerinin boyasız olduğu, yapının bir gecekondu inşaatı niteliğini taşıdığı, suyu ve elektriği bulunmadığı, yolun toprak oluşu dolayısiyle binaya gelip gitmenin çok müşkül olduğu, vergi dairesinin gösterdiği emsalin ise 6 odasının bulunduğu ve betondan inşa edilmiş olduğu belirtildiğinden mukadder iradın çokluğuna kanaat getirerek zemin kat iradını 2100, birinci kat iradını da 2400 liraya tenzil eden İtiraz Komisyonu kararını mahallinde inceleme yapan naip üyenin raporunda tahmin edilen iradın aynen kabulüne dair kararda isabetsizlik görülmediği gerekçesiyle tasdik eden Vergiler Temyiz Komisyonunun 12/8/1969 gün ve 1969/1696 sayılı kararının; naip üye raporunda, dış duvarların sıvasızlığından kapı ve pencerelerin boyasız oluşundan bahsedilmiş olup, İtiraz Komisyonunca hatalı olarak bu noksanlıklar sebebiyle iradın tenzil edilmiş bulunduğu, esasında bahse konu eksiklikler teferruat kabilinden olup binanın gayrisafi iradına tesir edemiyeceği iddialariyle bozulması talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Cevap verilmemiştir.

Raportör Evin Göksu'nun Düşüncesi : Dâvacı tarafından ileri sürülen iddialar, mahallinde tetkikat yapan naip üye raporuna istinaden irat taktir eden İtiraz Komisyonu kararını onayan Temyiz Komisyonu kararını kusurlandıracak mahiyette görülmediğinden dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü HalitYener'in Düşüncesi : İddia vechile naip üye raporu duvarların sıvasızlığına ve kapı ve pencerelerin boyasızlığına dayanmadığı cihetle bu raporu mesnet ittihaz eden İtiraz Komisyonu kararının onaylanmasına dair Temyiz Komisyonu kararı yerinde olup dâvanın reddi gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüşüldü :

Dâvada ileri sürülen iddialar, usul ve kanun hükümlerine uygun gerekçeyi muhtevi İtiraz Komisyonu kararının tasdikine dair 12/8/1969 gün ve 1969/1696 sayılı Temyiz Komisyonu kararının bozulmasını sağlıyacak nitelikte görülmediğinden dâvanın reddine, dâvacıdan ilâm harcı alınmasına yer olmadığına 23/3/1970 gününde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dokuzuncu Daire

Esas No : 1969/1100

Karar No : 1970/581

Dâvacı : İstanbul İli Özel İdaresi

Vekili : Av. Ecmel Sezgin

Dâvacılar : 1 — Kemal Gençay

2 — Şükrü Azak Varisleri

a — Hatice Leman Azak

b — Fatma Seniha Lokman

Dâvanın Özeti : Mükelleflere ait iş hanının kayıtlı 208.800 lira gayrisafi iradı, mükellefler tarafından ferdi tadil talebinde bulunulması üzerine Tadilât Komisyonunca Belediye Kira Encümenince takdir edilen kira miktarları esas alınarak 131.940 liraya indirilmiş ve vergi dairesince vâki itirazı reddeden İtiraz Komisyonu kararı, itiraz mevzuunu teşkil eden binanın bidayeten kayıtlı 208.800 lira gayrisafi iradı ile Belediye Encümenince takdir olunan 131.940 lira yıllık kira arasında hadise zamanında mer'i 5432 sayılı Kanuna göre % 15 den fazla düşüklük bulunduğu ve belediyenin takdir ettiği kira, kanunun taşıdığı bir yetkiye müstenit ve devamlı olduğu, mer'i kira mevzuatına göre ihtilâflının takdir edilenden fazla kiraya verilmesine imkân olmadığı, takdir edilen kiraların kesinleşmediği yolunda vergi dairesince bir iddia da serdedilmediği cihetle olayın ferdi tadil sebebi olarak kabulü ile ihtilâflı han binasının kayıtlı iradının Belediye Encümenince tâyin edilen kira miktarına indirilmesinde kanunsuzluk bulunmadığı gerekçesiyle Temyiz Komisyonunun 5/11/1962 gün ve 1962/2709 sayılı kararı ile tasdik edilmiş bulunmaktadır.

Dâvacı vergi dairesi, Belediye Encümeni kararının kesinleşip kesinleşmediğinin tetkik edilmeden karar verilmesinde isabet olmadığını, bu tetkikin komisyonlarca re'sen yapılması gerektiğini, ne ortaya sonradan çıkan bir sebep ne de devamlılık vasfının bulunmaması sebebiyle ferdi tadil talebinin kabulünde isabet bulunmadığını iddia ederek 5/11/1962 gün ve 1962/2709 sayılı Temyiz Komisyonu kararının bozulmasını talebetmektedir.

Savunmanın Özeti : Dâvalılardan Kemal Gençay, dâva konusu Temyiz Komisyonu kararının vergi dairesine 1962 yılında tebliğ edildiğini, 1968 yılında açılan dâvanın süre bakımından tetkik kabiliyeti bulunmadığını, esasen Belediye Kira

Encümenince takdir edilen kiraların kesinleşmiş olup bu duruma göre olayda ferdi tadil sebebi bulunduğunu beyanla dâvanın usul ve esastan reddi gerektiğini savunmakta, diğer dâvalılar tarafından cevap verilmemiş bulunmaktadır.

Raportör Güler Mermut'un Düşüncesi : Bozulması istenilen Temyiz Komisyonu kararının dayandığı gerekçe karşısında haklı görülmeyen dâvanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Erdem Eke'nin Düşüncesi : Her hangibir sebep yüzünden devamlı olarak bina v. s. iradının en az % 20 nisbetinde artıp eksilmesinin ferdi tadilât sebebi olduğu 213/63 m. icabından bulunduğu cihetle Temyiz Komisyonunca ittihaz edilen kararda mevzuata aykırılık görülmemiştir. Dâvanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüşüldü :

Dâvada ileri sürülen iddialar, usul ve kanun hükümlerine uygun gerekçeyi muhtevi Temyiz Komisyonunun 5/11/1962 gün ve 1962/2709 sayılı kararının bozulmasını sağlıyacak nitelikte görülmediğinden dâvanın reddine ve dâvacıdan ilâm harcı alınmasına yer olmadığına 24/3/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dokuzuncu Daire

Esas No : 1969/934

Karar No : 1970/680

Dâvacı	: TCDD. Genel Müdürlüğü.
Vekilleri	: Av. Bari Şemi Akkoç.
	Av. Bilge Kayhan
Dâvalı	: Mersin Özel İdare Müdürlüğü.
Vekili	: Av. Hikmet Keser

Dâvanın Özeti : TCDD. Genel Müdürlüğünün Mersin liman sahasında inşa ettirdiği 3 katlı idare binası, yolcu salonu ve idare binasındaki kalorifer tesisatına tadilât komisyonunca takdir edilen irada vaki itirazı redden itiraz komisyonu kararını, TCDD. İşletmesinin 29/7/1953 tarihinde yürürlüğe giren 6186 sayılı Kanunla kurulmuş ticarî gayeli iktisadi devlet teşekkülü olduğu; bina ve arazilerinin muafiyeti bu tarihte sukut eylemiş bulunduğundan, mezkûr tarihten sonra yol ve mütemmimatı durumunda olan köprü, viyadük, rampa, yarma, menfez ve geçitler haricinde kalan bina, mesken, ambar ve misullu tesislerin vergiden muafiyetini kabul eden bir hüküm bulunmadığı, işletmenin ticarî gaye ile kurulmuş olması sebebiyle Bina Vergisinin % 100 ü nisbetinde Savunma Vergisi alınması gerektiği gibi tatbik edilen Buhran Vergisi nisbetinde de isabetsizlik bulunmadığı, irat takdiri sırasında 213 sayılı Kanunun 300, 302 nci maddelerinin nazara alındığı ve inşaatın bazı kısımları için kâfi vasıta ve karine bulunmadığı ahvalde aynı kanunun 307 nci maddesi hükümlerine uyularak kiralı emsali bulunmadığından satış kıymeti esas alınarak yapılan irat taktirinde usul ve kanunun hükümlerine aykırılık olmadığı gerekçesiyle tasdik eden Vergiler Temyiz Komisyonunun 29/11/1968 gün ve 1968/3169 sayılı kararının; vergi konusu tesislerin mülkiyeti TCDD. Genel Müdürlüğüne ait bulunmaması sebebiyle vergi mükellefi olarak kabul edilmelerinin usulsüz olduğu, zira mezkûr binalar Bayandırlık Bakanlığı Limanlar İnşaat Bölge Müdürlüğünce Hazineye ait arazi üzerinde inşa edilmiş olup işletmenin malik veya intifa hakkı sahibi olarak tapu sicilinde kayıtlı bulunmadığı, söz konusu yerlerin vergiden muaf demiryolunun tamamlayıcı tesisleri olmaları nedeniyle vergilendirmeleri cihetine gidilmesinin yersiz olduğu, gayrisafi iradın tesbitinde de hata yapıldığı, şöyleki : Vergi Usul Kanununun istisnaî hallerde başvurulması gereken 307 nci maddesine göre iradın tesbiti cihetine gidildiği, mukadder iradın emsallerine nazaran çok fahis olduğu, binanın mütemmim cüz'i olan kalorifer tesisatına binadan ayrı olarak gayrisafi irat takdirinde isabet bulunma-

dığı gibi, söz konusu tesislerin ticarethane olmamaları sebebiyle Savunma Vergisinin % 25, Buhran Vergisinin de 1/6 oranında tesbiti gerektiği iddialariyle bozulması talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti: Temyiz Komisyonu kararı usul ve kanun hükümlerine uygun olduğundan davanın reddi gerekeceği yolundadır.

Raportör Naciye Şehirlioğlu'nun Düşüncesi: Davacı tarafından ileri sürülen iddialar usul ve kanun hükümlerine uygun gerekçeyi muhtevi Temyiz Komisyonu kararını kusurlandıracak mahiyette bulunmadığından davanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Erdem Eke'nin Düşüncesi: 6186 sayılı Kanunla iktisadî devlet teşekkülü haline gelen bu kuruluşun 1837 sayılı Bina Vergisi Kanunu kapsamına girmeyen bina ve tesisatının vergiye tabi tutulması mezkûr kanunun 29 uncu maddesi icabındandır.

Binaların vergilerinin, mutasarrıflarına, intifa hakkı sahibine, varsa müntefisine ve bunlar yoksa binayı sahip gibi istimal veya işgal edene ait bulunması 1837 sayılı Kanunun 5 inci maddesi icabından olup mülkiyete müteallik iddiada isabet görülmemiştir.

Binalara yapılan ilâveler meyanında kabul edilen kalorifer tesisatına müstakil irat takdiri 213, 52 ve 63/3 icabından olup ilk takdirde sadece 297 nci maddeye göre nazara alınması gerekir. Hadisede bina ile birlikte inşa edildiği anlaşılan tesisatta müstakil irat takdiri yersizdir.

Bina Vergisi eklerine gelince. 4040 sayılı Kanunun, 489 sayılı Kanunla tadilden sonra ayrımının 3 e çıkardığına, Demiryollarının lojmanlar dışında kalan ve idarecinin kullandığı binalar kiraya verilmediği gibi ticarethane kapsamınada giremiyeceğinden nisbetin % 25 olması gerekir.

Aynı mülâhazalarla 1996 sayılı Kanun muvacehesinde durum aynıdır.

Yukarıda yazılı sebeplerle dâvanın bu yönden kabulü gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüşüldü:

Duruşma için tayin olunan günde dâvacı vekili avukat Bari Şemi Akkoç ile dâvalı vekili avukat Hikmet Keser'in geldikleri görüldü. Taraf vekilleri dinlenip, kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan ve dâvacıya yeniden söz verildikten sonra dâva dosyası incelendi:

Dâvada ileri sürülen iddialar usul ve kanun hükümlerine uygun gerekçeyi muhtevi 29/11/1968 gün ve 1968/3169 sayılı Temyiz Komisyonu kararının bozulmasını sağlıyacak nitelikte bulunmadığı ve işlem dosyasının incelenmesinden, kalorifer tesisatına ayrıca irat takdir edildiği anlaşılmakta ise de binaya irat takdir edilirken, kalorifer tesisatı hariç tutulduğundan netice itibariyle usulsüzlük görülmediğinden dâvanın reddine ve 1412.10 lira ilâm harcından peşin alınan 25 liranın mahsubuyla geriye kalan 1387.10 liranın dâvacıdan alınmasına, 650 lira avukatlık ücretinin dâvacıdan alınarak dâvalıya verilmesine, işlem dosyasının dâvalıya iadesine 11/4/1970 gününde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dokuzuncu Daire

Esas No: 1969/1277

Karar No: 1970/244

Dâvacı : İstanbul İli Özel İdaresi

Vekili : Av. Nevin Türel

Dâvalı : Nizamettin Oktay,

Vekili : Av. Süreyya Üstün,

Dâvanın Özeti : 3 katlı apartmanına irat takdir edilirken, çatıdaki kapıcı dairesine ve bahçedeki 6 göz kömürlüğe mukadder gayrisafi iratlara, binanın mütemmim cüzü olan çatı kat ve kömürlüklerin 10 yıllık muafiyetten istifade ettirilmemesi sebebiyle dâvalı mükellefçe yapılan itirazı, mükellef tarafından verilmiş olan 27/10/1960 gün ve 3062 sayılı beyannamede hasren ve tahsisan 3 katta 6 dai reyi ihtiva eden binanın ikmal edildiği bildirilmiş olduğuna göre, 6 daire dışında kalan çatı arasındaki dairenin beyan harici kaldığı sabit ve zahir bulunduğundan, bu dairenin geçici vergi muafiyetinden faydalanmasının mümkün bulunmadığı, kömürlüklerin binanın veya dairelerin mütemmim müştemilâtından bulunduğundan, beyannamede ayrıca gösterilmemiş olmasının, vergi muafiyetten istifade ettirilmesine mani teşkil etmiyeceği gibi, müstakil'en irat takdir edilmeyip birlikte kullanıldığı daire ile beraber iratlandırılmasının gerekli olduğu gerekçesiyle, 6 kömürlüğe ait iradın muafiyetten faydalandırılması ve her birine ait iradın kullanıldığı daire iradlarına ilâvesi, çatı katın vergi muafiyetinden istifade ettirilmesine müteallik itirazın reddi ve tayin edilen 1961 vergi itibar yılının aynen tasdiki suretiyle kısmen kabul eden itiraz Komisyonu kararının, çatı kat dairesinin de beyan harici kaldığının düşünülemiyeceği gerekçesiyle, 10 yıllık geçici muafiyetten istifade ettirilmesi ve itibar yılının 1971 olarak kabulü suretiyle tadilen tasdik eden Temyiz Komisyonunun 10/12/1968 gün ve 1968/3286 sayılı kararının, mükellef, vergi dairesine vermiş olduğu beyannamede gayrimenkulün üç katlı ve 6 daireli olduğunu sarahaten beriltmiş olup, kömürlük ve çatı katdaki odacı dairesinin bildirilmediğini, yapılan bu ek inşaatın yeni inşa hükmünde olması sebebiyle, muafiyetten istifade etmesi için 2 aylık sürede ayrıca kömürlük ve çatı katı için de beyanname verilmesinin gerekli bulunduğunu beyanla bozulması talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti: Matrahın 3000 liranın aşağısında bulunması sebebiyle, 213 sayılı Kanunun 406 ncı maddesi gereğince Danıştay'da dâva konusu yapılamıyacağını, kanunî mesnedi bulunmayan dâvanın reddi gerekeceğini beyanla, dosyanın duruşmalı olarak incelenmesi talep edilmiştir.

Raportör Yuva Ertan'ın Düşüncesi: Vergi miktarının 5000 lirayı aşmaması sebebiyle 521 sayılı Kanunun 78 inci maddesi gereğince dosyanın duruşmasız olarak incelenmesi gerekir.

Dâva konusu miktarı 3000 lirayı aşmıyorsa da, dâvanın muafiyete müteveccih olması sebebiyle, 213 sayılı Kanunun 406 ncı maddesi gereğince yapılan dâvalı defi yerinde değildir.

Esasa gelince:

İleri sürülen iddialar, dâva konusu Temyiz Komisyonu kararının bozulmasını sağlıyacak nitelikte görülmediğinden, dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Naci Ekşioğlu'nun Düşüncesi: Dâvacı tarfından ileri sürülen iddialar, dâva konusu Temyiz Komisyonu kararının dayandığı gerekçeler karşısında, yerinde ve Temyiz Komisyonu kararının bozulmasını sağlıyacak durumda görülmediğinden dâvanın reddine karar verilmesi gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüşüldü:

521 sayılı Danıştay Kanununun 78 inci maddesi 2 nci fıkrası gereğince, ihtilâflı vergi miktarı, 5000 lirayı aşmadığından, dosyanın duruşmasız olarak incelenmesine karar verildi.

Dâva konusu matrah, 3000 lirayı aşmıyorsa da, ihtilâfın muafiyete taalluku sebebiyle, 213 sayılı Kanunun 406 ncı maddesi gereğince Danıştay'da dâva konusu yapılamıyacağı yolundaki dâvalı def'i varit görülmemiştir.

Esasa gelince:

Dâvada ileri sürülen iddialar, usul ve kanun hükümlerine uygun gerekçeyi muhtevi Temyiz Komisyonunun 10/12/1968 gün ve 1968/3286 sayılı kararının bozulmasını sağlıyacak nitelikte görülmediğinden dâvanın reddine ve dâvacı idareden ilâm harcı alınmasına yer olmadığına 29/1/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dokuzuncu Daire

Esas No : 1969/2202

Karar No : 1970/421

Dâvacı : İstanbul İli Özel İdaresi

Vekili : Av. Nevin Türel

Dâvalı : Yedvard Elmadağ

Dâvanın Özeti : Yeni İnşa olunan apartman ile altındaki depoya verilmeyen 3 yıllık geçici muafiyete vaki mükellef itirazını inceleme neticesinde yerinde görerek ihtilâflı mahallere muafiyet tanıyan itiraz komisyonu kararını; binanın bitimi hakkında hiçbir müsbet belge bulunmadığı takdirde en son karine olarak bina iskân raporunun ele alınacağı, hadisede mükellefin vermiş olduğu hitam-ı inşa beyannamesi üzerine mahallinde tutulan yoklama zaptında silinti yapıldığı anlaşılarak, iskân müsaadesi tarihine göre iki aylık süre içinde verilen beyannameye istinaden mezkûr binaya geçici muafiyet tanınmasında isabetsizlik bulunmadığı gerekçesiyle tasdik eden 29/8/1969 gün ve 2028 sayılı Temyiz Komisyonu kararının; şubece mahallinde tanzim olunup mükellefin imzasını havi 7/2/1963 gün ve 46023 sayılı tesbit ve yoklama fişinde inşaatın 1962 yılı Kasım ayında bittiği gösterdiği halde iskân raporuna itibar edilmesinin hatalı olduğu iddiasıyla bozulması talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Cevap verilmemiştir.

Raportör Evin Göksu'nun Düşüncesi : Temyiz Komisyonu kararında usul ve kanun hükümlerine aykırılık bulunmadığından dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Naci Ekşioğlu'nun Düşüncesi : 1837 sayılı Bina Vergisi Kanununda değişiklik yapan 491 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi hükümlerine göre, Bina Vergisinden geçici muafiyet tanınması için kanunda yazılı iki aylık süre içinde inşaatın bittiğine dair ilgili vergi dairesine hitamı inşa beyannamesi verilmesi ve bu beyannamede inşaatın bittiği tarihin gösterilmesi şarttır.

Dâvacının yeniden inşa ettirmiş bulunduğu binaya muafiyet tanınması için iki aylık süre içinde hitamı inşa beyannamesi verdiği anlaşıldığından dâvanın reddi ile usul ve kanuna uygun olan Temyiz Komisyonu kararının tasdiki gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüşüldü :

Dâvada ileri sürülen iddialar, usul ve kanun hükümlerine uygun gerekçeyi muhtevi Temyiz Komisyonunun 29/8/1969 gün ve 2028 sayılı kararının bozulmasını sağlıyacak nitelikte görülmediğinden dâvanın reddine ve dâvacıdan ilâm harcı alınmasına yer olmadığına 28/2/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

EMLÂK ALIM VERGİSİ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dokuzuncu Daire

Esas No : 1969/2267

Karar No : 1970/518

Dâvacı : İzmar Gider Vergileri Vergi Dairesi Müdürlüğü

Dâvalı : Meliha Leman Mengel

Dâvanın Özeti : Satın aldığı gayrımenkulün alış bedelinin noksan beyan edildiği iddiasıyla Takdir Komisyonunca arsa rayiç bedeli olarak 13.320 lira, natamam bina hisse bedelinin ise 11.169,36 lira olarak takdiri üzerine, beyana göre farkı teşkil eden 17.849,36 lira üzerinden ikmalen dâvalı adına salınan kusur cezalı Emlâk Alım Vergisini, arsadan gayri natamam binaya da rayiç bedel takdir edilmesinin 198 sayılı Kanuna ve Medeni Kanuna aykırı olduğundan bahisle 13.320 liralık rayiç bedele göre düzeltilmesi suretiyle tadilen tasdik eden İtiraz Komisyonu kararını, dosyanın incelemesinden anlaşmazlığa konu teşkil eden gayrimenkulün satış tarihinde arsa olduğu ve üzerinde natamam inşaat bulunduğu anlaşılmış olup, Medeni Kanunun 633 üncü maddesi hükmüne göre, gayrımenkul mülkiyetinin iktisabı için tapu siciline kaydın şart bulunduğu, 198 sayılı Emlâk Alım Vergisi Kanununun 12 ve 13 üncü maddelerinin uygulanmasında tapu sicil kayıtlarının esas alınması gerektiğinde, satış tarihinde arsa olduğu anlaşılan gayrımenkule, üzerindeki natamam bina nazara alınarak takdir olunan rayiç bedelin tadiline dair verilen kararda kanuna ve içtihatlara aykırı bir cihet olmadığı gerekçesiyle tasdik eden Temyiz Komisyonunun 5/9/1969 gün ve 1969/2860 sayılı kararının, natamam binanın mevcudiyeti vukuat varakası ile sabit bulunduğundan, natamam bina inşaatının da değerlemeye katılması gerektiğini beyanla bozulması talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Cevap verilmemiştir.

Raportör Yuva Ertan'ın Düşüncesi : Dâvacı tarafından ileri sürülen iddialar Komisyon kararının bozulmasını sağlıyacak durumda görülmediğinden dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Naci Ekşioğlu'nun Düşüncesi : 198 sayılı Emlâk Alım Vergisi Kanununun 4 üncü maddesi hükmü «Verginin matrahı gayrımenkullerin iktisabında satış bedelidir.» Aynı kanunun 12 inci maddesi ise «İlgililer tarafından tapu dairesine beyan edilecek gayrımenkul satış bedelleri muamele tarihindeki rayiç bedelden aşağı olamaz. Rayiç bedel, muamele tarihindeki normal alım satım bedelidir.» hükmünü kapsamaktadır. Diğer taraftan Türk Medenî Kanununun 633

üncü maddesi hükmü gereğince «Gayrımenkul mülkiyetinin iktisabı için tapu siciline kayıt şarttır. Medenî Kanunun bu hükmü, 198 sayılı Emlâk Alım Vergisi Kanununun yukarıda anılan hükümleri ile birlikte mütalâa edildiği zaman satış bedelinin, tapu sicilinde kayıtlı olan gayrımenkulün satış bedeli olduğu sonucuna varılmaktadır. Bunun için rayiç bedel takdirinde, tapu sicilinde kayıtlı gayrımenkulün gözönünde tutulması gerekir.

Dâva konusu hadisede gayrımenkulün mükellef namına arsa olarak satış ve tescil olduğu anlaşıldığından dâvanın reddi ile usul ve kanuna uygun görülen Temyiz Komisyonu kararının tasdiki gerektir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüşüldü:

Dâvada ileri sürülen iddialar, usul ve kanun hükümlerine uygun gerekçeyi muhtevi Temyiz Komisyonunun 5/9/1969 gün ve 1969/2860 sayılı kararının bozulmasını sağlıyacak nitelikte görülmediğinden dâvanın reddine ve dâvacı idareden ilâm harcı alınmasına yer olmadığına 17/3/1970 gününde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dokuzuncu Daire

Esas No : 1969/1875

Karar No : 1970/504

Dâvacı : 2 Nolu Vergi Dairesi Müdürlüğü,

Dâvalı : Salih Ayazseven,

Dâvanın Özeti : 1966 yılında 7,500 liraya satın alındığı beyan edilen gayrımenkul hissesi için mukadder 25,000 lira rayiç bedeli, bilirkişi raporuna istinaden 10.000 liraya indiren ve tarhiyatı 198 sayılı Kanunun 13 üncü maddesine göre terkin eden itiraz komisyonu kararını; bilirkişi marifetiyle mahallen yaptırılan tetkikatta itirazlı ve emsal gayrımenkullerin satış bedellerine tesir edecek fark ve özelliklerinin karşılaştırılması sonunda tayin ve takdir olunan rayiç bedele nazaran beyan olunan satış bedeli arasındaki farkın 5,000 liralık müsamaha payını geçmediği tesbit edildiğine göre tarhiyatın kaldırılmasında kanuna aykırılık bulunmadığı yolundaki gerekçe ile onayan 4/6/1969 gün ve 1969/1714 sayılı Temyiz Komisyonu kararının; takdir komisyonunca mukayeseye esas alınan emsal gayrımenkul ile itirazlı gayrımenkul aynı vasıfta olduğu halde itiraz komisyonunca nazara alınmıyarak, emsal mukayesesi yapılmaksızın lâlettayin bilirkişi raporuna itibar ile verilen kararın usulsüz olduğu iddiasıyla bozulmasına ve yargılama giderlerinin dâvalıya yükletilmesine karar verilmesi talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Cevap verilmemiştir.

Raportör Ülkümen Osmanağaoğlu'nun Düşüncesi : 198 sayılı Kanunun 12 nci maddesi hükmü, rayiç bedel takdirinde emsal karşılaştırmasını şart kılmıştır. Takdir Komisyonunca nazara alınan emsalin tam veya nisbi emsal olmıyacağının itiraz komisyonunca tesbiti halinde, ya tarhiyatın kanunî şartlarının yerine getirilmemiş olması sebebiyle terkini veya taraflarca başka bir emsal gösterilmiş yahut başka bir emsal re'sen bulunmuş ise, ki itiraz komisyonunun böyle bir mecburiyeti yoktur. bu emsal ile mukayese yapıldıktan sonra varılan sonuca göre bir karar verilmesi lâzımdır.

Hadisede, itiraz komisyonunca tarhiyata mesnet emsalin uygunsuzluğu tesbit edilmiş olmakla birlikte tarhiyat bu sebeple terkin edilmediğine göre, yeni bir emsal mukayesesinin yapılması gerekirdi. Halbuki, böyle bir mukayese yapılmaksızın veya kararda mesnedi gösterilmeksizin rayiç bedel tahmin ve takdiri kanun hükümlerine uygun bulunmadığından, onamaya ilişkin Temyiz Komisyonu kararının bozulması gerekmektedir.

Kanunsözcüsü Naci Ekşioğlu'nun Düşüncesi : 198 sayılı Emlâk Alım Vergisi Kanununun 12 nci maddesi hükmüne göre rayiç bedel muamele tarihindeki nor-

mal alım ve satım bedellidir. Adı geçen kanunun 12 nci maddesinin 3 üncü fıkrası hükmüne göre gayrımenkulün mevkii, vasıfları satış anındaki durumu ve emsalleri ile mukayesesi yapılarak hakiki rayiç bedeli takdir edildiği, buna istinaden 198 sayılı Kanunun 13 üncü maddesine göre terkin olunan Emlâk Alım Vergisi, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 384 üncü maddesindeki esaslara uygun inceleme raporuna dayandırılmıştır. Rayiç bedelin fazla olduğu şeklindeki vergi dairesi iddiaları mesnetsiz olup Temyiz Komisyonu kararının bozulmasını sağlıyacak durumda görülmediğinden dâvanın reddi gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüşüldü :

198 sayılı Emlâk Alım Vergisi Kanununun 12 nci maddesinin üçüncü bendinde, rayiç bedel takdirinin, Vergi Usul Kanununda yazılı takdir komisyonları tarafından gayrımenkulün yeri, niteliği ve satış tarihindeki gayrımenkul piyasasının durumu nazara alınarak yapılacağı belirtilmiş bulunduğuna göre, bu madde hükmünün uygulanmasında emsal karşılaştırması yapma zorunluğu ortaya çıkmaktadır.

Takdir Komisyonunca tahmin ve takdir olunan rayiç bedelin ortadan kaldırıldığı ahvalde onun yerine geçecek rayiç bedeli gösteren itiraz komisyonu kararının da, maddede yazılı esaslara uygun bir incelemeye dayandırılması ve bu inceleme sonuçlarını muhtevi bulunması gerekir.

Dâva konusu olayda, sebepleri gösterilmişse de, takdir komisyonu emsalinin ne tam, ne de nisbî emsal olamıyacağı hususu tesbit edilerek, gayrımenkulün metrekare rayiç bedelinin takdir olunduğu, ancak, bu rayiç bedel takdirinin, yukarıda zikredilen kanun hükümlerine uygun bir emsal mukayesesine dayandırılmadan bilirkişinin sübjektif kanaatine itibar ile yapıldığı, dâva dosyasındaki belgelerin incelenmesinden anlaşılmaktadır. Açıklanan bu nedenlerle, kanuna aykırı olan kararın onanmasında isabet görülmediğinden 4/6/1969 gün ve 1969/1714 sayılı Temyiz Komisyonu kararının bozulmasına ve dâvalıdan 20 lira ilâm harcı alınmasına; 450 kuruş posta pulu giderinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 12/3/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dokuzuncu Daire

Esas No : 1969/1764

Karar No : 1970/632

Dâvacı : Mehmet Sırımsı

Dâvalı : Fatsa Malmüdürlüğü

Dâvanın Özeti : 16/3/1966 tarihinde Naile Sırımsı ile müştereken 17,500 lira bedelle satın aldıkları gayrımenkule 213,400 lira rayiç bedel takdir edilerek aradaki fark üzerinden ikmalen salınan kusur cezalı Emlâk Alım Vergisine vâki itirazları, İtiraz Komisyonunca reddedilmiş, bu karara karşı vekilleri tarafından vâki temyiz talebi ise, Temyiz Komisyonunun 7/11/1968 gün ve 1968/2861 sayılı kararı ile, 3499 sayılı Avukatlık Kanununun geçici 4 üncü madesinin «A» fıkrası hükmü gereğince dâva vekillerinin beş avukat bulunmayan yerlerde meslek-lerini icra etmeleri mümkün olup Fatsa'da 7 tane avukat bulunması sebebiyle dâva vekili tarafından vâki temyiz talebinin incelenemiyeceği gerekçesiyle usul noktasından reddedilmiş ve bu kararın düzeltilmesine mütedair talepleri de, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 440 ıncı maddesinde yazılı sebeplerden hiçbiri bulunmadığı belirtilmek suretiyle 15/2/1969 gün ve 1968/4714 sayılı Temyiz Komisyonu kararı ile reddedilmiş bulunmaktadır.

Dâvacı, 3499 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesi «A» fıkrasının tefsirine mahal olmadığı hakkındaki 14/12/1942 gün ve 1318 sayılı karar gereğince kanunun yürürlüğe girdiği tarihte beş avukat bulunmayan yerlerde icrayı meslek etme hakkını kazanan dâva vekillerinin bu haklarının devam edeceğini, kendisine vekâleten Temyiz Komisyonuna müracaat eden dâva vekilinin bu hakkı haiz olduğunu iddia ederek yukarıda sözü edilen Temyiz Komisyonu kararlarının bozulmasını talebetmektedir.

Savunmanın Özeti : Dâva konusu 7/11/1968 gün ve 1968/2861 sayılı Temyiz Komisyonu kararı dâvacıya 6/12/1968 tarihinde tebliğ edilmiş olup bu karara karşı tashih talebinde bulunulması süreyi kesemiyeceğinden, sözü edilen kararın bozulması talebinin süre aşımı noktasından tetkiki mümkün olmadığı gibi, ileri sürülen tashih sebepleri varit olmadığından tashih talebinin reddine mütedair 15/2/1969 gün ve 1968/4714 sayılı Temyiz Komisyonu kararı da yerinde olduğu cihetle mesnetsiz dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Raportör Güler Mermut'un Düşüncesi : Temyiz Komisyonunun 7/11/1968 gün ve 1968/2861 sayılı kararının süre aşımı sebebiyle tetkik kabiliyeti bulunma-

dığı ve bu karara karşı ileri sürülen tashih sebepleri, Hukuk Usulü Muhakemeleleri Kanununun 440 ıncı maddesinde belirtilen sebeplerden hiçbirine uymadığından tashihi karar talebinin reddine mütedair 15/2/1969 gün ve 1968/4714 sayılı Temyiz Komisyonu kararı kanuna uygun olduğu cihetle belirtilen sebeplerle dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Naci Ekşioğlu'nun Düşüncesi : Dâvacı tarafından ileri sürülen iddialar, dâva konusu Temyiz Komisyonu kararının dayandığı gerekçeler karşısında, yerinde ve Temyiz Komisyonu kararının bozulmasını sağlıyacak durumda görülmediğinden dâvanın reddine karar verilmesi gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüşüldü :

Olay zamanında yürürlükte bulunan 3499 sayılı Avukatlık Kanununun geçici 4 üncü maddesinin «A» fıkrasında; «Bu kanunun meriyete girdiği tarihte dâva vekâleti ruhsatnamesini haiz olanlar beş avukat bulunmayan yerlerde icrayı vekâlet edebilirler.» hükmü yer almış bulunmaktadır. Bu hüküm karşısında dâva vekillerinin icrayı vekâlet edebilecekleri mahal dışında ve beşten fazla avukat bulunan yerlerdeki yargı mercilerinde dâva takipleri mümkün olmadığı cihetle Fatsa'da icrayı vekâlet yetkisi bulunan dâva vekilinin Ankara'daki Temyiz Komisyonunca dâvacıya vekâleten temyiz talebinde bulunabilmesi mümkün olmadığından Temyiz Komisyonunun, dâva vekili tarafından vâki temyiz talebini incelemeden reddeden 7/11/1968 gün ve 1968/2861 sayılı kararı binnetice doğru bulunmaktadır.

Belirtilen sebeple sözü edilen kararın tashihi talebini reddeden Temyiz Komisyonunun 15/2/1969 gün ve 1968/4714 sayılı kararı, 213 sayılı Kanunun 404 üncü maddesi delâletiyle Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 440 ıncı maddesi hükmüne uygun bulunduğundan dâvanın reddine ve 37 lira nisbî ilâm harcından peşin alınan 20 liranın mahsubiyle geri kalan 17 liranın dâvacıdan alınmasına 31/3/1970 gününde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Dokuzuncu Daire

Esas No : 1969/1423

Karar No : 1970/394

Dâvacı : Gider Vergileri Vergi Dairesi Müdürlüğü - İzmir

Dâvalı : Türkiye İş Bankası A. Ş. Hatay Şubesi Müdürlüğü-İzmir

Dâvanın Özeti : 240/1570 hissesinin 6500 liraya satın alındığı beyan edilen gayrimenkul için mukadder 6500 lira rayiç bedeli bilirkişi raporuna istinaden 13.539 liraya yükselten itiraz Komisyonu kararını; müesses içtihatlara göre rayiç bedel takdirinde, itirazlı ile emsal gayrimenkullerin birbirlerine nazaran durumlarının aynı olması gerektiği, hisseli bir gayrimenkulün yine hisseli bir gayrimenkulle, tamamı satılan bir gayrimenkulun yine tamamı satılmış bir gayrimenkulle mukayesesinin elzem olduğu, tamamı satılan bir gayrimenkulün muayyen hissesi satılan gayrimenkule ne tam ne de nisbî emsal teşkil edemiyeceği, olayda, itirazlının hisseli satış emsalin ise tam satış olduğunun vergi kıymet vukuat varakasından anlaşıldığı gerekçesiyle bozarak, tarhiyatı re'sen tenkin eden 13/5/1969 gün ve 1969/1353 sayılı Temyiz Komisyonu kararının; kanunda bu şekilde emsal alınmasını men eden bir hüküm bulunmadığı gibi, Danıştay Genel Kurulunca verilmiş bir karara da aykırı bulunduğu iddialarıyla bozulması talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Varit olmayan dâvanın reddi gerektiği yolundadır.

Raporter Ülkümen Osmanağaoğlu'nun Düşüncesi : Komisyon kararında kanun ve müstakar içtihatlara aykırılık yoktur; dâvanın reddi gerekir.

Kanunsözcüsü Naci Ekşioğlu'nun Düşüncesi : Dâvacı tarafından ileri sürülen iddialar, dâva konusu Temyiz Komisyonu kararının dayandığı gerekçeler karşısında, yerinde ve Temyiz Komisyonu kararının bozulmasını sağlıyacak durumda görülmediğinden dâvanın reddine karar verilmesi gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüşüldü :

Dâvada ileri sürülen idialar, usul ve kanun hükümlerine uygun gerekçeyi muhtevi Temyiz Komisyonunun 13/5/1969 gün ve 1969/1353 sayılı kararının bozulmasını sağlıyacak nitelikte görülmediğinden dâvanın reddine ve dâvacıdan ilâm harcı alınmasına yer olmadığına 26/2/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dokuzuncu Daire

Esas No: 1969/1112

Karar No: 1970/735

Dâvacı : Veraset Vergi Dairesi Müdürlüğü - İstanbul

Dâvalı : Halit Kabadayı

Dâvanın Özeti : 10.000 liraya satın alındığı beyan edilen gayrimenkulün gerçekte 26.000 liraya satıldığının ihbarla öğrenildiğinden bahisle salınan kaçakçılık cezalı Emlâk Alım Vergisini, ihbarda suiniyet ve çelişki bulunduğu görüşüyle terkin eden İtiraz Komisyonu kararını; ihtilâf konusu gayrimenkul 2/9/1967 tarihinde alıcılara 26.000 liraya satıldığı halde tapuda 10.000 lira olarak beyan edildiğinin muhbir ifadesiyle sabit bulunduğu ileri sürülerek kaçakcılık hükümlerinin tatbiki talep edilmekteyse de dosyada mevcut muhbir dilekçesinde tahimne göre 24.000 liradan fazlasına satılmıştır diyerek kesin bir ifade kullanılmadığı ve vergi dairesi de iddialarını tevsik eden bir başka kesin delil göstermediğine göre tarhiyatın terkininde isabetsizlik bulunmadığı gerekçesi ile onayan 5/2/1969 gün ve 1968/4537 sayılı Temyiz Komisyonu kararının; ortada kaçakcılık yapıldığına dair kesin delil bulunduğu ve bunun nazara alınması gerektiği idiasıyla bozulması talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Cevap verilmemiştir.

Raportör Ülkümen Osmanağaoğlu'nun Düşüncesi : Komisyon kararında usul ve kanuna aykırılık yoktur; dâvanın reddi gerekir.

Kanunsözcüsü Erdem Eke'nin Düşüncesi : Dâva konusu edilen kararda 521 sayılı Danıştay Kanununun 86 ncı maddesinde yazılı bozma sebepleri bulunmadığından, bu karara müteveccih dâvanın reddi gerektiği düşünülmeketdir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüşüldü:

Dâvada ileri sürülen iddialar, usul ve kanun hükümlerine uygun gerekçeyi muhtevi Temyiz Komisyonunun 5/2/1969 gün ve 1968/4537 sayılı kararının bozulmasını sağlıyacak nitelikte görülmediğinden dâvanın reddine ve dâvacıdan ilâm harcı alınmasına yer olmadığına 14/4/1970 gününde oybirliği ile karar verildi.

YARGILAMA USULÜ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Dokuzuncu Daire

Esas No : 1970/401

Karar No : 1970/445

Dâvacı : Giresun Belediye Başkanlığı

Dâvalı : Beden Terbiyesi Bölge Başkanlığı - Giresun

Dâvanın Özeti : Şehir stadında yapılan resmî ve hususî müsabakalardan dolayı Bölge Başkanlığı adına salınan cezalı eğlence resmini kaldıran İtiraz Komisyonu kararına karşı Vergi Dairesi temyiz talebini redle İtiraz Komisyonu kararını tasdik eden 24/11/1969 gün ve 1969/4549 sayılı Temyiz Komisyonu kararının; dilekçede yazılı sebeblere binaen bozulması talebinden ibarettir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüşüldü :

521 sayılı Kanunun 74 üncü madesi gereğince yardımcı Yuva Ertan tarafından hazırlanan rapor ile dâva dilekçesi ve ekleri incelendi :

213 sayılı Vergi Usul Kanununun 406 ncı maddesinin 3 üncü fıkrası hükmü belediyelerin, valilerin muvafakiyetini almadan Temyiz Komisyonunun kesin kararları aleyhine Danıştay'da temyiz dâvası açamıyacaklarını âmirdir.

Bahsi geçen fıkra hükmü gereğince belediye tarafından eğlence resmi ile ilgili kesin Temyiz Komisyonu kararının bozulması talebiyle dâva açılmadan önce valilik muvafakatinin alınması icabederken, valiliğin muvafakati alınmadan açılan işbu dâvanın ehliyet noktasından reddine dâvacı belediyeden ilâm harcı alınmasına yer olmadığına 28/2/1970 gününde oybirliği ile karar verildi.

ONUNCU DAİRE KARARLARI

ASKERLİK MÜKELLEFİYETİ

T. C.

DANIŞTAY

Onuncu Daire

Esas No: 1969/331

Karar No: 1970/278

Dâvacı : Yüksel Pazarkaya

Vekili : Avukat Remzi İnanç

Dâvalılar : 1 — Millî Savunma Bakanlığı
2 — Genel Kurmay Başkanlığı Kara Kuvvetleri Kumandanlığı

Dâvanın Özeti : Almanya'da «Stutgart Üniversitesi Yüksek Teknik Okulu Tabiî ve Felsefî Bilimler Fakültesi Edebi Bilimler ve Estetik» dalında doktora çalışması yaptığından bahisle 1111 sayılı Askerlik Mükellefiyeti Kanununun değişik 35 inci maddesi «E» fıkrası hükmünün hakkında uygulanarak 32 yaşına kadar askere sevk tehiri kararı verilmesi ve evvelce bu yolda verilen kararın iptali yolundaki 26/11/1968 gün ve Asal 4400 (294) 68 Yd. Sb. 5 Ks. 21 sayılı işlemin iptali talebinden ibarettir.

Millî Savunma Bakanlığı Savunması Özeti : Dâvacının mezun olduğu Kimya Enstitüsü Bölümü üzerine doktora yapmadığının; ikinci bir öğrenim yaptığının anlaşılması üzerine 1111 sayılı Kanunun 35 inci maddesinin «C» fıkrasının amir hükmü gereğince sevk tehiri kararının iptal edilmesinde ve askerlik kararı alınmasında mevzuata aykırılık bulunmadığı yolundadır.

Genel Kurmay Başkanlığı Kara Kuvvetleri Komutanlığı Savunması Özeti : Savunma verilmediğinden dosya 521 sayılı Danıştay Kanununun 76 ve 77 nci maddelerine göre fiilen tekemmül etmiştir.

Raportör Semih Tekin Telli'nin Düşüncesi : Durumu, 1111 sayılı Kanunun 35 inci maddesi «E» fıkrası değil «C» fıkrası şümulüne girdiği, dâva dosyası münderecatından anlaşılan dâvacı hakkında yapılan işlemde mevzuata aykırılık bulunmadığından dâvanın reddi gerekeceği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Orhan Erdem'in Düşüncesi : Genel Kurmay Başkanlığı husumet mevkiinden çıkartılarak dâva Millî Savunma Bakanlığının husumetine hasren incelendi.

Dâvacının usule ait iddiaları varit değildir.

1111sayılı Kanunun 35 inci maddesinin değişik (C) fıkrası, üniversitenin bir şubesini bitirdikten sonra diğer şubesine girenlerin ertesi seneye bırakılmayıp askere sevk edileceği ve ayni maddenin 6867 asyılı Kanunla değişik (E) fıkrasında ise, kendi hesaplarına ecnebi memleketlerde tahsil, staj, doktora, asistanlık ve ihtisas yapacakların müesseselerce kabul edilmeleri halinde celp ve sevklerinin 32 yaşına kadar tehir edileceği esas derpiş edilmişse de; dâvacı 1966 yılında Almanya'da Kimya Mühendisliği tahsili ikmal ettiği ve bu kere Stutgart Yüksek Teknik Okulu Edebiyat Bilimler ve Estetik dalında ikinci bir yüksek öğrenim yaptığı ve bu tahsilin doktora tahsili olmadığı, bir an için dâva dosyasına bilâhare bağlanan, sözü edilen Üniversite Sekreterliğinin 9/5/1969 tarihli yazısı mucibince doktora çalışmalarında bulunduğu kabul edilebilirse dahi, bu çalışmanın ilk tahsili olan Kimya dalında olmadığı cihetle durumu (C) fıkrasına uymaktadır. (E) fıkrası ile ilgisi olmadığından 29 yaşını ikmal ettiğinden tehir işleminin bilâhare iptal edilmesinde mevzuata aykırılık yoktur.

Dâvanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince duruşma için gün konularak taraflara yazılı çağrıda bulunulmuş ve belli edilen günde dâvacının gelmediği vekili Avukat Remzi İnanç ile dâvalı idareleri temsilen Hak. Bnb. Sırrı Akbay'ın geldikleri anlaşılmakla kanunsözcüsünün huzuruyla açık duruşmaya başlandı. Taraflara usulüne göre söz verilerek dinlendikten, kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan sonra dâva dosyası ve oturumu müteakip verilen 7/10/1969 günlü ara kararıyla 18/12/1969 günlü ara kararına Millî Eğitim Bakanlığınca gönderilen cevabı yazı ve ekleri incelendi ve işin gereği düşünüldü :

Genel Kurmay Başkanlığı Kara Kuvvetleri Komutanlığı hasım mevkiinden çıkarılarak dâva, Millî Savunma Bakanlığı husumetine hasren incelendi :

1111 sayılı Askerlik Mükellefiyeti Kanununun 35 inci maddesine 6867 sayılı Kanunla ilâve edilen «E» fıkrasında; «Devletçe görülen lüzum üzerine mühendis madenci, jeoloğ, hekim ve öğretmenler ile iç ve dış hizmetlerde, kurs ve stajlarda bulunan vazifeliler ve kendi hesaplarına ecnebi memleketlerinde tahsil, staj, doktora, asistanlık ve ihtisas yapmak istiyenlerden bu istekleri tahsil, staj, doktora, asistailk ve ihtisas yapacakları müesseselerce ve varsa mevburi hizmetle bağlı bulunduğu müesseseler tarafından kabul edilenlerin askere celp ve sevkleri Askerlik Kanununun 86 ve 89 uncu maddelerinden biri durumuna girmemiş olmak şartıyla Millî Müdafaa Vekâletince 32 yaşına kadar tehir edilebilir, çalıştıkları vazifelerden ve kurslardan ve devam ettikleri tahsil ve ihtisastan ayrılanlar hakında evvelce alınmış sevk tehiri kararı kaldırılır.» denilmiş ve aynı maddeye 3920 sayılı Kanunla eklenen «C» fıkrasında da; «..... Üniversitenin bir şubesini bitirdikten sonra diğer şubesine girenler ertesi seneye bırakılmayıp asker edilirler.....» hükmü yer almış bulunmasına ve dâvacının Sümerbank Genel Müdürlüğü hesabına Almanya'nın Stutgart Üniversitesi Tabiî ve Edebî Bilimler Fakültesi Kimya Enstitüsünde Kimya Mühendisliği tahsil ederek ve diploma sınavını 4/7/1966 gününde başarıyla vererek mezuniyetini müteakip hesabına tahsil

yaptığı Sümerbank Genel Müdürlüğünce ihtisas yapmasına müsaade edilmemesi üzerine bu idareyle tahsil giderlerinden olan borcunu ödemek suretiyle ilişiğini kestiği ve 1966-1967 ders yılında aynı Üniversitenin Edebî Bilimler ve Estetik dalına asil öğrenci olarak kayıtlandığı ve 1967 - 1968 kış sömestrinden itibaren de Edebiyat dalında doktora öğrenimine başladığı Millî Eğitim Bakanlığı Almanya Bölgesi Öğrenci Müfettişliğinin 16/1/1970 gün ve 577 sayılı yazısı ve eklerinden anlaşılmasına ve yukarda açıklanan «E» fıkrasındaki «doktora çalışması» ifadesiyle dâvacının 1966 yılında mezun olduğu Kimya Enstitüsü dalında yapılacak doktora çalışmasının kastedilmiş bulunduğu tabiî olup başka bir dalda yapılacak öğrenim veya doktora çalışmasını, yukarda belirtilen «C» fıkrasının «Üniversitenin bir şubesini bitirdikten sonra diğer bir şubesine girenler» hükmü içerisinde mütalâa ve kabul etmek lâzım geleceğine ve mezkûr «E» fıkrasının daha sonra yürürlüğe girmesi sebebiyle «C» fıkrası hükmüne zımnen ortadan kaldırdığı ve sevk tehiri kararının yetkili organca iptal edilmediği yolundaki dâvacı iddialarının varit görülmemesine binaen dâvacının yukarda açıklanan durumunun anlaşılması üzerine evvelce verilen sevk tehiri kararının iptal edilmesi suretiyle dâvalı idarece yapılan işlemde mevzuata aykırılık bulunmadığı cihetle dâvanın reddine, harç peşin alındığından yeniden alınmasına yer olmadığına 28/2/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

DUL VE YETİM AYLIĞI

T. C.

DANIŞTAY

Onuncu Daire

Esas No: 1969/751

Karar No: 1970/572

Dâvacı : Emine Şevkiye Oktay

Dâvalı : T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü

Vekili : Avukat Sabri Gerçeker

Dâvanın Özeti :Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi hemşirelerinden iken 20/7/1950 gününde adi malul olarak emekliye sevkedilerek 18 yıl 11 ay hizmeti üzerinden ve 1/8/1950 gününden itibaren maluliyet aylığı bağlandığı; bilâhare Tarım Bakanlığı Memurlarından iken 1/1/1957 gününde vefat eden eşi Osman'dan da dul maaşına müstehak duruma geldiği halde kendi maaşı daha fazla olduğundan süresinde talepte bulunmadığı ve tercih hakkını kullanmadığı; 1/3/1969 gününde yürürlüğe giren 1101 sayılı Kanuna göre kocasından bağlanacak dul maaşının daha fazla olması karşısında yaptığı başvurmanın kabul edilmediği ileri sürülerek dâvalı idarece bu yolda yapılan işlemin iptali talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Kocasının vefat gününden itibaren 5434 sayılı Kanunun 94 üncü maddesinin tanıdığı 1 aylık müddet içerisinde müracaat ederek tercih hakkını kullanmamış olan dâvacının 12 sene sonra yaptığı başvurmanın kabul edilmemesi suretiyle dâvalı idarece yapılan işlemde mevzuata aykırılık bulunmadığı yolundadır.

Raporlör Semih Tekin Telli'nin Düşüncesi : 5434 sayılı Kanunun 94 üncü maddesinin 6 ncı fıkrasında, adi malullük aylığı almakta iken daha fazla dul aylığına müstehak duruma girenlere bir ay içinde yazı ile sandıktan istemeleri şartıyla eski aylıkları kesilerek yeni aylıklarının bağlanacağı sarih olarak belirtilmiş olup bu hükme göre «daha fazla dul aylığına müstehak duruma girme» halinin mevcudiyeti şart olmasına ve 1/8/1950 gününden itibaren adi malul aylığı bağlanan dâvacının, eşinin 1/7/1957 gününde vefatı üzerine eşinden de dul maaşına müstehak hale gelmiş olduğu anlaşılmakta ise de bu tarihte «daha fazla olma» şartının tahakkuk etmediği ve bu şartın 1/3/1969 gününde yürürlüğe giren 1101 sayılı Kanunla tahakkuk ettiğinden 1 aylık sürenin de bu günden itibaren başlaması gerekeceğine ve bu tarihe nazaran süresinde ve 17/3/1969 günlü dilekçe ile başvurulmuş olmasına binaen dâvacının isteğinin kabulüyle dâvalı idarece aksine yapılan işlemin iptali gerekeceği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü **Faruk Kaymakçı'nın Düşüncesi** : 5434 sayılı Kanununun 94 üncü maddesinin 6 ncı fıkrasında (emekli, adi malûllük veya vazife malûllüğü aylığı almakta iken daha fazla dul veya yetim aylığına müstehak duruma girenlere bir ay içinde yazı ile sandıktan istemeleri şartıyle eski aylıkları kesilerek yeni aylıkları bağlanır) denildiğine göre, ebelikten emekliye ayrılması üzerine kendisine adi malûlluk aylığı bağlanmış olan dâvacının, ölü kocası Osman Oktay'dan dolayı 1101 sayılı Kanun gereğince daha fazla emekli aylığı almağa müstehak duruma girdiği yolundaki 17/3/1969 günlü müracaatının, 1101 sayılı Kanunun 1/3/1969 olan yürürlük tarihine göre bir aylık sürede olması sebebiyle tetkiki gerekirken tercih süresinin geçirilmiş olduğu sebebiyle reddi yolunda tesis edilen işlemde isabet bulunmadığı görülmekle iptalinin gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince işin gereği düşünüldü :

1/1/1950 gününde yürürlüğe giren 5434 sayılı Kanunun 94 üncü maddesinin 6 ncı fıkrasında; «... Emekli, adi malûllük veya vazife malûllüğü aylığı almakta iken daha fazla dul veya yetim aylığına müstehak duruma girenlere bir ay içinde yazı ile Sandıktan istemeleri şartıyla eski aylıkları kesilerek yeni aylıkları bağlanır...» denilmesine ve Ankara Tıp Fakültesi hemşirelerinden iken adi malul olarak emekliye sevk edilerek 1/8/1950 gününden itibaren adi malul maaşı bağlanan dâvacı Tarım Bakanlığı memurlarından iken 1/7/1957 gününde vefat eden eşinden de bu tarihte dul maaşına müstehak duruma geldiği halde kendi maaşından daha az olması sebebiyle mezkûr günden itibaren tanınan bir aylık süre zarfında tercih hakını kullanmadığı anlaşılmasına ve 1/3/1969 gününde yürürlüğe giren 1101 sayılı Kanuna göre kocasından bağlanacak dul maaşının kendisine bağlanan adî malûl aylığından daha fazla hale gelmesi, kendisine bu yolda yeni bir başvurma hakkı veremiyeceğine binaen dâvanın reddine, ilâm harcı peşin alındığından ayrıca alınmasına yer olmadığına, 250 kuruş yargılama gideriyle beş yüz lira vekâlet ücretinin dâvalıya verilmek üzere dâvacıdan tahsiline 15/4/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

EMEKLİLİK TAHSİSİ

T. C.

DANIŞTAY

Onuncu Daire

Esas No : 1969/1200

Karar No : 1970/280

Dâvacı : Kaplan Gündaş

Dâvalı : T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü

Vekili : Av. Sabri Gerçeker

Dâvanın Özeti : Orduda Kd. Yzb. rütbesinde iken 11/6/1952 gününde adî malul olarak emekliye sevk edildiğinden ve 60 lira aslî maaş (o zamanki tutarı 400) lira üzerinden 1/7/1952 gününden itibaren maluliyet maaşı bağlandığından bahisle 1/3/1969 gününde yürürlüğe giren 1101 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesine göre bu aylığın mezkûr kanunun yürürlüğü günündeki emsalleri seviyesine çıkarılması ve dâvalı idarece aksine yapılan işlemin iptali isteminden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvanın, vaktinden evvel açılmış bulunması ve husumetin idarelerine tevcihine imkân olmaması sebebiyle incelenemiyeceği gibi esasen 5434 sayılı Kanunun 545 sayılı Kanunla değişik 100 üncü maddesinin emekliye ayrılanların yeniden görev almaları halinde bilâhare emekliye sevkleri üzerine eski ve yeni hizmetleri toplanmına ve son maaşına göre tahsis yapılacağı yolundaki hükmünce dâvacının yeniden görev almasıyla ortada bir tahsis işlemi kalmayıp sadece eski hizmet mevcut olduğundan hakkında müesses işlemde mevzuata aykırılık gösteren bir cihet olmadığı yolundadır.

Raportör Semih Tekin Telli'nin Düşüncesi : Usule ait def'iler yerinde değildir.

5434 sayılı Kanunun değişik 100 üncü maddesinin sarih hükmü gereğince dâvacı hakkında yapılan işlemde kanunsuzluk ve mevzuata aykırılık bulunmadığından dâvanın reddi gerekeceği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Faruk Kaymakçı'nın Düşüncesi : Yüzbaşı iken 1/7/1952 tarihinde adi malul olarak emekliye sevkedilen ve kendisine adi malul aylığı bağlanmış olan dâvacının 1101 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte emeklilikle ilgili bir görevde bulunmasının, kendisine evvelce bağlanmış olan adi maluliyet aylığının 1101 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesinin atıfta bulunduğu ek madde 1. gereğince düzeltilmesine bir engel teşkil etmiyeceği sebebiyle dâvalı idarece aksi yönde tesis edilen işlemin iptalinin gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince işin gereği düşünüldü :

Dâvacı, birinci ve ikinci dâva dilekçelerinde, münhasıran 1/3/1969 gününde yürürlüğe giren 1101 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesine göre 1/7/1952 gününden itibaren bağlanan maluliyet aylığının 1/3/1969 günündeki rütbe, kadro unvanı, derece, fiilî ve itibarî hizmet süresi aynı olanlara bağlanması gereken aylık miktarına çıkarılmasını istediğini açıkca ve israrlı olarak ileri sürdüğünden, yeniden emekliye sevkinde yapılacak tahsisin ne suretle olacağını istemediğini belirttiğinden, dâvalı idarece ileri sürülen dâvanın vaktinden evvel açılmış olduğu ve husumetin tevcihinde isabetsizlik bulunduğu yolundaki def'ileri varit görülmemiştir.

Esasa gelince; 5434 sayılı Kanunun 545 sayılı Kanunla değişik 100 üncü maddesinde; «Emekli, adi malullük veya vazife malullüğü aylığı almakta iken (Erlerle emeklilik hakkı şarta bağlı olanlar hariç) emeklilik hakkı tanınan bir vazifeye tâyin edilenlerin tekrar emekliye ayrılmalarını istemeleri veya emekliye sevk edilmesi halinde kendilerine veya ölümlerinde dul ve yetimlerine eski ve yeni hizmetlerinin toplamı üzerinden ve bu kanun hükümleri dairesinde aylık bağlanır ...» denilmesine ve 11/6/1952 gününde Ordudan K. Yzb. rütbesi ve 60 lira aslî maaş üzerinden malulen emekliye ayrılan ve 1/7/1952 gününden itibaren maluliyet aylığı bağlanan dâvacı bilâhare aldığı «çalışabilir» raporu üzerine 1/5/1962 gününden itibaren müktesep hak maaşı olan 60 lira aslî (800 lira) maaşla yeniden emekliliğe tabi bir göreve tâyin edilmekle ve 545 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 5/3/1965 gününde de bu görevde bulunmakla durumu yukarda açıklanan 100 üncü madde şümulüne girdiğinden ortada maluliyet tahsisi ve aylığı kalmamış olup malulen emekliye sevki gününe kadarki eski hizmeti ile bilâhare çalışmağa başladığı görevine ait yeni hizmeti mevzubahis olduğundan ve böylece 1/3/1969 gününde yürürlüğe giren 1101 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesine göre bu tarihten itibaren emsalleri seviyesine çıkarılması gerekli bir maluliyet aylığı mevcut bulunmadığı gibi esasen mezkûr geçici 2 nci maddenin tedvil gayesi eski ve yeni emekliler arasındaki eşitsizliği gidermeğe matuf ve müteveccih olduğundan Kd. Yzb. rütbesi kadro maaşını 70 liraya çıkaran 263 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 1/3/1961 gününden sonra 1/5/1962 gününde 60 lira müktesep hak maaşla yeniden vazifeye başlayarak 70,80 ve 90 lira maaşa terfi ettirilen dâvacı binnetice eski ve yeni Kd. Yzb. emeklileri arasındaki 60 ile 70 lira maaş farkını zaten sivil sektörde çalışarak kazanmış bulunmasına binaen, dâvacı hakkında yapılan işlemde mevzuata aykırılık bulunmadığından dâvanın reddine ve ilâm harcı peşin alındığından ayrıca alınmasına yer olmadığına ve 250 kuruş yargılama gideri ile beşyüz lira vekâlet ücretinin dâvalıya verilmek üzere dâvacıdan tahsiline 28/2/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Onuncu Daire

Esas No : 1969/1867

Karar No : 1970/514

Dâvacı	: Basri Sipahi
Dâvalı	: T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü
Vekili	: Av. Şükran Atauz

Dâvanın Özeti : 1/3/1969 gününde yürürlüğe giren 1101 sayılı Kanundan sonra 13/7/1969 gününde yaş haddinden emekliye ayrıldığından, müteakiben emekli aylığını da almak suretiyle M.T.A. Enstitüsünde yevmiyeli olarak görev aldığından, bilâhare 14/11/1969 gün ve 8.12/36562 sayılı dâvalı idarece verilen kararla mezkûr kanunun ek 5 inci maddesi uyarınca emekli aylığının, ödenmesine imkân olmadığı ileri sürülerek kesildiğinden ve ödenen 4 aylık tutarının da istirdadı cihetine gidildiğinden bahisle bu yolda yapılan işlemin iptali isteminden ibarettir.

Savunmanın Özeti : 1101 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 1/3/1969 gününden sonra emekliye ayrılan ve bilâhare yevmiyeli bir hizmete giren dâvacı hakkında anılan kanunun ek 5 inci maddesinin uygulanma kabiliyeti olup, kendisinin aynı kanunun geçici 9 uncu maddesinden ve binnetice bu geçici maddenin tanıdığı 1 yıllık tercih hakkından faydalanmasına imkân bulunmadığı ve bu sebeble müesses işlemde mevzuata aykırılık olmadığı yolundadır.

Raportör Semih Tekin Telli'nin Düşüncesi : Hukukun umumî prensiplerine göre; kabul edilen bir kanun hükmünün yürürlüğe girdiği tarihten sonraki hadiselere uygulanma kabiliyeti olup evvelki olaylara tatbiki ancak intikali hükümler vazeden geçici maddelerle kabil ve mümkün ise de 1/3/1969 gününde yürürlüğe giren 1101 sayılı Kanunun geçici 9 uncu maddesi geçmişe değil, aksine olarak istikbale muzaf bir hüküm vazetmiş olup 1/3/1969 - 1/3/1970 günleri arasında, anılan kanunun ek 5 inci maddesi 1 inci fıkrasında sayılan yerlerde ve şekilde çalışan emeklilerin hem görev ve hem de emekli maaşlarının ödeneceği ve bu sürenin sonunda tercih hakkının kullanılması ya da kullanılmaması halinde bu aylıklardan bir tanesinin kesileceği açıklanmış bulunmasına göre geçici maddenin bu özelliği sebebiyle dâvacı gibi 1/3/1969 - 1/3/1970 günleri arasındaki süre zarfında ek 5 inci maddede belirtilen şekilde görev alanların da anılan geçici 9 uncu maddesi şümulünde mütalaa edilecek 1 yıllık tercih hakkının bunlara da tanınması gerekeceği ve binnetice 13/7/1969 gününden sonra yevmiyeli hizmete giren dâvacının da 1/3/1970 gününe kadar hem emekli aylığını ve hem de görev aylığını alması eşitlik prensibine, hakkaniyet ve nasafet kaidelerine ve kanunun tedvin

gayesine uygun düşeceği cihetle dâvalı idarece aksine yapılan işlemin iptali gerekeceği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Orhan Erdem'in Düşüncesi : 1101 sayılı Kanunun «halen» ile başlayan geçici 9 uncu maddesiyle bu kanunun yürürlüğe girdiği 1/3/1969 tarihinde aynı kanunun ek 5 inci maddesinin 1 inci fıkrası şümulüne girenlerin emekli aylıklarını almaya 1/3/1970 tarihine kadar devam edebileceklerine dair olup; dâvacı 1/3/1969 tarihinden sonra 1/8/1969 tarihinde emekli olarak M.T.A. Enstitüsünde yevmiyeli görev aldığı cihetle sözü geçen geçici maddeden 1/3/1970 tarihine kadar yararlanmasına imkân yoktur.

Dayanağı olmayan dâvanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince işin gereği düşünüldü :

1/3/1969 gününde yürürlüğe giren 1101 sayılı Kanunun ek 5 inci maddesinde; T. C. Emekli Sandığı Kanununa tâbi Daire, Kurum ve ortaklıklar ile bunların Sosyal Sigortalar Kanununa tâbi işyerlerinde emekliliğe tâbi olmayan ücretli, geçici kadrolu veya yevmiyeli hizmetlere tâyin edilen emeklilerin buralarda çalıştıkları sürece emekli aylıklarının kesileceği, bunları çalıştıranların vazifeye başladıkları tarihlerden itibaren bir ay içinde yazı ile T. C. Emekli Sandığına bilgi verecekleri, ancak mahiyeti itibariyle hizmetin görülmesi mücbir bir sebebe dayandığı ve özel bir ihtisas gerektirdiği ilgili Bakanlığın teklifi ve Maliye Bakanlığının mütalaası alınmak suretiyle Bakanlar Kurulu Kararı ile belirtilen yerlere tâyin edilecekler hakkında bu madde hükmünün uygulanmıyacağı açıklanmış olup aynı kanunun geçici 9 uncu maddesinde de; halen ek 5 inci maddenin 1 inci fıkrası şümulüne giren emeklilerin bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yazı ile görevlerine devam edip etmiyeceklerini T.C. Emekli Sandığına bildirmeğe mecbur oldukları bu müddet içinde tercih hakkını kullanmış olanlarla olmıyanların emekli aylıklarının birinci yılın sonunu takibeden aybaşından itibaren kesileceği ve bunları çalıştıranların durumu, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde T. C. Emekli Sandığına bildirecekleri sarih olarak belirtilmiş bulunmasına ve bu esasa göre mezkûr geçici 9 uncu maddenin uygulanabilmesi için yukarda anılan 1101 sayılı Kanunun yürürlüğü tarihi olan 1/3/1969 gününde ek 5 inci maddesinin 1 inci fıkrasında sayılan yerlerde görevli emeklilerden olmak şart olup bu günden sonra bu fıkrada belirtilen duruma girilmesi halinde yalnızca ek 5 inci maddenin uygulanma kabiliyeti olup açıklanan geçici maddenin tatbiki ve binnetice 1 yıllık tercih hakkının kullanılması mümkün görülmemesine binaen M.T.A. Enstitüsü Anbar Memurluğu kadrosunda çalışmakta iken 13/7/1969 gününde yaş haddinden emekliye sevk edilerek emekli aylığı tahsis edilen ve bundan sonra aynı müessesede Teknik Ameliyeler Şubesinde Malzeme Memuru sıfatiyle ve yevmiyeli olarak görev alan dâvacının durmunun anlaşılması üzerine 14/11/1969 günlü kararla emekli aylığının kesilmesi ve bu tarihe kadar ödenenlerinin geri istenilmesi yolunda dâvalı idarece yapılan işlemde mevzuata aykırılık görülmediği cihetle dâvanın reddine,

harç peşin alındığından ayrıca alınmasına yer olmadığına, 250 kuruş yargılama gideriyle beş yüz lira vekâlet ücretinin dâvalıya verilmek üzere dâvacıdan tahsiline ve yürütmenin durdurulması isteğinin reddi sebebiyle fazla kaldığı anlaşılan tehiri icra harcının istek halinde dâvacıya iadesine 6/4/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

EMEKLİLİKLE İLGİLENDİRME

T. C.

DANIŞTAY

Onuncu Daire

Esas No : 1969/274

Karar No : 1970/234

Dâvacı : Ali Farukoğlu

Dâvalı : Pülümür Belediye Başkanlığı

Dâvanın Özeti : Belediyede temizlik işçisi olarak 29 sene çalıştığını ileri sürerek emeklilik hakkının tanınması isteminden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvacı muvakkat temizlik işçisi olarak günlük yevmiye ile çalıştırıldığından 5434 sayılı Kanunla ilgilendirilmediği yolundadır.

Raportör Mahir Tuncalp'ın Düşüncesi : Dâvacının Pülümür Belediyesinde geçen 29 senelik hizmetinin bütçenin işçi yevmiyeleri faslından günlük yevmiye halinde ödendiğinin ve böylece Emekli Sandığı Kanununa tabi bir hizmeti bulunmadığı dâva dosyası münderecatından anlaşıldığı cihetle dâvalı idarece emekli maaşı bağlamamak suretiyle tesis edilen işlemde mevzuata aykırılık görülmediğinden mesnetsiz olan dâvanın reddi gerekeceği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Suzan Soyer'in Düşüncesi : İdari dâva kesin ve lazımülicra bir idarî işlem üzerine açılabilir. Dosyada dâva mevzuu olabilecek idarî bir işlem ve bu hususta yeterli bir belgeye rastlanmadığından dâvanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince işin gereği düşünüldü :

Dâvacının, dâvalı Belediyede geçen 29 senelik hizmetinin günlük yevmiyeli olup ücretinin bütçenin işçi yevmiyeleri faslından günlük yevmiye halinde ödendiği ve ücretli kadroya alınmadığından kendisinden emekli keseneği kesilmediği, Dairemizce verilen 17/11/1969 günlü ara kararına cevap teşkil eden Pülümür Kaymakamlığının 6/2/1970 gün ve 23 sayılı yazısından anlaşılmasına ve böylece

adı geçenin Belediyede geçen bu hizmetlerinin 5434 sayılı Kanunun şümulü dışında kalmasına binaen dâvalı idarece tesis edilen işlemde mevzuata aykırılık bulunmadığı cihetle mesnetsiz olan dâvanın reddine, harç peşin alındığından yeniden alınmasına yer olmadığına 26/2/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

HİZMET BORÇLANDIRILMASI

T. C.

DANIŞTAY

Onuncu Daire

Esas No : 1969/814

Karar No : 1970/137

Dâvacı : Mehmet Vecdet Canbolat

Dâvalı : T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü

Vekili : Av. Tacettin Menteşeoğlu

Dâvanın Özeti : 6/10/1947 - 28/2/1950 günleri arasında Adana Belediyesi hesap işleri tahsilât servisi nakil vasıtaları aidatlı rüsum tahsildarı olarak geçen 28 aylık hizmetinin borçlandırılmak suretiyle emeklilik fiilî hizmetine ilâvesi ve dâvalı idarece aksine yapılan işlemin iptali isteminden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvacının borçlandırılmasını istediği hizmetinin geçici veya daimi bir kadrodan ücret ödemek şeklinde değil de tahsil ettiği paralardan muayyen bir yüzde verilmek suretiyle geçmesi sebebiyle durumunun 545 sayılı Kanunun ek 5 inci maddesi şümulüne girmediği ve bundan dolayı hakkında yapılan işlemde mevzuata aykırılık buulunmadığı yolundadır.

Raportör Semih Tekin Telli'nin Düşüncesi : Durumu, 545 sayılı Kanunun 5 inci maddesiyle 5434 sayılı kanuna eklenen ek maddenin, borçlandırılma için aradığı şartlara uyduğu anlaşılan dâvacının isteğinin kabulüyle aksine yapılan dâvalı idare işleminin iptali gerekeceği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Orhan Erdem'in Düşüncesi : Dâvacının tahsildarlık görevinin bir kadroya istinat etmeyip, ücretinin topladığı yüzdelerden ödendiği ve bilâhare hizmetine 3656 sayılı Kanunun 23 üncü maddesi gereğince Bakanlar Kurulunca onaylanan tip kadrolarda devam ettiği anlaşılmaktadır.

Şu hale göre dâvacının 1947 - 1950 yılları arasındaki görevinin bir kadroya istinat etmediği hususunu kabul etmek gerekir. Halbuki 545 sayılı Kanuna ek 5 inci maddesi; sonradan çıkan bir kanunla sürekli hale getirilen hizmetlerin borçlandırılacağını amirdir. Dâvacının geçici de olsa kadrosu olmadığına göre sürekli hale getirilmesi söz konusu değildir.

Dâvanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince işin gereği düşünüldü :

1/3/1965 gününde yürürlüğe giren 545 sayılı Kanunun 5 inci maddesiyle kabul edilen ek maddede, yazı ile süresinde Emekli Sandığına müracaat edeceklerin

borçlandırılma mevzuuna giren (Emvali metruke veya mubadil hesabi carisinden aylık ücret almak suretiyle geçen süreler dahil) geçmiş hizmetleriyle sonradan bir kanunla sürekli hale getirilen ve sigorta dışında geçen hizmetlerinin en çok 10 yılının borçlandırılmak suretiyle fiili hizmet sürelerine ekleneceği açıklanmış bulunmasına ve mezkûr ek maddede de «hizmetler» tabiri kullanılmak suretiyle muhakkak geçici veya daimi bir ücret kadrosunda görevli olmak şartı aranmamış, ancak bu hizmetlerin sonradan bir kanunla sürekli hale getirilmesi ve sigorta dışında geçmiş olması şart kılınmış olup dâvacının da 6/10/1947 gününden beri Adana Belediyesi Hesap İşleri Tahsilât Servisindeki Nakil Vasıtaları Rüsum Aidatlı Tahsildarlığı görevi, 1580 sayılı Belediyeler Kanununun 70 inci maddesinin verdiği salâhiyete istinaden Belediye Meclisinin 2/3/1950 gün ve 269 sayılı kararı ile sürekli ve 3656 sayılı Kanunun 23 üncü maddesi mucibince Bakanlar Kurulundan tasdikli tip kadrolu bir görev haline getirilmiş bulunduğundan binnetice sonradan bir kanunla süreli hale getirilme şartının da yerine geldiği anlaşılmasına binaen kendisinin durumu yukarıda zikredilen 545 sayılı Kanunun ek maddesi şümulüne girdiği cihetle hakkında bu hizmetinin borçlandırılmaması suretiyle dâvalı idarece yapılan işlemin iptaline ve peşin alınan 3000 kuruş ilâm harcının dâvacıya iadesi ile bu miktar harcın dâvalıdan alınmasına ve 3750 kuruş yargılama giderinin dâvacıya verilmek üzere dâvalıdan tahsiline 29/1/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Onuncu Daire

Esas No : 1969/1418

Karar No : 1970/219

Dâvacı : Halil Avcı

Dâvalı : T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü

Vekili : Avukat Hâle Erer

Dâvanın Özeti : Köy Bürosu Kâtipliğinde geçen hizmetlerinin, talebi üzerine 545 sayılı Kanun gereğince borçlandırıldığı halde mezkûr işlemin bilâhare iptal edildiğinden bahisle bu yoldaki dâvalı idare tasarrufunun iptali ve bahis konusu hizmetlerinin emeklilik fiilî hizmetine borçlandırılmak suretiyle ilâvesi isteminden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvacının köy bürosu kâtipliğinde geçen hizmetlerinin borçlandırılmasını istemesi üzerine korunmaya muhtaç çocukları koruma birliği başkanlığından getirtilen borçlanma tahakkuk cetvelinde bu hizmetine ait aylıklarını özel idareden aldığı belirtildiğinden borçlandırılma işleminin yapıldığı; bilâhare Ayaş Özel İdare Memurluğu ile yapılan yazışma sonucunda ilgilinin bahis konusu bu hizmeti sırasında ücretini özel idareden almayıp köy sandığından aldığı tespit edildiğinden durumu 545 sayılı Kanunun 5 inci maddesi şümulüne girmemesi sebebiyle evvelce tesis edilen borçlanma işleminin iptal edildiği yolundadır.

Raportör Semih Tekin Telli'nin Düşüncesi : Dâvacının borçlandırılmak suretiyle Emeklilik fiilî hizmetine eklenmesini istediği köy sandığından ücreti ödemek suretiyle köy bürosu kâtipliğinde geçen hizmetinin 5434 sayılı Kanunun geçici 65 inci maddesi ve 545 sayılı Kanunla eklenen ek madde içerisinde sayılanlar meyanında kabulü mümkün bulunmadığından dâvanın reddi gerekeceği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Suzan Soyer'in Düşüncesi : 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanununun 65 inci maddesinde borçlanılabilecek hizmetler açık olarak hükme bağlanmış olup dâvacının Köy Kâtipliğinde geçen ve ücreti köy sandığından ödenen hizmetlerin bu maddede zikredilen hizmetlerden sayılmasına imkân olmadığı cihetle dâva mevzuu işlemde kanuna aykırılık görülmemiştir.

Dâvanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince işin gereği düşünüldü :

1/1/1950 gününde yürürlüğe giren 5434 sayılı Kanunun geçici 65 inci maddesinde borçlanılabilecek vazife ve hizmetler açıkca belirtilmiş olup 5/3/1965 günün-

de yürürlüğe giren 545 sayılı Kanunun 5 inci maddesiyle yukarıda anılan 5434 sa-lı Kanuna eklenen ek maddede de; süresinde yazı ile T.C. Emekli Sandığına müracaat edeceklerin borçlandırılma mevzuuna giren (Emvali metruke veya mübadil hesabı carisinden aylık ücret almak suretiyle geçen süreler dahil) geçmiş hizmetleriyle sonradan bir kanun ile sürekli hale getirilen ve sigorta dışında geçen hizmetlerden en çok 10 yılının istek tarihindeki (re'sen emekliye sevk olunanlarla ölenlerin vazife ile ilgilerinin kesildiği tarihlerdeki) emeklilik keseneğine esas derece tutarları nazara alınmak ve bu tarihlerde derece tutarlarının tabi olduğu kesenek ve karşılık tutarı üzerinden borçlandırılmak suretiyle fiili hizmet sürelerine ekleneceği açıklanmış bulunmamasına ve dâvacının, köy bürosu kâtipliğinde özel idareden değil de köy sandığından ücret almak suretiyle geçen hizmeti yukarıda açıklanan maddeler içine girmemesine binaen bu hizmetinin «borçlandırılmasında» ve özel idareden aylık ücret almak suretiyle geçtiği sanılarak 23/11/1968 gün ve 120321 sayılı fişle yapılan borçlandırılma işleminin, bilâhare aylık ücretin köy sandığından alındığının belgelerle anlaşılması üzerine iptal edilmesinde mevzuata aykırılık görülmediğinden dâvanın reddine ve dâvacı yargılama yardımına nail olduğundan 3000 kuruş maktu harçla 3000 kuruş başvurma harcının verebilecek duruma geldiğinde kendisinden alınmasına ve 250 kuruş yargılama gideri ile beş yüz lira vekâlet ücretinin yine ödeyebilecek duruma geldiğinde dâvalıya verilmek üzere dâvacıdan tahsiline 14/2/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Onuncu Daire

Esas No : 1969/1483

Karar No : 1970/495

Dâvacı	: Muammer Kurtay
Dâvalı	: T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü
Vekili	: Av. İlhami Simitçi

Dâvanın Özeti : 1136 sayılı Avukatlık Kanunu hükümlerine dayanılarak hakkında emeklilik işlemi yapılması yolundaki başvurmasının, müracaat hakkının henüz doğmadığından bahisle reddi yolunda dâvalı idarece yapılan 16/8/1969 gün ve 20/12.12.411.90 sayılı işlemin iptali isteminden ibarettir.

Savunmanın Özeti : 1136 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesininde, emekli keseneği ödedikleri memuriyet veya hizmetten bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce her ne sebeple olursa olsun ayrılmış olanların, fiilî avukatlık sürelerini borçlanabilmeleri için mensup oldukları baronun topluluk sigortasına katılması ve müracaatların baro aracılığı ile yapılması gerekeceği cihetle henüz tâbi olduğu barosu topluluk sigortasına katılmamış olan dâvacının bu sigortaya dahil olup olamıyacağı bilinmediğinden baro aracılığı ile de yapılmayan talebinin yerine getirilmemesinde kanuna aykırılık olmadığı yolundadır.

Raportör Burhan Öç'ün Düşüncesi: Dâvacının bağlı bulunduğu barosunun topluluk sigortasına katılmadan ve bu baro aracılığı olmaksızın re'sen yaptığı borçlandırılma isteminin yerine getirilmemesinde 1136 sayılı Avukatlık Kanununun geçici 2 nci maddesine aykırılık görülmediğinden dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Orhan Erdem'in Düşüncesi: Dâva konusu, dâvalı idarece tesis edilen dâvacının, bağlı olduğu Baronun Topluluk Sigortasına dahil olmadan ve baro aracılığı olmaksızın vaki olan borçlanma isteminin dikkate alınamıyacağına dair 16/8/1969 gün ve 20-12-sayılı işlemin iptaline taallûk etmektedir.

1136 sayılı Kanunun geçici 2 nci madesi, müracaatın baro aracılığı vasıtasıyla ve Baronun Topluluk Sigortasına girmesinden sonra 3 ay içerisinde yapılacağını amir olduğundan daha önceki müracaatının kabul edilmemesinde mevzuata aykırılık yoktur. Fotokopisi ekli belgeye göre bu kere borçlanma işlemi yapılmamışsa da, bu işlem topluluk sigortasına girmeden sonradır.

Dâvacının ikinci dilekçesindeki aylık bağlama talebi, tevsii mahiyetinde olduğundan nazara alınmamıştır. Dayanağı olmayan dâvanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince duruşma için gün konularak taraflara yazılı çağrıda bulunulmuş ve belli günde dâvacı ile dâvalı idareyi temsilen Av. İlhami Simitçi'nin geldikleri anlaşılmış olmakla kanunsözcüsünün huzuru ile açık duruşmaya başlandı. Taraflara usulüne göre söz verilerek dinlendikten ve kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan sonra dosya incelendi ve işin gereği düşünüldü :

1136 sayılı Avukatlık Kanununun geçici 2 nci maddesinde; emekli keseneği ödedikleri memuriyet veya hizmetten bu kanunun yürülüğe girdiği tarihten önce her ne sebeple olursa olsun ayrılmış olanlar kendilerine emeklilik veya malûllük aylığı bağlanmamış olmak şartiyle T.C. Emekli Sandığı ile ilgilerinin kesildiği tarihten bu kanunun yürürlük tarihine kadar Sosyal Sigortaya tâbi olmaksızın geçen fiili avukatlık sürelerinin tamamını veya bu sürenin emekliliğe esas olan eski hizmetlerinin süresi ile birlikte 25 yılı doldurmaya yetecek kısmının borçlanabilmek için ilgilinin listesine yazılı bulunduğu baronun topluluk sigortasına katıldığı tarihten itibaren üç ay içinde, bu baro aracılığı ile T.C. Emekli Sandığına yazılı olarak başvurmasının zorunlu olduğu yazılı bulunmasına ve bu maddeye göre avukatların, Sosyal Sigortalar Kurumu veya T.C. Emekli Sandığı ile ilgilendirmelerini istiyebilmeleri, tabi oldukları baronun topluluk sigortasına katılmasıyla kabil ve mümkün olup ancak bundan sonra bu hiyar hakkını kullanabileceklerini, bu bakımdan anılan kanunun geçici 2 nci maddesine göre fiili avukatlıkta geçen sürenin borçlanılarak emeklilik tahsisi veya emeklilikle ilgilendirilme hakkından istifade için belirtilen sürenin, tâbi olunan baronun topluluk sigortasına katılmasından sonra bahis konusu olacağı ve maddede bahsi geçen sürenin bundan sonra başlıyacağı açık bulunmasına binaen dâvacının bağlı olduğu barosunun topluluk sigortasına katılmasından önce baro aracılığı olmaksızın re'sen yaptığı borçlanma talebinin yerine getirilmemesinde kanuna aykırılık bulunmadığından dâvanın reddine, ilâm harcı peşin alındığından yeniden alınmasına yer olmadığına ve 250 kuruş yargılama gideri ile 650 lira vekâlet ücretinin dâvalıya verilmek üzere dâvacıdan tahsiline, yürütmenin durdurulması isteminin reddi sebebiyle fazla kaldığı anlaşılan 15 liranın istek halinde dâvacıya geri verilmesine 31/3/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

HİZMETLERİN BİRLEŞTİRİLMESİ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Onuncu Daire

Esas No : 1969/726

Karar No : 1970/393

Dâvacı	: Ahmet Bora Başarır
Dâvalı	: T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü,
Vekili	: Avukat Hale Erer

Dâvanın Özeti : 228 sayılı Kanun uyarınca T.C. Emekli Sandığı ile ilgili olarak geçen eski hizmetleri ile bilâhare Sosyal Sigortalara bağlı olarak geçen ve halen de çalışmakta bulunduğu hizmetlerinin birleştirilmesi ve dâvalı idarece aksine yapılan işlemin iptali isteminden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvanın süre aşımı sebebile inceleme yeteneği bulunmadığı gibi 228 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin (C) fıkrası uyarınca yeniden göreve atandığı tarihten itibaren bir yıl içinde durumunu bildirmediği cihetle dâvacı hakkında yapılan işlemde kanunsuzluk bulunmadığından esastan da reddi gerekeceği yolundadır.

Raportör Güngör Koray'ın Düşüncesi : Dâvalı idarece ileri sürülen süre aşımı def'i yerinde görülmemiştir.

228 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin (C) fıkrası uyarınca dâvacı hakkında yapılan işlemde kanunsuzluk bulunmadığından dâvanın reddi, ancak 1/3/1970 gününde yürürlüğe giren 1213 sayılı Kanuna göre adı geçenin dâvalı idareye müracaatla uyuşmazlık çıktığında yeniden dâva açabileceği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Faruk Kaymakçı'nın Düşüncesi : Dâvacının T.C. Emekli Sandığına tâbi olarak yaptığı hizmetleriyle sigorta kanunlarına tâbi olarak hemen yapmakta olduğu hizmetlerinin 28/1/1970 tarihinde kabul edilen 1214 sayılı Kanun gereğince birleştirilmesi yolunda yeni bir işlem tesis edilmek üzere dâva konusu işlemin iptalinin gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince işin gereği düşünüldü :

Dâvalı idarece ileri sürülen süre aşımı def'i yerinde değildir.

Emekli Sandıkları ile Malûliyet, İhtiyarlık ve Ölüm Sigortaları Kanunlarına Tabi Hizmetlerin Birleştirilmesi Hakkındaki 228 sayılı Kanunun 10 uncu maddesi-

nin (c) fıkrasında; hizmet müddetlerinin kâfi olması sebebiyle kesenek iadesine hak kazanamıyanlardan veya keseneklerini geri almamış ve bunları geri alma hakkı zaman aşımına uğramamış bulunanlardan 1 inci maddede yazılı işlerden birine girip de işe girdiklerini işe başladıkları tarihten itibaren bir yıl içinde yazı ile Sandıklara bildirmiyenlerin mezkûr devrelere ait hizmet müdddetlerinin, 4 üncü maddeye göre yapılacak birleştirmede nazara alınmayacağı açıklanmış bulunmasına ve dâvacının Sosyal Sigortalar ile ilgili olarak yeniden göreve atandığı 1/1/1964 gününden itibaren yukarıda bahis konusu edilen fıkrada bildirilen bir yıllık süre geçtikten sonra 26/2/1966 günlü dilekçe ile müracaat ettiği anlaşılmasına binaen, bu gereğe uymayan adı geçenin mezkûr 228 sayılı Kanun uyarınca hizmetlerinin birleştirilmesine imkân görülmediği cihetle kanunî dayanaktan yoksun bulunan dâvanın reddine, ancak dâvacının 1/3/1970 gününde yürürlüğe giren, 228 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine, kaldırılmasına ve bu kanuna ek ve geçici maddeler eklenmesine dair 1214 sayılı Kanuna göre dâvalı idareye müracaatla uyuşmazlık çıktığında yeni bir dâva açabileceğine ve ilâm harcı peşin alındığından yeniden alınmasına yer olmadığına ve 250 kuruş yargılama gideri ile beşyüz lira vekâlet ücretinin dâvalıya verilmek üzere dâvacıdan tahsiline 18/3/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

VAZİFE MALULLÜĞÜ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Onuncu Daire

Esas No : 1969/397

Karar No : 1970/265

Dâvacı : Emine Balsatar,

Dâvalılar : 1 — Millî Savunma Bakanlığı

2 — T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü

Vekili : Avukat Hâle Erer,

Dâvanın Özeti : 1 inci P. Er. Eğt. Tuğ. Ağ. Sl. Tb. 1. Bl. de er olarak vatanî görevini yapmakta iken askerî tatbikat sırasında ve eğitim sahasında vefat eden eşinin vazife malûliyetinin kabulü ile dul ve yetim aylığı bağlanması isteminden ibarettir.

1 — Millî Savunma Bakanlığı Savunmasının Özeti : Dâvanın, husumetin yöneltilmesindeki isabetsizlik sebebiyle incelenme yeteneği bulunmadığı gibi esastan da reddi gerekeceği yolundadır.

2 — T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü Savunmasının Özeti : Dâvanın, süre aşımı noktasından reddi gerektiği gibi dâvacının eşi Ali Balsatar'ın vefatı, vazifesini yaptığı sırada meydana gelmekle beraber vazifeye ilişkin olmadığından durumunun 5434 sayılı Kanunun 45 inci maddesi şümulüne girmediği ve bu sebeple dâvacı hakkında yapılan işlemde mevzuata aykırılık bulunmadığı yolundadır.

Raportör Güngör Koray'ın Düşüncesi : Millî Savunma Bakanlığı hasım mevkiinden çıkartılarak dâva, T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü husumetine hasren incelendi :

Dâvalı idarece ileri sürülen süre aşımı def'i yerinde görülmemiştir.

Mevcut ek rapora göre dâvacının eşi müteveffa Ali Balsatar'ın vazife malûliyeti durumunun yeniden incelenmesi gerekeceğinden bu tetkikat yapılmadan dâvacının vazife malûllüğü esas alınarak dul ve yetim aylığı bağlanması isteğinin reddi yolundaki dâvalı idare işleminin iptali lâzım geleceği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Faruk Kaymakçı'nın Düşüncesi : Askerlik hizmetini ifa ederken 21/5/1957 günü eğitim alanında vefat eden Bahri Oğlu Ali Balsatar'ın dul ve yetimlerine aylık tahsisine imkân görülemediğine dair olan 24/12/1957 gün ve 8270 sayılı T.C. Emekli Sandığı Müdürler Kurulu kararının, müteveffanın dul ve ye-

timlerinden olan eşi dâvacıya tebliğ edilmediğinin görülmesine ve dâvacının kayın pederi Bahriye tebliğ edilmiş olmasının dâvacıyı ilzam edemiyeceğinin anlaşılmasına binaen, mezkûr Müdürler Kurulu kararı münderecatının 26/9/1968 tarihli ve 20.3B.774 sayılı T.C. Emekli Sandığı yazısiyle dâvacı tarafından öğrenilmesi üzerine 12/12/1968 tarihinde açılan dâvanın, mezkûr Müdürler Kurulu kararı münderecatının başka bir işlem sebebiyle öğrenilmesi üzerine açılmış bulunması sebebiyle 5434 sayılı Kanunun 9/b maddesine göre Maliye Bakanlığına itiraz süresi içerisinde açılmış olduğu, ancak dâvada anılan kanun maddesine göre merci tecavüzü bulunduğu sebebile 521 sayılı Kanunun 75/c maddesine göre Maliye Bakanlığına tevdiinin gerektiği,

İşin esası incelenirse;

Dâvacının kocası Ali Balsatar,ın eskiden beri mevcut kalp romatizması sebebiyle vefat ettiği söylenmekte ise de, müteveffanın eskiden beri mevcut olduğu söylenen kalp romatizmasının askerlik eğitimi sırasında marş marş emriyle teçhizetli olarak koştuğu sırada kalbinin yorulması sonucu nüksederek ölümüne sebeb olabileceği, bu suretle müteveffanın ölümünün vazifeden mütevellit olacağı sebebiyle dul ve yetimlerinden olan eşine ve çocuklarına aylık bağlanması lâzım gelirken aksi yönde tesis edilen işlemin iptalinin gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince işin gereği düşünüldü:

Millî Savunma Bakanlığı hasım mevkiinden çıkartılarak dâva, T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğünün husumetine hasren incelendi.

T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü tarafından ileri sürülen süre aşımı def'i yerinde görülmemiştir.

5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanununun 45 inci maddesi hükmü; 44 üncü maddede yazılı malüllük, iştirakçilerinin vazifelerini yaptıkları sırada vazifelerinden doğmuş olursa buna vazife malüllüğü ve bunlara uğrayanlara da vazife malülü denileceğini amir olmasına ve 1 inci P.Er.Eğt.Tuğ.Ağ. Sl.Tb.1.Bl.de er olarak vatanî görevini yapmakta iken askerî tatbikat sırasında ve eğitim sahasında vefat eden dâvacının eşi Ali Balsatar'ın 21/5/1957 günlü otopsi Raporu ve 57 nci Eğt. Tüm. K. lığı Askeri Mahkemesinin 8/8/1957 gün ve Ad. 713 sayılı tahkikata mahal olmadığı kararı, 22/12/1969 gün ve 1969/397 sayılı Ara Kararımızla Gülhane Askerî Tıp Akademisi Komutanlığına gönderilerek, olayın meydana geliş şekline göre; bu eğitimi sırasında verilen emre uymak suretiyle eğitim hareketlerini yapan müteveffanın bu hareketlerinin ölüme sebebiyet verip vermediğinin ve bu türlü hareketler yapılmadan da yukarıda bahis konusu edilen otopsi raporundaki; «eski bir romatizmaya bağlı kalbin endokrat valvüllerinde nodiler» teşhisinin yalnızca ölüm hadisesini meydana getirebilip getiremiyeceği hususunun ek bir sıhhî kurul raporuyla belirtilmesi istenilmiş ve Ara Kararına bu yerce 6/2/1970 gün ve Prof. Hey. Sekre, 557-30-70 (8) 1544 sayılı yazılı yazı ekinde gönderilen ve Prof. Dr. İ.Lütfü Vural - 2. Dahiliye Klinik Direktörü, Prof. Dr. Orhan Sargın - 1. Dahiliye Klinik Direktörü ve Doç. Dr. Aydın Akkaya - Pat.A.Enst. Direktörü

- tarafından imzalanan tarih ve sayısız ek raporda netice olarak; «..... 1 - Otopsi raporuna göre, müteveffada romatizmal menşeli bir kalp hastalığı mevcut olduğuna, 2 - Olay günü müteveffanın verilen emre uymak suretiyle yapmış olduğu eğitim hareketlerinin bu tip bir hastada ölüme sebebiyet verebileceğine, 3 - Bu tip bir kalp hastalığı klinikte hiç bir belirti vermeden yalnızca ölüm hadisesinin meydana getirebilirse de kışkırtıcı başka bir neden olmadan (müteveffaya yaptırılan hareketler gibi) hasta çok kez yıllarca hayatta kalır ve hatta kalp ile ilgisi bulunmayan başka bir hastalıktan vefat edebileceğine oy birliği ile karar verilmiştir.» denilmesine binaen bir sureti ekte gönderilen mezkûr rapor münderecatına göre adıgeçenin vazife maluliyeti durumunun yeniden incelenerek yetkili organlarca yeni bir karar verilmek üzere, böyle bir araştırmaya tevessül edilmeden dâvacının eşinin vazife malûliyetinin reddedilmesi yolunda dâvalı idarece yapılan işlemin iptaline ve peşin alınan 3000 kuruş ilâm harcının dâvacıya iadesi ile bu paranın dâvalıdan alınmasına ve kanunsözcülüğü istilâmı ile getirtilen evrakın yerine gönderilmesine 26/2/21970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

YARGILAMA USULÜ

T. C.

DANIŞTAY

Onuncu Daire

Esas No : 1969/1111

Karar No : 1970/70

Dâvacı	: Sosyal Sigortalar Kurumu Hekim ve Eczacılar Sendikası Başkanlığı
Vekili	: Av. Günhan Serbes
Dâvalı	: Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğü
Vekili	: Av. Necla Kapanlı

Dâvanın Özeti : Dâvalı idarece, 5434 sayılı Kanunun 47 nci maddesinin tatbik şeklini gösteren 23/11/1962 gün ve 727 sayılı genelgeye müsteniden tesis edilen 15/4/1969 gün ve 185916 sayılı işlem, müvekkili Sendika üyelerinin menfaatlerini ihlâl ettiğinden bahisle iptali isteminden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvada husumetin T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğüne tevcih edileceği ve 23/11/1962 gün ve 727 sayılı genelgenin çıkartıldığı tarihe nazaran 90 gün içerisinde dâva açılmadığından süre aşımı bulunduğu gibi 5434 sayılı Kanunun 47 nci maddesinin 3 üncü paragrafında, kanunda yazılı müddetlerden evvel geçen hastalıkların en çok bir yıl içinde nüksetmeleri halinde eski ve yeni hastalık müddetleri toplamına göre işlem yapılacağı yazılı olması karşısında, çıkartılan genelgenin ve tesis edilen işlemin kanuna aykırı olmadığı yolundadır.

Raportör Mahir Tuncalp'ın Düşüncesi : Davacı Sendika avukatı tarafından iptali, istenen 15/4/1969 günlü yazı; Sendika üyelerinden hiçbirisinin menfaatını ihlâl etmediğinden 521 sayılı Danıştay Kanununun 30/A maddesi uyarınca iptal dâvasına konu teşkil etmiyeceği cihetle mesnetsiz olan dâvanın bu sebeble reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Orhan Erden'in Düşüncesi: Dâvacı Sendikaca iptali istenilen işlem dâvalı Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğünce 5434 sayılı Kanunun 47 nci maddesinin uygulanmasına dair genelgenin iptaline taalluk etmektedir.

Halbuki, 5434 sayılı Kanunun değişik 50 nci maddesi, iştirakçilere malûliyet işleminin uygulanabilmesi, verilen raporların Sağlık Kurulunca incelenmesi ve bu yolda karar ittihazına bağlıdır. Henüz ortada belirli bir kimse hakkında verilmiş sağlık raporu ve sözü edilen 50 nci maddesi gereğince ittihaz edilmiş Sağlık Kurulu raporu olmadığına göre sırf genelgenin tamim edilmiş olması sübjektif manada menfaatı haleldar eder mahiyetde görülmediğinden iptal dâvasına konu olabilecek işlem mevcut değildir.

Dâvanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince duruşma için gün konularak taraflara yazılı çağrıda bulunulmuş ve belli edilen günde dâvacı Sendika Başkanlığını temsilen Avukat Günhan Serbes ile dâvalı idare temsilcisi Avukat Necla Kapanlı'nın geldikleri anlaşılmış olmakla kanunsözcüsünün huzuruyla açık duruşmaya başlandı. Taraflara usulüne göre söz verilerek dinlendikten ve kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan sonra dosya incelendi ve gereği düşünüldü:

5434 sayılı Kanunun 47 nci maddesi hükmü gereğince kesin işlem yapmağa yetkili merci Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğü olduğundan ve dâvacı Sendika vekili 23/11/1962 günlü genelgeye müsteniden tesis edilen 15/4/1969 günlü işlemin iptalini istediğinden husumetin idarelerine teveccüh etmiyeceği ve dâvada süre aşımı bulunduğu yolundaki dâvalı idarece ileri sürülen usule müteallik def'i varit görülmemiştir.

521 sayılı Danıştay Kanununun 30 uncu maddesinin (A) fıkrasında; idarî işlemler hakkında yetki, şekil sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile kanuna aykırı olduklarından dolayı menfaatleri ihlâl edilenler tarafından iptal dâvası açılabileceği hükme bağlanmış bulunmasına ve 5434 sayılı Kanunun 47 nci maddesinin tatbikine dair dâvalı idarece çıkartılan 23/11/1962 tarih ve 727 sayılı genelgeye vaki itiraz üzerine verilen 15/4/1969 ve 185916 sayılı cevap, Sendika üyelerinden hiç birisinin menfaatini ihlâl etmediği dâva dosyası münderecatından anlaşılmasına ve böylece iptal dâvasına konu teşkil etmemesine binaen kanunî mesnedi bulunmayan dâvanın bu sebeble reddine, harç peşin alındığından yeniden alınmasına yer olmadığına, 650 lira vekâlet ücretinin dâvalı idareye verilmek üzere dâvacıdan tahsiline 20/1/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

ONBİRİNCİ DAİRE KARARLARI

BELEDİYE İŞİ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Onbirinci Daire

Esas No : 1970/142

Karar No : 1970/493

Dâvacı : Ali Haydar Eyüboğlu

Dâvalı : Tarsus Belediye Başkanlığı

Dâvanın Özeti : Belediye Başkanlığı görevini tam olarak yerine getirmemesinden bahisle 32.400 lira olan Başkan ödeneğinin 18.000 liraya indirilmesi yolunda verilen 13/2/1969 tarihli Belediye Meclisi kararının; Bir Belediye Başkanının çalışmaması veya kifayetsizliği halinde hakkında 1580 sayılı Kanunun 61 ve 76 ncı maddesinin uygulanacağı, 1969 yılı bütçesinde diğer yıllara nazaran artış olduğu ve ödenek tenkisi veya tezyidi'nin bütçe mevzuu ile ilgili bulunduğu ileri sürülerek iptali isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Cevap verilmemiştir.

Raportör Nesrin Kaya'nın Düşüncesi : 32.400 lira olan Belediye Başkanı ödeneğinin 18.000 liraya indirilmesi yolunda verilen 13/2/1969 tarihli Belediye Meclisi kararında mevzuata uyarlık olmadığından iptali gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Muzaffer Arıer'in Düşüncesi : 1964 yılından beri yılda 32.400 lira olarak tesbit edilegelen Belediye Başkanlığı ödeneğinin, 1580 sayılı Kanunun mesağ vermediği, Başkanın çalışmadığı gerekçesiyle 18.000 liraya indirilmesinde mevzuata ve hukuka uyarlık yoktur.

Dâva konusu İl İdare Kurulu kararının bozulması Belediye Meclisi kararının da iptali gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onbirinci Dairesince gereği düşünüldü :

1969 malî yılı Tarsus Belediye Bütçesinin müzakeresi sırasında 32.400 lira olan Belediye Başkanlık ödeneğinin, Başkanın lâyıkı veçhile çalışmadığından ötürü 18.000 liraya indirildiği ve bu kararın mahallin mülkiye amirliğince tasdik edildiği dâva dosyasının incelenmesinden anlaşılmaktadır.

Belediye Başkanlarının çalışmaması veya yetersiz olması halinde ne şekilde işlem yapılacağı 1580 sayılı Belediye Kanununun 61 ve 76. maddelerinde belirtilmiş olup bu hallerden ötürü Başkanlık ödeneğinin indirileceğine dair sözü edilen kanunda her hangi bir hüküm bulunmamaktadır.

Öte yandan her sene yapılacak bütçe ile tesbit olunan Başkanlık ödeneklerinin miktarı, ancak bütçeye ilişkin ve haklı görülebilecek zorunluklar sebebiyle, bir evvelki yıla nazaran daha düşük olarak tesbit olunabilir.

Bu sebeple, Başkanın görevini yapmadığından ötürü ödeneğinin indirilmesinde mevzuata uyarlık bulunmadığından dâva konusu Belediye Meclisi kararının bu hususa ilişkin kısmının iptaline 25/3/1970 tarihinde oyçokluğu ile karar verildi.

AZLIK OYU

1580 Sayılı Belediye Kanununun 97 inci maddesi gereğince dosyanın 3 üncü Daireye tevdii gerekeceği görüşünde olduğumdan çoğunluk kararına karşıyım.

DAMGA RESMİ VE VERGİSİ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Onbirinci Daire

Esas No : 1969/1627

Karar No : 1970/175

Dâvacı : Nazif Yürekli

Vekili : Avukat Sadık Arda,

Dâvalı : Gider Vergileri Dairesi Müdürlüğü - İSTANBUL

Dâvanın Özeti : Belli parayı ihtiva eden mukavelenamelere noksan pul yapıştırıldığından bahisle hesap Uzmanı tarafından tesbit olunan matrah farkı üzerinden müvekkili adına ikmalen salınan kusur cezalı Damga Vergisinin; uyuşmazlık konusu mukavelenamenin 1. maddesinde yapılacak işlerin birer birer sayıldığı ve ayrıca esas mukavele ile eklerine ve fenni şartnamelere atıf yapıldığı, yine aynı mukavelenin 3. maddesinde yapılacak işlerin tenzilât nisbetleriyle birlikte tekrar belirtildiği ve fiatların nasıl tesbit edileceğinin açıklandığı, bu maddelerde yazılı işlerin kısmen yapılacağı veya miktarın sonradan tayin edileceğine dair bir kayıt bulunmadığı, bu duruma göre mukavelenin ihtiva ettiği belli paranın esas mukaveleye göre hesaplanmasında isabetsizlik görülmediği, belli paraya dahil olan sanat yapıları bedelinin de mukavele hükümlerine göre hesaplandığı, maddi hata iddiasının yerinde olmadığı gerekçesiyle onayan 13/5/1969 gün ve 1344 sayılı Temyiz Komisyonu 5. Daire kararının, 488 sayılı Kanunun 10. maddesine göre bu belgenin belli parayı ihtiva edip etmediğinin belgede yazılı rakamlarla tayin edileceği, ihtilaflı belgede rakam olmadığı, sanat yapılarının keşif bedeli üzerinden vergi hesaplanarak maddi hata yapıldığı 213 sayılı Kanunun 369. maddesine göre ceza uygulanmasının da yerinde olmadığı ileri sürülerek bozulması isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Raportör Nihat Asyalı'nın Düşüncesi : Temyiz Komisyonu kararı usul ve kanuna uygun bulunduğundan dayanağı olmayan dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Fevzi Tuzkaya'nın Düşüncesi : 1/7/1964 gün ve 488 sayılı Damga Vergisi Kanununa bağlı 1. sayılı Tablonun 1. Akitlerle ilgili kâğıtlar başlığının 1. Mukavelenameler kısmının 21. fıkrası, Belli parayı ihtiva eden Mukavelenameler, Taahhütnameler ve Temliknamelerden % 04 nisbeti üzerinden Damga Vergisi alınacağını hükme bağlamıştır.

Dâvacının, Bayındırlık Bakanlığı Demiryolları ve Limanları İşletme Reisliği ile akdettiği mukavelenamenin keşif bedeline göre 32.893.566 - liralık belli bir parayı ihtiva ettiği ve bir kısım inşaatın mütaahhit Asaf Alemli adlı kişiye verilmesi keyfiyeti esas mukavelenamenin tabiî ekleri niteliğinde olduğundan bu eklerde miktar tayin edilmemiş olması, ana mukavelenameden Damga Vergisi alınmamayı gerektirmiyeceğinden ikmalen yapılan ve uygulanan cezada mevzuata aykırılık görülmediğinden dayanaksız olan dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onbirinci Dairesince duruşma için belli edilen günde dâvacı vekili Avukat Sadık Arda ile dâvalı idareyi temsilen Hazine Avukatı Yurdanur Gökırmak'ın gelmiş bulunduğu anlaşılmakla, Kanunsözcüsü Fevzi Tuzkaya'nın huzuru ile açık duruşma yapıldı. Taraflara usulüne göre söz verilip iddia ve savunmaları dinlendikten, Kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan taraflara son olarak ne diyecekleri sorulduktan ve dosyadaki vesikalar incelendikten sonra gereği düşünüldü :

488 sayılı Kanunun 10. maddesinde sözü edilen belli para «terimi; kâğıtlar üzerinde para miktarının açıkça gösterilmesi şeklinde anlaşılacağı gibi, belli para miktarı açıkça gösterilmemekle birlikte kâğıt üzerinde yazılı bilgilerden belli paranın bulunabilmesi veya kâğıtta başka bir belgeye atıf yapılmak suretiyle, o belgenin incelenmesinden, yine belli paranın bulunabilmesi hususlarını da kapsamına alacağı; öte yandan 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 369. maddesindeki şartlar söz konusu olmadığına göre, ayni kanunun 341. ve 348. maddeleri uyarınca salınan kusur cezası da yerinde bulunduğu cihetle dayandığı kanunî sebeplerle gerekçesi yukarıda açıklanmış bulunan Komisyon kararı, ayni gerekçe ve sebeplerle Dairemizce de uygun görülmüş olup, ileri sürülen iddialar sözü geçen kararın bozulmasını sağlıyacak durumda bulunmadığından dâvanın reddine, 492 sayılı Harçlar Kanununa bağlı 3 sayılı tarifenin 11/3 bendi uyarınca 304 lira nisbî harcın dâvacıdan alınmasına ve duruşma için 650 lira avukatlık ücretinin dâvacıdan alınarak dâvalıya verilmesine 12/2/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Onbirinci Daire

Esas No : 1969/1373

Karar No : 1970/359

Dâvacı	: İsak Hakmen ve Ortağı Kollektif Şirketi
Vekili	: Av. Loris Çobangil
Dâvalı	: Gümrük ve Tekel Bakanlığı
Temsilcisi	: Hukuk Müşaviri Ata Germen

Dâvanın Özeti : Müvekkili şirketin, 20/2/1968 günlü beyanname ile ithal ettiği ferro - silisyum için ödediği Damga Resminin iadesi isteğini; Damga Resminin iadesi için tanzim edilen danışmanın, Bakanlık emirlerinin (828 sayılı Kanunun 4, maddesindeki ... milletlerarası anlaşmalar ... kaydına, istinaden Damga Resminden muaf tutulmasına imkân bulunmadığı) gerekçesiyle tasdik edilmediğinden bahisle reddine dair Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğü'nün 12/5/1969 gün ve 65 848/177 - 67097 sayılı yazısı ile tesis olunan işlemin; ferro silisyumun (en ziyade müsaadeye mazhar millet tarifesi) ile gümrük Vergisinden muaf olduğu, sözü geçen tarife (Milletlerarası anlaşma) sayılacağından 828 sayılı Kanunun 4. maddesi uyarınca Damga Resminden de muaf olacağı ileri sürülerek iptali isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Olayda süre aşımı ve merci tecavüzü bulunduğundan bahisle usulden ve işlem yerinde olduğundan esastan dâvanın reddi gerektiği yolundadır.

Raportör Nursel Aymakoğlu'nun Düşüncesi : En ziyade müsaadeye mazhar millet tarifesi, 828 sayılı Kanunun 4. maddesinde yazılı milletlerarası anlaşmalardan sayılacağı cihetle, bu tarifede Gümrük Vergisinden muaf olduğu belirtilen (ferro silisyum)un Damga Vergisinden de muaf tutulması gerektiğinden dâvanın kabulüne karar verilmesi icabeder.

Kanunsözcüsü Rüştü Erdemgil'in Düşüncesi : Ferro Silisyum maddesinin ithâli sebebiyle, maddenin Gümrük Vergisinden muafen ithâl edildiği gibi Damga Resminden de muaf bulunduğundan ödenen Damga Resminin iadesi talep edilmektedir.

İthâlde alınacak Damga Resmi hakkındaki 828 sayılı Kanun, 1 inci maddesiyle «ithalât sırasında düzenlenen Gümrük Giriş Beyannamesi ihtiva ettiği eşyanın Gümrük Vergisine esas olan kıymeti üzerinden Damga Resmine tâbidir.» denildikten sonra, maddenin son fıkrasında «bu mükellefiyet Gümrük Kanunu hüküm-

lerine göre vergi ödeme mükellefiyetinin başladığı tarihte doğar.» şeklinde Gümrük Kanununa atıfta bulunmak suretiyle matrahın tayini ve mükellefiyetin doğumunu ifade etmiş olup resme karşı yapılacak itiraz ve ihtilâfların da gümrük mevzuatına göre hâl edilebileceğine dair kanunda bir hüküm bulunmadığından dâvalı idarece ileri sürülen süre ve merci tecavüzü bulunduğu yolundaki usule müteallik iddia varit değildir.

Esasa gelince: 828 sayılı Kanun 4. üncü maddesiyle Gümrük Resminden muaf tutulan bir kısım maddelerin Damga Resminden de muaf olduklarını hükme bağlamıştır. Bu hükme esas olan şartlar şöyle özetlenebilir; Gümrük Kanunu, Gümrük Giriş Tarife Cetveli, Milletlerarası anlaşmalar ve 2510 sayılı Kanunla, maddede numaraları yazılı Kanunlar Gümrük Vergisinden muaf tutulmuş veya istisna edilmiş eşyaya ait tahakkuk evrakı Damga Resminden de muaf tutulmuştur. Dâva konusu ithâl edilen ferro silisyum maddesi 6653 sayılı Yetki Kanununa dayanılarak Hükümetçe 31/8/1962 tarih 11194 numaralı Resmî Gazete ile neşredilen 6/822 sayılı kararnameye ekli («Türkiye Cumhuriyeti listesi» en ziyade müsaadeye mazhar millet tarifesi) cetvelinin 73,02 pozisyonunda Gümrük Resminden muaf olarak gösterilmiştir. Adı geçen Türkiye Cumhuriyeti listesi, milletler arası anlaşmallara göre tertip edilmiştir.

Dâvalı idarece 4 üncü maddenin son fıkrası özel kanunlarla her türlü ithâl vergi ve resimlerinden muaf tutulan müesseselerin ithalatının, bu kanun gereğince alınacak Damga Resmine tâbi olacağı hüküm altına alındığından sözü edilen ithâlin de Damga Resmine tâbi olacağı sonucu çıkarılmak istenilmekte ise de; maddenin bu fıkrası özel kanunlariyle bazı vergilerden muaf tutulan müesseselerden söz etmekte olup ihtilâflı ferro silisyum maddesini ithâl eden şirketin özel kanunlarla muafiyeti bahis konusu bulunmadığından dâvanın kabulüyle vergilendirme hatasiyle, kanusuz alınan Damga Resminin iadesi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onbirinci Dairesince duruşma için belli edilen günde dâvacı vekili Avukat Loris Çobangil ile dâvalı idareyi temsilen Hazine Avukatı Haldun Saler'in gelmiş bulunduğu anlaşılmakla, Kanunsözcüsü Rüştü Erdemgil'in huzuru ile açık duruşma yapıldı. Taraflara usulüne göre söz verilip iddia ve savunmaları dinlendikten, Kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan, taraflara son olarak ne diyecekleri sorulduktan ve dosyadaki vesikalar incelendikten sonra gereği düşünüldü:

Dâvalının usule ilişkin def'ileri yerinde görülmeyerek işin esasına geçildi:

828 sayılı İthalde Alınacak Damga Resmi Hakkında Kanunun 4. maddesinde aynen «Gümrük Kanunu, gümrük giriş tarife cetveli, milletlerarası anlaşmalarda... Gümrük vergisinden muaf tutulmuş veya istisna edilmiş eşyaya ait giriş tahakkuku evrakı bu resimden de muaftır.» denilmektedir.

Dâvacı şirketin ithal ettiği ferro silisyum 31/8/1962 tarih ve 11194 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmış olan (Türkiye Cumhuriyeti Listesi, en ziyade müsaadeye mazhar millet tarifesi)nin 73.02 tarife numarasında Gümrük Vergisinden muaf olarak kayıtlı bulunmaktadır.

Sözü geçen tarife, Gümrük tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (Gatt) çerçevesinde Türkiyenin akdettiği taviz anlaşmaları neticesinde düzenlenmiş olduğundan 828 sayılı Kanunun 4. maddesindeki (Milletlerarası anlaşmalar) dan bulunduğu cihetle bu tarife gereğince Gümrük Vergisinden muaf olan ferro silisyumun ithalinde Damga Resminden de muaf olması gerekir.

Bu sebeple alınan resmin iadesi isteğinin reddedilmesinde mevzuata uyarlık bulunmadığından dâva konusu Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğünce tesis olunan işlemin iptaline duruşma da dahil olmak üzere 1150 lira avukatlık ücreti ile aşağıda dökümü yazılı yargılama giderinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 12/3/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

KÖY İŞİ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Onbirinci Daire

Esas No : 1970/70

Karar No : 1970/187

Dâvacı : Mehmet Kurtoğlu

Dâvalı : Ankara Valiliği

Dâvanın Özeti : Hakkındaki bir şikâyet üzerine başlanan tahkikat sebebiyle, muhtarın köy bünyesinde nafiz bir şahsiyet olmasının tahkikatın selâmetle yürütülmesine engel olacağından bahisle Memurin Muhakematı hakkındaki Kanunun 12. maddesi uyarınca işten el çektirilmesine dair işlemin; sözü geçen 12 maddenin muhtarlar hakkında uygulanamıyacağı, aleyhinde yapılmış herhangi bir tahkikat bulunmadığı ve savunmasının alınmamış olmasının bunu gösterdiği ileri sürülerek iptali isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Muhtar hakkında soruşturma açılmış bulunduğu, savunmasının muhakkikçe alınacağının tabiî olduğu, muhtarlar hakkında da Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunun 12. maddesinin uygulanacağından bahisle dâvanın reddi gerektiği yolundadır.

Raportör Nursel Aymakoğlu'nun Düşüncesi : Valilik işleminde usul ve kanuna aykırılık bulunmadığından dâvanın reddi gerekir.

Kanunsözcüsü Turgut Akmirza'nın Düşüncesi : Tahkikatın selâmetle yürütülmesi maksadıyla idari bir tedbir olarak ittihaz olunan kararda kanuna aykırı bir cihet görülemediğinden dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onbirinci Dairesince gereği düşünüldü :

442 sayılı Köy Kanununun 11. maddesinde aynen (Köy muhtarının ve yapacağı işte köy muhtariyle birlik olanların köy işlerinde fenalıkları anlaşılırsa Devlet memuru gibi muhakeme edilirler ve ceza görörler) denmesi ve Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunun 12. maddesinde ise, (aleyhinde tahkikatı iptidaiye icrasına mubaşeret olunan memurlar lüzum görülür ise memuriyetleri ve-

kâletle idare ettirilmek üzere işten el çektirilir) hükmünü amir bulunması sebebiyle hakkındaki şikayet üzerine tahkikat açılmış olan dâvacı muhtar hakkında sözü geçen 12. madde uyarınca uygulanan işten el çektirme işleminde mevzuata aykırılık yoktur.

Bu sebeple dayanağı olmayan dâvanın reddine 23/2/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

TAM YARGI DÂVASI

T. C.

DANIŞTAY

Onbirinci Daire

Esas No: 1970/19
Karar No: 1970/177

Dâvacı : Ali Demir

Dâvalı : Belediye Başkanlığı - Mardin

Dâvanın Özeti . Elektrik şebekesinin yenilenmesi sırasında yanlış monte edilen kablo sebebiyle elektrik kaçağı yapan bir direğe dokunmak suretiyle akıma tutulan saman yüklü katırının bedelini tazmin için Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı dâvanın görev yönünden reddedildiğinden bahisle dâvalı Belediyenin hizmet kusurundan doğan 2.000 lira zararının dâvalıya ödettirilmesine karar verilmesi isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Cevap verilmemiştir.

Raportör Nihat Asyalı'nın Düşüncesi : Dâvanın kabulü ile zararın tazmini gerekeceği düşünülmektedir.

Kanımsözcüsü Fevzi Tuzkaya'nın Düşüncesi : Dâvacı, hatalı kurulduğunu iddia ettiği elektrik şebekesine bağlı demir direğe yüklü bir vaziyette olan katırının çarpması sonucu vukua gelen ölüm ve zayiat sebebiyle maruz kaldığı iki bin liranın dâvalı idareye ödettirilmesini talep etmektedir.

Adı geçen şahıs, ilk önce Mardin Asliye Hukuk Mahkemesine dâva açmış adı geçen mahkemenin 22/4/1969 gün ve 1969/103 sayılı görevsizlik kararı üzerine 5/5/1969 gününde Danıştay'a tam kaza dâvası açmıştır.

Dâvacının, Asliye Hukuk Mahkemesince verilen karara karşı temyiz yolunu kullanmadığı ve süresi geçtiği için adı geçen kararın kesinleştiği ve kesinleşen karar tarihi olan 22/4/1969 gününden itibaren 521 sayılı Danıştay Kanununun 68 inci maddesinde yer alan 30 günlük süre içinde (5/5/1969 gününde) Danıştay'a dâva açtığı anlaşılmaktadır.

Olayda dâvalı idarenin hizmet kusuru olmasa bile netice olarak bir ölüm sebebiyle maruz kalınan maddi bir zararın mevcut olduğu dosyada mevcut Asliye Hukuk Mahkemesince verilen kararın gerekçesinden anlaşılmaktadır.

Dâvalı idareye usulüne uygun tebligat yapıldığı halde, idare cevap vermemiştir. Açıklanan durum karşısında, zararın husule geldiği belli olmasına ve bu zararın kusursuz mesuliyet prensipleri icabı bulunmasına binaen dâvacı tara-

ından tesbit ettirilecek veya kurulca yaptırılacak bilirkişi incelemesi sonucu tayin olunacak bir meblâğın dâvacıya tazminat olarak ödenmesi gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onbirinci Dairesince duruşma için belli edilen günde dâvacı Ali Demir'in geldiği, dâvalı idare temsilcisinin ise gelmemiş bulunduğu anlaşılmakla Kanunsözcüsü Fevzi Tuzkaya'nın huzuru ile açık duruşma yapıldı. Gelen tarafa usulüne göre söz verilip iddiası dinlendikten, Kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan, gelen tarafa son olarak ne diyeceği sorulduktan ve dosyadaki vesikalar incelendikten sonra gereği düşünüldü :

Beldenin aydınlatılması ve elektrik şebekesinin yenilenme, onarılma işleri kamu hizmeti olup, bu hizmeti yürütmekle görevli idare, görevin yapılması sırasında can ve mal güvenliğini sağlamak ve bu konuda gerekli her türlü tedbiri almakla yükümlüdür, Dâva konusu olayda; onarım işi bitmeden ve kontrolü yapılarak gerekli tedbirler alınmadan onarılmakta olan hatta akım verilmesinde dâvalı idarenin hizmet kusuru olduğu açıktır.

Bu seebple dâvalı idarenin hizmet kusurundan dolayı dâvacının katırının ölmesi sonucunda uğradığı zararı karşılamak üzere takdiren ve maktuan 2000 liranın tazminat olarak dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine ve dökümü aşağıda yazılı yargılama giderinin keza dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine, 40 lira nisbî harcdan peşin alınan 10 liranın mahsubu ile kalan 30 liranın dâvalıdan alınmasına 12/2/1970 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.

AZLIK OYU

X — Zarar miktarının tayin ve tesbiti için Asliye Hukuk Mahkemesindeki dosyanın incelenmesi ve bu dosyada zarar miktarını tayine yarayacak bir belge bulunmadığı takdirde, zararın bilirkişiye tesbit ettirilmesi gerekeceği düşüncesiyle zarar miktarı yönünden çoğunluk kararına karşıyız.

VERASET VE İNTİKÂL VERGİSİ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Onbirinci Daire

Esas No : 1969/1142

Karar No : 1970/8

Dâvacı : Behiye Gürağaç

Dâvalı : Adana 2 Numaralı Vergi Dairesi Müdürlüğü

Dâvanın Özeti : Eşi tarafından hibe edilen gayrimenkul sebebiyle Veraset ve İntikâl Vergisi beyannamesini kanunî ve ek süre içinde vermediğinden bahisle Takdir Komisyonunca takdir edilen rayiç değer üzerinden adına ikmalen salınan usulsüzlük cezalı İntikâl Vergisini; beyanname kanunî ve ek sürelerden sonra verildiğine göre, rayiç değerin re'sen takdir edilmesinin yerinde olduğu, takdir olunan rayiç değerin yüksekliğine dair mükellef iddiasının kanunen muteber delillerle tevsik edilmediği, vergi aslının ödenmesi halinde cezanın 780 sayılı Af Kanunu kapsamına girebileceği gerekçesiyle onayan Temyiz Komisyonu 1. Dairesinin 5/3/1969 tarih ve 69 - 42 sayılı kararının, Takdir Komisyonunun teşekkül tarzının hatalı olduğu, kararın kocası Mesut Gürağaç adına verilip ihbarnamenin ise kendi adına düzenlendiği, takdir kararında, takdirin dayanağının gösterilmediği, takdir edilen değerin yüksek olduğu, takdire esas alınmış olan ve Vergi Dairesince yaptırılmış bulunan tesbite dair tutanağın kendisine tebliğ edilmediği, vergi memurunun evi görmeden, gelişigüzel tanzim ettiği yoklama işinin Takdir Komisyonunca da benimsenmek suretiyle kıymet takdirinde isabet bulunmadığı ileri sürülerek bozulması isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Raportör Zuhâl Çakar'ın Düşüncesi : Takdir Komisyonunca rayiç değer takdir edilirken bir inceleme yapılıp yapılmadığı, Vergi Dairesinin yaptığı tesbitin ne sebeple Takdir Komisyonunca da benimsendiği, takdirin dayanağının ne olduğu husuları araştırılmaksızın cezalı vergiyi onayan Temyiz Komisyonu kararında isabet bulunmadığından bozulması gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Fevzi Tuzkaya'nın Düşüncesi : Gayrimenkul için takdir olunan rayiç değerin fazla olduğu dâvacı tarafından kanunen muteber vesikalarla tevsik olunamamıştır. Diğer taraftan, Vergi aslının kanunî süre içinde ödendiği de sabit olmadığına göre cezanın terkin edilmemesinde de kanuna aykırılık yoktur.

Dâvanın bu sebeple reddi gerekir.

Hüküm veren Danıştay Onbirinci Dairesince gereği düşünüldü :

Eşi tarafından hibe edilen gayrimenkul sebebiyle re'sen takdir edilen değer üzerinden mükellef adına salınan usulsüzlük cezalı İntikal Vergisinin tasdikine dair Temyiz Komisyonu kararının bozulması isteğiyle açılan bu dâvanın karara bağlanabilmesi için Dairemizin 2/7/1969 tarihli ara kararıyle 521 sayılı Danıştay Kanununun 82. maddesinden bahisle tarh dosyası istenildiği halde Vergi Dairesince gönderilmediği gibi, dâvacının, Takdir Komisyonunun teşekkül tarzında hata olduğuna ve Takdir Komisyonu kararında takdirin dayanağının belirtilmediğine ilişkin iddialarının savunmada karşılanmadığı dosyanın incelenmesinden anlaşılmaktadır.

Temyiz Komisyonunca, Takdir Komisyonunun rayiç değeri takdir ederken Vergi Dairesinin tesbiti dışında bir inceleme yapıp yapmadığı, takdirin dayanağını belirtip belirtmediği hususunun incelenmesi gerekirken, beyannamenin kanunî süresi içinde verilmemesi sebebiyle re'sen takdire gidilmesinin yerinde olduğu ve takdir olunan rayiç değerin yüksekliği mükellef tarafından ispat ve tevsik edilemediği gerekçesiyle salınan vergi ve cezanın onanmasına karar verilmesinde isabet görülememiştir.

Dâvanın bu sebeple kabulüyle Temyiz Komisyonu 1. Dairesinin 5/3/1969 tarih ve 69/425 sayılı kararının bozulmasına, dökümü aşağıda yazılı yargılama giderinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 13/1/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

ZİRAÎ GELİR VEGİSİ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Onbirinci Daire

Esas No : 1969/1531

Karar No : 1970/82

Dâvacı : Sarıyer Vergi Dairesi Müdürlüğü

Dâvalı : Mişel Saviç

Dâvanın Özeti : Yarış atı yetiştirdiği ve yarışlardan aldığı ikramiyeleri vergiye tabi olduğu halde bidirmemiş olması sebebiyle 1967 yılı için dâvalı adına salınan kaçakçılık cezalı Ziraî Gelir Vergisini; 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 52. maddesinde, ziraî faaliyetin arazide, deniz göl ve nehirlerde ekim dikim bakım üretme, yetiştirme ve islâh yolları ile veyahut doğrudan doğruya tabiattan istifade etmek suretiyle nebat orman, hayvan, balık ve bunların mahsüllerinin istihsalini, avlanmasını, avcıları ve yetiştiricileri tarafından muhafazasını, taşınmasını satılmasını veya bu mahsullerden sair şekilde faydalanılmasını ifade edeceğinin açıklandığı, yarış atı yetiştirilmesi işinin maddedeki (bu mahsullerden sair şekilde faydalanılması) tabirine dahil ziraî bir faaliyet olduğu ve kanunda yazılı zaraî faaliyet ölçüleri aşılmadan vergi mevzu yapılamıyacağı, yarış atlarının müsabakalara katılması sebebiyle kazanılan ikramiyelerin 193 sayılı Kanunun 2. maddesindeki kaynaklardan hiç birine girmediği gerekçesiyle terkin eden Vergiler Temyiz Komisyonu 4. Dairesinin 31/5/1969 gün ve 1969/1489 sayılı kararının; yarış ikramiyelerinin, 6132 sayılı Kanunun 3. maddesinin 1, fıkrasında belirtilen yarış gelirlerinin nerelere tahsis olunacağının aynı maddesinin 3. fıkrasında gösterildiği (a) bendinde, yarış ikramiyelerine ve (d) bendinde de, at yarışları ve atçılığın teşviki bakımından lüzumlu ve faydalı görülen her türlü teşvik, tesis ve yardım masraflarına tahsis olunacağının belirtildiği, bu hale göre yarışlarda derece alan atlara verilen ikramiyelerin teşvik gayesi ile verilen ikramiyelerden tefrik edilmiş olduğu ileri sürülerek bozulması isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Raporlör Tuncer Akın'ın Düşüncesi : Gelir Vergisi Kanununun 52. maddesinde zirî faaliyet «bakım, üretme, yetiştirme ve ıslah yollarıyla .... hayvan ..... ıslahını ..... muhafazasını, taşınmasını, satılmasını veya bu mahsullerden sair bir şekilde faydanılmasını da ifade .....» ettiği şeklinde tarif edilmiştir. Bu hale göre gerek haralarda ve gerekse ahırlarda satılmak veya başka şekillerde faydalanılmak üzere yarış atı üretilmesi ve yetiştirilmesini ziraî faaliyet olarak kabul etmek gerekir. Ancak kazanç temininden ziyade şahsî merak, istirahat ve tatmine muteveccih

olarak at yetiştirilmesini bu manada bir ziraî faaliyet olarak kabul etmek mümkün değildir, zira bu şekilde ciddi bir kazanç teminine matuf bulunmayan at yetiştirilmesi sonucu tesadüfi ve arızi olarak sağlanan menfaatlerin ya da maruz kalınan kayıpların bu anlamda bir gelir sayılması mümkün değildir. Dâvalı savunmasında at sevgisi sebebiyle kazanç temini dışında tamamen amatör maksatlarla at beslediğini ve bu faaliyet için yapılan giderlerin diğer kaynaklardan mahsubu yoluna gidilmediğini iddia etmekte olduğuna, gerek Vergi Dairesince ve gerekse Komisyonlarca bunun aksi de tesbit edilmediğine göre şahsi zevk ve merakın tatmini amacı ile yapılan yarış atı yetiştiriciliği sonucu elde edilen hasılatın vergilendirilmesinde isabet bulunmadığı cihetle Temyiz Komisyonu kararı sonucu itibariyle doğru bulunduğundan dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Rüştü Erdemgil'in Düşüncesi : Yarış atı yetiştiricilerinin yetiştirdikleri atların koşulara girerek kazandıkları ikramiyelerin, ziraî kazanç kabulüyle mükellef adına salınan kaçakçılık cezalı Ziraî Gelir Vergisini, İtiraz ve Temyiz Komisyonları; «193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 2 nci maddesinde yazılı kaynaklardan hiç birine girmediğinden, müstakilen vergilendirilmesi de mevzubahis değildir» gerekçesine dayanarak tarhiyatı terkin etmişlerse de;

İhtilâflı yarış ikramiyesi, 193 sayılı Kanunun 29 uncu maddesinin 1 inci fıkrası şümulüne girmediği gibi, 6132 sayılı At Yarışları Hakkındaki Kanunun 3 üncü maddesinin 1 inci fıkrasında hasılâtın % 40 ının yarış ikramiyesi olarak dağıtılacağını, aynı maddenin «d» bendinde «At yarışları ve atçılığın inkişafı bakımından her türlü, teşvik, tesis ve yardım masraflarının, yarış ikramiyesiyle ilgili bulunmadığından, dâvanın kabulüyle aksine müttehaz Komisyon kararının bozulmasına, yarış ikramiyesiyle teşvik ikramiyesi terimlerinin anlamı bakımından kasten vergi ziyaına sebep olduğu kat'i bulunmadığından kaçakçılık cezasının terkini gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onbirinci Dairesince gereği düşünüldü :

Dâvanın esası, yetiştirdiği yarış atlarının, yarışlarda derece alması sonucu 6132 sayılı Kanuna göre dâvacıya ödenen ikramiyelerin Ziraî Gelir Vergisine tabi olup olmadığı hususunun tesbitine ilişkin bulunmaktadır.

Bozulması istenilen Temyiz Komisyonu kararının gerekçesinde, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 52. maddesinde hükme bağlanan ziraî kazanç ve ziraî faaliyetin tarifinden hareket edilerek, yarış atı yetiştirilmesi anılan maddedeki bu mahsullerden sair şekilde faydalanılması kapsamı içerisinde mütalâa edilmiş ve bu faaliyetin ziraî faaliyet olduğu sonucuna varılmış bulunduğu halde, gerekçenin sonunda, yarış atlarının müsabakalara katılması sebebiyle kazanılan ikramiyelerin yukarda bahsi geçen kanunun 2. maddesinde sayılan kaynaklardan hiç birisine girmediğinden bahisle tarhiyatın terkinine karar verilmiştir. 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 2. maddesinde ziraî gelir de gelir unsurları arasında sayılmış olup, yarış ikramiyelerinin alınan kanunun 29. maddesindeki istisna hükmü kapsamına girmemesi sebebiyle bundan elde edilen kazançların da gelir un-

surlarından bulunan ziraî kazanç niteliğinde olduğunun kabulü gerekir. Bu hale göre, at yetiştirilmesi ziraî bir faaliyet sayıldığı halde bu faaliyetten elde edilen kazancın 193 sayılı Kanunun 2. maddesindeki kaynaklardan hiç birine girmediğinden bahisle salınan vergi ve cezanın terkinine karar verilmesinde isabet görülmemiştir.

Bu sebeple yukarda belirtilen hususlar da gözönüne alınmak suretiyle bir karar verilmek üzere dâva konusu Temyiz Komisyonu kararının bozulmasına oyçokluğuyla ve dökümü aşağıda yazılı yargılama giderinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine oybirliğiyle 29/1/1970 tarihinde karar verildi.

AZLIK OYU

X — Yarış ikramiyeleri 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 29. maddesi uyarınca Gelir Vergisinden müstesna bulunduğundan dâvanın reddi gerekeceği görüşü ile çoğunluk kararına karşıyım.

XX — Satışından kazanç sağlamak ereğine yönelmiş yarış atı yetiştiriciliğinin, tarımsal uğraşı kapsamına girdiğinden hiç kuşku yoktur.

Gerçekten 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 1. madddesinde, gelirin «bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarı» olduğu belirtilmiş ve 2 nci maddesinde, diğer kazanç ve iratlar yanında tarımsal kazançların da Gelir Vergisinin konusuna giren, gelirin bir unsuru olduğu açıklanmıştır.

Öte yandan aynı kanunun tarımsal kazancı tanımlayan 52 nci maddesinde tarımsal uğraşıdan (faaliyetten) doğan kazancın tarımsal kazanç olduğuna değinildikten sonra tarımsal uğraşının arazide, deniz, göl ve nehirlerde, ekim, dikim, bakım, üretme, yetiştirme ve ıslah yolları ile veyahut doğrudan doğruya tabiattan istifade etmek suretiyle nebat, orman, hayvan, balık ve bunların mahsullerinin istihsalini ..... muhafazasını, taşınmasını, satılmasını tashih veya bu mahsullerden sair bir şekilde faydalanılmasını ifade» ettiği hükme bağlanmıştır.

Bu hükümler karşısında, gerek haralarda ve gerekse ahırlarda satılmak veya başka biçimlerde yararlanılmak üzere yarış atı üretilmesi ve yetiştirilmesinin tarımsal uğraşı sayılması ve kanun koyucunun amacı ve kanunun özü bir yana itilip soyut olarak sözüne değer verildiği takdirde elde edilen tarımsal kazançların Gelir Vergisine tabi tutulması gerekeceği ileri sürülebilir. Bu nedenlerle yarış atı yetiştiriciliği konusunda da sağlam, kesin ve doyurucu bir sonuca varabilmek için, yukarda açıklanan hükümleri Gelir Vergisi Kanununun ana ilkeleri ve espirisine bağlı kalarak, yasa koyucunun amacına uygun bir şekilde yorumlamak gerekir.

Gelir Vergisi, gerçek kişilerin ekonomik güçlerinin, onların servet birikimine yönelmiş ekonomik uğraşları ile bu çeşit ciddi uğraşlarından sağladıkları gelirlerini hedef tutarak tüm bu gelirleri kendi kapsam ve kavramı içine alma amacını güder. Onun içindir ki, tüketim ereğini güden uğraşılarla bu uğraşılar sonucunda karşılaşılan zararlar ya da olağandışı olarak elde edilen çıkarlar, kişisel yaşantı alanını ilgilendirdikleri cihetle kanunda aksine açık bir hüküm bulunmadığı sürece Gelir Vergisinin konusu dışında kalırlar.

İşte Gelir Vergisini niteliyen bu espri dolayısiyle, «Gelir Vergisi»nin konusunu teşkil eden kazanç, onu sağlamaya yönelmiş ekonomik ve tarımsal çabaların sonunda elde edilen ürünleri piyasaya sürmek yolu ile ondan bir kazanç sağlamak amacını güden ciddi çaba ve uğraşların bir sonucudur. Kazanç sağlama ereğine yönelmiş bulunmayan uğraşılar nedeniyle tesadüfi ve gelip geçici olarak sağlanan yararların ya da genellikle karşılaşılan kayıpların bu anlamda bir gelir ve gider sayılabilmesi olanağı yoktur.

Gelir Vergisi Kanununa hakim olan işbu felsefî düşünce gözönünde tutularak, kazanç sağlamaktan çok, kişisel merak, zevk ve heyecanın tatminine yönelmiş bulunan her türlü uğraşıların, Gelir Vergisinin kapsamı dışında kaldığını kabul etmek zorunluğu vardır.

Gerçekten bu tür uğraşılarda kazanç elde edilmesi, daha çok atların yarış kazanarak sahiplerine manevi tatmin yanında ikramiye sağlamasına bağlıdır. Bu ise çok kerre şans ve ihtimallere dayanır. Halbuki kazanç sağlama amacına yönelmiş ciddi ve ekonomik bir uğraşının bu çeşit gelip geçici rastlantılara dayanması söz konusu olamaz. Nitekim yarış atı yetiştiricilerinden çoğunun bu iş için yaptıkları giderlerin, elde ettikleri çıkarlardan çok olması da, anılan uğraşıların ticari ve ekonomik nedenler dışında kalan merak, manevi tatmin gibi kişisel nedenlere dayanan üretimden çok tüketime dönük amatör bir uğraşı olduğunu ortaya koymaktadır.

İncelenen dâva dosyasına göre ödevlinin, satışından kazanç sağlamak amacına yönelmiş tarımsal bir uğraşısı bulunmadığı ve sırf merak, heyecan ve zevk gibi kişisel nedenlerle at yetiştiriciliği yaptığı anlaşılmaktadır. Tesadüflere bağlı olarak elde edilen ikramiyelerin, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 2 nci maddesinde sayılan gelirin unsurları arasında düşünülmesi olanağı da yoktur.

Temyiz Komisyonu kararında, yukarıdan beri niteliği belirtilen uğraşının, bir yandan tarımsal bir uğraşı olduğu ve diğer yandan bu uğraşı sonunda elde edilen ikramiyelerin gelirin unsurları arasına girmediği açıklanmak suretiyle çelişmeye düşülmesi yasa hükümlerine aykırı bulunmuş ise de, sonuca etkili görülmemiştir.

Bu nedenlerle sonucu bakımından doğru olan Temyiz Komisyonu kararının onanmasiyle dâvanın reddine karar verilmesi görüşünde olduğumdan çoğunluk kararına karşıyım.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Onbirinci Daire

Esas No : 1969/1415

Karar No : 1970/109

Dâvacı : İskenderun Vergi Dairesi Müdürlüğü

Dâvalı : Nesim Saçan

Vekili : Av. Şehabettin Turhan

Dâvanın Özeti : Hesap uzmanı tarafından Behzat Tayhoş'un işyerinde yapılan aramada, dâvalı tarafından düzenlenip Behzat Tayhoş'a verilen emre muharrer senetlerin noksan pullu olduğunun tesbit edilmesi sebebiyle dâvalı adına salınan kaçakçılık cezalı Damga Vergisinin; mükellef vekili tarafından mevcut olmadığı ileri sürülen senetlerin tanzim tarihlerinin hesap uzmanı raporunda gösterilmediği, tutanaklarda senetlerin bir kısmının tarihlerinin mevcut olmadığı, bu tutanakların yalnız 1-5 sayfalarının mükellef vekili tarafından imzalanıp, diğerlerinin imzasız olduğu ve duruşmada ibraz olunan 20/2/1967 tarihli azilname ile mükellef vekili Hüsamettin Avcı vekâletten azledilmiş bulunduğundan 16/5/1967 tarihli tutanakların mükellefi ilzam etmiyeceği cihetle tarhiyata konu olan senetler veya bunları tesbit eden bir belge mevcut olmadığı gerekçesiyle terkin eden Temyiz Komisyonu Beşinci Dairesinin 4/6/1969 tarih ve 969/1690 sayılı kararının, itiraz ve temyiz dilekçelerinde ileri sürülmeyen iddiaların incelenerek karar verilmesinin 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 399. maddesine aykırı bulunduğu ileri sürülerek bozulması isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Raportör Melâhat Tan'ın Düşüncesi : 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 399 ve Borçlar Kanununun 398. maddeleri gözönünde bulundurulmadan verilen Temyiz Komisyonu kararının bozulması gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Fevzi Tuzkaya'nın Düşüncesi : Vergi Dairesi Müdürlüğü tarafından kararın bozulması yönünden ileri sürülen iddialar, dâva konusu Vergiler Temyiz Komisyonu Beşinci Dairesinin 4/6/1969 gün ve 69/1690 sayılı kararının dayandığı gerekçeler karşısında kararın bozulmasını gerektirir nitelikte görülmediğinden dâvanın reddi ile, usul ve kanun hükümlerine uygun olarak verilen dâva konusu kararın tasdiki gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onbirinci Dairesince gereği düşünüldü:

213 sayılı Vergi Usul Kanununun 399. maddesinin 2. fıkrasında, itirazda ileri sürülmiyen iddia ve müdafaaların temyiz sırasında nazara alınamıyacağı, şu kadar ki, Temyiz Komisyonunun iki tarafın iddia ve müdafaalariyle mukayyet olmayıp zaman aşımı ile maddi hataları ve kanunun açık hükmüne aykırı gördüğü diğer hususları resen inceliyebileceği hükme bağlanmıştır.

Olayda, vergisi uyuşmazlık konusu emre muharrer senetlerin mevcudiyetini tesbit eden tutanakları imza eden mükellef vekilinin tutanağın düzenlendiği tarihte vekâletten azledilmiş olduğu hususuna ilişkin bulunan ve itiraz ile temyiz dilekçelerinde ileri sürülmeyip temyiz komisyonunca yapılan duruşma sırasında dermeyan edilen iddia resen nazara alındığı halde, bunun kanunun hangi açık hükmüne aykırı bulunduğu gösterilmediğine ve borçlar Kanununun 398. maddesinin vekilin vekâletin nihayet bulunduğuna ıttılâ peyda eylemeden evvel yaptığı işlemden müvekkil veya mirasçılarının vekâlet baki imiş gibi mesul olacaklarını kapsayan hükmü karşısında, hesap uzmanınca düzenlenen tutanakları imzalayan vekilin, imza tarihinde vekâletten azledildiğine muttali olup olmadığı araştırılmadan, azledilen vekil tarafından imzalanan tutanakların mükellefi ilzam edemiyeceği nedeni ile tarhiyat konusu senetler veya bunları tesbit eden bir belgenin mevcut olmadığı gerekçeciyle salınan kaçakçılık cezalı verginin terkinine karar verilmesinde isabet görülmemiştir.

Bu sebeple dâvanın kabulü ile dâva konusu Temyiz Komisyonu kararının bozulmasına ve aşağıda dökümü yazılı yargılama giderinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 31/1/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

YARGILAMA USULÜ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Onbirinci Daire

Esas No : 1970/942

Karar No : 1970/271

Dâvacılar : Mahmut Çorbalı ve A. Feridun Toplamacı

Vekilleri : Avukat Adil Rarstgeldi

Dâvalı : Urfa Belediye Başkanlığı

Dâvanın Özeti : Sinamalarının 1608 ve 151 sayılı Kanun hükümleri gereğince faaliyetinden men'i ile 25 lira hafif para cezası alınması yolundaki işlem sebebiyle uğradıkları zararın tazmini dileğinden ibarettir.

İlk İncelemeyle Görevli Yardımcı Nihat Asyalı'nın Raporu :

1608 sayılı Kanunun 5. maddesi uyarınca bakılması adlî yargı mercilerinin görevine giren bu dâvanın görev yönünden reddi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onbirinci Dairesince gereği düşünüldü :

521 sayılı Kanunun 74. maddesi uyarınca dâva dosyası incelendi :

1608 sayılı Kanunun 3764 sayılı Kanunla değişik 1. ve bu kanuna 151 sayılı Kanunla eklenen ek 2. maddelerine göre verilen kararlara karşı Sulh Hâkimliğine itiraz olunacağı 1608 Sayılı Kanunun 5. maddesinde hükme bağlanmış bulunduğuna göre, bu kararlara dayanılarak yapılan idarî işlem ve eylemlerden dolayı uğranılan zararların tazmini için hakları muhtel olanlar tarafından doğrudan doğruya açılacak tam yargı dâvalarının da ayni yargı mercilerine açılması ve bu yargı mercilerinde görülmesi ve çözümlenmesi zorunludur.

Bu sebeple Danıştay'ın görevi dışında bulunan dâvanın, 521 sayılı Kanunun 75. maddesinin (A) bendi gereğince görev yönünden reddine, 28/2/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T: C.

D A N I Ş T A Y

Onbirinci Daire

Esas No : 1970/219

Karar No : 1970/235

Dâvacılar : Ali Rıza Ekinci ve arkadaşları

Vekilleri : Avukat Adnan Cönger

Dâvalı : Kırıkkale Belediyesi

Dâvanın Özeti : 10/8/1965 tarihinde Belediye ile aktolunan elektrik satışına ait çift terimli büyük sanayi sözleşmesi uyarınca, müvekkiline ait fabrikaya bazı şartlarla verilen cereyanın esas cereyanın verileceği 4 ve 5 nolu trafodan cereyan alınması için gerekli tesisler yapılmamak suretiyle sözleşme şartlarına uyulmadığı ve küçük san'at erbabına ait olup muvakkaten cereyanı fabrikaya verilen 6 nolu trafonun yükünün ise % 80 i bulduğundan bahisle kesilmesine dair Kırıkkale Belediye Encümeninin 15/7/1968 tarih ve 696 sayılı kararının, mahkeme kanaliyle yaptırdıkları bilirkişi incelemesi sonucunda trafonun yükünün % 20 olduğunun tesbit edildiği, kararın keyfi ve indi sebeplerle verildiği ileri sürülerek iptali isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Raportör Zuhâl Çok'ar'ın Düşüncesi : Belediye ile dâvacı arasında akdedilmiş özel hukuku ilgilendiren sözleşmenin uygulanması sırasında âkitler arasında çıkan anlaşmazlığın incelenmesi Danıştay'ın görevi dışında bulunduğu cihetle dâvanın bu sebeple reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Orhan Tüzemen'in Düşüncesi : Dâvanın konusu, belediye ile dâvacı arasındaki sözleşmenin feshine dayanmaktadır. Bu durumda önce mezkûr sözleşmenin, «idari mukavele» teşkil edip etmediğinin araştırılması lâzımdır. Prof. waline'in belirttiği gibi «idarenin her mukavelesi (tout contrats de l'administration) behamahal idarî mukavele (contrat administratif) değildir.(Droit Administratif,1963, s. 564). İdari Hukuku ilkelerine göre bir mukavelenin idarî sayılabilmesi için idarenin diğer tarafa aşırı şartlar (colauses exorbitantes) empoze edilebilmesi veya diğer tarafın kamu hizmetinin ifasına katılması zorunludur. (Prof. Laubadere, Droit Administratif, 1967, s. 296). Dâvacı ile dâvalı idare arasında un fabrikasına cereyan verme hususuna ilişkin sözleşme ise, yukarıda arzedilen unsurları kapsamadığından, idarî mukavele niteliğinde sayılamaz. Danıştay, yüksek idare mahkemesi olarak, yalnız idari mukavelelerden doğan uyuşmazlıklara bakmakla görevli olup idarenin hususi hukuk çerçevesinde akdettiği sözleşmelerden doğan uyuşmazlıkları çözümlemekle görevli değildir. Dolayısiyle dâvacı, Danıştay'a değil, adli mahkemelere başvurmalıdır. Dâvanın, 521 sayılı Kanunun 75/A maddesi gereğince görev yönünden reddinin uygun olacağı düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onbirinci Dairesince gereği düşünüldü:

Dâva, Karıkkale Belediyesi ile 10/8/1965 tarihinde aktolunan elektrik satışına ait çift terimli sanayi sözeşmesi uyarınca, müvekkillerin fabrikasına verilen elektirik cereyanının, sözleşmeye uyulmadığı ve 4 ve 5 nolu trafonun yükünün % 80 i bulduğundan bahisle kesilmesine dair Belediye Encümeni kararının iptali isteğinden ibarettir.

Dâvacı ile dâvalı arasında aktedilmiş ve idarî nitelikte olmayan sözleşmenin uygulanmasından dolayı âkitler arasında çıkmış olan anlaşmazlık hususi hukuku ilgilendirmekte ve çözümü de adlî yargı yerlerine ait bulunmakta olduğundan Danıştay'ın görevi dışında bulunan dâvanın bu sebeple reddine, fazladan alındığı anlaşılan 15 liranın istenildiğinde dâvacıya iadesine 25/2/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

ONİKİNCİ DAİRE KARARLARI

GAYRIMENKULE TECAVÜZ İŞİ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Onikinci Daire

Esas No : 1969/2854

Karar No : 1970/340

Dâvacılar : Emine Mahmutoğlu ve arkadaşları

Vekilleri : Av. Bahattin Ulusoy

Dâvalı : Urfa Valiliği

Dâvanın Özeti : Müvekkillerinin zilyet bulundukları gayrımenkule D. S. İ. tarafından vaki tecavüz ve müdahalenin men'i hakkındaki taleplerinin reddine dair dâvalı Valilikçe müttehaz 29/5/1969 gün ve 99/18 sayılı kararın 5917 sayılı Kanun hükümlerine aykırı bulunduğundan bahisle iptali talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Mezkûr gayrımenkulün mülkiyeti taraflar arasında ihtilâflı olduğundan ve bu konuda açılan dâva da henüz devam etmekte bulunduğundan, hadisede 5917 sayılı Kanunun uygulanamıyacağı yolundadır.

Raportör Yüksel Esin'in Düşüncesi : 5917 sayılı Kanuna göre Vali veya Kaymakamlar tarafından ittihaz olunan men'i müdahale kararlarının, idarî tasarruflar içinde ayrı bir yeri vardır. Men'i müdahale kararları, mahkemeden aksine bir karar çıkıncaya kadar; zilyet olduğu idarî tahkikatla tesbit edilen şahıs lehine, gayrımenkul üzerindeki fiilî durumun devamını ve bu suretle idarî yoldan zilyetliğin himayesini temin eyler. Bu itibarla, mezkûr kararlar, idarî tasarruflar arasında yer almakla beraber hüküm ve neticeleri itibariyle kazaî bir mahiyet taşırlar ve ancak adlî yargı organının aksi yoldaki kararı ile hükümden mürtefi olurlar. Bunun içindir ki men'i müdahale talebinin is'afına veya adem-i is'afına müteallik kararların Vali veya Kaymakamlarca geri alınmasına cevaz olamıyacağı gibi, evvelce verilen kararın aksine yeni bir karar verilmesine de kanunî imkân yoktur. Nitekim bu husus Kanunun 1 inci ve 3 ncü maddeleri metninden açıkca anlaşılacağı gibi, Dairemizin muhtelif kararları ile de kabul edilmiş bulunmaktadır.

Hadisede, ihtilâflı gayrımenkulden dolayı Urfa Belediyesinin 1959 yılında vaki olan men'i müdahale talebi reddedilerek mezkûr yerin dâvacıların zilyetliğine teslim edildiği bir vakıadır. O tarihten bu yana adliye mahkemesinden aksine bir

karar çıkmadığı da ihtilâfsızdır. Bu durumda, dâvalı Valiliğin mezkûr kararı ile bağlı kalıp, Kanunun 1 inci maddesinin son fıkrası gereğince DSİ tarafından yapılan tecavüz ve müdahaleyi tahkikat dahi icra etmeksizin - derhal men etmesi kanuni bir mecburiyet olarak ortaya çıkmaktadır.

1959 tarihli mezkûr karardan sonra, ihtilâfın tapu iptali dâvası olarak mahkemeye intikal etmiş olması ve dâvanın da henüz derdest-i rüyet bulunması 5917 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin son fıkrası hükmünün tatbikini engelleyemez Yukarıda da belirtildiği üzere bu kanun münhasıran gayrımenkuller üzerindeki zilyedliğin himayesi maksadıyla tedvin edilmiş bulunmaktadır. Bir gayrımenkulün mülkiyeti ile zilyedliğinin icabında ayrı ayrı şahısların elinde olabileceği bir vakıadır. -Ezcümle kiralama halinde olduğu gibi - Keza hukuken ve fiilen zilyet bulunduğu tesbit edilen şahıs lehine ve malik aleyhine meni müdahale kararı verilebilmesine de hukukî bir mani mevcut değildir. -Kira mukavelesi devam etmekte iken, malik, tarafından mecura vaki müdahale ve tecavüzün men edilmesi gibi -O halde özellikle 5917 sayılı Kanunun tatbikatı bakımından gayrımenkulün mülkiyeti ile zilyedliğine müteallik ihtilâfları birbirinden tefrik etmek mecburiyeti vardır. Mülkiyet ihtilâfı mahkemeye intikal etmiş bulunsa dahi, vali veya kaymakam fiilî durumun (Zilyedliğin) himayesi zamanında mezkûr Kanun hükümlerine tevfikan bir karar vermek durumundadır. Aksi halde, tarafların hüsnüniyet kaidelerine aykırı davranışları yüzünden, bu Kanun fiilen tatbik edilemez duruma gelebilir. Bilfarz bir gayrımenkule haksız müdahalede bulunan taraf, diğer tarafın men-i müdahale kararı alabilmesini engellemek için, müdahale ile birlikte mahkemeye gayrımenkulün mülkiyetine ilişkin bir dâva açtığında, vali veya kaymakam hadisede artık 5917 sayılı Kanun tatbik edilemez yolunda bir karar verir ise, hem umumi hukuk prensipleri hilâfına suiniyetli davranış himaye edilmiş, hem de bu muvazaalı dâvanın neticesi alınıncaya kadar hakiki zilyet tasarruftan mahrum kılınmış olur. 5917 sayılı Kanunun tedvin maksadına açıkca aykırı bulunan böyle bir tatbikatın ise hukuken tervicine imkân olmıyacağı meydandadır.

Netice olarak; ihtilâflı gayrımenkulün zilyedliği 1959 tarihli bir kararla dâvacıların uhdesine tevdi edilmiş ve o tarihten bu yana zilyedliğin el değiştirmesini mucip bir mahkeme kararı da sadır olmamış bulunmasına mebni; 5917 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin son fıkrası hükmüne tevfikan mezkûr gayrımenkule vukubulacak tecavüz ve müdahalelerin-Bu arada dâvaya konu tecavüz ve müdahalenin - tahkikat dahi icra edilmeden derhal men olunması icabederken; Kanun da yeri olmayan bir sebep ve bahane ile men talebinin reddi yoluna gidilmesinde hukuka uygunluk bulunmadığından dâvanın kabulü ile 29/5/1969 gün ve 99/18 sayılı Valilik kararının iptali gerekeceği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Şerif Atalay'ın Düşüncesi: İleri sürülen iddialar, dâva konusu kararın dayandığı gerekçeler karşısında, yerinde ve kararın iptalini sağlayacak durumda görülmediğinden dâvanın reddine karar verilmesi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onikinci Dairesince işin gereği görüşüldü:

Dâva konusu gayrımenkulün dâvacılar ile DSİ Genel Müdürlüğü adına tapuya kayıtlı bulunduğu ve dâvacılar tarafından karşı tarafın tapusunun iptali için

mahalli mahkemeye açılmış olan dâvanın ise devam etmekte olduğu dosya münderecatı ile sabittir.

Bu durumda, gayrımenkulün mülkiyetine ilişkin ihtilâf henüz sonuçlanmamış iken, Valilikçe 5917 sayılı Kanuna göre taraflardan biri lehine men kararı verilmesi, idarenin yargı organına intikal etmiş bir konuda fiilî durum değiştirici tasarrufta bulunması demek olur ki, bunun hukuken tervicine imkân düşünülemez. Esasen 5917 sayılı Kanunun 3 üncü maddesi hükmü, idare ile yargı organının görev ve yetki sahalarında bu kabil tedahülleri önlemek amacıyla sevkedilmiş bulunmaktadır. Aynı sebepten, Kanunun 1 inci maddesinin son fıkrasındaki «Zilyedine teslim olunan gayrımenkule başkaları tarafından vukubulacak tecavüz ve müdahaleler yeni bir tahkikat yapılmaksızın derhal men edilir» hükmünün de, ilgililerin mezkûr 3 üncü madde hükmü gereğince mahkemeye başvurmaları halinde tatbik olunamıyacağı meydandadır. Bu itibarla; hadisede, işin mahkemeye intikalinden önce, Urfa Belediyesinin ihtilâflı gayrımenkule ilişkin men-i müdahale talebi reddedilerek, bu yerin Valilik tarafından dâvacıların zilyedliğine teslim edilmiş bulunması, dâvaya konu DSİ Genel Müdürlüğü müdahalesinin de derhal men'ini gerektirmez.

Bu sebeplerle, dâva konusu gayrımenkulle ilgili mülkiyet ihtilâfının derdest-i rüyet bulunduğundan bahisle vaki men'i müdahale talebinin reddi hakkındaki valilik kararında usul ve kanuna aykırılık görülmediğiden; mesnedi olmayan dâvanın reddine, 30 lira ilâm harcı evvelce alındığından yeniden alınmasına yer olmadığına 26/2/1970 tarihinde oybirligiyle karar verildi.

İSTİKLÂL MADALYASI

T. C.

D A N I Ş T A Y

Onikinci Daire

Esas No : 1968/3006

Karar No : 1969/2349

Dâvacı : Süleyman Özturan

Dâvalı : Millî Savunma Bakanlığı.

Dâvanın Özeti : İstiklâl Savaşına katıldığını ileri süren ve bunu tevsikan emekli Orgeneral Kâzım Özalp'ın bir mektubunu dilekçesine ekliyerek İstiklâl Madalyası ve vesikası talebinde bulunan dâvacının dileğinin, savaşa katıldığını resmi belgelerle isabat edememesi ve dilekçesine eklediği mektubun savaşa iştirak ettiğini isbata yeterli görülmemesi sebebiyle reddine ilişkin işlemin iptali ile madalya verilmesi hususunun karar altına alınması isteminden ibarettir.

Savunmanın Özeti: Savunma Verilmemiştir.

Raportör M. İlhan Dinç'in Düşüncesi: 15 Mayıs 1335 ilâ 9 Eylül 1338 tarihleri arasında Millî Orduda vazife alanlara İstiklâl Madalyası verilmesini öngören 869 sayılı Kanunun ek 2 nci maddesi, Millî Orduda vazife almış olmak keyfiyetini her hangibir isbat şekline tabi tutmamıştır.

Dosyada mevcut ve dâvacının millî mücadeleye iştirakini tevsik eden belgelerden dâvacının İstiklâl Savaşına katıldığı anlaşıldığından, belgeyi yeterli görmemek suretiyle dâvacıya madalya verilmeyeceği yolunda dâvalı idarece tesis olunan işlemde isabet görülememiştir.

Bu sebeple dâvanın kabulü ile aksine müttehaz işlemin iptali gerekeceği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Kemâl Eröz'ün Düşüncesi: Dâvalı Millî Savunma Bakanlığınca İstiklâl Madalyası verilmemesi hakkındaki kararın iptalini isteyen dâvacı, 15. Mayıs 1335 tarihi ile 9 Eylül. 1338 tarihi arasında Millî Orduda görev aldığını lüzumlu belgelerle isbat ve tevsik edememiş olduğundan dâvanın reddine karar verilmesi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onikinci Dairesince işin gereği görüşüldü:

Dâva, İstiklâl Savaşına katıldığı çin İstiklâl Madalyası ve vesikası talebeden dâvacının, dâvalı idareye yapıtığı müracaata ilişkin dilekçesine eklediği ve savaşa

katıldığını tevsik eden belgenin yeterli görülmemesi sebebiyle, talebinin reddine ilişkin işlemin iptali talebiyle açılmıştır.

66 sayılı İstiklâl Madalyası Kanununa müzeyyel 869 sayılı Kanunun ek 2 nci maddesi «15 Mayıs 1335 tarihinden, İzmirin istirdadı tarihi olan 9 Eylül 1338 tarihine kadar Millî Orduda vazife alanlara kırmızı şeritli İstiklâl Madalyası verilir» hükmünü taşımaktadır.

Dosyada mevcut, emekli Orgeneral Kâzım Özalp'ın imzasını taşıyan bir belgede, dâvacının İstiklâl Savaşı sırasında vatani hizmet yaptığının, İzmir Şimal Cephesi ve Ertuğrul ve Kocaeli Grubu Kumandanlıklarını yapıtığı sırada hatırlandığının belirtilmesine; keza Türkiye Kuvayı Milliye Mücahit ve Gaziler Cemiyeti Marmara Bölgesi Balıkesir şubesince tanzim edilerek dâvacıya verilen ve Soma Millî Cephesi Kumandanı emekli General Kemâl Balıkesir tarafından tasdik olunan belgede, dâvacının milli mücadeleye katıldığının bildirilmesine binaen, bu belgelerde tezahür eden milli mücadeleye katılma keyfiyetinin kabulü zorunluğu vardır.

Bu itibarla 869 sayılı Kanunun ek 2 nci maddesi gereğince, Millî Mücadeleye katıldığı belgelerle sabit olan dâvacıya İstiklâl Madalyası verilmemesi yolunda dâvalı idarece tesis olunan işlemin iptaline, 30 lira ilâm harcı peşin alındığından yeniden alınmasına yer olmadığına 23/12/1969 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

KÖY İŞİ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Onikinci Daire

Esas No : 1969/628

Karar No : 1969/2110

Dâvacı : Trabzon İlinin Tonya ilçesine bağli Çayiriçi Köyü Muhtarliği

Vekilleri : Av. Mehmet Nomer, Av. Cahit Uluğ

Dâvalı : İçişleri Bakanliği

Dâvanın Özeti : Trabzon İli Tonya İlçesinin merkez bucağına bağlı ve müvekkili köy ile sınırları müşterek olan Çayırbağı ve Doğankaya köylerinin Akçaabat İlçesinin Düzköy Bucağına bağlanmasına dair 11/11/1968 tarih ve 6677 sayılı kararın; Doğankaya ve Çayırbağı köyleri ile müvekkili köy arasındaki hudut, aynı zamanda iki ilçe hududu olduğu halde bu hududun kararda gösterilmediği, Doğankaya ve Çayırbağı köylerinin Tonya İlçesinden ayrılarak Akçaabat İlçesine bağlanırken 5442 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin (D) bendi gereğinin yerine getirilmediği ve ayrıca bu karar ile ötedenberi müvekkili köye ait orta mallar, adı geçen bu iki köyün Tonyadan alınıp Akçaabat İlçesine bağlanması ile Akçaabat İlçesi hudutları içinde bırakıldığı halde karara «kadimden beri müesses haklar mahfuzdur» kaydının konulmadığı belirtilerek kararın müvekkili köyün hukukunu ihlâl ettiğinden ve kanuna aykırı bulunduğundan bahisle iptali istenilmektedir.

Savunmanın Özeti : Çayırbağı ve Doğankaya köylerinin Tonya İlçesinden ayrılıp Akçaabat İlçesine bağlanmasına dair kararın; Danıştay Onikinci Dairesince verilen 31/5/1966 gün ve E: 1966/945 K: 1966/1722 sayılı karara ve mevzuata uygun olduğu belirtilerek dâvanın reddi gerektiği savunulmuştur.

Raportör Erol Dündar'ın Düşüncesi : 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 2 nci maddesi hükmü karşısında köy bağlılıklarının değiştirilmesi ile bu bağlılıkların değiştirilmesi sonucu meydana gelen sınır uyuşmazlıklarının birbirinden ayrı idarî kararlara konu teşkil edebileceğinin kabulü iktiza eder. Bu itibarla, dâva konusu edilen Çayırbağı ve Doğankaya köylerinin Tonyadan ayrılarak Akçaabata bağlanmısına dair kararda bu köylerle dâvacı köy arasındaki sınırın belli edilmemiş olması mezkûr kararın iptalini gerektirmez.

Diğer taraftan Doğankaya ve Çayırbağı köylerinin Akçaabata bağlanmaları yolunda vaki müracaatları üzerine mütlaalarına başvurulan İl İdare Kurulu ve İl

Genel Meclisi o tarihte konu hakkındaki görüşlerini bildirdiklerine ve şartlarda da herhangi bir değişiklik olmadığına göre, bu köylerin **Danıştay** kararı icabı Akçaabat'a bağlanmalarında aynı kurullardan tekrar mütalâa alınmayıp, bu kuralların eski mütalâalarına itibar edilmesinde de kanuna aykırı bir cihet görülmemiştir.

Ayrıca dâvacı köy ile Akçaabat'a bağlanan köyler ve dolayısıyla Tonya ile Akçaabat İlçeleri arasındaki sınır, ihtilâflı mevkide henüz çizilmediğine göre, dâvacı köyün orta mallarının diğer ilçe sınırı içinde kaldığı yolundaki iddianın da mesnedi yoktur.

Bu sebeplerle dâva konusu kararda kanuna aykırılık görülmediğinden dâvanın reddi gerektiği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Şerif Atalay'ın Düşüncesi: Dâva Trabzon İli Tonya İlçesinin merkez bucağına bağlı Doğankaya ve Çayırbağı köylerinin aynı ilin Akçaabat İlçesinin Düzköy Bucağına bağlanması hakkındaki kararın iptali talebinden ibarettir.

Uyuşmazlık konusu fek ve ilhakın 5442 sayılı İl İdare Kanununun 2 nci maddesinin (B) ve (D) bentleri hükümlerine uygun olarak, mezkûr köylerin müracaatlarının reddi yolundaki işlemin Danıştay'ca iptali üzerine, İl İdare Kurulu ve İl Genel Meclisinden daha önce alınmış olan mütalaalar gözönünde tutularak İçişleri Bakanlığının kararı ve Cumhurbaşkanının tasvibi ile yapıldığı ve Danıştay'ın iptal kararından bu iki köyün sosyal, ekonomik ve kültürel bakımdan Akçaabat ile ilgili oldukları anlaşılmış bulunmaktadır. Şartlarda bir değişiklik mevcut olmadığına göre olayda, daha önce alınmış olan yetkili kurul mütalâalarının gözönünde tutulmasına mani kanunî bir hüküm mevcut değildir.

5442 sayılı Kanunun düzenlediği fek ve ilhaklarla sınır değiştirilmesi hususları tamamen birbirinden müstakil olup ayrı ayrı kararlara konu teşkil etmektedirler. Sadece 2 köyün bir ilçeden ayrılarak diğer bir ilçeye bağlanmasına ilişkin olan dâva konusu kararın sınırla bir ilgisi yoktur. Dâvacı köy ile Akçaabata bağlanan 2 köy arasında köy Kanununa göre bir sınır tesbiti yapılmadığı ve öteden beri aralarında bu konuda ihtilâf mevcut olduğu anlaşılmış bulunmakta ise de bu ihtilâfın bahis konusu köylerin bağlı oldukları iki ilçenin bu kesime isabet eden sınırlarının ayni usule göre yeni bir kararla halli lâzım gelmektedir. Henüz böyle bir işlemin yapılmamış olması dâva konusu kararın iptalini gerektirmez.

İhtilâflı mevkide, iki ilçe sınırı tesbit edilmemiş olduğuna göre iptali istenen, kararın dâvacı köye ait otlak ve mer'a gibi köy orta mallarını Akçaabat ilçesi sınırları içinde bıraktığı iddiası da yerinde değildir. Kaldı ki 5618 sayılı Kanunun geçici 3 üncü maddesine göre, köy, kasaba, şehir ve il sınırlarında yapılan veya yapılacak olan değişiklikler, mer'a ve yaylaktan teamüle dayanan istifade hakkına tesir etmez. Gerek bu madde ile mevzuatın teminat sağlayıcı sair hükümleri muvacehesinde gerekse dâva konusu karar, sınıra ilişkin olmadığı cihetle iddia hilâfına bu kararın «Tarafların karşı taraf sınırı içinde kalan genel ve özel hakları saklıdır.» yolunda bir kayıt ihtiva etmesine lüzum yoktur.

Bu sebeple dâva konusu kararda kanuna aykırı bir cihet görülmediğinden dâvanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onikinci Dairesince duruşma için tayin edilen günde dâvacı vekilleri Av. Mehmet Nomer ile Av. Cahit Ulug'un ve dâvalı idare temsilcisi M. Hayrettin Gündeniz'in geldikleri anlaşılarak Kanunsözcüsü huzuru ile açık duruşmaya başlandı. Taraflar dinlendikten, Kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan ve taraflara son defa söz verildikten sonra dosya içindeki bütün belgeler incelenerek işin gereği görüşüldü.

Dâva, dâvacı Çayıriçi köyü ile sınırları müşterek olan ve Akçaabat İlçesine bağlı iken 1954 yılında Tonya'nın İlçe haline getirilmesi ile bu ilçeye bağlanan ve bilâhare tekrar Akçaabat'a bağlanmak isteyen Çayırbağı ve Doğankaya Köylerinin Danıştay Onikinci Dairesince müttehaz 11/5/1966 tarih ve E : 1966/1945 ve K: 1966/1722 sayılı karar icabı Tonya İlçesinden ayrılarak Akçaabat İlçesine bağlanmasına dair 11/11/1968 tarih ve 6677 sayılı kararın; Doğankaya ve Çayırbağı Köyleri ile Tonya İlçesine bağlı dâvacı Çayıriçi Köyü arasındaki sınır, aynı zamanda Akçaabat İlçesi ile Tonya İlçesi arasındaki sınırlar olduğu halde, bu sınırın dâva konusu kararda belirtilmediği, Doğankaya ile Çayırbağı Köylerinin tekrar Akçaabat İlçesine bağlanmak için yaptıkları müracaatın reddi yolundaki kararın iptaline dair yukarıda tarih ve numarası yazılı Danıştay Onikinci Daire kararı icabı bu köyler Tonya'dan ayrılarak Akçaabata bağlanırken 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 2 nci maddesinin (D) bendi gereğince yetkili İl İdare Kurulu ve İl Genel Meclisinden bu bağlama hakkında yeniden mütalaa alınmak gerekirken bu lâzımeye riayet edilmeyerek adı geçen köylerin Akçaabata bağlanma yolundaki müracaatlarının reddine mesnet olan daha evvel alınmış İl İdare Kurulu ve İl Genel Meclisi mütalâalarının dâva konusu karara mesnet alındığı ve böylece Danıştay kararı icabına aykırı hareket edildiği ve ayrıca uyuşmazlık konusu karar ile ötedenberi dâvacı Çayıriçi köyüne ait orta malları, Doğankaya ve Çayırbağı köylerinin Tonyadan alınıp Akçaabata bağlanması ile Akçaabat İlçesi sınırları içinde bırakıldığı halde kararnameye «kadimden beri müesses haklar mahfuzdur» kaydının konulmadığı ve binnetice mezkûr kararnamenin Çayıriçi Köyünün hukukunu ihlâl ettiği ve mevzuata aykırı olduğu belirtilerek iptali istemi ile açılmıştır.

5442 sayılı İl İdaresi Kanunun 2 nci madddesinin (B) bendinde yer alan «..... İl, İlçe ve bucak sınırlarının ve bucak adlarının değiştirilmesi, bir köyün veya kasabanın veya bucağın başka il ve ilçeye bağlanması ..... İçişleri Bakanlığının kararı ve Cumhurbaşkanının tasdiki ile ..... yapılır.» hükmü karşısında, köy bağlılıklarının değiştirilmesi ile bu bağlılıkların değiştirilmesi sonucu meydana çıkan sınır uyuşmazlıklarının hallinin birbirinden ayrı idarî kararlara konu teşkil edebileceğini kabul etmek gerekir. Doğankaya ile Çayırbağı köylerinin Tonya'dan ayrılarak Akçaabata bağlanması ile ilgili dâva konusu kararın sınırla bir ilgisi yoktur. Dâvacı Tonya'nın Çayiriçi Köyü ile Akçaabata bağlanan diğer iki köy arasında evvelden beri bir sınır ihtilâfının mevcut olduğu dosya münderecaatı ile sabit ise de; bu uyuşmazlığın adı geçen köylerin bağlılıklarının değiştirilmesi ile ilgili dâva konusu karar ile halledilmemiş olması, mezkûr kararın iptalini gerektirir bir sebep değildir.

Diğer taraftan her ne kadar dâvacı, adı geçen köylerin Tonyadan ayrılarak Akçaabat'a bağlanmasında 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 2 nci maddesinin (D)

bendi gereğince yetkili İl İdare Kurulu ve İl Genel Meclisinden yeniden mütalâa alınmıyarak, mezkûr köylerin Akçaabata bağlanma isteklerinin reddine dair karara mesnet olan İl İdare Kurulu ve İl Genel Meclisi kararlarının dâva konusu karara mesnet alındığını; bu halin ise İl İdaresi Kanuna aykırı olduğunu ve ayrıca Danıştay kararının icabına uygun bulunmadığını iddia etmekte ise de, Doğankaya ve Çayırbağı Köylerinin Tonyadan ayrılıp Akçaabat'a bağlanmaları yolunda yaptıkları müracaat üzerine mütalâalarına başvurulan İl İdare Kurulu ve İl Genel Meclisinin o tarihte mesele hakkında kanaatlarını bildirdiklerine ve şartlarda da herhangi bir değişiklik olmadığına göre, bu köyler Danıştay kararı icabı olarak Akçaabat'a bağlanırken aynı kurullardan tekrar mütalaa almaya lüzum ve zaruret bulunmdığı açıktır.

Ayrıca dâvacı köy ile bağlılıkları değiştirilen köyler arasında ihtilâflı mevkide, bu köyler ve dolayısıyla iki ilçe arasındaki sınır henüz tesbit edilmediğine göre, dâvacı köye ait orta mallarının Akçaabat İlçesi hudutlarında kaldığını kabul etmeye imkân yoktur. Kaldı ki sınır değişikliklerinin mera ve yaylaktan teamüle dayanan istifade hakkına tesir etmeyeceği de tabiidir. Şu hale göre, dâva konusu kararın «Tarafların karşı taraf sınırı içinde kalan kadimdenberi müesses hakları mahfuzdur» kaydını ihtiva etmemiş olması da mezkûr kararın iptalini gerektirecek bir noksanlık teşkil etmemektedir.»

Yukarıda açıklanan sebeplerle dâva konusu kararda mevzuata ve Danıştay kararına aykırılık bulunmadığından mesnetsiz dâvanın reddine 30 lira ilâm harcı peşin alındığından yeniden alınmasına yer olmadığına 8/12/1969 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

ÖĞRENCİ İŞİ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Onikinci Daire

Esas No: 1969/627

Karar No: 1970/120

Dâvacı : Hilmiye Hasan

Dâvalı : Millî Eğitim Bakanlığı.

Dâvanın Özeti : İzmir Eğitim Enstitüsü matematik bölümü son sınıfında öğrenci iken, 1968 yılbaşı gecesi öğrenci derneğinden aldığı 45 lira yüzünden öğrencilikle ilişiğinin kesilmesi yolunda, okul öğretmenlerkurulunca ittıhaz olunan ve dâvalı Bakanlıkça da 1/4/1968 tarihinde onaylanan kararın, yönetmeliğin Resmî Gazetede yayınlanmamış bulunduğu, ayrıca paranın hırsızlık kastiyle alınmadığı belirtilerek iptaline karar verilmesi talep olunmaktadır.

Savunmanın Özeti : Dâvacı öğrencinin umumî durumu itibariyle öğretmenlik yapacak vasıfta bulunmadığının bölüm öğretmenler kurulunca tesbit edildiğinden, eğitim enstitüsü Yönetmeliğinin 74. maddesi gereğince İzmir Eğitim Enstitüsünden çıkartıldığı, yapılan işlemde mevzuata aykırılık olmadığı ve mesnetsiz dâvanın reddi gerekeceği savunulmaktadır.

Raportör Bahir Ayçin'in Düşüncesi : Dâvacı hakkında uygulanan Eğitim Enstitüsü Yönetmeliğinin hadise tarihinde Resmî Gazetede yayınlanmamış bulunduğu cihetle dâvacıya uygulanamıyacağı, ayrıca okul derneği kasasından alınan 45 liranın da hırsızlık kastiyle alınmadığı dâva dosyasının incelenmesinden anlaşılmakla dâvacı hakkında uygulanan kayıt silinmesi işleminin bu sebeplere binaen iptali gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Nüzhet Mengü'nün Düşüncesi : Dâva, dâvacının Eğitim Enstitüleri Yönetmeliğinin 74 üncü maddesi gereğince İzmir Eğitim Enstitüsünden çıkarılmasına dair Millî Eğitim Bakanlığı kararının bozulması talebinden ibarettir.

Anayasanın 113 ve 1332 sayılı Kanunun 1 inci maddesine aykırı olarak idarî tasarrufun istinat ettiği Yönetmeliğin Resmî Gazetede yayınlanmadığı anlaşıldığından, hüküm ifade etmeyen yönetmeliğe göre tesis edilen işlemin iptaline karar verilmesi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onikinci Dairesince işin gereği görüşüldü :

Dâvacı öğrencinin, hadise tarihinde henüz Resmî Gazetede yayınlanmayan Eğitim Enstitüsü Yönetmeliğinin 74. maddesine dayanılarak, İzmir Eğitim Ens-

titüsü ile ilişiğinin kesildiği, Millî Eğitim Bakanlığının 3/Kasım/1969 gün ve 500-15/9455 sayılı yazısından anlaşılmaktadır.

Şüphesiz idare hizmetin gereklerine göre kararlar almak ve tasarruflarda bulunmak yetkisine sahiptir. Ancak bu yetki, kaide tasarruflarla evvelden düzenlenmiş olmadıkça kanunların bahşettiği hakların düşmesine müncer olacak şekilde kullanılamaz.

Dâvacıya uygulanan Yönetmelik Resmî Gazete ile yayınlanmamış olduğundan bunu hukuken muteber bir kaide tasarruf olarak kabule imkân yoktur. Bu hale göre, dâvacının öğrenime devam etmesine engel olucu bir yönetmeliğin bulunmadığını kabul zarureti vardır.

Ayrıca, ceza tertip edilirken öğrencinin fiil ve hareketinin mahiyeti, okul dışındaki ve içindeki genel durumu, fiilin ne gibi şartlar altında işlendiği ve bilhassa öğrenciyi suça iten psikolojik faktörler nazara alınarak buna göre bir ceza tertibi icap ederken, dâvacıya tertip edilen cezada fiil ile ceza arasında gerekli denge kurulmadığından kararda bu yönüyle isabet görülmemiştir.

Yukarıda açıklanan sebeplere binaen hukukî dayanaktan yoksun bulunan ilişik kesme işleminin iptaline, dâvacının adlî müzaharete nailiyetine karar verilmis olduğundan 30 lira başvurma harcı ile 30 lira ilâm harcının ve posta giderinin dâvalı idareden alınmasına, getirilen evrakın mahalline iadesine 22/1/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Onikinci Daire

Esas No: 1969/2303

Karar No: 1970/301

Dâvacı : Selim Eke velisi ve babası S. Sıdkı Eke

Dâvalı : Millî Eğitim Bakanlığı.

Dâvanın Özeti : Atatürk Lisesi 4-G sınıfında okuyan oğlu Selim Ekenin ilk karnede 5 ve ikinci karnede 4 aldığı halde kompozisyon dersinden bütünlemeye bırakılması yolundaki işlemin, Yönetmeliğin 28 inci maddesinde belirtilen ve ortalaması 4,5 tutan öğrencinin o dersten sınıf geçmesini öngören hükme aykırı olduğu gibi, oğluna ilk karnede 5 olarak teğliğ edilen notun sonradan iptali cihetine gidilmesinde de kendisinin hiç bir kusuru bulunmadığı belirtilerek iptali talep edilmektedir.

Savunmanın Özeti : İmtihan Yönetmeliğinin 2. maddesinde, bir öğrenciye kanaat notu verilebilmesi için en az üç defa yazılı yoklama yapılmasını hükme bağladığı halde, dâvacının oğluna bir yazılı ve bir de ev ödevine istinaden ilk karne kanaat notu verildiğinin tesbiti üzerine, birinci karne kanaat notu nazara alınmadan, ikinci kanaat notuna göre, öğrencilerin sınıf geçmelerinin veya ikmale kalmalarının tesbit edilmiş bulunduğu, bu sebeplere binaen mesnetsiz dâvanın reddi gerektiği savunulmaktadır.

Raportör Bahir Ayçin'in Düşüncesi : Dâvacının oğlunun ilk karnede kompozisyon dersinden 5 aldığı ve bunun karne verilmek suretiyle teğliğ edildiği taraflar arasında ihtilâfsız olduğuna ve ikinci karnede bu dersten 4 aldığı yine ihtilâfsız bulunduğuna göre, dâvacının oğlunun Orta dereceli okullar sınıf geçme ve imtihan Yönetmeliğinin 28 inci maddesine istinaden bu dersten sınıf geçmesi gerekirken, idarenin ilk karnede yaptığı hatalı bir işlemden dolayı, dâvacının oğluna atfı kabil hiç bir hizmet kusuru bulunmadığı halde, tek karne notuyla ikmale bırakılması işleminin, idarî kararlarda bulunması gerekli istikrar prensibine aykırı olduğundan, iptali icap ettiği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Şerif Atalay'ın Düşüncesi : Dâvacının, Atatürk Lisesi 4/G sınıfı öğrencisi bulunan oğluna kompozisyon dersinden verilen ilk kanaat notu 5 ve 2 nci kanaat notu da 4 olduğuna göre orta derceli okulların sınıf geçme ve imtihan yönetmeliğinin 28 inci maddesi ile 52 nci maddesinin I/a paragrafı hükmü uyarınca öğrencinin bu dersten sınıf geçmesi lâzım iken kanaat notu sadece bir yazılı yoklama notu bir ev ödevi notuna istinaden verilmiş olması nedeniyle iptal edilerek 2 nci kanaat notuna göre bütünlemeye bırakılmıştır.

Yönetmelikte, bir öğrenciye verilen kanaat notu kendisine karne ile tebliğ olunduktan sonra maddi hata hariç herhangi bir sebeple geri alınabileceğine dair

bir hüküm mevcut değildir. Her ne kadar yönetmeliğin 2 nci maddesinde her dönemde en az üç defa yazılı yoklama yapılacağı öngörülmekte ise de, olayımızda olduğu gibi idarenin kendi ihmal ve kusurundan dolayı öğrenciyi sorumlu tutması, hukuk kuralları ile bağdaşamaz. Kaldı ki üç yazılı yoklama şartı, öğrenciler lehine konmuş bir hüküm olması itibariyle bunu onların aleyhine uygulamak yanlış olur.

Esasen yönetmeliğin 52/1-a maddesi hükmü gereğince liselerin ara sınıflarındaki öğrencilerin sınıf geçme durumlarının, her dersten iki kanaat notu ortalamasına göre tesbiti zorunlu bulunduğu cihetle bu hususta sadece tek kanaat notuna itibar olunması mümkün görülmemektedir.

Bu sebeple yönetmelik hükümlerine, hukuk kurallarına ve idarede istikrar prensiplerine aykırı bulunan dâva konusu işlemin iptali gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onikinci Dairesince işin gereği görüşüldü :

Dâvacı, Atatürk Lisesi 4/G sınıfında okuyan oğlunun, 1968 - 1969 ders yılında ilk karne 5 ve ikinci karnede de 4 aldığı kompozisyon dersinden, ikmale bırakılması yolundaki dâvalı işleminin, Orta Dereceli Okulların Sınıf Geçme ve İmtihan Yönetmeliğine aykırı olduğundan bahisle iptalini talep etmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Orta Dereceli Okulların Sınıf Geçme ve İmtihan Yönetmeliğinin 28. maddesinde; «kanaat ve imtihan notları 10 esası üzerinden verilir. Öğrenciye kesirli not verilemez. Notların ortalaması alınırken çıkan yarım ve yarımdan büyük olan kesirler tama yükseltilir. Yarımdan küçük olan kesirler dikkate alınmaz» denmiş ve aynı Yönetmeliğin 52. maddesinde de; «her dersten iki kanaat notu ortalaması en az 5 olan öğrencilerin sınıf geçecekleri» hükme bağlanmıştır.

Olayda, dâvacının oğlunun kompozisyon dersinden ilk karne kanaat notu olarak 5 ve ikinci karnede de 4 aldığı ve bu notların karne ile tebliğ edildiği dâva dosyasının incelenmesinden anlaşılmaktadır. Bu durumda dâvacının oğlunun Yönetmeliğin 28 ve 52. maddelerine göre, kompozisyon dersinden sınıfı geçmesi icap etmektedir.

Dâvalı idare, dâvacının oğlunun kompozisyon dersinden ikmale bırakılması yolundaki tasarrufuna gerekçe olarak; bahsi geçen Yönetmeliğin 2. maddesinde, kanaat notunun en az üç defa olmak üzere yapılacak yazılı yoklamaya göre verilmesinin icap ettiğini belirttiği halde, dâvacının oğluna bir yazılı, bir de ödev notuna istinaden kompozisyon dersinden birinci kanaat notunun verildiğinin tesbit edilmesi üzerine, ilk karne notunun geçerli sayılmıyarak 2. karne notuna göre, işlem yapıldığını göstermekte ise de; bir öğrenciye verilen kanaat notu kendisine karne ile tebliğ olunduktan sonra, maddi hata hariç, her hangi bir sebeple iptal edilemez. İdarenin kendi ihmal ve kusurundan dolayı, öğrenciyi sorumlu tutmak, hukuk kurallarına aykırıdır. Ayrıca Yönetmeliğin 52. maddesinde, sınıf

geçme durumunun iki karne notu ortalamasına göre, tesbitinin zorunluluğu öngörülmüş bulunması karşısında idarenin tek kanaat notu ortalamasına göre işlem yapması da usulsüz bulunmaktadır.

Yukarıda açıklanan sebeplere binaen, Yönetmelik hükümlerine ve idarî kararlarda bulunması icap eden istikrar prensibine aykırı olan sınıfta bırakılma işleminin iptaline, 30 lira ilâm harcı peşin alınmış olduğundan yeniden harç alınmasına yer olmadığına, getirtilerek incelenen not cetvellerinin mahalline iadesine 11/2/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

ÖĞRETİM İŞİ

T. C.

D A N I Ş T A Y

Onikinci Daire

Esas No: 1969/335

Karar No: 1970/51

Dâvacı : Mine Erol

Dâvalı : Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dekanlığı.

Dâvanın Özeti : Habilitasyon tezinin reddi yolunda ittihaz edilen işlemin iptali isteminden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Savunma verilmemiştir.

Raportör Uzdem Akyüz'ün Düşüncesi : Tezin ilk incelemesi 1967 yılında, tarihin ayrı bir çağı için kurulmuş jürice yapıldığına göre mezkûr tez evvelce incelenmiş sayılamıyacağından, 1968 yılında teşekkül eden Yakın Çağ Tarihi jürisinin tezin esasını incelemesi gerekmekle evvelce incelendiğinden bahisle usul yönünden kabul edilmemesi işleminin iptali düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Muzaffer Arıer'in Düşüncesi : Dâvacı iddiaları, dâva konusu kararın iptalini icabettirecek nitelikte bulunmadığı gibi, dâva açmadan önce adlî yargı yerinden, dâva açıldıktan sonra da Danıştaydan, tez üzerinde bilirkişi incelemesi yapılması da istenmiş değildir.

Dayanaktan yoksun bulunan dâvanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onikinci Dairesince işin gereği görüşüldü :

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yakın Çağ Tarihi kürsüsü asistanı olan dâvacı «Türkiye'de Amerikan Mandası Meselesi» konusunda hazırladığı doçentlik tezini vermiş ve bu tez 1967 yılında teşekkül ettirilen «Yeni Çağ Tarihi» jürisine sunulmuştur. Üniversite Doçentliği İmtihan Yönetmeliğinin 17 nci maddesinde; doçentlik tezinin, adayın doçent olmak isteği bilim dalını doğrudan doğruya ilgilendiren bir konuya ait olması gerektiği yolundaki hükmüne dayanılarak, Yakın Çağ Tarihi kürsüsü asistanı olan dâvacının bu çağa ait olarak hazırladığı Türkiye'de Amerikan Mandası meselesi konulu tezinin Yeni Çağ Tarihi için teşekkül ettirilen jüriye sunulduğu sebebiyle bu jürinin 23/10/1967 günlü müşterek raporu ile kabul edilmediği, dâvalı idarenin 11/11/1967 gün ve B. Şef. 10849 sayılı işlemiy-

le bildirilmiştir. Yeni Çağı ilgilendirmemesi sebebiyle tezi reddeden jüri üyeleri ayrıca tezin esasını da inceleyerek buldukları bir kısım eksiklikleri kendi raporlarında belirtmişlerdir. Bu eksiklikleri giderme zımmında tezinde bir kısım değişiklikler yapan dâvacı bu defa 1968 yılında teşekkül ettirilen ve kendi konusu olan «Yakın Çağ» için kurulan jüriye tezini intikal ettirmiştir. Bu jürinin ise «evvelce reddedilen tezin aynen veya değerini değiştirmiyen şekil ve muhteva değişiklikleriyle kullanılamıyacağı» hakkındaki yönetmeliğin 22 nci maddesine dayanarak tezin esasını incelememeksizin 20/10/1968 günlü müşterek raporuyla reddettiği ve durumun, idarenin 4/11/1968 gün ve B. Şef. 10207 sayılı yazısıyla dâvacıya bildirildiği, dâvanın da bu işlemin iptali talebiyle açıldığı anlaşılmaktadır.

Üniversite Doçentliği İmtihan Yönetmeliğinin 17 nci maddesi; doçentlik tezinin, adayın doçent olmak istediği bilim dalını doğrudan doğruya ilgilendiren bir konuya ait olması gerektiğini belirtmekte, Yakın Çağ Tarihi kürsüsü asistanı olan dâvacı da bu çağa ait bir konu olan «Türkiye'de Amerikan Mandası Meselesi» hakkında bir tez hazırlamış bulunmaktadır.

Bu tezin, tarihin ayrı bir dönemini ifade eden «Yeni Çağ Tarihi» için teşekkül ettirilen jüriye intikal ettirilmesi hatalı olduğu gibi, bu jürinin de kendi konusuna girmeyen bu tezi incelemeksizin red etmesi gerekirken jüri üyelerinin ayrı ayrı incelenerek gördükleri eksiklikleri belirten raporlar tanzim etmeleri de hatalıdır. Zira tezde herhangi bir incelemeye lüzum olmaksızın «Türkiye'de Amerikan Mandası Meselesi» adından da anlaşıldığı gibi, yakın çağa ait bir konu olduğu açıktır. Nitekim 1967 yılında dâvacıya tebliğ edilen Dekanlık işlemi de münhasıran, bu yıldaki jürinin Yeni Çağa ait olduğu, tez konusunun ise Yakın Çağı ilgilendirdiği sebebiyle kabul edilmediğini bildirmektedir. Bu hale göre tezin, evvelce incelenmiş ve reddedilmiş bir tez olarak kabulü mümkün olmadığı gibi, bir sene sonra 1968 yılında tezin konusunu kapsayan «Yakın Çağ Tarihi» için teşekkül ettirilen jürinin, tezin esasını inceleyip bir sonuca varması gerekirken evvelce reddedilmiş ve değerini değiştirmeyen şekil ve muhteva tâdili yapılarak sunulmuş bir tez addederek reddinde isabet bulunmamaktadır.

Bu sebeple dâva konusu işlemin iptaline, 30 lira ilâm harcı evvelce alındığından yeniden harç alınmasına yer olmadığına, aşağıda müfredatı yazılı yargılama giderlerinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine, celbedilen jüri raporları, tezler ve eklerinin dâvalı Dekanlığa iade edilmesine 13/1/1970 günü oybirliğiyle karar verildi.

TAM YARGI DÂVASI

T. C.

D A N I Ş T A Y

Onikinci Daire

Esas No : 1969/3435

Karar No : 1970/754

Dâvacılar : 1 — İhsan Tok

2 — Gündüz Tok

3 — Hayri Daloğlu

Vekilleri : Av. Mustafa Tok

Dâvalı : İçişleri Bakanlığı

Dâvanın Özeti : 7/7/1969 günü Kayseride yapılan Türkiye Öğretmenler Sendikası Kongresi sebebiyle 8/7/1969 tarihinde girişilen tahrip ve yağma hareketlerine idarenin pasif kalması sonucu, müvekkillerine ait kitapevinin de tahrip ve yağma edildiği ve 366,291,27 lira maddi zarar ile cem'an 250.000 liralık manevi zarara uğranıldığı iddia olunarak bu zararın tanzimi talep olunmaktadır.

Savunmanın Özeti : Yapılan kongre sebebiyle dağıtılan bildiriler, broşürler ve alınan kararlar ile halkın hissiyatının tahrik edildiği, bunu nazara alan idarenin, diğer İllerden Komando ve Toplum Polisi getirterek emniyet kuvvetlerini artırdığı, hadisenin önlenmesi için gerekli bütün tedbirleri aldığı, ortada bir zarar mevcut ise de bu zararın idarenin kusurundan neşet etmediği, bu sebeple haksız açılan dâvanın reddi savunulmuştur.

Raportör Tülây Tuğcu'nun Düşüncesi : Dosya içinde mevcut, Kayseri 1. Sulh Hukuk Mahkemesince yapılan delil tesbiti ve bilirkişi incelemesine ait dosyanın tetkikinden ve şahit ifadelerinden idarenin hizmetin görülmesinde geciktiği, hattâ uzun bir süre hizmetin hiç işlemediği anlaşılmaktadır.

Savunmalar ekinde ibraz edilen belgelere istinaden idarenin yeterli tedbir aldığı da kabul edilemiyeceğinden, bilirkişi raporları ve ibraz edilen defterikebir muvacehesinde tayin olunacak maddi tazminat ile takdir olunacak manevi tazminatın dâvalılara verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Şerif Atalay'ın Düşüncesi : Dâvalı idarenin husumet def'i varit görülmeyerek işin esasına geçildi :

TÖS'ün 7/7/1969 tarihinde Kayseride düzenlendiği kongreden bir gece önce bazı camilerde patlamaların olduğu bunun kongre ile ilgili olduğunu sanan bir kısım halkın kongre günü, nümayiş, tahrip ve yağma hareketlerine giriştiği bu

arada dâvacılara ait Tok Kitapevin de tahrip ve yağma edildiği ve dâvalıların zarara uğradıkları ihtilâfsızdır.

Vatandaşın Can ve mal emniyeti Anayasa teminatı altındadır. Bunun yerine getirilmesi ise devletin başta gelen görevlerindendir. Her nekadar dâvalı idare olayın Tös'ün dağıttığı tahrik edici beyannamelerin etkisi ile meydana geldiğini, idarece gerekli ve yeterli emniyet tedbirlerinin alınmış olduğunu, buna rağmen olayların önüne geçilemediğini ve idarenin hizmet kusuru bulunmadığını savunmakta ise de Tös'ün dağıttığı beyannamelerden dâvacılar sorunlu tutulamıyacağı gibi idarenin de buna istinat etmesinin hukuki değeri yoktur, Diğer taraftan dâva dosyasında mevcut Kayseri 1. Sulh Hukuk Mahkemesinin 1969/115 değişik işler sayılı delil tesbiti dosyası ile mezkûr dosyadaki muteber şahit ifadelerinden, olay günü saat 10,30 da dâvacıların sahip oldukları kitabevinin tahribine başlandığı, önce kapalı olan kepeneklerin parçalandığı, sonradan dükkânın içindeki kitapların imha edildiği, bu tecavüzün saat 14,30 raddelerine kadar sürdüğü bu süre içinde vaki müracaatlara rağmen emniyet kuvvetlerinin olay yerine gelmedikleri ve olaya müdahale etmedikleri anlaşılmış bulunmaktadır.

Bu duruma göre, daha önce olayların vukuu bulacağı kuvvetle muhtemel olmasına rağmen dâvalı idarenin gerekli ve yeterli derecede mani, zabıta tedbirleri almamak suretiyle hizmet kusuru işlediği ortada bulunmakla bilirkişi raporları gözönünde tutularak dâvacıların maddi ve manevi zararlarının tazminine karar verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onikinci Dairesince duruşma için tayin olunan 13/4/1970 gününde dâvacı vekili Av. Mustafa Tok, dâvalı İçişleri Bakanlığı temsilcisi M. Hayrettin Gündeniz ve Maliye Bakanlığı Avukatı Kudret Suner'in geldikleri anlaşılarak Kanunsözcüsünün huzuru ile yapılan açık duruşmada taraflar dinlendikten Kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan ve taraflara son söz verildikten sonra dosya içindeki bütün belgeler incelenerek işin gereği görüşüldü :

Dâvalının husumet iddiası, dâvalı Bakanlığın kuruluş gayesi görev ve selahiyetleri muvacehesinde nazara alınmayarak işin esasına geçildi.

Dâvada 7/7/1969 tarihinde Türkiye Öğretmenler Sendikasının Kayseride düzenlediği kongre ile aynı akşam bazı camilerde meydana gelen patlamalar arasında ilişki kuran halktan bazı kişilerin nümayiş, tahrip ve yağma hareketlerine girişmesi sonucu dâvacıların maliki bulunduğu Tok Kitabevinin tahrip ve yağma edildiği; dâvacıların 366,291,27 lira maddi zarara uğradığı, bu zararın meydana gelmesine idarenin kusurlu davranışının sebep olduğu ifade edilerek, uğranılan zararın tazmini talep edilmektedir.

Dâvacının, iddialarını tevsik amacı ile Dairemizdeki dosyaya ibraz ettiği Kayseri I. Sulh Hukuk Mahkemesinin 1969/115 Değişik işler sayılı dosyasının tetkikinde mevcut 8 şahidin birbirine uygun beyanlarında ve özel olarak; dâvacıların sahibi bulundukları kitabevinin tahribine saat 10,30 da başlandığı, önce kapatılmış olan kepenekleri parçalanılarak bilâhare dükkân içinde bulunan bütün kitapların yırtılıp yerlere atıldığı, bu tahribin öğleden sonra saat 14,30 sularına

kadar sürdüğü ve bu süre zarfında kitapevini bu tecavüzden koruyabilecek hiç bir Polis Jandarma veya askerin bulunmadığı, civarda raslanan emniyet mensuplarının da hadise mahalline gelmedikleri, pasif kaldıkları ifade olunmaktadır.

Dâvalı idare savunmasında, her türlü olayı karşılamak amacı ile Ankaradan 50 kişilik toplum polisi getirtildiğini, her karakolda 5 memurun görevli olarak bulunduğunu Nevşehirden 87 kişilik komondo birliği temin edildiğini ve Tös Genel Kurul Toplantısının iptal edildiğini, böylece idarenin gerekli ve yeterli tedbirleri aldığı, meydana gelen zararda idarenin «iştiraki» olmadığını, bu sebeple mesul olamıyacağını ileri sürmekte ve savunmasını tevsik için bu hususta ki yazışmalar ve halkın galeyana gelmesine sebep olarak gösterilen Tös bildirilerinden birer sureti dosyaya ibraz etmektedir.

İdare kendisine tevdi edilmiş bulunan kamu hizmetlerinin gereği gibi işlemesini temin amacı ile gerekli teşkilât kurmak ve bu teşkilâtın icap ettirdiği şahsî, aynî ve malî imkân ve vasıtaları heran hizmete hazır bulundurmakla sorumludur. Bunların gerekli ve yeterli şekilde temin edilmemesindeki kusurun sonucu, hizmetin hiç işlememesine veya eksik işlemesine sebebiyet verilmiş olması idareye zarar gören kimselerin bu zararlarını tazmin sorumluluğunu yükler.

7/7/1969 gecesi bazı camilerde meydana gelen patlamaların ertesi günü olaylara sebebiyet verebileceği hesap edilerek yeterli emniyet tedbirlerinin alınması gerekirken şehirde yapılan kongre sebebiyle alınan tedbirlerin bu olayları önleyici nitelikte olmadığı, hattâ muteber şahit ifadelerinden alınan mahdut tedbirlerin dahi uzun bir süre işlemediği, dâvacılara zarar veren olaylar geliştikten, hatta sona erdikten sonra ancak harekete geçildiği anlaşılmaktadır. İdari hizmetin kusurlu işlemesi sonucu doğan zararın da idarece tazmini gerekir.

Bu sebeplerle dosyada mevcut Kayseri I. Sulh Hukuk Mahkemesinin 69/115 sayılı tesbit dosyasına ilişkin 3 adet bilirkişi raporları ve dâvacının ibraz ettiği defterî kebirin incelenmesi sonucu dâvacıların:

3.686.79 lira nakit kaybı, 264.399.24 lira mal kaybı, 9.400.00 lira demirbaş eşya kaybı, 2.330.00 lira fuzulen ödenen 53 günlük kira (Bilirkişi raporunda bu meblâğ 9.333,28 lira gösterilmekte ise de dâvacı 8 ay için ödediği kiraların karşılığını almış olduğundan dükkânın, çalışamıyacağı 53 günlük kira hesaplanmıştır) 2.447.00 lira genel gider, 15.302.00 lira safi kâr (Raporda 21.859,23 lira gayri safi kâr gösterildiğinden % 30 tenzil ile safi kâr alınmıştır.) 15.370.00 lira 53 günlük kâr kaybı, 35.000.00 lira müessesenin alacağı (Defter ve raporlarda alacak 65.179.69 lira gösterilmekte ise de bütün borçluların borçlarını ödeyemiyeceği düşünülemiyeceğinden takdiren verilmiştir.) 9.616.00 lira dükkânın yeniden işler hale gelmesi için yapılması gerekli masraf olarak 357.551,03 lira zarara uğradıkları ancak 35.000 liralık zarara uğramamış malın bu miktardan düşülerek 322.551,03 lira zararları tesbit edilmiştir.

Bu itibarla 322.551.03 (Üçyüz yirmi iki bin beşyüz elli bir lira üç kuruş.) lira maddi tazminatın dâvacılara hisseleri nisbetinde ödenmesine ve olayların dâvacılar üzerindeki farklı etkileri ve bunun yarattığı manevi acılar göz önünde tutularak, dâvacı İhsan Tok'un 15.000 (Onbeşbin) Gündüz Tok ve Hayri Daloğlu için her birine 5.000 (Beşer bin) lira manevi tazminatın dâvalı idareden alınıp dâvacılara verilmesine; olayın cereyan tarzından ve mevcut belgelerden idare ajanları-

nın şahsi kuruslarının da mevcut olduğu anlaşılmakla dâvalı idarenin ödediği tazminat için kusurlu ajanlarına rücu etmekte muhtariyetine; fazla ilişkin talebin reddine 30 lira başvurma harcı peşin alındığından yeniden alınmasına yer olmadığına 10.337 lira ilâm harcından peşin yatırılan 4.515 lira harcın mahsubu ile bakiye 6.282 lira harcın dâvalıdan alınmasına, hükmolunan miktar üzerinden avukatlık ücreti tarifesine göre hesaplanan 17.302 lira ücreti vekâletin dâvalıdan alınarak dâvacıya ve reddolunan miktar üzerinden 3.949 lira ücreti vekâletin dâvacıdan alınarak dâvalıya verilmesine, aşağıda dökümü yazılı yargılama giderlerinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 13/4/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

TRT İŞİ

T. C.

DANIŞTAY

Onikinci Daire

Esas No : 1969/4097

Karar No : 1970/426

Dâvacı : Türkiye Radyo - Televizyon Kurumu

Vekili : Av. Gülsen Daldal

Dâvalı : Başbakanlık.

Dâvanın Özeti : Öğretmen boykotu ile ilgili her türlü haber ve yorumların radyo ve televizyonda yayınlanmasının yasaklanmasına dair Başbakanlıkça tesis edilen 15/12/1969 gün ve 22 - 11962 sayılı işlemin, 359 sayılı Kanunun 17 nci maddesi hükmü ile Anayasa'nın 10, 26 ve 121 inci maddeleri hükmüne aykırı olduğundan bahisle iptali isteminden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâva konusu işlem 16/12/1969 gün ve 22 - 12082 sayılı Başbakanlık tezkeresi ile kaldırılmış bulunduğuna göre ortada iptal hükmüne konu teşkil edecek bir idari işlem kalmadığı; dâvacı kurum yayın yasağının sadece uygulayıcısı olup, yasak sebebile menfaati ihlâl edilmiş sayılamıyacağından dâva açmağa ehliyetli bulunmadığı, dâvanın bu sebeplerle ilkin usul bakımından reddi gerektiği; diğer taraftan, Anayasanın 111 inci maddesine göre millî güvenliğin sağlanmasından sorumlu olan Hükümetin, gerektiğinde bazı haber ve yorumların TRT kanalı ile yayınlanmasını yasaklayabilmesinin tabiî olduğu, nitekim 359 sayılı Kanunun 17 nci maddesi hükmünün de bu maksatla konulduğu; mezkûr hükmün millî güvenliği tehlikeye sokması muhtemel bütün yayınları önleme gayesini güttüğü ve bu konuda yasaklamayı haklı gösterecek ortam ve şartların mevcudiyetinin yeterli bulunduğu; hadisede, TRT Kurumunun tarafsızlığı ileri sürülerek aslında mer'i mevzuata göre suç teşkil eden öğretmen boykotunun haklı gösterilmesine matuf haber ve yorumlara yer verilmesinin millî güvenliği sarsıcı bir nitelik taşıdığı; Millî Eğitim Bakanı'nın boykotla ilgili demecinin 359 sayılı Kanunun 11 inci maddesi gereğince radyo ve televizyonda yayınlatılmasının ise TRT nin tarafsızlığını ihlâl eden bir davranış olmadığı; netice olarak bütün kamu personelinin greve gitmelerini teşvik için tertiplendiği bilinen bu fiilin bir taraftan başlangıçtan itibaren yayılmasını önlemek, diğer taraftan fiili, haklı gösterecek teşvik ve propagandaların yayınlanmasına da engel olmak maksadıyla tesis edilen yasaklama kararında Anasaya'ya ve kanunlara aykırılık bulunmadığı cihetle dâvanın esas bakımından da reddi gerektiği yolundadır.

Raportör Yüksel Esin'in Düşüncesi: Anayasanın 111 inci maddesi, millî güvenlikle ilgili kararların alınmasında ve koordinasyonun sağlanmasında Bakanlar Kuruluna yardımcılık etmek ve temel görüşleri bildirmek üzere, bir «Millî Güvenlik Kurulu»nun teşkil olunduğunu hükme bağlamaktadır. Türk Hukuk düzeni yönünden, millî güvenliğe ilişkin her kararın tesisinden önce bu kurul'un görüşünün alınmasında Anayasal bir zorunluluk mevcuttur.

Olayda «Millî güvenliğin açıkça gerekli kıldığı» gerekçesiyle öğretmen boykotuna ilişkin Radyo ve Televizyon yayınlarının yasaklanması cihetine gidilirken, bu kurul'un görüşüne başvurulmamış olması, yasaklama kararının evvelemirde önemli bir şekil noksanı ile malûl bulunduğunu göstermektedir.

Diğer taraftan boykot eyleminin amacı ve ne suretle icra edileceği bizzat boykotçu sendikalar tarafından önceden ilân edilmiş ve uygulama da kararlaştırılan şekle uygun surette başlamış bulunduğu halde, eylemin bütün kamu pesonelini genel greve teşvik ve bu yoldan kamu hizmetlerini felce uğratmak amacına yöneldiği tarzındaki sübjektif bir görüşle işin «Millî Güvenlik» meselesi haline getirilmesi ve bu noktadan hareketle 359 sayılı Kanunun 17 nci maddesine dayanarak, boykot konusunda, kişilerin «Basın dışı haberleşme araçlarından faydalanma hakkı'nın TRT nin ise görev yapma imkânının kısıtlanması hukuken tervic edilemez. Kanun koyucu madde metnine «Millî güvenliğin açıkça gerekli kıldığı haller» ibaresini dercetmek suretiyle yasaklama yetkisinin, gerçek sebep ve şartları mevcut olmadan kullanılmasını önlemek istemiştir. Maddenin uygulanabilmesi için, her şeyden önce millî güvenliği ihlâle yönelmiş bir iç veya dış tehlikenin bulunması gerekecektir. Bunun teşhisinin ise, objektif bir değerlendirme ile yapılabileceği açıktır.

Bu sebeplerle' TÖS ve İLKSEN'e bağlı öğretmenler tarafından 4 gün devam etmek üzere 15/12/1969 günü başlatılan boykotla ilgili her türlü haber ve yayınların TRT den yayınlanmasının men'inde kanuna ve hukuka uyarlık bulunmadığından, mezkûr kararın iptali gerekeceği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Halit Yener'in Düşüncesi: Öğretmenlerin memuriyet görevlerini terk etmelerine matuf kanunsuz boykot hareketinin bir takım haber ve yorumlar yoluyla büyümesine ve yayılmasına ve bu suretle millî güvenliğe zararlı neticelerin meydana gelmesine sebebiyet verilmesinin tabii olması nedeniyle öğretmenler boykotu ile ilgili her türlü haber ve yorumların 359 sayılı Kanunun 17 nci maddesi gereğince 34, 5 saat kadar menedilmesine mütedair Başbakanlık işleminin iptali talep edilmektedir.

TRT nin tüzel kişiliğe sahip, özerk bir kamu iktisadi teşebbüsü olması, halkın haber almasını, düşünce ve kanaatlere ulaşmasını ve kamu oyunu serbetçe oluşmasını sağlaması, tarafsızlık esasına göre yeterli ve doğru yayın yapma mecburiyetinde bulunması itibariyle, menfaat ihlâlinin mevcut olmadığı, men tesarrufunun kaldırıldığı yolunda ehliyet ve husumete müteveccih def'iler, 359 sayılı Kanunun 17 nci maddesinin son fıkrası muvacehesinde de varit bulunmamaktadır.

Öğretmen boykotu hareketinin TRT nin yayınları sebebiyle büyüyüp yayıldığı, bu itibarla millî güvenliğe zararlı neticeler doğurmasının tabiî olduğu yolundaki gerekçenin; 359 sayılı Kanunun 17 nci maddesindeki (Millî Güvenliğin açıkça gerekli kıldığı haller) ibaresiyle bağdaşıp bağdaşmadığı hususunun çözümü, uyuşmazlığın esasını teşkil etmektedir.

Evvelâ Millî Güvenlik unsurunun ne olduğunun tesbiti gerekir.

359 sayılı Kanunun 17 nci maddesinin gerekçesinde ve görüşme tutanaklarında millî güvenliğin bir tarifine rastlanmamaktadır. Ancak maddenin Millet Meclisindeki müzakeresi sırasında bir üyenin Porf. Nihat Erimden Millî güvenliğin tarifini istemesi üzerine adı geçen Üye aynen: (Lâtince bir ifade vardır. (Omnis Definisio Periculoza) Her tarife tehlikelidir. Benim vereceğim tarif, benden başka kimseyi ilzam etmiyeceği, bağlamıyacağı için bir faydası yoktur. Bu kürsüden vermem de. Benim vereceğim tarif milli güvenlik ve devletin yüksek menfaatleri mefhumunu rahmetli Ebulûla Hocanın söylediği gibi «Efradını cami, ağyarını mâni» bir şekilde ileride önümüze çıkacak hadiseleri kapsıyamaz korkusu ile beni mazur görmelerini rica edeceğim. Böyle tehlikeli yola bu kürsüde girmiyeceğim) demişlerdir. (Millet Meclisi tutanak Dergisi B. 143, 26/9/1963, O: 1. sihife 17)

Gerek yerli gerekse yabancı lügat, ansiklopedi ve eserlerde millî güvenliğin tatmin edici bir tarifine şartlanmamıştır ve rastlanmaması da normaldir. Zira; millî güvenlik her devletin rejim şekline göre değişik tarif, şumul ve manalar taşır.

Anayasa Mahkemesinin verdiği kararların içinde bu konuya temas eden hususlar var ise de, bir tarife gidildiği tesbit edilmemiştir.

Anayasanın 11, 16, 18, 22, 110 ve 111 inci maddelerinde Millî Güvenlik terimi geçmekte ise de, bu maddelerin gerek Temsilciler Meclisi, gerekse Millî Birlik Komitesindeki görüşmelerine dair tutanaklarda keza bir tarife gidilmemiştir.

Millî güvenlikle ilgili kanunlarda da bir tarif yoktur. Ancak; Milli güvenlik Genel Sekreterlik Yönetmeliğinin Tarifler matlabını taşıyan 3. a maddesi aynen:

«Millî Güvenlik (Topyekûn Millî Güvenlik)»

Dışardan ve içerden yapılabilecek her çeşit taarruzlara, bozguncu teşebbüslere tabiî afetlere ve büyük yangınlara azimle karşı koyabilmek, Devlet otoritesini muhafaza ve devam ettirmek ve bir savaştan galip çıkabilmek için bütün millî kudert, gayret ve faaliyetlerin tam olarak kullanılmasıdır.»

Mevzuattaki şu tarifin esas alınmasında isabet bulunmamaktadır.

O halde ve olayla ilgili olarak; içerden yapılabilecek bozguncu teşebbüslere azimle karşı koyabilmek devletin otoritesini muhafaza ve devam ettirmek için bütün millî kudret, gayret ve faaliyetlerin tam olarak kullanılması hali, Millî Güvenliğin gereğidir, denilebilir. Ancak; olaya göre bu gereğin ayrıca açıkça olması da icap etmektedir.

İdare; öğretmenlerin kanunsuz ve gayrimeşru grev mahiyetinde olan boykot hareketlerinin başlangıç safhalarına giderek mevcut hukukî nizamın fiilen ortadan kaldırılabileceği hususunun kulaktan kulağa yayılmasının TRT kanalıyla de alabildiğine işlendiğini, öğretmen isteklerinin bazılarının meslekle ilgili olmayıp politik ve ideolojik maksatlara matuf bulunduğunun müşahadesi üzerine grevle ilgili yayının yasaklanması zaruretinin duyulduğunu ve müteakiben başlangıçtaki sirayet tehlikesinin önlenmesi üzerine yayın yasağının kaldırıldığını millî güvenlik konusunda Hükûmetin alacağı tedbirlerin kanundan da öteye doğal bir yetki olduğunu, Hükûmetin bu hususta takdir yetkisi bulunduğunu, kaldı

ki, maddenin görüşme tutanaklarına göre, yayını menetme yetkisinin sırf partizan maksatlarla suistimali halinde ancak Danıştay'a başvurulacağını, men kararının millî güvenliğin gerekli kıldığı süre içinde uygulandığını savunmaktadır.

Esas itibariyle gösterilen gerekçe (Tahrikçiler tarafından bu hadisenin bir takım haber ve yorumlar yoluyla yayılmasına ve bu suretle millî güvenliğe zararlı neticelerin meydana gelmesine sebebiyet vereceği) hususudur.

Öğretmeni anarşizmin öncüsü haline getirme tesebbüslerinin beş yıldır devam etmekte olduğunu, anarşi ve baskı ortamı vücuda getirmek şeklindeki maksatlara müteveccih propogandanın uzunca bir zamanda beri devam ettirilmekte bulunduğunu bildiren idarenin, bu konuda ve işin tâ başından itibaren gerekli hassasiyeti göstererek millî güvenlik konusunda olayın istikamet, şumûl ve sonuçlarını düşünüp tesbit ederek lüzumlu tedbirleri almakta bulunmuş olduğunu kabul etmek zaruridir.

TRT nin; 13/12/1969 günü haberler bültenindeki bu konudaki yayınının boykot hareketini genişleteceği kanaatiyle millî güvenliğin açıkça gerekli kıldığı bir hal olarak kabul etmek ve millî güvenliğin sağlanmasını TRT nin haber yayınına bağlamak ve böylece men yoluna gitmek anılan 17 nci madde ile bağdaşır durumda değildir. Kaldı ki, idare de gösterdiği gerekçede, yayının millî güvenliği açıkça gerekli kıldığından bahsetmeyip (Millî güvenliğe zararlı neticelerin meydana gelmesine sebebiyet verilmesinin tabiî olduğu) noktasından hareket etmektedir. Diğer taraftar idare, men kararıyla sirayetin önlendiğini, millî güvenliğa zararlı neticelerin bu suretle kalktığını savunabilmekte ise de, olayın TRT nin bu yayınının men'i sebebiyle durdurulduğunu ve millî güvenliğin böylece teessüs ettiğini düşünmek ciddi bir sonuç mahiyetinde değildir. Zira, böyle bir sonuç bizi olayın seneleri kapsamasını, sendikaların haberleşme imkân ve vasıtalarını, basının müessiriyetini, sendikaların üyeleri öğretmen kitlesinin sosyal, iktisadî ve meslekî yaşanım ve şartlarının baskısını ihmal etme durumuna düşürür.

359 sayılı Kanunun 17 nci maddesinin Millet Meclisindeki görüşülmesi sırasında maddedeki (açıkça) kelimesinin çıkartılması ve böylece men yetkisinin Hükümetin tamamiyle ve tüm takdirine bırakılması görüşü ileri sürülmüş ise de, maddenin bu yönden bir tadiline gidilmemiş, Hükümetin bu men yetkisini kullanırken, millî güvenliğin gerekli kılması halinin açıkça olması yani Hükümetin takdir yetkisinin kısıtlanması uygun bulunmuştur.

O halde, bu men yetkisinin, Başbakan veya görevlendireceği Bakan tarafından kullanılabilmesi için, öğretmen boykotu teşebbüslerinin millî güvenliği açıkça ortadan kaldıran bozguncu teşebbüsler mahiyetinde olması, keza Devlet otoritesinin muhafaza ve devamının mümkün olmaması gibi müşahhas delillerin mevcut bulunması şarttır.

Millî güvenlik icabı bazan gerekçe göstermenin sakıncalı olmasına rağmen, idarenin samimiyetle gösterdiği men gerekçesinin millî güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hallerden sayılması, bu itibarla da mümkün değildir.

TRT nin bu konudaki yayınlarda tarafsızlığını kaldırıcı bir tutum içinde bulunduğu yolundaki def'ilerin kabulü de mümkün olamamıştır. Zira TRT, boykotun öğretmen kitlesinin çoğunluğunu içine alan sendikalarca ve büyük çapta yürütülmesi hakikatı karşısında, halkın bu konuda serbestçe oluşmasını teminen,

karşı sendikanın davranışlarını, yetkili Bakanın konuşmasını da içine almak ve TRT nin olay karşısındaki tutumunu da belirtmek suretiyle hazırlanan ve idarece dosyaya ithâl edilen haber metninin incelenmesinden TRT nin Anayasa'nın ve kanunun çerçevesi dışına çıktığı sonucuna varılamamıştır.

Ayrıca bir olayın, kanunsuz sayılabilmesi ilgili idarenin bu konudaki mevzuatı incelemesiyle sabit olmıyacağı ve ortada kesinleşmiş bir mahkeme kararının bulunmasıyla fiilin suç niteliğini taşıyacağı tabiidir.

Kaldı ki, yayın suç niteliğini taşıyıp taşımadığının bu konuda yapılacak soruşturmayla meydana çıkacağı ve suç olması halinde ise müsebbiblerin cezalandırılması yolunda mevzuatta hükümler bulunduğu izahtan varestedir .

Bu sebeplere binaen, TRT nin, öğretmen boykotu ile ilgili yayının men'i yolundaki işlemin, 359 sayılı Kanunun 17 nci maddesindeki millî güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hal içinde mütalâası mümkün bulunmadığından iptali gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onikinci Dairesince gereği görüşüldü :

Kamu tüzel kişilerinin, görev alanlarını ilgilendiren konulardaki idarî tasarruflar aleyhine dâva açabilmeleri tabii bulunduğu cihetle ehliyet def'i yerinde görülmemiştir.

«İdarenin hiçbir eylem ve işlemi, hiçbir halde yargı mercilerinin denetimi dışında bırakılamaz» hükmünü kapsayan Anayasa'nın 114 üncü maddesi karşısında, tesisinden bir süre sonra idare tarafından geri alınan idari tasarrufların dahi, bir iptal dâvasına konu teşkil edebileceklerinin kabulü gerekir. Kaldı ki, tasarrufun geri alınması ile Danıştay'ca iptal edilmesinin, biribirinden farklı hüküm ve neticeler doğurduğu göz önüne alınırsa, geri almaya rağmen yargısal denetimin yapılmasında hukukî zaruret bulunduğu anlaşılır. Bu itibarla dâva konusu kararın kısa bir süre sonra kaldırılmış olması, tesis edildiği andaki unsurları itibariyle kanuna uygun olup olmadığının denetlenmesini engellemeyeceğinden dâvanın konusu kalmadığı yolundaki itiraz da geçerli bulunmamıştır. İşin esasına gelince :

359 sayılı Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Kanununun 17 nci maddesi «Başbakan veya görevlendireceği bakan, Millî Güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hallerde, bir haber veya yayını men etmeye yetkilidir» hükmünü ihtiva etmektedir.

Maddede yer alan «Millî Güvenlik» kavramını kesin sınırları ile belirliyecek bir hükme Anayasa ve kanunlarımızda yer verilmemiş bulunmaktadır. Sadece, Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Yönetmeliğinin 3 üncü maddesinin (a) bendinde bu kavram «Dışardan ve içerden yapılabilecek her çeşit taarruzlara, bozguncu tesebbüşlere, tabiî afetlere ve büyük yangınlara azimle karşı koyabilmek, Devlet otoritesini muhafaza ve devam ettirmek ve bir savaştan galip çıkabilmek için bütün millî kudret, gayret ve faaliyetlerin tam olarak kullanılmasıdır» diye tarif olunmaktadır. Yönetmelikteki bu tarif ile yargı organlarının uygulanmaları ve doktrindeki görüşler de nazara alınarak, Millî Güvenliği genel bir deyimle

«yurt ölçüsünde beliren iç ve dış tehlikelere karşı, Devletin yüzel kişiliğinin savunma ve güvenlik altına alınması» şeklinde tanımlamanın mümkün olabileceği sonucuna varılmıştır. Şüphesiz iç ve dış tehlikelerden hangilerinin millî güvenliğe ilişkin bulunduğunu, tehlikenin kapsam ve niteliğine ve memleketin içinde bulunduğu şartlara göre tayin ve takdir etmek gerekecektir. Bu durumda, idareye «Millî Güvenlik» gekerçesiyle bazı işlemler tesis etmek yetkisi verilirken, daima, işlemin sebep unsuru yönünden bir takdir hakkının da tanınmış olduğunu kabul etmek zorunluğu vardır. Ancak Kanun koyucu, 359 sayılı Kanunun 17 nci maddesinin uygulanması sırasında sübjektif takdirlerin ve özellikle siyasi iktidarın tercih ve görüşlerinin rol oynamaması için, madde metninde «Millî güvenliğin açıkça gerekli kıldığı haller»i ibaresine yer vermiş bulunmaktadır. Buna göre, bir haber veya yayının TRT aracılığıyla yayınlanmasının yasaklanabilmesi için :

a) Millî Güvenliği ihlâle yöneldiği tereddütsüz kabul edilebilecek bir eylemin mevcut olması,

b) Buna ilişkin haber veya yayınların Türkiye Radyo ve Televizyonlarında yayınlanması halinde, eylemin daha fazla genişleyeceğinin veya şiddetleneceğinin aşikâr bulunması gerekmektedir.

Bu iki şartın tahakkuku halinde kullanılabilecek men yetkisinin ise, TRT nin özerkliğini düzenleyen Anayasa'nın 121 inci maddesine aykırılığı düşünülemez. Zira Millî Güvenliğin sağlanması veya başka bir deyimle Devletin bütünlüğünün korunması söz konusu olduğunda, Devlet adına Hükûmetçe alınacak meşru ve zaruri tedbirlere, bütün devlet kurumları gibi TRT Kurumunun da uymak zorunda bulunduğu açıktır. Bu itibarla 359 sayılı Kanunun 17 nci maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu yolundaki dâvacı iddiası ciddi görülmemiştir.

Olayda, Tös ve İlksene bağlı öğretmenler tarafından, 4 gün devam etmek üzere 15/12/1969 günü başlatılan boykot hareketinin; dâvalı Başbakanlıkça, kanunlara göre suç teşkil eden gayrimeşru bir grev niteliğinde bulunduğu ve aslında bütün kamu personelinin greve gitmelerini teşvik için siyasî ve ideolojik amaçlarla tertiplendiği ileri sürülerek neticeden kamu hizmetlerini felce uğratabilecek vasıfta görülen bu eylemin Millî Güvenliği ihlâle yönelen bir karakter taşıdığının kabul edildiği; bu durumda boykotun yurt sathına yayılmasının başlangıçtan itibaren önlenmesi ayrıca söz konusu hareketi haklı göstermeye matuf teşvik ve propagandaların TRT aracılığıyla yayınlanmasına engel olunması endişesiyle dâvaya konu yasaklama kararının alındığı anlaşılmaktadır.

Bir eylemin mevzuata aykırı ve hatta suç vasfında olması, mutlaka Millî güvenliği ihlâle matuf bulunduğunun delili olamaz. Aksi halde millî güvenlik kavramının kapsamı Anayasa Yapıcısı'nın ve Kanun Koyucusunun amaç ve iradesine aykırı surette genişletilmiş olur. Suç teşkil eden bir eylem, aynı zamanda Devletin bütünlüğüne de yönelmiş bir nitelik taşıyor ise, ancak o takdirde eylemin millî güvenlikle ilişkisinden söz etmek mümkün bulunabilir. Olaya konu boykot eyleminin; mevcut eğitim düzeninde Anayasa'ya ve çağın gereklerine uygun değişikliklerin yapılması ve öğretmenlere Millî Eğitimin yönetiminde söz hakkı tanınması; adil bir ücret sistemi getirilmek ve «Millî Eğitim Mensupları Yardımlaşma Kurumu» teşkil edilmek suretiyle öğretmen kitlesinin sosyal ve ekonomik durumunu düzeltilmesi ve nihayet siyasi iktidarın öğretmenlere karşı uygulamakta olduğu genel politikayı değiştirmesi gibi isteklerin daha etkin bir şekilde Hükû-

mete duyrulması amacıyla ve 4 gün devam etmek üzere düzenlendiği dosyadaki belgelerin incelenmesinden anlaşılmaktadır. Eylemin bu suretle saptanıp önceden ilân edilen amaçları ve devam süresi; ayrıca öğretim kadrosunun tamamını değil de sadece iki sendikaya mensup bir gurubu ilgilendirir olması göz önüne alındığında; bunun millî güvenliği ihlâle yönelen bir kapsam ve nitelik taşımadığı ortaya çıkar. Bir Hukuk Devletinde kişilerin veya kitlelerin Anayasa çerçevesi içindeki sorunlarını kanuni yollardan yetkililere duyurmak istemeleri tabiidir. Şüphesiz özellikle kamu görevlilerinin kanunların tayin ettiği yol yerine, fiilî durum yaratmak suretiyle duyurmada bulunmaları terviç olunamaz. Ancak, herhalde fiilî yolun tercih edilmesi de; bunun kapsamı, amacı ve yapılış şekli düşünülmeksizin, Millî Güvenliğin sağlanması gerekçesiyle bazı temel hak ve hürriyetlerin kısıtlanmasına vesile vermez.

Öğretmen boykotunun, aslında bütün kamu personelinin greve gitmelerini teşvik ve buna bir başlangıç merhalesi olarak siyasî ve ideolojik amaçlarla düzenlendiği yolundaki dâvalı kabulünün ise, dayanaksız bulunduğu olayların seyri ile sabittir. Gerçekten, TÖS ve İLKSEN tarafından başlatılan eyleme, diğer kamu personeli sendikalarının da katılacağını gösteren bir delil ve hatta emare mevcut olmadan, idarece söz konusu kanıya varıldığı dosya münderecaatından anlaşılmaktadır. Mücerret bir kanıya dayanarak, olayı Milli Güvenlik kavramına ilişkisinin kullanılmasının ise, bizzat kanuna aykırı düştükten başka Anayasa'nın 26 ve 121 inci maddeleri hükmü ile de bağdaştırılamıyacağı açıktır. Esasen, yukarıda belirtildiği üzere, kanun koyucu bu kabil tereddütlü görüş ve uygulamaları önlemek amacıyla, madde metninde «Açıkça» ibaresine yer vermiş bulunmaktadır.

Belirtilen nedenlerle öğretmen boykotunun millî güvenliği ihlâle yönelmiş bir eylem olarak kabulüne imkân bulunmadığından bu eyleme ilişkin haber ve yayınların TRT aracılığıyla yayınlanmasının men'ini gerekli ve haklı kılacak kanuni bir sebep düşünülemez. 17 nci madde hükmünün uygulanabilmesi için evvelce açıklanan iki şarttan birincisi mevcut olmadığına göre; savunmada ve işlem metninde karara gerekçe olarak gösterilen «Boykotun yurt sathına yayılmasının başlangıçtan itibaren önlenmesi ve boykotu haklı göstermeye matuf teşvik ve propagandaların TRT den yayınlanmasına engel olunması» hususlarının da hukukî değerden yoksun ve dayanaksız kaldığı meydandadır.

Dâva konusu yayın yasağının isabetsizliği, tesisinden itibaren 35 saat geçtikten sonra kaldırılmasıyla da sabit bulunmaktadır. Filhakika; savunmada belirtildiği üzere, boykot eylemi gerçekten yıllarca öncesinden tasarlanmış ve aslında Devlet düzenini tahrip ve kamu hizmetlerini felce uğratmak için uygulamaya konulmuş bulunsa idi, idarenin bu kadar kısa süre içinde yasağı kaldırmasını izah mümkün olamazdı. Bu durum dahi, kararın alınmasında olayın niteliğinden çıkarılabilecek sonuçlar yerine, bazı mücerret sebep ve görüşlerin rol oynadığına delil teşkil etmektedir.

Diğer taraftan, Anayasa'nın 111 inci maddesi, Millî Güvenlikle ilgili kararların alınmasında ve koordinasyonun sağlanmasında Bakanlar Kuruluna yardımcılık etmek ve temel görüşleri bildirmek üzere bir «Millî Güvenlik Kurulu»

nun teşkil olunduğunu hükme bağlamaktadır. Kanuna göre ancak«Millî Güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hallerde» tesisi mümkün olan dâva konusu kararın, Millî Güvenlik Kurulu'nun görüşü alınmadan uygulamaya konulmuş bulunması, sözü geçen Anayasa hükmü ile bağdaştırılamaz. Zira, Anayasa millî güvenlik konusunda nelerin gerekip gerekmediğini bildirmeye en yetkili organ olarak bu kurulu göstermiş bulunmaktadır. Şüphesiz âni tehlike hallerinde Millî Güvenlik Kurulundan geçirmeksizin de yayın yasağı konulabileceği tabiîdir. Ancak olaydaki gibi, başlama tarihi önceden belli olan bir durumda Kurul'un, hiç değil ise bazı olaylarda başvurulduğu üzere Kurul Genel Sekreterliğinin görüşü alınmadan, re'sen karar vermek yoluna gidilmesi uygun görülemez.

Netice olarak; TÖS ve İLKSEN tarafından düzenlenip 15/12/1969 günü uygulamaya konulan öğretmen boykotu ile ilgili her türlü haber ve yayınların 359 sayılı Kanunun 17 nci maddesi gereğince Türkiye Radyo ve Televizyonlarından yayınlanmasının men'i hakkında Başbakanlıkça tesis olunan 15/12/1969 gün ve 22/11962 sayılı işlem usul ve kanuna aykırı bulunduğundan; dâvanın kabulü ile sözü geçen işlemin iptaline 5/3/1970 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.

AZLIK GÖRÜŞÜ

X — Yayın yasağına konu olan hadise, anlamı ve memleket şümul mahiyeti itibariyle sadece müstesna bir ehemmiyet arz etmekle kalmamakta; ayrıca memleketimiz böyle bir hadise ile tarihinde ilk defa karşı karşıya gelmektedir. Böyle bir olayın, Millî Güvenlik Kurulunda görüşülmesi tabiî olduğundan; bu kurula ait müzakere tutanakları ile istihbarat dosyasının celb ve tetkiki gerekir. Yasağın bir gün sonra kaldırılmış olması da, özellikle bu dosyaların incelenmesini zorunlu kıldığı kanısındayım. Çoğunluk kararına, bu inceleme yapılmadan verilmiş olması nedenile karşıyım.

YEVMİYELİ TEKNİK PERSONEL

T. C.

D A N I Ş T A Y

Onikinci Daire

Esas No: 1969/791

Karar No: 1970/256

Dâvacı : Sami Arıtürk.

Dâvalı : Köy İşleri Bakanlığı

Dâvanın Özeti : Yüksek Tekniker Okulu Elektrik Bölümü mezunu olduna ve YSE Genel Müdürlüğü teşkilâtında 8/2/1969 tarihinde ihtisası ile ilgili bir göreve alındığına göre ihtisas içi yüksek okul mezunu olduğu nazara alınarak 5/1 nci dereceden başlatılması gerekirken 4/1 nci dereceden başlatıldığından bahisle bu işlemin iptali ile noksan ödenen yevmiye farklarının ödenmesi isteminden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Yapılan işlemde mevzuata aykırılık bulunmadığından bahisle dâvanın reddi gerektiği yolundadır.

Raportör Uzdem Akyüz'ün Düşüncesi : Yevmiyeli Teknik Personel Yönetmeliğine ekli (2) sayılı cetvelin beşinci sırasında belirtildiği gibi yüksek okul mezunu olup ihtisasları içinde bir göreve atananların 5 inci dereceden başlatılmaları gerekmektedir. Yüksek Teknik okulları, Millî Eğitim Bakanlığınca iki yıllık yüksek öğrenim müesseseleri olarak kabul edildiğine ve dâvacı da bu okulu bitirdiğine göre bir yüksek okul mezunu olduğu ve bu okulun elektirik bölümünde öğrenim gören dâvacı «elektrik yüksek teknikerliği» pozisyonuna tayin edildiğine binaen ihtisas işi göreve atandığı açıktır. Bu hale göre dâvacının 5 inci derecenin ilk kademesinden başlatılması gerekmektedir. Yönetmelikte, öğrenim seviyesiyle birlikte okunulan yıllara göre ayırım sadece «tahsil süresi 4 yıldan fazla olan Yüksek Mühendis ve Yüksek Mimarlar» için asgari bekleme müddeti dolayısıyle öngörülmüş olup bunun dışında görülen öğrenim yılları bakımından başlangıçta verilecek derece yönünden bir ayırım yapılmamıştır. Bu sebeple işlemin iptali düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü A. İhsan Ekmekcioğlu'nun Düşüncesi : Yüksek tekniker okulu elektrik bölümü mezunu olup branşı ve ihtisasıyla ilgili safhada çalıştığı dâvalı idarece de kabul ve teyit edilen dâvacıya; Yevmiyeli Teknik Personel Yönetmeliğinin (2) sayılı cetvelinde ihtisas içi görevde çalışan Yüksek Okul mezunlarına verilmesi öngörülen 5 inci derece yevmiye yerine, bu okul mezunları hakkında yönetmelikte sarahat bulunmadığı ileri sürülerek dâvalı idarece 4 üncü dereceden

yevmiye verilmesi yolunda müesses idarî işlemde isabet bulunmadığı kanaatıyla dâvasının kabulünün uygun olacağı düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onikinci Dairesince tayin edilen duruşma gününde dâvacının geldiği, dâvalı idareyi temsilen bir kimsenin gelmediği görülmekle açık duruşmaya başlandı. Gelen taraf dinlendikten, Kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan ve gelen tarafa son defa söz verildikten sonra duruşmaya nihayet verilerek dosya içerisindeki bütün belgeler incelenip işin gereği görüşüldü :

Muayyen ve muvakkat müddetli hizmetlerde çalıştırılacak yevmiyeli Personel Yönetmeliğinin 4 ncü maddesi; Teknik elemanlardan başlangıçta hizmete alınacakların tahsil durumlarına göre girebilecekleri yevmiyelerin yönetmeliğe ekli (2) sayılı cetvelde gösterildiği hükmünü taşımakta, (2) sayılı cetvelin beşinci sayısında ise ihtisas içi çalıştırılan yüksek okul mezunları ile mimar, mühendis ve teknik öğretmen okulu mezunlarının 5 inci dereceden başlatılacakları belirtilmektedir.

Tekniker Yüksek Okulu mezunlarının iki yıllık yüksek öğrenim görmüş sayıldıkları ve bunların ihtisasları ile ilgili yevmiyeli bir göreve tayinleri halinde 5 inci derecenin birinci kademesinden başlattırılmaları gerektiği, yönetmeliğin 4 ncü maddesi hükmü ile (2) sayılı cetvelden ve dosyaya ibraz edilen Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü Barem Şubesinin 18/11/1968 gün ve 115513/1805-18551 sayılı, Millî Eğitim Bakanlığı Meslekî ve Teknik Yüksek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğünün 4/4/1969 gün ve 200.V/11562 sayılı, Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğünün 1/7/1969 gün ve 316039 sayılı yazılarından anlaşılmaktadır.

Yüksek Tekniker Okulları, Millî Eğitim Bakanlığınca iki yıllık Yüksek Öğrenim müesseseleri olarak kabul edildiğine ve dâvacı da bu okulu bitirdiğine göre bir yüksek okul mezunu olduğu ve bu okulun elektrik bölümünde öğrenim gören dâvacı ihtisası içinde bir görev olan «elektrik yüksek teknikerliği» pozisyonuna tayin edildiğine binaen 5 inci derece yevmiyesinden başlattırılması gerekmektedir.

Yönetmelikte, öğrenim seviyeleriyle birlikte öğrenim yıllarına göre ayırım sadece, yapılacak terfilerde her derecede geçirilmesi gereken asgarî tecrübe süreleri bakımından (3) sayılı cetvelde «tahsil süresi 4 yıldan fazla olan yüksek mühendis ve yüksek mimarlar» için asgarî bekleme müddeti dolayisiyle öngörülmüş olup bunun dışında, görülen öğrenim yılları bakımından başlangıçta verilecek derece yönünden bir ayırım yapılmamıştır.

Buna göre yüksek okul mezunu olan ve ihtisası içinde bir göreve atanmış bulunan dâvacının 5 inci dereceden başlatılması gerekirken 4 üncü dereceden başlatılmasında isabet görülmediğinden dâva konusu işlemin iptaline; bu arada noksan ödenen yevmiye farklarının dâvacıya verilmesine, 30 lira ilâm harcı evvelce alındığından yeniden harç alınmasına yer olmadığına, aşağıda müfredatı yazılı yargılama giderlerinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 9/2/1970 günü oybirliğiyle karar verildi.

UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ KARARLARI

T. C.

Uyuşmazlık Mahkemesi

Başkanlığı

Esas No : 1969/108

Karar No : 1969/88

Özet : Valilikçe Başkanunsözcüsüğüne yazılan yazıda yanlış bir başlık bulunmasının yazının tümünden çıkan anlamı değiştiremiyeceğine ilişkin Uyuşmazlık Mahkemesi kararı.

Dâvacı : Cevdet Yıldırım

Vekili : Av. Metin Turgut

Dâvalı : Köyişleri Bakanlığı

Vekili : Hazine Av. Vasıf Üstün

Olay : Dâvacı tarafından dâvalıya karşı Samsun İş Mahkemesinde açılan 1969/326 sayılı gezici görev ödeneği verilmesi dâvasının görülmesi sırasında dâvalı vekilinin ileri sürdüğü görev itirazının mahkemenin 24/1/1969 günlü oturumunda reddedilmesi üzerine görevli mahkemenin saptanması Samsun Valiliğince, Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığına sunulmak üzere Başkanunsözcülüğüne yazılan 4/2/1969 günlü yazı ile istenmiş ve bu yazı 4788 sayılı Yasanın 8 ve 9. maddelerine uygun olmadığı için kendilerince bir işlem yapılamıyacağı belirtilerek Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığına gönderilmiştir.

İnceleme ve Gerekçe : Türk Ulusu adına yargı yetkisini kullanana Uyuşmazlık Mahkemesinin, Başkan Recai Seçkin, Üye Mustafa Çemberci, Esat Şener, Hilmi Yazıcı, Yeredoğ Kişioğlu, Muzaffer Kutman ve Kazım Yenice'nin katıldığı 20/12/1969 günlü oturumunda dosya Raportörü Danıştay Yardımcısı Mahir Tunçalp tarafından düzenlenen raporla dosyadaki kâğıtlar okunduktan ve Başkanunsözcüsü Vecihi Tönük'ün, başvurmanın 4788 sayılı Yasaya uygun olmadığı yolundaki düşüncesi dinlendikten sonra gereği düşünüldü :

Her nekadar Samsun Valiğinin, görevli mahkemenin saptanması istemine ait olan 4/2/1969 günlü yazısı ; (Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığına sunulmak üzere Danıştay Başkanunsözcülüğüne) başlığını taşımakta ve böylece 4788 sayılı Yasanın 8. ve 9. maddelerinde açıklandığı biçime uygun bulunmamakta ise de sonuç bölümünde işin uyuşmazlık Mahkemesine ulaştırılması için gerekli işlemin yapılması Başkanunsözcülüğünden istenmiş olması karşısında dilekçenin başlığının yanlış yazılışının tümünden çıkan sonuç üzerine etkisi yoktur. Bu nedenle dosyanın gereği için Başkanunsözcülüğüne geri çevrilmesi gereklidir.

Sonuç : Gereği için dosyanın Başkanunsözcülüğüne geri çevrilmesine 20/12/1969 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

Uyuşmazlık Mahkemesi

Başkanlığı

Esas No : 1969/69

Karar No : 1969/106

Adlî ve idarî mahkemelerce verilmiş görevsizlik kararları üzerine yargı yerinin belirtilmesi istemli dilekçenin, adlî ve idarî yargı kararlarında kesinleşme yazısı bulunmadığından dolayı reddine ilişkin Uyuşmazlık Mahkemesi kararı.

Dâvacı : Erdoğan Ortaç

Vekili : Av. Yaşar Kaya Engür

Dâvalı : İller Bankası Genel Müdürlüğü

Olay : Dâvacı tarafından, dâvalıya karşı Ankara 2 numaralı İş Mahkemesinde, dâvalının işyerinde teknik kişi olarak 4/10195 sayılı kararname ile yürürlüğe konulan yönetmeliğe göre ve 3008 sayılı Yasanın değişik birinci maddesindeki tanıma uygun şekilde çalıştırıldığı halde, 6772 sayılı Yasa ile öngörülen ek ödemelerin yapılmadığı ileri sürülerek bunların dâvalı idareden alınması istemiyle açılan dâvanın görülmesi sırasında, dâvalıca ileri sürülen görev itirazının mahkemece kabulü sonunda dâvanın görevsizlik nedeniyle reddi üzerine Danıştay'a yapılan başvurmanın da aynı nedenle reddedilmiş olması karşısında görevli yargı yerinin belirtilmesi dâvacı vekilince istenilmiştir.

İnceleme : Türk Ulusu adına yargı yetkisini kullanan Uyuşmazlık Mahkemesinin, Başkan Recai Seçkin Üye Mustafa Çemberci, Esat Şener, Hilmi Yazıcı, Yeredoğ Kişioğlu, Muzaffer Kutman ve Kâzım Yenice'nin katıldığı 20/12/1969 günlü oturumda dosya raportörü Danıştay Yardımcısı Muhittin Tancı tarafından düzenlenmiş rapor ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra gereği görüşüldü :

Gerekçe : 4788 sayılı Yasanın 13. maddesinde; (Genel Mahkeme veya idare veya askerlik yargı yerleri, aynı konuya ve aynı taraflara ait olan ve aynı sebebe dayanan bir dâva hakkında ayrı ayrı vazifesizlik kararı verdikleri takdirde taraflardan herbiri vazife uyuşmazlığını ileri sürerek dâvaya bakmaya vazifeli yerin belli edilmesini Uyuşmazlık Mahkemesinden istiyebilirler) hükmü yer almış bulunmasına, olayda ise; adlî yargı kararında dâvalı DDY. Genel Müdürlüğü olduğu halde idarî yargı kararında dâvalının, iller Bankası Genel Müdürlüğü olarak gösterilmiş bulunduğunun anlaşılması karşısında görev uyuşmazlığının koşulu gerçekleşmiş değildir.

Öte yandan, anılan yargı yerlerince verilen görevsizlik kararlarının kesinleşmiş olması da, aynı yasanın 14. maddesi ile başvurmanın bir ön koşulu olarak kabul edilmiş olmasına, dosyadaki kâğıtların incelenmesi sonunda ise yargı yeri kararlarında kesinleşme yazısının bulunmadığının dahi anlaşılmasına göre dilekçenin incelenme olanağı yoktur ve reddi gerektir.

Karar : Dilekçenin reddine 20/12/1969'da oybirliğiyle, kesin olarak karar verildi.

T. C.

Uyuşmazlık Mahkemesi

Başkanlığı

Esas No : 1969/57

Karar No : 1969/73

Dâvacı : Fethi Argun adına Avukat Yaşar Kaya,

Dâvalı : İmar ve İskân Bakanlığı,

İstem : Dâvalı vekili Mahkememize verdiği 25/4/1969 günlü dilekçesinde müvekkilinin 4/10195 sayılı yönetmelik uyarınca dâvalı idarede teknik personel olarak çalıştığını 3008 sayılı Kanunun değişik 1 inci maddesinde tarife uygun şekilde işçi vasfında olduğu ve 6772 sayılı Yasa uyarınca verilecek ek ödeneklerin ödetilmesi için adliye mahkemesine açtığı dâvanın idarî yargı yararına, Danıştay 8 inci Dairesinde açtığı dâvanın ise adlî mahkeme yararına görevsizlik yönünden reddedildiği cihetle görevli mahkemenin tayinine karar verilmesini istenmiştir.

Dâvalının karşılığı: 4/10195 sayılı kararnameye bağlı muayyen ve muvakkat müddetle hizmetlerde çalıştırılacak yevmiyeli personel Yönetmeliği uyarınca istihdam olunan teknik elemanların istihdam şekli özel hukuk prensipleri dışında kamu hukukundan menşe alan ve idarî hukuk kapsamına giren statü hukukuna dahil bulunduğundan Danıştayda görülmesi gerekeceği bu sebeple Danıştay 8 inci Daire kararının kaldırılmasını istemiştir.

Gerekçe :

Türk Ulusu adına yargı yetkisini kullanan Uyuşmazlık Mahkemesi, Başkan Recai Seçkin, Üye M. Çemberci, Üye E. Şener, Üye M. Aktan, Üye Yeredoğ Kişioğlu, Üye M. Kutman ve Üye Kâzım Yenice'nin katıldıkları 22/11/1969 tarihli oturumda Raportör Fikri Bağdatlıoğlu tarafından düzenlenen rapor okunduktan ve Başkanunsözcüsü Vecihi Tönük'ün uyuşmazlığın çözümlenmesinin idarî yargı yerine ait olduğu yolundaki düşüncesi dinlenildikten sonra dosya incelendi, gereği görüşülüp düşünüldü:

Dâva, 4/10195 sayılı kararnameye bağlı yönetmeliğe göre dâvalı kuruluşta istihdam edilen dâvacıya 6772 sayılı Yasa uyarınca verilmesi gereken ödeneklerin tediyesi istemine dayanmaktadır.

Görevli yargı yerinin belirtilmesinde inceleme mevzuu yapılması gereken husus 4/10195 sayılı kararname ile onaylanan yönetmeliğe göre dâvalı idarede teknik personel olarak çalıştırılan dâvacının idare ile olan bu münasebetinin hukukî vasfını tayin etmekten ibarettir.

931 sayılı İş Kanununun birinci maddesi işçiyi (Bir hizmet aktine dayanarak herhangi bir işte ücretle çalışan kişi) olarak tavsif etmiş ve açık olarak mevzuu

bir hizmet aktine bağlamış bulunmaktadır. O halde bir kişinin işçi olması ve dolayısiyle doğacak uyuşmazlığın adlî mahkemelerde görülebilmesi için bu münasebetin bir hizmet aktine dayanması gerekmektedir.

Acaba dâvacı ile dâvalı arasında ayrıca bir hizmet mukavelesi olmadığına göre, 4/10195 sayılı kararname ile yürürlüğe giren yönetmeliğin bir icap, buna müsteniden talepte bulunan bir kişinin bu isteği bir kabul olarak mı nitelendirilebilir, yoksa bu münasebet bir tayin «şart tasarruf» olarak mı kabul edilebilir? Diğer bir ifade ile görevli yargı yerinin tayini ihtilâf mevzuu objektif tasarrufun hukukî durumunun halline bu tasarrufun amme hukuku sahasında mevcudiyetinin, var oluşunun tesbitine bağlı bulunmaktadır.

Konunun tartışmasına girmeden evvel şu noktaları belirtmek gerekir:

A — Anayasamızın Devlet hizmetinde çalıştırılanların memur veya işçi olabileceği gibi, mutlak olarak, iki istihdam şeklini kabul ettiğini düşünmek mümkün değildir. Diğer taraftan mer'i mevzuat hükümleri bu iki istihdam şeklinden farklı olarak Devlet hizmetinde istihdama cevaz vermekte olduğu gibi, memur ve işçi statülerinin haricinde de müstahdem vesair namlarla kişileri çalıştırma imkânına mani bir hüküm bulunmamaktadır.

B — Toplumda bir düzensizliği yaratabilecek olan objektif idarî bir tasarrufun kamu sahasında doğmadığını, tamamen istisnai hallerde kabul gerekir.

C — Adlî ve idarî yargı merciinin önüne getirilebilecek bir anlaşmazlıkta anlaşmazlığa konu olan ve onunla ilgili bütün mevzuların bu mercilerde tetkik edilebileceği fikrini kabul mümkün değildir. Diğer taraftan Uyuşmazlık Mahkemesi bir ihtilâfın hangi kazai mercilerde incelenmesi mümkün olabileceğini tetkikle görevli olup, ihtilâfta tatbik edilecek olan mevzuatın üst hukuk kaidelerine veya idarî tasarrufun kanuniliğinin kontroluna sahip bulunmamaktadır.

Bu esaslar gözönünde bulundurularak kararname ve eki yönetmelik «düzenleyici tasarruf» incelenecek olursa görülecektir ki:

1 — Teknik Personel Yönetmeliği «düzenleyici tasarruf» Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe konmuştur.

2 — Bütçe Kanunu ile de olsa kanun vazu, böyle bir istihdam şekline cevaz vermiş bulunmaktadır.

3— Düzenleyici tasarruf «Yönetmelik» incelenecek olursa kişiyi istihdam eden, tayin eden mercice ve istihdam edilenin muvafakatı ile değiştirilmesi mümkün olmayan tek taraflı ve statüler mahiyette hükümleri muhtevidir.

4 — Bütçe Kanununun maddesi Teknik Personel Yönetmeliğine müsteniden çalıştırılanların 6772 sayılı Kanundan istifade edemeyeceklerini sarih olarak ifade etmiştir. Bu hükümde yönetmelik «düzenleyici tasarruf» ile çalıştırılanların işçi niteliğinin haiz olmadığını —Bütçe Kanunu vesilesi ile de olsa - kanun vazuna derpiş edildiğini göstermektedir.

5 — 657 sayılı Personel Kanunu da yönetmelikle «düzenleyici tasarruf» çalıştırılanların memur rejimine dahil etmiş bulunmaktadır.

Yukarıda açıklanan sebeplerle :

1 — Yönetmeliğin «düzenleyici tasarrufun» Kamu Hukuku sahasında var olmadığının kabulü mümkün değildir. Bu Amme Hukuku sahasında var olan bir düzenleyici tasarruftur. Bir icap mahiyetinde kabul edilemez.

2 — Dâvalı idare ile dâvacı arasındaki hukukî münasebet 931 sayılı İş Kanununun 1 inci maddesindeki hizmet akdi olarak nitelendirilemez. Aradaki münasebet Amme Hukuku sahasındaki kalıp hukukundan doğan bir münasebettir.

3 — Adı geçen düzenleyici tasarruf «yönetmelik» görevli idarî yargı merciince iptal edilmedikçe buna müsteniden vaki istihdam bir tayin muamelesi, bir şart tasarrufun bütün hukukî neticelerini doğurur.

Kaldıki bu münasebetin bir tayin muamelesine müstenit olmadığı bir an kabul edilse bile mevcut şartlar ve dâvacının istihdam yeri gözönüne alınırsa aradaki hukukî münasebet bir amme hizmeti mukavelesi mahiyetindedir.

Yukarıda açıklanan sebeplerle taraflar arasındaki ilişki Amme Hukukuna müteallik bir tayin muamelesi olmasına ve bundan mütevellit uyuşmazlığın çözüm yerinin de idarî yargı yeri bulunmasına binaen, Danıştay 8 inci Dairesi kararının kaldırılması gerekir.

Sonuç : Dâvada idarî yargı yerinin görevli olduğuna ve Danıştay 8 inci Dairesi kararının kaldırılmasına mucip sebepte Üye Yeredoğ Kişioğlu esasta Başkan Recai Seçkin ve Üye Mustafa Çemberci'nin karşı oylarıyla ve oyçokluğuyla 22/11/1969 gününde kesin olarak karar verildi.

AZLIK OYU

X — 1. Bilindiği üzere; bir yönetmeliğin yoklukla malûl olduğunun kabulü, bunun tümüyle ve doğurduğu neticelerle yokluğu anlamını taşır. Görevli yargı yerinin belirlenmesine etkili olması bakımından yokluk tespitinin yapılabileceği ve fakat esasının şu veya bu vasıfta olmak üzere mevcudiyetini muhafaza edeceği ve hukukî neticeler doğuracağı gibi düşüncelere hukuken yer verilemez. Halbuki önemli olan da onun esasda idareye tanıdığı yetkiler ve kişiler için var kıldığı hukukî durumlar ve haklardır ki bunlar üzerinde herhangi bir değişikliği zorunlu kılacak ve etkili sonuç doğuracak tespitler yapılması ve kazaî emirler verilmesi yetkili bir mahkemenin hükmü ile kabildir.

Şu hale göre ; görev uyuşmazlıklarında yalnız görevli yargı yerini belli etmek yetkisi tanınmış olan Uyuşmazlık Mahkemesinin, yürürlükte bir düzenleyici işlem olup idarenin bir kısım harcamalarını düzenleyerek dolayısiyle bir istihdam türü ortaya koyan ve hukukî durumlar ve haklar belirleyen Teknik Personel Yönetmeliğini yoklukla malûl saymak suretiyle idarenin kamu hizmetine ait harcamalarını ve kişilerin hukukî durum ve haklarını etkileyici bir karar veremiyeceğinden yokluk tespiti incelemelerine girişmesi caiz ve mümkün görülemez.

Uyuşmazlık Mahkemesi, görev uyuşmazlıklarında kendisine kanunla tanınan yetki itibariyle, bir düzenleyici işlem de görev belirleyen bir hükme de yer verilmiş ise, ancak o hükmün yoklukla malûl olup olmadığını kanunların görev hükümleri karşısında inceleyebilir.

Haddizatında, herhangi bir idarî işlemin yokluğu iddiası, o idarî işlemin eksiksiz veya iptali mucip derecede mi veya yokluk halinde mi olduğunun bu mertebelerde incelenip eleştirilmesi suretiyle sonuca bağlanabileceğinden böylece tefrikî olarak sonuca bağlanacak bir iddianın çözümlenmesinin yetkili mahkemeye ait olacağında tereddüt olunamaz.

Şu yönü de işaret etmek gerekir ki; ilke olarak, yokluk iddialarının bir süre ile sınırlı olmaksızın ileri sürülebilmesi; yukarıki sebepler muvacehesinde; bunun dâvayı sonuçlandıracak yetkili mahkemece incelenip tespiti gereken nitelikte olduğu gerçeğini ortadan kaldıramaz. Yine bu sebeplerden ötürü, mahkemece incelenmesi gereken bir konuda, Uyuşmazlık Mahkemesinin yetkisini aşarak incelemeye girişip varmış olduğu sonuçlar, dâvada iddia olunan hakkın veya tespit edilecek bir durumun mevcut olup olmadığını inceleyip esasdan ve Anayasa'nın 132 nci maddesinin 1 inci fıkrası gereğince hüküm verme mevkiinde olan mahkemeleri bağlıyamaz.

2 — Teknik Personel Yönetmeliği ile ortaya çıkan istihdam biçiminin, Anayasa'nın ilgili hükümleri karşısında mümkün olup olmadığının incelenmesi, bu Yönetmeliğin iptali hakkında açılacak bir dâvada yetkili mahkemeye aittir. Ortada böyle bir dâva bulunmadığına ve kamu hizmetlerindeki istihdam türleri hakkında Anayasa hükümlerini yorumlayan bir Anayasa Mahkemesi kararı da mevcut olmadığına göre bu hükümlerin kararda yorumlanma yoluna gidilmesinin sebebi yoktur.

3 — Kararda, kesin olarak, dâvacının idaresiyle olan ilişkisinin statülü bir duruma ve şart tasarrufa dayandığı sonucuna varıldıktan sonra idarî mukaveleden sözedilmesi gereksizdir.

Sonuç : Kararın gerekçesinde yukarıda belirtilen noktalara değinen kısımlara iştirak edememekteyim. Bu takdirde kararın 26/7/1970 tarih ve 13560 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan Uyuşmazlık Mahkemesinin 7/6/1969 tarih ve E. 1969/21, K. 1969/53 - C sayılı kararına ekli azınlık görüşünde belirtilen sebeplere dayandırılmasını uygun bulmaktayım. Bu itibarla; karara gerekçe yönünden karşıyım.

XX — Mahkemenin esas 1969/21, karar 1969/53 - C sayılı ve 7/6/1969 günlü kararına ilişkin karşı oy yazımı, - Anayasa Madde 135 ile ilgili kısmı ayrık kalmak üzere, - aynen tekrar ederim.

XXX — Mahkemenin esas 1969/21, karar 1969/43 - C sayılı ve 7/6/1969 günlü kararında dayanılan gerekçelere göre dâvada adlî yargı görevli olduğundan bu kararа katılmıyorum.

T. C.

Uyuşmazlık Mahkemesi

Başkanlığı

Esas No : 1969/52

Karar No : 1970/4

7126 sayılı Yasa uyarınca sivil savunma fonu tahakkukunda yapılan yanlış işlemin Danışyat'ca iptali üzerine geri ödenen ana paranın faizinin ve iptal dâvasında katlanılan yargılama giderinin ödetilmesi dâvasının idarî yargı yerinde görüleceğine dair ilişkin Uyuşmazlık mahkemesi kararı.

Dâvacı : SSK Genel Müdürlügü,

Vekili : Avukat Mustafa Demran,

Dâvalı : İçişleri Bakanlığı

Olay : Dâvacı Kurum tarafından dâvalı Bakanlığa karşı Ankara 9 uncu Asliye Hukuk Mahkesinde, 7126 sayılı Yasa uyarınca sivil savunma fonu tahakkukunda yapılan yanlışlıktan dolayı dâvalı İdareye ödemeye mecbur tutulduğu ana paranın Danıştay'ca işlemin yasaya aykırılığı nedeniyle iptali üzerine ödenmesine rağmen paranın İdarede kaldığı süreye ait ödenmeyen faizi ile dâva giderlerinin tazmini istemiyle açılan dâvanın görülmesi sırasında, dâvalı İdare vekili tarafından ileri sürülen görev itirazının mahkemece reddedilmesi üzerine İçişleri Bakanının dileğiyle görev konusunun incelenmesi Başkanunsözcülüğünce istenilmiştir.

İnceleme ve gerekçe : Türk Ulusu adına yargı yetkisini kullanan Uyuşmazlık Mahkemesinin Başkan Recai Seçkin ve Üye Nuri Ülgenalp, Esat Şener, Mesut Akan, Yeredoğ Kişioğlu, Muzafer Kutman ve Kâzım Yenice'nin katıldığı 17/1/1970 günlü oturumda dosya Raportörü Yargıtay Üye Yardımcısı Fikri Bağdatlıoğlu tarafından düzenlenen raporla dosyadaki kâğıtlar okunduktan ve baş vurmanın şekline uygun ve süresi içinde bulunduğu anlaşıldıktan ve Başkanunsözcüsü Vecihi Tönük'ün uyuşmazlığın çözümlenmesinin idarî yargı yerine ait olduğu yolundaki düşüncesi dinlendikten sonra gereği düşünüldü :

Dava, 7126 sayılı Yasa uyarınca sivil savunma fonu tahakkukunda yanlış yapılan işlemin Danıştay'ca yasaya aykırılığı yönünden iptal edilmesi üzerine geriye verilen ana paranın dâvalı İdare yanında kaldığı süreye ait ödenmiyen faiziyle dâva giderlerinin tazmini istemine ilişkindir

İdarî tasarrufun Danıştay'ca iptal olunması üzerine geri verilen ana paranın faizi ile iptal davasına ilişkin yargılama giderlerinin davacı tarafca istenilmiş bulunmasına göre dâvaya temel olan hukukî ilişki, kamu ilişkisi olduğundan anlaşmazlığın çözümlenmesi, idarî yargının görevi içinde ve adlî yargının görevi dışındadır. Bu nedenden dolayı adliye mahkemesinin görev kararının kaldırılması gerekir.

Sonuç : Davada idarî yargının görevli bulunduğuna ve adliye mahkemesinin görev kararının kaldırılmasına kesin olarak 17/1/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

Uyuşmazlık Mahkemesi

Başkanlığı

Esas No : 1969/49

Karar No : 1970/3

Trafik kurallarına aykırı davranış sonucu doğan zararın ödetilmesi dâvasının adlî yargı yerinde görüleceğine ilişkin Uyuşmazlık Mahkemesi kararı.

Dâvacı : Kemal Tuncay

Vekili : Avukat Süha Yörük.

Dâvalı : Ankara Valiliği

Olay : Davacı tarafından davalıya karşı Ankara 3 üncü Asliye Hukuk Mahkemesinde, davalı İdareye ait araç şöförü ile bir taksi şöförünün yönetimlerindeki araçları çarpıştırmaları yüzünden ağır derecede yaralanmasına yol açıldığından dolayı maddî ve manevî tazminat istemiyle açılan davanın görülmesi sırasında, dâvalı vekilince ileri sürülen görev itirazının mahkemece reddedilmesi üzerine Ankara Valisinin dileğiyle görev konusunun incelenmesi Başkanunsözcülüğünce istenilmiştir.

İnceleme ve gerekçe : Türk Ulusu adına yargı yetkisini kullanan Uyuşmazlık Mahkemesinin Başkan Recai Seçkin ve Üye Nuri Ülgenalp, Esat Şener, Mesut Akan, Yeredoğ Kişioğlu, Muzaffer Kutman ve Kâzım Yenice'nin katıldığı 17/1/1970 günlü oturumda dosya raportörü Fikri Bağdatlıoğlu'nca düzenlenen raporla dosyadaki kâğıtlar okunduktan ve baş vurmanın şekline uygun ve süresi içinde bulunduğu anlaşıldıktan ve Başkanunsözcüsü Vecihi Tönük'ün uyuşmazlığın çözümünün idarî yargı yerine ait olduğu yolundaki düşüncesi dinlendikten sonra gereği düşünüldü :

Dâvacı dâvalı Belediyeye ait araç şoförü ile taksi şoförünün araçları kusurlu yönetmeleri yüzünden meydana gelen çarpışma sonucu ağır derecede yaralanarak zarara uğramasına yol açıldığından dolayı maddî ve manevî tazminatın ödenmesini istemiştir. Bu bakımdan dâva, trafik kurallarına aykırı davranış sonucu doğan zararın ödetilmesini hedef tutan ve Borçlar Yasası'nın 41 ve 55 inci maddelerine dayanan tazminat isteğine ilişkin bulunmaktadır. 6085 sayılı Trafik Yasası'nda gerçek ve tüzel kişilerle kamu tüzel kişileri arasında bir ayırım dahi gözetilmemiştir. Ve bu sistem bugün ulaşılması düşünülen uluslararası uygulama birliği görüşüne uygundur. O halde dâvanın dayandığı alacağın hukukî niteliği özel hukuk alanını ilgilendirilmesine göre uyuşmazlığın çözümlenmesi adlî mahkemenin görevi içindedir, bundan dolayı Başkanunsözcülüğünün istemi reddedilmelidir.

Sonuç . Dâvada adlî yargının görevli bulunduğuna ve Başkanunsözcülüğü isteminin reddine, Üye Muzaffer Kutman'ın karşıoyu ile ve oyçokluğuyla kesin olarak 17/1/1970 gününde karar verildi.

T. C.

Uyuşmazlık Mahkemesi

Başkanlığı

Esas No : 1969/48

Karar No : 1970/2

Kamu hizmetinin görülmesi sırasında işletmede çalışan bir kimsenin ölümüyle sonuçlanan olaydan dolayı TCDD Gn. Müdürlüğüne karşı açılan tazminat dâvasında idarî yargının görevli bulunduğuna ilişkin Uyuşmazlık Mahkemesi kararı.

Dâvacı : Sıdıka Özdemir,

Vekili : Avukat Kâmil Odabaşıoğlu,

Dâvalı : Ulaştırma Bakanlığı,

Olay : Dâvacı tarafından dâvalıya karşı Ankara 8 inci Asliye Hukuk Mahkemesinde, kocası Osman'ın dâvalı TCDD İdaresinde vagon arızalarını tespit işinde çalıştığı sırada, İdarenin yasa, tüzük ve iş güvenliği kurallarına aykırı tutumundan tren altında kalarak ölümüne yol açıldığından dolayı maddî ve manevî tazminat istemiyle açılan dâvanın görülmesi sırasında, dâvalı İdare vekili tarafından ileri sürülen görev itirazının mahkemece reddedilmesi üzerine Ulaştırma Bakanının dileğiyle görev konusunun incelenmesi Başkanunsözcülüğünce istenilmiştir.

İnceleme ve gerekçe : Türk Ulusu adına yargı yetkisini kullanan Uyuşmazlık Mahkemesinin Başkan Recai Seçkin ve Üye Nuri Ülgenalp, Esat Şener, Mesut Akan, Yeredoğ Kişioğlu, Muzaffer Kutman ve Kâzım Yenice'nin katıldığı 17/1/1970 günlü oturumda dosya raportörü Yargıtay Üye Yardımcısı Fikri Bağdatlıoğlu tarafından düzenlenen raporla dosyadaki kâğıtlar okunduktan, baş vurmanın şekline uygun ve süresi içinde bulunduğu anlaşıldıktan ve Başkanunsözcüsü Vecihi Tönük'ün Uyuşmazlığın çözümünün idarî yargı yerine ait olduğu yolundaki düşüncesi dinlendikten sonra gereği düşünüldü :

Dâva dâvacının eşinin dâvalı İdarede vagon arızalarını tespit ettiği sırada, İdarenin yasa, tüzük ve güvenlik kurallarına aykırı tutumundan dolayı tren altında kalarak ölümüne yol açıldığından dolayı maddî ve manevî tazminat istemine ilişkindir. Olay hizmetin görülmesi sırasında doğmuştur, TCDD İşletmesi Genel Müdürlüğü 440 sayılı Yasa'ya bağlı İktisadî Devlet Kuruluşu olup, kamu hizmeti görmektedir. Kamu hizmetinin yerine getirilmesi sonunda, kamu görevlisinin İdarenin hizmeti düzenlenmesindeki kusuru nedeniyle ölümünden doğan dâvanın çözümü, ölenin kamu hizmetlisi olması ve taraflar arasındaki ilişkinin İdare Hukuku alanına girmesi nedeni ile idarî yargının görevi içindedir. Bu bakımdan istem kabul edilmelidir ve adliye mahkemesinin kararı kaldırılmalıdır.

Sonuç : Dâvada idarî yargının görevli bulunduğuna ve adliye mahkemesi görev kararının kaldırılmasına, Başkan Recai Seçkin, Üye Esat Şener ve Mesut

Akan'ın karşı oylarıyla ve oyçokluğuyla kesin olarak 17/1/1970 gününde karar verildi.

KARŞI OY

440 sayılı Yasa'ya göre dâvalının çalıştırdığı kimselerle olan ilişkileri dahi kural olarak özel hukuk ilişkisidir. Dâva hukukî nitelikçe öz hukuka dayanmaktadır (Borçar yazısı Mad. 332 sonfıkra) bu nedenle çoğunluk yasalara aykırıdır.

T. C.

Uyuşmazlık Mahkemesi

Başkanlığı

Esas No: 1969/98

Karar No: 1970/14

Özet : 4/10195 sayılı kararname ile yürürlüğe konulan Yevmiyeli teknik personel yönetmeliğine göre çalışanlara verilecek ek ödeme miktarının tesbitine ilişkin dâvada yargı yerinin belirtilmesi istemli dilekçenin görevsizlik kararlarında kesinleşme yazısı bulunmadığından reddi yolundaki Uyuşmazlık Mahkemesi kararı.

Dâvacı : İlhan Güzeldere

Vekili : Av. Yaşar Kaya Engür

Dâvalı : DSİ. Genel Müdürlüğü.

Olay : Dâvacı tarafından, dâvalıya karşı Ankara 2 numaralı İş Mahkemesinde, dâvalının iş yerinde teknik eleman olarak 4/10195 sayılı kararname ile yürürlüğe konulan yönetmeliğe göre ve 3008 sayılı Yasanın değişik birinci maddesindeki tanıma uygun şekilde çalıştırıldığı halde adına, 6772 sayılı Yasa ile öngörülen ek ödemelerin yapılmadığından bunların dâvalı idareden alınması istemiyle açılan dâvanın görülmesi sırasında, dâvalı genel müdürlük vekilince ileri sürülen görev itirazının mahkemece kabulü ile dâvanın görevsizlik nedeniyle redi üzerine Danıştay'a yapılan başvurmanında aynı nedenle reddedilmiş olması karşısında görevli yargı yerinin belirtilmesi dâvacı vekilince istenilmiştir.

İnceleme : Türk Ulusu adına yargı yetkisini kullanan Uyuşmazlık Mahkemesinin, Başkan Recai Seçkin, üye Nuri Ülgenalp, Esat Şener, Mesut Akan, Yeredoğ kişioğlu, Muzafer Kutman ve Kâzım Yenice'nin katıldığı 17/1/1970 günlü oturumunda dosya Raportörü Danıştay yardımcısı Mahir Tunçalp tarafından düzenlenen rapor ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra gereği görüşüldü :

Gerekçe : 4788 sayılı Yasanın 13. maddesinde; (Genel mahkeme veya idare veya askeri yargı yerleri, aynı konuya ve aynı taraflara ait olan ve aynı sebebe dayanan bir dâva hakkında ayrı ayrı vazifesizlik kararı verdikleri takdirde taraflardan herbiri vazife uyuşmazlığını ileri sürerek dâvaya bakmaya vazifeli yerin belli edilmesini Uyuşmazlık Mahkemesinden isteyebilirler) hükmü yeralmış bulunmasına, 14. maddesinde ise; anılan yargı yerlerince verilen görevsizlik ka-

rarlarının kesinleşmiş olması, başvurmanın bir önşartı olarak kabul edilmiş olmasına ve dâva dosyasındaki İş Mahkemesi kararında kesinleşme yazısının bulunmamasına göre başvurma dilekçesi inceleme konusu olamaz.

Karar : Dilekçenin reddine 17/1/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

Uyuşmazlık Mahkemesi

Başkanlığı

Esas No : 1969/76

Karar No : 1969/93

Özet : Karayolları Genel Müdürlüğünde 4/10195 sayılı kararname ile yürürlüğe konulan **yevmiyeli teknik kişiler yönetmeliğine** göre çalışanlara verilecek ikramiye miktarının tesbitinden doğan dâvaların idarî yargı yerinde görüleceğine ilişkin Uyuşmazlık Mahkemesi kararı.

Dâvacı : Şekip Kocukcu

Vekili : Av. Dr. Seyfullah Ediz.

Dâvalı : Karayolları Genel Müdürlüğü.

Olay : Dâvacı tarafından, dâvalıya karşı Ankara 2. İş Mahkemesinde, dâvalının iş yerinde teknik kişi olarak 4/10195 sayılı kararname ile yürürlüğe konulan yönetmeliğe göre ve 3008 sayılı Yasanın değişik birinci maddesindeki tanıma uygun şekilde çalıştırıldığı halde, 6772 sayılı Yasa ile öngörülen ek ödemelerin yapılmadığını ileri sürerek bunların dâvalı idareden alınması istemi ile açılan dâvanın görülmesi sırasında, dâvalı vekilinin görev itirazının mahkemece kabulü sonunda dâvanın görevsizlik nedeni ile reddi üzerine Danıştay'a yapılan başvurmanın da aynı nedenle reddedilmiş olması karşısında görevli yargı yerinin belirtilmesi dâvacı vekilince istenilmiştir.

İnceleme ve Gerekçe : Türk Ulusu adına yargı yetkisini kullanan Uyuşmazlık Mahkemesinin, Başkan Recai Seçkin, Üye Mustafa Çemberci, Esat Şener, Hilmi Yazıcı, Yeredoğ Kişioğlu, Muzaffet Kutman, Kâzım Yenice'nin katıldığı 20/12/1969 günlü oturumda dosya raportörü Danıştay yardımcısı Muhittin Tancı tarafından düzenlenmiş rapor ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan, başvurmanın usulünce yapıldığı anlaşıldıktan, Başkanunsözcüsü Vecihi Tönük'ün uyuşmazlığın giderilmesini idarî yargı yerine ait olduğu yolundaki düşüncesi dinlendikten sonra gereği görüşüldü .

Dâvacı, dâvalı idarede 4/10195 sayılı kararname ile yürürlüğe konulan ve tek taraflı düzenleyici hükümler getiren belli ve geçici süreli işlerde çalıştırılan yevmiyeli teknik kişilere ilişkin bulunan yönetmeliğe göre çalışmakta ve araların-

da ayrıca bir iş akdi bulunmamaktadır. Uyuşmazlık, bu yönetmelikten doğduğundan idarî bir yön göstermektedir.

Karar : Dâvada idarî yargının görevli olduğuna ve Danıştay 8. Dairesinin 21/3/1969 günlü kararının kaldırılmasına Başkan Recai Seçkin ve Üye Mustafa Çemberci ve Hilmi Yazıcı'nın karşı oyları ile ve oyçokluğu ile 20/12/1969 da kesin olarak karar verildi.

T. C.

Uyuşmazlık Mahkemesi

Başkanlığı

Esas No : 1969/100

Karar No : 1970/16

Özet : 3008 sayılı İş Kanununun 13. maddesi gereğince kıdem tazminatı ödenmesi istemiyle açılan dâvanın, 991 sayılı yasa hükümleri karşısında Genel Mahkemelerde görüleceğine ilişkin Uyuşmazlık Mahkemesi kararı.

Dâvacı : Ahmet Kaya

Vekili : Av. Erhan Löker ve Selâhattin Öztopçu

Dâvalı : Millî Savunma Bakanlığı

Olay : Dâvacı tarafından dâvalıya karşı Ankara 7. Asliye Hukuk Mahkemesinde, 3008 sayılı İş Kanununun 13. maddesi uyarınca ödenmesi gereken kıdem tazminatının verilmesi istemiyle açılan dâvanın görülmesi sırasında dâvalı idare vekilinin ileri sürdüğü görev itirazının mahkemece kabulü ile dâvanın görevsizlik sebebiyle reddi üzerine Danıştay'a yapılan başvurmanın da aynı nedenle reddedilmiş olması karşısında görevli yargı yerinin belirtilmesi dâvacı vekilince istenilmiştir.

İnceleme ve Gerekçe : Türk Ulusu adına yargı yetkisini kullanan Uyuşmazlık Mahkemesinin, Başkan Recai Seçkin, Üye Nuri Ülgenalp, Esat Şener, Mesut Akan, Yeredoğ Kişioğlu, Muzaffer Kutman ve Kâzım Yenice'nin katıldığı 17/1/1970 günlü oturumunda dosya raportörü Danıştay yardımcısı Mahir Tunçalp tarafından düzenlenen rapor ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan ve Başkanunsözcüsü Vecihi Tönük'ün uyuşmazlığın giderilmesinin idarî yargı yerine ait olduğu yolundaki düşüncesi dinlendikten sonra gereği görüşüldü :

Dâva, dâvalı idarede, 3575 sayılı Yasa ile kurulan Askerî Fabrikalar Tekaüt ve Muavenet Sandığına bağlı olarak çalışmakta iken bu yasa hükmüne göre yaş sınırından emekliye ayrılan dâvacıya, 3008 sayılı Yasanın 13. maddesi uyarınca ödenmesi gereken kıdem tazminatlarının yanlış hesaplandığından dolayı eksik ödenen kısmın verilmesi istemine dayanmaktadır.

5434 sayılı Yasanın geçici 3. maddesine göre geçici olarak yürürlükte kalan Askerî Fabrikalar Tekaüt ve Muavenet Sandığında geçen hizmetler 31/1/1968 gün ve 12814 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 991 sayılı Yasa uyarınca S. S. Ku-

rumu Genel Müdürlüğüne devredilmiş bulunmaktadır. Bu duruma göre S. S. Kurumuna bağlı bir görevden emekliye ayrılan ve işçi olduğu anlaşılan dâvacının, 3008 sayılı İş Kanunu hükümlerinden doğan ve özel hukuka dayanan dâvasının çözümlenmesi, 5521 sayılı İş Mahkemeleri Yasası uyarınca genel mahkemenin görevi içindedir. Bu bakımdan Adliye Mahkemesinin görevsizlik kararı kaldırılmalıdır.

Sonuç : Dâvada adlî yargının görevli bulunduğuna ve iş mahkemesinin görevsizlik kararının kaldırılmasına 17/1/1970'te oybirliğiyle karar verildi.

HİZMET İÇİ EĞİTİM YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Madde 1 — Danıştay meslek mensuplarından Kanunsözcüleri ile Başyardımcı ve Yardımcıların bilgilerini artırmak ve yetişmelerini sağlamak amacı ile Hizmet İçi Eğitim çalışmaları yapılır.

Madde 2 — Hizmet İçi Eğitim çalışmaları üç grupta toplanır:

a) Başta İdare ve Anayasa Hukuku olmak üzere gerekli görülecek hukuk dallarındaki bilgileri artırmak için çalışmalar yapmak,

b) Bilimsel araştırma ve incelemelerde bulunmak,

c) Yabancı dil öğrenimi yapmak.

Madde 3 — Hizmet İçi Eğitim çalışmaları «Hizmet İçi Eğitim Kurulu»nca düzenlenir ve yürütülür.

Madde 4 — Hizmet İçi Eğitim çalışmalarındaki devam, başarı ve verim dereceleri terfilerde gözönüne alınır.

İKİNCİ BÖLÜM

Hizmet İçi Eğitim Kurulu

Madde 5 — Hizmet İçi Eğitim Kurulu, Danıştay Birinci Başkanının, Başkanlar Kurulunun düşüncesi alınmak suretiyle, daire başkanları ve üyeleri arasından üç yıl için seçeceği iki zat ile bir Başyardımcı ve o derecedeki bir Kanunsözcüsünden ve Tasnif ve Yayın Bürosu Başkanından kurulur.

Hizmet İçi Eğitim Kurulunun başkanı, varsa en kıdemli daire başkanı, yoksa en kıdemli üyedir.

Kararlar oyçokluğu ile alınır.

Madde 6 — Hizmet İçi Eğitim Kurulunun yazı vesaire işleri Tasnif ve Yayın Bürosu Başkanlığınca yürütülür.

Madde 7 — Hizmet İçi Eğitimle ilgili ödemeler Hizmet İçi Eğitim Kurulunun teklifi ve Danıştay Birinci Başkanının onayı ile yapılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Hukuk Bilgisi

Madde 8 — Kanunsözcüleri, Başyardımcı ve Yardımcıların başta İdare ve Anayasa Hukuku olmak üzere gerekli görülecek hukuk dallarındaki bilgilerini artırmak amacı ile kurlar tertip olunur.

Madde 9 — Kurlar konferans şeklinde ve gerekli görülen hallerde tartışmalı olarak yapılır. Gereklilik, konferansçının düşüncesi alınmak suretiyle Hizmet İçi Eğitim Kurulunca önceden belirtilir.

Madde 10 — Konferanslar, Hizmet İçi Eğitim Kurulunun teklifi üzerine Danıştay Birinci Başkanının uygun göreceği, Üniversite Öğretim Üyeleri ve Görevlileri ile Danıştay Meslek Mensupları ve konularında bilgileriyle temayüz etmiş sair zevat tarafından verilir.

Bir kur devresi içindeki konferansın, aynı konferansçı tarafından düzenlenip verilmesi esastır. Zorunluluk hali müstesnadır.

Madde 11 — Meslek mensuplarının bu kurlara devamı ve başarı dereceleri, konferansçının düşüncesi de alınmak suretiyle Hizmet İçi Eğitim Kurulunca belirtilecek esaslara göre tespit olunur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bilimsel Araştırma ve İncelemeler

Madde 12 — Bilimsel araştırma ve incelemeler, özellikle idarî dâvalar ve Danıştay idarî ve kazaî içtihatları ile ilgili konularda yapılır.

Madde 13 — Bilimsel araştırma ve incelemeler, Hizmet İçi Eğitim Kurulunca, ilgili daire başkanları ve Başkanunsözcüsünün uygun düşünceleri alınarak düzenlenecek esaslar dahilinde, Ankara Üniversitesi Hukuk ve Siyasal Bilgiler Fakültelerinde açılan doktora kurlarına iştirak suretiyle veya bu fakültelere mensup öğretim üyeleri ve görevlileri ile Danıştay Meslek Mensupları ve konularında bilgileriyle temayüz etmiş sair zevatın gözetimi altında seminer mesaisi şeklinde yapılır.

Madde 14 — Meslek Mensuplarının hangi konular üzerinde bilimsel araştırma ve inceleme yapacaklarına, ilgilinin de düşüncesi alınarak, Hizmet İçi Eğitim Kurulunca karar verilir.

Madde 15 — Yapılan bilimsel araştırma ve incelemeler sonucunda hazırlanacak travay veya tezlerin değerlendirilme usul ve esasları Hizmet İçi Eğitim Kurulunca tespit olunur.

Madde 16 — Hizmet İçi Eğitim Kurulunca gerekli görüldüğü takdirde, bilimsel araştırma ve inceleme metodları hakkında, üçüncü bölümdeki esaslar dahilinde kurlar tertip olunabilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Yabancı Dil Bilgisi

Madde 17 — Kanunsözcüsü, Başyardımcı ve Yardımcıların, genel dil bilgilerini belirli bir seviyeye kadar artırmak amacı ile Danıştay'da veya Hizmet İçi Eğitim Kurulunca belli edilecek bir kuruluşta yabancı dil kurları tertip olunur.

Madde 18 — Bu kurları başarı ile bitirenler için, Danıştay'da veya Hizmet İçi Eğitim Kurulunca belli edilecek bir kuruluşta meslekî konularda tercüme kurları tertip olunur.

Madde 19 — Yabancı dil çalışmalarının değerlendirilme usul ve esasları Hizmet İçi Eğitim Kurulunca tespit olunur.

ALTINCI BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Madde 20 — 8, 16, 17 ve 18 inci maddeler gereğince tertip olunacak kurların müfredat programları ile yerleri, süreleri ve bununla ilgili sair hususlar Hizmet İçi Eğitim Kurulunca düzenlenir.

Madde 21 — Bu Yönetmelik Resmî Gazete'de yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Not : Bu Yönetmelik 29/Nisan/1970 tarih ve 13483 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmıştır.

DANIŞTAY YAYINLARI

	Fiatı
Yüzyıl Boyunca Danıştay	55 TL.
Alman İdarî Mahkemeler Kanunu - Çeviren Ahmet ERDOĞDU (Danıştay 2. Daire Başkanı)	2,5 TL.
Danıştay İçtihadı Birleştirme Kararları (1953 - 1966)	12 TL.
Danıştay Kararlar Dergisi	
Sayı : 7, 12, 13, 14, 15, 34, 35, 36 - 37, 38 - 39, 40, 73, 74, 75 - 76, 77 - 78, 79 - 80, 81 - 82, 83 - 84, 111 - 114, 115 - 118, 119 - 122, 123 - 126, 127 - 130, 131 - 134, 135 - 138.	

Not : Bu yayınlar Danıştay Levazım Müdürlüğünden temin edilebilir.

DANIŞTAY MESLEK MENSUPLARININ YAYINLARI

İ. Hakkı ÜLGEN (Danıştay Birinci Başkanı)	: Adlî Soruşturma (Fezleke ve Raporlar) Ankara 1957 Maarif Basımevi. 414+II S. F. 5 TL.
(Derleyen) **İ. Hakkı ÜLGEN** (Danıştay birinci Başkanı)	: Millî Eğitimle İlgili Kanunlar. II Cilt Ankara 1953, 1960 Millî Eğitim Basımevi. 1. C. : XXXII + 958 S. F. 5 TL. 2. C. : XCII + 928 S. F. 7,5 TL.
Nusret MEDYA (Danıştay eski Birinci Başkanı)	: Hukuku Hususiyeî Düvel. Ankara 1927 Hakimiyetî Milliye Matbaası. 212 S. F. 5 TL.
M. Reşat MİMAROĞLU (Danıştay eski Birinci Başkanı)	: Gördüklerim ve Geçirdiklerimden Memuriuk Hayatımın Hatıraları. Ankara 1946 T. C. Ziraat Bankası Matbaası. 142 S. F. 2 TL.
M. Reşat MİMAROĞLU (Danıştay eski Birinci Başkanı)	: Cumhuriyet Devrinde Danıştay ve İdare Dâvaları. Ankara 1945 Zarbamat 34 S. F. 0,75TL.
İ. Hakkı GÖRELİ (Danıştay eski Birinci Başkanı)	: Devlet Şûrası. Ankara 1953 Yeni Matbaa. VIII + 332 S. F. 6 TL.
İbrahim SENİL (Danıştay ve Anayasa Mahkemesi eski Başkanı) **Ziya YÖRÜK**	: Şûrayı Devlet İçtihadı ve Teşviki Sanayi Hakkında Mevzuat. Ankara 1939 Recep Ulusoğlu Basımevi. 170 S. F. 1,60 TL.
(Çeviren) **İbrahim SENİL** (Danıştay ve Anayasa Mahkemesi eski Başkanı)	: Mukavele Dışında Âmme Kudretinin Mes'uliyeti. Ankara 1950 Güney Matbaacılık ve Gazetecilik T. A. O. IV + 324 S. F. 6,5 TL.
Vecihi TÖNÜK (Danıştay Başkanunsözcüsü)	: Türkiyede İdare Teşkilâtının Tarihi Gelişimi ve Bugünkü Durumu. Ankara 1945 Kanaat Basım ve Ciltevi. 294 S. F. 2 TL.
(Çeviren) **Ahmet ERDOĞDU (Danıştay 2. Daire Başkanı)**	: Yeni Alman Çocuk Mahkemeleri. Kars 1946 Kars İl Matbaası. 122 S. F. 2 TL.
Ahmet ERDOĞDU (Danıştay 2. Daire Başkanı)	: Mağdurun, Suç İşlemesine Muvafakatı. Ankara 1950 Yeni Cezaevi Matbaası. 32 S.
Ahmet ERDOĞDU (Danıştay 2. Daire Başkanı)	: Zaruret Hali ve Hukukî Neticeleri. Ankara 1950 Yeni Cezaevi Matbaası. 36 S.

Ahmet ERDOĞDU (Danıştay 2. Daire Başkanı) : Memurların Yargılanmasına İlişkin Yasa - Bugünkü Dile Göre Sadeleştirilmiştir - Ankara 1970 Ankara Üniversitesi Basımevi. 32 S. F. 2 TL.

Kemal BERKEM (Danıştay 4. Daire Başkanı)
Avni ERTAN
Vasfi İLTER : T. C. Vergi Kanunları Külliyatı (İzahlı ve İçtihatlı) Vergi Usul Kanunu. Cilt 1 Ankara 1966 Yarıaçık Cezaevi Matbaası. 1016 S. F. 65 TL.

Kemal BERKEM (Danıştay 4 Daire Başkanı)
Avni ERTAN
Ömer Fikri AKDAĞ
Selâmi DİNÇER : T. C. Vergi Kanunları Külliyatı (İzahlı ve İçtihatlı) Gelir Vergisi Kanunu Cilt 2 Ankara 1967 Yarıaçık Cezaevi Matbaası. 1334 S. F. 75 TL.

Kemal BERKEM (Danıştay 4 Daire Başkanı)
Avni ERTAN
Ömer Fikri AKDAĞ : T. C. Vergi Kanunları Külliyatı. Kurumlar Vergisi Kanunu (İzahlı ve İçtihatlı) Cilt 3 Ankara 1969 Yarıaçık Cezaevi Matbaası. 1256 S. F. 90 TL.

İhsan OLGUN (Danıştay 10. Daire Başkanı)
Sait KÖKSAL (Danıştay 5. Daire Başkanı) : Haşiyeli Yeni Milletvekilleri Seçimi Kanunu. Ankara 1950 Yeni Matbaa. 440 S. F. 3 TL.

İhsan OLGUN (Danıştay 10. Daire Başkanı) : İl İdaresi Kanunu. Ankara 1949 Yeni Matbaa 208 S.

Dilâver ARGUN

Ali Kemal ARAR (Danıştay eski 4. Daire Başkanı) : Kara Ticareti - Şirketler Hukuku. Ankara 1952 Güney Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.O. XII + 356 S. F. 7 TL.

Ali Kemal ARAR (Danıştay eski 4. Daire Başkanı) : Kara Ticaret Hukuku - Cilt 2 Ankara 1955 Güzel Sanatlar Matbaası. 184 S. F. 3,5 TL.

İ. Hakkı ÜLKMEN (Danıştay eski 4. Daire Başkanı ve Anayasa Mahkemesi Üyesi) : Muamele ve İstihlâk Vergileri. İstanbul 1939 Maarif Matbaası. VIII + 528 S. F. 3 TL.

İ. Hakkı ÜLKMEN (Danıştay eski 4. Daire Başkanı ve Anayasa Mahkemesi Üyesi) : Damga Resmi (Amelî ve Tatbikî) İstanbul 1944 Ahmed İhsan Matbaası. XXIV + 1194 S. F. 5 TL.

İ. Hakkı ÜLKMEN (Danıştay eski 4. Daire Başkanı ve Anayasa Mahkemesi Üyesi) : Mahallî İdareler Maliyesi Dersleri. Ankara 1960 Ajans - Türk Matbaası. XXXIV + 544 S. F: 31,20 TL.

(Çeviren)
İ. Hakkı ÜLKMEN (Danıştay eski 4. Daire Başkanı ve Anayasa Mahkemesi Üyesi)
: Amme Maliyesi. Ankara 1965
104 S. F. 20 TL.

(Çeviren)
İ. Hakkı ÜLKMEN (Danıştay eski 4. Daire Başkanı ve Anayasa Mahkemesi Üyesi)
: Maliyenin Ekonomik ve Psikolojik Teorisi. 5. Basım - Ankara 1967 Sevinç Matbaası.
XXX + 354 S. F. 22 TL.

A. Şeref HOCAOĞLU (Danıştay eski 2. Daire Başkanı ve Anayasa Mahkemesi Üyesi)
: Danıştay İçtihadı Birleştirme Kararları (1933-1948) Ankara 1949 Güney Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.O.
134 + XX S. F. 3,5 TL.

A. Şeref HOCAOĞLU (Danıştay eski 2. Daire Başkanı ve Anayasa Mahkemesi Üyesi)
: Devlet Şûrası İçtihadı Birleştirme Kararları (1949 - 1953) Ankara 1953 İstiklâl Matbaacılık ve Gazetecilik Kollektif Ortaklığı.
82 S. F. 2,5 TL.

A. Şeref HOCAOĞLU (Danıştay eski 2. Daire Başkanı ve Anayasa Mahkemesi Üyesi)
: Devlet Şûrası ve Uyuşmazlık Mahkemesi Karar Hulâsaları 1. Kitap Ankara 1955 Yeni Desen Matbaası.
VIII + 1040 S. F. 25 TL.

A. Şeref HOCAOĞLU (Danıştay eski 2. Daire Başkanı ve Anayasa Mahkemesi Üyesi)
Fikret KÖKSAL (Danıştay Kanunsözcüsü)
Semiha KÖKSAL
İ. İhsan KEPEKÇİ
: Danıştay ve Uyuşmazlık Mahkemesi Karar Hulâsaları 2. Kitap. (1954 - 1963) Ankara 1963 Ayyıldız Matbaası.
VIII + 1088 S. F. 55 TL.

A. Şeref HOCAOĞLU (Danıştay eski 2. Daire Başkanı ve Anayasa Mahkemesi Üyesi)
İ. İhsan KEPEKÇİ
: Memurin Muhakematı Hakkında Kanun ile Buna Dair Açıklamalar, İlgili Kanun Maddeleri ve Kararlar. Ankara 1962 Gürsoy Basımevi.
IV + 124 S. F. 10 TL.

Rüştü ARAL (Danıştay Üyesi)
Sahir DİNÇMAN
: Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunları, Devlet Şûrası Kararları ve Genel Tebliğleri. Ankara 1956 Güzel Sanatlar Matbaası.
VIII + 408 S. F. 15 TL.

Rüştü ARAL (Danıştay Üyesi) ve Arkadaşları
: Tarım Hizmetleri ve Teşkilâtının Yeniden Düzenlenmesi. Ankara 1964 Balkanoğlu Matbaacılık Ltd. Şti.
II + 284 S.

(Derleyen)
Fuad ARUN (Danıştay Üyesi)
: Muallim Refik Kırış. Hayatı ve Eserleri (1868 - 1945) Ankara 1968 Başnur Matbaası.
X + 244 S. F. 25 TL.

(Derleyenler)
Fuad ARUN (Danıştay Üyesi)
A. Faruk SÜNTER
İbrahim KUTLUTAN
Muzaffer UYGUNER : Türkiyede Standardizasyon ve Türk Standartları Enstitüsü. Ankara 1964 Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Matbaası.
VIII + 482 S. F. 50 TL.

Dr. Zahit ÇANDARLI (Danıştay Üyesi)
Prof. Dr. Osman Fazıl BERKİ : Medenî Kanun ve Devletler Hususî Hukukunda Boşanma, Ayrılık ve Buna Mütedair Yargıtay Kararları. Ankara 1949 Güney Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.O.
IV + 166 S. F. 5 TL.

Dr. Zahit ÇANDARLI (Danıştay Üyesi) : Borçlar Hukukunda Müruru Zaman ve Buna Mütedair Temyiz Mahkemesi Kararları. Ankara 1943 Titaş Basımevi.
152 S. F. 7.5 TL.

Hakkı MÜDERRİSOĞLU (Danıştay Üyesi) : Son Değişiklikleriyle Birlikte Emeklilik Mevzuatı ve İlgili Danıştay Kararları. Ankara 1969 Eser Matbaası.
IV + 386 S. F. 30 TL.

Cahit ÖZDEN (Danıştay Üyesi) : Türk Ceza Kanunu ve Buna Ait Seçilmiş
Sadık PERİNÇEK : Yargıtay Kararları. 3. Baskı İstanbul 1959 Güven Basımevi.
1140 S. F. 35 TL.

Cahit ÖZDEN (Danıştay Üyesi) : Basın Kanunu. Ankara 1955 Yıldız Basımevi.
Fehmi TÜZÜN
176 S. F. 7,5 TL.

Cahit ÖZDEN (Danıştay Üyesi) : Seçim Kanunu. Ankara 1955 Yıldız Basımevi.
Fehmi TÜZÜN
Selâmi DİNÇER
166 S. F. 10 TL.
Sadi KAZANCI

Fahrettin ÖZTÜRK (Danıştay Üyesi) : 1947 Yılına Kadar Yürürlükte Bulunan Ceza Hükümlü Özel Kanun, Nizamname ve Talimatnameler. Ankara 1947 2. Cilt Doğuş Matbaası.
Ertuğrul BAYINDIR
1062 S. F. 13 TL.

Fahrettin ÖZTÜRK (Danıştay Üyesi) : Borçlar Kanunu ve Borç Hükmü Taşıyan Hususî Kanunlar. 2. Cilt Ankara 1952 Çankaya Matbaası.
Sadi KAZANCI
1312 S. F. 15 TL.

Fahrettin ÖZTÜRK (Danıştay Üyesi) : Temyiz Mahkemesi Dördüncü Hukuk Dairesi Emsal Kararları Ankara 1959 Ayyıldız Matbaası.
Osman ERULUÇ
Adil AKCOLLU
XVIII + 910 S. F. 45 TL.
Ali ŞENTÜRK

Aydın TUNCAY (Danıştay Üyesi): Danıştay Kararlar Dergisi Alfabetik Özeti. Cilt 1. Sayı 1-25 İstanbul 1946 Nümune Matbaası.
340 S. F. 4 TL.

(Çeviren)
H. Hüsnü BERKER (Danıştay eski Üyesi) : Mukaveleler Hususunda Devlet Şûrasının Salâhiyeti. İstanbul 1938 Cumhuriyet Matbaası.
XII + 280 S. F. 2,5 TL.

Fikri KUTTAN (Danıştay eski Üyesi)
Recep TURGAY : İzahlı Gelir Vergisi Kanunu. İstanbul 1961 Sermet Matbaası.
XVI + 240 S. F. 20 TL.

Güven DİNÇER (Danıştay Kanunsözcüsü)
Mecdettin AKIN
Kaya ERDEM : Gerekçeli, Açıklamalı İktisadî Devlet Teşekkülleri Mevzuatı. Ankara 1966 Mars Matbaası.
XII + 466 S. F. 50 TL.

Güven DİNÇER (Danıştay Kanunsözcüsü)
Erol ÇIRAKMAN (Danıştay Yardımcısı)
Nejat NECİPOĞLU : Danıştay Kararları (1965-1966-1967) Ankara 1967 İş Matbaası.
XVI + 348 S. F. 25 TL.

Güven DİNÇER (Danıştay Kanunsözcüsü)
Erol ÇIRAKMAN (Danıştay Yardımcısı)
Nejat NECİPOĞLU : Danıştay Kararları (1967-1968-1969) Ankara 1969 Yarıaçık Cezaevi Matbaası.
VI + 528 S. F. 30 TL.

A. İhsan EKMEKÇİOĞLU (Danıştay Kanunsözcüsü) : Köy, Bucak, İlce, İl ve Belediye Sınır İhtilâflarının İdarî Mercilerce ve Danıştayca Hal Şekilleri. Ankara 1961 Devrim Basımevi.
132 S. F. 7,5 TL.

A. İhsan EKMEKÇİOĞLU (Danıştay Kanunsözcüsü)
H. Şinasi ÜNVER : İlgili Mevzuatla Birlikte Memurin Kanunu ve Memurin Muhakematı Hakkında Kanun. Ankara 1959 Güzel Sanatlar Matbaası.
188 S. F. 6 TL.

Nüzhet ERMAN (Danıştay eski Başyardımcısı) : Gayrimenkul Kiraları ve Belediyeler. Ankara 1962 İstanbul Dizerkonca Matbaası.
48 S. F. 5 TL.

Ahmet ÖZEREN (Danıştay Yardımcısı)
Erol DÜNDAR (Danıştay Yardımcısı)
Orhan DİKBAŞ (Danıştay Yardımcısı)
Uzdem AKYÜZ (Danıştay Yardımcısı) : Belirli Konularda Bütün Emsalleriyle Danıştay Kararları. Ankara 1969 Başnur Matbaası.
XXVIII + 456 S. F. 50 TL.

Faruk BURGU (Danıştay Başyardımcısı)
Orhan DİKBAŞ (Danıştay Yardımcısı)
Ahmet ÖZEREN (Danıştay Yardımcısı)
Sabri COŞKUN (Danıştay Yardımcısı)
Tarhan ŞAHİN (Danıştay Yardımcısı)
: Belirli Konularda Bütün Emsalleriyle Danıştay Kararları. Kitap 2 - Ankara 1970 Nam Matbaası.
XVIII + 370 S. F. 40 TL.

Ö. Yalçın DOKUZOĞUZ (Danıştay Başyardımcısı)
H. Fevzi KARAGÖZOĞLU (Danıştay Yardımcısı)
: Vergi İhtilafları. Emlâk Alım Vergisi Kanunu Tatbikatı ve İlgili Danıştay Kararları. Ankara 1970 Divan Matbaası.
208 S. F. 20 TL.

Cabbar MARAŞLIOĞLU (Danıştay Başyardımcısı)
A. Nail ULUSMAN
A. Osman UZUN
: İmar Kanunu ve İlgili Kanunlar, Tüzükler, Danıştay Kararları, Açıklamalar. Ankara 1968 Balkanoğlu Matbaası Ltd. Şti.
XIV + 260 S. F. 30 TL.

Sami AKURAL (Danıştay Yardımcısı)
Çetin ZİYLÂN
: Danıştay Sekizinci Daire Kararları (1960 - 1963) Ankara 1963 Güven Matbaası.
IV + 288 S. F. 15 TL.

Uzdem AKYÜZ (Danıştay Yardımcısı)
: Son Değişiklikleriyle İçtihatlı, Açıklamalı Muayyen ve Muvakkat Müddetli Hizmetlerde Çalıştırılacak Yevmiyeli Personel Yönetmeliği ve İlgili Mevzuat. Ankara 1968 Başnur Matbaası.
XII + 108 S. F. 15 TL.

Muhittin TANCI (Danıştay Yardımcısı)
Uzdem AKYÜZ (Danıştay Yardımcısı)
: İzahlı İçtihatlı Genel İthalât ve İthalde Alınan Vergilerde İtiraz Yolları. Ankara 1970 Balkanoğlu Matbaacılık Ltd. Şti.
VIII + 120 S. F. 15 TL.

Fuat AZGUR (Anayasa Raportörü)
: Gerekçeli Yeni Danıştay Kanunu ve Önemli İçtihatlarla İdarî Yargılama Usul ve Esasları. Ankara 1965 Ayyıldız Matbaası.
168 S. F. 10 TL.

Fuat AZGUR (Anayasa Mahkemesi Raportörü)
: Anayasa Mahkemesinin Kararlarına Göre «Anayasa Nizamı» Ankara 1969 Başnur Matbaası.
XX + 320 S. F. 25 TL.

İsmet CANTÜRK (Danıştay Yardımcısı)
Zafer KANTARCIOĞLU (Danıştay Yardımcısı)
Nuri SOYUER (Danıştay Yardımcısı)
: Son Değişiklikleri ile İçtihatlı Gider Vergileri Kanunu ve İlgili Mevzuat. Ankara 1970 Nam Matbaası.
XII + 576 S. F. 60 TL.

H. Fevzi KARAGÖZOĞLU (Danıştay Yardımcısı) : İstimlâk Kanunu Tatbikatı - İlgili Yargıtay, Danıştay, Uyuşmazlık ve Anayasa Mahkemesi Kararları. Ankara 1970 Divan Matbaası. 208 S. F. 20 TL.

Muhittin TANCI (Danıştay Yardımcısı)
Polat YALÇINER (Danıştay Yardımcısı)
T. Vural ARIKAN : İzahlı - İçtihatlı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun ve Tahsilâtla İlgili Diğer Kanunlar. Ankara 1970 Balkanoğlu Matbaası. XXIV + 706 S. F. 50 TL.

KARARLARIN KONULARINA GÖRE
F İ H R İ S T İ

DANIŞMA VE İDARE KARARLARI

ÜÇÜNCÜ DAİRE KARARLARI 70
ÜÇÜNCÜ DAİRE VE GENEL KURUL KARARLARI 81

YARGI KARARLARI

İÇTİHADI BİRLEŞTİRME KARARLARI 90

DÂVA DAİRELERİ KURULU KARARLARI

Askerlik Mükellefiyeti 109
Gelir Vergisi 111
Görevden Alınma 114
Hâkim ve Savcı İşi 121
İdarî Mukavele İşi 124
Ruhsat İşi 138
Yevmiyeli Teknik Personel 147

DÖRDÜNCÜ DAİRE KARARLARI

Gelir Vergisi 149
Kurumlar Vergisi 165
Vergi Usulü 172

BEŞİNCİ DAİRE KARARLARI

Çocuk Zammı ve Doğum Yardımı 185
Disiplin Cezası 187
Fazla Mesai Ücreti 190
Geçici Görev Yolluğu 197
Kıdem İşi 199
Üniversite Öğretim Üyesi İşi 202
Yeniden Atama 207
Yargılama Usulü 209

ALTINCI DAİRE KARARLARI

Arsa Tahsisi 214
İmar İşleri 216
Yıkma İşleri 224

YEDİNCİ DAİRE KARARLARI

Âmme Alacaklarının Tahsili 230

Gider Vergisi 233
Gümrük Vergisi 235
Vergi Usulü 237

SEKİZİNCİ DAİRE KARARLARI

Asgari Ücret Tesbit Komisyonu 242
Hâkim İşi 246
İskân İşi 248
Kamu Meslek Kuruluşu İşi 250
Maden İşi 252
Toprak Edinme 259
Yargılama Usulü 263

DOKUZUNCU DAİRE KARARLARI

Âmme Alacaklarının Tahsili 267
Belediye Gelirleri 269
Bina Vergisi 287
Emlâk Alım Vergisi 301
Yargılama Usulü 309

ONUNCU DAİRE KARARLARI

Askerlik Mükellefiyeti 310
Dul ve Yetim Aylığı 313
Emeklilik Tahsisi 315
Emeklilikle İlgilendirme 320
Hizmet Borçlandırılması 322
Hizmetlerin Birleştirilmesi 328
Vazife Malullüğü 330
Yargılama Usulü 333

ONBİRİNCİ DAİRE KARARLARI

Belediye İşi 335
Damga Resmi ve Vergisi 337
Köy İşi 342
Tam Yargı Dâvası 344
Veraset ve İntikal Vergisi 346
Ziraî Gelir Vergisi 348
Vergi Usulü 354
Yargılama Usulü 356

ONİKİNCİ DAİRE KARARLARI

Gayrimenkule Tecavüz İşi 359
İstiklâl Madalyası 362

Köy İşi 364
Öğrenci İşi 368
Öğretim İşi 373
Tam Yargı Dâvası 375
TRT İşi 379
Yevmiyeli Teknik Personel 387

UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ KARARLARI 389

KARARLARIN METODİK FİHRİSTİ

— A —

Akaryakıt Resmi

— Tahsil yeri 103

Âmme Alacaklarının Tahsil Usulü

— Ödeme emri 230
— Düzenlenmesi 267
— Tebliği

Arsa Tahsisi

— Uygulanacak kanun 214
Asgari Ücret Tesbit Komisyonu 242

Askerlik Mükellefiyeti

— Tecil 109 , 310

— B —

Belediye Başkanı Ödeneği 335
Belediye Başkanının Yetersizliği 75 — 79

Belediye Meclisi

— Kararların ilân usulü 70
— Üyenin müstafi sayılması 71

Belediye Payı

— Elektrik
— Petrol tasfiyesi 281

Belediye Personeli

— İkramiye verilmesi 73

Bina Vergisi

— İrat takdiri 287 — 296
— Muafiyet 297 — 300

— D —

Damga Resmi ve Vergisi

— Belli parayı muhtevi mukaveleler 337
— İthalde alınacak resim 339

Danıştay Başkanunsözcüsü

— Uyuşmazlık Mahkemesine sunulmak üzere dosyanın Başkanunsözcülüğüne gönderilmesi 389

Değerlenme Resmi

— Değer tesbiti 272

Dul ve Yetim Aylığı

— Tercih hakkı 313

— E —

Eğlence Resmi

— Aile matineleri 284

Emeklilik

— Emeklilik tahsisi 315 — 319
— Emeklilik ile ilgilendirme 320
— Hizmet borçlandırılması 322 — 327
— Hizmetlerin birleştirilmesi 328

Emlâk Alım Vergisi

— Arsa durumunun tesbiti 301
— Bilirkişinin subjektif kanaatı 303
— Dâva vekilinin temyiz talebi 305
— Hisseli arsaya kıymet takdiri 307
— Tapu kaydındaki rayiç 308

— G —

Gayrimenkule Tecavüzün Def'i

— Mülkiyet hakkına ilişkin uyuşmazlığın mahkemeye intikal etmiş olması 359

Gelir Vergisi

— Emekli memura bankasınca yapılan yardım 149
— Faizle para verme 151
— Film artisleri 153
— Gelirin toplanması ve yıllık beyanname 111
— Gezi masrafları 155
— İşletme hakkının devri 157
— Muakkipler 159
— Ortalama kâr haddi 161
— Şirket ortaklarının kâr hissesi 163

Gider Vergisi

— Muafiyet - Muamele Vergisi 99
— Sigorta sözleşmesi 233

Görevden Alınma 114 — 120

Gümrük Vergisi

— Minibüsler 235

— H —

Hâkim ve Savcı İşi

— Savcılıktan hâkimliğe geçme 121
— Yargıtay Daire Başkanı 246
— Yüksek Hâkimler Kurulu
— 1. Bölüm kararı 98

— İ —

İdarî Mukavele 124

İmar İşi

— Belediye arsasının satışı 216
— İnşaat ruhsatı iptali
— Komşu parselde 218
— Müştemilât binası
— Komşu parselde 220
— Yol ve kanalizasyon tamir bedeline karşılık teminat mektubu 222

İskân İşi

— Göçebe 248
İstiklâl Madalyası 362
İş Kanununa Göre Ödenecek Kıdem Tazminatı 404
İş Kollarında Fazla Çalışma 85
İşverenin İşyerinde Bilfiil Çalışması 108

İthalât

— Mal ve vesaik karşılığı
— Banka masrafları 94

— K —

Kamu Meslek Kuruluşu

— Ticaret Odasına re'sen kaydın yapılması 250

Köy İşleri

— Komşu köylerin başka ilceye bağlanması 364

— Muhtar

— Tahkikat nedeniyle işten elçektirme 342

Kurumlar Vergisi
— Devlet tahvilleri 165
— Teknik ve teknolojik etüt ve tecrübeler masrafı 167

— M —

Maden İşi
— Arama ruhsatı 252
— İşletme hakkı istemi 255

Memur İşi
— Çocuk zammı ve doğum yardımı 185
— Disipilin cezası 187
— Fazla mesai ücreti 190
— Geçici görev yolluğu 197
— Kıdem
— Avukatlıkta geçen süre 199
— Yeniden atama 207

Mezarlık Nakli
— İmar planı tadili 80
Minibüs Ruhsat Harcı Tarifesi 269

— N —

Nasıp Tarihi Düzeltilmesi
— Yedek subaylıktan muvazzaf subaylığa geçişte 81

— Ö —

Öğrenci İşleri
— Disiplin cezası 368
— Not uyuşmazlığı 370

Öğretim İşleri
— Asistanlara ödenecek tazminat 96
— Asistanların yurt dışına gönderilmesi 202
— Doçentlik tezi 373
— Kürsü işi 205

— R —

Reklâm Resmi — İlân ve Levha Resimleri —
— Geri verme 277
— Tarife 274
— TRT 279

Ruhsat İşi

— Turistik tesis ve benzin pompası 138

— S —

Sivil Savunma Fonu

— Yargı yerinin belirtilmesi 396

— T —

Tam Yargı (Tazminat) Dâvaları

— Aynı şahsı ilgilendiren maddi ve manevi tazminat dâvalarının ayrı Dairelerce incelenmesi 102
— Hizmet kusuru 344 , 375
— Yargı yerinin belirtilmesi 397 — 399

Toprak Edinme

— Çiftçiyi topraklandırma 259
— İskânen tahsis edilen taşınmaz malda çıkan fazlalık 261

TRT

— Haber yayınlanmasının yasaklanması 379

— V —

Vazife Malullüğü

— Ek rapor 330

Veraset ve İntikal Vergisi

— Takdir komisyonunca yapılan inceleme 346

Vergi Usulü

— Amortismanlar 172
— Defterlerin ibrazı 174
— Tarh ve tebliğ 240
— Tarh yeri
— Gezici olarak çalışanlar 177
— Uzlaşma 237
— Vergi cezaları
— Beyannamede bazı gider hanelerinin boş bırakılması 179
— Tasfiye memuru 181 — 184
— Yoklama ve inceleme
— Arama 354

— Y —

Yargılama Giderleri

— Avukatlık ücreti
— Dâvadan feragat 101

Yargılama Usulü

— Ehliyet

— Menfaat ihlâli 333
— Sendikaya üye olamayacak memur 263
— Vergi dâvalarında valilik muvafakatının alınması 309

— Görev

— 1608 sayılı Kanuna göre verilen kararlar 356
— Elektrik verilmesine ilişkin idarî nitelikte bulunmayan sözleşme 357
— Süre aşımı 209 — 213
— Süre aşımına başlangıç tarihi
— Parselâsyon plânları 90
— Tevdi
— Sanayi odası meclisi 265

Yevmiyeli Teknik Personel

— Yargı yerinin belirtilmesine ilişkin
— Dâvalarda tarafların ayrı olması 390
— Görevsizlik kararlarında kesinleşme yazısının bulunmaması 400
— İkramiye miktarının tesbitine ilişkin dâvalar 392 , 402
— Yevmiye miktarı 147
— Yüksek Tekniker Okulu mezununun başlatılacağı derece 387

Yıkma

— Dört yıllık imar programı 224
— Gerekçesiz yıkma kararı 226
— Yıkma kararının tebliği 228

— Z —

Ziraî Gelir Vergisi

— At yarışları ikramiyesi 348
— Ziraî gelirin ticarî bilânçoda beyanı 352